

Aurelija Kaškelevičienė
Virginija Stumbrienė

Nė dienos be lietuvių kalbos

Trečioji knyga | Lietuvių kalbos vadovėlis mokantiems

Apsvarstė ir rekomendavo išleisti
Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto taryba
(2020 m. sausio 15 d., protokolas Nr. (1.2 E) 180000-TP-1)

Recenzavo:
doc. dr. Ona Petrėnienė (VDU)
Joana Pribušauskaitė (VU)

Dizaineris
Vilmantas Žumbys

Knygos rengimas ir leidyba finansuota ES projekto
„Užsienio baltistikos centrų ir Lietuvos mokslo ir studijų institucijų
bendradarbiavimo skatinimas“
(Nr. 09.3.1-ESFA-V-709-01-0002)

Vadovėlyje skelbiama vaizdo ir garso medžiaga iš LRT archyvų

© Virginija Stumbrienė, 2020
© Aurelija Kaškelevičienė, 2020
© Vilniaus universitetas, 2020

Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla

Turinys*

Pratarmė	4
Skyrių apžvalga	6
1. Istorija ir politika	9
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	12
Žodynas	51
Gramatika	55
Žodyno ir gramatikos užduotys	58
Papildomos užduotys	79
2. Muzika, teatras, kinas	100
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	103
Žodynas	139
Gramatika	146
Žodyno ir gramatikos užduotys	149
Papildomos užduotys	168
3. Architektūra. Vaizduojamasis menas	191
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	194
Žodynas	225
Gramatika	231
Žodyno ir gramatikos užduotys	233
Papildomos užduotys	255
4. Grožinė literatūra	293
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	296
Žodynas	341
Gramatika	345
Žodyno ir gramatikos užduotys	350
Papildomos užduotys	366
5. Gyvenimo būdas	401
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	404
Žodynas	477
Gramatika	481
Žodyno ir gramatikos užduotys	484
Papildomos užduotys	501
6. Kelionės	532
Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys	535
Žodynas	589
Gramatika	594
Žodyno ir gramatikos užduotys	597
Papildomos užduotys	624
Atsakymai	644

* Turinyje, paspaudę ant skyriaus ar dalies pavadinimo arba puslapio numerio, pateksite į atitinkamą skyrių ar dalį. Norėdami sugrįžti į turinį, turite spausti skyriaus ar dalies pavadinimą.

Užduočių, kurios turi atsakymus, pabaigoje pateiktos nuorodos į atsakymų skyrių. Paspaudę ant nuorodos, pateksite į tos užduoties atsakymų puslapį. Norėdami sugrįžti, spauskite užduoties numerį.

Pratarmė

Lietuvių kalbos vadovėlio „Nė dienos be lietuvių kalbos“ trečioji knyga – vadovėlių „Nė dienos be lietuvių kalbos“ (A2) ir „Nė dienos be lietuvių kalbos“ antrosios knygos (B1, B2) tęsinys.

„Nė dienos be lietuvių kalbos“ trečioji knyga skiriama tiems, kurie jau moka lietuviškai ir siekia gero mokėjimo (C1) lygio. Besimokantieji mokysis suprasti gana ilgus sudėtingus tekstus ir suvokti potekstę; lengvai, spontaniškai, ilgai neieškodami raiškos priemonių išsakyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras; lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą visuomeniniais, akademiniais ir profesiniais tikslais; kurti aiškų, struktūruotą, detalų tekstą sudėtingomis temomis, laikydamiesi stiliaus ir teksto struktūros reikalavimų, tinkamai vartodami siejimo priemones.

Vadovėlį sudaro šeši skyriai (*Istorija ir politika; Muzika, teatras, kinas; Architektūra, vaizduojamasis menas; Grožinė literatūra; Gyvenimo būdas; Kelionės*). Kiekvienas skyrius susideda iš penkių dalių:

- Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys.
- Žodynas.
- Gramatika.
- Žodyno ir gramatikos užduotys;
- Papildomos užduotys.

Kiekviename vadovėlio skyriuje yra daug tekstų, garso ir vaizdo įrašų. Pateikiama autentiškų įvairių stilių tekstų, yra ir trumpų grožinės literatūros kūrinių ar jų ištraukų, populiarių dainų. Mokiniai mokomi diskutuoti, išdėstyti savo požiūrį, pagrįsti nuomonę ir kt. Kūrybinės užduotys mokymo(si) procesą darys įdomų ir patrauklų.

Vadovėlyje daug dėmesio skiriama žodynui turtinti, kartojami svarbiausi gramatikos dalykai (vardažodžių linksnių, veiksmažodžių laikų ir neasmenuojamųjų formų, jungtukų ir kt. vartojimas) mokoma(si) naujų, supažindinama su lietuvių kalbos skyrybos taisyklėmis. Parengta daug kalbos vartojimo užduočių. Pateikiami pagal originalius tekstus parengtų užduočių atsakymai.

Pirmiausia rekomenduojame susipažinti su kiekvieno skyriaus žodžiais, išsiaiškinti gramatikos dalykus, atlikti užduotis. Tada siūlome skaityti tekstus, žiūrėti vaizdo įrašus, atlikti kalbėjimo ir rašymo užduotis. Kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiamas papildomas užduotis tikslinga atlikti savarankiškai ir aptarti grupėje.

Vadovėlis skiriamas užsienio universitetų Baltistikos centrų aukštesniųjų kursų studentams, užsienio lituanistinių mokyklų aukštesniųjų klasių mokiniams. Vadovėlis tiks Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams, iš užsienio šalių grįžusiems bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams.

Nuoširdžiai dėkojame VU Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros instituto Lituanistinių studijų katedros lektorei Joanai Pribušauskaitei ir VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Lituanistikos katedros docentei dr. Onai Petrėnienei už vadovėlio recenzijas.

Autorės

Skyrių apžvalga

1. Istorija ir politika

Nėra neįdomių istorinių laikotarpių.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Pasakoti apie istorinius įvykius; diskutuoti istorinėmis temomis; aptarti, apibendrinti politinius įvykius.	Vienalaikiškumo ir laiko sekos raiška neasmenuojamosiomis veiksmažodžio formomis (<i>žiūrėdami; pažiūrėję; prieš žiūrėdami; žiūrint; pažiūrėjus; prieš žiūrint; mūsų klausinėjamas; mūsų paklaustas</i>). Padalyviai (<i>Girdėjome ją dainuojant partizanų dainas</i>). Būdo raiška (<i>senu įpročiu; su šypsena; per vertėją</i>). Tikslinamosios dalelytės (<i>beveik, bemaž, dar, kone, pat, vis, vėl, vos</i>). Įterpiniai (<i>aišku, ko gero, sutikite, girdi...</i>).	Istoriniai laikotarpiai ir įvykiai. XX a. Lietuvos istorijos ypatumai. Istoriofrafija. Istorijos tyrimai. Politika.

2. Muzika, teatras, kinas

Vienintelis patikimas kelrodis yra kūrybinė idėja.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Diskutuoti muzikos, teatro ir kino temomis; pasakoti apie mėgstamus spektaklius, filmus, muzikos atlikėjus, aktorius, režisierius ir kt.; aptarti, vertinti atlikėjus, koncertus, spektaklius, kino filmus ir kt.	Neigimas, turintis teigimo formą (<i>Jis nė dienos negali būti nedainavęs</i>). Teigimas, turintis neigimo formą (<i>Anoks jis aktorius! Koks jis aktorius! Toks jis ir aktorius! Tiek filmų jis ir sukūrė!</i>). Lyginamieji posakiai (<i>Jis ne tiek dirba, kiek šneka</i>). Nuolaidos raiška (<i>Kad ir ką darytų, viskas jam sekasi</i>). Prielinksnis iš (<i>iš akių; iš kalbos; vienas iš mūsų</i>). Akustiškai suvokiami procesai, veiksmas ar būseną. Daiktavardžiai su priesaga -smas (<i>trenksmas; veiksmas; džiaugsmas</i>). Veiksmažodžių būdas. Daiktavardžiai su priesaga -sena (<i>eisena, laikysena</i>).	Teatras. Kinas. Filmų žanrai. Muzika. Muzikos žanrai. Muzikos instrumentai.

3. Architektūra. Vaizduojamasis menas

Kūryba – tai gyvenimas. Gyvenimas – tai kūryba.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Diskutuoti apie architektūrą, vaizduojamąjį meną; pasakoti apie architektus ir jų darbus, dailininkus ir jų kūrybą; aptarti, vertinti architektų darbus, dailės kūrinius.	Neigimas, reiškiamas žodžių samplaikomis (<i>Kaip nepatinka, taip nepatinka</i>). Tam tikrą ypatybės kiekį žymintis būdvardis (<i>potamsis</i>). Ypatybės raiška įnagininku ir prielinksniu <i>su</i> (<i>žaliu stogu; su žaliu stogu</i>). Sangražinių daiktavardžių linksniavimas.	Architektūra. Architektūros stiliai. Paveldas. Menas. Dailė. Meno rūšys. Parodos.

4. Grožinė literatūra

Žmonės, kurie neskaito knygų, nežino, kad jiems tai patiktų.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Diskutuoti apie grožinę literatūrą, knygų svarbą mūsų gyvenime, namų biblioteką; pasakoti apie perskaitytas knygas, rašytojus; aptarti, vertinti grožinės literatūros kūrinius ir jų vertimus.	Sudėtinis pradėtinis laikas (<i>buvo berašęs / berašantis, buvo berašanti</i>). Dviskaita: <i>mudu, abu (abudu), judu; mudvi, abi (abidvi), judvi</i> . Pagrindinės skyrybos taisyklės.	Grožinė literatūra. Literatūros stiliai ir žanrai. Literatūros kritika. Vertimai.

5. Gyvenimo būdas

Geriausia tradicija ta, kuri žmogui yra prasminga.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Diskutuoti apie gyvenimo būdą; pasakoti apie įvairių gyvenimo būdą; aptarti, vertinti skirtingą gyvenimo būdą.	Būdo raiška prielinksniais <i>be</i> ir <i>pagal</i> (<i>be poilsio</i>). Veiksmo pobūdis, nusakomasrieveiksmiais (<i>apgraibom, pakaitom, gražiuoju, piktuoju, galvotrūkčiais, paknopstom</i>). Modalumą rodantys žodžiai (<i>anaiptol, apskritai, būtent, esą...</i>). Savybiniai įvardžiai (<i>manasis, manoji; tavasis, tavoji; savasis, savoji; maniškis, maniškė; taviškis, taviškė; saviškis, saviškė</i>).	Gyvenimo būdas. Vartojimas ir ekologija. Aplinkosauga.

6. Kelionės

Kelionę prisiminti – visko atpildas.

Komunikacinės intencijos	Gramatika	Žodynas
Diskutuoti apie keliones; pasakoti apie keliautojus ir keliones; aptarti, vertinti keliones.	Veiksmo nenutrūkstumumas, reiškiamas daiktavardžio vardininku ir prielinksniu <i>po</i> su daiktavardžio kilmininku (<i>diena po dienos</i>). Draugės santykiai, reiškiami būdvardžiais <i>vedinas, -a; -i, -os</i> ir <i>nešinas, -a; -i, -os</i> . Spėjimas (<i>Ar tik nebūsiu pavėlavęs?</i>). Nusakomieji sakiniai, siejami su parodomaisiais įvardžiais <i>tas, ta, toks, tokia</i> ,rieveiksmiais <i>taip, tiek</i> , jungiami nereikšminiais jungtukais <i>kad, jog</i> . (<i>Čia taip gražu, kad net nesinori niekur eiti</i>). Geidžiamoji dalelytė <i>tegu</i> (<i>Tegu kelionė neprailgsta!</i>). Nuolaidos raiška dalelytėmis <i>bent</i> ir <i>nebent</i> (<i>Sustokime bent valandėlei. Į šią šalį grįžčiau nebent su tavimi</i>). Laiko raiška dalelyte <i>vos</i> (<i>Vos pasiekėme jūrą, pradėjo lyti</i>). Veiksmažodžių priesaga <i>-uoti</i> (<i>mėlynuoti, mėlynuoja, mėlynavo</i>). Priežasties ar veiksmo pagrindo raiška <i>labui</i> (<i>Viską darau tavo labui</i>). Kiekio raiška daugiskaitos kilmininku ir vardininku (<i>kalnų kalnai</i>). Kiekio raiška būdvardžiais <i>gausus, dosnus, turtingas, kupinas, pilnas, sklidinas, godus, ištroškęs, gilus</i> ir kilmininku (<i>Kraštas turtingas miškų</i>).	Kelionės, žygiai, išvykos, nuotyčiai. Pasaulio vietos. Gamta.

1. Istorija ir politika

„Nėra neįdomių istorinių laikotarpių.“

Aurimas Švedas

▶ [Aurimo Švedo palinkėjimas
mokiniam](#)

„Laisvės kelias“, Dovilės Stumbrienės nuotr.

Mokymės:

- pasakoti apie istorinius įvykius;
- diskutuoti istorinėmis temomis;
- aptarti, apibendrinti politinius įvykius.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

1 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kuo ypatingos istoriko Aurimo Švedo paskaitos ir seminarai?
2. Kaip A. Švedas tapo istorijos dėstytoju?
3. Kokius reikalavimus dėstytojas kelia sau ir studentams?
4. Koks, anot A. Švedo, universiteto dėstytojo darbas?
5. Kaip A. Švedas sieja istoriją ir literatūrą?

Geriausias Istorijos fakulteto dėstytojas doc. Aurimas Švedas blaškėsi tarp roko ir istorijos

Agnė Grinevičiūtė

Nors laikai, kai istorikas buvo prilygintas akiniuočiui, besislaps-
tančiam archyvuose ar bibliotekose, jau seniai praėjo, tačiau šis
stereotipas mūsų visuomenėje vis dar gajus. O geriausiam Istorijos
fakulteto dėstytojui doc. Aurimui Švedui sukelia šypseną. Savo
profesiją jis vadina egzistenciniu nuotykiu ir studentams neleidžia
atsilikti nuo šiuolaikinės istorijos tendencijų.

**Buvote įvertintas kaip geriausias Istorijos fakulteto dė-
stytojas. Ką Jums reiškia toks pripažinimas? Kokias emo-
cijas jis sukėlė?**

Šis apdovanojimas buvo didžiulis ir tikrai malonus siurprizas. O
kiekvieną nominaciją arba apdovanojimą, susijusį su moksline arba
pedagogine veikla, esu linkęs vertinti kaip ženklą, kad esu teisin-
game kelyje.

**Už ką, Jūsų nuomone, buvote taip įvertintas studentų?
Kuo juos „paperkate“?**

Atvirai sakant, galiu tik spėlioti, kodėl studentai mane išrinko ge-
riausiu Istorijos fakulteto dėstytoju. Tikriausiai šį klausimą geriau
būtų užduoti jiems. Darau prielaidą, kad studentams imponuoja
mano dėstomi dalykai ir paskaitose bei seminaruose taikomi darbo
principai.

Nesu tipiškas istorikas, nes dėstomuose kursuose („Teoriniai
atminties studijų pagrindai“, „Istoriografija tarp mokslo ir meno“,
„Kinas ir istorija“ ir kt.) daugiausia dėmesio skiriu ne klausimui „O
kaip buvo iš tikrųjų?“, bet bandymams ieškoti atsakymo į klausimą
„Ką, kaip ir kodėl mes atsimename apie praeitį?“. Man iš tiesų labai
pasisekė, kad Istorijos fakultete galėjau parengti ir dėstyti tokius
kursus, kurie įdomūs pačiam. Esu įsitikinęs, kad mokslininko darbe

svarbiausias postūmis veikti susijęs su patiriama nuostaba, kuri skatina leisti į dar nepažintų dalykų tyrimus. Dėl šios priežasties naujų kursų rengimas nėra nemaloni prievolė, o galimybė sužinoti naujų ir intriguojančių dalykų, kuriais vėliau pasidalysiu su studentais.

Kaip tapote dėstytoju? Ar visada svajojote dėstyti?

Istorija man visuomet patiko, tačiau baigdamas vidurinę mokyklą blaškiausi tarp noro groti roko grupėje (tuo šiurpindamas savo tėvus) ir planų studijuoti istoriją. Džiaugiuosi, kad apsisprendžiau stoti į Vilniaus universitetą. Pirmoji mintis, kad man patiktų rašyti knygas ir dėstyti, šmėstelėjo tik pradėjus studijuoti ir perskaičius Hermanno Hesse'ės romaną „Stiklo karoliukų žaidimas“. Rašydamas magistro darbą jau žinojau, kad stosiu į doktorantūrą ir liksiu Vilniaus universitete.

Pakalbėkime apie Jūsų paskaitas ir seminarus. Kokie jie?

Ko netoleruojate?

Ruošdamasis paskaitoms ir dirbdamas su studentais auditorijoje stengiuosi laikytis kelių principų: analizuoju, kaip analogiški (arba artimų temų) kursai parengti ir dėstomi įvairiuose Europos Sąjungos šalių ir JAV universitetuose; stengiuosi kasmet į dėstomus kursus ir seminarus įvesti naujovių (reaguojau į naujos dalykinės literatūros pasirodymą, studentų pageidavimus, pasiūlymus, konstruktyvią kritiką).

Beje, kartais diskutuodami su kolegomis sugrįžtame prie temos, kad XXI amžiuje paskaita turi ne tik būti gerai parengta dalykiškai, bet ir turėti spektaklio elementų. Man patinka bendrauti su studentais, nes paskaitose ir seminaruose keičiamės idėjomis. Tačiau netoleruoju neatsakingumo, neprofesionalumo, nepagarbos kolegoms.

Kaip apibūdintumėte savo studentus? Kuo jie skiriasi nuo Jūsų kartos studentų?

Istorijos studijas renkasi smalsūs, nebijantieji eksperimentuoti ir improvizuoti, jaučiantieji poreikį gilintis ne tik į praeities tyrimų keliamus klausimus. Tad galiu dirbti su įdomiais jaunais žmonėmis. Jie paskaitose ne tik „rašo diktantus“ (t. y. konspektuoja dėstytojo mintis), bet ir gyvai reaguoja į išgirstas tezes, klausinėja, diskutuoja.

Šiandieniniai studentai nuo manosios kartos, įstojusios į Vilniaus universitetą 1993-aisiais, skiriasi daugeliu dalykų: jie daugiau keliauja, disponuoja įvairesne informacija, nebijo improvizuoti, moka geriau kovoti už savo teises, tiki, kad pasaulis priklauso jiems ir... yra emociškai jautresni.

Kaip suderinate ruošimąsi paskaitoms su moksline veikla? Ar pastarajai lieka daug laiko?

Palyginti su kolegomis iš Lietuvos istorijos ar Lietuvos kultūros tyrimų institutų, man tyrimams lieka mažiau laiko. Todėl žmonės,

turintys įvairių mokslinių tyrimų sumanymų, privalo preciziškai planuoti dienotvarkę ir neretai aukoti laisvalaikį.

Kita vertus, darbas universitete turi labai daug privalumų: nuolat bendraujame tarpusavyje, keičiamės idėjomis, diskusijose tikriame įvairias hipotezes. Tai yra didelė vertybė. Esu įsitikinęs, kad sėkmingiems moksliniams tyrimams reikalinga ne tik kabinetų tyla, bet ir triukšmingos diskusijos.

Kuo Jus patį žavi istorija? Koks istorinis laikotarpis Jums įdomiausias?

Istorija mane žavi teikiamomis galimybėmis mąstyti apie save ir pasaulį, bėgantį laiką, praeities ir dabarties „akistatas“. O istoriko profesija man yra egzistencinis nuotykis.

Nėra neįdomių istorinių laikotarpių, tačiau man įdomiausias vadinamasis kraštutinumų amžius – dvidešimtas – ir karštoji istorija, vykstanti prieš mūsų akis XXI amžiuje.

Daugelis šiuolaikinį istoriką įsivaizduoja kaip nuolat tūnantį archyvuose tarp šūsnies šaltinių. Kiek šiandien dar gajus toks stereotipas? Koks yra mūsų dienų istorikas?

Visuomenėje iš tiesų ganėtinai gajus stereotipas, esą istorikai – linkę į vienatvę, mažai ir nenoriai bendraujantys, nuolat archyvuose ar bibliotekose besislapstantys „akiniuočiai“. Tokio vaizdinio susiformavimą tikriausiai lėmė kelios priežastys.

Visų pirma, mūsų amato ypatumai – geras istorikas turi daug laiko praleisti archyvuose arba prie kompiuterio. Išsamiau nesupažinusieji su istorikų buitimi ir būtimi dažniausiai linkę jiems klijuoti „istoriko – knygų žiurkės“ etiketę. Istorija, mano nuomone, yra labai įdomus, dinamiškai besiplėtojantis ir įvairių kūrybinių galių ugdymo reikalaujantis mokslas.

Kita labai svarbi priežastis – pačių praeities tyrinėtojų nenoras arba nemokėjimas bendrauti su visuomene, įdomiai ir suprantama kalba pasakoti apie savo tyrimų rezultatus.

Esate „Literatūros ir meno“ apžvalgininkas, taigi rašote ne tik istorijos, bet ir publicistinius tekstus. Kiek istorikui svarbu rašyti ne tik profesinius tekstus? Koks, Jūsų galva, literatūros ir istorijos santykis?

Istrikui, kaip ir bet kuriam kitam humanitarui, labai svarbu būti išgirstam ir suprastam. Todėl reikia išmokti pasakoti apie savo darbo rezultatus, jų prasmę bei vertę konkrečiam žmogui, visuomenei ir valstybei. Istrikas turi ne tik būti geras mokslininkas, bet ir mokėti sklandžiai kalbėti, rašyti. Postmodernistinio pasaulio kalba tai skambėtų taip: istorikai privalo išmokti prodiusuoti savo idėjas!

Pastebiu, kad kai kurie kolegos iš tiesų pamiršo (arba tiesiog nenori pripažinti), jog istorija ir literatūra yra to paties medžio šakos, todėl turi daug bendra. Šį santykį bent jau anglų kalboje padeda tiksliai išreikšti žodžiai „history“ (istorija) bei „story“ (pasakojimas)

ir juos supantis bendras reikšmių laukas. Tačiau nenorėčiau, kad mane suprastumėte klaidingai – nesakau, kad tarp istoriko ir romanisto darbo derėtų dėti lygybės ženklą, tačiau esu įsitikinęs, kad abiem reikalingas gebėjimas analitiškai mąstyti, išlavinta vaizduotė ir įvaldytas istorijų pasakojimo menas.

Pagal

<http://naujienos.vu.lt/geriausias-istorijos-fakulteto-destytojas-doc-aurimas-svedas-blaskesi-tarp-roko-ir-istorijos/>

- **Grupelėmis pasitarkite, kurioms Aurimo Švedo mintims pritartumėte, o kurioms – ne. Kodėl?**
 1. Istorikai privalo išmokti prodiusuoti savo idėjas.
 2. Istorija yra labai įdomus, dinamiškai besiplėtojantis ir įvairių kūrybinių galių ugdymo reikalaujantis mokslas.
 3. Sėkmingiems moksliniams tyrimams reikalinga ne tik kabinetų tylą, bet ir triukšmingos diskusijos.
 4. Istorija mane žavi teikiamomis galimybėmis mąstyti apie save ir pasaulį, bėgantį laiką, praeities ir dabarties „akistatas“.

- **Parenkite klausimų pokalbiui su grupės draugu apie jo istorijos mokytoją ar dėstytoją. Pokalbį įrašykite.**

- **Papasakokite grupei apie šį mokytoją ar dėstytoją.**

- 2 Perskaitykite tekstą ir grupelėmis pasitarę pavadinkite A. Švedo išskirtas šešias pastraipas. Sugalvotus pavadinimus aptarkite grupėje, išrinkite tinkamiausius iš pasiūlytųjų.

Šeši dalykai, kuriuos turiau Jums pasakyti apie Vasario 16-osios akto suradimą

Doc. dr. Aurimas Švedas,
Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas

2017-ųjų kovo pabaigoje profesoriaus Liudo Mažylio Vokietijos Užsienio reikalų ministerijos archyve atrastas Vasario 16-osios aktas išprovokavo audringas diskusijas, kurių emocinei temperatūrai, berods, jau pasiekus virimo tašką, norisi pasakyti keletą dalykų.

1. Tai yra puikiausia dovana mums visiems belaukiant 2018-ųjų Vasario 16-osios ir šią dieną gimusios modernios valstybės šimtmečio minėjimo. Galima pajuokauti, kad Apvaizda vis dar rūpinasi Lietuva, nes Vasario 16-osios aktas atsirado idealioje erdvės ir laiko sampnyoje. Nors kai kurie istorikai nemėgsta leisti į „Kas būtų, jeigu..?“ svarstymų sferą, tačiau pabandykime bent akimirkai įsivaizduoti situaciją – analogiškas radinys aptinkamas kažkuriame Rusijos Federacijos archyve 2018-ųjų balandžio 1 dieną, o jį „atradusio“ istoriko (dirbančio Maskvoje įsikūrusiame fonde „Istorinė atmintis“) biografija ir dabartinė veikla, švelniai tariant, kelia klausimų.

2. Profesoriaus Liudo Mažylio sėkmė yra nuostabus įvykis šio mokslininko ir visos mūsų akademinės bendruomenės gyvenime (ir čia nereikia ieškoti priešstatos tarp „savimi patenkintų arogantiškų istorikų“ ir „idealistų – nuotykių ieškotojų neprofesionalų“; „gyvenančių iš projektų autoritetų“ ir „dirbančiųjų iš idėjos“). Tai, kad profesorius Liudas Mažylis formaliai nėra istorikas, šiuo atveju neturi jokios reikšmės kalbant apie pastarojo žmogaus jaustą vidinį poreikį pažinti ir atrasti. Juk būtent ši emocinė jausena nedavė jam ramybės ir skatino šį mokslininką ieškoti Vasario 16-osios akto. Galima pasakyti ir dar daugiau. Istoriko ir (ne)istoriko veiklos ribos XXI amžiuje kai kuriais atvejais tampa sunkiai įžiūrimos ir dėl to mokslui ar visuomenei nekyla joks pavojus;

priešingai – mokslinė žinią, viešoji erdvė ir istorinė kultūra yra esmingai papildoma „savaitgalio istorikų“, publicistų, rašytojų, kino režisierių pastangomis tyrinėti, interpretuoti, rekonstruoti ar įsivaizduoti praeitį.

3. Nereikia burti žiūrint į krikščionių rutulį tam, kad būtų galima konstatuoti ir dar vieną dalyką – itin svarbų atradimą padaręs politologas naudojosi istorikų įdirbiu, kuris nėra toks jau mažas tyrinėjant Vasario 16-osios akto pražuvimo epochos akvaruose aplinkybes ir šio dokumento tikėtinų klajonių trajektorijas. Istorikai jau seniai yra įvardiję dvi kryptis – Rusija ir Vokietija – kaip gaires pasiryželiams imtis Vasario 16-osios akto paieškų (ginčytis su šiuo teiginiu gali tik tie, kurie nemoka skaityti). Suvokus pastarąjį dalyką profesoriaus Liudo Mažylio atradimas atsiveria kaip nuoseklių akademinės bendruomenės pastangų rezultatas, kuriame nemažas vaidmuo tenka ir „debiutanto sėkmei“ (rašau šiuos žodžius ne norėdamas sumenkinti atliktą darbą, o pabrėžti situacijos žaismingumą).

4. Visiškai akivaizdu, kad egzistuoja bent trys Vasario 16-osios akto atradimo reikšmės: simbolinė – emocinė; teorinė; geopolitinė. Simbolinė ir emocinė Vasario 16-osios akto atradimo reikšmė mes neturime teisės abejoti. Kita vertus, profesoriaus Liudo Mažylio atradimas akimirksniu tapo tikru iššūkiu mūzos Klėjos tarnams, nes privertė mus nerti į giliausias istorijos, politologijos, tarptautinės teisės ir tekstologijos gelmes svarstant pamatinę teorinę klausimą „Kas yra dokumento originalas?“. Šį iššūkį mes dar turėsime įveikti, jeigu norime žengti į modernios istoriografijos aukščiausią lygą ir toliau esmingai tyrinėti „Vasario 16-osios akto detektyvą“ ir ką nors prasmingo pasakyti apie Lietuvos valstybės Tėvų įkūrėjų strategiją bei taktiką, kurią jie rinkosi kurdami valstybę, stiprindami pastarąją ir siekdami Lietuvos pripažinimo tarptautinėje arenoje. Pasakęs tai aš priartėjau prie trečiosios – geopolitinės – Vasario 16-osios akto suradimo reikšmės. Vokietijos užsienio reikalų ministerijos archyve surastas dokumentas mums pasakoja apie tai, koks sėkmingas buvo užgimusios Lietuvos valstybės kelias į tarptautinį pripažinimą. Šiuo atveju galiu tik pridurti, kad tai, jog solidžios ir įtakingos užsienio žiniasklaidos priemonės pastebėjo ir aptarė Vasario 16-osios akto suradimą XXI-ajame amžiuje, taip pat yra giliai simboliška.

5. Viešojoje erdvėje reiškiantiems nuomonę, esą Lietuvos istorikai turėtų pasakyti „mea culpa“ („esame kalti, nes neradome Vasario 16-osios akto, kaip ir Mindaugo sostinės vietos, Vytauto kapo ir karūnos, Vilniaus bazilisko, ir t. t.“), turiu kontrpasiūlymą – kelių dienų senumo įvykiai gali būti puikiai paskata pradėti kalbėtis

apie tai, ką per nepriklausomos Lietuvos valstybės egzistavimo laikmetį privalėjome ir spėjome padaryti, ir kodėl kai kurie būtiniausi dalykai vis dar yra tik planų, strategijų, vizijų ar kolektyvinių sapnų sferoje. Formuluoju šį pasiūlymą turėdamas omenyje vieną nemaloniai skambančią tezę – Lietuvos valstybė niekada savo prioritetu humanitarikos nelaikė ir todėl šioje sferoje dirbantys žmonės yra daugeliu atveju lyg nuotykių ieškotojai, o ne mokslininkai, įgyvendinantys ilgalaikę valstybės strategiją. Norintiems prieštarauti tegaliu užduoti vieną klausimą – ar Lietuvos valstybė kada nors buvo įvardijusi savo prioritetu Vasario 16-osios akto suradimą ir (esant reikalui ir galimybės) parvežimą į Lietuvą? Taigi, lituanistika užsiimantiems mokslininkams ir apie amžinuosius būties klausimus mąstantiems humanitarams „po L. Mažylio sukrėtimo“, kaip teisingai pastebėjo profesorė Tamara Bairašauskaitė, nereikia nei reabilituoti, nei persitvarkyti, nei atgailauti, bet jiems tikrai nepakenktų šiek tiek pagarbos ir truputį daugiau pagalbos iš valstybės ir verslo remiant ilgalaikius, strateginės reikšmės tyrimus, kurių rezultatai gali esmingai paveikti, kaip mes išgyvensime dar vieną šimtmetį – iki 2118 metų Vasario 16-osios – ir ar tuo metu vis dar jausime poreikį save vadinti lietuviais.

6. Nepaisant nepakankamo dėmesio mokslui, vaizduotės, intelektualinės drąsos ir strateginio mąstymo stygiaus valstybiniu mastu, Kovo 11-osios epochoje mokslininkai valstybei ir visuomenei padovanojo ne vieną mūsų istorinę vaizduotę esmingai paveikusių ir kolektyvinę tapatybę sustiprinusių atradimų. Turiu omenyje archeologo Aleksiejaus Luchtano nuoseklų ilgametį darbą tyrinėjant Kernavę (kartais pavadinamą „lietuviškąja Troja“) ir Albino Kuncevičiaus Dubingiuose surastą Mikalojaus Radvilos Juodojo bei Radvilos Rudojo palaidojimo vietą (pastarasis atradimas tapo pagrindu šių Lietuvos istorijos herojų ir kitų Radvilų giminės atstovų palaikus saugančio panteono steigimui); istoriko Edvardo Gudavičiaus iš naujo aktualizuotą 1009-ųjų siužetą ir nustatytą labiausiai tikėtiną Mindaugo karūnavimo datą – 1253 m. liepos 6-ąją. O kur dar istoriko Alfredo Bumblausko pastangos, atvėrusios mums LDK istorijos imperinį matmenį ir parodžiusios senosios Lietuvos buvimą erdvėje nuo Gdansko iki Smolensko; praeities tyrinėtojo Egidijaus Aleksandravičiaus mums suteikta galimybė pamatyti istorijos įvairovę lietuvių išsivijios pasaulyje ir pagaliau kelių akademinų disciplinų atstovų nuoseklus darbo rezultatas – Kauno modernizmo fenomeno, gimusio tarpukariu, pamatymas ir įvertinimas. Na, ir baigdamas paminėsiu daugiatomės Lietuvos istorijos autorių pastangas, dėl kurių prieš skaitytojų akis atsiskleidžia panoraminis valstybės ir tautos istorijos vaizdas. Profesorius Liudo Mažylio atradimas bus įrašytas į paminėtų proveržių, padariusių mūsų kaip bendro istorinio likimo ir atminties bendruomenės

gyvenimą prasmingesnį, gretą ir aš dėl to nuoširdžiai džiaugiuosi bei sveikinu savo kolegą iš Vytauto Didžiojo universiteto. O dabar tiesiog pasidžiaukime, nes proga nusišypsoti iš tiesų puiki!

Klėja – graikų mitologijoje herojinės poezijos ir istorijos mūza.

Pagal

<http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-svedas-sesi-dalykai-kuriuos-turiu-jums-pasakyti-apie-vasario-16-osios-akto-suradima.d?id=74232612>

- **Poromis pasikalbėkite:**
 1. Kokių istorinių atradimų pasaulyje yra įvykę pastaraisiais dešimtmečiais?
 2. Į kokius klausimus pasaulio istorikai tebeieško atsakymų?
 3. Kokios paramos reikia istorijos mokslui?

- **Grupėje aptarkite atsakymus ir juos apibendrinkite.**

3 Perskaitykite pokalbį su Vytautu Landsbergiu ir atsakykite į klausimus:

1. Apie kokį įvykį kalbama su V. Landsbergiu?
2. Kokių svarbių įvykių vyko jūsų šalyje?
3. Kur, kada ir kaip jie vyko?
4. Kodėl tie įvykiai iki šiol yra svarbūs?

Vytautas Landsbergis, Jono Petronio nuotr.

Vytautas Landsbergis (g. 1932 m. spalio 18 d. Kaune) – Lietuvos valstybės, politikos ir kultūros veikėjas, kultūros istorikas, pianistas, muzikologas.

1988 m. Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys, 1988–1990 m. Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas.

1990–1992 m. **Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo** deputatas, 1990–1992 m. jo pirmininkas (pagal Lietuvos Pagrindinį Įstatymą – Lietuvos aukščiausias pareigūnas). 1990-03-11 vadovavo Aukščiausiosios Tarybos posėdžiui, priėmusiam Kovo 11-osios aktą, kuriuo atkurta Lietuvos nepriklausomybė.

1992–2004 m. – Lietuvos Respublikos Seimo narys, 1992–1996 m. Seimo dešinėsios opozicijos vadovas, 1996–2000 m. Seimo pirmininkas. Vienas **Tėvynės sąjungos–Lietuvos konservatorių** partijos steigėjų (1993), 1993–2003 m. partijos pirmininkas, nuo 2003 m. prezidiumo narys – Politikos komiteto pirmininkas, nuo 2013 m. – garbės pirmininkas. 2003–2004 m. Europos Parlamento stebėtojas, 2004–2014 m. – jo narys.

Pagal
<https://www.vle.lt/Straipsnis/Vytautas-Landsbergis-25279>

V. Landsbergis: svarbiausias 1989-ųjų palikimas – okupantas liko krūmuose

Zita Šlepetienė

Europos skaitmeninės bibliotekos, muziejaus ir archyvo „Europeana“ projektas „Europeana 1989“ kviečia Baltijos šalių gyventojus pasidalyti savo prisiminimais iš Baltijos kelio, kurie yra užfiksuoti nuotraukose, garso ir vaizdo įrašuose, užrašuose ir net daiktuose.

Vienas pirmųjų Lietuvoje savo prisiminimais pasidalijo prof. Vytautas Landsbergis. Jo įnašu į visam pasauliui internetu prieinamą skaitmeninį archyvą tapo sumontuotos filmo „Sąjūdis eina už Lietuvą“ ištraukos. Vytautas Landsbergis tapo projekto „Europeana 1989“ ambasadoriumi Lietuvoje. Jis vienas iš tų žmonių, kurie atliko lemiamą vaidmenį atkuriant Lietuvos nepriklausomybę ir ne tik matė, kaip keitėsi mūsų šalis, bet ir skatino šiuos pokyčius. Su DELFI skaitytojais Vytautas Landsbergis pasidalijo savo asmeniniais išgyvenimais iš Baltijos kelio ir perversmų kupinų 1989-ųjų.

Milijonai žmonių į Baltijos kelią vyko nusiteikę šventiškai, pakiliai. O jūs ten vykote ir kaip vienas iš Baltijos kelio organizatorių. Kokia buvo jūsų Baltijos kelio diena?

Diena buvo kupina darbo ir atsakomybės. Tokio didelio renginio Sąjūdis dar nebuvo ėmėsis. Dirbo mūsų grandys ir žmonės visoje Lietuvoje skirstydami, kur ir kas turi atvykti ir stoti į Baltijos kelią. Aišku, dirbo organizacinė ir koordinuojanti Sąjūdžio vadovybė, o man dar teko viena nenumatyta užduotis – kalbėti per radiją prieš pat paskirtąją valandą. Atėjo mat nerimastingos žinios, kad keliai užsikimšę, žmonės labai jaudinasi pavėluosią, gali kilti sumaiščių, nelaimių, todėl valstybinis radijas paskambino, ar negalėčiau kreiptis į užstrigusiuosius keliuose. Skubėjau iš štabo į radiją ir kreipiausi į visus, kurie pakeliui, kad, jeigu nespėja, išliptų paskirtą valandą iš automobilių ir stotų, kur esą, susikibę rankomis – ir bus Baltijos kelyje. Kvietimas arba instrukcija nuėjo, žmonės įvykdė, ir šventė visiems liko šventė. Tačiau tai – ne visos dienos turinys. Anksčiau tą rugpjūčio 23-ąją, gal rytą, gal apie pietus, vyko ir svarbus, grynai politinis renginys – Sąjūdžio Seimo posėdis, kuriame tikslinome conceptualius mūsų programos dalykus. Jau Vasario 16-osios deklaracijoje buvome pasakę, kad einame į nepriklausomybę, bet vis dar vartota Lietuvos suvereniteto sąvoka, o ją ėmė eksploatuoti ir vietinė komunistų partija, kitąkart visokiom dalinių „suverenitetų“ atmainom. Reikėjo aiškumo, ir tai buvo padaryta.

Kur iš tikrųjų yra Baltijos kelio pradžia? Kurioje vietoje jūs stovėjote?

Sąjūdžio ir Baltijos kelio koordinatorių sprendimu buvau netoliese štabo – Sąjūdžio būstinės – ir galimų radijo bei telefono ryšių, jei

kiltų problemų. O jų kilo. Tad stovėjau prie Vilniaus arkikatedros frontono beveik Baltijos kelio pradžioje, nors tikroji simbolinė pradžia buvo Gedimino pilies bokštas ant kalno. O estai ligi šiol mano, kad kelio pradžia buvo jų bokštas Taline.

Kas Baltijos kelyje buvo šalia jūsų?

Su manimi, greta manęs stovėjo artimieji. Žinoma, žmona Gražina. Kaip tik tai vasarai iš Australijos buvo atvykę mano sesuo su vyru ir brolis su žmona. Tai buvo pirmas po 45 metų atvejis, kai vėl visi buvome kartu. Jie stovėjo man iš dešinės, o toliau – buvę tremtiniai, politiniai kaliniai. Iš kairės – jaunimas, jau atsikuriantys Lietuvos skautai su savo puikiomis vėliavomis. Tą nuotrauką kitą dieną platino sovietų centrinė spauda – žiūrėkit, jie turi įtartinų, gal „fašistinių“ organizacijų.

Kokios akimirkos iš Baltijos kelio pirmiausia išskyla atmintyje?

Ypatingiausia akimirka – prieš pat 19 val. kvietimas į radiją. Rūpestis ir nerimas dėl užsikimšusių šalutinių kelių, atsakomybė, kad ko nors neatsitiktų. Džiaugsmo žinios manifestacijai jau vykstant, kad prie Vilniaus autostradoje stovi ir tautinių bendrijų atstovai su savo vėliavomis. Kad Lietuvos komunistų partijos vadų nėra – nei domėjomės, nei mums labai rūpėjo. Atmosfera buvo itin pakili, žmonės dalyvavo ryžtingai ir džiaugsmingai, visi jautėsi lyg šeima. Manau, kiekvienas suprato ar savaip jautė, jog tai ir yra laisvė, kurios neprašome, o pasiekėme: esam išvien ir nieko nebijome. Tai okupantas krūmuose.

Ar yra kokių nors daiktų, kurie jums primena tą dieną ir visus perversmų kupinus 1989-uosius?

Svarbiausi likę daiktai – tai tekstai, dokumentai, archyvas. Kai kurios nuotraukos, vaizdo juostos, kitokie daiktai iš Baltijos kelio – tai ženklai, žetonai, plakatai. Lietuvai liko kely pastatyti kryžiai, kitojie paminklai. Tačiau jeigu klausiate apie visus 1989-uosius – jie buvo nepaprastai turtingi metai, subrandinę valstybės restituciją. Turtingi įvykių, kaip antai Sąjūdžio ėjimas į dvejus pergalingus rinkimus, politinis darbas Lietuvoje, Baltijos vienybėje ir Maskvoje. Veikėme ir pasiekėme, kad SSRS aukščiausioji atstovaujamoji valdžia pasmerktų 1939 m. Stalino, Hitlerio sandėrį. Tais metais taip pat vyko Gotlando memorandumas apie viso pasaulio lietuvių vieningą nepriklausomybės siekį, kelionės ir politiniai kontaktai Vokietijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Lenkijoje. Iš visų jų yra likę atminimo dalykų, o svarbiausia – didysis rezultatas. Taip pat daiktas – Europos žemėlapis su į jį grįžusia Lietuva.

Išsaugoti prisiminimus, net ir kasdieniškus – ar tai reikšminga? Kaip manote, kiek gali būti vertingos žmonių užfiksuotos akimirkos iš Baltijos kelio?

Tai vienas gražiausių įvykių Lietuvos kelyje į laisvę ir kartu nepaprastos žmonių brolybės apraiška. Tai dalykai, kurių visada sto-

kosime, o šiandien gerokai stokojame. Labai daug žmonių, kurie dalyvavo Baltijos kelyje, prisimena jį ir turi išsaugoję suvenyrų, atminimų ženklų. Tegul juos brangina, parodo vaikams, vaikaičiams. Tegul papasakoja. Net jei maža šių prisiminimų dalelė išliks ir bus perduota kitiems, ji bus reikšminga.

V. Landsbergio prisiminimai, įamžinti vaizdo įrašė, jau yra įtraukti į virtualų Baltijos kelio žemėlapi skaitmeninėje bibliotekoje www.europeana1989.eu. Kiekvienas, prisimenantis 1989-uosius, yra kviečiamas pasidalyti savo prisiminimais, įamžintais užrašuose, daiktuose, nuotraukose, vaizdo ar garso įrašuose.

Pagal

<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/v-landsbergis-svarbiausias-1989-uju-palikimas-okupantas-liko-krumuose.d?id=61960563>

- Pasikalbėkite grupėje, su kokio istorinio įvykio liudytoju norėtumėte susitikti, ko norėtumėte jo paklausti. Kodėl?

- 4 Perskaite pokalbį su Vytautu Landsbergiu (3 užduotis) ir tekstą „Bunda jau Baltija!“, trumpai aprašykite, kur ir kaip vyko Baltijos kelias, kas jį organizavo ir jam vadovavo, kokia akcijos prasmė.

Bunda jau Baltija!

1989 m. trijų Baltijos valstybių, tuomet dar vilkusių sovietų okupacijos jungą, žmonės susikibę už rankų gyva grandine sujungė Vilnių, Rygą ir Taliną. Nupūtusi laiko dulkes *Birutė Kuklytė* varto senus laikraščius ir rausiasi naujienų agentūros ELTA fotoarchyvuose.

1989 m. rugpjūčio 23-ioji, trečiadienis. Iš lėktuvų barstomos gėlės, vašku apvarvėjusios vaiko rankos, kaip niekada vaiskiai mėlynas dangus, jūra šviesių veidų ir ore sklandanti milžiniška viltis, kurią, regis, pasistiebęs galėjai paliesti. Toks Baltijos kelio prisiminimas, išspaudęs penkiametės sąmonėje, mane lydi jau 25-ius metus.

Vaikiškos atminties spragas šiandien užpildo ir akcijos svarbą trims Baltijos valstybėms, tautoms, pasauliui ir kiekvienam mūsų byloja nuotraukos bei spaudos publikacijos, virtusios šio įvykio ir Atgimimo istorijos veidrodžiu.

„Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis kviečia Lietuvos žmones rugpjūčio 23-iosios vakarą į Vilniaus–Rygos plentą, kur Gyvąja Siena paminėsime 50-metį nuo tos dienos, kai dvi to meto didžiosios valstybės pasidalijo Estiją, Latviją ir Lietuvą. Ta Gyvąja Siena mes primename visam pasauliui, susitaikiusiam su trijų suverenių

Ekologinė-politinė akcija „Apkabinkime Baltiją“, 1988 m. rugsėjo 3 d.
Eugenijaus Stumbrio nuotr.

valstybių žūtimi, kad trys tautos gyvos – ne tik gyvos, bet ir pasiryžusios pačios lemti savo likimą. Atvykime į šį plentą, kuris užsienio žemėlapiuose vadinasi Europos 12-ąja magistrale, įsijungę į šią Gyvają Sieną, suprasime, kad daug mūsų ir kokie esame vieningi. Nors kalbame skirtingomis kalbomis, gyvename prie vienos jūros ir mus vienija bendra ateitis, kurios turime būti verti“, – tokį skelbimą rado „Komjaunimo tiesos“ skaitytojai rugpjūčio 18-ąją.

Į akcijos organizatorių paskirtas vietas žmonės pradėjo plūsti dar gerokai prieš 19 val., kai buvo numatytas trijų valstybių žmonių susijungimas. Vieni kitiems degė žvakeles, pakelėse kūreno laužus, drausmingai sekė koordinatorių nurodymus radijo bangomis per atsineštus imtuvus. Čia mirgėjo tautinės vėliavos bei drabužiai, o iš lėktuvo kaip liūdesio ir vilties žiedai pabiro nuo ankstauro ryto prie Sąjūdžio būstinės žmonių suneštos gėlės. Nuo Gedimino kalno prasidėjusiame, apvijusiame Laisvės statulą Rygoje ir iki Tompėjos

Ekologinė-politinė akcija „Apkabinkime Baltiją“, 1988 m. rugsėjo 3 d.
Eugenijaus Stumbrio nuotr.

bokšto Taline nusidriekusiame kelio ruože rankomis bei širdimis susikibo tūkstančiai visų kartų ir tautybių žmonių dėl dvidešimties minučių taikaus protesto.

Po savaitės atliktas Lietuvos Respublikos gyventojų viešosios nuomonės tyrimas atskleidė, kad Baltijos keliui pritarė 93 proc. Lietuvos gyventojų. Tokios pat nuomonės buvo ir net 76 proc. ne lietuvių.

„Gimtojo krašto“ korespondentas stropiai fiksavo rugpjūčio 23 d. įvykius: „Nors abi eismo juostos paverstos vienakrypčiu keliu, išvengti „kamščių“ nepavyko. Nei milicijos darbuotojai, nei

Sąjūdžio organizacinis komitetas nesitikėjo tokio užmojo. Iš Kauno buvo galima išvykti tik iki 14.30. Žmonės, nespėję atvykti į Europos 12-ąją magistralę, susikibo rankomis tarp Kauno ir Ukmergės. <...> 25-ajame kilometre mus aplenkia pulkas rokerių. Jų rankose plevėsuoja trispalvės. Pripratę matyti tuščias šalikeles, negalime atplėšti žvilgsnių: jau 50 km, o visur nenutrūkstama gyva žmonių grandinė su gėlėmis, juodais kaspinais, žvakutėmis, plakatais.“

Valstybių pasieniuose tądien vyko daugiataūkstantiniai mitingai. Akcijoje dalyvavo apie 500 tūkst. žmonių Lietuvoje, 250 tūkst. Latvijoje ir 200 tūkst. Estijoje. 60 tūkst. lengvųjų automobilių, 3 tūkst. autobusų ir – nė vieno rimtesnio eismo įvykio. Daugiau

Ekologinė-politinė akcija „Apkabinkime Baltiją“, 1988 m. rugsėjo 3 d.
Eugenijaus Stumbrio nuotr.

kaip 650 km nuklojo gėlės. Baltijos kelias buvo įtrauktas į *Guinnesso* pasaulio rekordų knygą kaip ilgiausia žmonių grandinė. Tai vis skaičiai, aritmetinė istorinio įvykio išraiška. O kas iš tiesų pamatuos, „kiek suplaukė čionai pilietiškumo ir jausmo, kokią priedermių suvokimą, kokią parengtį aukotis atnešėme!“ – kitą dieną „Komjaunimo tiesoje“ klausė Edmundas Ganusauskas.

„Mes nenorime, kad tai kada nors ir su kuo nors pasikartotų.“ „Tai mano priedermė prieš represuotus gimines.“ „Mes norim gyventi laisvoje Lietuvoje.“ „Mes norim gyventi geriau ir todėl turime būti vieningi.“ Tokiomis Baltijos kelio dalyvių mintimis dalijosi laikraštis „Izvestija“.

Pasaulis įdėmiai stebėjo, kaip laisvės vėjas lėkė per Baltijos šalis. „Chicago Sun Times“ Baltijos kelią pavadino istorine demonstracija ir pridūrė, kad „pakto pasirašymas čia laikomas nacionaline tragedija, tačiau stovintys grandinėje laikėsi triumfuodami ir išdidžiai“.

„Dvidešimt minučių rimties ir susikaupimo. Pralaimėjimo dieną Baltijos kraštai pavertė būsimos pergalės diena – tokio susitelkimo pasaulis dar nematė“, – atitarė Bulgarijos žurnalistas Vencelas Raičėvas.

Taip prieš 25 metus išėjome į kelią, kurį pasaulis priėmė kaip vilties ir drąsos pamoką, o mes patys – kaip galimybę.

Pagal
IQ Intelligent life,
2014 m. liepa-rugpjūtis, nr. 5 (24)

- Išklauykite dainą „Bunda jau Baltija“, peržiūrėkite dainos vaizdo įrašą.

 <https://www.youtube.com/watch?v=0KoKq2ORUI0>

<http://dainutekstai.lt/r2185/viktors-zemgals-zilvinas-bubelis-tarmo-pihrlap-bunda-jau-baltija.html>

- Pasvarstykite grupėje, kuo ypatinga ši daina.

- 5 Išklauskite Kipro Mašanausko atliekamą dainą „Kokia nuostabi, Lietuva, esi“. Perskaitykite dainos autoriaus žodžius ir pasakykite, koks gali būti dainos vaidmuo lemtinguose istorijos lūžiuose.

„Ta daina tiesiog buvo pagimdyta laikmečio aktualijų ir dėl savo idėjos greitai „išėjo“ į plačiąją auditoriją. Tai buvo išties išskirtinė daina. Ją sukūriau mokydamasis paskutinėje vidurinės mokyklos klasėje, kai jau dvelkė nepriklausomybės vėjai. Neoficialiai ji daug kur buvo atliekama, o per steigiamąjį Sąjūdžio suvažiavimą tapo savotišku himnu. Be to, ši daina – kartu ir mano šeimos istorija. Mano senelis, kiti man artimi žmonės buvo skaudžiai nukentėję nuo to režimo, kuriuo mes gyvenome. Man norėjosi išlieti širdgėlą, norėjosi laisvės. Tada aš negalvojau apie joki populiarumą, man buvo nesvarbu, ar daina atneš šlovės ir pinigų. Mąščiau tik apie tai, ką noriu pasakyti.“

Kipras Mašanauskas

Pagal

<https://www.delfi.lt/veidai/kultura/kipras-masanauskas-scenos-svaiguli-iskeite-i-studijos-ramybe.d?id=58843153>

Kokia nuostabi, Lietuva, esi

Kokia nuostabi, Lietuva, esi,
Kaipgi nemylėt mums tavęs?
Mūsų džiaugsmas Tu, mūsų skausmas Tu,
Savo širdyse saugome tave.

Mes didžiuojamės gimę Lietuvoj,
Bet vien to mažai, kad išsaugotum ją.
Mūsų džiaugsmas ji, mūsų skausmas ji,
Savo širdyse saugome ją.

Už rankų susiėmę, apjuoskim Lietuvėlę,
Žemelę šventą bočių, išsaugotą mums.
Tiktai tauta išėję, vienybėje sustoję,
Galėsime daug nuveikti vardan Lietuvos.

Lietuva, Lietuva – Tu mums šventa,
Lietuva, Lietuva – mūs Motina.
Lietuva, Lietuva – kol rankoj ranka,
Lietuva, Lietuva – gyvuos Lietuva.

Kokia nuostabi, Lietuva, esi,
Tu tokia trapi, bet dvasia didi.
Tad išsaugokim ateities kartoms,
Ką mylėjo taip mūsų protėviai.

Už rankų susiėmę, apjuoskim Lietuvėlę,
Žemelę šventą bočių, išsaugotą mums.
Tiktai tauta išėję, vienybėje sustoję,
Galėsime daug nuveikti vardan Lietuvos.

Lietuva, Lietuva – Tu mums šventa,
Lietuva, Lietuva – mūs Motina.
Lietuva, Lietuva – kol rankoj ranka,
Lietuva, Lietuva – gyvuos Lietuva.

- Poromis pasvarstykite, kas yra patriotas. Grupėje aptarkite porų atsakymus ir juos apibendrinkite.

- 6** Klausydami teksto apie Dalios Grinkevičiūtės atsiminimus, pasižymėkite svarbiausius faktus ir datas. Papasakokite tekstą.

 http://www.nedienosbelietuviukalbos3.flf.vu.lt/Radijo%20dokumentika_radijas.m4a

Dalia Grinkevičiūtė (1927–1987) – tremtinė, gydytoja, disidentė, rašytoja. Memuarinėse apysakose „Atsiminimai“ (1949–1950), „Lietuviai prie Laptevų jūros“ (1974) įamžino tremtinių į Sibirą kančias, paviešino pasauliui stalinizmo nusikaltimus žmoniškumui.

Pagal

<http://www.delfi.lt/maistas/sefo-virtuve/ar-zinote-koks-maisto-produktas-atsirado-per-gaisra.d?id=75177692>

- Atsakymai – 645 puslapyje.

- 7 Perskaitykite Valdo Adamkaus mintis ir papasakokite apie jo gyvenimą ir asmenybę.

Valdas Adamkus (iki 1955 m. Voldemaras Adamkavičius; g. 1926 m. lapkričio 3 d. Kaune) – politikas, Lietuvos Respublikos Prezidentas (1998–2003 m. ir 2004–2009 m.), JAV lietuvių visuomenės veikėjas, ekologas.

Pagal
<https://www.vle.lt/Straipsnis/Valdas-Adamkus-70788>

Valdas Adamkus

Politika gali būti regima iš dviejų perspektyvų – idealiosios ir negatyviosios. Politika privalo būti sfera, reikalaujanti sąžiningumo, aukštos moralės, teisingumo – ne tik parodomojo, bet ir realaus. Deja, taip būna ne visada. Iš tiesų dažnai politika prieštarauja šiems mano išsakytiems idealams.

Didžiuojusi regėdamas, kaip tvirtėja Lietuva. Lietuvos žmonėms tapo didžiule garbe šalies galimybė antrąjį 2013 metų pusmetį pirmininkauti Europos Vadovų Tarybai. O juk mūsų šalis yra viena jauniausių ES narių.

Būti savo šalies prezidentu yra didžiulė atsakomybė. Prezidento pareiga – visada siekti valstybės gerovės, stengtis dėl savo valstybės, kad ji taptų lygiateisė pasaulio tautų bendruomenės narė. Taip pat privalai stengtis stiprinti valstybę iš vidaus, kad kiekvieno piliečio gerovė augtų ir visi jaustųsi saugūs, didžiuotųsi savo šalimi.

Diena, kai tapau Lietuvos prezidentu, buvo neįtikėtina. Tuo metu viskas atrodė lyg sapnas. Kurį laiką buvau transo būsenos – nesuvokiau, kas ką tik nutiko. Viskas aplink mane atrodė nerealu, tačiau kažkaip tame dalyvavau.

Būdamas prezidentu siečiau kaip galima greičiau grąžinti Lietuvą į Vakarų pasaulį. Per mano prezidentavimo dešimtmetį Lietuva sustiprino savo padėtį tarptautinėje bendruomenėje, tapo ES ir NATO narė (patys stojimo aktai buvo pasirašyti praėjus keliems mėnesiams po mano kadencijos).

Kova už Lietuvos nepriklausomybę prasidėjo gimnazijoje. Su klasiokais Gabrieliumi Landsbergiu-Žemkalniu ir Liudu Griniumi nusprendėme veikti aktyviai, tad pradėjome leisti prieš nacių okupaciją nukreiptą pagrindinį žurnalą *Jaunime, budėk!* Tai buvo sąmoningas apsisprendimas. Žinojau, kas esu, kokios man pareigos, dėl ko plušu. Manau, elgiausi taip, kaip pasielgtų kiekvienas savo šalį mylintis lietuvis. Net ir siaučiant karui, sprogstant bomboms ir griūvant Vokietijos miestams kažkaip sugebėjau atsiriboti nuo realybės. Atvykęs į Ameriką, su tikrove susidūriau nuo pirmųjų dienų. Reikėjo iš nieko kurtis gyvenimą, o nemokėjau nė kalbos pagrindų. Buvau be bendruomenės ir draugų, viską turėjau susikurti. Taip pirmą kartą paragavau tikro suaugusiojo gyvenimo.

Valdas Adamkus, Jono Petronio nuotr.

Mano pirmasis darbas JAV buvo fabrike, kur naktinėje pamainoje dirbau už 75 centus per valandą. Tai buvo be galo sunkus darbas. Mano rankos tiesiog neišlaikydavo grąžtų, su kuriais reikėdavo metale pragręžti skyles automobilių sėdynėms tvirtinti. Nuo tokio darbo rankose iškildavo pūslės, kitą dieną jos prisikaupdavo kraujo, o trečią sprogdavo neatlaikiusios krūvio.

Pasiekimas, kuriuo didžiuojuosi, – po Čikagos gatvėmis besidriekianti didžiulė filtravimo sistema, valanti Mičigano ežerą ir sutaupanti miesto gyventojams milijonus dolerių.

Dirbau šešioms JAV prezidentams iš eilės be pertraukos. Prieš kiekvieną naujo vadovo inauguraciją štabo viršininkas man pranešdavo: *Nereikalaujame atsistatydinti iš pareigų JAV Aplinkos apsaugos agentūroje. Dirbkite toliau savo poste.* Manau, niekas lig šiol nepakartojo šio rekordo.

Pirmą kartą į Baltuosius rūmus įžengiau būdamas 27-erių. Buvau jauniausias delegacijos narys. Puikiai atmenu datą: buvo 1963 metų vasario 16 diena. Tada dar buvo gyvas prezidentas Johnas F. Kennedy'is.

Didžiausią įtaką man turėjo išsilavinimas. Dėkoju mokytojams, ugdytusiems man atsakomybę, nuoseklumo ir tiesioginio ryšio su žmogumi svarbą. Per visą gyvenimą išlikau sąmoningas lietuvis ir tai labai vertinu.

Esu pasiryžęs tęsti pradėtus darbus. Žinodamas savo ribas, toliau darbuosiuosi dėl bendros gerovės. Esu pasiryžęs tai padaryti.

Pasibaigus prezidento tarnybei ir nukritus atsakomybei nuo pečių, šiek tiek nerimavau, ką veiksiu ryt ryte ir ateityje, perdavęs savo pareigas naujajai prezidentei. Ar tik be perstojo vaikščiosiu iš vieno kambario į kitą, nežinodamas, ką daryti? Laimė, dabar, prabėgus penkeriems metams, galiu tarti, kad tos baimės buvo nepagrįstos. Išlaikiau praktiškai tokią pačią rutiną, kokios laikiausi būdamas prezidentas.

Panašumas, palyginus prezidentavimo dešimtmetį ir šiandieną, yra atsakomybė. Darbo krūvis nepasikeitė: atstovauju įvairių grupių interesams, palaikau ryšius su užsienio valstybininkais ir Lietuvos žmonėmis. Krūvis tvarkant vidaus reikalus galbūt net išaugo.

Ryšiausias mano vaikystės prisiminimas – kiekviena laisva akimirka, praleista Dariaus ir Girėno stadione. Sportinė veikla, be jokių abejonių, sustiprino mano disciplinos jausmą ir charakterį.

Paauglystėje subrendo mano tautinis sąmoningumas. Net ir būdamas paauglys, suvokiau laisvės, išipareigojimų žmogaus teisėms ir lietuvybei svarbą.

Kaunas yra Kaunas. Nors myliu visą Lietuvą vienodai, kiekvieną kartą apsilankius Kaune širdį užplūsta šilti jausmai. Su džiugesiu

vaikštau gatvėmis, kur prabėgo mano vaikystė ir paauglystė. Visada malonu ir gera grįžti namo.

Mano geriausias draugas – žmona.

Pasitikėjimas – tai artimam žmogui skiriamas jausmas, kai žinai, kad jis atsako tau lygiai tuo pačiu.

Mano Lietuvos vizija labai aiški. Lietuva turi be galo daug jaunų, talentingų žmonių, kurie, puoselėdami bendrą viziją, gali dirbti drauge ir padėti Lietuvai pavyti stipriausias pasaulio valstybes.

Žiūrėdamas atgal žmogus regi savo gyvenimo aukštumas ir žemumas. Žvelgiau atgalios į savo gyvenimo aukštumas ir žemumas. Žvelgiu atgalios į savo jaunystės dienas, kuomet į pasaulį pro rožinius akinius žiūrėjau nerūpestingai ir idealistiškai. Suprantu, kad esu vienas tų laimingųjų, kuriam nusišypsojo neįtikėtina sėkmė. Turėjau galimybių, apie kurias niekada nė nesvajojau.

Pagal
*PASSPORT: an essential guide to
contemporary Lithuania*, vol. 1

- Parenkite pateiktį apie savo šalies žinomą politiką (trumpa biografija, pareigos, karjera, nuopelnai, asmenybė, įdomūs faktai, išsakytos mintys). Pristatykite pateiktį grupei.

- 8 Skaitydami tekstą pasižymėkite reikiamus faktus.
Parašykite laišką draugui apie paslaptį dingusį dokumentą.

Didžioji paslaptis

Ar tiesa, kad Jonas Basanavičius, kuris pirmasis pasirašė ir kuriam buvo patikėta saugoti Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, jį įkišo tarp knygų ir... pamiršo, kur šį svarbų dokumentą saugiai pasidėjo?

Ilgus metus ir manyta, kad tai yra vienintelis, skambiai tariant, Lietuvos valstybės gimimo liudijimas. Tačiau kovo pabaigoje Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Liudas Mažylis Vokietijos diplomatiniam archyve rado 1918-ųjų vasario 16-osios Lietuvos

Liudas Mažylis, Jono Petronio nuotr.

Nepriklausomybės Aktą ne tik vokiškai, bet ir lietuviškai, taip pat ankstesnį, 1917-ųjų gruodžio 11-osios, aktą! Istorikai užsimena, jog panašus dokumentas ar dokumentai gali būti išlikę ir Rusijoje. Dar neprarasta ir vilties, kad atsiras ir Jonui Basanavičiui patikėtas egzempliorius.

1918-ųjų vasario 16-ąją Lietuvos Taryba paskelbė Lietuvą nepriklausoma valstybe, dvidešimt signatarų pasirašė tai skelbiančiame dokumente. Iki šiol tebuvo žinomos tik vėlesnės dvi Akto dublikato faksimilės, nes istorijos sukuriuose pradingo ir originalas (ar originalai), ir jo dublikatas. Žinoma, kad, vos pasirašę, Aktą signatarai atidavė saugoti daktarui Jonui Basanavičiui ir... daugiau

niekas jo nebematė. Kai po poros dešimtmečių susigriebta jo ieškoti, signataras Petras Klimas tvirtino, jog dokumentas gali tebūti vienoje vietoje – Lietuvos mokslo draugijos bibliotekoje, neva Jonas Basanavičius jį įdėjęs į knygą ir pamiršęs į kurią.

Daktaro įkurtos draugijos biblioteka ir archyvas saugomi Lietuvos literatūros ir tautosakos institute, Vilniuje esančiuose inžinieriaus Petro Vileišio statytuose rūmuose, Antakalnyje. Jau atkūrus nepriklausomybę, peržiūrėta 28 tūkstančiai knygų, tačiau nė vienoje taip ieškomo dokumento nerasta. Viltis buvo įsižiebusi prieš keliolika metų, kai senasis bibliotekininkas Pranas Razmukas nutarė atskleisti paslaptį ir parodė, kur artėjant sovietams paslėpė daug dokumentų. Rūmų palėpėje rasta daug vertingų dokumentų, tačiau svarbiausio – ne. Prieš dešimtmetį, pasitelkus modernią aparatūrą, apžiūrėtas kiekvienas pastato kampas, tačiau nepavyko aptikti, kad kur nors sienoje būtų buvusi įrengta slėptuvė.

Gaji ir kita versija: Aktas atsidūrė vieno iš signatarų patikėtinių rankose, šis artėjant sovietams jį paslėpė avilyje ir dokumentą sunaikino bitės. Spėliota, o gal jį bėgdamas į Vakarus prigriebė prezidentas Antanas Smetona. Taip pat svarstyta galimybė, jog svarbūs valstybei dokumentai nuo sovietų buvo paslėpti Švedijoje.

Dingo ir Akto dublikatas. Žinoma, kad jį iš pradžių saugojo diplomatas Petras Klimas, vėliau perdavė Prezidento kanceliarijai Kaune. Šiame archyve jis buvo saugomas iki lemtingosios Lietuvai 1940-ųjų birželio 15-osios, o tolesnis likimas nežinomas. Pagal vieną versiją, kanceliarijos vadovas jį nuvežė į savo tėviškę ir paslėpė brolio sodyboje. Iš tremties grįžę šeimininkai namą rado sudegusį. Pernai vos už kilometro nuo šios sodybos vienas ūkininkas arimuose aptiko surūdijusį bidoną, kuriame buvo šūsnis sudrėkusių, sutrūnijusių popierių. Buvo kalbama, kad gal čia reikia tikėtis Akto, tačiau nustatyta, jog tai vertingi dokumentai, susiję su partizanais.

Pagal
Legendos, 2017 m. pavasaris, nr. 2 (29)

- 9 Perskaitykite tekstą apie „Partizanų baladės“ atlikėją Aistę Plaipaitę ir paklausykite dainos.

▶ http://www.nedienosbelietuviukalbos3.ff.vu.lt/LRT/M1272%20Aiste%20Plaipaite%20%20Partisanu%20balade%203_00_su%20logo.mp4

Grupėje pasikalbėkite šiomis temomis:

1. Jaunas žmogus ir istorija.
2. Kūrėjas ir istorija.
3. Istoriniai įvykiai, svarbūs jūsų šalies kūrėjams.

Vytauto apygardos Lokio rinktinės Vyties kuopos partizanai: iš kairės Balys Vaičėnas-Liubartas (1915–1951), Andrius Dručkus-Kerštas (1928–2018), RKM/ADK-340; Rokiškio krašto muziejaus Laisvės kovų istorijos skyriaus (Obeliai) fondo nuotr.

LRT žurnalistė K. Bradūno „Partizanų baladę“ pavertė daina

LRT radijo ir televizijos žurnalistė Aistė Plaipaitė dainuojant jau galėjo išgirsti LRT projekto „60 akimirku“ žiūrovai. Šį kartą talentinga mergina Kazio Bradūno eilėraščiui „Partizanų baladė“ sukūrė muziką ir pavertė jį daina.

„Buvo metas, kai mokykloje ruošdamasi istorijos olimpiadai apie rezistencijos laikotarpį balsu skaičiau partizano priesaiką, partizanų laiškus mamoms, sesėms, mylimosioms ir verkiau. Po to studijuodama rašiau kursinį darbą apie partizanų spaudą. Eidavau į Genocido aukų muziejų, kur priešais mane padėdavo šūsnį pageltusių laikraštėlių. Skaitydama apie partizanų tikėjimą, kad jau tuoj viskas pasibaigs – juos išgirs Vakaruose, ir žinodama, kad taip nebus, neaišku kieno vardu jų atsiprašinėjau“, – pasakoja A. Plaipaitė.

Žurnalistė sako, kad dabar ji vis nori kiekvieną draugą ar giminitį nusiųsti į Genocido aukų muziejų ir viską apeiti iš naujo kartu.

Vytauto apygardos Lokio rinktinės Vyties kuopos partizanai: iš kairės Petras Arminas-Žalvarnis (1926–1949), Vincas Araminas-Šermukšnis (1922–1949), Balys Vaičėnas-Liubartas (1915–1951), Alfredas Garnelis-Čigonas (žuvo 1951 m.), Vytautas Dručkus-Šernas (1923–1951), RKM/ADK-341. Rokiškio krašto muziejaus Laisvės kovų istorijos skyriaus (Obeliai) fondo nuotr.

„Kad nepamirščiau nei apygardų skaičiaus, nei pavadinimų, nei vadų slapyvardžių, nei vaizdų miestelių aikštėse. Neseniai, su choru dalyvaudama K. Bradūno gimimo 100-mečio renginyje, išgirdau apie *laštakį*. Klausydama stebėjau susirinkusiųjų veidus ir mačiau,

kaip kai kurie sureagavo ir šalia sėdintiems sakė: „Koks gražus šis eilėraštis.“ Tikrai labai gražus, pagalvojau, ir apie rezistencijos laikotarpį“, – apie idėjos gimimą pasakoja žurnalistė.

- Perskaitykite balsu Kazio Bradūno eilėraštį „Partizanų baladė“, tapusį daina.

Kazys Bradūnas (1917–2009) – vienas žymiausių XX amžiaus antros pusės lietuvių poetų, priklausęs garsiajai karo metų studentų ateitininkų „šatrijiečių“ kartai, karo išblokštai iš Lietuvos į emigracijas, prarastai partizaninėse kovose, nutildytai Sibire. Poetas yra šios kartos likimų liudininkas, ištikimybę jai saugojęs visą gyvenimą. Atgimimo pradžioje grįžo gyventi į Lietuvą.

Pagal

<http://lituanistusamburis.lt/rita-tutlyte-as-dar-noriu-girdeti-kaip-skamba-mano-gimtoji-kalba-kazio-braduno-simtmeciui/>

Partizanų baladė

Tik suplojo rankomis tėvas,
Ir atbėgo gražūs žirgai.
– Ko neėdat žalios žolės,
Ko negeriat marių vandensio?

Ir stovi žirgai,
Nė galvų nepakelia.
– Kaip mumis ėsti žalia žolė,
Kaip mumis gerti marių vandenai –
Nuo ąžuolo eina kraujo laštakis
Į miško gilumą.

Tik suplojo rankomis motina,
Ir atplaukė baltos gulgės.
– Ko nelesat aukso grūdų,
Ko negeriat sidabro vandens?

Ir plūkau gulgės,
Galvų nepakeldamos.
– Kaip mumis lesti aukso grūdai,
Kaip mumis gerti sidabro vanduo –
Per ežerą eina kraujo laštakis
Į miško gilumą.

Ir pravirko sesuo balsu,
Ir išėjo brolių ieškoti
Kruvinu laštakiu
Į miško gilumą.

Sutelktinė, I, 426

- 10 Perskaitykite tekstą ir papasakokite, kokių panašių paminklų yra jūsų šalyje. Pasitarkite poromis, ar prasminga įamžinti netolimos praeities įvykius. Pokalbius apibendrinkite grupėje.

Tadas Gutauskas, asmeninio archyvo nuotr.

Tadas Gutauskas (g. 1970 m.) dirba skulptūros, tapybos ir dizaino srityse. Kuria skulptūras viešosioms miestų erdvėms, glaudžiai bendradarbiauja su architektais ir dizaineriais. Žinomiausi paskutinių metų projektai: skulptūra „Dvyniai“ (2006), Lietuvos krepšiniui (2007), Lietuvos tūkstantmečiui paminėti skirtas monumentas „Vienybės medis“ (2009), „Laisvės kelias“ (2010), „Saulės vaikai“ (2010), „Suomis“ (2015), „Golfi“ (2016), atminimo ženklas architektui A. Vivulskiui (2019) ir kt.

Pagal
<http://www.gutauskai.lt>

Laisvės kelias naktį, Tado Gutausko nuotr.

„Laisvės kelias“ nusidriekė per visą pasaulį

Vilnius, 2010 m. birželio 16 d. – „Laisvės kelias“, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo dvidešimtmečiui, jau tapo savotišku tiltu, visame pasaulyje jungiančiu žmones, kuriems brangios vienybės ir laisvės idėjos. Šį pilietinį projektą parėmė 31 šalies gyventojai iš 5 žemynų.

„Birželio 14-ąją, kai Lietuvoje minėjome Gedulo ir vilties dieną, buvo įsigyta simbolinė 5 000-oji skulptūros „Laisvės kelias“ plyta. Tačiau ne taip svarbu, kiek iš viso „Laisvės kelyje“ plytų. Svarbu tai, kad šis projektas jau parodė – Lietuvos laisvės ir vienybės idėjos svarbios ne tik šios šalies gyventojams. Tautos vienybės ir Lietuvos laisvės dvasia gyvuoja nepriklausomai nuo vietos, kurioje gyvename“, – teigia idėjos autorius skulptorius Tadas Gutauskas.

Parama „Laisvės kelią“ pasiekė ne tik iš valstybių, kuriose išėvių iš Lietuvos yra ypač daug, bet ir iš tokių tolimų ir net egzotiškų šalių, kaip Naujoji Zelandija, Kinija, Bolivija, Jungtiniai Arabų Emyratai. Daugiausia rėmėjų lietuvių tautybės, tačiau yra ir nemažai kitų tautybių žmonių.

Kiekvieno asmens ar šeimos, prisidėjusios prie „Laisvės kelio“, vardas ir pavardė ar šeimos pavardė išspaudžiama plytose, iš kurių ir bus sumūryta skulptūra. Gegužės pabaigoje buvo išdegtos pir-

mosios trispalvės skulptūros plytos, o statybos darbus planuojama pradėti birželio pabaigoje.

„Laisvės kelias“ – tai kovos už nepriklausomybę atminimas ir laisvės bei piliečių iniciatyva kuriamas vienybės simbolis ateities kartoms. Tai – raginimas nepamiršti vienybės idėjų, padėjusių Lietuvai išsikovoti laisvę.

Skulptūroje įamžinti ir iškilių Lietuvos asmenybių, Sąjūdžio ir Baltijos kelio dalyvių, prisidėjusių prie projekto, vardai. Tarp jų – Nepriklausomybės Akto signataro Romualdo Ozolo, Sąjūdžio dalyvio Algirdo Kaušpėdo, dainininko Andriaus Mamontovo ir kitų žymių meno, politikos ir verslo atstovų, visuomenės veikėjų vardai.

Pagal

[http://www.laisveskelias.lt/lt/news/46/65/
Laisves-kelias-nusidrieke-per-visa-pasauli](http://www.laisveskelias.lt/lt/news/46/65/Laisves-kelias-nusidrieke-per-visa-pasauli)

11 Peržiūrėkite režisierės Giedrės Beinoriūtės filmą „Gyveno senelis ir bobutė“ (2007 m.).

Filmas „Gyveno senelis ir bobutė“ yra dokumentinis-animacinis pasakojimas apie režisierės senelius, sovietmečiu ištremtus į Sibirą. Skaudus Lietuvos istorijos etapas pasakojamas labai asmeniškai, pasitelkiant pasakos žanrą. Filmą sukurtas naudojant fotografijas iš asmeninio archyvo, animacinius ir kino kronikų intarpus. Istorijos pasakotoja – maža mergaitė, kuri savaip supranta ir įsivaizduoja anų metų įvykius.

- Poromis pasitarkite, kurioms kino kritikų mintims pritartumėte, o kurioms – ne. Kodėl? Kaip jūs vertinate šį filmą?

„Gyveno senelis ir bobutė“ akivaizdžiai įrodo, kad kiekviena istorija yra gyva, kai ją pasakoja mokantis išgirsti kitus ir smalsus išpūdžių žmogus.“ (Kino kritikė Živilė Pipinytė)

„Nors režisierė senelių gyvenimo istoriją pasakoja dėliodama šeimos albumo nuotraukas, vardai tarsi nusitrina, tampa labai lengva sėdint salėje susitapatinti su papasakota istorija, kuri yra ir mūsų visų istorija.“ (Rita Vilkauskaitė)

„Per maždaug 20 pastarųjų metų ne vien lietuvių kine atsirado galybė dokumentinių juostų apie stalininius lagerius. Bet – drįstu manyti – G. Beinoriūtės filmas unikalus.“ (Kino kritikas Saulius Macaitis)

Pagal
Mintys apie filmą iš DVD viršelio

- Kaip pristatytumėte šį filmą savo šalies žiūrovams? Parašykite filmo recenziją.

12 Patvirtinkite arba paneikite šiuos Vytauto Landsbergio teiginius. Atsakymus argumentuokite.

1. Muzika visada gynė laisvę, pati būdama laisvės prieglobstis.
2. Jeigu žmogus nori gyventi dorai, tai kodėl pasaulyje negali būti doros politikos?
3. Tai, ką širdyje žmogus nešioja, yra didelė jėga, galingesnė už geležinį ginklą.

Pagal

<http://www.landsbergis.lt/messages/index>

13 Pažiūrėkite ir paklausykite, kaip apie laisvę kalba Lietuvos žmonės.

Dalia Grybauskaitė

▶ https://www.youtube.com/watch?v=an_s_oQ04Sg

Jurgis Didžiulis

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=6Fpn2OdlLoQ>

Algis Ramanauskas

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=1sCWx2FADc>

Justė Arlauskaitė-Jazzu

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=VRnjJeAm8Pg>

Benediktas Vanagas ir Vytautas Landsbergis

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=EvHlpfTKOHE>

- Parašykite komentarą „Ką man reiškia laisvė“.
Pavartokite: *atvirai sakant; kaip teisingai pastebėjo; galiu tik pridurti; visiškai akivaizdu; tačiau nenorėčiau, kad mane suprastumėte klaidingai; kita vertus; na, ir baigdamas.*

- 14** Perskaitykite tekstą, poromis aptarkite išsakytas mintis. Kuris požiūris jums artimiausias ir kodėl? Kurios jūsų šalies istorijos datos yra jums svarbiausios? Kodėl?

PENKIOS TIESOS

Kuri Lietuvos istorijos data svarbiausia?

Minėdami Valstybės atkūrimo jubiliejų apgaubiamė save prisiminimais apie didžiausias šalies pergales ir skaudžiausias netektis. Miglė Marija Galvonaitė kviečia pašnekovus pagalvoti, kurios praėjusio šimtmečio datos yra reikšmingiausios ruošiantis atversti naują istorijos puslapį.

1918 ir 1991 m.

Edgaras Montvidas,
operos dainininkas

Nebūsiu originalus ir išskirsiu dvi datas, kurios, manau, yra svarbiausios Lietuvos valstybei bei man kaip šios valstybės gyventojui. Pirmoji – 1918-ieji. Tai – modernios Lietuvos, jos identiteto, lietuviybės suvokimo ir, iš dalies, to, kokia valstybė yra dabar, naratyvo pradžia.

Ši data svarbi kuriant lietuviybės pamatus, skatinant identiteto suvokimą, ką reiškia būti lietuviu, – ne tik kalba, šalies istorijos išmanymas suteikia teisę vadintis šalies piliečiu. Daug svarbesnis kriterijus yra meilė ir pasiaukojimas savo valstybei.

Okupacijos metų taip pat neišbraukčiau iš istorijos vien todėl, kad jie tarsi lakmuso popierėlis parodė, ar esame pajėgūs pasipriešinti mums primestai santvarkai, ar užsidegimas toliau tęsti statybas neišgaravo iš tautos sąmonės. Čia būtų laikas išskirti kitą datą, kuri tiesiogiai palietė jau ir mane. Tai – 1991-ieji.

Visai kitaip supranti istoriją, kai gali būti istorinių įvykių liudininkas. Tarsi somelję tau pasakotų apie vyno skonį ir to skonio savybes, bet tai niekada neatstos autentiškų pojūčių, kai to vyno paragauji pats.

1991-aisiais man buvo 16 metų. Amžius, kai iš paauglio virsti suaugusiuoju. Buvau visų sausio įvykių liudininkas,ėjau saugoti Sitkūnų radijo stoties šalia Kauno, kaip ir visa tauta dalyvavau

visuose svarbiausiuose mitinguose, mačiau žuvusiųjų karstus Vilniaus sporto rūmuose. Galų gale klasėje man teko nukabinti Vladimiro Lenino portretą, kuris kabėjo virš lentos mokykloje.

Ironiška, tačiau, Lietuvos valstybei tapus laisvai, daugelis pakėlė sparnus, taip pat ir aš. Bet manau, kad savo identiteto suvokimas, kurį įgavau iki tol, svetur pasitarnavo su kaupu.

Čia ir dabar

Gabija Grušaitė,
rašytoja

Prisipažinsiu, kad pirma intuityviai iškilusi data buvo 1918-ieji, nes jie žymi Lietuvos kaip modernios nepriklausomos valstybės pradžią ir padeda pagrindus mūsų dabarčiai. Vis dėlto po kelių diskusijų su draugais nusprendžiau pakeisti pasirinkimą šiandiena, tai yra momentu „čia ir dabar“, ta nuolat kintančia dalelyte, kurioje iš ateities laikas virsta praeitimi.

Šiais metais, kai švenčiamas Nepriklausomybės šimtmetis, pastebėjau, kad daugiausia dėmesio skiriama praeities vertybėms saugoti, puoselėti ir prisiminti, ignoruojant dabarties ir ateities perspektyvas. „Čia ir dabar“ yra svarbiausia įmanoma data, nes galime veikti ir priimti sprendimus, kurie nulems, kokiame pasaulyje gyvensime po penkerių, dešimties ar šimto metų.

Kaip parodo Lukiškių aikštės konkursų fiasko, pernelyg dažnai pasiduodame nostalgijai ir stabų garbinimui, pamirštame, kad tiek 1918-ieji, tiek 1991-ieji tėra kelio pradžios gairės. Valstybingumas klesti ne tada, kai „saugoma“ ir „ginamasi“, o kai pradeda kurti ir statyti. „Čia ir dabar“ yra geriausias laikas peržiūrėti per šį šimtmetį sukauptas vertybes ir kritiškai įvertinti, kurias paliksime istorijos vadovėliuose, o kurias pasiimsime į naująjį šimtmetį.

1904 m.

Jonas Staselis,
Lietuvos spaudos fotografų klubo prezidentas

Spausdintas žodis – ne tik raštas, tai ir tautos bei kultūros identiteto simbolis. Šiandienos visuomenėje spaudos laisvės samprata gana dažnai supaprastinama iki kalbėjimo laisvės, tačiau tai yra minties bei pasaulėžiūros laisvė, prigimtinė teisė į laisvę bei jos

išraišką. Todėl kaip vieną reikšmingiausių Lietuvos istorinių datų išskirčiau 1904 m. gegužės 7 d. – spaudos draudimo panaikinimą.

Spaudos draudimas, kurį lydėjo ir draudimas pradinėse mokyklose mokyti kitomis kalbomis negu rusų, suvienijo lietuvių tautą, kurstė ir mobilizavo ją pasipriešinti. Tai nulėmė ir ypatingą lietuviškąjį knygnešystės fenomeną, kuris formavo tautinės savimonės, kultūros ugdymo ir išsivadavimo idėjas.

Kovoje už laisvą žodį išaugo ir subrendo naujos visuomenės jėgos, skleidėsi sąmoninga lietuviškumo. O valstybės nepriklausomybės troškimas įsikūnijo istoriniu lietuvių tautos atgimimu. Šis sąjūdis suvienijo lietuvių tautą, iškėlė kalbos ir kultūros savitumą, Lietuvos kaip tautinės valstybės idėją.

Atgavus spaudą, 1905 m. gruodžio 4 ir 5 d. buvo sušauktas Didysis Vilniaus Seimas – jis priėmė rezoliuciją, kuria reikalaujama Lietuvos autonomijos. Taip pirmą kartą viešai išreikšta lietuvių tautos valia. Būtent laikraštyje „Vilniaus žinios“, 254 numeryje buvo išspausdintas „Atsišaukimas į lietuvių tautą: Lietuviai ir lietuvės“, kuriame nurodoma ir būsimo suvažiavimo data – gruodžio 4 ir 5 d.

Moderniame pasaulyje informacinio karo sąlygomis permaščius istorines pamokas, galima bandyti atsakyti, ar šiandieną lietuviškoje informacinėje erdvėje egzistuoja modernus knygnešystės atitikmuo, ar galima laisvės, kūrybos ir atsakomybės darbas.

Šiandien

Žygimantas Kudirka,
muzikos atlikėjas, poetas

Reikšmingiausia diena yra šiandien. Šiandien, kai rašau atsakymą į šį klausimą. Šiandien, kai jis atsidūrė spaustuvėje. Šiandien, kai jį skaitote. Reikšmingiausia diena neturi vienos datos, ji yra dinamiška – slenka per laiką ir įsiprasmina tada, kai apie ją pagalvojate.

Istorija nėra vien praeitis. Istorija yra nuolatos viena kitą keičiančios žmonijos istorijos. Įvykusių dalykų nebepakeisime, užtat kiekvienam reikšmingiausias turėtų būti esamasis momentas.

Jei visi pasijustume smalsūs, įkvėpti šiandien, galbūt vėliau ir istorikai ar interviu pašnekovai būtų šią dieną įvardytą kaip lūžio tašką, reikšmingiausią istorijos datą.

2004 m.

Arnoldas Pranczevičius,
Europos Komisijos atstovas Lietuvoje

Man asmeniškai svarbiausias kriterijus reikšmingam istoriniam įvykiui įvardyti yra visuomenės gėris ir interesas – kuo žmonėms tai buvo naudinga. Kaip tik todėl reikšmingiausia Lietuvos istorijos data pasirinkau 2004 m. gegužės 1-osios įstojimą į Europos Sąjungą.

Šis įvykis buvo svarbus ne tik istoriškai, simboliškai, geopolitiškai kaip mūsų valstybės sugrįžimas į Europos šeimą, bet ir individualiai kiekvienam Lietuvos žmogui. Narystė ne tik leido valstybei palikti praeityje prievartos pasaulį ir priklausomybę nuo Rusijos, tačiau ir atvėrė visuomenei neregėtų galimybių bei teisių lauką, nepaisant sienų.

Tų galimybių naudą jaučiame iki šiol, visų jų potencialo vis dar nesame išnaudoję. Įstojimą į ES dažnai lyginu su studijomis geriausiame pasaulio universitete. Vien įstoti neužtenka – labai svarbu ir sutelkus visas pastangas iš jo išgauti kiek įmanoma daugiau žinių, patirties, naudos asmenybei augti, jos brandai ir saviškai. 2004 m. gegužės 1-ąją ir Lietuva gavo tokią savarankiškumo pamoką – tapome atsakingi už save, turime nuolatos judėti, gyventi kūryboje, kad nesustabarėtume.

Sunku būtų rasti analitiką ar kritiką, kuris sugebėtų įrodyti, kad per keturiolika narystės ES metų įvyko regresas. Matau tik progresą visose srityse: žmonės vis labiau pasitiki savimi, jaunoji karta geba naudotis įvairių mainų ir švietimo programų suteikiamomis galimybėmis, mokosi užsienio kalbų, tampa konkurencingais šiuolaikinio pasaulio žmonėmis, ekonomika ir gyvenimo lygis auga, su euro moneta mūsų Vytis keliauja po pasaulį ir patenka į skirtingų valstybių gyventojų pinigines. Su juo keliauja ir mūsų visų istorija: sugebėjome ne tik išlikti kartais neįmanomomis represijų sąlygomis, bet ir pasiekti narystę ES, kurioje šiandien esame aktyvūs ir brandūs. Galų gale pirmą kartą istorijoje esame ne vieni vieni, bet bendraminčių būryje ir jaučiame partnerių solidarumą, paramą gynybos ir saugumo srityje.

Taigi įstojimas į ES yra didžiulis mūsų valstybės pasiekimas. Tačiau ne tik valstybės vadovų, politikų, diplomatų, analitikų, bet, visų pirma, – Lietuvos žmonių. Nes būtent jie sukūrė tokią galimybę, net 91 proc. balsuodami už narystę referendume 2003-iaisiais. Turbūt sunkiai rastume klausimą, kuris šiandien sulauktų tokio didelio palaikymo ir pasitikėjimo Lietuvos visuomenėje.

Pagal
IQ Life, 2018, nr. 2 (49)

Žodynas

archyvas
atradimas
dokumentas
tekstas

amžininkas, -ė
tyrinėtojas, -a

tarnyba
valdžia
visuomenė
bendruomenė

erdvė
reiškinys
samprata
sąvoka
vaidmuo
vaizduotė
veikla

atmintis, -ies
atsakomybė
būtis, -ies
likimas
užmarštis, -ies

aplinkybės
iššūkis, -io
įtaka
įvykis, -io
laikotarpis, -io
pasekmė
pastangos
pokytis, -io
postūmis, -io
priežastis, -ies
sandėris, -io
sprendimas

akcija
judėjimas
kova
lūžis, -io

nepriklausomybė
pasipriešinimas
pergalė
renginys

drąsa
laisvė
nerimas
rūpestis, -io
ryžtas
viltis, -ies

aptarti, aptaria, aptarė ką?
(su)gebėti, geba, gebėjo
jamžinti, jamžina, jamžino ką?
imtis, imasi, ėmėsi ko?
įsivaizduoti, įsivaizduoja, įsivaizdavo ką?
keistis, keičiasi, keitėsi kuo?
(su)kelti, kelia, kėlė ką?
patirti, patiria, patyrė ką?
(į)steigti, steigia, steigė ką?
tyrinėti, tyrinėja, tyrinėjo ką?
tirti, tiria, tyrė ką?
vadinti, vadina, vadino ką? kuo?

atsakyti, atsako, atsakė už ką?
atstovauti, atstovauja, atstovavo kam?
atlikti, atlieka, atliko ką?
pasmerkti, pasmerkia, pasmerkė ką? dėl ko?
pripažinti, pripažįsta, pripažino ką? kuo?
(nu)spręsti, sprendžia, sprendė ką?
(į)vertinti, vertina, vertino ką?
(į)vykdyti, vykdo, vykdė ką?
laikyti, laiko, laikė ką? kuo?

tremtis, -ies

badas
barakas
lageris, -io
skurdas
vargas
tremtinys, -ė
(iš, pra)badauti, badauja, badavo
(nu)skursti, skursta, skurdo
(iš)tremti, tremia, trėmė ką?
(iš, pra)vargti, vargsta, vargo

kalėjimas

politinis kalinys, politinė kalinė
 kamera
 (iš, pra)kalėti, kali, kalėjo
 (į)kalinti, kalina, kalino ką?
 sodinti, sodina, sodino į kalėjimą
 suimti suima, suėmė ką?

išeivija

išeivis, -io; -ė
 pasitraukti, pasitraukia, pasitraukė
 pavykti, pavyksta, pavyko
 (per)kirsti, kerta, kirto ką? sieną

pogrindis, -io

kovotojas, -a
 partizanas, -ė
 priesaika
 vadas, -ė
 įsitraukti, įsitraukia, įsitraukė į ką?
 įtraukti, įtraukia, įtraukė ką?
 kovoti, kovoja, kovojo už ką? su kuo?
 priešintis, priešinasi, priešinosi kam?
 nugalėti, nugali, nugalėjo ką?
 laimėti, laimi, laimėjo ką?
 pralaimėti, pralaimi, pralaimėjo ką?
 (nu)kankinti, kankina, kankino ką?

amžinas, -a
 laikinas, -a
 nuoseklus, -i
 pakilus, -i
 ryžtingas, -a
 skaudus, -i
 skurdus, -i
 šiuolaikinis, -ė
 viešas, -a
 žiaurus, -i

Gramatika

1 Vienalaikiškumo ir laiko sekos raiška neasmenuojamosiomis veiksmažodžio formomis.

	Tas pats veikėjas	Skirtingi veikėjai arba vienas sakinys beasmenis
Du veiksmai vyksta tu pačiu metu.	Pusdalyvis <u>Žiūrėdami</u> filmą sužinojome apie istorinius įvykius.	Esamojo laiko padalyvis Mums <u>žiūrint</u> filmą, atėjo draugai. Žiūrint filmą, reikia susikaupti. Neveikiamosios rūšies esamojo laiko dalyvis Mūsų <u>klausinėjamas</u> , dėstytojas pasakojo apie istorinius įvykius.
Du veiksmai vyksta ne tuo pačiu metu: nepagrindinis veiksmas įvyksta anksčiau už pagrindinį.	Būtojo laiko veikiamosios rūšies dalyvis <u>Pažiūrėję</u> filmą, dar ilgai kalbėjomės apie istorinius įvykius.	Būtojo laiko padalyvis <u>Pažiūrėjus</u> filmą, mums reikės perskaityti straipsnį apie istorinius įvykius. Neveikiamosios rūšies būtojo laiko dalyvis Mūsų <u>paklaustas</u> , dėstytojas pasakojo apie istorinius įvykius.
Du veiksmai vyksta ne tuo pačiu metu: pagrindinis veiksmas įvyksta anksčiau už nepagrindinį veiksma.	Prieš + pusdalyvis <u>Prieš žiūrėdami</u> filmą, perskaitėme straipsnį apie istorinius įvykius.	Prieš + esamojo laiko padalyvis <u>Prieš žiūrint</u> filmą, mums reikėjo perskaityti straipsnį apie istorinius įvykius.

2 Padalyviai.

Girdėjome, kaip ji dainuoja partizanų dainas.	Girdėjome ją dainuojant partizanų dainas.
Pasakojo, kad jie grįžo tik po 20 metų.	Pasakojo juos grįžus tik po 20 metų.

3 Būdo raiška.

Įnagininkas

būdas, įprotis, mastas, metodas

Senu įpročiu jis skaito popierinius laikraščius.

Dokumentus galima analizuoti įvairiais **metodais**.

su + kuo?

Ji klausėsi istorijos **su šypsena**.

Visiėjo į mitingus **su viltimi**.

per + ką?

Apie įvykius Lietuvoje sužinojome **per radiją**.

Su žurnalistais jie kalbėjo **per vertėją**.

Per vargus pavyko gauti tą seną knygą.

4 Tikslinamosios dalelytės: *beveik, bemaž, dar, kone, pat, vis, vėl, vos*.

Mokslininkas **beveik** visą gyvenimą dirbo universitete.

Jis dirbo archyve **bemaž** dešimt metų.

Jie **dar** nežinojo, kas jų laukė tėvynėje.

Jis parašė prisiminimus **kone** iš karto po tremties.

Apie Baltijos kelią tuojau **pat** pranešė pasaulio žiniasklaida.

Tėvai **vis** pasakojo, kaip stovėjo Baltijos kelyje.

Tėvai **vėl** prisiminė, kaip džiaugėsi atgavę laisvę.

Jų šeimos **vos** neištrėmė į Sibirą.

Grįžęs iš tremties Jonas **vos** gavo darbą.

5 Įterpiniai.

Modalumas	Aišku, žinoma, regis, ko gero, manyčiau, matyt...	Aš, aišku , jau buvau apie tai girdėjęs. Tu, ko gero , dar nieko nežinai.
Noras atkreipti pašnekovo dėmesį	Klausyk, girdi, žinai, tikėk, netikėk, sutikite...	Sutikite , tai puiki naujiena. Jis, girdi , nieko nežinojo...
Informacijos šaltiniai	Kaip sakoma, kaip teigiama, manoma, pasak liudininkų, mano nuomone, mūsų duomenimis, žurnalo duomenimis...	Kaip sakoma , dar per anksti daryti išvadas. Mūsų duomenimis , dokumentą surado.
Teiginių tarpusavio santykiai	Pirma, antra, trečia... Viena vertus, kita vertus Pavyzdžiui, sakykim, tarkim... Beje, be to, be kita ko, tarp kita ko... Vadinasi, vienu žodžiu, trumpai tariant...	Pirma , jie nieko nežinojo. Antra , jeigu ir būtų žinoję, nebūtų grįžę anksčiau. Viena vertus , tai puiki mintis. Kita vertus , dar reikėtų palaukti ir kitų nuomonės. Beje , ar jūs esate skaitęs tą dokumentą?
Jausminis vertinimas	Laimė, laimei, deja, visų džiaugsmui, didžiausiai mano nuostabai, dieve, viešpatie, ak...	Laimei , dokumentas atsirado. Didžiausiai mano nuostabai , dokumento nereikėjo ilgai ieškoti.

Žodyno ir gramatikos užduotys

1 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Nuo žmogaus nepriklausomų, neišvengiamų aplinkybių eiga, lemtis.
2	Tikėjimas, kad įvyks, kas laukiama, gera.
3	Iškilingas, tvirtas pasižadėjimas ką daryti.
4	Slapto politinio veikimo aplinkybės.
5	Autoriteto ar kokios nors jėgos poveikis.
6	Veikimas, norint pasiekti kokį tikslą, įvairių prieštaravimų reiškiamasis veiksmas.
7	Priešo ar priešininko nugalėjimas, laimėjimas.
8	Slaptas, savanaudiškas susitarimas.
9	Neturėjimas baimės.
10	Stiprus jaudinimasis, susirūpinimas.

A	Priesaika.
B	Likimas.
C	Sandėris.
D	Įtaka.
E	Viltis.
F	Nerimas.
G	Drąsa.
H	Pogrindis.
I	Kova.
J	Pergalė.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B									

2 Parašykite giminiškų žodžių.

- Amžius – amžininkas, amžinas,
- Kova –
- Laisvė –
- Priešas –
- Atrasti, atranda, atrado –
- Tirti, tiria, tyrė –
- Pripažinti, pripažįsta, pripažino –

3 Parašykite, ką reiškia šie žodžiai.

- Kovoti – veikti, stengiantis ką pasiekti, laimėti, įgyti,
- Priešintis –
- Pasitraukti –
- Pripažinti –
- Saugoti –
- Pasmerkti –

4 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Reikalingumas, būtinumas atsakyti, atsiskaityti.
2	Reiškinys, dėl kurio vyksta kitas reiškiny.
3	Padarinys, rezultatas.
4	Pakitimas, pasikeitimas.
5	Ko nors suvokimo būdas, pažiūra, koncepcija.
6	Darbas, užsiėmimas, aktyvumas kokioje nors srityje.
7	Tai, ką atsimename, atsimenamas laikas.
8	Akstinas, stimulus, impulsas.
9	Tai, ką užmirštame, užmiršimas.
10	Ko nors pasireiškimas, įvykis, faktas.

A	Priežastis.
B	Pasekmė.
C	Atmintis.
D	Pokytis.
E	Postūmis.
F	Įtaka.
G	Veikla.
H	Reiškinys.
J	Atsakomybė.
K	Samprata.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
J									

5 Poromis pasitarkite ir apibrėžkite šiuos žodžius: *tremtinys, politinis kalinys, išėivis*. Apibrėžtis aptarkite grupėje.

6 Sakiniuose pavartokite giminiškus žodžius.

Trėmimai, tremtis, tremti, tremtinys.

[Masiniai lietuvių trėmimai prasidėjo 1941 metų birželio mėnesį.](#)

.....

.....

.....

Badas, badauti.

.....

.....

.....

Kalėjimas, kalinys, įkalinti.

.....

.....

.....

Skurdas, skursti.

.....

Vaizduotė, įsivaizduoti.

.....

Priesaika, prisiekti.

.....

- 7** Sudarykite žodžių junginių (galimas ne vienas variantas).
 Parašykite sakinių.

atminimas	☐	☐	aptarti
dokumentas	☐	☐	įamžinti
kova	☐	☐	įvykti
lūžis	☐	☐	kentėti
nepriklausomybė	☐	☐	kovoti
partizanas	☐	☐	nugalėti
tremtinys	☐	☐	pasmerkti
tyrinėtojas	☐	☐	tyrinėti
visuomenė	☐	☐	vargti
		☐	įvertinti
		☐	pavykti

Atminimą įamžino,

.....

8 Sudarykite žodžių junginių (galimas ne vienas variantas).
Parašykite sakinių.

amžinas	☐
nuoseklus	☐
pakilus	☐
ryžtingas	☐
skaudus	☐
viešas	☐
žiaurus	☐

☐ istorikas
☐ įvykis
☐ nuotaika
☐ partizanas
☐ renginys
☐ rūpestis
☐ sprendimas
☐ tremtis
☐ veiksmas
☐ visuomenė
☐ pavykti

Amžinas rūpestis,

.....

.....

.....

.....

.....

9 Įrašykite tinkamą žodį.

atliko, atsakys, ėmėsi, įamžino, kalino, įvertino,
kovojo, laikė, pasmerkė, patyrė, priešinosi, trėmė

1. Partizanai **kovojo** už laisvą Lietuvą. 2. Dailininkai kovotojų atminimą savo darbuose. 3. Sunku įsivaizduoti, ką tremtiniai ir politiniai kaliniai. 4. Inteligentus, pasiturinčius ūkininkus sovietų valdžia savo priešais ir į negyvenamas arba mažai gyvenamas vietas. 5. Istoriko atradimus visuomenė. 6. Jis sovietiniam režimui, todėl atsidūrė kalėjime. 7. Ilgus metus jį kalėjimuose. 8. Žiaurią sovietų okupantų politiką tūkstančių tūkstančiai. 9. Kas už daugybę pražudytų šeimų? 10. Svarbų vaidmenį atkuriant nepriklausomybę Lietuvoje Sąjūdis. 11. Sąjūdžio vadovai atsakomybės už tautos likimą.

10 Įrašykite tinkamą žodį.

amžininkų, atradimas, įvykis, likimo, pokyčių, **priežasties**,
pasipriešinimas, užmarštį, vaidmenį, vaizduotė

1. Jie nesuprato, dėl kokios **priežasties** buvo išvežti.
2. Partizanų vyko ilgai.
3. Kai kurie istoriniai įvykiai negali nukelti į
4. gali padėti mums nusikelti į praeitį.
5. atsiminimuose randama daug įdomių faktų apie to laiko įvykius.
6. Vaikai išvengė tragiško savo tėvų
7. Koks yra pats skaudžiausias jūsų šalies istorijoje?
8. Istoriko nustebino ir pradžiugino.
9. Lietuvoje, atkūrus nepriklausomybę, įvyko daug
10. Kas suvaidino svarbiausią atkuriant Lietuvos nepriklausomybę?

11 Įrašykite tinkamą žodį.

anot, buvo įteikta, **didžiuojusi**, išeivių, įsijungiau, kankinamiems,
kelti, kovą, kovos, kovotojų, kreipdavosi, kreiptis, laisvę, lūžis,
nariais, parašų, pasitraukti, patekus, pavyko, pagrindyje, priesaiką,
pripažinimas, sujungti, susipažinti, tarnybą, valdžią

„Iki šiol savotiškai (1) **didžiuojusi** , kad Baltuosiuose rūmuose, įvairiose konferencijose JAV prezidentas į mane (2) „Mister Lithuania“ („Pone Lietuva“), – LRT radijui sako prezidentas Valdas Adamkus. (3) jo, toks kreipinys buvo pastangų dėl gimtojo krašto (4) „Plečiant pažintis ir ypač (5) į Amerikos valstybinę (6) atsidarė pačių Baltųjų rūmų durys, galėjau tiesiogiai prieiti prie valstybės prezidento ir nuolat (7) Lietuvos klausimą“, – prisimena V. Adamkus.

– Prezidente, prieš 73 metus, spalį, buvote priverstas (8) iš Lietuvos. Tuomet jums buvo 18 metų. 1949 m. atvykote į JAV. Kaip įsijungėte į (9) prieš Lietuvos okupaciją?

– Reikėtų pradėti nuo gyvenimo Lietuvoje. (10) mano gyvenime įvyko 1942 m., kai su keliais Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijos bendramoksliais daviau (11) Lietuvos laisvės (12) sąjungai. (13) mes leidome laikraštį Lietuvos moksleiviams „Jaunime, budėk“. Paskui buvo ilgas, kaip ir visų kitų (14) , emigracijos kelias. Vokietijoje irgi stengėmės šiek tiek pajudėti, bet ten nebuvo jokių galimybių. Atvykus į JAV, pavyko (15) su keliais Respublikonų partijos (16) Tai mane įtraukė į politinį lietuvių (17) kelią prieš okupantą ir kartu (18) į visas organizacijas, dirbau su Amerikos lietuviais.

Vienas pirmųjų ryškesnių pasireiškimų buvo tai, kad sugalvojau, jog reikia (19) į pačią aukščiausią JAV (20), būtent į Amerikos prezidentą. Tam man pavyko (21) visas lietuvių jaunimo organizacijas (ateitininkus, skautus, tautininkus, santariečius) vienam tikslui – surinkti 40–50 tūkst. lietuvių kilmės amerikiečių (22) ir kreiptis į Amerikos prezidentą prašant Amerikos pagalbos Lietuvai ne tik kovoje už (23), bet siekiant padėti išvežtiems ir Sibire (24) lietuviams. Mums (25) – surinkome daugiau kaip 40 tūkst. parašų ir peticija (26) Baltuosiuose rūmuose.

Pagal

http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/189688/v_adamkus_didzijuosiu_kad_jav_prezidentas_i_mane_kreipdavosi_pone_lietuva

✓ Atsakymai – 645 puslapyje.

12 Poromis ir su dėstytoju pasitarkite ir pasakykite, kada taip sakoma. Pasakykite kitaip.

● Sugalvokite sakinių.

Per plauką.

.....

Iš peties.

.....

Bėgti į visas keturias puses.

.....

Nešti kryžių.

.....

Pražiūrėti akis.

.....

- 13** Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

Vokietijoje rastas Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalas

Kovo 29 d. Lietuvą apskriejo neįtikėtinais džiugiais žiniomis, kad Vokietijos diplomatiniam archyve pagaliau (1) **surastas** (surasti, suranda, surado) Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalas.

Tai patvirtino šio Lietuvai itin svarbaus dokumento atradėjas Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Liudas Mažylis. LRT naujienų laidai „Panorama“ jis sakė (2) (neabejoti, neabejoja, neabejojo) jo atrasto dokumento autentiškumu.

Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Aktas užsienio reikalų ministerijos diplomatiniam archyve buvo saugomas dokumentų bylų rinkinyje, (3) (pavadinti, pavadina, pavadino) „Baltijos provincijų ateitis: Lietuva“.

Dokumento atradėjas L. Mažylis teigė, kad ieškoti Akto jį paskatino (4) (artėti, artėja, artėjo) Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio sukaktis.

Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje (5) (pasirašyti, pasirašo, pasirašė) dokumentas, skelbiantis, kad atkuriamas Lietuvos Valstybė ir ji atsižada nuo visų valstybinių ryšių, kada nors (6) (būti, yra, buvo) su kitomis tautomis. Tolesnį valstybės likimą bei santvarką (7) (pavesti, paveda, pavedė) kurti Atkuriamajam Seimui.

Dokumentas (8) (pasirašyti, pasirašo, pasirašė) Vilniuje, Pilies g. 26, po to, kai dr. Jonas Basanavičius rado kompromisą tarp dešinesnių ir socialdemokratinėlių pažiūrų politikų. Šiuo metu čia veikia Signatarų namų muziejus – Lietuvos nacionalinio muziejaus filialas.

Po Nepriklausomybės atkūrimo paskelbimo Lietuvą toliau valdė vokiečiai. Jie reikalavo, kad Lietuvos Taryba paskelbtų amžinąją sąjungą su Vokietija, tačiau, lapkritį Vokietijoje (9) (kilti, kyla, kilo) revoliucijai, Lietuva liko neprijungta prie Vokietijos ir Lietuvos nepriklausomybė buvo galutinai (10) (pripažinti, pripažįsta, pripažino).

Sovietų Rusija Nepriklausomybės aktą pripažino 1920 m. liepos 12 d., (11) (pasirašyti, pasirašo, pasirašė) su atkurta Lietuva Taikos sutartį.

Pagal
www.alkas.lt, 2017 03 29

- ✓ Atsakymai – 645 puslapyje.

14 Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

„Į pirmąjį tuometinės valdžios nesankcionuotą mitingą 1987 m. rugpjūčio 23 d. prie Adomo Mickevičiaus paminklo (1) **susirinkę** (susirinkti, susirenka, susirinko) žmonės suvokė, kad okupacijos periodas jau baigėsi, todėl tas mitingas ir įvyko“, – LRT radijui sako vienas iš organizatorių buvęs Seimo narys Vytautas Bogušis. Panašiais prisiminimais apie mitingą dalijasi ir vienuolis Julius Sasnauskas, kuris tvirtina, kad tada (2) (grįžti, grįžta, grįžo) iš tremties rado pasikeitusią Lietuvą.

Mitinge (3) (dalyvauti, dalyvauja, dalyvavo) pranciškonų vienuolis J. Sasnauskas prisimena ženkliuką *Lithuanian power*, (4) (gauti, gauti, gavo) iš išeivių, atvykusių į lituanistikos kursus. „Man atrodo, kad kažkas iš jų tą ženkliuką ir paliko. Atrodė, kad jis čia bus (5) (tikti, tinka, tiko). Mes juos nešiodavome drąsiai. Tas ženkliukas nieko nereiškia, palyginti su tuo, kas ten dėjosi. Dabar gera klausytis mitingo įrašų. Jie buvo (6) (daryti, daro, darė), žinoma, KGB užsakymu, (7) (norėti, nori, norėjo) diskredituoti ar sumenkinti tą įvykį, bet iš tikrųjų išėjo priešingai – dabar tai parodo, kad žmonės buvo drąsūs, informuoti ir sąmoningai tai darė. Tai labai gera šiandien prisiminti“, – tvirtina J. Sasnauskas.

A. Mickevičiaus paminklas tada buvo (8) (pasirinkti, pasirenka, pasirinko) kaip vienintelis, (9) (turėti, turi, turėjo) patriotinę idėją dėl paties A. Mickevičiaus biografijos, likimo. „Iš kitos pusės, iš ten buvo labai lengva pabėgti – jei jau pultų vaikyti, šaudyti ar mušti, galėtum į visas keturias puses bėgti ir tave sugauti būtų ne taip lengva, kaip uždaroje erdvėje. Taip ir prasidėjo. Paskui spontaniškai kilo kalbos, šūkių. Taip viskas išsiplėtojo. Viskas buvo daug efektyviau negu mums atrodė“, – sako J. Sasnauskas. Jo teigimu, iš pradžių buvo (10) (ketinti, ketina, ketino) per mitingą tylėti, tačiau savaime atsirado kalbėtojų. Nepaisant susirinkusių žmonių ryžto, buvo (11) (jausti, jaučia, jautė) įtampa ir baimė. Prieš tai mitingo organizatoriams buvo (12) (grasinti, grasina, grasino) juos areštuoti, išsiųsti į lagerius ar sodinti į kalėjimus.

Pagal

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/istorija/j-sasnauskas-apie-1987-m-mitinga-pasirinkome-vieta-is-kurios-lengva-pabegti-582-843380>

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

15 Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

Vasario 16-oji: Lietuva – vienintelė Baltijos šalyse atkūrė nepriklausomą valstybę

Dažnas Lietuvos pilietis mano, kad (1) **atkurtos** (atkurti) Lietuvos valstybės diena – Kovo 11-oji, tačiau mažai kas žino, jog pirmą kartą Lietuvos valstybė buvo atkurta jau prieš beveik šimtą metų, kai 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba pareiškė, kad „skelbia (2) (atstatyti) nepriklausomą demokratiniais pamatais (3) (sutvarkyti) Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę (4) (atskirti) nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis“. Kuo skiriasi dvi Lietuvos Nepriklausomybės dienos – Kovo 11-oji ir Vasario 16-oji? Vasario 16-oji – Lietuvos valstybės atkūrimo diena, o Kovo 11-oji – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena

Prieš beveik šimtą metų (5) (pasirašyti) valstybės atkūrimo akte šalį (6) (atstatyti) Lietuvos Taryba pabrėžė, kad (7) (atkurti) valstybė nėra nauja, o tik seno valstybingumo tąsa. Svarbu pabrėžti, kad Lietuvos valstybės istorija yra (8) (kurti) daugiau negu 1 000 metų. Tuo skiriamės nuo kaimynių Latvijos ir Estijos, kurios 2018 m. minės savo valstybių įkūrimo šimtmetį. Galime pagrįstai didžiuotis, jog prieš šimtą metų pirmieji ir vieninteliai Baltijos šalyse atkūrėme demokratine santvarka (9) (remtis) nepriklausomą valstybę.

Skirtingai negu prieš beveik šimtą metų, 1990 m. (10) (atkurti) šalies nepriklausomybę, Lietuvos kaip valstybės terminas jau buvo iš esmės aiškus: šalis turėjo konkrečias sienas, (11) (patvirtinti) tarptautinėmis sutartimis, bei administracinio valdymo tinklą. Kitaip tariant, Kovo 11-osios aktas skelbė šalies nepriklausomybės, o ne pačios valstybės atkūrimo pradžią.

Pagal

<http://www.lietuva.lt/100/lt/lietuvai-100/naujienos/vasario-16-oji-lietuva-vienintele-baltijos-salyse-atkure-nepriklausoma-valstybe-2>

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

16 Parašykite tinkamą formą.

1. Grįžę iš tremties rado namus **tuščius** (tušti) – (išvogti), (išgrobti).
2. Susitikau jį (tvirtas), tremties ir lagerių (nepalaužtas). Ji pasakojo apie tremtį.
3. Ateityje jie matė šalį (kitokia) – (laisva).
4. Valdą Adamkų Amerikos prezidentas vadino („ponas Lietuva“).
5. Girdėjau juos (dainuojantys) partizanų dainas.
6. Sužinojome profesorių Liudą Mažylį (suradęs) Lietuvai labai svarbų dokumentą.
7. Girdėjome tą šeimą tremtyje daug (iškentėję) ir daug ko (netekusi).
8. Visi atsimena jį niekada (nenuolaidžiavęs) sovietų valdžiai.
9. Matau juos nuolatos (bendraujantys) su žmonėmis.
10. Žmonės prisimena Sąjūdžio vadovus (sakę) ugingas kalbas.
11. Girdėjome Liudo Mažylio senelius (gelbėję) žydus karo metais.

17 Parašykite tinkamą vardažodžio linksnį.

1. Į mitingus žmonės ėjo su **degančiomis akimis** (degančios akys) ir (dainos) lūpose.
2. Apie jiems pagelbėjusius žmones jie kalbėjo su (meilė).
3. Sovietmetį gyvenome su (viltis) kada nors gyventi nepriklausomoje šalyje.
4. Metus, praleistus tremtyje, jie prisimena su (didžiulis skausmas) ir (liūdesys).
5. Į Sąjūdžio vadovus žmonės žiūrėjo su (pasitikėjimas).
6. Partizanai kovojo su (didelis ryžtas).
7. Jų gyvenimo istorijos klausėmės su (susidomėjimas).
8. Su (džiaugsmas) visi skubėjo susikibti rankomis Baltijos kelyje.
9. Tremtinio žmona per (ašaros) kelio nebematė.
10. Vaikus išmaitinti ir aprengti pavyko per (dideli vargai).
11. Žmonės per (prievarta) sugrūdo į sunkvežimį.
12. Jis pasakojo, kad dokumentus išsaugojo per (stebuklas).
13. Apie tai, kad sūnus gyvas, tėvai sužinojo per jo (draugai).
14. Per (pavydūs kaimynai) jie atsidūrė Sibire.
15. Per (jis) visą šeimą buvo ištrėmę.

18 Parašykite tinkamą vardažodžio linksnį.

1. Į mitingus žmonėsėjo būriais (būriai). 2. Tremtinius Sibiras pasitiko (šalčiai), (nepritekliai) ir (ligos). 3. (Mintys) tremtiniai keliavo į tėvynę. 4. (Visos jėgos) jie stengėsi išgyventi ir sugrįžti į savo namus. 5. (Rankos ir kojos) tėvai kibo į gyvenimą – reikėjo pasirūpinti mažamečiais vaikais. 6. Tremtinių šeimos, likusios Lietuvoje, bandė susisiekti su saviškiais (laiškai). 7. (Visos jėgos) partizanai kovojo už laisvę. 8. (Radijo bangos) pasklido žinia po pasaulį – „Lietuva laisva!“. 9. (Kalbos) ir (darbai) jis bandė įrodyti savo tiesą. 10. Buvo tikimasi, kad daugybė tremtinių mirs (badas).

19 Pakeiskite sakinį pagal pavyzdį.

1. Girdėjau, kad jie grįžo į Lietuvą.

Girdėjau juos grįžus į Lietuvą.

2. Klausėmės, kaip jis pasakojo apie Sibirą.

.....

3. Mačiau, kaip jie ruošėsi susirinkimui.

.....

4. Žinome, kad jis bendradarbiavo pagrindžio spaudoje.

.....

5. Girdėjome, kad ji išgelbėjo daug žmonių.

.....

6. Girdėjau, kad jis suorganizavo prisiminimų vakarą.

.....

7. Pasakojo, kad ji sukūrė dokumentinį filmą apie savo kraštą.

.....

8. Skaitėme, kad jis laimėjo konkursą kurti istorinį filmą.

.....

20 Pabraukite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

1. „*Norédami, norint, norėjus* geriau suprasti ir save, ir savo tautą, pagaliau ir pasaulį, turime išmanyti istoriją“, – sako istorikas V. Savukynas.
2. *Norédami, norint, norėjus* suprasti pasaulį, reikia mokytis istorijos.
3. *Mokęsis, mokydamasis, mokantis* istorijos, nebūtina išmokti atmintinai daug datų.
4. *Mokęsi, mokydamiesi, mokantis* istorijos, aplankėme daug muziejų.
5. *Kurdamas, kuriant, sukūręs* istorinį filmą, buvo konsultuojamasi su istorikais.
6. *Kurdamas, kuriant, sukūręs* istorinį filmą, režisierius daug konsultavosi su istorikais.
7. Prieš *pradėdamas, pradedant, pradėjęs* kurti istorinį filmą, keletą metų dirbo archyvuose.
8. *Sukūręs, sukūrus, kurdamas* istorinį filmą, paaiškėjo naujų istorinių faktų.
9. *Sukūręs, sukūrus, kuriant* keletą istorinių filmų, Rimas Bružas sako, kad istorija yra geras detektyvas, bet nė vienas veikėjas nėra išgalvotas.
10. R. Čaplinskas, laisvalaikiu *domintis, domėdamasis, susidomėjęs* Vilniaus gatvių istorijomis, apie jas parašė kelias knygas.
11. *Domintis, susidomėjęs, susidomėjęs* Lietuvos istorija, studentas iš Austrijos atvyko į Vilnių.
12. Prieš *statant, statydami, pastačius* paminklą, buvo tariamasi su visuomene.

21 Kaip suprantate šiuos sakinius? Pasitarkite poromis ir pasakykite kitaip.

1. Jie vos išsigelbėjo.

Buvo labai sunku, bet jiems pavyko išsigelbėti.

2. Jis vis prisimena tuos įvykius.

3. Jis vos prisimena tuos įvykius.

4. Jis dar prisimena tuos įvykius.

5. Jis vėl prisiminė tą dieną.

6. Jis buvo bemaž penkerių metų.

7. Tai įvyko beveik prieš penkerius metus.

8. Jis vos nenumirė badu.

9. Pinigų vos užteko pragyventi.

10. Tremtyje šeima praleido kone aštuonerius metus.

11. Kai tik galėjo, jie tuojau pat grįžo į Lietuvą.

12. Barakus tremtiniai statėsi prie pat jūros.

13. Laisvė jau buvo čia pat.

14. Dėl laisvės dar reikėjo pakovoti.

15. Mūsų šeimą išsiuntė dar toliau – į Krasnojarsko sritį.

22 Įrašykite tinkamą dalelytę.

- Poromis pasitarkite, kaip keistūsi sakiniai pavartojus juose skirtingas dalelytes.

beveik, bemaž, dar, **kone**, pat, vis, vėl, vos

1. **Kone** dešimt metų mokslininkas ieškojo svarbaus dokumento. 2. Daugybę metų istorikas rinko informaciją apie įvykius. 3. suradęs dokumentą, jis paskambino žmonai. 4. Nepasisėkus surasti dokumento, jis sakė ieškosiąs. 5. Iki šiol profesorius nerado dokumento. 6. Mokslininkai ieškojo kitų dokumentų gretimose lentynose, o Nepriklausomybės aktas, pasirodo, buvo čia 7. palaukite metus kitus, ir atsakysiu j visiems rūpimą klausimą. 8. Nuo to istorinio įvykio praėjo dvidešimt metų.

23 Įrašykite tinkamą įterpinį.

beje, **deja**, kaip sakoma, ko gero, laimei, pasak vietinių gyventojų, regis, tarkim, trumpai tariant, vadinasi

1. **Deja**, žmonos laišakai ir siuntiniai jo nepasiekė. 2. išgyvenome sunkią žiemą. 3., negirk dienos be vakaro. 4., ar jūs žinote, kiek lietuvių buvo ištremta? 5. Ten,, buvo nuvykę *Misija Sibiras* projekto dalyviai. 6., tu nieko nežinojai apie savo tėvų išgyventą tremtį? 7., niekas nieko nematė ir negirdėjo – tai kur dingo dokumentai? 8. Praėjo daug metų, o,, tik viena diena... 9., viskas gerai baigėsi. 10. Vaikai,, net nežinojo, ką teko iškentėti tėvams.

24 Poromis palyginkite sakinius. Kuo jie skiriasi?

1.

Beje, apie jo likimą nieko nesužinojome.

Deja, apie jo likimą nieko nesužinojome.

2.

Taigi, laikai pasikeitė.

Beje, laikai pasikeitė.

3.

Pasak jo, dirbome iš peties.

Kaip sakoma, dirbome iš peties.

4.

Kaip jau minėjau, mažai kas žinojo apie tuos dokumentus.

Atvirai sakant, mažai kas žinojo apie tuos dokumentus.

Laimei, mažai kas žinojo apie tuos dokumentus.

5.

Tarkim, jis pirmą kartą išvažiavo į užsienį 1992 metais.

Regis, jis pirmą kartą išvažiavo į užsienį 1992 metais.

Tiesą pasakius, jis pirmą kartą išvažiavo į užsienį 1992 metais.

6.

Taigi, nematuokime kitos epochos tik savo laikmečio žiniomis, vertybėmis ir idėjomis.

Kitaip sakant, nematuokime kitos epochos tik savo laikmečio žiniomis, vertybėmis ir idėjomis.

7.

Regis, jo seneliai buvo ištremti prie Baikalo.

Tarp kitko, jo seneliai buvo ištremti prie Baikalo.

Kiek man žinoma, jo seneliai buvo ištremti prie Baikalo.

8.

Turime pripažinti, kad Baltijos kelias buvo labai svarbus įvykis Europoje.

Sutikite, Baltijos kelias buvo labai svarbus įvykis Europoje.

Vienu žodžiu, Baltijos kelias buvo labai svarbus įvykis Europoje.

Savaime suprantama, Baltijos kelias buvo labai svarbus įvykis Europoje.

- 25 Perskaitykite tekstą ir paašškinkite, ką tekstui suteikia pabraukti žodžiai ir jų junginiai.

Visišškai akivaizdu, kad egzistuoja bent trys Vasario 16-osios akto atradimo reikšmės: simbolinė – emocinė; teorinė; geopolitinė. Simbolinė ir emocinė Vasario 16-osios akto atradimo reikšmė mes neturime teisės abejoti. Kita vertus, profesoriaus Liudo Mažylio atradimas akimirksniu tapo tikru iššūkiu mūzos Klėjos tarnams, nes privertė mus nerti į giliausias istorijos, politologijos, tarptautinės teisės ir tekstologijos gelmes svarstant pamatinį teorinį klausimą „Kas yra dokumento originalas?“. Šį iššūkį mes dar turėsime įveikti, jeigu norime žengti į modernios istoriografijos aukščiausią lygą ir toliau esmingai tyrinėti „Vasario 16-osios akto detektyvą“ ir ką nors prasmingo pasakyti apie Lietuvos valstybės Tėvų įkūrėjų strategiją bei taktiką, kurią jie rinkosi kurdami valstybę, stiprindami pastarąją ir siekdami Lietuvos pripažinimo tarptautinėje arenoje. Pasakęs tai aš priartėjau prie trečiosios – geopolitinės – Vasario 16-osios akto suradimo reikšmės. Vokietijos užsienio reikalų ministerijos archyve surastas dokumentas mums pasakoja apie tai, koks sėkmingas buvo užgimusios Lietuvos valstybės kelias į tarptautinį pripažinimą. Šiuo atveju galiu tik pridurti, kad tai, jog solidžios ir įtakingos užsienio žiniasklaidos priemonės pastebėjo ir aptarė Vasario 16-osios akto suradimą XXI-ajame amžiuje, taip pat yra giliai simboliška.

Pagal

<https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/a-svedas-sesi-dalykai-kuriuos-turiu-jums-pasakyti-apie-vasario-16-osios-akto-suradima.d?id=74232612>

26 Parašykite tinkamą vardažodžio linksnį.

Artėjant valstybės atkūrimo (1) **šimtmečiui** (šimtmetis) Nyderlandų Karalystės ambasada įteikė savo dovaną Lietuvos (2) (miestai) – 4 tūkst. išskirtinių tulpių svogūnėlių „Gintarinė Lietuva“. (3) (Svogūnėliai) miestų savivaldybės su (4) (bendruomenės) pasodins dar šiais metais, Lietuvai švenčiant Valstybės atkūrimo (5) (šimtmetis), „Gintarinė Lietuva“ tulpės pražys miestų (6) (viešosios erdvės) suformuodamos simbolinius „LT100“ užrašus.

„(7) (Dovanos) smagu gauti, smagu dovanoti, bet smagu ir būti tarpininku, padedančiu (8) (gražios dovanos) gimti. Idėja dovanoti tulpių svogūnėlius (9) (miestų bendruomenės) gimė kalbant su Nyderlandų Karalystės (10) (ambasadorius) apie projektą „Šimtmečio dovanos“, kuris skatina savanorystę, bendruomeniškumą ir pagalbą. Miestų bendruomenės parodė iniciatyvą puošti savo (11) (aplinka), ambasada pasiūlė sprendimą, kaip tai įgyvendinti. Pavasarį keturi miestai pasitiks atkurtos valstybės gimtadienį pasipuošę (12) (simbolinė dovana)“, – įteikdama tulpių svogūnėlius miestų (13) (atstovai) sakė Šimtmečio programos koordinatore Neringa Vaisbrodė.

Pagal

<https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/laisvalaikis/nyderlandai-padovanojo-lietuvai-4-tukst-isskirtiniu-tulpiu-svoguneliu-1038-873610>

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

27 Parašykite tinkamą vardažodžio linksnį.

Doc. dr. Algirdas Jakubčionis pasakojo, kaip gimė idėja, virtusi bene (1) **didžiausia**
taikia protesto akcija (didžiausia taiki protesto akcija) Sovietų Sąjungoje.

Viena (2) (pirmosios mintys) – kiekvienoje Baltijos valstybėje iš žmonių suformuoti raidės S-H-P arba M-R-P. Estijoje gyventojai užrašytų S – Stalino, Latvijos – H – Hitlerio, Lietuvos – P – Paktas (analogiškai: Molotovo-Ribbentropo paktas). Nesugalvojus, kaip (3) (šis sumanymas) įgyvendinti, jo atsisakyta. Dar viena idėja – (4) (visos tautos) susirinkti į vieną mitingą, tačiau nepavyko susitarti, kur turėtų vykti tokio masto demonstracija. Taip pat buvo siūloma (5) (visi miestai), (6) (miesteliai) ir (7) (kaimai) vienu metu užgesinti šviesas. Taip ketinta pademonstruoti (8) (tamsa), kuri atnešė šio pakto pasirašymas. Kitas variantas – visiems gyventojams apsirengti (9) (juodi drabužiai). „Tačiau kas visa tai užfiksuos? Kaip įamžinti tą mastą, perteikti jį pasaulio (10) (bendruomenė)? Idėją teko atmesti, nes tai buvo neįmanoma“, – prisiminė doc. dr. A. Jakubčionis.

Vėliau sugalvota, kad Baltijos valstybių gyventojai turėtų sustoti į (11) (viena grandinė). Projekto esmė – sukurti gyvą „Baltijos sieną“, kuri tęstųsi per Lietuvos, Latvijos ir Estijos sieną su Rusija. Bet iškilo nemažai problemų. Nebuvo aišku, (12) (kokios valstybių teritorijos) reikėtų pažymėti – dar prieš okupaciją ir jos pradžioje teritorijos kito. Be to, žmonėms būtų buvę sudėtinga išsirikiuoti (13) (miškai) ir (14) (neišbrendamos pelkės). Molotovo-Ribbentropo paktas palietė ne vien Lietuvą, Latviją ir Estiją, todėl į (15) (gyva grandinė) norėta įtraukti ir Helsinkį, Varšuvą, Bukareštą, bet susidurta su realybe, kad SSRS (16) (siena) kirsti nepavyks.

Pagal
<http://naujienos.vu.lt/baltijos-kelias-daugybes-tautu-vienybes-pavyzdys/>

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

28 Parašykite tinkamą vardažodžio linksnį.

Sibiras – tai ne tik (1) **atšiauriomis gamtos sąlygomis** (atšiaurios gamtos sąlygos) garsėjanti Rusijos teritorija. Tai (2) (šimtmečiai) imperijos kankinių eita Golgota, į kurią savo kryžių nešė ir šimtai tūkstančių nuo (3) (pirmieji sukilėliai) prieš caro valdžią iki sovietų represijų aukų. Lietuvos jaunimo organizacijų taryba jau ne (4) (vieni metai) iš eilės rengia ekspedicijas į (5) (buvusios lietuvių tremties vietos) aplankyti gyvųjų – iki šiol Sibire gyvenančių tautiečių ir pareikšti pagarbą (6) (mirę) – juk lietuviui ryšys su (7) (išėję protėviai) itin svarbus, gyvas dar nuo pagonybės laikų. Ekspedicijų dalyviams yra tekę pėsčiomis įveikti (8) (dešimtys kilometrų) per taigą, kol pasiekdavo apleistas tremtinių ir politinių kalinių kapinaites, o ten iš peties pasidarbuodavo kirsdami ant kauburių (9) (suvešėję krūmai), statydami pačių padarytus medinius kryžius vietoj (10) (seni sutrešę). Kartu su (11) (kiti žygeiviai) *Misijoje Sibiras* yra dalyvavę žinomi, jaunimo mėgstami žmonės.

Pagal
Edita Mildažytė, „Pasimatymas
su Lietuva“, 2011

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

29 Įrašykite tinkamą jungtuką arba jungiamąjį žodį.

„Misija Sibiras“ surengė akciją „Ištark. Išgirk. Išsaugok“, (1) **kurios** idėja – pirmą kartą Lietuvoje garsiai perskaityti visas 22 tūkstančių tremtinių (2) politinių kalinių pavardes. „Vakaro žinios“ kalbėjosi su jaunosios kartos atstovais apie tai, (3) jiems reiškia ši diena.

Ignas Rusilas, Labdaros ir paramos fondo „Jauniems“ direktorius, projekto „Misija Sibiras“ vadovas, papasakojo: „Pavardžių skaitymo akciją sugalvojome norėdami pritraukti jaunos žmones (4) įprasminti tų žmonių, (5) buvo ištremiti, istorijas (6) likimus. Džiaugiamės, (7) užsiregistravo apie 150 norinčiųjų, labai daug jaunimo. Džiugu, (8) ateina skaityti (9) iš anksto užsiregistravę žmonės, (10) tiesiog praeiviai. Ketiname skaityti net naktį. Galbūt užtruksime ilgiau, (11) planuojame perskaityti visas pavardes. Mokykloje jauni žmonės mokosi istorijos, (12) supratome, (13) mes dažnai mokomės skaičių, datų, vietų, į (14) buvo tremiama. Akcijos tikslas, kad jaunimas labiau pajautų tą laikmetį, (15) suteikiame galimybę kiekvienam priartėti prie jo.“

Pagal

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/jaunimas_tremtiniu_nepamirso/

✓ Atsakymai – 646 puslapyje.

Papildomos užduotys

- 1 Perskaitykite ir paklauskite Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų knygos ištraukų. Pasikalbėkite apie tai, kokių išgyvenimų teko patirti lietuviams tremtyje.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1011632733/lietuviai-prie-laptevu-juros-atsiminimai-1-dalis>

Lietuviai prie Laptevų jūros

Dalia Grinkevičiūtė

1941 m. birželio 14 d. trečią valandą nakties Maskvos įsakymu visame Pabaltijyje – Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje – vienu metu prasidėjo masiniai areštai ir žmonių deportacija į Sibirą. Tam tikslui buvo mobilizuoti čekistai iš Baltarusijos, Smolensko, Pskovo ir kitų vietų.

Perpildyti ešelonai vienas po kito ėjo į Rytus, išveždami tuos, kurių didžiajai daliai niekada nebuvo lemta sugrįžti.

Vežė liaudies mokytojus, gimnazijų ir aukštųjų mokyklų dėstytojus, teisininkus, žurnalistus, Lietuvos kariuomenės karininkų šeimas, diplomatus, įvairių įstaigų tarnautojus, ūkininkus, agronomus, gydytojus, verslininkus ir t. t.

Vežė iš miestelių, vežė iš miestų, vežė iš kaimų. Sunkvežimiai nenutrūkstama srove slinko link geležinkelio stočių, kur vyrus, šeimų galvas, čekistai atskirdavo į kitus, prekinius vagonus, sakydami, kad atskiria laikinai, tik kelionės laikui. O iš tikrųjų jų likimas jau buvo iš anksto nuspręstas – į Krasnojarsko ir Šiaurės Uralo lagerius likvidacijai, nors jie nebuvo nei tardyti, nei nuteisti.

Niekuo nekalti jie ėjo į tuos vagonus, nežinodami, kad yra jau mirtininkai, kad šią akimirką jiems reikia atsisveikinti ir paskutinį kartą apkabinti savo vaikus, žmonas, tėvus.

Jie buvo apgauti.

Jų šeimos narius, nuo kūdikių iki vos krutančių senelių, užkaltuose gyvuliniuose vagonuose kitais ešelonais vežė į Sibiro gilumą, dažnai neleidę pasiimti net būtiniausių daiktų. Giminių, kurie bandė perduoti į vagonus maisto produktus ar šiltus rūbus, sargybiniai neprileido ir mušė juos šautuvų buožėmis.

Vien tik iš Lietuvos per tą baisiąją savaitę buvo išvežta dešimtys tūkstančių žmonių. Koks iš tikrųjų buvo šios deportacijos dydis ir užmojis, iki šiol nežinoma – ją netikėtai nutraukė karas. Tik birželio 22 d., prasidėjus karui, NKVD organai buvo priversti nutraukti masinius areštus ir niekuo nenusikaltusių žmonių vežimą į Sibirą.

Birželio 14 d. naktį čekistai ėmė daužyti ir mūsų namų duris. Suėmė mano tėvą, Grinkevičių Juozą, Lietuvos banko valiutų komisijos reikalų vedėją, o nuo 1940 m. – matematikos mokytoją gimnazijoje.

Lygiai prieš metus, 1940 m. birželio mėn., kai Raudonoji Armija peržengė Lietuvos valstybės sienas, mano Tėvas atsisakė išvykti iš Lietuvos, sakydamas, kad Jis visą savo gyvenimą dirbo Lietuvai, savo tautai, kaltės dėl to nejaučia ir jokio teismo nebijo. Blogiausiu

Tremtiniai Baikalo ežero Olchono saloje, Chužyro gyvenvietėje, Vytauto ir Ilmos Anelauskų albumo nuotr.

atveju nors mirs Lietuvoje. Bet ir tai Jam nebuvo lemta. Jis mirė nukankintas Šiaurės Uralo lageryje 1943 m. spalio 10 d. Ir guli Jis svetimoj žemėj, nežinomam kape kartu su kitais kankiniais. Paskutiniame savo laiške ant beržo tošies jis parašė: „Aš mirštu iš bado...“

Tėvas ir nepagalvojo, kad jo nužudymui ir teismo neprireiks, kad ir jo šeimai jau užprogramuota pražūtis.

Aš didžiuojuosi savo Tėvu. Jis ištikimai ir nepaperkamai stovėjo nepriklausomos Lietuvos interesų sargyboj, stengdamasis, kad tokios reikalingos jaunai valstybei lėšos neišplauktų be reikalo į užsienį, o už jas būtų statomos ligoninės, mokyklos, tiesiami keliai. Aš didžiuojuosi Jo principingumu ir sąžiningumu, kurį net Jo politiniai priešai, praėjus 25 metams po Jo mirties, buvo priversti oficialiai pripažinti.

Tą pačią birželio 14-osios naktį suėmė ir mano motiną, Grinkevičienę Pranę, namų šeimininkę, 17 metų brolių abiturientą ir mane, 14 metų moksleivę. Čekistas iš Smolensko perskaitė dokumentą, kad mes ištremiami visam gyvenimui į tolimuosius Sibiro rajonus.

Metus mes pragyvenome Altajaus krašte dirbdami tarybiniame ūkyje, o 1942 m. vasarą kartu su keletu tūkstančių kitų tremtinių mus išvežė dar toliau – į Jakutijos šiaurę, toli už poliarinio rato. Išvežė tada, kai tremtiniai lietuviai jau pradėjo priprasti prie naujos vietos sąlygų ir klimato, kai, iškeitę daiktus į bulves, pasisodino daržus ir bulvės jau ėmė žydėti, teikdamos viltį, kad kitą žiemą neteks badauti.

Į Šiaurę mus vežė apie tris mėnesius. Iš pradžių perpildytuose vagonuose, kur ne tik atsisėsti, bet ir pakeisti kūno padėtį buvo neįmanoma. Paskui baržomis Angaros upe, vėliau sunkvežimiais per negyvenamus miškus nuo Angaros iki Lenos. Vėl baržomis,

Tremtiniai Baikalo ežero Olchono saloje, Chužyro gyvenvietėje, Vytauto ir Ilmos Anelauskų albumo nuotr.

jau Lenos upe tiesiai į Šiaurę. Ust Kutas, Kirenskas, Oliokminskas, Jakutskas, Kiusiūras, Stolbai. Ir vis tolyn ir tolyn į Šiaurę. Jau esame apie 800 km į šiaurę nuo poliarinio rato.

Retėjo, retėjo ir visai dingo miškai, paskui ir krūmai, nebėra gyvenviečių pakrantėse. Tai kurgi mus veža? Jau ir krantų nebesimato, kiek akys aprėpia – vanduo ir vanduo... Bangos didelės kaip jūroj.

Lenos žiotys. Laptevų jūra. Jaučiasi ledinis vandenyno alsavimas. Rugpjūčio pabaiga, o šalta tartum gilų rudenį.

Pagaliau sustojome. Prieš mus – negyvenama sala. Nieko nėra. Jokių žmogaus pėdsakų: nei namo, nei jurtos, nei medžių, nei krūmų, nei žolės – vien amžinu įšalu sukaustyta tundra, pasiden-

gusi plonu samanų sluoksniu. Ir kažkokios arktinės ekspedicijos įkalta medinė lentelė su užrašu, kad sala pavadinta Trofimovsku.

Nutiesė į aukštą salos krantą medinį lieptą ir liepė mums čia išsilaipinti: keturiems šimtams lietuvių moterų, vaikų, senelių ir nedaugeliui vyrų.

Paskui iškrovėm iš baržos lentas, plytas, ir garlaisis apsisukęs skubiai nuplaukė atgal, nes artinosi žiema.

O mes pasilikome negyvenamoje saloje be pastogės, be šiltų rūbų, be maisto, visiškai nepasiruošę žiemojimui Arktikoje.

Beveik tuo pačiu metu į salą atvežė keletą šimtų suomių iš Leningrado apylinkių. Juos išvežė pagal tautinį požymį, nors jų tėvai ir protėviai gyveno tose vietose nuo neatmenamų laikų. Mirtis juos ėmė skinti pirmuosius.

Reikėjo skubiai pradėti statyti žemines, jurtas, barakus, nes žiema buvo čia pat.

Bet viršininkai, surinkę darbingesnius vaikus ir vyrus, neleido jiems ruošti pastogių, o išvežė į kitą salą žvejoti valstybei.

Tada mes, moterys ir vaikai, skubėdami ir kaip išmanydami ėmėme statyti iš plytų ir samanų barakus. Plėšėme rankomis nuo tundros amžino įšalo samanų ir dėjome jas tarp plytų vietoj betono: sluoksnis plytų, sluoksnis samanų. Stogo barakas neturėjo – jį atstojo lentinės lubos, apdėtos samanomis su smėliu. Pro lubų plyšius pūgos metu pripustydavo sniego ir apnešdavo gulinčius ant narų žmones. Vienam žmogui ant narų buvo skirta 50 cm.

Tai buvo didžiulis ledo kapas: lubos apledijusios, sienos apledijusios, grindys – taip pat. Gulintiems ant narų dažnai prišaldavo prie sienos plaukai.

Lapkričio mėnesį prasidėjo poliarinė naktis. Nuo bado, šalčio, skorbuto ir kitų ligų ėmė mirti žmonės. Tada dar buvo galima išgelbėti visus. Lenos žiotyse, Laptevų jūros pakrantėse, Tumat, Bobrovsko, Sasylacko salose, už 100–120 km gyveno evenkai, kurie vertėsi žvejyba ir poliarinių lapių medžiokle. Jie turėjo žuvis atsargų, pakankamai šunų nartų, galėjo ir norėjo išsivežti žmones pas save į apšildomas jurtas, trokšdami padėti. Bet viršininkai neleido ir taip pasmerkė mus pražūčiai.

Grupė jaunuolių, suomių ir lietuvių, apie penkiolika žmonių, bandė pėsti per ledynus išsiveržti iš Trofimovsko pas evenkus, bet kelyje visi iki vieno žuvo: pasiklydo pūgoje ir sušalo. Iš jų atsimenu tik vieno jaunuolio pavardę – Zobiela.

Įpusėjus poliarinei nakčiai, mūsų barake Nr. 10 iš trisdešimties žmonių ant kojų laikėsi ir į darbą išeidavo tik kelios moterys ir aš.

Mus siųsdavo už 7–10 km ieškoti tundroj užneštų iš Lenos aukštupio rąstų. Iškirsdavome juos iš ledo ir įsikinkiusios į virvių pavalkus, veždavome į Trofimovską viršininkų butams ir kontorai apšildyti. Pasiimti į barakus nors vieną rąstgalį neturėjome teisės.

- 2 Perskaitykite Juditos Vaičiūnaitės tekstą ir pasakykite, kokių minčių ir jausmų jis sukelia.

Judita Vaičiūnaitė (1937–2001) – XX a. antrosios pusės lietuvių poetė, modernistė ir vertėja.

Sibiras

Judita Vaičiūnaitė

Mes taip bijom Sibiro. Mama džiovina duoną, aš susirišu pašto ženkliukų kolekciją, naktimis klausomės sunkvežimių burzgimo, baisu, kai kambario sienom slenka pravažiuojančių mašinų šviesos. Visi bijo Sibiro, mieste visi slapta džiovina duoną, juk niekas nežino, už ką veža, kodėl veža. Sibiras, kartais kas nors sako – Siberija. Mamos dar ir du broliai lagery, bet apie juos ji tyli. Vis ką nors išveža. Tai iš mokyklos, tai giminaičius Juozakėnus iš Bėčių dvaro, kurį jie buvo nusipirkę, ten mes praleidom tokią gražią vasarą – mačiau vieversėlio lizdą, gelbėjom kačiukus, jojau ant arklio, stiprių rankų prilaikoma, o dabar Aldutė ir Algis Sibire. Sibire, Altajaus krašte, netoli Barnaulo teta Marytė, Kaišiadorių notaro Juozo Gapučio žmona, pusseserės Vida, Regina, visai kūdikėlis, išgelbėta vagone, žmonių paaukotu cukrum su vandeniu, pusbroliis Vytas. Jie grįš. Teta Marytė, nors kolchoze, kur žiemą užpuola vilkai, nors su trim vaikais ir su vyru lagery, parduoda iš Lietuvos atsivežtus kailinius ir paskutinius pinigus siunčia seseriai Eliutei prie Lenos žiočių, nes jaunėlei blogiau, nes taip liepia širdis. Teta Elena ir dabar gyvena Kaune, bet visa jos šeima išmirusi. Maža jos dukrytė Elvyra palaidota leduose prie Laptevų jūros, Bykove, su suomiuke vienam ledo karste – o teta gulėjo be sąmonės, nes sirgo šiltine. <...>

Pas mus nakvoja nepažįstama suvargus moteris su maža tamsiaplauke mergyte. Pokaris. Mama kažkaip prišildo vandens, jos ilgai prausiasi, koridoriuj padėti maišai, paskui mama sustumia du fotelius atkaltėm į išorę ir paguldo mergytę. Tai Sibiro bėglės. Niekas man per daug neaiškina, nežinau, kas jos buvo – gal ir ne bėglės, gal paleistos, adresą, aišku, davė kuri nors teta, juk abi mamos seserys, vyresnė ir jaunesnė, jos auginta, – Sibire. O gal ta moteris su mergyte ir nenakvojo, gal aš tik sapnavau. Tokie tiršti šilti garai, gal tai rūkas, o gal tik sapno migla. Kas dabar pasakys, kai tiek metų praėjo.

Tremtiniai Baikalo ežero Olchono saloje, Chužyro gyvenvietėje,
Vytauto ir Ilmos Anelauskų albumo nuotr.

Sibiras. Pokary pabirs laišakai. Tik laišakai violetiniu rašalu su rusiškais adresais, laiškuose iš Jakutijos bus įdėtos mažos širdelės, išdrožtos iš balto mamuto kaulo – liūdni suvenyrai. Rūpestingai mama siųs siuntinius, pakuos skurdžias našlės dovanas– mūsų seni drabužėliai, lietuviškos knygos, muilas, cukrus, miltai, kruopos... Sibiras. Tiek daug apie jį girdėjau vaikystėj, bet kažkodėl prisimenu tą nakvojusią suvargusią moterį su maža tamsiaplauke mergyte. Ir savo sujaudintą širdies plakimą.

Pagal
Judita Vaičiūnaitė, „Mabre viešbutis“.
Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla,
2009

- 3 Perskaitykite tekstą, peržiūrėkite vaizdo įrašą ir grupėje pasvarstykite, kodėl prasminga domėtis ir diskutuoti skaudžiausiomis istorijos temomis.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013706422/labas-rytas-lietuva> nuo 16.20 min.

Holokaustą išgyvenusi I. Veisaitė: panieka žydams buvo baisi. Stebuklas, kad likau gyva

Virginija Majorovienė

Laiminga vaikystė

„Save atsimenu nuo ketverių metų. Turėjau laimingą vaikystę, labai gerus, mylinčius tėvus. Deja, 1938 metais jie išsiskyrė. Tada tai buvo retas reiškinys. Abu labai mylėjau, jų skyrybas išgyvenau kaip didelę tragediją.

Mano tėvai buvo nereliginiai žydai. Su žydų tradicija esu pažįstama daugiausia per savo senelius iš mamos pusės – nuostabius žmones. Senelis – humanistas, pienininkas iš Babtų, per Pirmąjį pasaulinį karą kartu su visais žydais caro valdžios buvo ištremtas iš Lietuvos į Baltarusijos gilumą. Po karo grįžo į Kauną, turėjo krautuvėlę. Senelių iš tėvo pusės nepažinojau. Žinau tik, kad seneliui priklausė Raudonojo Kryžiaus loterija. Ją vėliau paveldėjo tėvelis. Mano tėtis Izidorius Veisas buvo pasiturintis, pasistatė gyvenamąjį namą, už jį, kaip už geriausią Kaune, 1936 m. gavo premiją. Namas tebestovi Trakų ir Totorių gatvių sankirtoje, bet man nebepriklauso – nenorėjau per teismus eiti, kad susigrąžinčiau. Atidaviau už simbolinę kompensaciją.

Į namą įsikėlėme, kai man buvo septyneri, o iki tol gyvenome Laisvės alėjoje, kaimynystėje su pulkininku Jurgiu Bobeliu, šis vokiečių laikais tapo Kauno komendantu.

Visi mano pusbroliai ir pusseserės ėjo į lietuviškas mokyklas, o mane tėvas atidavė į jidiš mokyklą. Esu jam už tai dėkinga, nes moku skaityti ir kalbėti jidiš. Mano gimtoji kalba yra lietuvių, nuo ankstyvos vaikystės moku ir rusų. Šveicarijoje, kur mane buvo išvežę metams dėl silpnų plaučių, išmokau ir vokiečių kalbą.

Mano mamytė Sofija Štromaitė (visi ją vadino Sonia) baigė ekonomikos studijas Berlyne, vėliau mokėsi teisės Vytauto Didžiojo universitete. Pasiturintis tėvas sudarė jai sąlygas nedirbti, užsiimti labdara. Mama domėjosi psichologija, važinėjo į Vieną

klausytis psichoanalizės paskaitų, susijusių su S. Freudu, A. Adleriu, C. G. Jungu. Daug keliavo.

Turėjau kelias guvernantes. Vokietės froilen Kari nekenčiau taip, kaip vaikas gali nekęsti. Ji buvo žiaurus žmogus, o aš teisingumo jausmą visada turėjau. Vieną dieną surišau jos daiktus į skarą ir išmečiau per langą. Manęs niekada nemušdavo – stengdavosi paaiškinti. Tėveliai pasakė, kad taip daryti negalima, liepė parnešti mantą. Paskui pasirodė, kad ta froilen Kari buvo nacistė. Tėveliai ją atleido. Vėliau pas mus kurį laiką gyveno Onutė Bagdonavičiūtė – mano gelbėtoja. Artima šeimos draugė. Ją dievinau, mylėjau. Šios moters ir mokyklos mokytojos dėka puikiai mokėjau lietuvių kalbą. Tai mane galbūt savaip išgelbėjo per nacių okupaciją: manyta, kad žydai negali kalbėti taisyklingai lietuviškai – visada žydžiuoja, o aš lietuviškai kalbėjau švariai.“

Paskutinis pokalbis su mama

„Kai tėvai išsiskyrė, man buvo 10 metų. Tėvelis vedė vokiečių ir karo metus praleido Belgijoje. Jis turėjo lietuvišką užsienio pasą, kuriame nebuvo nurodyta tautybė. Tėvo niekas neišdavė, su savo vokieta žmona jis išgyveno holokausto laikotarpį.

Mamytė dėl skyrybų labai išgyveno, ją slėgė išsiskyrusios moters padėtis. Mes išsikraustėme iš namo į butą Vytauto prospekte. Mamytė buvo mylima, turėjo draugų visame pasaulyje. Vienas vokiečių emigrantas Švedijoje troško ją vesti. Net fiktyvią santuoką siūlė – mat turėjo leidimą vykti į Ameriką ir norėjo ją pasiimti. Buvo nuspręsta, kad aš atskrisiu į Stokholmą, iš ten – į JAV. 1939 metų rugsėjo 1-ąją mano dėdė Jurgis Štromas palydėjo mane į oro uostą. Perėjau per muitinę, bet... lėktuvo nesulaukėme. Grįžau namo, o netrukus ir mamytė grįžo į Kauną.

Atėjus sovietams, ji jau dirbo. Mus išvarė iš buto, apsigyvenome komunaliniame Krėvos gatvėje kartu su lenkų žydų pabėgėlių šeima. 1941 metų birželio 16 dieną mamytę operavo. Ji sveiko pamažu, kasdien eidavau aplankyti. Vieną naktį, tiksliau – ketvirtą rytą, pabudau. Man atrodė, kad griaudžia perkūnija. Vėl užmigau. Rytė kaimynas pasakė, kad prasidėjo karas. Iškart nubėgau į ligoninę pas mamytę ir ten likau. Koridoriuje vieną po kito guldė sužeistus raudonarmiečius. Pro Raudonojo Kryžiaus ligoninės langą pamatčiau, kaip pašovė Lietuvos tautinę vėliavą iškėlusį jaunuolį. Mamytę iškart iškėlė iš palatos, o į jos vietą paguldė tą didvyrį.

Valandų valandas į Parodos kalną kilo tankai – raudonarmiečiai traukėsi. Padėjau slaugyti ligonius, nakvojau su mamyte – nenorėjau jos palikti, bijojau eiti namo.

Požiūris į žydus iš karto pasikeitė – mes tapome blogiečiai. Pirmadienį suėmė mano motinos brolių, mano mylimą dėdė Jurgį Štromą. Jis vadovavo duonos kooperatyvui „Parama“. Dėdė supra-

to, kad nebegalės direktoriauti; pirmadienį nuėjo atiduoti raktų, ir baltaraiščiai jį čia pat suėmė. Trečiadienį eidama namo pamačiau dėdę Jurgį – prižiūrimas kareivio, jis dirbo buvusios rusų atstovybės kieme. Nulėkiau į Žaliakalnį, į Žemaičių gatvę, pas pusseserę Margaritą. Abi nuskubėjome pas jos tėvą.

Maldavau: „Dėde, bėgam iš čia!“ Jis pasakė: „Kaip galiu bėgti – tas kareivis turės nemalonumų per mane.“ Niekas nesuprato, nesitikėjo, net pagalvoti negalėjo, kad prasidės baisūs žiaurumai. Padorusis mano dėdė saugojo nuo nemalonumų kareivį, o penk-

Irena Veisaitė, Redos Mickevičiūtės nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

tadienį Jurgį Štromą nukankino „Lietūkio“ garaže. Apie tai sužinojome tik po karo. Mes vis tikėjomės, kad jis grįš...

Ketvirtadienį į ligoninę atėjo baltaraištis suimti mano 35-erių metų mamos. Ją operavęs profesorius Vincas Kanauka pasakė: „Ši ligonė dar negali vaikščioti. Aš esu už ją atsakingas ir jos neišleisiu.“ Baltaraištis liko ligoninėje saugoti mamytės, o mane išvarė. Liepė kitą dieną atnešti jos drabužius – ves į kalėjimą. Penktadienį atėjau nešina drabužiais, mamytė sėdėjo prie lango. Tai buvo mano pasutinis pasimatymas ir pokalbis su ja. Liepė bėgti pas pulkininką (tada jau komendantą) J. Bobelį, pas tautininką Skorupskį – su juo mamytė kartu dirbo Prekybos ministerijoje – prašyti užtarimo. Ji nepriklausė jokiai partijai, nesijautė kuo nors nusikaltusi. Man pasakė, kad būčiau savarankiška, kad nieko gyvenime neprašyčiau, kad parduočiau daiktus, jei neužtektų pinigų, kad versčiausi iš to, ką turiu. Ir kad visada gyvenčiau su tiesa, niekada nekeršyčiau.

Tada tik išimčiau mamos žodžius, o jų prasmę ir reikšmę supratau daug vėliau. Šie mamos žodžiai man padėjo gyventi, rasti save, savo santykius su pasauliu.

Pagaliau mane išvarė iš ligoninės, ir aš mamytės daugiau nebe mačiau. Iš kitų žmonių girdėjau, kad sekmadienį ją išvežė į kalėjimą. Vieną kartą galėjau paduoti jai siuntinį maisto, mačiau jos parašą. Buvo liepos pradžia. Kai vėl nunešiau valgyti, man pasakė, kad jos kalėjime nėra. Vėliau sutikta moteris, kuri sėdėjo kartu su mano mama, sakė, kad ji labai gražiai ir drąsiai elgėsi. Ją tardę gestapininkai stebėjosi: „Negali būti, kad esate žydė – taip gražiai kalbate vokiškai.“ Mama neneigė savo tautybės, ir ją turbūt nukankino VII forte.

Vokiečiai sukūrė mitą, kad visi žydai – komunistai. Tai netiesa! Daug mano giminaičių išvežė į Sibirą, žydus irgi persekiojo, kalino, trėmė. Sovietinės represijos buvo nukreiptos ne prieš lietuvių tautą, o prieš klasinį priešą. Tu galėjai pasižadėti tarnauti sovietams ir taip išsigelbėti, o žydas buvo pasmerktas žūti vien dėl to, kad jis – žydas. Mano draugės Sulamitos Gordonaitės mamą suėmė tiesiog gatvėje ir turbūt kartu su mano mama nukankino VII forte. Klausiate, ar tai darė lietuviai? Kiekvienas nusikaltėlis turi konkretų vardą ir pavardę. Niekada netapatinkite nusikaltimo su tauta. Žurnalistas Zigmas Vitkus teisingai rašė, kad tuo pačiu metu gyveno Antanas Impulevičius ir Ona Šimaitė. Vienas žudė, o kita gelbėjo žydus, ir abu – lietuviai.“

Nuolatinis alkis ir baimė gete

„Visiems Kauno žydams buvo įsakyta iki 1941-ųjų rugpjūčio 15 dienos persikelti į getą Vilijampolėje. Turėjome atiduoti savo butus ir gete gauti kokį nors kampelį. Ten atsidūriau su seneliais ir teta. Buvo ankšta, viename kambaryje glaudėmės kelios šeimos. Geto gyventojas dienas gaudavo nedidelę riekutę duonos. Visokių patrovų pasidarydavome iš bulvių lupenų. Nuolatinis alkis, šaltis ir mirties baimė... Buvo klaiku, kai paženklino penkiakampėmis žvaigždėmis – prisiuvo drabužio priekyje ir nugaroje. Tapome išskirti ir visiškai beteisiai, tarsi nebe žmonės. Panieka žydams buvo baisi. Vaikščioti turėjai kaip gyvulys – ne šaligatviu, o gatve...“

Žydų krautuvėse neliko jokių maisto produktų, o į kitas neturėjome teisės kojos kelti. Grėsė mirti badu. Aš nusiimdavau tuos ženklus ir stodavau į eilę lietuviams skirtoje krautuvėje, kad gaučiau duonos kepaliuką. Dažniausiai gaudavau, bet kartais išgirdavau: „Tu, žydelka, eik lauk iš eilės!“ Pabėgdavau. Juk galėjo pašaukti baltaraištį – būtų vietoje mane nušovęs.

Gete būtinai reikėjo dirbti – kad nesusaudytų IX forte ir kad

gautum bent truputį daugiau maisto. Man buvo trylika metų,ėjau kasti apkasų į Aleksoto oro uostą. Naktinės pamainos, išalusi žemė... Dar baisiau už mus atrodė rusų belaisviai – visiškai išbadėję, išsekę. Nemoku net apsaityti, kaip jie atrodė. Šešėliai. Dirbau porą mėnesių, kol visiškai išsekau ir aš. Pasireiškė distrofija, atsigulsi nebeprisikėliau. Išgulėjau šešias savaites, paskui vėl pradėjau dirbti. Gete atidarė dirbtuves, patekau į žaislų skyrių. Iš atliekų darėme žaislus vokiečių kareiviams, kad šie galėtų nusiųsti dovanų savo vaikams. Į IX fortą vežė žudyti iš Europos – iš Prancūzijos, Vokietijos, Austrijos. Mums pristatydavo nužudytų žmonių lagaminus, drabužius, iš jų darydavome tas lėles. Ir visą laiką vykdavo akcijos. Jų metu atrinkdavo nedarbingus žmones ir, nuvedę į IX fortą, sušaudydavo.

Mažajame gete sudeginta ligoninė su gyvais gydytojais ir pacientais... Spalio 28 dieną vyko didžioji akcija – iš geto mirti į IX fortą išvežė per 9 tūkstančius žmonių. Šeštą ryto visi be išimties geto gyventojai turėjo išeiti į Demokratų aikštę, sustoti kolonomis pagal darbovietes ir turimus pažymėjimus. Dirbantieji turėjo vilties išsigelbėti. Įsispyriau į mamos batus su aukštesne pakulne, apsi-rengiau jos drabužius, užsisėgiau liemenėlę, į ją prikimšau kojinių, kad atrodyčiau kaip darbinga moteris. Stovėjau su savo seneliais: močiutė – iš vienos pusės, senelis – iš kitos.

Gestapininkas Helmutas Rauca skirstė, kam gyventi, o kam mirti, bet varė ir viską vykdė kareivių uniformomis vilkintys lietuviai. Mano eilė priėjo tik ketvirtą valandą. Esu tikra, kad tą Raučą užhipnotizavau – lyg įgavusi antgamtinių jėgų. Žiūrėjau jam į akis, staiga išgirdau, kaip jis vokiškai pasakė: „Ta mergaitė turi gražias akis“, ir nuvarė mane į gerąją pusę. Senelių man už nugaros, matyt, net nepastebėjo. Tempiau juos kaip įmanydama. Močiutė jidiš kalba prašė: „Vaikeli, nebėk, aš neturiu jėgų.“ Maldavau: „Bėk, močiute, bėk!“ Ji vėliau mirė gete savo mirtimi nuo insulto, o senelį 1944 metų kovą per vaikų ir senelių akciją sušaudė IX forte.

O mane susirado Onutė ir Juozas Strimaičiai. Per žydų brigadą pasiuntė laiškėlį, kad ruošia man dokumentus, kad turėsiu palikti getą, nes ten man nėra ateities.“

Į Vilnių – su svetimais dokumentais

„Nužudyti tūkstančius gali du vyrai su automatais, ir tie vyrai niekuo nerizikuoja, išskyrus savo sielą, bet ši jiems, matyt, nerūpi. O vienam išgelbėti reikėjo nepaprastos daugelio žmonių drąsos, ir jie rizikavo ne tik savo, bet ir savo vaikų gyvybe. Onutė gavo man Marijampolės gimnazijos direktoriaus dukters Irenos Treigyčės dokumentus. Nors labai nenorėjau gete palikti tetos, senelių, draugų, buvo aišku, kad visi iš karto neišsigelbėsime. Mano gelbėtojai

išvežė mane į Vilnių. 1943 metų lapkričio 8 dieną tapau vilniete. Irena Treigytė, Felikso duktė...

Stebuklas – likau gyva tik gerų ir nepaprastai drąsių žmonių dėka. Iš pradžių Juozas nuvežė mane pas savo seserį dantų gydytoją, bet ji iš baimės negalėjo miegoti – juk už žydo slėpimą siūsdavo į tą pačią duobę. Tada nuvedė pas Praną Bagdonavičių, Onutės brolių chirurgą. Pasakė, kad esu našlaitė iš kaimo, ir šis nuostabus žmogus mane priglaudė. Gyvenome Chodkevičių rūmuose.“

Pagal
Virginija Majorovienė, *Moteris*,
2013, lapkritis

- 4 Perskaitykite Broniaus Krivicko eilėraštį „Niekad, niekados“. Pasvarstykite grupėje, kokie istoriniai įvykiai paskatino poetą šį kūrinį parašyti.

Bronius Krivickas (1919–1952) atstovauja mūsų literatūros istorijoje retai poeto-kario paradigmą. Apsisprendimas stoti į **partizanų** gretas rašytoją padarė vienu iš svarbiausių antitarybinio pasipriešinimo balsų.

Pagal
<http://www.saltiniai.info/index/details/1276>

Niekad, niekados

Žuvusiam broliui

Buvo saulė netoli laidos.
 Jam šešėliai švelnūs ant kaktos.
 Paspaudimas rankos jo tvirtos.
 Ir toks liūdnas balsas nuojautos:
 Niekad, niekados
 Jis daugiau tau rankos nepaduos.

Išsipildė mano mintys tos...

Vidury dienos tokios skaisčios, baltos,
 Vidury nakties tartum derva juodos,
 Girioj prie laužų liepsnos aukštos
 Man visur vaidenas visados:
 Buvo saulė netoli laidos
 Ir šešėliai anta jo kaktos...

Jau nuo tos skausmingos valandos
 Ligi galo motina raudos
 Ir kasdien skaudžias maldas kartos,
 Kad negrižo iš kautynės tos,
 Kad ištryško kraujas ant kaktos,
 Kad iš rankos barbaro piktos
 Ten ant gatvės dulkinos karštos
 Krito akmenys ant karžygio lavono.

Duodu žodį priesaikos šventos
Neatleisti priešui niekados,
Kol širdis man plakti nenustos.
Niekad, niekados...

Mano lūpose nėra maldos,
Mano sielvarte nėra raudos.
Ak, tik skausmas amžinos skriaudos,
Kad prie durų nebūties šaltos
Amžinai mes esam išsiskybę.

1947

- 5 Perskaitykite keletą nuomonių apie svarbiausias istorines asmenybes. Pasikalbėkite poromis, kuriam pasirinkimui pritartumėte, o kuriam – prieštarautumėte. Savo nuomonę pagrįskite.
- Kuri istorinė asmenybė yra jums reikšmingiausia ir kodėl?

Kuri istorinė figūra reikšmingiausia?

Pasaulio raidai svarbiausių asmenybių šimtukai pateikiami daugybėje knygų, titulais ir medaliais kasmet įvertinami vis nauji žmonės. Penki Lauros Čiginskaitės pašnekovai įvardija savuosius herojus, kurių įtakos neįveikia net laikas.

Jėzus Kristus

Daiva Čepauskaitė,
rašytoja

Keblu atsakyti į tokio pobūdžio klausimus, dažnai net neįmanoma... Nurodyti reikšmingiausią, įdomiausią, svarbiausią, įtakingiausią, įsimintiniausią, išpūdingiausią, geriausią ir t. t. – vadinasi, susiaurinti pasaulį iki vienos pavardės, vieno pavadinimo, vieno reiškinio, kai viskas yra gerokai sudėtingiau.

Neįmanoma asmenybių padėti ant svarstyklių ir pasverti jų indėlio žmonijai ar kitaip išmatuoti jų darbų reikšmės ir nustatyti, kuri didžiausia. Todėl ir į šį klausimą galiu žiūrėti tik kaip į žaidimą, skambantį panašiai kaip „trys daiktai, kuriuos pasiimtum į negyvenamą salą“.

Jeigu jau vienas reikšmingiausias, tada – Jėzus Kristus iš Nazareto. Ne vien todėl, kad jo mokymas davė pradžią krikščionybei – gausiausiai religijai pasaulyje, – suformavo vertybinį pagrindą ir moralinį kodeksą didžiajai žmonijos daliai. Bet ir todėl, kad nežinau kito vardo, dažniau tariamo net ir pasauliečių lūpomis.

Nežinau kito asmens, per daugiau negu du tūkstantmečius tiek kartų pavaizduoto meno kūrinuose: nutapyto, nulipdyto, išdrožto, apgiedoto. Nežinau kito, kurio gyvenimas ir darbai būtų tiek aprašomi ir interpretuojami literatūros, muzikos kūrinuose. Nežinau kito, kurio vardu prisidengus nueita tiek kryžiaus žygių, užka-

riauta žemių, įvykdyta šventvagysčių. Nežinau kito, kurio gimimas kasmet būtų švenčiamas beveik visame pasaulyje. Nežinau kito, kuris būtų tapęs tokia didele globalios kultūros dalimi, pasaulio mokslininkams vis dar ginčijantis, ar jis apskritai realiai egzistavo. Nežinau kito, tapusio dievu.

Kartais sunku patikėti, kad jaunas kaimietis dailidė, niekada nebuvo valdžioje, nenukeliavęs daugiau nei dviejų šimtų mylių nuo savo gimimo vietos, niekada nesimokęs jokioje mokykloje, neparašęs knygos, turėjo daugiau įtakos žmonijos istorijai negu bet kuris karalius, karvedys ar mokslininkas. Jo vardas daugybei žmonių šiandien suteikia jėgų ir viltį, palengvina kentėjimus. Nežinau kito, kuris būtų taip nuteistas, apspjaudytas, nukankintas ir išaukštintas. Kodėl jis tapo toks didelis? Nežinau, gal todėl, kad mokė apie meilę artimui. O meilė ir neapykanta – galingiausi žmonijos veiksnių varikliai.

„Mažasis“ žmogus

Aurimas Švedas,
istorikas

Paklaustas apie istorijos didžiuosius, praeities tyrinėtojas įprastai prisimena tokias asmenybes kaip Aleksandras Makedonietis, Karolis Didysis, Leonardas da Vinčis, Kristupas Kolumbas, Williamas Shakespeare'as, Ludwigas van Beethovenas, Napoleonas Bonapartas, Winstonas Churchillis arba Jonas Paulius II. Kita vertus, šie žmonės ir jų nuveikti darbai yra tokie dideli, jog net ir istorikui atrodo kaip šviesmečiais nuo mūsų nutolusios žvaigždės, kurios švyti šalta šviesa, tačiau paprastam mirtingajam yra nepasiekiamos. O mūsų kasdienai įprastai reikia tokios istorijos ir joje atsiskleidžiančių žmonių likimų, kurie galėtų mums padėti (iš)gyventi šiandienoje.

Nuolat mąstau apie praėjusį šimtmetį, kurį britų istorikas Ericas Hobsbawmas yra pavadinęs „kraštutinumu amžiumi“. XX a. istorija be gailės lauzė žmonių likimus ir nuolat reikalavo spręsti sudėtingas egzistencines lygtis. Galvodamas apie praėjusiame amžiuje mano proseneliams, seneliams ir tėvams tekusius išbandymus nuolat klausiu savęs: o ką aš būčiau daręs jų vietoje? Kokius sprendimus būčiau priėmęs? Kaip elgčiausi kilus analogiškiems iššūkiams XXI a.? Atsakymų į šiuos klausimus paieškose man padeda, kinematografų terminais, „mažųjų“ žmonių istorijos, atskleidžiančios, kiek daug gali nuveikti kiekvienas, apsisprendęs neprisidėti prie neapykantos, žiaurųjų ir kančių didinimo šiame pasaulyje.

Mano herojus yra Juanas Pujolis Garcia – žmogus, kuris galbūt išgelbėjo D dieną (JAV ir britų kariuomenių išsilaipinimo Normandijoje dieną) ir nulėmė Antrojo pasaulinio karo baigtį. Tai katalonas, kuris karo metais Didžiosios Britanijos teritorijoje savo noru stjo tarnauti Trečiojo reicho karinei žvalgybai, kad teiktų naciams klaidinančią informaciją, iš anksto suderintą su britų slaptosios tarnybos MI6 vadovybe. Ji šiam dvigubam agentui suteikė Garbo slapyvardį, o naciai savo netikrą, tačiau itin aukštai vertinamą žvalgą vadino Alaricu Arabeliu.

Per Ispanijos pilietinį karą pasibaisėjęs totalitarinių režimų kuriama „naują tvarka“, J. P. Garcia, prasidėjęs Antrajam pasauliniam, apsisprendė „nuveikti ką nors gero žmonijos labui“ ir padėti sąjungininkams, kiek tik jėgos leis. Beje, kai J. P. Garcia pasiūlė savo paslaugas britų, o vėliau – amerikiečių karinėms žvalgyboms, šios jo gerais norais nepatikėjo ir atsisakė katalono pagalbos. Tada jis susikūrė naują tapatybę žmogaus, esą fanatiškai remiančio tuometę Ispanijos vyriausybę, ir tapo Vokietijos karinės žvalgybos bendradarbiu. 1942-aisiais jam pagaliau pavyko užmegzti kontaktą ir su britų žvalgybininkais.

J. P. Garcia buvo liepta nuvykti į Didžiąją Britaniją, įsikurti šioje šalyje ir pradėti agentų verbavimo darbą. Tačiau J. P. Garcia – A. Arabelis – slapčia persikraustė į Lisaboną, kur ir prasidėjo jo kaip žmogaus, nuolat vaikščiojusio skustuvo ašmenimis, gyvenimas. Lisabonoje jis kūrė rafinuotas pažymas apie jo esą Didžiojoje Britanijoje sutiktus žmones, pokalbių su jais detales, šios šalies visuomenės nuotaikas ir neva telkiamą šnipų tinklą. Kaip rašoma Slaptosios Jungtinės Karalystės tarnybos MI5 interneto puslapyje skelbiamoje J. P. Garcios biografijoje, didžioji dalis jo pažymų bei ataskaitų buvo sukurtos remiantis kelionių gidu po Didžiąją Britaniją, įvairių žurnalų ir kitos viešai Lisabonos bibliotekose priimanamos informacijos pagrindu.

Tai buvo neįtikėtina drąsus ir sumanus žmogus, rafinuotai mulkinęs nacių. J. P. Garcia pavyko įtikinti Vokietijos karinę žvalgybą, jog jis Didžiojoje Britanijoje sukūrė ir kontroliuoja ištisą šnipų tinklą „Arabal“, esą sudarytą net iš 27 bendradarbių ir neva teikiančių kariniu atžvilgiu svarbią žvalgybinę informaciją Trečiajam reichui.

J. P. Garcia esmingai prisidėjo prie dezinformacijos sklaidos apie sąjungininkų planuojamos karinės operacijos Normandijoje 1944-aisiais pradžią ir tikslią vietą. JAV, Didžiosios Britanijos ir Kanados ekspedicinių pajėgų išsilaipinimas prasidėjo 1944 m. birželio 6 d. Kano ir Karantano rajone. O klaidinga informacija (teikta ir A. Arabelio) pasiklioję Trečiojo reicho generolai rengėsi stabdyti Sąjungininkų jūrų desanto operaciją Pa de Kalė rajone.

Po karo, imitavęs savo mirtį, nuo nacių keršto slapstėsi Venesueloje, ten atidarė knygyną ir, prekiaudamas puikiais leidiniais, toliau dirbo tai, kas jam sekėsi geriausiai, – veikė žmonijos labui.

Marie Curie

Žydrūnė Vitaitė,
„Women Go Tech“ iniciatorė

Man nėra vienos reikšmingiausios asmenybės pasauliui, nes toks, kokį jį matome dabar, yra toli gražu ne vieno ir ne vieno šimto jį kūrusių asmenybių rezultatas.

Šiandien renkuosi prisiminti Marie Curie – pirmąją moterį, gavusią Nobelio premiją, taip pat pirmąjį žmogų ir iki šiol vienintelę moterį, pelniusią premiją dukart – už fizikos bei chemijos pasiekimus atliekant radioaktyvumo tyrimus, taip pat dviejų cheminių elementų – polonio ir radžio – atradimą. Jai vadovaujant buvo atlikti pirmieji pasaulyje neoplazmų (vėžinių darinių) gydymo taikant radioaktyviuosius izotopus bandymai. Visa tai M. Curie padarė XX a. pradžioje dar ir augindama vaikus.

Ši moteris yra įkvepianti lyderė, ne tik atlikusi postūmį moksle sukėlusius tyrimus, bet ir įrodžiusi talento, o ne lyties svarbą atradimuose. Žaviuosi jos pasiekimais ir kantrybe kurti pokyčius. Kaip pati M. Curie sakė: „Mane išmokė, kad procesai nevyksta greitai ir lengvai.“ Būtent dėl tokių moterų, kurios savo pavyzdžiu įrodo, kad rezultatų pasiekama daug ir kantriai dirbant, šiandien mergaitės apie mokslininkės karjerą gali svajoti drąsiau.

Charlesas Darvinas

Linas Mažutis,
biochemikas

Kalbant apie žmones, kurie padarė didžiausią įtaką žmonijos istorijoje, būtų galima išskirti religinius, mokslinius, socialinius ir politinius asmenis. Kalbant apie religiją, man atrodo, didžiausią įtaką padarė vadinamieji pranašai: Jėzus Kristus, kuris sulaukė daugiau kaip dviejų milijardų sekėjų, Mahometas, kuris yra islamo religijos pradininkas, Sidharta Gautama – budizmo pradininkas arba Mozė, kuris gelbėjo žydus. Sunku pasakyti, kurio įtaka didesnė. Visų jų indėlis nulėmė mūsų raidą, bet atsizvelgiant į tai, kad krikščionybė turi daugiausia sekėjų, galima teigti, jog daugiausia lemiantis buvo Jėzus Kristus.

Iš mokslinės pusės manyčiau, kad reikšmingiausią įtaką turėjo Charleso Darwino pasiūlyta natūralios selekcijos teorija. Remdamiesi jos pagrindu geriau suprantame, koks yra gyvų organizmų tikslas, taip pat geriau suvokiame savo vystymąsi ir vietą

šioje planetoje. Ne paslaptis, kad Ch. Darwino teorija prieštarauja kai kurioms religinėms dogmoms, bet jos paprastumas ir universalumas išsiplečia už mokslo ribų. Šios teorijos kertinis teiginys, kad išgyvena geriausiai prisitaikantys, yra netgi baugus. Bet tiek biologija, tiek mūsų pačių pasaulio istorija rodo, jog šis teiginys turi rimtą pagrindą. Todėl sakyčiau, kad Ch. Darwinas pakeitė daugelio – ne visų, bet daugelio mūsų – požiūrį į tai, kaip suprantame save ir savo vaidmenį šioje Žemėje.

Johannas Gutenbergas

Zita Bružaitė,
kompozitorė

Kalbant sąžiningai, apie reikšmingiausią istorinę asmenybę beveik niekada negalvoji. Tiesiog lemiamu momentu išnyra tam tikros personalijos, ir tada kiekvieną kartą pajunti tokį *wow* – patiri susižavėjimą, atradimą. Vienas mano asmeninis atradimas, trunkantis gana ilgai, susijęs su Johannu Gutenbergu. Sakyčiau, kad kiekvieną kartą imdama knygą ar net virtualioje aplinkoje spausdama klavišus vis tiek pagalvoju apie gilią senovę ir XV a. viduryje atsiradusią pirmąją spausdintą knygą. Galima sakyti, kad ji ir išleido į pasaulį visiems prieinamą atvirą žinią. Nors esu muzikos pasaulio žmogus, J. Gutenbergo išradimas susijęs ir su šia kūrybos dalimi. Juk natos viduramžiais taip pat buvo perrašinėjamos – tai buvo brangu ir ne visiems prieinama. Spaudos technologija apėmė visas sritis: tiek vizualiuosius menus, tiek literatūrą, tiek muziką ir t. t.

Užsiminiau ir apie kitus atradimus – daugumos jų autoriai yra būtent meno pasaulio atstovai: Gustavas Klimtas, Gustavas Mahleris, Hildergarda von Bingen (vienuolė vokiečių mistikė, žolininkė ir kompozitorė). Būtų galima dar vardyti. Suprantu, kad iš istorinių lūžių, susijusių su didžiais diktoriais, būtų galima sudėti atskirą koloną. Bet vis tiek atsiremiu į tas kolonas ir personalijas, kuriomis šiandien esame gyvi, o gyvi esame dėl meno, kultūros, kūrybos. Bet koks karas, bet kokie kataklizmai – maro epidemijos, ligos – nuvalo labai didelį žmonijos sluoksnį. Tačiau jos sukurtas menas, poezija, kuri kartais pasiekia mus net anoniminiu pavidalu (ir pati esu sukūrusi muzikos pagal vienuolių anonimų tekstus), yra tvarūs. Mano minėti menininkai, kaip ir J. Gutenbergas, kuria žmonijos evoliuciją mene, menui ir dėl meno. Su ta vėliava keliaujame tolyn ir, aišku, dinamiškai keičiamės, kaip ir kinta pasaulis. Nenorėčiau, kad už kadro liktų ir kitos personalijos, kurias visą laiką linksniuojame ir kurios mus maitina: Johanas Sebastianas Bachas, Wolfgangas Amadeus Mozartas, Robertas Moogas.

Viena istorinė figūra faktiškai formuoja vienos krypties perspektyvą. Manychiau, kad bendra tų figūrų suma lemia mūsų žvaigždžių žemėlapi, kurį sudaro istorinės datos, reiškiniai ir posūčiai. Būtent dėl to žemėlapio šiandien esame čia, kur esame, ir tokie, kokie esame.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/kuri-istorine-figura-reiksmingiausia/>

- Kurie istorijos temos tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti šia tema?

2. Muzika, teatras, kinas

„Vienintelis patikimas kelrodis yra kūrybinė idėja.“

Audronis Liuga

▶ [Audronio Liugos palinkėjimas
mokiniam](#)

„Kinas po žvaigždėmis“, Justino Dadono nuotr.
iš „Kino po žvaigždėmis“ organizatorių archyvo

Mokymės:

- diskutuoti muzikos, teatro ir kino temomis;
- pasakoti apie mėgstamus spektaklius, filmus, muzikos atlikėjus, aktorius, režisierius ir kt.;
- aptarti, vertinti atlikėjus, koncertus, spektaklius, kino filmus ir kt.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

- 1 Perskaitykite interviu su Audroniu Liuga ir atsakykite į klausimus.
 1. Kokį lietuvių teatrą A. Liuga mato dabar?
 2. Kaip A. Liuga vertina lietuvių teatro pokyčius?
 3. Kuo, anot A. Liugos, jaunieji lietuvių teatro režisieriai skiriasi nuo vyresniųjų kolegų?
 4. Kokius sunkumus jaunųjų režisierių kūryboje pastebi A. Liuga?
 5. Kokia A. Liugos nuomonė apie provokuojantį teatrą?
 6. Kaip A. Liuga apibūdina teatro žmonių veiklos specifiką?
- Poromis pasitarkite ir su grupės draugais padiskutuokite, kuo interviu su A. Liuga jums pasirodė įdomus. Kurioms mintims pritartumėte, kurioms – prieštarautumėte?

Audronis Liuga: „Stengiuosi eiti paieškos keliu“

Jurgita Jačėnaitė

Kovo 27-ąją, Tarptautinę teatro dieną, labiausiai nusipelnę teatro profesionalai buvo apdovanoti „Aukšniais scenos kryžiais“. Tačiau tokia proga norisi pakalbėti apie teatro esminius dalykus: būti ar nebūti šiuolaikinės scenos meno srovėje, kokiam būti, kad būtum vertas kūrėjo vardo. Audronis Liuga – Valstybinio jaunimo teatro vadovas, buvęs Lietuvos nacionalinio dramos teatro meno vadovas – sako, kad šiandien teatre svarbiausia kalbėti, kas iš tiesų esame patys sau, ir ieškoti naujų būdų išjudinti kūrybinę mintį.

Ilgiau nei dešimtmetį lietuviškas teatras pasaulyje buvo be galo įdomus, mus kviesdavosi ir liaupsindavo, o kokia situacija yra dabar? Ar tebesame tokie pat įdomūs, tokie pat laukiami?

Esame maža šalis ir turime daug kompleksų, susijusių su tuo, kaip mus supranta ar vertina pasaulyje. Trokštame būti įvertinti. Be to nukenčia mūsų savivertė. Viena vertus, noras būti pripažintam suprantamas, kita vertus – šiandien įsivyrąja požiūris, kad pripažinimas yra svarbiausias kūrybos vertės matas.

Kas iš tiesų esame patys sau? Kas mums skauda? Ne vien socialiniame, politiniame gyvenime, bet giliau, istoriškai – kaip šios šalies, šios visuomenės piliečiams. Svarbu turėti pagrindą po kojomis, tačiau jis neturi trukdyti žvelgti į horizontą. Būti savimi ir atsiverti pasauliui. Per pastarąjį dešimtmetį ne vienas lietuvių teatro menininkas išmoko būti tarp namų ir pasaulio. Gal net daugiau pasaulyje negu namie. Ir tai liudija, kad lietuviškoji teatro tapatybė pasauliui vis dar įdomi.

Įvertinimas pasaulyje priklauso ne vien nuo menininko talento, bet ir nuo jo įsitvirtinimo tarptautinėje rinkoje. Iš lietuvių režisierių joje bene stabiliausias pozicijas užima Oskaras Koršunovas. Šio režisieriaus spektaklių sklaidos ir naujų pastatymų geografija yra plačiausia. Italijoje, Rusijoje, Lenkijoje visada laukiamas Eimuntas Nekrošius. Rusijoje įsitvirtino Rimas Tuminas, Graikijoje – Cezaris Graužinis. Teatras visais laikais buvo ir išliks konservatyvus menas, nes ten, kur menininkas įleidžia šaknis, jis formuoja tradicijas.

Žinoma, egzistuoja rinkos mados. Pavyzdžiui, kai E. Nekrošius kūrė savo garsiuosius Williama Shakespeare'o pastatymus, pasaulyje jis buvo graibstomas. Tačiau kai dabar stato nedidelio formato spektaklius – taip nebėra. Galima sakyti, E. Nekrošiaus mada praėjo. Tačiau ar E. Nekrošius kaip menininkas praėjo? Gal netolimoj ateity gims nauja jo teatro mada?

Meno mados susiformavusio menininko neveikia taip kaip pradedančiojo. Autentiškos kūrybos atspirties taškas yra vidinis pasaulis. Patekus į kokios nors mados srovę tas taškas išnyksta. Čia kaip su nauja gyvybe – ji vystosi arba miršta. Pradedantis kurti žmogus šiandien turi daugybę pagundų. Viena didžiausių – rinkta. Norisi greičiau joje įsitvirtinti, pasiekti rezultatą, pelnyti pripažinimą. Ir likti amžinai jaunam. Tai – mefistofeliška pagunda. Jai pasipriešinti galima tik įsiklausant į save, einant individualios paieškos keliu.

Ne paslaptis, kad tarptautinį pripažinimą pelniusių režisierių darbą užsienyje lemia ir ekonominiai veiksniai. Mūsų šalies galimybės remti pripažintus menininkus yra gerokai mažesnės negu kitose šalyse.

Kalbant apie teatro populiarumą, ar mums netrūksta pokyčių, naujų teatro formų, kitokio požiūrio?

Būtų neteisinga sakyti, kad lietuvių teatras tūpčioja vietoje. Jis keičiasi, gimsta naujų reiškinių teatro ir šokio, vizualiojo meno paribiuose. Vejamės Europą, kur panašūs procesai vyksta jau seniai. Lietuvos teatras tradiciškai buvo monogamiškas, prisirišęs prie dramos ir literatūros. Dabar scenos menas ieško kitų įkvėpimo šaltinių. Ir tai gerai. Bet svarbu, kiek tie ieškojimai ugdo individualybę, o ne tik gausina scenos meno produkciją.

Šiandien nebestebina, kad teatro ribos nyksta, jo durys plačiai atvertos kitiems menams. Keičiasi ir režisieriaus profesijos samprata. Į teatrą ateina menininkų iš kitų sferų – iš dailės, kino, ir jie siūlo naują požiūrį. Tai sveikintina. Tačiau nemanau, kad šiuolaikinis teatras turi eiti vien tokiu keliu. Negalima pamiršti, kad teatro savitumas ir stiprybė glūdi aktoriuje. Žmoguje. Jokios estetiškos priemonės nepakeis gyvos aktoriaus kūrybos. Klausimas – kaip kaskart ją sužadinti ir naujai įprasminti? Tam puikiai tinka ir tradicinio teatro formos. Pavyzdžiui, lenkų režisieriui Krystianui Lupai pakanka pasodinti aktorių ant suoliuko tuščioje scenoje, kad gimtų gyvo teatro reiškinys...

Tradicinis teatras gali naujai atgimti įsisavinęs eksperimentines formas. Pavyzdžiui, įdomiausi tokių šiuolaikinio Europos teatro reformatorių kaip Thomaso Ostermeierio, Ivo van Hove, Krzysztofo Warlikowskio, Simono McBurney darbai gimė tradicinių ir naujų formų sandūroje.

Gyvas teatras egzistuoja nuolat kintančiame taške. Jis keičiasi, atsinaujina. Kiekvienas kūrėjas tokį poreikį jaučia ir realizuoja savaip. Vienas bėga su laiku, kitas stoja į opoziciją jo tendencijoms. Pasirinkimo vertę parodo kūrybiniai rezultatai.

Kaip išlikti įdomiu ir gyvu menininku nepatenkant į šiuolaikiškumo srovę? Tai – iššūkis, ypač jauniems kūrėjams. Vienintelis patikimas kelrodis yra kūrybinė idėja. Idealiu atveju ji paneigia įprastus scenos meno dėsnius ir „šiuolaikiškumo“ kriterijus. Teatro istorijoje didžiausi atradimai įvykdavo tada, kai kūrybinė idėja išaugdavo tarsi niekieno žemėje, savotiškai iškrisdavo iš esamo konteksto.

Gyvename tokia pasaulyje, kai dabarties nebegalima suprasti ir reflektuoti be atminties. Individualios, istorinės, kultūrinės. To, kas vyksta su mumis dabar, negalima visavertiškai suvokti neatsigrėžus į praeitį, istoriją. Kiek šiandieniam mūsų teatre aktuali atmintis?

Į istoriją galima žvelgti skirtingai. Kriškaitai ją interpretuoti arba restauruoti. Pastaroji tendencija pastebima šalyse, kuriose dešinių pažiūrų politikai skatina per istorijos interpretaciją vykdyti visuomenės švietimą. Tačiau kokį švietimą? Toks istorijos interpretavimas virsta naujų laikų politine konjunktūra. Atsiranda skirstymas į teisingą ir neteisingą istorijos suvokimą. Šiuo požiūriu pranašiška skamba paskutinis Andrzejus Wajdos filmas „Povaizdis“ apie pasipriešinimą bet kokiai politinei sistemai, kuri siekia išmokyti menininką, kaip reikia matyti. Šis filmas yra tarsi Meistro kreipinys į jaunus kūrėjus, skatinantis juos atmesti bet kokias klišes, mokytis matyti individualiai. Ar esame laisvi ir kūrybiškai pajėgūs savo istoriją vertinti be išankstinių nuostatų ir istorinių simbolių kulto? Tikiuosi, tai išvysime ateinančių metų Lietuvos Nepriklausomybės šimtmečio minėjimo kultūrinėje programoje.

Sutinku, kad šiandieniam teatre norėtusi gaivaus požiūrio. Bet pats požiūris be rezultatų nieko nereiškia. O jie priklauso nuo kūrybinio proceso. Todėl pirmiausia turėtų keistis pats procesas. Norėtusi, kad atsirastų daugiau paieškos, o ne žinojimo, kaip kurti teatrą. Režisierius neturėtų būti tik statytojas, o aktoriai – vien atlikėjai. Spektaklio kūrimas gali tapti bendros patirties išgyvenimu, kai leidžiamasi į kelionę nežinant galutinio rezultato, pasirinkus temos arba idėjos kelrodį... Sakyčiau, gaivus požiūris teatre – tai ne estetinių formų, bet kūrybinių strategijų atnaujinimas.

Didieji mūsų teatro grandai nepamirštami – Eimuntas Nekrošius, Rimas Tuminas, Oskaras Koršunovas. Ar galime kalbėti apie stiprią jaunąją režisierių kartą, apie pamainą jiems?

Būtų neteisinga jaunųjų debiutus lyginti su vyresniųjų kolegų pirmaisiais darbais ir skųstis, kad nėra naujų nekrošių, koršunovų... Jaunieji yra tokie, kokie yra. Jie stengiasi mąstyti savaip, formuoti savo temas ir bendraminčių – aktorių, žiūrovų – ratą.

Jaunas teatras, sakyčiau, yra labiau fragmentuotas. Kiekvienas fragmentas turi savo spalvą, charakterį. Galbūt juos sieja tik tai, kad jie vengia sureikšminimo. Jaunam teatrui būdingas savitas kandumo, išūlumo ir nuoširdumo mišinys. Jaunieji lengviau ir atviriau žiūri į teatrą negu vyresni jų kolegos.

Jaunųjų kūryboje viršų ima žaidybinės formos, interaktyvumas. Tai ateina iš šiuolaikinės kultūros. Į sceną skverbiasi virtualios kūrybos ir komunikacijos kodai. Jie formuoja performatyvią estetiką. Šiek tiek videomeno, šiuolaikinės muzikos, aktorius tarsi nieko ne vaidina... Toks pagrindinis šiuolaikiškumo ženklas. Ar iš to gimsta nauja meninė kokybė? Tai – požiūrio klausimas. Aš asmeniškai ryškesnių atradimų pasigendau.

Dažnam jaunam kūrėjui šiandien kelrodžiu tampa vokiečių teatro Hanzo-Thieso Lehmanno postdraminio teatro sąvoka. Kartą kalbantis su pačiu H.-T. Lehmannu jis prisipažino, kad vienas jo teorijos įkvėpimo šaltinių buvo Eimunto Nekrošiaus spektakliai dėl juose dominuojančio požiūrio į literatūrą ir sceninę dramaturgiją. Paradoksalu, bet E. Nekrošius literatūrą vertina ir interpretuoja visai kitaip negu daugelis postdraminio teatro šalininkų. Jis gilinais į literatūrinio kūrinio stilių, dramaturgijos dėsnius ir iš jų kildina sceninius sprendimus. Dabar toks kelias – nebemadingas.

Kitas aktualus klausimas – kaip egzistuoja šiandien jauni teatro menininkai? Kokios galimybės jiems ateiti į teatro rinką ir atrasti joje savo vietą? Dažniausiai jie buriasi į nepriklausomas grupes, kurioms sunku finansiškai ir logistiškai stabiliai vykdyti savo veiklą. Vilniuje jos spaudžiasi Menų spaustuvėje. Klaipėdoje – „Tabako fabrike“. Kartais valstybiniai teatrai ištiesia jauniems ranką. Dažniausiai tai daro savo lėšomis ir rizika. Galima sakyti, kad per pastarąjį dešimtmetį sąlygos jauniems menininkams kurti pasikeitė. Tačiau nepakankamai. Jokios nuoseklios valstybės paramos politikos jaunųjų integracijai į kultūros rinką kol kas nėra.

Užsiminėte apie kelis jaunesnės kartos režisierius, kurie mąsto savaip ir formuoja savo teatro kryptį. Ar galėtumėte juos įvardyti?

Vienas tų vis dar jaunųjų yra Agnius Jankevičius. Man imponuoja, kaip dirba Olga Lapina – ji moka į temą pažvelgti netikėtu kampu ir sužadinti aktoriaus kūrybingumą. Kryptingai dirba Artūras Areima, Vidas Bareikis, Paulius Ignatavičius. Jų darbai pastarąjį sezoną kėlė bene daugiausia diskusijų, vienus erzino, kitus džiugino, ir tai yra gerai. Įdomiai savo santykio su teatru ieško jauniausieji: Kamilė Gudmonaitė, Povilas Makauskas, Mantas Jančiauskas.

Pastaruoju metu matyti daug provokuojančio, šokiruojančio teatro. Ką manote apie tai: ar tai naujos teatro formos, ar tiesiog forma dėl formos?

Šiandiniame pasaulyje reikia išsikovoti vietą po saule. Jaunieji menininkai tai daro su bendraminčių pagalba. Visuomenė laukia provokacijų. Ir jeigu anonsuojama, kad spektaklyje kas nors šlapinasi vynu arba pasirodo nuogi kūnai, iš karto sukuriama intriga: reikia pamatyti.

Kalbant apie provokavimą turbūt nepralenkiamas chrestomatinis pavyzdys yra Romeo Castellucci spektaklis „Apie Dievo Sūnaus veido koncepciją“. Jis provokavo skirtingą suvokimą, priklausantį nuo kiekvieno žiūrovo vidinės laisvės suprasti tai, ką jis mato be išankstinių nuostatų. Vieni matė skandalinę pasityčiojimą iš religinių simbolių, kiti – sukrečiančią žmogaus santykio su Dievu studiją. Retas šiuolaikinis kūrinys turi tokią provokavimo jėgą, kuri supurtytų visuomenės sąmonę ir kvieštų individualiai mąstyti, ieškoti savo santykio su kūrinium, nesivadovaujant išankstinėmis nuostatomis. Kiekvienas gali laisvai pasirinkti, kaip pasinaudoti šiuo kvietimu.

Nemaža dalis šiuolaikinių provokuoti linkusių jaunųjų menininkų Europos scenose ir už jų ribų siekia išreikšti savo požiūrį į pasaulį vykstančius procesus. Gyvename katastrofiškai augančio netikėjimo ir nepasitikėjimo laikais, kai žlunga politikos, visuomenės moralės autoritetai. Lietuvoje politinis teatras beveik neegzistuoja, todėl galima sveikinti pavienius bandymus jį kurti. Svarbu, kad jo autoriai ne šiaip reikštų pyktį, bet rastų būdų kūrybingai mąstyti.

Dirbant Nacionaliniame dramos teatre pavyko įgyvendinti režisieriaus Krystiano Lupos „Didvyrių aikštės“ pastatymą, kuriame provokuojamai kalbama apie šią dieną pasaulį. Įdomu, kad šis spektaklis sukelia galbūt didesnę rezonansą Europoje (ypač Prancūzijoje) negu Lietuvoje. Pjesės autorius Thomasas Bernhardas genialiai nujautė mąstančio žmogaus kapituliaciją prieš visuomenių infantilumą ir politinių demagogijų absurda, užvaldantį šią dieną pasaulį. K. Lupai pavyko šį absurda išreikšti subtiliai ir įtaigiai, išlaisvinant aktoriaus vidinį monologą ir gyvą sceninio mąstymo procesą paverčiant meniniu įvykiu.

Ir baigiant – kaip Jūsų gyvenime atsirado teatras? Kaip ilgainiui keitėsi santykis su juo ir ką teatras Jums reiškia dabar?

Anksčiau, dirbdamas kritiku, teatrą supratau gan vienpusiškai. Kiekvienas kritikas kada nors susikuria savo vaizduotės teatrą, kurio pasigenda realybėje. Vieni užslopina šias vaizduotės pagundas ir toliau ugdo profesinius teoretikų įgūdžius, kiti susigundo užsiimti praktine veikla norėdami įgyvendinti savo idėjas. Buvau vienas iš nedaugelio teoretikų, anksti pabandžiusių savarankiškai užsiimti praktika. Mokiausi vienos profesijos, po to pradėjau dirbti ką kita, reikėjo naujų įgūdžių, kad sugebėčiau siekti savo tikslų.

Mane visada vedė noras ką nors keisti, atrasti, sukurti. Siūliau idėjas įvairiems lietuvių ir užsienio režisieriams ir bendradarbia-

vau jas įgyvendinant. Naujo kūrybinio rezultato siekimas suteikia didelę motyvaciją ir azartą. Bet pats rezultatas – tarsi smėlis tarp pirštų. Teatrą kuriančio žmogaus profesija yra absurdiška žvelgiant iš esmės. Čia galima prisiminti Sizifo mitą: kurdamas spektaklį, kaip ir formuodamas teatrą, rideni tą akmenį, kuris vis tiek nurieda žemyn... Lieka tik prisiminimai.

Prisirišimas prie teatro atminties produktyvus teoretikui, istorikui. Praktiką tai luošina, traumuoja. Paverčia įkaitu. Suprantu ir vertinu teatro menininkus, kurie stengiasi negalvoti apie savo praeitį. Tam reikia daug jėgų, kai didžiausi kūrybiniai pasiekimai lieka praeityje. O kartais dėl įvairių priežasčių su jais tenka anksti atsisveikinti. Pavyzdžiui, kaip anksti išnyko E. Nekrošiaus „Makbetas“, „Otelas“... Bet yra menininkų, kurie negali atsisveikinti ir su akivaizdžiai senstelėjusiais savo darbais, jiems tai – kaip išplėsti dalį savęs. Teatre bene sunkiausia rasti jėgų atsisveikinti su savo kurta mandala ir eiti toliau.

Į savo darbą žiūriu realistiškai, be egzaltacijos ir iliuzijų. Matau, kiek jame yra priemaišų. Kasdienybės be spindesio. Laikinumo. Absurdo. Ir tik truputėlis šviesos. To saulės kraštelio.

Pagal

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-03-28-audronis-liuga-stengiuosi-eiti-paieskos-keliu/157348>

- 2 Perskaitykite interviu su žurnalistu ir rašytoju Ryčiu Zemkausku. Kurioms mintims pritartumėte, kurioms – prieštarautumėte?

R. Zemkauskas apie kiną: „Menas yra gražus melas, aš noriu, kad mane apgautų“

Vilija Andrulevičiūtė

Pasižiūrėjus filmą, reikia duoti sau laiko jį priimti ir suprasti ne-siklausant, ką apie jį sako kiti, portalui LRT.lt teigia žurnalistas ir rašytojas Rytis Zemkauskas. „Niekada nereikia žiūrėti filmo dėl kitų – „aš irgi ten buvau“. Kokia prasmė? Juk tai tu kalbiesi su režisieriumi, priimi jo kūrinį ir matai tai, ko režisierius į jį gal net neįdėjo. Kiek yra žiūrovų salėje, tiek skirtingų filmų jie ir mato. Man tai labai patinka“, – LRT.lt kalba R. Zemkauskas.

Pasak R. Zemkausko, jam geras filmas – tas, kuris yra ne visai aiškus, kurį pasižiūrėjęs nežinai, ką galvoti. Toks filmas ilgai išlieka atmintyje, ir tik praėjus kuriam laikui netikėtai ateina atsakymas į klausimus, kuriuos tas filmas sukėlė. Pašnekovas sako, kad toks jausmas jį aplanko dažnai.

„Aš esu labai geras žiūrovas, stengiuosi negalvoti, noriu, kad mane apgautų. Kas yra menas? Pirmiausia – gražus melas. Todėl aš noriu, kad mane apgautų, nenoriu būti tas gudruolis, kuris seka, kas, kaip ir kodėl vyksta filme, kaip perkąsti tą riešutėlį“, – kalba jis.

Koks jausmas apima išėjus iš kino salės?

Į kino salę, tiesą sakant, einu labai retai. Įprastai filmus tenka pamatyti prieš festivalį, prieš juos parodant, kad galėtum apie juos papasakoti.

O kai einate žiūrėti filmo savo malonumui, yra ta magija užėjus į kino salę ir iš jos išėjus?

Man – nelabai. Aš esu pripratęs žiūrėti vienas. Sau. Kino teatro magijos aš nelabai jaučiu. Pritariu britų kino režisieriui, kurį labai mėgstu ir su kuriuo prieš daug metų vaikščiojome po Vilnių, Peteriui Greenaway, kad nėra normalu dvi valandas sveikam žmogui tamsoje spoksoti į vieną pusę. Na, tai, žinoma, tik žavus pokštas apie kino prigimtį, bet P. Greenaway kaip tik ir ieško, kaip čia išsilaivinti iš kino salių diktato.

Tačiau aš sakau, kad, jei filmui būtinai reikia didžiulio ekrano ir supergeros garso sistemos, tuomet tai – nelabai filmas, tai – dažniausiai kita pramogos rūšis. Jei paprastas filmas nesiziūri mobi-

liojo telefono ekrane, tai jo gali ir didelis ekranas neišgelbėti. Bet aš ne prieš didelius ekranus, man smagu pašiorpti, kai į mane lekia drakonas arba Monica Bellucci su naktiniais...

Kas jums yra kinas? Bijau klausti, ar tai darbas, kad nenuskambėtų pernellyg primityviai?

Niekada į kiną nežiūrėjau kaip darbą. Turbūt reikėtų sakyti, kad tai man yra pramoga. Kartais pramoga jausmams, kartais – galvai. Skirtingi filmai skirtingą džiaugsmą teikia. Žinoma, gali būti ir darbas, jei tenka filmus pristatyti ir privalai juos pasižiūrėti. Bet aš nesijaučiu blogai, kad privalau pasižiūrėti.

Save laikote išrankiu kino žiūrovu, gurmanu?

Išrankiu. Žodis „gurmanas“ – keistas. Išrankus esu ir nekantrus labai. Jei praeina 10 minučių ir filmas manęs neužkabina, pradėdu muistytis. O yra tokių režisierių, kur reikia palaukti pusvalandį, tuomet būni apdovanotas. Retai, bet taip būna. Jie, bjaurybės, yra kalti, kad kartais tenka pasižiūrėti didžiąją dalį prasto filmo ko nors vis beviltiškai tikintis. Bet kai kurių, pavyzdžiui, Alaino Guiraudie, Paolo Genovese, reikia luktelti 16 minučių, kol prasideda, o tada jau – labai gerai.

O kaip vertinate kino žiūrėjimo kultūrą Lietuvoje? Dažniau žiūrovas ieško ko nors gilesnio ar tiesiog laisvalaikio pramogos su spragėsiais?

Iš pradžių gal būna pramoga su spragėsiais. Kai tai nusibosta, žmonės eina ieškoti daugiau. Visada taip yra. Aš visada esu už pramogą, už snobizmą, nes visa tai pamažu išugdo gerą skonį.

Tokie renginiai kaip „Kino pavasaris“ yra ta vieta, kur susirenka ieškantieji kine daugiau nei lengvos pramogos?

Taip. Žmonės pripranta būti festivalio atmosferoje, smagu. Be to, organizatoriai labai protingai sudaro festivalio programą: jie turi visą skalę filmų – nuo visiškos atviros komercijos iki ribinių produktų, kur sunku pasakyti, ar čia kinas, ar ne. Taip ir turi būti.

Tik vienintelis pasiūlymas auditorijai – nueiti kur nors, kur ne viską supranti, nes taip sužinai ką nors nauja. Svarbu nebūti savo burbulė, nesikliauti vien rekomendacijomis, kad visi eina. Gerai, kad visi eina, bet gal yra koks filmas, kur mažai kas atėjo, o jis – tau.

Nemaža dalis „Kino pavasario“ filmų – dramatiškos žmonių istorijos. Pasakojama dramatiška, sukrečianti asmeninė istorija visuomet yra raktas į gero, paveikaus filmo titulą?

Europinis kinas, jei galima tokią sąvoką vartoti (o turbūt negalima, nes skiriasi šalys, mokyklos), tarsi bėga nuo istorijų, bando ieškoti dar vieno naujo kelio. Lotynų Amerikos kinas – vis dar didžiosios istorijos pasakotojas.

Man labai įdomu skaityti recenzijas, ir aš matau, kad 90 proc. recenzijų sudaro turinio atpasakojimas. Vadinasi, pasakojimas

mums vis dar yra svarbus, tai žmogiška, todėl mes einame istorijų klausytis. Ir jos mus užkabina arba ne. O tai priklauso nuo to, kokia šiandien diena, kas aš esu dabar, kiek man metų, kas sėdi šalia manęs ir ką rasiu grįžęs namo. Nuo to priklauso kino sėkmė.

Dažnas savo gyvenime susiduriame su pačiais įvairiausiais išgyvenimais, komiškais ir dramatiškais istorijomis. Kaip manote, ar pagal kiekvieno gyvenimą įmanoma pastatyti filmą?

Įmanoma, tačiau ne tiek daug mes tų siužetų galime išgyventi, kaip mums atrodo. Mes visi esame siužeto variacijos. Ir tai – labai gražu.

Galų gale viena yra išgyventi kine, kita – tikrovėje. Bet kuriam scenaristui yra aiškinama, kad „gink Dieve, nedaryk kaip gyvenime, nes nesižiūrės“, tuo metu galutinis produktas turi atrodyti kaip gyvenime. Kitaip tariant, turi mąstyti ne kaip gyvenime, bet galutinis produktas turi apsimesti gyvenimu. Tai yra įdomus žaidimas.

Viename interviu aktorius Rolandas Kazlas pastebėjo, kad dabartinis teatras nebeturi suvaržymų, jame matyta visko. Ar kine yra kokių nors tabu?

Ne, ir neturi būti. Tabu yra ne kine ir teatre, tabu yra mūsų galvose. Nei kinas, nei teatras neturi turėti suvaržymų, suvaržymų būna totalitarinėse valstybėse.

Tačiau kai kurie iš suvaržymų mūsų galvose yra reikalingi, nes mes negalime gyventi neapibrėžtume. Baisiausia žmogui yra neapibrėžtumas (iš čia siaubo filmuose taip gąsdina beformės masės artėjimas į žiūrovą), tad mes turime apsibrėžti. Kai tik apsibrėžiame, atsiranda tam tikra tabu sistema, priklausanti nuo mūsų kultūros, šalies, asmeninių pasaulių, išgyvenimų ir įsitikimų. Na, o menininkas atakuoja tas mūsų tabu sistemas. Toks yra vienas jo uždavinių – bandyti pasibelsti į duris: gal mes atidarysime.

Kino kritikė Izolda Keidošiūtė sako, kad politinis korektiškumas reikalingas gyvenime, bet ne kine, nes jis suvaržo, o jo kine vis daugiau. Sutinkate su tuo? Tai yra šių dienų kino problema?

Tai tiesa, kai kur aš tai pastebiu, ir tai yra viena iš problemų. Apskritai viešojoje erdvėje ta problema yra nereta. Mes bijome mąstyti, tačiau mąstyti nereikia bijoti, reikia bijoti daryti. Yra labai svarbus skirtumas – aptarinėti reikia viską, tuomet, man atrodo, visuomenė yra sveikesnė. Kai gerai aptarsime, gal paaiškės, kad nereikia daryti.

Kodėl, iš kur tai atsirado?

Taip patogiau, lengviau mums susišnekėti. Tai – normalūs procesai, nieko tragiška.

Norėčiau aptarti hollywoodinį kiną. Rolandas Maskoliūnas prieš keletą metų interviu LRT.lt sakė, kad filmuose mažėja turinio, siužeto, aktorių darbo, bet daugėja specialiųjų efektų. Taigi turinio prasme kinas tampa vis primityvesnis. Sutinkate? Kas nutiko kino industrijai?

Aš manau, kad kino industrija visada buvo tokia, nieko ypatinga jai nenutiko. Štai kino festivalyje mes rodome dešimtis filmų, kur su turiniu viskas yra gerai. Yra tiesiog dvi pramogos rūšys. Holivudas ne to siekia, jam nereikia gilaus turinio, jam reikia, kad mums būtų smagu. Smagu bijoti, nekęsti, mylėti, užjausti, bjaurėtis. Tai – Holivudo darbas, kad mes išeitume patenkinę šiuos savo poreikius, o tokių poreikių mes turime.

Aš manau, kad jie dirba ir visais laikais dirbo labai profesionaliai, bet jie vis dar daro klaidų, o tai reiškia, kad kinas – vis dar atsitiktinumo kūryba. Tai – daugelio žmonių darbas, ir jo rezultatas – nenuspėjamas. Jei jis būtų nuspėjamas, Holivudas visada laimėtų. Bet ne visada laimi.

Kaip manote, toks kinas, kurį kritikuoja dėl turinio trūkumo, yra visuomenės atspindys? Georgas Hegelis kalbėjo apie laiko dvasią, iš esmės teigdamas, kad kiekviena individo sukurta sistema atspindi bendrąją kultūrą, kuri tą individą išugdė.

Manau, kad tokios rafinuotos visuomenės, kokią turime dabar Vakaruose, niekada neturėjome. Matyt, atsakymas – G. Hegeliui reikia galvoti iš naujo, nes mes esame rafinuoti, bet labai mylime primityvumą.

Niekada neturėjome tokios rafinuotos ir suprantančios visuomenės. Maža to, aš galvoju, kad, jei anksčiau buvo šūkis „jie nežino, ką daro“, tai dabar – „jie žino, ką daro, ir vis tiek tą daro!“. Tai yra XXI amžiaus apibendrinimas, ir man jis patinka: „Aš žinau, kad tai, ką žiūriu, gali būti ir visiškai niekalas, bet man nuo to faina. Aš žiūriu toliau, nes man gera, nes aš noriu patirti, kad gėris tiesiog nugalėjo blogį, ir man nusispjauti, kad primityvu, kad taip nebūna ir kad tie herojai yra plokšti. Kai aš norėsiu ko kito, pasirinksiu kitus autorius.“ Manau, kad didžioji dalis auditorijos tai labai gerai supranta.

Kaip manote, televizija padeda kinui ar kenkia, nes renka masinę produkciją, kuri neugdo žiūrovo skonio?

Taip, bet kaip televizija praturtino kiną! Kiek kinas gavo iš televizijos! Kaip kinas išmoko kitaip žiūrėti į kadra, į kasdienybės dokumentiką? Kaip kinas išmoko būti buitiskas, priėmė realybės žanrų taisykles! Aš manau, kad televizija kinui labai daug davė. Jei ne televizija, tam tikra prasme kinas būtų labai skurdus reikalas.

Beje, labai daug žmonių iš televizijos ateina į kiną. Michaelis Haneke atėjo iš televizijos, argentiniečių režisieriai, sukūrę filmą „Garbės pilietis“, neseniai rodytą festivalyje, abu atėjo iš televizijos. Ateina operatorių, kurie moka dirbti greitai, nes televizija yra greitis ir pastabumas.

Kas jums yra geras filmas?

Kuris yra ne visai aiškus. Kurį pasižiūrėjęs nežinai, ką galvoti. O žiūrėk, kitą dieną prisimeni, dar po savaitės prisimeni. Po mėnesio – netikėtai tampa aišku. Tuomet žinai, kad ilgai tavyje gyveno tos sėklos, kurias kūrėjai pasėjo. Tai yra geras kinas.

Kaip tik ir norėjau klausti, kas yra tas jausmas, kai pasižiūri filmą, jauti, kad jis tave kažkaip paveikia, bet nei pats sau negali pasakyti, kaip, nei juolab – žodžiais išreikšti. Kas tai?

Tai yra labai gerai. Tai yra tai, kas mus augina, meno poveikis. Aš manau, kad menas mus veikia šitaip.

Būtinai reikia sau duoti laiko ir mažiau klausytis, kas ką sako, visokie gudrūs kritikai ar draugai. Reikia stebėti, ką tau tai reiškia, nes tu dėl savęs pasižiūrėjai, ne dėl kitų. Niekada nereikia žiūrėti filmo dėl kitų – „aš irgi ten buvau“. Kokia prasmė? Juk tai tu kalbiesi su režisieriumi, priimi jo kūrinį ir matai tai, ko režisierius į jį gal net neįdėjo. Kiek yra žiūrovų salėje, tiek skirtingų filmų jie mato. Man tai labai patinka.

Dažnai jus patį aplanko tas jausmas?

Būna. Ir manau, kad visai dažnai. Aš esu labai geras žiūrovas, stengiuosi negalvoti, noriu, kad mane apgautų. Kas yra menas? Pirmiausia – gražus melas. Aš noriu, kad mane apgautų, nenoriu būti tas gudruolis, kuris seka, kas, kaip ir kodėl vyksta filme, kaip perkąsti tą riešutėlį.

Aišku, jei pradėdų matyt mechanizmą, tai – prastas darbas. Todėl prastą atvejį lengva analizuoti. Dėstydamas žurnalistiką, su studentais naudoju prastų atvejų metodą, nes juos lengva dekonstruoti ir iškart matyti klaidos, kaip nereikia daryti. O štai tobulą kūrinį sunku ardyti ir geriau to nedaryti, nes kai pradėdi jį ardyti, nežinai, ką daryti su tuo sudėtingu mechanizmu, kurį pabėrei ant stalo ir nebesurinksi atgal. Tobulas kūrinys palieka be žado kartais. Ir gerai.

Pagal

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-04-10-r-zemkauskas-apie-kina-menas-yra-grazus-melas-as-noriu-kad-mane-apgautu/157952>

● **Patvirtinkite arba paneikite teiginius.**

1. Geras filmas – tas, kuris yra ne visai aiškus, kurį pasižiūrėjęs nežinai, ką galvoti.
2. Kas yra menas? Pirmiausia – gražus melas. Todėl aš noriu, kad mane apgautų, nenoriu būti tas gudruolis, kuris seka, kas, kaip ir kodėl vyksta filme, kaip perkąsti tą riešutėlį.
3. Jei filmui būtinai reikia didžiulio ekrano ir supergeros garso sistemos, tuomet tai – nelabai filmas, tai – dažniausiai kita pramogos rūšis.
4. Aš visada esu už pramogą, už snobizmą, nes visa tai pamažu išugdo gerą skonį.
5. Politinis korektiškumas reikalingas gyvenime, bet ne kine.
6. Kiek yra žiūrovų salėje, tiek skirtingų filmų jie mato.

- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus.
 1. Perkąsti riešutėlį.
 2. Pradėti muistytis.
 3. Būti savo burbule.
 4. Gink Dieve.
 5. Plokšti herojai.
 6. Visiškas niekalas.
 7. Man nusispjauti.
 8. Palikti be žado.

- Aptarkite interviu su A. Liuga ir R. Zemkausku individualųjį stilių. Palyginkite, kaip pašnekovai reiškia teigiamas emocijas, pritarimą, žavėjimąsi ir pan. Kokį pašnekovai vartoja žodyną, kaip konstruoja sakinius, kokias metaforas renkasi?

3 Poromis internete paieškokite informacijos apie Cezarį Graužinį, Oskarą Koršunovą, Janiną Lapinskaitę, Eimuntą Nekrošį, Rimą Tumina, Vytautą Žalakevičių, Arūną Žebriūną ar kitus lietuvių režisierius ir pristatykite juos grupei:

- 1) kur ir kada kūrė ar kuria;
- 2) kokie svarbiausi darbai;
- 3) kuo išskirtinė kūryba.

- 4 Peržiūrėkite televizijos reportažą *Violeta Urmanavičiūtė Urmana: nepasiduoti pigioms ambicijoms*, perskaitykite straipsnį *Vienintelis koncertas šiemet Lietuvoje: V. Urmana pasirodė Klaipėdos scenoje* ir papasakokite, ką sužinojote apie dainininkę Violetą Urmanavičiūtę-Urmaną.

▶ 1 dalis reportažo

▶ 2 dalis reportažo

Vienintelis koncertas šiemet Lietuvoje: V. Urmana pasirodė Klaipėdos scenoje

Diana Gancevskaitė

Rinktis, ką nori dainuoti ir nepaisyti „piktų pranašų“

Violetos Urmanavičiūtės-Urmanos balsas skamba prestižinėse pasaulio koncertų salėse: Niujorko filharmonijoje, „Carnegie Hall“ salėje, Metropoliteno operoje, Milano teatre „La Scala“, Nacionalinėje Paryžiaus operoje, Vienos valstybinėje operoje, Londono „Convent Garden“ operoje ir daugelyje kitų. Neįtikėtina atrodo tai, jog pradžioje, dar studijuojant Vilniuje, būsimąją operos žvaigždę „pikti pranašai“ norėjo įtikinti, jog ji nieko panašaus nepasieksianti – „Ai, iš tavęs nieko nebus“. Violeta Urmanavičiūtė-Urmana sako, kad jautresnį žmogų tokie žodžiai gali sužlugdyti, tačiau ji – ne tokia: „Radau stiprybės eiti toliau savo keliu, ramiai sau mokytis, tobulintis ir pasiekti tai, ko noriu, – ne dainuoti kažkur kažką, bet dainuoti taip, kaip man patinka.“

Solistė teigia nuo pat savo karjeros pradžios kūrinius rinkusi tik savo nuožiūra: „Galėjau pasirinkti dainuoti tik tai, kas man buvo artima širdžiai ir pačiai patiko.“ Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė taip pasirinko ir pirmus didžiuosius savo vaidmenis – Kundri Richardo Wagnerio misterijoje „Parsifalis“ bei Eboli Giuseppe Verdi operoje „Don Karlas“, kurie išgarsino ją visame pasaulyje ir atvėrė didžiųjų operos scenų duris. „Su Kundri ir Eboli vaidmenimis aš praktiškai debiutavau operos scenoje ir apvažiavau visus svarbiausius pasaulio teatrus. Aš pati juos išsirinkau, mačiau, kad jie tinka man, mano balsui“, – pasakoja Violeta Urmanavičiūtė-Urmana.

Visgi ir nuo šių vaidmenų ją norėjo atkalbėti „pikti pranašai“: „Buvo tokių, kurie sakė, kad negalima pradėti nuo tokių dramatiškų vaidmenų kaip Eboli, pirmiausia reikia atlikti mažesnius vaidmenis.“ Tačiau jaunos ambicingos solistės tokie „patarimai“ nesustabdė. Net ir dabar, prisimindama tuos laikus, ji tvirtai teigia: „Niekada nereikia grūsti jaunų menininkų į jokių rėmus. Jeigu girdi, kad tavo balsas iš esmės dramatiškas, tai atsargiai, bet reikia dainuoti atitinkamą repertuarą, nes sau pakenkti gali ir dainuodamas lyriškai ar atlikdamas savo balsui netinkamą partiją. Ne vien tik Wagneris ir Verdi gali pridaryti bėdos jaunam dainininkui“, – šypteli viena žinomiausių pasaulio mecosopranių.

Kaip pripažįsta ir pati atlikėja, ne visi menininkai yra tokie stiprūs, kaip ji, ar atsparūs neigiamoms įtakoms, atgrasymams ir perspėjimams. „Reikia pačiam visada žinoti, ko nori, ir jausti savyje tas galimybes, kurios nori būti atskleistos“, – teigia ji. „Man yra pasakę: „Ne, Normos tai tu nepadainuosi.“ O aš pasakiau: „Manau, kad padainuosiu.“ Ir ją sudainavau! Aš padariau, kaip aš norėjau.“

Bendradarbiavimo su dirigentais ypatumai

Unikalaus balso savininkė, kuriai dirigavo žymieji Claudio Abbado, Danielis Barenboimas, Semionas Byčkovas, Jamesas Conlonas, Riccardo Muti ir kiti garsūs pasaulio dirigentai, pripažįsta, kad, nepaisant savo pasiekimų bei apdovanojimų, operos solistai kasdien privalo kelti sau klausimus dėl atlikimo kokybės. „Jeigu sau kasdien nekeli klausimų – ar aš dar taip dainuoju, kaip turėčiau, ar taip mąstau, kaip turėčiau, ar taip gyvenu, kaip turėčiau, – tada, manau, kiekvienas – menininkas, mokslininkas ar šiaip koks žmogus – imtų rambėti, nebesivystytų, atbuktų. Kelti sau tokius klausimus – natūralu, ypač menininkams“, – teigia Violeta Urmanavičiūtė-Urmana.

Kita vertus, ką gi reiškia bendradarbiauti su didžiais pasaulio dirigentais? Solistė pripažįsta, kad atradimų bendradarbiaujant būna daug, ir ne vien tik su žymiais maestro – kartais nustembanti atradusi ką naujo ir su ne tokiais žinomais muzikais. Visgi, Violetos Urmanavičiūtės-Urmanos teigimu, itin nuosekliam bendradarbiavimui Vakaruose dabar daug laiko neskiriama – solistė turi atvažiuoti jau visiškai pasiruošusi repeticijoms ir, anot jos, „beveik niekas tavim ir nesirūpina“. Nors kai kurie dirigentai vis dar skiria daugiau laiko ir pastangų, tačiau dauguma į repeticijas atvyksta paskutiniu momentu. Operos primadonos nuomone, repeticijose nėra ką daug kalbėti apie muziką: „Ji tave neša, kaip srovė. Tada dirigentai tiesiog jaučia, kad esi muzikantas, kad jie gali tavimi pasitikėti, netgi jaučiasi už tai dėkingi.“

Violeta Urmanavičiūtė-Urmana džiaugiasi, kad jos santykiai su dirigentais dažniausiai būna geri. „Blogiausiu atveju nosisuki šiek tiek į šoną ir nežiūri į jį – tu jau ten laikykis, nes aš į tave nežiūrėsiu“, –

juokiasi pašnekovė. Svarbiausia, atlikėjos nuomone, – kad nenukentėtų solisto dainavimo kokybė, stengiantis prisitaikyti prie dirigento.

Pagal
<http://www.menufaktura.lt/?m=55337&s=67828>

● Patvirtinkite arba paneikite teiginius.

1. Jeigu sau kasdien nekeli klausimų – ar aš vis dar dainuoju taip, kaip turėčiau, ar taip mėstau, kaip turėčiau, ar taip gyvenu, kaip turėčiau, – tada, manau, kiekvienas – menininkas, mokslininkas ar šiaip koks žmogus – imtų rambėti, nebesivystytų, atbuktų.
2. Niekada nereikia *grūsti* jaunų menininkų į jokus rėmus.

5 Perskaitykite tekstą apie dirigentę Mirgą Gražinytę-Tylą ir atsakykite į klausimus.

1. Ar mene gali būti vyriškų ir moteriškų sričių? Savo atsakymą pagrįskite.
2. Ar jaunas amžius gali trukdyti karjerai? Savo atsakymą pagrįskite.

Prieš kelerius metus paklausta, kas apskritai yra dirigentas, ji, nusijuokusi ypatingu savo juoku, pasakė: „Vaikystėje važiuodavau pas močiutę prie Lakajų ežero, ji sakydavo: na, ką tas dirigentas, tik muses mojuoja.“

Tuomet kalbėjomės apie tai, kad galingųjų dirigentų rikiuotėje – Wilhelmas Furtwangleris, Herbertas von Karajanas, Claudio Abaddo, šių dienų garsieji Ornelo Mutti, Barenboimas, Dudamelis ir t. t. – moterų pavardžių nėra. Mirga tuomet sakė, kad išties pripažintų moterų dirigenčių pasaulyje labai mažai, tačiau ateityje tai turėtų keistis: kai studijavo Grace ir Leipcige, kurse buvo bent kelios merginos, Ciuriche – gal pusė, tačiau, vėlgi, daugelis vyrų, su kuriais ji mokėsi diriguoti, dabar veikia visai ką kita.

„Man atrodo, kad klausimas, gali moterys diriguoti ar ne, nekyla. Čia įdomesnis profesionalumo, kurį pasiekti turi tiek vyrai, tiek moterys, klausimas“, – tuomet sakė ji.

Lygiai apie tą patį visai neseniai su M. Gražinyte-Tyla kalbėjosi žurnalistė Hannah Nepil. „Ant pakynos ji – ekstravagancijos ir geležinės savitvardos derinys. O ir susitikus asmeniškai, M. Gražinytė-Tyla, Birminghamo miesto orkestro dirigentė, tokia pati. Ji užpildo kambarį savo dinamiškumu, pertraukdama pokalbį staigiais juoko pliūpsniais ir plačiais rankų mostais. Tačiau nuo jos sklinda ir šaltakraujiška ramybė, ir apima jausmas, kad ši smulkutė nepriekaištingai atrodanti lietuvė niekada nieko nepasakys gerai neapgalvojusi.

Vos 31-ą M. Gražinytė-Tyla elgiasi kaip tikra veteranė. Birminghamo miesto simfoniniam orkestrui (CSBO) ji diriguoja tik pirmąjį sezoną ir šį svarbų įvykį pažymės koncertu rugpjūčio pabaigoje Promenos koncertų „BBC Proms“ cikle. Nedaugelis būtų atspėję, kad būtent ji pakeis buvusį orkestro meno direktorių Andrį Nelsonsą. Ir ne dėl to, kad ji tokia jauna: A. Nelsonsas buvo 28-erių, kai gavo šį prestižinį darbą, o Simonas Rattle'as, CSBO vadovavęs 18 metų, prieš paimdamas Berlyno filharmonijos orkestro dirigento lazdele, pradėjo dirbti Birmingame vos 25-erių.

M. Gražinytė-Tylą nuo jos pirmtakų skiria tai, kad ji – moteris. Žinoma, yra garsių dirigenčių moterų, bet netgi šiandien dirigavimas lieka stulbinamai vien vyrų sritis. Pasak M. Gražinytės-Tylos, taip yra todėl, kad „mūsų visuomenė linkusi viską skirstyti į kategorijas, o mes tiesiog nesame pripratę matyti šį vaidmenį atliekančias moteris“. Kaip ir kita žinoma dirigentė Marina Alsop, ji atmeta mintį, kad moterys ir vyrai laikosi iš prigimties skirtingo požiūrio į dirigavimą, tačiau suvokia, kokią žinutę gali nusiųsti būsimoms kartoms: „Visada atsiminsiu, kaip po koncerto šeimoms

prie manęs priėjo kelios motinos ir pasakė, kaip gerai, kad jų dukros matė mane diriguojančią.“ Lytis niekada netrukdė jai pačiai siekti karjeros, net tokia mintis nebuvo atėjusi į galvą.

Pagal

<https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2017/08/02/pasauline-zvaigzdemirga-grazinyte-tyla-svarbu-ne-lytis-o-profesionalumas>

- Papasakokite apie žinomą savo šalies atlikėją.
- 6 Parenkite klausimų pokalbiui su draugu apie jo klausomą muziką.
- Grupėje aptarkite mėgstamą muziką.

- 7 Perskaitykite pokalbį su festivalio „Kinas po žvaigždėmis“ rengėjomis. Papasakokite, koks tai renginys. Kaip jūs manote, ar toks festivalis yra reikalingas?

Pokalbis su „Kinas po žvaigždėmis“ organizatorėmis

Renginių po atviru dangumi sostinėje galima rasti ne vieną. Šį kartą parengėme pokalbį su kino festivalio „Kinas po žvaigždėmis“ organizatorėmis Greta Akcijaite ir Rūta Švedkauskaite.

Kaip kilo mintis organizuoti projektą „Kinas po žvaigždėmis“?

Idėja suorganizuoti festivalį „Kinas po žvaigždėmis“ kilo tada, kai pastebėjome, kad vasarą žmonės nenori žiūrėti filmų kino salėje. Tada ir sugalvojome surengti kino vakarų po žvaigždėmis.

Ar domėjotės, kur dar pasaulyje vysta panašaus pobūdžio projektų?

Užsienyje tokių kino vakarų taip pat vyksta. Pavyzdžiui, Graikijoje yra daugybė kino teatrų, kurie turi tik lauko kino sales. Tiesa, dėl tenyškščio klimato kiną po atviru dangumi ten galima rodyti ilgesnį laiką. Tačiau ne ką mažiau lauko kinas vasarą yra populiarus Taline, Rygoje, Skandinavijos šalyse.

Aštuntą kartą organizuojate šį renginį, gal galite palyginti kaip atrodė pirmasis ir aštuntasis „Kinas po žvaigždėmis“?

„Kinas po žvaigždėmis“, Justino Dadono nuotr. iš „Kino po žvaigždėmis“ organizatorių archyvo

Kiekvienais metais „Kinas po žvaigždėmis“ yra naujas projektas, nes kasmet parenkame vis naują filmų programą. Rengiant aštuntąjį „Kinas po žvaigždėmis“ festivalį, nebereikia aiškinti, koks čia renginys ir kodėl verta jo nepraleisti.

Ko pasimokėte iš ankstesnių metų renginių?

Pirma, išmokome nesinervinti, kuomet „Kino po žvaigždėmis“ vakare užklumpa blogas oras. Tiesiog prisitaikome prie situacijos. Antra, nesijaudinti dėl problemų, kurių mes, organizatoriai, niekaip negalime koreguoti.

Kaip planuojate kino filmų programą?

Programa iš tiesų labai įvairi. Be abejo, yra vasaros premjerų, mėgstamiausių filmų ir filmų, kurie festivalio metu parodomi anksčiau nei kino teatru ekranuose. Be to, esame parėngę specialių kino

„Kinas po žvaigždėmis“, Justino Dadono nuotr.
iš „Kino po žvaigždėmis“ organizatorių archyvo

seansų, pavyzdžiui, filmas „Pingvinų maršas 2. Šauksmas“ yra skirtas visai šeimai, o filmą „Karališkas romanas“ norime demonstruoti festivalio „Kinas po žvaigždėmis“ „namuose“ – karališkuose Valdovų rūmuose.

Ką galite pasakyti apie dalyvių filmų skonį? Kokio žanro filmai yra mėgstamiausi?

Žmonės vasarą renkasi lengvesnio turinio filmus – komedijas arba komiškas dramas. Filmai puiki pramoga, kuri turi ne tik padėti atsipalaiduoti, bet ir pakelia nuotaiką.

Kas domisi „Kino po žvaigždėmis“?

Renginys tikrai nėra skirtas tik jauniems – filmus juk mėgsta ir vyresnio amžiaus žmonės. Esame pastebėjusios, kad filmų žiūrėti po atviru dangumi ateina ir aštuoniasdešimtmečiai.

Kodėl šiais metais ant „Kino po žvaigždėmis“ plakato pridėjote šūkį: „Prieš seansą prašome nusiimti karūną.“ Ką juo norite pasakyti?

Buvome sugalvoję tokių šūkių ir dar daugiau: „Prašome per seansą nesusirašinėti laiškais“, „Prašome žirgus palikti už vartų“, bandėme įsivaizduoti, kaip kinas atrodytų valdovų laikais arba kaip mūsų laikais valdovai elgtųsi kine. Taip ir kilo mintis sugalvoti tokių patarimų, kurie ironiškai, bet mandagiai primintų taisykles, kurių reikėtų laikytis kino teatre.

Kokių turite ateities planų ir svajonių?

Labai norėtume, kad „Kiną po žvaigždėmis“ žiūrėtų vis daugiau žmonių visoje Lietuvoje. Tikimės, kad atsiras žmonių, kurie savo kieme pastatys projektorių ir sukvies miestelio ar kaimelio žmones žiūrėti kino po atviru dangumi.

Pagal

<https://www.vilniuje.info/news/1745451>

- **Kokių tradicinių kino renginių yra jūsų šalyse? Papasakokite apie juos:**

- 1) kaip jie vadinasi ir kur vyksta;
- 2) kam skirti;
- 3) kaip organizuojami.

- 8 Kokio vieno klausimo apie kiną, teatrą ar muziką norėtumėte paklausti visų grupės mokinių?
 - Atsakymus įrašykite ir apibendrinkite raštu.

- 9 Parenkite 5 klausimų interviu apie kiną. Pateikite tuos klausimus grupės mokiniams, pokalbį įrašykite. Papasakokite grupėje, kokį kiną ir kodėl mėgsta grupės mokiniai.

- 10** Perskaitykite nuomones apie tai, ko trūksta šiuolaikiniam kinui. Grupelėmis pasitarkite, kurioms mintims pritartumėte, o kurioms – ne. Kodėl? Papasakokite apie šiuolaikinį savo šalies kiną.

Monika Gimbutaitė

Žmonėms visad atrodė, kad menui kažko trūksta. Kad jų išgyvenamas laikas – dekadansas, o praeities menas buvo gražesnis / moralėsnis / įdomesnis / novatoriškesnis. Tikriausiai visai nenuostabu, kad taip atrodo ir žiūrovui, besidominčiam šiuolaikiniu kinu. Tačiau šiandien kino daug kaip niekada anksčiau, o nuolat konstatuojama kino mirtis kasmet vis atidedama, didžiuosiuose kino festivaliuose išvydus bent po kelismeisteriškus šiuolaikinio kino darbus.

Man atrodo, kad šiuolaikiniam kinui nieko netrūksta. Kinas nuolat ieško ir atranda save iš naujo, pats išgrynina tai, ką po penkiasdešimties metų kino kritikai aukštins, piktindamiesi savo dabarties kinu.

Tačiau neabejoju, kad šiuolaikiniam žiūrovui trūksta žiūrėjimo džiaugsmo. Ir nežinau, ar dėl to tikrai reiktų kaltinti kiną.

Agnė Mackevičiūtė

Šiuolaikiniam kinui trūksta žiūrovo, pavyzdžiui, manęs! Vaizdų kultūros pertekliaus laikais įvairiausio pobūdžio ir kokybės filmai, filmukai, reportažai atakuoja iš visų įmanomų pusių – jie žinių portaluose, autobusuose, siunčiami į telefonus draugų ir pan. Daug pradėdame žiūrėti, bet labai dažnai nepabaigiame. Po beprasmybės lavinos norisi nieko nebematyti – vakarais vis dažniau renkuosi knygą arba koncertą. Net žinodama, kad kokybiškas kinas nevalgina, gaivina, pakylėja. Tačiau tokius kūrinčius reikia dozuoti, nekimšti po kelis, palikti erdvės, t. y. laiko jiems apmąstyti. Galėčiau palyginti su atradimu, kurį padariau vaikščiodama į koncertus: supratau, kad, norėdama iš tikrųjų išgirsti muziką, turėčiau bent pusvalandį prieš koncertą nieko rimto ir aktyvaus neveikti – nevažiuoti dviračiu, nerašyti, trumpai tariant, neatbėgti kaip akis išdegus iš kito gyvenimo seanso. Tik tada galėsiu priimti ir suvokti garsus – antraip jie tibus triukšmas, kurį kūnas blokuos.

Šiuolaikiniam kinui trūksta žiūrovo, kuris nežiūrėtų filmo kaip pertraukos ir nesakytų, kad filmą žiūri tada, kai nori išsijungti smegenis, pailsėti ir todėl renkasi nuspėjamas banalybes, kurių pilni daugiasalių kino teatrų repertuarai, nes „arthauzas“ gąsdina dar didesniu nuovargiu, jis rizikingas, todėl „ai, tegu jį žiūri kino kritikai, o aš ir toliau valgysiu spragėsius“. Kino teatrai, kuriuose rodomi nekomerciniai filmai, dar galutinai neišnyko, dar turime galimybę ateiti į tamsią kino salę, išsijungti mobilųjį telefoną ir su-

sikaupę, netikrindami „Facebook“ ar „whatsapp“, pasižiūrėti kino kūrinį, galvoti apie jį grįždami namo. Pabandykime tai padaryti kitais metais.

Aistė Račaitytė

Geriausia kine būna tada, kai režisieriai, pasitelkdami savo socialinę, politinę ir kultūrinę patirtį, formą ir toną, lokalius dalykus filme paverčia universaliais. Todėl taip įdomu žiūrėti skirtingų šalių filmus. Tačiau dažnai nacionalinių filmų kūrėjai, norėdami sulaukti tarptautinio dėmesio, ima derintis prie tam tikrų lūkesčių, kuriuos formuoja vyraujantys vienos ar kitos šalies ar kultūros stereotipai. Man šiuolaikiniame kine stinga drąsos kalbėti apie save naujai. Atsisipirti, tačiau nesusiliesti su vyraujančiomis kino bangomis, polemizuoti, o ne kurti sekant sėkminga ir patikrinta formule. Tačiau sakyti, kad tokio kino nėra, būtų ne visai teisinga – gerų filmų yra gana daug. Tiesiog šiais laikais jų sukuriama tiek daug, kad festivalių programų neapėpia net ir labiausiai atsidavę žiūrovai. Todėl į klausimą, ko labiausiai trūksta šiuolaikiniam kinui, atsakysiu taip: atsakingų ir nekonformistiškų kuratorių, drąsesnės atrankos, daugiau meilės kinui, o ne tik žiūrovui.

Pagal

<https://www.zurnalaskinas.lt/tema/2015-12-01/Ko-truksta-siuolaikiniam-kinui>

- 11** Pažiūrėkite į spektaklio afišą ir papasakokite, kaip įsivaizduotumėte tokį renginį.

Maisto teatro Žaliakalnio turguje afišos nuotrauka

Pagal

http://www.tiketa.lt/LT/maisto_teatras_15059

- Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.
 1. Ar jums patinka netradicinis teatras? Kodėl?
 2. Kas šiame spektaklyje jus nustebintų? Kodėl?
 3. Koks galėtų būti šio spektaklio poveikis žiūrovams? Ar spektaklis galėtų pakeisti žmonių mąstymą?

Žaliakalnio turgaus festivalis siūlo paragauti... teatro

Rugsėjo 10-osios šeštadienio rytas Žaliakalnio turguje bus kiek kitoks – šalia suplanuotų nusipirkti rudens gėrybių, jus pasitiks ne tik turgaus prekeiviai, bet ir aktoriai, cirko artistai, akrobatų, šokėjai, šarlatanai. Čia vienai dienai apsigyvens Žaliakalnio turgaus teatro festivalis, kurio kulminacija – Maisto teatro pasirodymas.

Maisto teatras – tai unikalus, Kaune dar neregėtas spektaklis, kurio pagrindinis veikėjas yra maistas. Ragaudamas, uosdamas ir tyrinėdamas maistą, žiūrovas taps ne tik pasirodymo stebėtoju, bet ir aktyviu jo dalyviu bei kūrėju. Iš viso spektaklis bus parodytas tik du kartus, jame galės dalyvauti vos 100 teatro gurmanų! Apie Maisto teatro pasirodymą „Kauno dienos“ skaitytojams pasakoja režisierė Saulė Norkutė.

Kodėl Maisto teatras? Kokia buvo pradžia?

Į Maisto teatrą atėjau ne viena, o kartu su scenografe Šarūne Pečiukonyte, prodiusere ir scenografe Paulina Nešukaityte. Mūsų pradžia buvo spektaklis-eskizas „Voicekas ir Marija“, sukurtas pagal G. Biuchnerį Teatro sąjungoje, Jaunojo režisieriaus eksperimento programos metu. Tai buvo pirmasis bandymas maistą panaudoti kaip vieną iš istorijos pasakojimo priemonių, galinčią įtraukti žiūrovą į spektaklį. Norėjosi eiti toliau ir ieškoti būdų, vietų, kuriose galėtume tęsti savo eksperimentą.

Kas turėjo įtakos tam, jog ta priemone tapo maistas?

Kuriant interaktyvius pasirodymus, svarbu žiūrovams suformuoti taisykles, nes mes kiekvienas suprantame, ką reikia daryti su maistu. Yra du pasirinkimo keliai – valgyti arba nevalgyti. Juk per maistą mes tiek daug galime pasakyti apie save, apie kitus. Maistas, kaip medžiaga, yra labai dviprasmiška: savyje slepia labai daug metaforų ir palyginimų su gyvenimu, bet kartu jis yra susijęs su mūsų fiziologija.

Įdomu, ką valgo Maisto teatro režisierė? Koks jos santykis su maistu ir virtuve?

Valgau maistą (juokiasi). Mėsos nevalgau, bet valgau žuvį: svarbu suprasti, ką valgai ir kodėl valgai, būti sąmoningu žmogumi. Man visiškai naujas etapas suvokti, kad valgymas nėra tik automatinis veiksmas. Reikia išmokti juo mėgautis.

Ar teko su maisto teatru susidurti anksčiau? Kas Jus įkvėpė?

Žinau, kad buvo Sriubos teatras Nacionaliniame Kauno dramos teatre. Bet tik tiek ir žinau, nors tikiu, kad buvo įvairių bandymų. Su Maisto teatru teko susidurti Anglijoje. Mano bičiulė organizavo tokį specifinį renginį: maisto ir teatro mišinį, kuriame vedė paskaitas apie maistą, ruošė menu, kurie virto interaktyviais pasirodymais, pagrįstais vakarienių principu. Man labai patiko tai, kaip maistas sujungia žmones: tai labai bendruomeniškas procesas. Vakarienių su draugais, šeimos pietūs – dalijimasis maistu, tai yra tas momentas, kurio metu gali kurti artimus ryšius, kurie, regis, pas mus visuomenėje yra sutrūkinėję. Jeigu neskiri laiko valgymui su savo šeima, draugais, artimaisiais, galbūt tai jau yra ženklas, kad kažkas yra ne taip tavo gyvenime.

Mėgstate eksperimentuoti netradicinį teatrą?

Taip. Iš tikrųjų labiausiai patinka teatras netradicinėse erdvėse: kai erdvė tampa personažu, kai istorija taikoma erdvei arba erdvė leidžia tau atrasti istoriją. Erdvė – man vienas svarbiausių elementų. Tai atskira teatro kryptis, atskiras teatro žanras: erdvių transformavimas, erdvių pritaikymas arba istorijos pritaikymas erdvei.

Pagal

<http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/zaliakalnio-turgaus-festivalis-siulo-paragautiteatro-767784>

12 Perskaitykite tekstą ir trumpai papasakokite apie Adą Burkšaitį.

Užprogramuotas Ado Burkšaičio debiutas

Gintarė Čiuladaitė

„Brangioji, aš namie!“ – į premjerą sostinės Menų spaustuvėje kviečia debiutuojantis režisierius Adas Burkšaitis. Kembridžo universitetą baigęs programuotojas nėra diplomuotas teatralas. Jis žada, kad trijų serijų spektaklis „Honey, I’m home!“, įkvėptas amerikietišku septintojo dešimtmečio situacijų komedijų, bus neįprastas ir neteatriškas.

Ado tėtis Antanas yra informatikos ir fizikos mokytojas, mama Stasė – lietuvių literatūros. Matyt, tėvai iš anksto užprogramavo sūnui susidomėjimą tiek informacinėmis technologijomis, tiek literatūra ir teatru. „Tikiu, kad teatre svarbūs ne tik profesionalumas,

„Brangioji, aš namie!“, Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

patirtis, bet ir vidinė būtinybė kurti, kurios visi turime“, – svarstė režisierius. Premjera – rugsėjo 20 ir 21 dienomis.

„Jau seniai norėjau pabandyti režisuoti, – rengdamasis premjerai pasakojo A. Burkšaitis. – Susisiečiau su aktoriais, kuriuos buvau matęs vaidinančius, ir pabandžiau įtikinti, kad būtų įdomu dirbti kartu. Pavyko suburti komandą. Tik tuo metu neįsivaizdavau, kad darbas teatre pareikalautų tiek daug resursų.“

Programuotojų konkursuose Adas pradėjo dalyvauti aštuntoje klasėje, būdamas vienuoliktokas laimėjo sidabro medalį Baltijos šalių informatikos olimpiadoje. Mama jį su seserimi nuolat vežėsi pasižiūrėti spektaklių, todėl ir dabar domisi šiuolaikiniu menu: užpernai aplankė Avinjono teatro festivalį, šiemet – Venecijos meno bienalę ir šiuolaikinio meno parodą „Documenta“ Atėnuose.

„Gerai prisimenu Gintaro Varno „Publiką“, matytą čia, Menų spaustuvėje, – spektaklį, kurio žiūrovus režisierius G. Varnas sukeitė su aktoriais ir pasodino scenoje, – prisiminė Adas. – Dabar ir aš susikeičiau. Buvo keista siūsti savo gyvenimo aprašymą „Atvirai erdvei“, kai dirbu visai kitoje srityje. Vis dėlto, manau, meno pasaulis, jei nori egzistuoti, turi išleisti žmones iš įvairių sričių, kad kuo daugiau jų įsitrauktų, nebūtų vien pasyvūs stebėtojai.“

Spektaklį sudaro trys tokios serijos. „Jis nėra klasikinis, kaip galėtų išvaizduoti aprašymą perskaitęs žiūrovas. Man įdomu eksperimentuoti šiuolaikinio teatro (dažnai neturincio aiškaus naraty-

„Brangioji, aš namie!“, Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

vo ir ryšio tarp personažų) galimybėmis, jas testuoti. Nesupraskite klaidingai. Skačiau daug knygų ir pjesių, bet teatras mane domina ne dėl teksto, o dėl to, kas jame vyksta“, – užsiminė Adas.

Situacijų komedijos, vadinamos *sitcom*, dažniausiai buvo filmuojamos studijoje. Operatoriai su kameromis stovėdavo ten, kur turėtų būti ketvirta siena. Ji fiktyviuose serialų namuose niekada nerodoma. Susirinkusi publika buvo skatinama juoktis ir gyvai reaguoti į veiksma filmavimo aikštelėje. Įrašytas žiūrovų juokas vėliau naudojamas garso takelyje.

Pirmasis spektaklio eskizo pavadinimas „Laugh Track“ (liet. *juoko takelis*) apie tai ir bylojo. „Tų laikų kinas nebuvo nutolęs nuo

teatro. Juoko takelis man simbolizuoja šį teatro perkėlimą į kiną. Skirtumas tas, kad kine neturime realios patirties galimybės, o teatras kaskart ją pasiūlo vis kitą – rizikos galimybę dideliu planu“, – kalbėjo režisierius.

Žiūrintis technologijų žmogus

Baigęs Lukšių (Šakių r.) Vinco Grybo gimnaziją A. Burkšaitis įstojo į Kembridžo universitetą. Prašymus studijuoti jis buvo išsiuntęs į penkis prestižinius Didžiosios Britanijos universitetus. Kvietimus gavo iš visų.

2012-aisiais lietuvis baigė studijas ir liko gyventi Anglijoje. Gavo programuotojo darbą „Google“ korporacijoje. Vėliau, grįžęs į Lietuvą, dirbo su viešojo transporto programėlės „Trafi“ kūrėjais. Dabar visą laiką skiria kūrybai. Toks nenuobodus darbu – programuotojo ir režisieriaus – kaitaliojimo modelis jam patinka.

„Technologijų įtaka šiandien labai didelė. Ją pamatuoti galima pagal tai, kiek laiko per dieną žmogus praleidžia ne ką nors darydamas, o ką nors žiūrėdamas“, – skaičiavo Adas.

Jis – vienas to kompiuterinio turinio kūrėjų. „Čia ir didysis konfliktas, – prisipažino programuotojas. – Buvau pasinėęs į technologijas, kompiuterinį pasaulį. Turbūt dėl to man ir reikėjo atotrūkio į kūrybą. Daug valandų praleidau žiūrėdamas į vieną tašką, permąstydamas idėjas. Kūryboje sunku pasverti darbo produktyvumą – tai iš tiesų unikali patirtis.“

Tarsi juokais spektaklio kūrėjai nurodė, kad „Honey, I’m home!“ – jau devinto sezono dvidešimta serija. Tokiu atveju serialas būtų kultinis ir pamėgtas žiūrovų. Galbūt net susižėręs apdovanojimų ir tapęs vakarietiškos kultūros dalimi.

„Paprastai serialų nežiūriu, tik dabar, iš profesinio smalsumo“, – tikino pašnekovas. Septintasis dešimtmetis A. Burkšaičiui įdomus, nes galima į jį pažvelgti iš tolimos laiko ir vietos perspektyvos, stebėti Vakarų kultūros įsiliejimą į mūsų šalį. Nuo to laiko serialai patobulėjo, pasikeitė jų filmavimo vietos, siužetai, pagerėjo aktorių meistriškumas. „Kai dabar žiūrimė „Sostų karus“, mus pakeri efektai ir stilistika. Kūrėjai puikiai supranta, ko nori šiuolaikinis žiūrovas. Ankstesni serialai tarsi apnuogina to meto žmogų. Jo gyvenimą, vertybes, politines aktualijas permąstome šiandien“, – pridūrė Adas.

Sudėtingas uždavinys

Dar studijuodamas Kembridže A. Burkšaitis grįžo į Lukšius, kad savo mokykloje papasakotų moksleiviams, kaip pasirinko specialybę ir universitetą. Kalbėjo apie tai, jog mokytis reikia daug, nes į Kembridžo universitetą susirenka gambiausi viso pasaulio studentai.

Programuotojo profesiją Adas pasirinko todėl, kad jam patiko spręsti sudėtingus uždavinius. O kuris sunkesnis – informatikos

ar teatro? „Šio uždavinio dar neišsprendžiau. Kaip rodoma genialiam Alejandro G. Iñárritu filme „Birdman“, teatro pasaulis – be sienų ir be ribų, – sakė Adas. – Tačiau ir nebandau perprasti, kaip jis veikia. Mėginu rasti savo kūrimo modelį ir strategiją.“

Pagal

<http://lzinios.lt/lzinios/kultura-ir-pramogos/uzprogramuotas-ado-burksaicio-debiutas/249585/>

- **Grupelėmis pasikalbėkite, ar pritariate A. Burkšaičio mintims. Savo atsakymus pagrįskite.**
 1. Teatre svarbūs ne tik profesionalumas, patirtis, bet ir vidinė būtinybė kurti, kurios visi turime.
 2. Meno pasaulis, jei nori egzistuoti, turi įsileisti žmones iš įvairių sričių, kad kuo daugiau jų įsitrauktų, nebūtų vien pasyvūs stebėtojai.

- **Ar norėtumėte sukurti spektaklį? Koks spektaklis tai būtų?**

- 13** Perskaitykite tekstą, peržiūrėkite televizijos reportažą ir atsakykite į klausimus.

▶ <http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/187129#wowzaplstart=3270000&wowza-playduration=260000>

1. Ar dalyvautumėte tokioje akcijoje? Kodėl?
2. Ar jūsų šalyje dainuojamos liaudies dainos? Kokia proga?
3. Kokių minčių ir jausmų jums sukelia šis straipsnis ir televizijos reportažas?
4. Kaip manote, ar panašus projektas galėtų vykti jūsų šalyje? Pagrįskite savo nuomonę.

Neabejingiems, drąsiems ir mylintiems savo šalį – projektas „Dainuojanti Lietuva“

Rugsėjo 21 d. 19 val. Katedros aikštėje vyks naujas socialinis projektas – „Dainuojanti Lietuva“. Unikalus projektas kvies vilniečius ir miesto svečius susiburti ir kartu dainuoti lietuvių liaudies dainas ir sutartines, taip išreiškiant vienybę ir pasididžiavimą Lietuva. Renginio metu dainas ves grupės „Marga muzika“ narė ir projekto „Promočių giesmės“ organizatorė Laurita Peleniūtė ir vyrų folkloro grupės „Ugniavijas“ narys Vytenis Jankauskas.

„Nereikia mokėti dainuoti, reikia tik išdrįsti ir ateiti, stoti petys į petį. Ne profesionalus dainavimas atskleidžia tautos jėgą, o vienybė. Didžiuokimės tuo, ką turim šiandien!“ – kviesdama ateiti ir dainuoti kartu, teigia projekto iniciatorė, žymi Lietuvos folkloro atlikėja Laurita Peleniūtė. Projekto idėja atlikėjai kilo susiduriant su žmonių baimėmis dainuoti, tautinio pasitikėjimo stoka ir kaip iššūkis nuolat girdimiems pasisakymams, jog gyva daina Lietuvoje mirė. Jau daugiau nei metus kiekvieną savaitę liaudies dainų ir sutartinių dainavimus „Promočių giesmės“ vedanti atlikėja teigia matanti didelį žmonių norą dainuoti, kuris, deja, yra dažnai lydimas didelių kompleksų ir nepasitikėjimo savimi. Jos nuomone, tai palikimas okupacijos laikų, kai žmonės buvo kupini baimių šnekėti ir dainuoti lietuviškai, ir nors praėjo jau 26 laisvės metai, šis palikimas išlieka gajus mūsų visuomenėje. Vis dėlto, pagaliau išdrįsę ir pažinę savo balsą, žmonės keičiasi. Per „Promočių giesmių“ užsiėmimus mačiau daug nuostabių transformacijų ir tikiu dainos galia išlaisvinti. Noriu, kad ši laisvė ir gyvas dainavimas plistų po Lietuvą, noriu, kad visi žinotų – daina Lietuvoje yra gyva“, – teigia atlikėja.

Tiesa, praėjusį pavasarį atlikėjos organizuota panaši iniciatyva Lietuvos kultūros tarybai nepasirodė verta valstybinės paramos. Palaikymo tąkart nesulaukę projekto organizatoriai vis dėlto nusprendė nesustoti ir šį renginį įgyvendinti savo jėgomis. „Rugsėjo 21 d. mūsų tikslas yra parodyti, kad pilietiškumą ir tautinę savimone skatina ne valstybės institucijų ar politikų parama, o mūsų pačių vienybė ir noras būti drauge. Vienintelė parama, kurios mums reikia, – tai atėjusių dainuoti žmonių balsai ir širdys“, – teigia Laurita. Atlikėja taip pat džiaugėsi, kad prie projekto prisidėjo ir kartu su ja dainas renginio metu ves vyrų folkloro grupės „Ugniavijas“ narys Vytenis Jankauskas, nes, jos nuomone, jų duetas ne tik sustiprins vienybės jausmą, bet galbūt paskatins į renginį ateiti ir dainuoti daugiau vyrų.

Organizatoriai tiki projekto tęstinumu ir ketina nesustoti. Ateityje „Dainuojančios Lietuvos“ renginiai planuojami ir kituose miestuose, kad gyva daina po Lietuvą išplistų tarsi gerasis virusas, o pats renginys taptų tradicija.

Pagal

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2017-09-19-neabejingiems-drasiems-ir-mylintiems-savo-sali-projektas-dainuojanti-lietuva/163933>

14 Peržiūrėkite A. Žebriūno filmą „Gražuolė“ ir atsakykite į klausimus.

1. Kur ir kada vyksta filmo veiksmas?
2. Ką žaidžia vaikai?
3. Kas ir kaip įskaudina mergaitę?
4. Kas sutrikdo vaikų gyvenimą?
5. Kas atlieka pagrindinį vaidmenį? Kuo išskirtinė pagrindinio vaidmens atlikėja?
6. Ar šis filmas, sukurtas 1969 m., aktualus dabar? Kuo?

„Gražuolė“ užima svarbią vietą Lietuvos kino istorijoje ir iki šiol yra vertinama dėl poetinės stilstikos, išskirtinio dramtizmo bei suteiktos galimybės pažvelgti į vaikų pasaulio subtilybes jų pačių akimis.

„Gražuolė“ neatsiejama nuo išskirtinio pagrindinės herojės šokio. Filmas pasakoja apie mergaitę Ingą (aktorė Inga Mickytė), su kiemo vaikais žaidžiančią žaidimą, kurio tikslas – girti rato viduryje šokantį kiemo draugą. Vaikų mėgstama Inga dažniausiai sulaukia komplimentų ir yra vadinama gražuole. Viskas pasikeičia, kai į kiemą atsikrausčiusiam berniukui, už šiurkštumą pramintam „Nebyliu“, nepatinka Ingos strazdanos ir jis ją pavadina bjauria. Pikti žodžiai užgauna mergaitę ir ji leidžiasi į grožio paieškas.

Pagal

<https://www.delfi.lt/veidai/kultura/pristomas-suskaitmenintas-ir-restauruotas-reziseriaus-a-zebriuno-filmas-grazuole.d?id=67449740>

- 15** Peržiūrėkite vaizdo įrašą ir pasikalbėkite grupėje, ką įdomaus sužinojote apie lietuvių aktores. Parenkite pasakojimą apie garsų savo šalies aktorių.

▶ <http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013681797/simtas-trumpos-istorijos-apie-dvi-lietuvas-garsiausios-aktores>

Žodynas

afiša
skelbimas
pramoga
premjera
programa
repertuaras
seansas

teatras

spektaklis, -io

dalis, -ies
pertrauka
veiksmas

salė

akustika
dekoracijos
eilė
generalinė repeticija
repeticija
scena
uždanga
užkulisiai
vieta

baletas
miuziklas
opera
operetė

drama
komedija
tragikomedija

atomazga
kulminacija
užuomazga

kinas

scenarijus
juosta
kamera

filmas

trumpametražis filmas

ilgametražis filmas

serialas

dokumentinis filmas

animacinis filmas

muzikinis filmas

vaidybinis filmas

biografinis filmas

detektyvas

drama

fantastinis filmas

filmas šeimai

istorinis filmas

komedija

melodrama

nuotykių filmas

satyra

siaubo filmas

trileris, -io

veiksmo filmas

epizodas

kadras

scena

amfiteatras

ekranas

įranga

kūryba

kūrinys

scenografija

skonis, -io

vaidmuo

vaizduotė

aktorius, aktorė

atlikėjas, atlikėja

garso režisierius, režisierė

grimuotojas, grimuotoja

kostiumų dailininkas, dailininkė

operatorius, operatorė

režisierius, režisierė

scenaristas, scenaristė / scenarijaus autorius, autorė

scenografas, scenografė
veikėjas, veikėja

atlikti, atlieka, atliko ką?
(su)kurti, kuria, kūrė ką?
režisuoti, režisuoja, režisavo ką?
(pa)statyti, stato, statė ką?
(su)vaidinti, vaidina, vaidino ką?

muzika

virtuozas, virtuozė

muzikos instrumentas

klavišinis
mušamasis
pučiamasis
styginis

altas
arfa
dūda
fleita
fortepijonas
gitara
kanklės
kontrabosas
obojus
pianinas
saksofonas
smuikas
trimitas
trombonas
tūba
vargonai
violončelė

akompanuoti, akompanuoja, akompanavo kam?
griežti, griežia, griežė ką?
groti, groja, grojo ką?
mušti, muša, mušė ką?
pritarti, pritaria, pritarė kam?
pūsti, pučia, pūtė ką?
skambėti, skamba, skambėjo
skambinti, skambina, skambino ką?

muzikos žanrai

bliuzas
džiazas
elektroninė muzika
folkloras (liaudies)
kamerinė muzika
klasikinė muzika
populiarioji (pop) muzika
repas
rokas
simfoninė muzika
sunkusis metalas

dainininkų balsai

sopranas
mecosopranas
altas

tenoras
baritonas
bosas

choras
chorvedys, chorvedė
debiutas
dirigentas, dirigentė
orkestrantas, orkestrantė
orkestras
solistas, solistė

arija
daina
giesmė
melodija
priedainis

gaida
gama
nata
penklinė
smuiko raktas

prasmė
santykis, -io
tapatybė
tikrovė
turinys
vertybė

balsas
eisena
garsas
gestas
išraiška
judesys
laikysena
mimika
vaizdas

skandalas
kino seansas

aplodismentai / plojimai
debiutas
festivalis, -io
garso takelis, -io
kino aistruolis, -io; kino aistruolė
kino šedevras
kino žvaigždė
konkursas
kritika
kritikas, kritikė
legendinis kūrėjas, legendinė kūrėja
vertintojas, vertintoja
žiūrovas, žiūrovė

apdovanoti, apdovanoja, apdovanojo ką?
aptarti, aptaria, aptarė ką?
atsieti, atsieja, atsiejo ką?
atskleisti, atskleidžia, atskleidė ką?
atspindėti, atspindi, atspindėjo ką?
(nu)filmuoti, filmuoja, filmavo ką?
nagrinėti, nagrinėja, nagrinėjo ką?
recenzuoti, recenzuoja, recenzavo ką?
sujungti, sujungia, sujungė ką?
sukrėsti, sukrečia, sukretė ką? kuo?
(pa)vaizduoti, vaizduoja, vaizdavo ką?
(su)žavėti, žavi, žavėjo kuo?
žavėtis, žavisi, žavėjosi kuo?

antraplanis, -ė
darnus, -i / harmoningas, -a
dramatiškas, -a
išrankus, -i
išskirtinis, -ė
įtemptas, -a
jungtinis, -ė
(ne)komercinis, -ė
lyriškas, -a
mišrus, -i
originalus, -i
pagrindinis, -ė
painus, -i
ryškus, -i
romantinis, -ė
savitas, -a
savotiškas, -a
subtilus, -i
talentingas, -a
tikroviškas, -a / realistinis, -ė
(ne)tradicinis, -ė
tobulas, -a
unikalus, -i

Gramatika

① Neigimas, turintis teigimo formą.

Jis nė dienos negali būti nedainavęs.	Jis dainuoja kasdien.
--	-----------------------

② Teigimas, turintis neigimo formą.

Anoks jis aktorius! Koks jis aktorius! Toks jis ir aktorius!	Jis prastas aktorius.
Tiek filmų jis ir sukūrė!	Labai mažai filmų jis sukūrė.

③ Lyginamieji posakiai.

Jis ne ties dirba, kiek šneka.	Jis daug šneka ir mažai dirba.
--	--------------------------------

④ Nuolaidos raiška.

Kad ir kiek stengtųsi, jam nepavyksta.
Kad ir ką darytų, viskas jam sekasi.

⑤ Prielinksnis iš.

Informacijos šaltinis.
 Supratau **iš akių, iš elgesio, iš kalbos.**

Lyginimas.
Iš akių jis tikras tėvas.

Išskyrimas.
 Vienas **iš mūsų** važiuos į konkursą.
 Tik keli **iš festivalio filmų** mums patiko.

- 6 Veiksmo, būsenos ir akustiškai suvokiamų procesų pavadinimai.
Daiktavardžiai su priesaga *-smas*.

veik-ti+ -smas	veiks mas
džiaug-tis + -smas	džiaugs mas
trenk-ti + -smas	trenks mas

Pasigirdo kažkoks **trenksmas**.

- 7 Veiksmo atlikimo būdas. Daiktavardžiai su priesaga *-sena*.

ei-ti + -sena	eis ena
laiky + -sena	laikys ena

Kokia graži jos **laikysena**!

Žodyno ir gramatikos užduotys

1 Suraskite žodžius.

P	E	N	K	L	I	N	Ė	C	G	I	E	S	M	Ė
U	B	O	S	A	S	A	I	H	A	T	L	I	K	O
Č	R	O	K	A	S	L	S	O	L	I	S	T	A	S
I	D	A	I	N	A	T	M	R	E	P	A	S	O	N
A	R	I	J	A	H	A	U	A	G	I	T	A	R	A
M	U	Š	A	M	A	S	I	S	K	A	M	B	A	T
A	R	F	A	K	F	A	K	A	N	K	L	Ė	S	A
S	A	U	G	A	I	D	A	D	Ž	I	A	Z	A	S
I	M	G	A	L	Š	A	S	G	R	I	E	Ž	T	I
S	U	A	R	V	A	I	D	M	U	O	P	U	S	M
P	R	I	E	D	A	I	N	I	S	C	E	N	A	I

2 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Tai, kas palinksmina, atitraukia nuo rūpesčių, šalina nuovargį, malonus užsiėmimas.
2	Atskira veiksmo dalis pjesėje ir spektaklyje.
3	Kino filmo turinys su smulkiu veiksmo aprašymu.
4	Iškabinamasis vaidinimų (spektaklių), koncertų, paskaitų ir pan. skelbimas.
5	Teatro spektaklių planas.
6	Scenos kūrinio pirmasis parodymas.
7	Kurios nors patalpos garsingumas, garso sąlygos.
8	Teatro vaidinimo, koncerto, cirko ir pan. turinio išvardijimas, sąrašas; lapas ar knygelė su tokiu sąrašu.
9	Veiksmo vietos meniškasis pavaizdavimas scenoje.
10	Meno, literatūros, dailės kūrinių nagrinėjimas ir vertinimas.

A	Afiša.
B	Pramoga.
C	Programa.
D	Akustika.
E	Dekoracijos.
F	Scenarijus.
G	Premjera.
H	Kritika.
J	Repertuaras.
K	Scena.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B									

3 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	choras
2	smuikininkas
3	žiūrovas
4	pianistas
5	būgnininkas
6	trimitininkas
7	dirigentas

A	griežia
B	muša
C	diriguoja
D	dainuoja
E	ploja
F	pučia
G	skambina

1	2	3	4	5	6	7
D						

4 Sujunkite priešingos reikšmės būdvardžius. Sugalvokite būdvardžių junginių su daiktavardžiais ir pavartokite sakiniuose.

1	savitas
2	subtilus
3	fantastinis
4	tobulas
5	ryškus
6	darnus

A	tikroviškas
B	nevykęs
C	įprastas
D	chaotiškas
E	paprastas
F	blankus

1	2	3	4	5	6
D					

Savitas stilius. Šio operatoriaus filmavimo stilius yra labai savitas.

.....

.....

.....

.....

.....

5 Perskaitykite tekstą ir įrašykite praleistą žodį.

atliks, choras, filmuodama, kompozitoriaus, kūrinyje, kūrybinė,
skambesį, suskambėtų, varpų

„Gloria Lietuvai“ suskambės 100 Lietuvos bažnyčių varpai

2017-ųjų rugsėjo pradžioje Vilniaus arkikatedros varpinėje buvo pristatytas projektas „Gloria Lietuvai“ – grandiozinis užmojis įrašyti šimto Lietuvos bažnyčių (1) varpų balsus ir panaudoti juos 2018 m. vasario 16-ąją skambėsiančiame įspūdingame (2)

Projekto idėja paprasta, tačiau geniali, o įgyvendinimas – sudėtingas. Jo (3) komanda dabar važinėja po Lietuvą įrašinėdama ir (4) šimto Lietuvos bažnyčių varpų (5) – visų jų „balsai“ bus panaudoti (6) Kipro Mašanausko koordinuojamame kūrinyje „Gloria Lietuvai“, kurį 2018-ųjų vasario 16-ąją Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre (7) simfoninis orkestras, mišrus (8) , elektroniniai instrumentai.

Pasak projekto autoriaus Daliaus Abario, projekto mintis kilo prieš dvejus metus, kai žurnalistė, TV laidų vedėja Edita Mildažytė garsiai pasvarstė, kaip šaunu būtų, jei Lietuvos šimtmečiui kartu (9) Klaipėdos, Kauno, Vilniaus varpai.

Pagal
<https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2017/09/18/projekte-gloria-lietuvai-suskambes-100-lietuvos-baznyciu-varpai#ixzz4wyHJwOqt>

✓ Atsakymai – 647 puslapyje.

6 Įrašykite praleistą žodį.

atlikdami, brandus, choristai, dainininkų, dainuoja, gyvai, įsikūrė, įspūdis, išskirtinio, išskirtinis, jungtinė, kūrybinė, lygio, meistriškumo, nurodymą, patyrė, pertrauką, prisijungs, prisijungti, publika, publiką, publikai, ryšys, steigėjai, suderino, vadovas, veiklą, žiūrovų

Premjera! „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“ su JAV choru „Dainava“!

Tarptautinis JAV–Lietuva parodymas

Balandžio 3 dieną Kaune įvyks gražiausio ir populiariausio lietuviško miuziklo „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“ istorinis – tarptautinis – parodymas. Pirmą kartą scenoje prie Lietuvos trupės (1) **prisijungs** tituluotas JAV choras „Dainava“, kuriame (2) Amerikos lietuviai ir lietuvių kultūrą puoselėjantys amerikiečiai. Net šešiasdešimt (3) vien dėl šio (4) vakaro į „Žalgirio“ areną atvyks tiesiai iš Amerikos.

Parodymas taps ne tik simboliniu lietuvius šiapus ir anapus Atlanto jungiančiu tiltu, bet ir tikru bendru darbu, kurį išvysti galės tūkstančiai (5) Visus mus jungia meilė Lietuvai ir tą vakarą mes tai darbais parodysim drauge (6) Kipro Mašanausko ir Romo Lileikio istorinį miuziklą „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“.

Tą išskirtinį balandžio 3-iosios vakarą (7) bus daugybės pirmų kartų liudininkė. Pirmą kartą Lietuvoje miuziklo scenoje pasirodys tokio dydžio trupė. Pirmą kartą ši trupė bus (8) Pirmą kartą artistų iš JAV scenoje bus daugiau nei iš Lietuvos. Pirmą kartą tokio dydžio choras (9) dainuos miuziklo parodyme Lietuvoje.

Galėtume įrodinėti, kuo šis miuziklo „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legenda“ parodymas bus (10) ir neturintis analogo, tačiau už skaičius ir trupės dydį svarbiau tas (11) , kurį palieka kūrinys su „Dainavos“ choru.

Pirmą, ir iki šiol vienintelį kartą, tą šiurpuliukais per kūną srovenantį įspūdį publika (12) pernai Čikagoje, per ten vykusį „Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės legendos“ parodymą. Jėga ir gyvastis, kurią miuziklui suteikė „Dainavos“ choras, nustebino ne tik (13) , bet ir pačią trupę bei choristus. Nors buvo svarstoma padaryti miuziklo parodymų (14) , po pasirodymo Čikagoje buvo nuspręsta, kad bent vieną kartą Lietuvos publika turi išvysti neįtikėtinais gyvybingą miuziklą su „Dainavos“ choru.

„Dainavos“ choras pagal vokalinio (15) lygį gali drąsiai vadintis profesionaliu. Be to, choristai puikiai susitvarkė su užduotimis, ne tik dainuoti, bet ir vaidinti. Buvo nuostabu matyti, kaip jie iki smulkmenų (16) juodesius, kaip apgalvotai ir atsakingai žiūrėjo net į menkiausią režisierės Anželikos Cholinos (17)

„Choristai su džiaugsmu priėmė kvietimą (18) prie miuziklo Čikagoje. Pirmiausia – tai nuostabus kūrinys, apie kurį garsas iš Lietuvos atsklido net iki mūsų. Be to, mums – didelė garbė būti vienoje scenoje su tokio (19) profesionalais. O dainuoti pačioje Lietuvoje – svajonės, apie kurią net garsiai nedrįsdavome prasyti, išsipildymas“, – sakė „Dainavos“ choro (20) Darius Polikaitis.

Svajonės tuo ir nuostabios, kad net slapčiausios ima ir išsipildo. Todėl balandžio 3 dieną „Dainavos“ (21) bus ten, kur širdis – Lietuvos scenoje, ir dainuos išsiilgtai Lietuvos (22)

„Dainava“ – tai choras, gyvuojantis jau 74 metus. Kolektyvas (23) 1945 m. Hanau pabėgėlių stovykloje Vokietijoje. Ansamblio (24) – lietuviai tremtiniai, pasitraukę į Vakarus sovietams okupuojant Lietuvą. 1950 m., daugeliui narių emigravus į Jungtines Amerikos Valstijas, ansamblis vėl susibūrė Čikagoje ir atgaivino savo muzikinę (25) Šiandieninė „Dainava“ – (26) ir kasmet atsinaujinantis choras. Tai įvairių imigracinių „bangų“ atstovai – kai kurie choristai emigravę į JAV po Antrojo pasaulinio karo, kiti atvykę į šį kraštą per paskutinius 25 metus, o dar kiti jau gimę ir augę JAV. Chore taip pat dainuoja ir nelietuviai – Amerikos lietuvių šeimų nariai. Visus juos vienija meilė dainai ir (27) su Lietuva.

Miuziklo (28) komanda: kompozitorius Kipras Mašanauskas, libreto autorius Romas Lileikis, režisierė-choreografė Anželika Cholina, scenografas – Marijus Jacovskis, kostiumų dailininkas – Juozas Statkevičius, prodiuserinė kompanija – „Promostar“.

Pagal
<https://zalgirioarena.lt/lt/renginiai/tarptautine-premjera-miuziklas-zygimanto-augusto-ir-barboros-radvilaites-legenda-su-jav-choru-dainava/>

✓ Atsakymai – 647 puslapyje.

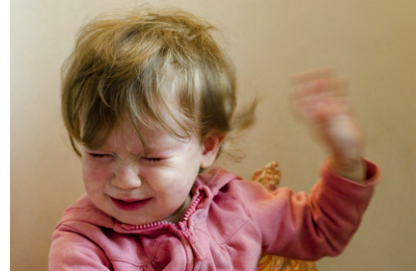
7 Poromis ir su dėstytoju pasitarkite ir pasakykite, kada taip sakoma. Pasakykite kitaip. Sugalvokite sakinių.

1. Iš dainos žodžių neišmesite.
2. Daina sudainuota.
3. Griežia pirmu smuiku.
4. Trimituoja į visas puses.
5. Pučia į tą pačią dūdą.
6. Kas pinigus moka, tas ir muziką užsako.
7. Artistas iš sudegusio teatro.
8. Įsitempęs kaip styga.
9. Tiesus kaip styga.
10. Iš kitos operos.
11. Trūko filmas.
12. Slaubo filmas.
13. Kaip filme.
14. Iš scenos pasitraukti.

8 Poromis aptarkite filmų žanrus ir juos apibūdinkite:

- 1) detektyvas;
- 2) istorinis;
- 3) fantastinis;
- 4) biografinis.

- 9 Pažiūrėkite į nuotraukas ir pasakykite, kokį filmą žiūrėdami panašiai jautėtės. Papasakokite draugui apie tą filmą ir nusakykite, kaip jautėtės jį žiūrėdami.

Emocijos, Dovilės Stumbrienės nuotr.

Galite pavartoti: *miriau iš juoko; buvo labai juokinga; seniai taip nebuvo juokėsis / juokusis; iš siaubo kraujas stingo gyslose; vos sulaukiau filmo pabaigos; labai išsigandau; man buvo labai gaila pagrindi-nio herojaus; geriau būčiau nežiūrėjęs / nežiūrėjusi to filmo; nuobodesnio filmo nesu matęs / mačiusi; sėdėjau apmiręs / apmirusi; prisijuokiau; nusivyliau; sujauindinkąšarų; ilgai negalėjau užmigti; nubraukiau ne vieną ašarą; gyvenime tiek nesijuokiau; juokiausi iki ašarų; apsi-pyliau ašaromis; pašiorpo visas kūnas; net užsimerkiau iš siaubo; vos neužmigau; ilgai negalėjau atsigauti; nei šis, nei tas; kaip šovėj galvą.*

10 Parašykite kitaip.

1. Anoks čia filmas!

Šis filmas prastas.

2. Koks čia festivalis.

3. Toks ir scenarijus.

4. Anokia čia pjesė.

5. Tiek jis ir prisidėjo prie filmo kūrimo.

6. Ir kas čia filmavo?

7. Tiek vaidmenų ji ir sukūrė.

8. Tiek jie ir dirbo.

9. Tokia ji ir kritikė.

11 Parašykite kitaip.

1. Muzikantas prastai grojo.

Toks jis ir muzikantas.

.....

2. Dainininkas mažai repetavo.

.....

3. Žiūrovai visai neplojo.

.....

4. Scenarijus tikrai nevykęs.

.....

5. Kostiumai buvo visai negražūs.

.....

6. Visai nesigirdėjo jo balso.

.....

7. Dialogai per trumpi ir neaiškūs.

.....

8. Muzikantai per mažai repetavo.

.....

12 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Filmas turi būti geras.

Filmas negali būti nevykęs......

2. Jis visą laiką kuria.

.....

3. Ji groja ir groja.

.....

4. Jis vis dainuoja.

.....

5. Kas vakarą ji žiūri filmus.

.....

6. Ką pamato, jie visada kritikuoja.

.....

7. Jis visada viskuo džiaugiasi.

.....

13 Parašykite pagal pavyzdį.1. Kokia pjesė, toks ir spektaklis.

2. salė, ir akustika.

3. kompozitorius, ir opera.

4. dailininkas, ir kostiumai.

5. pastangos, ir rezultatai.

6. aktoriai, ir filmas.

7. dirbo, ir padarė.

8. repetavo, ir suvaidino.

9. kritikai norėjo, ir pamatė.

10. žiūrovai norėjo, patys dalyvavo spektaklyje.

11. jie įsigilino į pjesę, ir suprato ją.

14 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Dainininkė dažnai dainuoja tą ariją, bet niekaip jos neišmoksta.
Kad ir kiek dainininkė dainuotų tą ariją, niekaip jos neišmoksta.
2. Orkestras repetuoja naują kūrinį, bet jam nesiseka tinkamai jo atlikti.
.....
3. Režisierius daug aiškina, bet aktoriai nesupranta, ko iš jų norima.
.....
4. Kompozitorius siūlo daug melodijų, bet režisieriui netinka.
.....
5. Aš vis žiūriu tą patį filmą ir visada pastebiu kažką nauja ir įdomaus.
.....
6. Mes vis klausomės tos dainos ir visada džiaugiamės.
.....
7. Bilietai daug kainuoja, bet salės visada pilnos žiūrovų.
.....

15 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Pasigirdo kažkoks trenksmas (trenkti).
2. Mus pažadino varpų (gausti).
3. Iš kambario pasigirdo (verkti).
4. Iš toli atsklido (klykti).
5. Po spektaklio apėmė kažkoks keistas (jausti).
6. Salėje pasklido malonus gėlių (dvelkti).
7. Kad jūs žinotumėte, koks (džiaugtis) gavus apdovanojimą!
8. Tyloje pasigirdo (šaukti).
9. Prasidėjus festivaliui mieste apribotas (eiti).
10. Buvo girdėti roko muzikantų ir publikos (šėlti).

16 Parašykite tinkamą vardažodžių formą.

1. Iš **veido** (veidas) jis panašus į garsų aktorių. 2. Iš jos (elgesys) nesupratome, ar ji patenkinta gavusi tą vaidmenį. 3. Iš (audringi plojimai) buvo aišku, kad spektaklis patiko žiūrovams. 4. Jis tikras karalius iš (eiseną)! 5. Kad koncertas pasisekė, supratau iš dainininkės (žėrinčios akys). 6. Iš (kalba) aktorė buvo panaši į garsiąją poetę, kurios vaidmenį rengėsi kurti. 7. Nepažinau aktoriaus nei iš (balsas), nei iš (išvaizda) – tik iš (judesiai). 8. Iš teatro kritikų (straipsniai) buvo aišku, kad spektaklis pavyko. 9. Iš savo (patirtis) solistas žinojo, kad toje salėje puiki akustika. 10. Iš (pirmieji kadrai) buvo aišku, kad šis filmas sulauks aukščiausių įvertinimų.

17 Parašykite tinkamą formą.

1. Kiek kūrinų **yra atliekama** (atlikti, atlieka, atliko) pirmą kartą? 2. Kaip (groti, groja, grojo) šiuo instrumentu? 3. Pažiūrėkite, smuiku (griežti, griežia, griežė) taip! 4. Orkestro įprastai (prašyti, prašo, prašė) pakartoti šį kūrinį. 5. Ar dabar (statyti, stato, statė) ir lietuviškų operų? 6. Dabar vis dažniau (apdovanoti, apdovanoja, apdovanojo) jaunų menininkų. 7. Šioje salėje (repetuoti, repetuoja, repetavo). 8. Šioje scenoje (vaidinti, vaidina, vaidino) jau penkiasdešimt metų.

18 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Dabar režisierius stato spektaklį užsienyje. Anksčiau jis niekada **nebuvo** **statęs** spektaklių svetur.
 2. Aną savaitę dainininkas koncertavo Lietuvoje. Anksčiau jis niekada mūsų šalyje.
 3. Kompozitorė kuria operą. Anksčiau ji niekada operos.
 4. Vakar mačiau spektaklį, kuriame vaidino šie aktoriai. Anksčiau jie niekada Eimunto Nekrošiaus režisuotuose spektakliuose.
 5. Kaip puikiai šis smuikininkas vakar griežė! Dažnai jo klausydavausi ir anksčiau, tačiau niekada taip
 6. Šiandien repetavome iki vidurnakčio! Niekada anksčiau taip ilgai!
 7. Po vakarykščio spektaklio žiūrovai ilgai plojo. Niekada anksčiau žiūrovai taip po šio spektaklio.
 8. Mūsų orkestras kitąmet gastroliuos Suomijoje. Anksčiau niekada ten
 9. Rašytojas parašė scenarijų kino filmui. Anksčiau jis niekada filmo scenarijų.

19 Parašykite tinkamą formą.

1. Režisierius pranešė, kad iki rugsėjo pradžios filmas **bus sukurtas** (sukurti).
2. Režisierius pasiteiravo, ar iki trečiadienio (pasiūti) kostiumai aktoriams.
3. Niekas nesitikėjo, kad kūrinys (atlikti) taip profesionaliai.
4. Dar neaišku, ar teatro scena (suremontuoti) iki naujojo sezono pradžios.
5. Kai grįšime, festivalis jau (pasibaigti).
6. Nesitikėjome, kad bilietai į premjerinį spektaklį (parduoti) per kelias valandas.
7. Niekada nemaniau, kad (sužavėti) šio aktoriaus vaidyba.
8. Pažiūrėjęs spektaklį net nepagalvojau, kad jis (apdovanoti) didžiuoju prizu.
9. Režisierius niekada nesitikėjo, kad (pakviesti) į tarptautinio festivalio žiuri.

20 Pakeiskite sakinį pagal pavyzdį.

1. Aktorius niekada nemanė, kad vaidins Hamletą.
Aktorius niekada nemanė vaidinsias Hamletą.
2. Dar vaikystėje jis sakė, kad diriguos orkestrui.
.....
3. Jie pasakojo, kad dainuos savo kūrinius.
.....
4. Aktorė sakė, kad vaidins Džiuljetą.
.....
5. Režisierius sakė, kad artimiausiu metu statys tik lietuvių autorių pjeses.
.....
6. Miesto meras pažadėjo, kad parems festivalį.
.....
7. Pianistės sakė, kad daugiau repetuos.
.....
8. Ji sakė, kad niekada daugiau negros salėje, kur tokia bloga akustika.
.....
9. Jie pažadėjo, kad ir kitąmet dalyvaus atrankoje.
.....
10. Jos patvirtino, kad gros per šventę.
.....

21 Įrašykite jungtuką.

ir (2 kartus), ką, kad, kas, kiek, kol, kuri, **kurie**, kuriuos

Nedaug filmų, (1) **kurie** suteikia daug džiaugsmo žiūrėti, dovanoja jausmą, (2) tave pakvietė į kokius nors namus, tu jėjai (3) juose pasilikai. Su ten gyvenančiais žmonėmis geri kavą, atpažįsti dalykus, (4) patyrei savo gyvenime, susitapatini su tuo, (5) vyksta ekrane. Arba žiūri ir galvoji, (6) prasmės, turinio, žavesio, estetikos, grožio turi tai, (7) matai. Niekada neišeinu iš filmo, (8) jis nesibaigia. Žaviuosi publika, (9) gerbia kino kūrėjus (10) sulaukia paskutinio muzikos akordo, paskutinės titrų eilutės.

Pagal

<http://www.moteris.lt/veidai/grazina-arlickaite-kino-mirtis-pranasauta-ivairiais-laikais.d?id=72848948>

✓ Atsakymai – 647 puslapyje.

22 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

Esu dėkinga (1) **likimui** (likimas), kad suvedė mane su (2) (toks žmogus). Vytautas Žalakevičius buvo stilingas žmogus (3) (pilkas ir nestilingas sovietmetis). Jis kitaip rengdavosi, (4) (kitos cigaretės) rūkydavo, kitaip elgdavosi, todėl būdavo baudžiamas. Žmonės mieliau toleruoja (5) (tie), su kuriais gali susitapatinti arba kurie primena jiems (6) (jie patys), o susitapatinti su Vytautu buvo labai sunku. Nežinau, ar kas nors kitas patyrė (7) (toks priešiškusis), kokį teko patirti jam. Žalakevičius atvirai kalbėdavo ir apie (8) (vienatvė), ir apie (9) (gyvenimo sudėtingumas), nebijojo prisipažinti, kad yra padaręs (10) (klaidos), suteikęs daug skausmo (11) (tie), kuriuos mylėjo. Nedaugelis jį suprato. Žmonės ir savęs nesupranta, kodėl turėtų stengtis suprasti (12) (kitas)?

Kino mirtis pranašauta (1) (įvairūs laikai). Pirmą pranašystė: „Kai į kiną ateis garsas, jis mirs“, neišsipildė. Kinas atlaikė ir (2) (spalva), nors buvo (3) (visokios diskusijos). Atsimenu Tarkovskio (4) (teiginys): „Amoralu karą rodyti spalvotai.“ Esą spalva nesuderinama su (5) (smurtas).

Vėliau kino (6) (mirtis) pranašavo televizija. Neseniai teigta, esą visi sėdės namie, valgys (7) (kukurūzai) ir žiūrės filmus per (8) (kompiuteriai). Nepasitvirtino. Reikia susitaikyti su tuo, kad kinas buvo, yra ir bus. Sąvoka „kino seansas“ liudija (9) (žmonių poreikis) būti kartu. Filmo žiūrėjimas salėje su (10) (didelis ekranas) veikia magiškai.

Pagal

<http://www.moteris.lt/veidai/grazina-arlickaite-kino-mirtis-pranasauta-ivairiais-laikais.d?id=72848948>

✓ Atsakymai – 647 puslapyje.

23 Įrašykite praleistus jungtukus ir jungiamuosius žodžius.

Yra orkestrų, (1) kurie groja be dirigento. Kiekvienoje grupėje, visuomenėje galioja tas pats principas: grandinė stipri tiek, (2) stipri jos silpniausia grandis. (3) visuomenės ar orkestro narys jaučia asmeninę atsakomybę, visuomenė ar orkestras yra sąmoningi, atsakingi ir stiprūs.

Dirigento vaidmuo labai svarbus, (4) ne tik jis lemia orkestro sėkmę ar nesėkmę. Muzikantai turi natas, groja, klausosi vieni kitų, žino, (5) kiekvienas daro. Taip kuriama visuma. Diriguodama visada galvoju, (6) čia stoviu, koks mano uždavinys dirbant su kolektyvu, (7) aš jam galiu duoti. Nemanau, kad dirigentas turi būti diktatorius. Iš mokyklos laikų prisimename: (8) kas liepia ką nors daryti, savigarba neleidžia akiai paklusti, juk niekas nenori būti panašus į komandas vykdančią šunį. Reikia paieškoti, (9) galima būtų pažadinti muzikanto smalsumą, norą gilintis, pažinti, dar gražiau atlikti kūrinį, jį dar kitaip suvokti.

Kiekvienas orkestras turi savitą charakterį. Tai yra grupė grojančių žmonių, (10) jų patirtis, muzikinis pasirengimas, skonis, vizijos, troškimai, pagaliau ir asmeniniai būdo bruožai lemia kolektyvo braižą. Orkestrą palyginčiau su įdomia, iš daugybės istorijų supinta pasaka. Negaliu pasakyti, su (11) kolektyvu man buvo smagiausia dirbti. (12) su grupe menininkų praleidi ne vienus metus, parengi ne vieną koncertą, atsiranda draugystės ryšys. Dirigento darbas kaip sodininko, kuris sodina, laisto, prižiūri, (13) tarsi savaime išsiskleidžia žiedai, sunoksta vaisiai.

Pagal
Moteris, 2016, birželis

✓ Atsakymai – [647 puslapyje](#).

24 Įrašykite praleistą prielinksinį.

Jonas Mekas (1922–2019) – „filmininkas“, kurio manierą iki šiol matome MTV. Jis bičiuliavosi (1) **SU** Andy Warholu, Johnu Lennonu, Yoko Ono, Jurgiu Mačiūnu. Prisdėjo (2) Fluxus gimimo – unikalaus meno reiškinių, kurį pasauliui davė lietuviai.

J. Mekas nevadina savęs nei režisieriumi, nei menininku, o tik „filmininku“. Avangardinio kino pradininkas teigia: „Aš neturiu nei scenarijaus, nei prodiuserio. Neturiu sumanymų. Aš tiesiog filmuojau – akimirką (3) akimirkos, dieną (4) dienos. Nėra jokio plano. Aš nekuriu filmų.“

(5) Antrojo pasaulinio karo atsidūręs Niujorke, 16 mm filmavimo kamera *Bolex* jis pradėjo fiksuoti savo ir kitų išsiviečių gyvenimo įvykius. „Filmavau savo maistą, savo draugus, savo tikrovę. Filmuodavau tai, kas buvo (6) mano akis ir kas mane domino. Tai buvo momentai, kai pajusdavau, jog turiu tai užfiksuoti.“

Anot Meko, kinas jam tapo naująja tėvyne. Jo (7) avangardinis kinas pripažintas autonomišku meno reiškiniu.

„Filmininką“ išgarsino filmai „Dienoraščiai, pastabos ir škiečiai, arba Voldenas“, „Prarasta, prarasta, prarasta“, „Zefiro Torna, arba scenos (8) Jurgio Mačiūno gyvenimo“, „Lietuva ir Sovietų Sąjungos žlugimas“. Ilgametražis filmas „Brig“ 1964 m. Venecijos festivalyje apdovanotas pagrindiniu prizų.

Pagal
Edita Mildažytė. Pasimatymas su Lietuva.
Vilnius: Tyto alba, 2011

✓ Atsakymai – [647 puslapyje](#).

25 Sujunkite sakinio dalis.

Marijus Mikutavičius
Dainininkas, dainų autorius, televizijos laidų vedėjas

1	Mano darbas
2	Būdamas studentas
3	Visada tikėjau,
4	Kūryboje man svarbiausia
5	Man atrodo keista,
6	Menininkas yra žmogus,
7	Mano gyvenimo moto:
8	Tyloje nerandu
9	Muzikoje mane labiausiai domina
10	Kai reikia energijos,
11	Pradedu suprasti,
12	Galiu nuoširdžiai pasakyti,
13	Būti apsuptam žmonių
14	Dauguma žmonių mano,

A	„Nesidžiauk radęs, neverk pametęs.“
B	yra vienas geriausių pasaulyje. Jau vien todėl, kad net sunku apibrėžti, ką iš tikrųjų dirbu.
C	nuoširdumas ir išpažintis. Kurdamas aš išsakau tai, ką kasdienybėje įprastai slepiu.
D	kuris miršta nežinodamas, kad yra menininkas. Taip jį pavadina kiti, o ne jis pats.
E	kad nebūtina daryti ir elgtis taip, kaip masės. Surask savąjį kelią ir kantriai juo eik. Taip gali likti ir vienas, tačiau taip pat gali tapti ir vienintelis.
F	tylos. Mano galvoje visada kažkas užia ar spengia.
G	visada maniau, kad studentavimas šalia gerų dalykų išmokys ir ne pačių geriausių. Pavyzdžiui, rūkyti.
H	kad kūryba kyla iš kažkokio mistinio įkvėpimo. Aišku, įkvėpimas svarbus, tačiau privalai daug dirbti, kad jį prisikviestum.
J	kad nebūtina turėti savo nuomonės apie viską pasaulyje. Pasaulis puikiai išsivers be jos.
K	man ne visada teikia džiaugsmo. Man džiugu, kad jų pilna koncertuose ar naktiniuose klubuose. Bet traukiniuose ir lėktuvuose jų galėtų būti kur kas mažiau.
L	kai žmonės sako: „Laikas – pinigai.“ Laiko visada turėjau daugiau nei pinigų.
M	jausmas, unikalumas ir skambesys. Technika yra nuobodi. Tradicijos išsikvepia. Tik žmonių saviraiška niekada nestovi vietoje.
N	garsiai klausausi mėgstamos roko muzikos. Tada jaučiuosi tarsi prijungtas prie tos įtampos.
O	kad nė velnio nežinau, ką dabar pasakyti.

Pagal
Passport, 212 p.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
B													

✓ Atsakymai – 647 puslapyje.

Papildomos užduotys

- 1 Pasidomėkite lietuvių teatro istorija ir užsirašykite įdomiausius faktus. Poromis pasikalbėkite apie tai, ką sužinojote.

▶ <http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013680978/simtas-trumpos-istorijos-apie-dvi-lietuvas-teatrai>

- 2 Perskaitykite Mariaus Ivaškevičiaus pjesės „Madagaskaras“ autoriaus žodį ir pažiūrėkite Vilniaus mažojo teatro spektaklio I dalį. Pasikalbėkite poromis, kokį įspūdį paliko spektaklis.

▶ <http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1565>

Marius Ivaškevičius (g. 1973 m.) – Lietuvos prozininkas, dramaturgas, kino scenaristas, režisierius.

Pjesė „Madagaskaras“ gerai žinoma ne tik skaitytojams, bet ir Lietuvos bei užsienio žiūrovams – iš Vilniaus mažojo teatro spektaklio, jau spėjusio tapti klasika. Pagrindinio herojaus Kazimiero Pokšto prototipas Kazys Pakštas – viena unikaliausių praėjusio šimtmečio Lietuvos istorijos asmenybių. Jo idėja perkelti Lietuvą į Afriką suviliojo režisierių Rimą Tuminą, kuris ir paskatino dramaturgą Marių Ivaškevičių imtis šios temos. Svarbiausi pjesės bruožai – intriguojantis siužetas, išmoningos situacijos, XX a. pradžios leksikos pavyzdžiu „išrasta“ kalba, autoironiškas ir šmaikštus pačių lietuvių požiūris į save ir pasaulį.

Pagal
Marius Ivaškevičius, „Madagaskaras“.
Vilnius: Apostrofa, 2012

Madagaskaras

Marius Ivaškevičius

Trijų veiksmų pjesė

Autoriaus žodis

Lietuvos perkėlimo į Afriką idėja kilo tarpukario geopolitikui Kazimierui Pakštui. Mintis šią idėją perkelti į teatro sceną šovė mūsų laikų režisieriui Rimui Tuminui. Man buvo pasiūlyta perkelti visa tai į popierių. Taip gimė pjesė „Madagaskaras“.

Iš tiesų Lietuva taip niekada ir nebuvo perkelta į Afriką, todėl ši pjesė ir yra apie tai, kaip Lietuva niekada nebuvo perkelta į Afriką. Kitaip tariant – tai pjesė apie tą Lietuvą, kuri taip niekur ir neiš-

sikėlė. Skaitydamas grožinės literatūros kūrinį, kurių veiksmas vyksta prieš pat Antrąjį pasaulinį karą, visada pastebėdavau kažkokį nesuprantamą ilgėsį, keistą nostalgiją aprašomam laikui. Tarytum galima būtų ilgėtis to, kas vyksta čia ir dabar. Žinoma, literatūra – lėtas procesas, todėl daugelis šių knygų buvo parašytos jau po karo, taigi autoriui suvokiant, kad aprašomas pasaulis netrukus nugarmės į nebūtį. Galiausiai neišvengiamo karo nuojauta, matyt, tuo metu išties sklandė ore. Tačiau turbūt egzistuoja ir trečias dalykas, sėjantis šiuose kūrinuose ilgėsį – tai mūsų žinojimas, kad visa tai netrukus bus prarasta.

Žmonių, pergyvenusių ribą tarp tarpukario ir karo, biografijose visada nevalingai ieškai žodžių: emigravo, deportavo, kolaboravo. Tačiau tai jau kitos istorijos, vaizduojančios naują epochą. „Madagaskaras“ – pasakojimas apie žmones, dar nepriėjusius šios ribos, tačiau mums iš laiko nuotolio puikiai suvokiant, kad ši riba netrukus bus peržengta.

O žinant tai, kiekvienas veiksmas, kiekvienas ištartas žodis įgyja naują prasmę. Todėl svajojantys personažai su grandioziniais siekiais ir projektais tampa blogiausiu atveju – utopistais, geriausiu – idealistais. Ir visa tai todėl, kad mes žinome, o jie dar ne. Tuo dabartis pranašesnė už praeitį. Bet visa tai neilgam.

Kaip skaityti „Madagaskarą“? Taip, kaip žmogus 2084-aisiais skaitytų istoriją apie mus, manančius, kad visos pasaulio nesąmonės baigėsi prieš keturiolika metų ir mes – pirmieji, išbridę į tiesią, šviesią, nesibaigiančią magistralę. 2084-ųjų skaitytojui dėl to mažų mažiausiai būtų juokinga, daugių daugiausiai – graudu. Nes jis žinos keletą ateities datų, kurios sudaužys į šipulius visus mūsų šiandienos lūkesčius. To skaitytojo dar nėra, o jis jau už mus pranašesnis.

Todėl ši pjesė apie žmones, kurie dar nieko nežino. Ir todėl iš visų jėgų stengiasi gyventi: mylėti taip, kaip dar niekas iki jų nemylėjo, tikėti taip, kaip dar niekas iki jų netikėjo, norėti taip, kaip dar niekas iki jų nenorėjo, ir galiausiai perkelti tai, kas dar niekad nebuvo perkelta.

Ir iš esmės juk ne Lietuvą čia norima perkelti į Afriką, o visam tarpukario Pasauliui ieškoma saugesnės vietos. Kur padėti tuos miestus ir žmones, kad, išgyvenę neskausmingą kraustymąsi, jie toliau galėtų netrukdomi gyventi visu smarkumu. Bet tam neužtektų Afrikos, reikia dar vieno Žemės rutulio – atsarginio.

Lietuva niekada nebuvo perkelta į Afriką, ir tuo ši idėja yra vis dar graži – ji nereali. Kitaip nei ši, keletas to paties meto grandiozinių idėjų buvo pradėtos įgyvendinti, ir jų skausmingas palikimas juntamas dar ir šiandien. Apie jas prirašyta daug pjesių, tačiau visos jos kiek kitokio pobūdžio. Antikarinės, antihitlerinės ar antistalininės.

Antipakštinių pjesių nėra. Nors keistai turbūt šiandien jaustumėmės Pietų pusrutulyje, kaitinant tropikų saulei įsitaisę palmių giraitėje priešais Indijos vandenyną. Ir kai garsus juodaodis režisierius Rimas Tuminas būtų pasiūlęs rašyti man šią pjesę, pavadinčiau ją egzotiškai – „Lietuva“. Apie tolimą, mažai pažįstamą žemę.

Taigi galima šią pjesę skaityti ir taip. Tarytum mus iš tikrųjų perkėlė ir dabar, pasitelkę teatrą, bando grąžinti atgal.

M. I. 2004

Pagal
Marius Ivaškevičius, „Madagaskaras“.
Vilnius: Apostrofa, 2012

- 3 Išklauskite dainą „Nauji metai“ ir pasidomėkite dainos autoriais ir atlikėjais. Papasakokite apie juos grupėje.

 <https://www.youtube.com/watch?v=UrbZlhxP-o>

Nauji metai

muzika – Algirdo Kaušpėdo,
žodžiai – Gintaro Patacko

Atlieka „Antis“, Leonas Somovas ir Jazzu

Aš sutikau Naujus metus
Neužsivilkęs palto,
Kai lijo Anglijoj lietus
Ir buvo baisiai šalta.

Kuomet žydėjo dilgėlė
Ir prasidėjo pūgos,
Kai ketinau tave mylėt
Narvelyje papūgos.

Kai buvo toks sunkus ruduo
Ir purvo iki kelių,
Kai negalėjai man neduot
Net obuolio kąšnelio.

Kai švelnios giesmės angelų
Skambėjo man tą rytą,
Aš pasakiau – tave myliu,
Bet išeinu pas kitą.

Taip sutikau Naujus metus
Neužsivilkęs palto,
Kai lijo Anglijoj lietus
Ir buvo baisiai šalta.

Kuomet žydėjo dilgėlė
Ir prasidėjo pūgos,
Kai ketinau tave mylėt
Narvelyje papūgos.

Kai buvo toks sunkus ruduo
Ir purvo iki kelių,
Kai negalėjai man neduot
Net obuolio kąsnelio.

Kai švelnios giesmės angelų
Skambėjo man tą rytą,
Aš pasakiau – tave myliu,
Bet išeinu pas kitą.

- 4 Peržiūrėkite dokumentinį Giedrės Žickytės filmą „Kaip mes žaidėme revoliuciją“ (2011 m.) ir aptarkite šį filmą grupėje.

Filmas pasakoja istoriją apie pokštą, įvykusį XX a. 9-ojo dešimtmečio viduryje, kai Lietuvoje dar nebuvo jokių atgimimo ženklų, o naujametinio Kauno jaunųjų architektų karnavalo metu juokais atsirado roko grupė „Antis“. Cirko dvasiai artimas išpūdingas grimas ir rekvizitai, stilizuoti pasirodymai, kandūs ir aštrūs tekstai kūrė agresyvią sovietinio gyvenimo karikatūrą. Greitai, ir net patiems grupės nariams netikėtai, grupė tapo ryškiausia dainuojančios revoliucijos vėliavneše ir masiniu reiškiniu, įtraukiančiu tūkstančius pasekėjų.

Tai istorija apie mažą šalį, ypatingą jos laikotarpį ir žmones, kurie, nepaisant situacijos pavojaus, iškovoję savo nepriklausomybę su šypsena veide ir daina lūpose.

Pagal
DVD „Kaip mes žaidėme revoliuciją“

- 5 Perskaitykite tekstą, peržiūrėkite televizijos reportažą ir operos „Saulė ir jūra“ fragmentą. Pasikalbėkite poromis, kuo ši opera ypatinga. Ar norėtumėte pamatyti visą operą? Kodėl?

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=Mhwg8l2OHvk>

▶ http://www.nedienosbelietuviukalbos3.flf.vu.lt/LRT/LAB05211_Labas_rytas,_Lietuva_2020-02-28-08-43-56_0.mp4

Skirtingų menų sinergija: šiuolaikinė opera „Saulė ir jūra“

Miglė Munderzbakaitė

2019 m. „Sirenų“ lietuviškoje programoje režisierės Rugilės Barzdžiukaitės, libreto autorės Vaivos Grainytės ir kompozitorės Linos Lapelytės naujausias kūrinys – šiuolaikinė opera „Saulė ir jūra“ – vėjuotą rudenį žiūrovus pakvietė į paplūdimį, įrengtą Nacionalinės

dailės galerijos pirmajame aukšte. Žiūrovai, visą veiksmą stebintys iš viršaus, nuo antrojo ar trečiojo aukšto laiptų, gali pasijusti tarsi esantys tikrame paplūdimyje, jausti saulės šviesą, netgi tam tikrą šilumą. Preciziškai sukurtas scenovaizdis kuria ypatingą tikrumo įspūdį, kontrastas tarp scenos profesionalų, muzikos atlikėjų ir lengvabūdiškai besielgiančių, užsiimančių savo veiklomis, žaidžiančių ir nekreipiančių per daug dėmesio į tai, kas vyksta, vaikų itin žavi, suteikia pasirodymui tikro gyvybiškumo, energijos. Džiugu, kad tokioje erdvėje menininkams ir visai kūrybinei komandai pavyko išvengti techninių nesklaidumų: muzika, dainininkų balsai, tekstai suskamba puikiai, nepaisant sudėtingos užduoties dainininkams – atlikti savas kūrinio dalis, būnant ne visuomet lengvoje pozicijoje. Užsienio žiūrovai taip pat neliko nuvilti, nes buvo sudarytos galimybės sėkmingai suprasti tekstus, pasitelkiant titrus, kuriuos buvo galima matyti nepriklausomai nuo žiūrovų stovėjimo vietos. Atlikėjai, pateikdami savo istorijas, dažniausiai dainuoja po vieną, tačiau kartais pasitelkiamas ir beveik visų „poilsiautojų“ choras.

Kūrėjoms pavyko užčiuopti atostogų paplūdimyje būseną, atmosferą – poilsiautojų pasyvumą, tam tikrą tingumą. Visa tai skleidžiasi per scenovaizdžio detales, kurios akivaizdžiai itin kruopščiai parinktos. Galybė paplūdimiui būdingų atributų: nuo vaikų žaislų iki šachmatų, knygų, blizgių žurnalų, literatūros (Hemingvėjaus!), drabužių, skrybėlaičių, maisto indelių ir termosų. Svarbu tai, kad šios detalės padeda atskleisti pajūryje besideginančių poilsiautojų įpročius: neskaitomas žurnalas, neretai numestas kur pašonėje, užneštas jau nemenku smėlio sluoksniu, knyga, pagarbiai gulinti ant užtiesalo, gal labiau dėl įvaizdžio, nes niekas net nesirengia jos skaityti. Tarsi priverstinai, įtariai atidarinėjami maisto indeliai, lyg su mintimi: „Ir vėl visko atsinešiau per daug, bet kad jau atsinešiau, gal laikas suvalgyti.“ Viskas vyksta lėtai, be jokio skubėjimo, tarsi rituališkai atliekant veiksmus: išsimaudžius persirengiant sausais drabužiais, pasidžiaunant šlapius ir vėl įsitaisant ant pledo, tik jau kitu rakursu, siekiant įdegti visas kūno dalis. Tokie scenoje vykstantys itin tikri, natūralūs veiksmai puikiai kontrastuoja su sąlyginu dainavimo statiškumu. Svarbu tai, kad būtent šiame kūrinyje iš tikrųjų nyksta tas hierarchiškumo principas ir scenografija su tekstu veikia kaip lygiaverčiai elementai. Klausydamasi dainuojamos istorijos, publika sėkmingai gali tyrinėti smulkiuosius scenovaizdžio momentus ir neprarasti ryšio su įprastai spektakliuose vykstančiu ir būtinu sekti veiksmu.

Opera kalba temomis, susijusiomis su pasirinkta vieta, jos ypatumais: įdegio kremo naudojimas, jo naudingumo aiškinimasis, skaitant indikacijų lapelį, atostogų Australijoje prisiminimai, pasigyrimas aplankytomis su vaikais šalimis, koraliniai rifai, pramoginis nardymas, skundai dėl netvarkingų poilsiautojų: paliekančių šiukšles, vaikščiojančių su gyvūnais ar vartojančių alkoholį. Kiek vėliau pereinama prie kitokių temų: poilsiautojo, negebančio

net pajūryje užmiršti savo darbo reikalų, porėlės pažinties istorijos. Galiausiai visa tai apgaubiamą dar vienu, rimtas aktualijas apimančiu sluoksniu: išnykusiomis gyvūnų rūšimis, Raudonąja knyga ar ironiška galimybe viską susigrąžinti 3D spausdintuvu. Nuo labiau asmeninių istorijų einama link visus mus jungiančios problematikos – nykimo, kurį iš dalies lemiamo ir mes patys.

Apie kūrybinius procesus, kūriniam būdingą menų sintezę kalbamės su Rugile Barzdžiukaite, Vaiva Grainyte ir Lina Lapelyte.

Esate teatro ir kino režisierė, savo darbais kine atstovaujate dokumentinio kino pusei (tyrinėjate, aktualizujete Jums rūpimas temas), o teatre kuriamose operose ir performansuose, ko gero, daugiau komandinio darbo, realybės ir fikcijos susipynimo. Pirmuoju atveju darbo su tekstu procesas atrodo individualesnis, antruoju – tai jau esamo teksto adaptacija scenai. Lietuviškame teatro kontekste po truputį daugėja tekstų autorių, dramaturgų ir režisierių bendradarbiavimo, tačiau dar neretai išlieka tam tikras saugus atstumas (siekis išsaugoti savo darbo dalies autonomiją?). Koks darbo pobūdis Jums priimtinesnis?

Rugilė Barzdžiukaite: Su Lina ir Vaiva dirbame nesaugodamos viena kitos autonomijos, visos veikiame ir dramaturgiją, ir muziką, ir režisūrą. Hierarchijos nebuvimas kūrybiniuose procesuose gali kelti abejonių, bet mūsų atveju tai tikrai pasiteisina. Pasakyčiau, kad turbūt nepasiteisintų, jei būtų kitaip. Mūsų ryšys nėra grįstas susibėgimu vienam projektui, esame natūraliai artimos, padeda ir tai, kad kiekviena turime savo sritį, kurioje kuriame visiškai atskirai, o kai susitinkame, veikiame taip, kad ryškiausiai atsiskleistų mūsų trijų konsteliacijos galimybės.

Dėl dokumentikos ir fikcijos susipynimo – tai vyksta ir kine, ir teatre. Šiose raiškose keliu sau skirtingus uždavinius. Pavyzdžiui, filmuodama turiu galimybę įeiti į tokį santykį su tikrove, kokio atitiktis teatre nėra. Kurdamos su Vaiva ir Lina suvokiame teatro ir dainavimo sąlygiškumą ir leidžiame sau juo mėgautis. Kalbant apie tekstą, mano užduotis nėra vien jo adaptavimas, kaip būtų dirbant su jau parašyta medžiaga. „Saulės ir jūros“ atveju Vaiva tekstus rašo atsispirdama nuo mūsų kartu surastos koncepcijos. Vaiva dalijasi savo juodraščiais, kurie iš anksto inspiruoja kitus kūrinio elementus, ieškome bendros formos, dramaturgijos – tai labai gyvas procesas.

Ko gero, nesuklysiu sakydama, kad daugiau kūrybinių projektų įgyvendinate užsienyje (bent jau jų kūrybinis procesas startuoja ten). Kuo skiriasi kūrybinis procesas, sąlygos, kūrybos platformos užsienyje ir Lietuvoje, ko labiausiai trūksta sėkmingam procesui Lietuvoje?

R. Barzdžiukaite: Kūrybinių projektų nesistengiame įgyvendinti daug, nes kiekybė nėra prioritetas. Lietuvoje paprastai kuriame

infrastruktūrą sau patys, nes taip palankiau atliepti konkretaus sumanymo poreikius. Pavyzdžiui, statyti operą „Saulė ir jūra“ su laukėme kvietimų iš kelių teatrų, bet paaiškėjo, kad tai būtų buvę neįmanoma techniškai arba būtų tekę eiti į koncepciją ardančius kompromisus, tad pasirinkome sudėtingesnę kelią. Užsienyje pakliūname į jau paruoštą dirvą, kurioje atkrenta didžioji dauguma logistinių rūpesčių. Uždarbio kartelė ten taip pat visai kita – galbūt ši žemiška priežastis lemia greitumą lietuviškuose procesuose, jei kalbėsime apibendrintai.

Jūsų kūrybinė trijulė tikriausiai labiausiai žinoma dėl operos „Geros dienos!“. Kaip susibūrėte šiam darbui, kas inspiravo?

R. Barzdžiukaitė: Tąsyk mane į komandą pakvietė Vaiva ir Lina, jau turėdamos dainuojančių kasininkių idėją.

Esate operos „Geros dienos!“ libreto autorė, norėčiau paklausti, kaip vyko kūrybinis darbas su tekstu?

Vaiva Grainytė: Mūsų trio darbo procesas unikalus tuo, kad kiekviena veikiame savo srityje, tačiau turime vienodą balso ir nosies kaišiojimo ne į savo daržą teisę. Esame lyg trigalvis slibinas: kiekviena galva yra atskiras vienetas, savarankiška būtybė, kuruojanti konkrečią sritį, tačiau norint, kad bendras kūnas pajudėtų viena ar kita kryptimi, turime surasti bendrą, visas mus tenkinantį sprendimą. Kalbant konkrečiai apie „Geros dienos!“, tekstus rašiau gabiliukais, blokais, dalimis. Linos melodiniai bandymai vyko paraleliai, tad kūrinio elementai – tekstas, muzika, nors ir kurti vienuoje, atskirai, savarankiškai, augo vienu metu, pereidami visų mūsų trijų nuomonių filtrą. Tekstui ir melodijai įtakos turėjo ir pačios atlikėjos – jų balsinės savybės, temperamentas, kalbos maniera. Tas pats darbo principas ir nehierarchinis režimas išliko kuriant „Saulę ir jūrą“.

Jūsų sukurto operos „Geros dienos!“ libreto tekstas, žvelgiant iš lietuviškojo žiūrovo perspektyvos, be abejo, aktualus ir gali būti kuo puikiausiai atpažįstamas (iš nuogirdų, pasakojimų ar net asmeninių patyrimų), tačiau kaip yra užsienyje, kaip į operą reaguoja skirtinga publika? Opera apkeliaavo daugybę šalių – ar galima sakyti, kad joje reflektuojama universali problematika, kuri gali būti atpažįstama įvairaus žiūrovo? Kokių reakcijų sulaukiate?

V. Grainytė: Į kūrinių gyvai reaguojama visose šalyse – juokiamasi, gaudinamasi. Tai leidžia daryti išvadą, kad problematika nėra vien lokali, o spektaklyje veikiančių kasininkių portretai yra lengvai atpažįstami visose geografinėse platumose. Opera nėra vien apie lietuviškas sunkiomis sąlygomis dirbančias pardavėjas – kasininkės figūra yra priemonė kalbėti apie visuotinį vartojimą, kapitalistinės sistemos karuselę, kurioje neišvengiamai sukamės ir netgi to nenorėdami – mėgaujamės.

Didžiajai daliai lietuviškosios teatro publikos opera „Geros dienos!“ buvo ir ryškesnis susipažinimas su Jūsų, kaip kompozitorės, darbu. Tad pakomentuokite, kaip vyko šio projekto kūrybinis procesas? Muziką operai sukūrėte jau atsiradus tekstui, režisūrinei koncepcijai, o gal Jūsų kūrybinis procesas vyko paraleliai?

Lina Lapelytė: Svarbu paminėti, kad operoje aktorių nėra – atrankos ieškant įsivaizduojamų personažų vyko mėgėjų ir profesionaliuose choruose, Muzikos akademijos koridoriuose, netgi parduotuvėse. Kūrybinis procesas vyko paraleliai: muzika veikė dramaturgiją, dramaturgija – režisūrą, o režisūra – tekstą, ir atvirkščiai. Be to, tiek vizualų, tiek tekstinį, tiek muzikinį turinį inspiravo ir pačios moterys, su kuriomis dirbome. Kiekviena jų, transliuodama jai skirtą charakterį, transliuoja save pačią.

Teko skaityti, kad operos aktorių komanda šiek tiek keitėsi. Kaip pokyčiai veikė kūrinį: ar tai sukelia daugiau trikdžių, įvedant naują narę, ar priešingai – pokyčiai pozityvūs, įnešantys kažką nauja?

R. Barzdžiukaitė: Pokyčiai neišvengiami dėl praktinių priežasčių, pavyzdžiui, kažkas negali išvykti į gastroles, tenka ieškoti dublerių. Nauji žmonės visada įneša naujovių. Kartais jos stebina pozityviai, kartais tampa iššūkiu.

Kaip kilo šių metų „Sirenose“ pristatytos naujos šiuolaikinės operos „Saulė ir jūra“ idėja? Kodėl pasirinkote Nacionalinės dailės galerijos erdvę? Scenografija išties sudėtinga, reikalaujanti tam tikros žiūros perspektyvos, ar apskritai lengva rasti tinkamas erdves tokiems projektams?

R. Barzdžiukaitė: Idėja kilo – kaip dažnai būna – vaizduotėje susirimavus skirtingiems elementams. Guggenheimo muziejaus architektūra – kaip etaloninė vaidybos aikštelė, kurioje dėl spirale kylančio rakurso žiūrovai turėtų galimybę stebėti sceną iš aukštai ir tarsi iškirptą iš konteksto, be menamo fono. Kiti elementai: pasyviai besideginantys kūnai, smėlis, odė laikinumui. Vėliau supratome, kad žinutė apie vartojimo neišvengiamybę, kurią plėtojome pirmoje operoje, šįsyk subtiliai inkarnuojasi ekologinėse temose.

L. Lapelytė: „Saulė ir jūra“ – tai kūrinys apie kasdienybę, trapumą, grožį, laikinumą, malonumą, nuovargį ir amžinybę. Visa tai telpa saulės nutviekstame paplūdimyje. Muzika – vasariškai lengva.

Esate ne tik kompozitorė, kuriate ir performansus, kurie neretai pristatomi galerijų erdvėse, vizualiojo meno parodų kontekstuose. Opera „Geros dienos!“ buvo pristatoma teatrų scenose, naujasis kūrinys „Saulė ir jūra“ yra skirtas galerijų erdvei. Kuo Jums, kaip menininkei, svarbi pati erdvė, kuri iš dalies ir nulemia susidūrimą su tam tikra publika?

L. Lapelytė: Stengiamės, kad mūsų kūriniai veiktų tarp kontekstų, kad būtų suprantami tiek vizualiojo meno, tiek teatro, tiek muzikos mėgėjų auditorijoms. Kūriniams „Geros dienos!“ ir „Saulė ir jūra“ ieškojome specifinių erdvių. Operai „Geros dienos!“ idealiai tinka baltas kubas, kurio baltumas primena prekybos centrus, todėl pirmiausia ji rodyta Šiuolaikinio meno centre. „Saulė ir jūrai“ ieškojome specifinio žiūrėjimo rakurso iš viršaus ir tai radome Nacionalinėje dailės galerijoje. Vėliau kontekstai patys pasirenka kūrinis – esame atviroji įvairovei ir džiaugiamės netikėtumais.

Anksčiau pristatytoje operoje inspiracijų šaltinis atrodo apčiuopiamas, atpažįstamas, ne kartą ir Jūsų pačių, kūrėjų, minėta, kad kai kurie naratyvai, momentai paimti iš tikrovės, patyrimų. O kaip yra naujajame projekte – ar galima kalbėti apie tikrovės ir fikcijos derinį (kas dominuoja)? Kokie buvo Jūsų inspiracijų šaltiniai?

V. Grainytė: Jeigu atvirai, „Saulės ir jūros“ libreto rašymas buvo pati įdomiausia ir sudėtingiausia kada nors turėta užduotis. Skirtingai nei „Geros dienos!“, „Saulės ir jūros“ tekstai radosi gilinantis į specifinę medžiagą, skaitant tikslines knygas, straipsnius, žiūrint dokumentinius filmus. Domėjimosi temos – klimato kaita, ekologija, ekosistemų ryšiai, antropocentrizmas, geologija... Norint išvengti spekuliacijų aktualiomis ir tikrai didelėmis temomis, bijant nepaslysti ant didaktinių intonacijų, prisidėti prie katastrofos būvio eskalavimo, teko daug tekstų palikti už kadro arba jie susitraukė iki voveraitės dydžio – poetinio, buitinio lygmens, tapo trumpomis asmeninėmis istorijomis, užuominomis... Nuostabiausia buvo atrasti, kad, perėjus visų penkių iki šiol žemėje buvusių masinių gyvybės išnykimų peripetijas ar įsigilinus į koralų kolonijų agonijas, maisto mylių prasmę, išeinama į tą patį greitkelį – vėl kalbame apie kapitalizmą, vartojimą. Tik šįkart – platesniu, nei prekybos centro retorika, mastu. Dokumentika – tikri faktai ar mokslinės žinios – tiesioginiu pavidalu į libretą nepersikėlė, tačiau davė kibirkštį skirtingiems gabaliukams, fiktyviems elementams.

Jūsų muzikinės kompozicijos, sprendimai turbūt neretai tradicinės lietuviškos scenos menų žiūrovui atrodo netikėti. Kaip Jūs pati žvelgiate į lietuviškąjį kontekstą, kokių pokyčių, tendencijų matote muzikos ir teatro ar performanso sintezėje?

L. Lapelytė: Nesu tikra dėl muzikinių sprendimų naujumo – jie labai paprasti ir, manau, būtų keista muziką atskirti nuo kitų elementų tokia žanre, kaip šiuolaikinė opera. Mus pačias ir stebina, ir džiugina, kad opera „Geros dienos!“ tapo ypatingu reiškiniu lietuviškame kontekste, tačiau aš pati nesu šio konteksto žinovė. Stengiuosi prie kūrybos prieiti asmeniškai, conceptualiai, o dominantys kontekstai nesibaigia Lietuva. Džiaugiuosi, kad tiek teatras, tiek vizualusis menas ar muzika vis dažniau veikia išvien, mažėja atskirtis tarp skirtingų žanrų.

Kiek Jums, kaip režisieri, ir visai Jūsų komandai svarbus su žiūrovu kuriamas santykis? Dabar daugelis kūrėjų siekia kuo artimesnio santykio – įtraukimo, interaktyvumo (nesakau, kad visuomet tai geriausias kelias), ar to galima tikėtis Jūsų kituose projektuose?

R. Barzdžiukaitė: Domina žiūrovo ir erdvės santykio nekonvenciniai sprendimai, bet įtraukti žiūrovus į tiesioginį spektaklio turinio formavimą kol kas nebuvo poreikio.

Dėkoju už pokalbį.

- 6 Perskaitykite keletą nuomonių apie operą. Pasikalbėkite poromis, kuri nuomonė jums artimiausia.

Opera, Rūtos Kaškelevičiūtės nuotr.

Miręs ar gyvas? Kuo varomas ir su kuo valgomas? Įmanomas ar neįmanomas šiandien? Koks tas operos žanras ir jo gerbėjas – operomanas?

Rita Mačiliūnaitė

Kompozitorė

„Tai teatre garsiai ir aukštai dainuojanti stambi moteriškė, kuri įsimyli garsiai ir storai dainuojantį vyrą“, – taip į šį klausimą muzikos istorijos pamokoje man atsakė penktos klasės mokinys. O aš, nors ir esu sukūrusi šešias operas bei pati scenoje jų esu atlikusi ne vieną, kažkokio konkretaus atsakymo neturiu. Man šis žanras – tai plati erdvė, kurioje galima padaryti daug, nes ji be pradžios ir pabaigos.

Remiantis enciklopedija, *opera* (ital. *opera*, lot. *opera*) – sceninis muzikinis veikalas, *manija* (gr. *μανία*) – aistra, potraukis, beprotybė. Taigi *operomanas* – aistringas sceninio muzikinio veikalo beprotytis, kuris, mano nuomone, turi aktyviai populiarinti (kurti operos

muziką, scenografiją, atlikti ją, režisuoti, kritikuoti ar analizuoti) ir / arba „vartoti“ (lankytis operos teatre, žiūrėti vaizdo, klausytis garso įrašų, skaityti libretus ir recenzijas) operą.

Jensas Hedmanas

Kompozitorius

Man opera tai:

...įveiksminta muzika, kurioje dainininkai pasakoja istoriją
muzika, lydima kitos meno formos;

...dainavimo būdas, kuris turi ilgą ir gilią tradiciją.

Ričardas Šumila

Dirigentas

Opera – tai idėjų, minčių, jausmų, nuotaikų, žmonių, bendraminčių, draugų ir, aišku, visų įmanomų menų sintezė. Man asmeniškai tai žanras, kuris labiausiai jaudina, paliečia širdį, mintis, įprasmina vaizdu muziką, arba, atvirkščiai, muzika įprasmina veiksma. Kas svarbiau operoje, muzika – dirigentas ar veiksmas – režisierius, taip lyg šiol ir nėra aišku.

Mykolas Natalevičius

Kompozitorius

Opera man yra puikus būdas leisti laisvalaikį ir išreikšti kūrybiškumą. Šiuolaikinė opera – be galo įvairi, ir norint įvardyti, kas ji yra, turbūt geriau sakyti, kas ji nėra. Opera nėra kinas, nėra spektaklis, nėra oratorija ar simfonija. Tai tarpdisciplininė meninė erdvė, kurioje jungiamos įvairios medijos, o muzika ir garsas yra svarbiausi.

Marija Grikevičiūtė

Pianistė

Opera – tai beveik visada ilga, skausminga ir pompastiška mirtis, dvelkianti nišiniaiais kvėpalais ir graudžiu valtornos solo...

Gintarė Mingelaitė (Goraparasit)

Režisierė, scenografė

Opera – ne tik muzika. Tai – kūnas, judesys, šviesa, scenografija ir dabartinis tu. Opera yra žaidimų aikštelė, tarpininkas, kuris padeda kovoti savus mūšius.

Rugilė Barzdžiukaitė

Režisierė

Operos terminas vis dar apipintas nebūtinai teigiamomis konotacijomis, asocijuojasi su neretai pompastišku turiniu ir įmantria raiška. Visgi šio žanro galimybės nėra ribotos: ir jame įmanomas paprastumas, tiesumas, minimalizmas.

Albertas Navickas

Kompozitorius

Mano manymu, daug dalykų yra opera. Taip sakau, nes man būtų sunku įvardyti, kas nėra opera. Per pastarąjį šimtmetį šis žanras patyrė tiek pokyčių, naujovių, kontekstų, jog toks daugialypiškumas man įkvepia pasitikėjimo: beveik neįmanoma sukurti *neoperą*, norint sukurti operą.

Pagal

Nemunas, 2018, kovas

7 Perskaitykite tekstą ir grupėje pasikalbėkite apie menininkę Liną Lapelytę. Atsakykite į klausimus.

1. Ką sužinojote apie Linos Lapelytės asmenybę?
2. Kuo ypatingas L. Lapelytės kuriamas menas?
3. Koks menininkės kelias į žinomumą?

Menininkė Lina Lapelytė: „Atstovauti Venecijos bienalėje – ir įvertinimas, ir iššūkis“

Vita Vilimaitė Lefebvre Delattre

Linos Lapelytės (34 m.) darbo vieta – visas pasaulis, ir jame garsios lietuvių menininkės kūriniai turi nemažai gerbėjų. Linos kartu su Rugile Barzdžiukaite ir Vaiva Grainyte sukurta opera-performansas „Saulė ir jūra“ išrinktas atstovauti Lietuvai Venecijos bienalėje.

Interneto platybėse užkliuvau už nuotraukos, iš kurios į mane žvelgė be jokio makiažo itin jaunai atrodanti **moteris**. Jos **šypsena** šilta, jauki, o žvilgsnis gilus, net melancholiškas. Asimetriškai nukirpti plaukai – Linos Lapelytės vizitinė kortelė, tikrai nesumaišysi jos su niekuo kitu. „Nesistengiu kirptis specialiai, tiesiog taip patogu“, – gūžteli pečiais, užklausta apie šukuoseną.

Menininkė daug ko nesureikšmina arba bent jau nesureikšmina to, ko nereikia. Šiuo metu L. Lapelytės gyvenime darbai veja darbus, galerijos galerijas, o vienas svarbiausių pasirodymų laukia artėjančioje 58-ojoje Venecijos šiuolaikinio meno bienalėje.

„Atstovauti Lietuvai Venecijos bienalėje – be galo svarbus įvertinimas ir kartu didelis iššūkis, – sako kūrėja. – Nedidelė Lietuvos paviljono komanda turi suvaldyti daugiau kaip 30 projektą įgyvendinti padedančių, jame dalyvaujančių žmonių, o laiko lieka vis mažiau.“ Tačiau Linos balsas ramus, ji šypsosi. Už plačių Vilniuje, Naujamiestyje, esančio lofto, kuriame seniau buvo „petiorkų“ gamykla, langų vis dar boluoja sniegas. Šeimos (su architektu Mantu Petraičiu pora augina 10-metį Jeronimą, 7-erių metų Praną ir 5-metį Juozą) namų virtuvėje paprasta pamiršti, kad L. Lapelytės darbai rodomi geriausiose pasaulio galerijose. „Man svarbiausia, kad dabar darau tai, ką visada norėjau daryti, – teigia **kūrėja**. – Ir niekas nežino, kiek truks šis etapas.“

Žanrų įvairovė

Vaikystėje Lina neįtarė, kad jos profesinė **karjera** taip išsišakos – kad ji bus smuikininkė, kompozitorė, garso menininkė, vokalistė, performanso ir šiuolaikinės operos kūrėja. „Mama, inžinierė, svajojo, kad griežčiau smuiku, nes jos pačios tėvai manė, kad mergaitėms netinka mokytis groti instrumentais, – prisimena kūrėja. – Įstojau į Lietuvos teatro ir muzikos akademiją, į smuiko specialybę, ir patekau į labai akademinę aplinką.“ Menininkės vizijos apie galimybę eksperimentuoti, kurti tokį meną, kokį kūrė jos jaunystės dievaitė,

„Saulė ir jūra“, Linos Pestal nuotr.

garsai avangardinio meno kūrėja amerikietė Laurie Anderson, atsi-
trenkė į griežtus žanrų rėmus. „Tada man atrodė, kad instrumentas
yra saviraiškos priemonė, – sako pašnekovė. – Buvo įdomu, kaip
muzika atrodo, o ne kaip skamba.“

Bakalauro studijas Lina vis dėlto nusprendė baigti Londone,
ten pradėjo studijuoti ir garso meną. „Šis miestas tapo savas nuo
kokių 18-os metų, – vasaromis važiuodavau į jį padirbėti, – pasakoja
menininkė. – Tarp mano draugų buvo nemažai eksperimentinę
muziką kuriančių muzikantų. Intuityviai judėjau ta kryptimi, kuri
mane domino.“

Magistrantūros studijas lietuvė apsisprendė pasirinkti Karališkajame menų koledže (*Royal College of Art*), įstojo į skulptūrą. Lina sako, kad tiek smuikininkės, tiek skulptorės išsilavinimas jai leidžia kalbėti apie tai, kas aktualu. „Mano kūrinių temas diktuoja asmeninė patirtis, susijusi su įvairių lyčių, rasių žmonių santykiais, žmogaus santykiu su pasauliu, gamta, savimi, – teigia kūrėja. – Man įdomios ribos tarp meno, muzikos, teatro. Tokie – ir mano darbai: lyg ir muzika, bet ne tik, lyg ir menas, bet per mažai vizualus, lyg ir teatras, bet be dramos.“ Linai svarbu atskleisti performansų dalyvių emocijas, charakterį. Menininkė teigia, kad jos **kūriniai** yra muzikiniai, tačiau dažnai skirti žiūrėti. Gal todėl ir nustebo, kai viena Vokietijos radijo stotis pasiūlė parengti laidą apie jos kūrybą. „Jie norėtų per radiją transliuoti projektą „Ladies“ (2015 m.), kurio metu keturios profesionalios 30 metų „Lietuvos“ ansamblyje grojusios kanklininkės skambina joms sukurtą kūrinį, – sako menininkė. – Nesu tikra, ar tai būtų paveiku, nes muzikantes svarbu matyti, būti šalia jų, ne tik girdėti.“

Kompozitorė dažnai neieško ir profesionalių atlikėjų, jai nerūpi amžius, svarbiau – kad spektaklio, operos ar performanso dalyviai bendradarbiautų. Londone rodytos operos „Hunky Bluff“ (2014 m.) atlikėjai – moterų choras beveik vyriškais balsais dainavo aranžuotas kažkada kastratų atliekamas arijas – irgi neprofesionalai. Po spektaklio kritikai rašė, kad menininkės performansai bei operos pasižymi pastišo ir grotesko kupina ekspresija, teatrine įtaiga, išraiškingu stilizuotu vizualumu ir postfeministinio meno tradicijai artimu jautrumu moters tapatybei, jos santykiui su šiuolaikine tikrove.

Kaip L. Lapelytė tapo žinoma profesionalams jau nuo pirmųjų didesnių pasirodymų? „Atsitiktinumas, – juokiasi kūrėja. – Taip sutapo, kad dabar be performanso neapsieina nė vienos parodos atidarymas, o menininkai netgi skatinami kurti performansus. Tiesiog tai, ką darau, tapo aktualu.“

Neina pramintu keliu

Man regis, Lina kuklinasi. Prisimenu pirmąjį matytą menininkės performansą 2017 m. Paryžiuje, tarptautinėje meno mugėje FIAC. Tada L. Lapelytė pristatė operą-performansą „Candy Shop – the Circus“. „Candy Shop“ – tai seksualinių intencijų prisodrintas garsaus reperio 50 Cent hito pavadinimas. „Šiuolaikinis repas – tai vis mažiau protesto ir daugiau seksizmo bei mačizmo. Man buvo įdomu perfrazuoti užkoduotus galios žaidimus į lopšines, pasakojančias apie grožį, lytį, kasdienybę“, – taip kūrinio idėją pristatė kūrėja. Tada tarp atlikėjų mačiau ir pačią menininkę. Ar Lina pasirodo per visus savo performansus? „Kai dirbu su didesne grupe žmonių, noriu būti tarp jų, – sako pašnekovė. – Taip pasirodymas

man pačiai tampa intymesnis, esu arčiau žiūrovų, atlikėjų, jaučiu su jais emocinį ryšį.“ Operą Paryžiaus publika sutiko ovacijomis, menininkė buvo pakviesta kūrinį pristatyti šiuolaikinio meno galerijoje „Fondation Cartier“.

Lina sutinka su mano pastebėjimu, kad kartais kūrėjus į sėkmę atveda ne tik talentas, kad jiems tenka dalyvauti užkulisiniuose žaidimuose, tarkim, darbus eksponuoti tam tikroje galerijoje. L. Lapelytei tokie žaidimai neįdomūs, nes neįdomu eiti daugeliui įprastu, pramintu keliu. „Man svarbiausia – įdomūs, atviri ir kartu kuriantys žmonės, – sako pašnekovė. – Būtent jų dėka judu į priekį.“

Be abejo, ne viskas visada būna taip, kaip Lina norėtų, profesinės duobės jai puikiai pažįstamos. „Kartais labai pavargstu, nes su žmonėmis dirbti emociškai sudėtinga, – tvirtina kūrėja. – Ne

Lina Lapelytė, Audriaus Solomino nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

visada pavyksta greitai pasikrauti ar rasti išeitį. Būna, kad nieko nenori daryti, viskas atrodo beprasmiška, tačiau neturi pasirinkimo nedaryti, todėl keliesi ir judi į priekį.“

L. Lapelytės kasdienybė – tai kelionės, bendravimas su įvairių tautybių kuratoriais, parodos, pasirodymai. O tada – tylos, kūrybos momentas, kai būtina likti su savimi, kompiuteriu, keliais instrumentais ar tiesiog baltu popieriaus lapu. Studijos menininkė neturi, todėl jos darbo vieta gali būti bet kur. „Dažniausiai dirbu Londone, eksperimentinės muzikos projektų erdvėje „Cafe Oto“, – pasakoja kompozitorė. – Esu iš grupelės kūrėjų, pakviestų dirbti kartu ir dalytis erdve.“

Išdainuotas skausmas

Lietuvoje L. Lapelytė išgarsėjo prieš 7-erius metus, kai kartu su rašytoja Vaiva Grainyte ir kino bei teatro režisiere Rugile Barzdžiukaite pristatė šiuolaikinę operą „Geros dienos!“, kurioje dešimt prekybos centro kasininkų pasakojo savo likimus. Po premjeros menininkės manė, kad šis pasirodymas buvo pirmas ir paskutinis, nes kurį laiką jokių atsiliepimų negirdėjo nei iš institucijų, nei iš kritikų. Kūrėja pripažįsta, kad tokiais tylos momentais be galo sunku judėti toliau. „Negali vėl belstis į duris ir sakyti: „Pažiūrėkite mūsų kūrinį dar kartą.“ O tada staiga paskambina ir sako: „Jūs gavote reikšmingą apdovanojimą“, – atvirauja pašnekovė. Praėjus metams nuo premjeros Tarptautinis teatro institutas operą „Geros dienos!“ atrinko į konkurso „Music Theatre NOW“ finalą, spektaklis buvo įvertintas prizų „Globe Teana-Theatre Observation“, Lina gavo kvietimą parodyti jį Šanchajuje. Opera „Geros dienos!“ įvertinta ir Auksiniu scenos kryžiumi.

Prieš trejus metus kūrėjos laimėjo Akademie Schloss Solitude stipendiją Štutgarte ir vėl susibūrė įgyvendinti projekto. „Neseniai supratome, kad opera „Saulė ir jūra“ yra antroji „Geros dienos!“ dalis, – šypsosi Lina. – Tik šį kartą apie vartojimą kalbame per klimato kaitos prizmę.“ Operos personažai prie menamos jūros, ant keliomis tonomis smėlio padengtų grindų, kuria naują istoriją. Kodėl sterilų, baltą kasininkų pasaulį pakeitė saulėto paplūdimio motyvas? „Gal norėjosi visai kitokio išpūdzio? – svarsto menininkė. – Kasininkės iš išorės atrodė vienodos. O čia kiekvienas kūnas kitoks, atviras, kone nuogas.“ Maudomukais vilkintys ant spalvotų rankšluosčių gulintys, sėdintys skirtingų lyčių, amžiaus, socialinio sluoksnio personažai dainuoja apie savo rūpesčius, dalijasi prisiminimais, filosofuoja ir nagrinėja kremą nuo saulės sudėtį ar kaip reikės kepti kiaušiniene pusryčiams. „Viena herojė pasakoja, kad nardydama matė pablyškusius koralus, – pasakoja Lina. – Ji nesuvoja, kad gamta nyksta dėl žmogaus daromos žalos. Šia opera norėjosi pakalbėti apie ekologinę katastrofą atskleidžiant vartojimo malonumus, kasdienybę, jos trapumą, žmogaus ir Žemės nuovargį.“ Pernai parodyta opera iškart sulaukė didelio susidomėjimo ir buvo atrinkta atstovauti Lietuvai Venecijos bienalėje.

Pasiruošimas Venecijai

Dabar visą savo laiką Lina ir skiria pasiruošimui Lietuvai jubiliejinėi bienalei – mūsų šalis viename svarbiausių šiuolaikinio meno renginių dalyvaus dvidešimtą kartą. „Operos libretą parašėme ir anglų kalba, adaptavome muziką, – pasakoja kūrėja. – Venecijoje atsirinkome vietos atlikėjų.“ Mažiausiai reikės dvidešimties daini-

ninkų. Dainuos ir lietuviai. Pusę metų trunkančioje bienalėje operą kūrėjos planuoja rodyti kiekvieną šeštadienį. „Atsisakėme minties demonstruoti kasdien, nes tam Lietuvos kultūros tarybos skirtų pinigų nepakanka. Pasirodymams šeštadieniais rengti reikia papildomų 60 tūkstančių eurų. Tiesa, trečdalį trūkstamos sumos jau surinkome, projektą gali paremti visi norintieji“, – sako menininkė. Opera bus rodoma Karinio jūrų laivyno teritorijoje esančiame pastate, netoli arsenalo, kur eksponuojami pagrindinės parodos kūriniai. „Ši erdvė iki šiol bienalės metu nebuvo naudojama. Mums pasisekė – ieškojome labai specifinės architektūros, o ši erdvė leis žiūrėti pasirodymą iš viršaus, – teigia L. Lapelytė. – Kai opera nebus rodoma, bus galima pažiūrėti garso ir šviesos instaliaciją su keliais performanso elementais.“

Lietuva dar nėra pristačiusi tokio projekto, kuriame dalyvautų žmonės, todėl menininkei labai svarbu, kad pavyktų. „Nedaugelis žino, kas yra ta bienalė ir kodėl jie turėtų padėti, – sako pašnekovė. – Jeigu tai būtų sportinis pasirodymas, būtų kitaip.“ Ji tikina suvokianti, kad menininkai irgi turėtų mažinti atotrūkį tarp meno pasaulio ir žiūrovų. Linai svarbu, kad darbą suprastų ir neprofesionalas, ir tas, kuris gali kūrinių profesionaliai lupti sluoksnis po sluoksnio.

L. Lapelytė teigia, kad ieškodama rėmėjų sutiko entuziastingų jaunų mecenatų, kuriems svarbiau investuoti į idėjas, o ne į kūrinių. „Esu efemerinio meno kūrėja, mano menas yra čia ir dabar, todėl man svarbūs mecenatai, kurie žodžiui „turėjimas“ suteikia kitokią prasmę“, – sako pašnekovė. Performansai irgi kolekcionuojami – šiuo metu menininkė kaip tik kalbasi su keliais kolekcininkais. Performansą įsigijęs žmogus gauna sertifikatą, kuriame jis nurodomas kaip kūrinių savininkas.

Kaip Linai sekasi suderinti intensyvią karjerą su šeima? Menininkė sako, kad tai – gero organizavimo reikalas. Su Mantu jie derina planus, darbo grafikus. „Palaikome vienas kitą ir stengiamės viską – ar tai būtų meno rezidencija, ar naujas Manto projektas – daryti kartu“, – teigia L. Lapelytė ir priduria, kad gyvenimas ant lagaminų turi ir trūkumų, ir privalumų: „Kai reikia nuolat persijunginėti į kitą kanalą, vargina. Kita vertus, kitose vietose ir persikrauninėti, tai – maži pabėgimai.“ Kadangi trečiaklasis Jeronimas lanko mokyklą Vilniuje, šeima pastaruoju metu dažniau būna Lietuvoje, tačiau Lina dažnai skrenda ir į Londoną. „Seku, kas ten vyksta. Tai miestas, kuriame taip pat svarbu būti, kaip ir nebūti“, – tvirtina L. Lapelytė. Atsisveikindama ji tarsteli, kad menininkui sunku kalbėti apie darbus – šie geriausiai patys kalba už save. „Mane domina meno magija, plotmė, kuriai atsivėrus dingsta noras analizuoti“, – sako Lina. Telioka jai pritarti.

Trumpa dosjė

Kvapas – „Comme 3“ („Comme Des Garçons“).

Vieta – Svencelės pelkė.

Miestas – Varšuva.

Atostogos – kaime.

Knyga – Alexo Ceccheti „Tai – pabaiga“ („Tamam Shud“).

Muzika – radijo stotis „NTS“.

Menininkas – Ragnaras Kjartanssonas.

Muziejus, galerija – šiuolaikinio meno centras „Le Consortium“

Dižone (Prancūzija).

Filmas – režisieriaus Peterio Greenaway'aus „Zedas ir du nuliai“

(„A Zed & Two Noughts“).

Laimė – kasdienybėje.

Svajonė – suspėti.

Moto – neforsuoti situacijos.

Pagal

Moteris, 2019, balandis

- Kurie kino, teatro ir muzikos temų tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti šiomis temomis?

3. Architektūra.

Vaizduojamasis menas

„Kūryba – tai gyvenimas. Gyvenimas – tai kūryba.“

Gabija Skučaitė

Pagal
[370.diena.lt](#), nr. 54, 2017, gegužė

▶ Eglės Ridikaitės palinkėjimas
mokiniam

Vilniaus senamiestis, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

Mokymės:

- diskutuoti apie architektūrą, vaizduojamąjį meną;
- pasakoti apie architektus ir jų darbus, dailinikus ir jų kūrybą;
- aptarti, vertinti architektų darbus, dailės kūrinius.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

- 1** Perskaitykite interviu su Marija Drėmaite ir atsakykite į klausimus.
1. Kodėl šalis svarbu, kad į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą būtų įtraukta kuo daugiau saugomų vietovių ir objektų?
 2. Kaip keitėsi požiūris į paveldą?
 3. Kodėl reikia pasakojimų apie vietas?

Lietuviams reikia patvirtinimo, kad jie ne prastesni už kitus

„Pakeisti visuomenės mąstymą – sunki užduotis. Kartais mūsų dienomis toks siekis skamba beveik fantastiškai. Bet kultūra, švietimas ir menas yra tos priemonės, kurios yra teigiamų pokyčių pagrindas“, – įsitikinusi Marija Drėmaitė, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė. Šios tarptautinės organizacijos konstitucijos preambulėje sakoma, kad karai kyla žmonių mintyse. Tad ir reikšmingus pokyčius reikėtų daryti jose.

Šiuo metu UNESCO Pasaulio paveldo sąraše yra keturios Lietuvos vietovės: Vilniaus istorinis centras, Kernavės archeologinė vietovė, Kuršių nerija ir Struvės geodezinis lankas. Ką tai reiškia šaliai?

Vilniaus senamiestis į sąrašą buvo įtrauktas prieš dvidešimt penkerius, o Kernavė – prieš penkiolika metų. Mūsų visuomenei svarbu prestižas – norisi ir reikia autoritetingo pripažinimo, pasitvirtinimo, kad nesame prastesni už kitus. Be to, valstybei ir kitaip naudinga turėti UNESCO saugomų objektų. Vienas vertes galima pamatuoti pinigine išraiška – tam geriausias matas yra kultūrinis turizmas, galima vertinti ir pagal restauravimui, pritaikymui pritraukiamas investicijas. Gal ir sunku patikėti, tačiau pasaulyje yra žmonių, kurie šalį kelionei renkasi tik pagal šį sąrašą – pagal jį tarsi vertina ir kultūros pasiekimus. Šiuo metu yra linkstama apskaičiuoti kultūros paveldo naudą mąstant plačiau ir pasitelkti modernios ekonomikos vertinimo kriterijus – kaip kinta gyvenimo lygis, pasitenkinimas gyvenimu, kokios susidaro sąlygos kurtis ir gyvuoti įvairioms kūrybinėms industrijoms. Tokią metodiką jau taikė Didžioji Britanija. Tiesa, buvimas UNESCO Pasaulio paveldo sąraše – tai ne tik prestižas, bet ir atsakomybė.

Pasaulis keičia požiūrį į paveldą ir jo saugojimą?

Po pasaulinių karų skubanti, greitėjanti Vakarų visuomenė tarsi nutarė, kad menas ir kasdienybė – nesuderinami. Taip atsirado dvi gyvenimo aplinkos: viena – kasdienybei, o kita – gėrėjimuisi ir saugojimui. Integralioji, holistinė šiuolaikinė paveldosauga bando naikinti šią takoskyrą. Ne tik plačiau visuomenei, bet ir

paveldosaugininkams yra nelengva keisti požiūrį, kad paveldas yra mūsų savastis, kultūros pagrindas, o ne už stiklo sienos saugomas objektas, kuriuo galima grožėtis tik iš tolo.

Ši problema aktuali ne tik mūsų šaliai: po XIX–XX amžiaus pokyčių Europoje nutrūko kartų ryšiai ir buvo prarasta ne tik natūrali pagarba vyresniesiems, bet ir gebėjimas vertinti ir saugoti ankstesnių kartų sukurtas vertybes. Su paveldosaugos studentais dažnai aptariame faktą, kaip skiriasi Rytų ir Vakarų kultūros: už vakarietiškosios ribų ir šiandien niekam nereikia aiškinti, kad senolius reikia gerbti. Tai yra savaimė suprantamas dalykas. Todėl Vakaruose po didžiųjų karų atsirado paveldo mokslas ir jo institucijos, o siekiant įtvirtinti universalų paveldo svarbumo suvokimą 1972 m. buvo sukurtas UNESCO Pasaulio paveldo sąrašas.

Tiesa, viena iš šiuolaikinių filosofų ir kritikų išsakomų pastabų UNESCO sąrašui – kad tai yra vakarietišku vertybių primetimas visam pasauliui. Juk kitos kultūros, pavyzdžiui, Japonija, kitaip supranta autentiškumą. Ne per materiją, o per tradiciją: mums svarbu išsaugoti tą pačią plytą, iš kurios prieš penkis šimtus metų statyta bažnyčia, o ten priimtina pakeisti susidėvėjusią senovinės šventyklos medinę detalę, jei meistras darbą atlieka pagarbiai išlaikydamas formas. Nepaisant šios kritikos, šalys vis dar laiko prestižu ir nauda turėti vietovių ir objektų šiame sąrašė.

Kas tuomet sukuria konkrečios vietos ar statinio patrauklumą, vertę?

Praktiškai kiekvienoje vietoje galima atrasti ką nors įdomaus. Vertė – ir tai tyrimais įrodyta psichologų, kultūrologų, filosofų – sukurama per pasakojimą. Pavyzdžiui, Ernestas Parulskis gali įdomiu pasakojimu sukurti vertę Žirmūnų ir Lazdynų daugiabučių rajonams. Kotryna Zylė knygoje „Milžinas Mažylis“ kuria vertę Kernavei ir kitoms istorinėms Lietuvos vietovėms.

Pasaulyje nedaug vietų, kurioms užtenka tik vizualinio poveikio, grožio – kažkam tai kopos, jūra, kalnai. Daugeliui vietų reikia pasakojimų, kad jos taptų ypatingos. Ir jie nebūtinai turi būti pagrįsti faktais. Vaizduotės, mitologijos, tautosakos fragmentai sukuria naują vertinimo dimensiją. Į penkis Kernavės piliakalnius galima žiūrėti kaip į žalias kalvas lauke, o galima atsispirti nuo fakto, kad šioje vietovėje civilizacija gyvuoja jau vienuolika tūkstantmečių, ir atsiduoti vaizduotei. Kai esi tokioje vietoje, supranti savo laikinumą pasaulyje. Man rodos, tai yra holistinės paveldosaugos pagrindas – kad esi laikinas, tik naudojiesi tuo, kas per daugelį amžių yra sukurta ir išsaugota. Tada ateina jausmas, kad neturi įgaliojimo naikinti ar stipriai keisti išlikusių vertybių. Matyt, tokios vietos tuo ir svarbios.

Pagal
<https://www.delfi.lt/veidai/kultura/lietuviams-reikia-patvirtinimo-kad-jie-ne-prastesni-uz-kitus.d?id=63868898>

- Patvirtinkite arba paneikite teiginius. Savo nuomonę pagrįskite.
 1. Buvimas UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė – tai ne tik prestižas, bet ir atsakomybė.
 2. Paveldas yra mūsų savastis, kultūros pagrindas, o ne už stiklo sienos saugomas objektas.
 3. Praktiškai kiekvienoje vietoje galima atrasti ką nors įdomaus.

- 2 Perskaitykite tekstą ir padiskutuokite grupėje, kodėl Kauno architektūrą verta įtraukti į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą.

UNESCO pripažinimo besiekiant: 10 vertingiausių Kauno modernizmo architektūros perliukų

Kauno tarpukario modernioji architektūra įtraukta į UNESCO, kuris laikomas vienu svarbiausių turizmo prekės ženklų, preliminarųjį paveldo sąrašą.

„Kol kas nominuojamos teritorijos ribos yra neaiškios, tačiau ji turėtų apimti didžiąją dalį Naujamiesčio. Tiesa, pradžioje galvota teikti nominacijai ne teritoriją, bet konkrečius pavienius pastatus – jų buvo numatyti 64. Vis dėlto, atsižvelgę į užsienio ekspertų patarimus, priėmėme sprendimą, jog teritorija vertingesnė kaip visuma“, – pabrėžė Kauno miesto savivaldybės Kultūros paveldo skyriaus vedėjas S. Rimas.

Kauno modernizmas susiformavo ketvirtajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, kai miestas buvo Lietuvos laikinoji sostinė, Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą. Pasak S. Rimo, modernizmas tuo metu reiškė ne tik kitokius, tinku dengtus, plokščiaстogius lenktomis linijomis pastatus, bet taip pat bylojo ir apie naują filosofiją. Architektūroje netrūko šviesos, erdvumo, o tai buvo priešinga ankštiesiems carinės Rusijos kambarėliams ir kabinetams. Tai diktavo ir laisvų darbo sąlygų madas.

„Tarpukario modernizmo architektūros dekore vyrauja minimalizmas. Minimaliomis priemonėmis siekta sukurti visavertį kūrinį. Meistriškumas išreikštas be jokių akivaizdžių elementų, pagrąžinimų. Suprantama, tuomet nepagalvota apie tinko ir drėgmės ar plokščių stogų ir sniego gausos problemas, tačiau galiausiai tai buvo išspręsta tam tikrais pataisymais. Modernizmas – tai namas-mašina, skirta gyventi žmonėms. Svarbiausia – erdvumas ir funkcionalumas“, – šią architektūros kryptį apibūdino S. Rimas.

Vertingiausi Kauno tarpukario modernizmą atspindintys objektai (informacija parengta remiantis *autc.lt* medžiaga):

1. Centrinio pašto rūmai (Laisvės al. 102; 1930–1932 m.)

Kauno paštas, Jono Petronio nuotr.

Tai vienas iš svarbiausių tarpukario laikotarpio Kauno reprezentacinių statinių, modernumo ir tautiškumo derinys. 1932 m. penkių aukštų su rūsiu Centrinis paštas buvo laikomas aukščiausiu Kauno statiniu, tikru orientyru, ir vadintas „dangokrapščiu“ (architektas – Feliksas Vizbaras). Statinys išsiskiria ne tik modernizmo bei „tautinio stiliaus“ elementų derme, tačiau ir gana prabangiu interjeru, liftais ir netgi dušais darbuotojams, fasade įmontuotu elektroniniu laikrodžiu. Pašto statyba kainavo apie 1 500 000 Lt, dar 250 000 Lt išleista papuošimams ir įrenginiams. Neapsieita ir be skandalų. Vienas jų – prakalbta apie dedamas į sienas senas plytas ir norą iš to užsidirbti. Ne itin patenkinti pastato funkcionalumu buvo ir tarpukaryje jame dirbę paštininkai.

Pašto interjeras gana gausiai dekoruotas žymiausių to meto dailininkų – Šimonio ir Kalpoko – darbais. Sovietiniu laikotarpiu pašto interjeras buvo šiek tiek pakeistas.

2. Buvę bendrovės „Pieno centras“ rūmai (Laisvės al. 55 / S. Daukanto g. 18; 1931–1934 m.)

Pieno centras, Jono Petronio nuotr.

Tarpukario Laisvės alėjos madas diktavo Holivudas – veikė net 10 privačių kino teatrų. Taip pat buvo pastatytas ir šis – vienas pirmųjų daugiafunkčių pastatų: pirmame aukšte veikė „Pieno centro“ krautuvėlė ir valgykla, į kurią šaltibarščių užsukdavo paskanauti ir Prancūzijos konsulo žmona. Taip pat per du aukštus išsidėstė geriausia Lietuvoje tituluota brolių Muralių vyrų ir moterų kirpykla, antrame aukšte glaudėsi administracinės patalpos, o trečiajame buvo įrengti gyvenamieji butai.

Sovietmečiu architektų Vytauto Landsbergio-Žemkalnio ir Karolio Reisono kurtas statinys buvo pritaikytas akademinėi veiklai. Dabartinės vaistinės vietoje kurį laiką veikė kavinė ir bankas. Rūmai 1937 m. tarptautinėje parodoje „Exposition Internationale des Arts et des Techniques“ Paryžiuje buvo apdovanoti garbės diplomu ir bronzos medaliu. Savo aukštingumu, kaip ir Centriniai pašto rūmai, jie išsiskyrė iš kitų aplinkinių pastatų ir buvo puiki bulvaro užuomazga.

Pagal
<https://www.15min.lt/verslas/naujiena/kvadratinis-metras/nekilnojamas-turtas/unesco-pripazinimo-besiekiant-10-vertingiausiu-kauno-modernizmo-architekturos-perliuku-973-752182>

- Papasakokite apie savo šalies miestus, įtrauktus į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą arba, jūsų nuomone, vertus būti šiame sąrašė.

3 Perskaitykite tekstą apie vieną iš žinomiausių lietuvių dailininkų ir kompozitorių Mikalojų Konstantiną Čiurlionį ir atsakykite į klausimus.

1. Kodėl sakoma, kad M. K. Čiurlionis siekė kelių menų harmonijos?
2. Kuo svarbi M. K. Čiurlionio literatūrinė kūryba?
3. Koks buvo M. K. Čiurlionio kelias į meną?
4. Kas menininkui darė didžiausią įtaką?
5. Kuo saviti M. K. Čiurlionio dailės kūriniai?
6. Kokia buvo M. K. Čiurlionio veikla Vilniuje?
7. Koks buvo menininko gyvenimas Peterburge 1909–1911 metais?
8. Kaip įamžintas M. K. Čiurlionio atminimas?
9. Kokiems menininkams turėjo įtakos M. K. Čiurlionio kūryba?

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

Manfredas Žvirgždas, Viktorija Šeina

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911) buvo profesionalus muzikas, labiausiai išgarsėjęs dailės darbais, siekęs kelių menų harmonijos. Novatoriška Čiurlionio kūryba suteikė stiprų impulsą simbolistams ir neoromantikams, jo autoritetu gindamas modernistinę estetiką rėmėsi Balys Sruoga. Literatūros istorijai svarbūs lenkiškai rašyti Čiurlionio laišakai, ypač skirti žmonai Sofijai Kymantaitei-Čiurlionienei (1886–1958) – rašytojai, neoromantinės krypties lietuvių literatūroje pradininkei. Laiškuose greta emociionalių poetinių impresijų gausu dailininko ir kompozitoriaus kūrybos motyvų variacijų, komentarų, daug medžiagos to meto kultūros istorijai. Pasak Vytauto Landsbergio, šiuos laiškus galima laikyti grožiniais kūriniais: „Vaizduotės polėkis [juose virsta] poetizuota pasaka, moters garbinimas – įkvėptu himnu ar ode <...>. Rašęs vienam artimam žmogui, M. K. Čiurlionis prabyla ir darosi artimas daugeliui.“

Mikalojus Konstantinas buvo vyriausias iš devynių Druskininkų bažnyčios vargonininko vaikų. Būsimasis kompozitorius gimė 1875 m. rugsėjo 22 d. Varėnoje, 1889 m. atsidūrė Plungėje, kur muzikavo kultūros mecenato, kunigaikščio Mykolo Oginskio dvaro orkestre. Čia gimė pirmieji muzikiniai kūrinėliai. 1894–1899 m., kunigaikščio finansiškai remiamas, jaunasis muzikas studijavo Varšuvos, o 1901–1902 m. stažavosi Leipcigo konservatorijoje. Leipcige itin daug dėmesio skyrė žymiausių XIX a. kompozitorių studijoms. Tais metais galutinai susiformavo jo muzikinis skonis, prabudo kūrybinės galios: 1900–1901 m. Čiurlionis sukūrė simfoninę poemą „Miške“, kurioje susiliejo tėvynės nostalgija ir romantinės muzi-

kos (Richardo Štrauso, Hektoro Berliožo) melodinės struktūros. Studijuojant Leipcige įvyko lūžis Čiurlionio kaip kompozitoriaus pasaulėvokoje: susipažinęs su tuo metu populiarėjančia atonaliaja muzika, jis pasuko modernesnių išraiškos formų link: baigęs studijas, pradėjo kurti simfoninę poemą „Jūra“, aranžavo lietuvių liaudies dainas. Iš viso priskaičiuojama 350–400 muzikinių Čiurlionio kūrinių – daugiausiai skirtų fortepijonui, taip pat svarbūs simfoniniai opusai, vokaliniai kūriniai.

Profesionaliai domėtis daile Čiurlionis pradėjo gana vėlai: nuo 1902 m. Varšuvoje mokėsi tapybos, bet buvo nusivylęs akademinio tapybos kurso programa. Būdamas artimas simbolizmui, jis liko savitas, linkęs į vaizdines abstrakcijas, filosofinius apibendrinimus. Greta tradicinių tapybos žanrų Čiurlionis išrado naujų – jis siekė vaizdų kalba perteikti sonatos, preliudo, fugos kompozicines struktūras. Čiurlionis gerai išmanė savojo laiko filosofinį kontekstą, buvo susipažinęs su Frydricho Nyčės (Friedrich Nietzsche), Artūro Šopenhauerio (Arthur Schopenhauer) idėjomis. Mirties, išnykimo, gyvenimo trapumo motyvai persmelkia visą Čiurlionio kūrybą.

Grįžęs į Vilnių, Čiurlionis su kartėliu rašė: „Santykiai su broliais lietuviais labai sunkūs. <...> Kiekvienas, nors ir kvailas, dedasi daug išmanęs, o į pažangius žmones, kurie tikrai ką nors galėtų padaryti, žiūrima su įtarimu ir nepalankiai.“ Tautiniam sąjūdžiui, suaktyvėjusiam po 1905 m. sukilimo, menininkas atidavė daug jėgų: 1907 m. rūpinosi pirmosios lietuvių dailės parodos Vilniaus Vileišių rūmuose rengimu, pateikė jai ir vėliau vykusioms parodoms nemažai paveikslų, prisidėjo prie Lietuvių dailės draugijos steigimo, 1908 m. vadovavo „Vilniaus kanklių“ draugijos chorui.

Čiurlionio menas beveik nepriklauso nuo istorinio konteksto. Bibliniai, krikščioniški motyvai jo paveiksluose pinasi su panteistiniu pasaulėvaizdžiu. Esama kūrinių, kuriuose pasitelkiant tautodailės motyvus ar Vyčio simboliką menine kalba primenama tautinės savivokos reikšmė („Miestas. Preliudas“), gaivinama archajiškus tautos sąmonės lygmenis siekianti mitologinė tradicija (paveikslai „Žemaičių kapinės“, „Žemaičių koplytstulpiai“, „Perkūnas“, „Aukuras“).

1909 m. Čiurlionis išvyko į Peterburgą puoselėdamas ambicingus planus, tačiau greitai susidūrė su realybe. Kultūrinėje Rusijos sostinėje reikėjo ne tik būti pastebėtam, bet ir nuolat būti dėmesio centre. Lietuvoje kūrusio, o tuo metu Peterburge gyvenusio Mstislavo Dobužinskio draugiškomis pastangomis talentingam lietuviui atsivėrė įtakingo dailininko Aleksandro Benua salono durys; pamažu garsėjančio kompozitoriaus kūryba skambėjo prestižinėse koncertų salėse. Vis dėlto Čiurlioniui sunkiai sekėsi tinkamai paskirstyti kūrybinę energiją skirtingoms kūrybos sritims – kolegos dailininkai priekaištavo, kad jis per daug laiko eikvojęs muzikai, kad tapyboje pernelyg tiesmukiškai mėginęs perkelti muzikinės kompozicijos principus. Dailininkas šiuo laikotarpiu sukūrė daug

reikšmingiausių darbų, 1909 m. eksponuotų Trečiojoje lietuvių dailės parodoje – „Žalčio“, „Jūros“ ir „Žvaigždžių“ sonatas, „Karių pasaką“, monumentalų šedevrą „Rex“.

Paskutiniai intensyvios kūrybos metai tiesiog išsunkė menininką. 1909 m. pabaigoje Čiurlioniui vėl išvykus į Peterburgą, jį ištiko nervinis priepuolis, turėjęs katastrofiškų padarinių jautriai psichikai. Čiurlionis atsidūrė Pustelniko Raudonojo dvaro sanatorijoje Lenkijoje, kuri garsėjo pažangiu ir humanišku psichinių ligonių gydymu. Savijautai pradėjęs taisyti, Čiurlionis vieno pasivaikščiojimo metu peršalo, susirgo plaučių uždegimu ir 1911 m. balandžio 10 d. mirė. Jis palaidotas Vilniaus Rasų kapinėse. Daugiausia menininko atminimą saugančių ženklų tebėra Kaune, kur jo vardu pavadintame muziejuje sutelkta didžiausia kūrybinio palikimo dalis, ir Druskininkuose, kur dailininko memorialiniame muziejuje atkurta Čiurlionio vaikystės namų aplinka, stovi Vlado Vildžiūno 1975 m. pastatytas paminklas. Genialaus menininko paveikslai ir muzika įkvėpė poetus Salomėją Nėrį, Eduardą Mieželaitį, Juditą Vaičiūnaite, Sigitą Gedą, Henriką Radauską, Alfonsą Nyką-Niliūną, Kazį Bradūną sukurti čiurlioniškos tematikos eilėraščių.

Pagal

<http://www.saltiniai.info/index/details/1231>

- 4 Apžiūrėkite aksesuarų su M. K. Čiurlionio inicialais ir reprodukcijomis nuotraukas. Poromis pasitarkite, ką manote apie tokį menininko kūrybos garsinimą.

Aksesuarai, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

Aksesuarai, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

„Daugelio menotyrininkų vertinimu, Čiurlionio kūrybinis palikimas pasaulio meno istorijos kontekste yra toks pat reikšmingas, kaip ir kitų garsių XX a. pradžios dailininkų, tačiau dėl tuomečių kultūrinių ir politinių aplinkybių savo laiku dailininkas neišgarsėjo taip, kaip jo kolegos iš Vakarų Europos. Čiurlionio vardą, praėjus daugiau nei 100 metų, mes privalome garsinti. Aksesuarai su jo kūrybinių reprodukcijomis prie to prisideda, ir ne tik Lietuvoje“, – sakė projekto autorė Jolanta Lunevičienė. Kartu su muziejaus menotyrininkais aksesuarams buvo atrinkta 18 dailininko paveikslų ir vienas natų rankraštis. Dizainerė Jolanta Talaikytė skaroms parinko kraštų spalvas, ant jų yra uždėtas dailininko autografas. M. K. Čiurlionis ant savo paveikslų nepasirašinėjo. Pasak J. Talaikytės, skaros kraštas yra tarsi paveikslo pasportas, kuris paprastai būna neutralių, į akis nekrantančių spalvų.

Pagal

<http://www.moteris.lt/mada/jolantos-talaikytes-sukurti-aksesuarai-garsinamkciurlionio-daile.d?id=76632873>

- 5 Perskaitykite apie festivalį „Open House Vilnius“ ir pasikalbėkite grupėje, ką įdomaus sužinojote.

„Open House Vilnius“: ką slepia Vilniaus pastatai?

Nebūtina „prisivirti košės“, kad patektum į Vilniaus prokuratūros pastatą. Nebūtina vaidinti scenoje, kad pašniukštintum Operos ir baleto teatro užkulisiuose. Ir nebūtinai reikia būti turtingu verslininku, kad grožėtumeisi „Pirklių klubo“ skliautais. Pakanka sulaukti kitų metų, kai Vilniuje vyks atviros architektūros festivalis „Open House Vilnius“. Jo metu duris atvers sostinės pastatai, kurie įprastai yra neprieinami arba sunkiai prieinami plačiajai visuomenei.

„Open House“ festivalio istorija siekia kelias dešimtis metų. Pirmasis festivalis buvo surengtas 1992 metais Londone. Jo sumanytoja – architektūros kritikė Victoria Thornton. Matydama, kad tarp modernios architektūros ir londoniečių stūkso didelis barjeras, ji sumanė Londono pastatus „priartinti“ prie žmonių. Pasak jos, suprasti ir mokytis apie šiuolaikinę architektūrą galima tik tiesiogiai ją patiriant, t. y. laisvai lankantis pastatuose.

Festivalis Londone sulaukė didelio susidomėjimo ir greitai išpopuliarėjo visame pasaulyje. Šiuo metu jis rengiamas daugiau nei 20 pasaulio miestų – Barselonoje, Romoje, Helsinkyje, Niujorke, Buenos Airėse, Melburne ir kt.

Kaip sako architektė Vita Soltonaitė, viena iš festivalio Lietuvoje organizatorių, miesto gyventojai galės lankytis pastatuose, į kuriuos paprastą dieną nėra galimybės įkelti kojos. Kiti pastatai, pavyzdžiui, galerijos, teatrai, kvies į paprasto praeivio akiai nematytas erdves – užkulsius, saugyklas, slaptus užkaborius. Visi festivalio pastatai reprezentuos modernią Vilniaus architektūrą.

„Ekskursijos po senus laikus menančias bažnyčias, vienuolynus ar dvarus lietuviams yra pažįstamos ir įprastos. Tačiau apie šiuolaikinę – modernią – architektūrą dažnas neturi jokios nuomonės, jiems ji tolina ir nesuprantama. Juolab kad šiandien įdomios, netipinės statybos pastatuose įsikūrusios įvairios institucijos, į kurias be jokios priežasties užėiti tiesiog negali. Norime pakeisti šią situaciją“, – sako V. Soltonaitė. Pasak jos, šiuo festivaliu siekiama, kad pastatai, pro kuriuos kiekvieną dieną praeiname, kuriuos matome pro langus važiuodami viešuoju transportu ar tiesiog grožėdamiesi Vilniaus panorama, taptų pažįstami ir atpažįstami. „Norime, kad žmonės pastebėtų architektūrą. Ji nėra tik pastatas – tai kur kas daugiau. Tai funkcionalumas, įdomūs architektūriniai sprendimai,

kokybė ir santykis su aplinka bei žmogumi“, – teigia viena iš festivalio organizatorių.

Balandžio mėnesį „Open House Vilnius“ metu sostinėje duris atvers 30 architektūros objektų, pastatytų XX a. antroje pusėje ir XXI a. Planuojama, jog lankytojus išileis Lietuvos Respublikos prokuratūrų administracinis pastatas, menų inkubatorius „Rupert“ Valakampiuose, Nacionalinė dailės galerija, Kompozitorių sąjungos pastatas, Žemės ūkio ekonomikos institutas ir skaičiavimo centras, Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras Saulėtekyje bei kiti.

Pagal

<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/renginiai/open-house-vilnius-ka-slepia-vilniaus-pastatai-29-473792?v3>

- Jeigu jūsų mieste būtų rengiamas „Open House“ festivalis, ką siūlytumėte įtraukti į lankytinų vietų sąrašą? Kodėl?
- Poromis pristatykite jums patinkantį pastatą.

6 Perskaitykite mintis apie architektūrą, meną ir kūrybą.
Ką jūs apie tai manote? Pasitarkite poromis.

1. Naujos erdvės neabejotinai turi savo privalumų, bet miesto unikalumas, kuris gali būti panaudotas konkurencinėje kovoje stengiantis parodyti, kuo mes įdomesni, stipresni, slypi būtent pavelde. Sterilias XXI amžiaus erdves galima sukurti visur. O kiekvienas originalus, net nedideliame Lietuvos miestelyje esantis traukos taškas gali tapti priežastimi pakviesti apsilankyti.

Pagal

<http://sa.lt/architekturologas-vaidas-petrulis-apie-kelia-unesco-pasaulio-paveldo-saraso-link/>

2. Mada išsilaisvina ir nebesistengia būti tik graži, nes gražus grožis išsisėmė ir pasidarė nebeįdomus. Ieškoma naujų priėjimų, dar nematytos estetikos. Originalumas tapo svarbiau negu noras būti suprastam, perkamam. Gražu yra negražu ir atvirkščiai. Tai kiekvieno laisvė pačiam nuspręsti, kas jam gražu, o kas – ne.

Pagal

Dizainerių kolektyvas „Pretty Ugly“

3. Kūryba yra tokia plati sąvoka, kad joje iš tiesų telpa viskas. Nesvarbu, ką mes kuriame – kepame pyragą virtuvėje, rašome tekstą į feisbuką, fotografuojame, konstruojame, – viskas yra mūsų kūrybos vaisiai. Kūrėjo galių pažinimas ir atvėrimas savyje kiekvienam gali padėti iš esmės pakeisti savo gyvenimą. Kūryba – tai gyvenimas. Gyvenimas – tai kūryba. Kai atveriamė save vis didesniam kūrybingumui, mūsų gyvenime pradeda vykti neįtikėtini dalykai.

Pagal

Gabija Skučaitė, 370.diena.lt, nr. 54,
2017, gegužė

- 7** Perskaitykite informaciją apie knygą „Vilniaus skulptūrų kelias“ ir pasakykite savo nuomonę apie šį leidinį.

Jūsų rankose – trečiasis atnaujintas kultūrinio gido „Vilniaus skulptūrų kelias“ leidimas. Naujienų netrūksta: net 15 skulptūrų jums prabils ne tik iš knygos puslapių – galėsite sulaukti jų skambučio telefonu!

Kviečiame pasivaikščioti po besikeičiantį Vilnių – miestą, kuriame skulptūros gyvena lyg žmonės – vienių nebelieka, atsiranda naujų: knygoje atrasite paminklą bankininkui Vladiui Jurgučiu, išlietą iš metalinių litų, Naujamiestyje jaukiame skvere surado sau vietą dar viena pasaulinė žvaigždė – Džonas Lenonas.

Knyga palengvėjo net 200 gramų – imkit ir vaikščiokit!

Knygoje pristatomos 157 Senamiestyje, Centre ir toliau nuo jo esančios skulptūros bei jų autoriai, pateikiamas pavienių objektų ir skulptūrų parkų sąrašas. Atnaujintame kultūriniame gide taip pat rasite naują „Vilniaus kalbančių skulptūrų“ maršrutą.

- Kaip vertinate mintį „prakalbinti“ skulptūras?
- Pasitarkite poromis, kaip galima įdomiai pristatyti vietovę.

- 8 Perskaitykite tekstą ir „pakeliaukite“ po Vilnių. Pasvarstykite, kuo ypatinga ši virtuali ekskursija.

<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/renginiai/fraze-kita-stotele-stotis-prancuzu-zurnaliste-marielle-vitureau-ikvepe-sukurti-virtualia-ekskursija-po-vilniu-29-336562>

Frazė „Kita stotelė – stotis“ prancūzų žurnalistę Marielle Vitureau įkvėpė sukurti virtualią ekskursiją po Vilnių

„Išgirskite savo miestą“, – Vilniaus gyventojams siūlo ilgiau negu 10 metų Lietuvoje gyvenanti ir dirbanti prancūzų žurnalistė Marielle Vitureau. Savo reportažams įrašytus garsus iš įvairių sostinės vietų ji sujungė į virtualų reportažą po senamiestį. Žurnalistei garsai tapo miesto identiteto dalimi: „Kartais įrašai vieną garsą, o po to klausai ir išgirsti kur kas daugiau.“

Vilniaus garsus Marielle sudėjo į interneto svetainę kitastotele-stotis.lt. Pastarųjų metų miesto garsais, kartais visai netikėtai įrašytais, prancūzė kviečia į kelionę po Vilniaus kasdienybę ir atmintį. Ji pati renka garsus ir nuotaikas, mikrofonu fiksuoja miesto ir šalies gyvenimą.

Atsidarius svetainę, iškart pasigirsta iki skausmo pažįstama frazė: „Kita stotelė – stotis.“ Įkvėpimas prancūzė aplankė išgirdus būtent šiuos žodžius. Jie troleibusuose skamba privažiavus Gėlių stotelę netoli Geležinkelio ir Autobusų stočių. Čia išlipus, ant priešais esančio pastato matyti užrašas „Kita stotelė – stotis“, tarsi aidas atkartojantis pranešimą, tebegirdimą pro beužsidarančias troleibuso duris.

Projekte atsidūrė ir miesto garsų, ir muzikos, ir net „valstybės balsas“ – per Kovo 11-ąją nuskambėjęs himnas, prezidentės Daliaus Grybauskaitės priesaika. Juos žurnalistė „uždėjo“ tiesiai ant Vilniaus žemėlapiu, taigi klausant galima iškart įsivaizduoti, kur buvo padaryti įrašai.

Virtualią kelionę po miestą galima pradėti nuo darželio „Salvija“ – čia vaikai atliko vokišką dainelę, vėliau užsukti į Lukiškių kalėjimą, Tymo turgų Užupyje ir barą, kur buvo rodomos krepšinio

varžybos, Katedros aikštėje paklausti grupės „Antis“ atliekamos dainos „Kažkas atsitiko“, rusų poeto Josifo Brodskio eilėraščio „Cafe Neringa“, šv. Mišių ir „Skalvijoje“ rodyto animacinio filmo.

Čia nuskamba ir diktorės Reginos Jokubauskaitės balsas – būtent ji įskaitė stotelių pavadinimus ir įvairius transporte skambančius pranešimus.

Marielle, dešimt metų dirbanti Prancūzijos radijo žurnalistė Vilniuje, portalui *15min.lt* pasakojo specialiai projektui nieko neįrašinėjusi, tik surinkusi anksčiau reportažuose skambėjusius garsus. Papildomai jai teko įskaityti tik Užupio konstituciją prancūziškai.

„Jau seniai įrašinėju garsus savo radijo reportažams, kad Vilnius ir Lietuva skambėtų gyvai prancūzų ausyse. Šių garsų susikaupė nemažai. Nusprendžiau juos panaudoti ir sukurti savo Vilniaus garso žemėlapi. Tai, žinoma, yra subjektyvus ir nebaigtinis žemėlapis, pasakojantis apie Vilniaus kasdienybę ir atmintį.“

Marielle žodžiais, pamačius minėtą užrašą apie stotelę „Stotis“, per dešimtmetį susikaupę įspūdžiai tarytum sugulė į savo vietas, teliko juos pateikti visiems prieinama forma.

„Viskas, ką mėgstu, – miestas, garsai, keliavimas, žygiavimas per miestą – mintyse susijungė. Tai yra tipiški Vilniaus garsai. Pagalvojau, kad žodžiai *Kita stotelė – stotis* jiems būtų geras pavadinimas“, – pasakojo pašnekovė.

Žurnalistė savo projektą skiria labiau vietos žmonėms, o ne užsieniečiams ar Vilnių lankantiems turistams, mat tik vietos žmonės gali pagauti kai kurių įrašų niuansus. „Norėjau atkreipti dėmesį. Svarbu ne tik vaizdas, bet ir garsai. Jie yra miesto identiteto, savotiško gyvenimo ritmo dalis. Kartais kažko net negirdi. Atrodo, įrašai tik vieną garsą, o paskui klausai ir išgirsti daugiau.“

- Kokius garsus įrašytumėte pristatydami savąjį miestą? Kodėl?
- Parenkite virtualios ekskursijos po savąjį miestą planą ir pristatykite jį grupei.

9 Perskaitykite tekstą, peržiūrėkite vaizdo įrašą ir papasakokite apie Eglės Ridikaitės kūrybą:

1. Pristatykite dailininkę.
2. Papasakokite, kuo savita jos kūryba.

▶ <https://www.delfi.lt/veidai/kultura/apsnerkstos-vilniaus-laiptines-atsidure-stulbinamo-dydzio-paveiksluose.d?id=73234180>

Apšnerkštos Vilniaus laiptinės atsidūrė stulbinamo dydžio paveiksluose

Mindaugas Klusas

Regis, visos Vilniaus grožybės, architektūros paminklai jau išfotografuoti, aprašyti, sukataloguoti. Gatvės, namai, interjerai įkvėpė knygų, filmų, tyrimų autorius. Tačiau tapytoja, tarpdisciplininio meno kūrėja Eglė Ridikaitė apytamsėse sostinės kertėse surado dar vieną Vilniaus puošmeną: parodoje „Atėjai, pamatei, išėjai: kultūringos grindys“ ji atkuria XIX–XX a. Vilniaus laiptinių dekorą – keramines grindų kompozicijas.

Menininkės meilės ir grožio duoklę miestui nuo gruodžio 21-osios vakaro galima pamatyti Vilniaus dailės akademijos (VDA) parodų salėje „Titanikas“. Paradinių įėjimų, laiptinių aikštelių grindų piešinius, laikydamosi originalaus mastelio, ji perkėlė ant plačiaformačių drobių. O iškabindama jas ant sienų – sutaurino senojo Vilniaus palikimą, pavertė jį tikru šiuolaikinio meno kūriniu.

Meninės vaizduotės jėga pakeltos nuo žemės, grindų kompozicijos atskleidžia visą savo didybę. Vos išvelgiami senųjų gyventojų pėdsakai gaivina žiūrovų atmintį ir vilioja prasimanyti įvairiausių istorijų. „Eksponuodama savo „grindis“ vertikalčiai, menininkė suardo įprastą suvokimo logiką. Tačiau tik taip jų grožis iš dulkėtos tamsos yra pakylėjamas į susižavėjimo, atminimo ir pagarbos praeičiai avansceną“, – sako menotyrininkė Rasa Andriušytė-Žukienė. Kai kurių grindų, patraukusių dėmesį nepaprastu piešiniu, menininkė negalėjo atkurti – realaus dydžio jų atvaizdai tiesiog netilptų ekspozicijų salėje. Milžiniško formato darbų ciklą tapytoja kūrė net ketverius metus. Pirmąjį postūmį naujam sumanymui E. Ridikaitė teigė patyrusi Užupyje. Ją sužavėjo tenykštėje dailės suvenyrų parduotuvėlėje pamatyti nuostabūs grindų ornamentai. „Supratau, kad reikia imtis natūralių dydžių ir pradėti kelionę po miestą“, – pasakojo parodos autorė.

Nuotykių kupina kelionė per XIX–XX amžių sandūrą prasidėjo. Ji nuolat lankėsi tose pačiose laiptinėse, plytelė po plytelės atkūrė jų ornamentus, fotografavo, braižė eskizus. Gyventojai, be abejo, netruko atkreipti dėmesį į keistai besielgiančią viešnią, apipildavo ją klausimais: „Ką jūs čia darote, kas čia bus?“ „Kadangi vis sugriždavau į tuos namus, ilgainiui su gyventojais susidraugavau. Net davė raktą nuo laiptinės, kad pasigaminčiau kopiją, apsikeitėme ir telefono numeriais“, – šypsojosi E. Ridikaitė. Darbuodamasi Aušros Vartų koplyčioje, menininkė erdve dalijosi su dviem benamiais. „Nieko, visai neblogai sutarėme. Jie man netrukdė. Nors iš pradžių buvo neįjauki“, – prisipažino ji. Teko turėti reikalų ir su nuomojamų patalpų šeimininkais. Prabangios juvelyrinės parduotuvės Didžiojoje gatvėje savininkai priėmė menininkę itin maloniai. Čia ji atrado bene seniausią grindų dangos pavyzdį. O štai vieno banko savininkai nebuvo tokie mieli – menininkės neįsileido.

E. Ridikaitės „tyrimo“ geografija apėmė teritoriją nuo Kalvarijų iki Gėlių gatvių ir nuo Aukų skersgatvio iki Užupio. Jos kelionės sutapo su menotyrininkės Dalios Klajumienės monografijos „Vilniaus gyvenamųjų namų interjerų dekoro elementai: nuo klasicizmo iki moderno“ (2015) atsiradimu. Grindų piešinius E. Ridikaitė atkūrė pačios sumanyta technika: pridengusi drobę iš anksto paruoštais trafaretais, ji ne tapė, o keliais sluoksniais purškė aerosolinius dažus. Tiesiog stebina, kaip tiksliai, realistiškai jai pavyko atrasti tinkamus atspalvius ir faktūrą. „E. Ridikaitė nei teptuku, nei rankomis prie drobės nesiliečia. Išpurkšti dažai tarsi dulkelės nugula drobės paviršiu. Taip sustiprinamas vaizdo savaimingumo, efemeriškumo įspūdis“, – teigia R. Andriūšytė-Žukienė. Be tapybos, parodoje bus rodoma dokumentinė medžiaga, įamžinusi autorės kūrybinį procesą. Dokumentacijos autorius – režisierius Linas Augutis. E. Ridikaitės pasirodymą „Titanike“ rengia *pop-up* galerija *Contour Art Gallery*, vadovaujama parodos kuratorės Vilmos Mačianskaitės. Gruodžio 27-ąją ir kitų metų sausio 7 dieną gidas Donatas Jokūbaitis ves ekskursiją po E. Ridikaitės atrastas vietas.

Gimusi 1966 metais Kupiškyje, E. Ridikaitė nuo 1986 metų gyvena ir kuria Vilniuje. 1997 metais baigusi tapybą Vilniaus dailės akademijoje, ši menininkė praturtina Lietuvos meno lauką itin ambicingais sumanymais, užvaldančiais jos mintis ir laiką ne vienus metus. E. Ridikaitė yra surengusi dešimt personalinių ir dalyvavusi daugiau negu aštuoniasdešimtyje grupinių parodų. 2014 metais už šį tapybos darbų ciklą „Palikimas (babutas skaralas)“ ji buvo išrinkta geriausia „ArtVilnius’14“ menininke.

Pagal
www.DELFI.lt,
2016 m. gruodžio 21 d.

- 11** Apžiūrėkite Leo Ray ir Vilmanto Marcinkevičiaus paveikslus. Apibūdinkite juos. Perskaitykite straipsnius ir internete paieškokite daugiau informacijos apie Leo Ray ir Vilmantą Marcinkevičių. Aptarkite grupėje, ką įdomaus sužinojote.

**Leo Ray, „Vakarienė“
Drobė, aliejus, 2012, 50x70**

Prieiga internete
<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/vizualieji-menai/tapytojas-leo-ray-ir-intelektuali-begalinio-paveikslo-delione-929-729128>

**Vilmantas Marcinkevičius, „Mama“
Tapyba, 2010, 125x100**

Prieiga internete

<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/dailininkas-vilmantas-marcinkevicius-jei-lauksi-ikvepimo-jis-gali-ir-neateiti.d?id=83183665>

12 Parenkite klausimų pokalbiui su grupės draugais apie jų mėgstamus dailininkus. Pokalbį įrašykite. Raštu apibendrinkite apklausą.

13 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kaip Urtė Neniškytė rinkosi paveikslą?
2. Kaip ji susidomėjo tapytojo Vytenio Lingio kūriniais?
3. Koks buvo susitikimas su paveikslo autoriumi dailininku V. Lingiu?
4. Kokių permainų ir kodėl prireikė U. Neniškytės bute atsiradus paveiksliui?
5. Kuo saviti V. Lingio paveiksmai?
6. Kaip į paveikslą reaguoja U. Neniškytės dukra?

Nebaltas baltas kalnas

Aistė Paulina Virbickaitė,
nuotr. Tado Kazakevičiaus

Viskas prasidėjo nuo racionalaus sprendimo: svetainės sienai reikia paveikslo. Šis pasakojimas – ne nuotykis ir ne meilės istorija. Vis dėlto Vytenio Lingio paveikslo „Kalnai“ (2016 m.) atsiradimas neuromokslininkės Urtės Neniškytės namuose neapsiėjo be sutapimų ir naujų potyrių.

Siūlydama pasikalbėti apie mėgstamiausią namuose turimą meno kūrinį dar nė karto negavau atsakymo „ne“. Vadinasi, meną norisi ne tik turėti, bet ir kalbėtis apie jį. Tai darydami žmonės iš tikrųjų pasakoja apie save – tik spėk klausytis! Pagalvokite apie tai, kai atsidursite namuose, kuriuose yra paveikslų, ir norėsite geriau pažinti šeimnininkus. Suveiks, pažadu. Štai ir iš karto apsisprendusi mane priimti Urtė, vis žvilgterėdama į paveikslą, pasakoja vieną savo istoriją po kitos.

Iš pirmo žvilgsnio

„Kai menininkui pasakiau, kad pamačiau jo paveikslus per televizorių ir dabar noriu vieną jų išigyti, jis gerokai nustebęs paklausė, ar mačiau jo kūrinius realybėje. Matyt, pagalvojo, kad mergelė visai išprotėjusi“, – juokiasi Urtė. Ši istorija turi ir ilgesnį variantą. Pa-

veikslo į namus ji ėmė dairytis tada, kai nusprendė baigti keliones ir ilgesniam laikui įsikurti bute, Jeruzalės rajone. „Pagalvoju, kad šiais laikais paveikslas namuose gali būti traktuojamas ir kaip sės-lumo, apsistojimo vietoje ilgesniam laikui ženklas.“ Jokio konkretaus paveikslo ar menininko ji galvoje neturėjo. Kai Urtė pradėjo į paveikslus galerijose žiūrėti kaip į potencialius naujus namų gyventojus, paaiškėjo, kad ne viską, kas jose įdomu, norėtų matyti savo namuose kiekvieną dieną. Toks neskubus rinkimasis galėjo trukti nežinia kiek laiko, bet į pagalbą atėjo televizija.

Svečiuodamasi pas vyro tėvus sode, netyčia per žinias ji pamatė reportažą apie Vytenio Lingio parodos atidarymą Kaune. Televizorius buvo nedidukas, reportažas – trumpas, tačiau Urtė suprato: tai yra tai, ko reikia. Kitą dieną nuvažiavo į parodą ir nepersigalvojo. Kantriai sulaukė, kol tapytojas grįš į Vilnių, nes šiltu oru jis daž-

Urtė Neniškytė, Tado Kazakevičiaus nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

niausiai leidžia laiką kaime, ir siaurais laiptais pakilo į jo studiją senamiestyje. Žinoma, nerimavo. Koks tai žmogus? Kaip kalbėtis su menininku? Koks yra paveikslų pirkimo procesas? Šie klausimai užklumpa kiekvieną meno pirkėją naujoką. Urtės nerimas labai greitai virto netikėtu džiaugsmu: „Stereotipiškai iš menininkų tikimės bohemiško gyvenimo būdo, įtartinų nuotykių, išgertuvių. Niekad nebūčiau pagalvojusi, kad pažintis su Vyteniu bus tokia maloni. Bendrauti buvo taip lengva ir įdomu, kad praplepėjome dvi valandas net nežvilgterėję į studijoje esančius paveikslus. Nebuvo įtampos ir dėl kainų – jos buvo diskretiškai užrašytos kitoje paveikslų pusėje“, – prisimena neuromokslininkė. Bet jei manote, kad tuo istorija ir baigėsi, klystate.

Paveikslas permainų sūkuryje

Jau iš anksto buvo sutarta, kad paveikslas bus Urtės tėvų dovana jai. Tad iš pradžių išrinktas kūrinys iš tapytojo studijos nukeliavo į tėvų namus. Prisiminusi tapytojo studijos pilkšvas sienas Urtė suprato, kad jos namų baltas fonas paveiksliui tikrai netiks – bent vieną sieną būtinai reikėjo nudažyti pilkai. Taigi prasidėjo Jo Didenybės Remontas. Tai dar ne viskas. „Aš tuo metu laukiausi. Pagimdžiau, o namo grįžti negalime – ten pilna statybinių dulkių. Tad remonto pabaigos sulaukiau pas tėvus, o namo grįžau su dukra ir paveikslu.“

Taigi paveikslas yra ir svarbus namų akcentas, ir yra išpainiojęs į vieną svarbiausių šeimos įvykių. Savo gyvenimą jis gyvena ir toliau. Ne tik kiekvieną dieną pakalbina Urtę, bet ir rado kontaktą su mažąja Ūla. „Kai dukra tik pradėjo fokusuoti žvilgsnį, mes kiekvieną dieną leisdavome jai žiūrėti į paveikslą. Nežinau, ką ji ten matė, bet jai buvo akivaizdžiai malonu, ramino. Dabar Ūlai – metai, paveikslu domėtis nenustojo, tik šiuo metu labiau nori jį liesti. Galvoju – tai kažkokia kitokia, pirmykštė, komunikacija, ir labai džiaugiuosi tai matydama“, – pasakoja neuromokslininkė.

Paveikslo erdvės

„Visi Vytenio paveikslai labai erdvūs, toji erdvė, atrodo, niekada nesibaigia“, – sako Urtė, žiūrėdama į saviškį. Erdvę menininkas kuria pasitelkdamas net kelis elementus. Pirmiausia – spalvą. Urtė juokiasi, kad pastarąjį kartą į svečius užsukęs jos tėvas, kaip įprasta, dar kartą atidžiai apžiūrėjo paveikslą ir diagnozavo, kad balta spalva dingę visiškai. Tiesos yra. Nors V. Lingio paveikslus įprasta vadinti baltais, grynos baltos spalvos juose kaip ir nėra. Kuo ilgiau žiūri, tuo daugiau atspalvių ir sluoksnių veriasi. O tarp balkšvų atspalvių visu savo grožiu suskamba grynos mėlyna, raudona, geltona ir žalia. Tik pažvelkite į tą raudoną akcentą paveikslo kairėje, viršuje. Argi žiūrint į jį nesuskamba patyrusio perkusininko ranka užgauto metalinio trikampio garsas, išliejantis į minimalistinę muzikos kompoziciją?

Dažnai pirmiausia mėginame perskaityti paveikslo siužetą. Šis tyliu apsimitantis darbas iš tikrųjų pilnas gyvybės ir įspūdžių iš Umbrijos regiono. Kalno papėdėje auga alyvmedžiai, ramiame ežero paviršiuje atsispindi saulė, kažkur keliauja žmonės. Urtė, paklausta, kas šiuo metu paveiksle jai atrodo įdomiausia, atsako: „Potėpiai, faktūros.“ Šis paveikslo elementas pastebimas bene paskiausiai, jis skirtas tiems, kurie žiūri ramiai, neskubėdami. Šiurkščios ir glotnios faktūros, grubios ir gracingos linijos paveiksliui suteikia juslingumo, netgi fizinio prisilietimo – prie kalno uolos, medžio lapo ar pakrantės smėlio – galimybę. Faktūros, linijos drobės paviršiuje kuria papildomą šviesos ir šešėlių žaismą, kuris vėlgi atsiskleidžia kantriesiems ir stebintiems jį įvairiu paros metu.

„Paveikslas į mano gyvenimą atėjo lyg čia buvęs, tiek daug visokių sąsajų atsiranda“, – ir džiaugiasi, ir stebisi Urtė. Pasak jos, ir metams praėjus, ji vis dar atranda naujų dalykų. O aš galvoju, kad būtų įdomu išklausyti šio paveikslo istorijos tęsinį po kokių dvidešimties metų, gal net iš kartu su juo užaugusios Ūlos lūpų – ji tikrai jį matys kitaip, ypatingai.

Pagal
Moteris, 2018, balandis

14 Papasakokite apie meno kūrinį, esantį jūsų namuose:

1. Pristatykite kūrinio autorių.
2. Apibūdinkite meno kūrinį.
3. Papasakokite meno kūrinio atsiradimo jūsų namuose istoriją.

- Pasitarkite poromis ir patvirtinkite arba paneikite U. Neniškytės teiginį. Savo nuomonę pagrįskite.

Šiais laikais paveikslas namuose gali būti traktuojamas ir kaip apsisistojimo vienoje vietoje ilgesniam laikui ženklas.

15 Perskaitykite straipsnį ir pažiūrėkite kūrinių nuotraukas svetainėje.

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/kultura/kulturos_naujienos/menas_isejo_i_marijampoles_gatves/

- Ar gatvės meną galima laikyti menu? Kodėl?
- Ar jūsų mieste yra gatvės meno? Papasakokite, kaip atrodo ištaipyti pastatai ar kiti miesto objektai.

Menas išėjo į Marijampolės gatves

Dalia Byčienė

Paveikslų galeriją ant Marijampolės sienų šiemet papildė šeši nauji darbai. Dabar jų jau devyniolika. Daugiausia – senamiestyje. Tiek jų susirinko per penkias vasaras. Po pirmo menininkų vizito prieš penkerius metus gal ir atsirado skeptikų, šyptelėjusių apie ištep-liotas sienas, bet skeptikų kasmet mažėjo, o po šių metų menininkų vizito vargu ar išvis liko. Tapyba ant pastatų sienų tapo neat-skiriama miesto savastimi. Kaip į parodų galerijas, miesto svečiai traukia pasižiūrėti paveikslų ir pasvarstyti, ką jie reiškia. Visi „Respublikos“ kalbinti žmonės pirmiausia sakė, kad paveikslai kviečia peržengti provincialumo ribas.

Projektą, pavadintą „Malonny“, prieš penkerius metus į Marijampolę atvežė iš sostinės kilęs, o pastaruosius metus Niujorke gyvenantis ir kuriantis dailininkas Raimundas (Ray) Bartkus. „Malonny“ vertimo nerasite jokiame žodyne. Tai yra trijų didžiųjų pasaulio miestų pirmosios raidės – Marijampolė–Londonas–Niujorkas.

Paveikslai daugiausia puošia senamiesčio sienas, bet klaidžiojant po miestą jų fragmentų galima užtikti ir atokiau. Vienas tokių, traukiančių akį, nutapytas prie Šešupės, ant senosios užtvankos sienos. Prieš dvejus metus jį sukūrė R. Bartkus. Ypač įspūdingai paveikslas atrodo ramų vasaros vakarą – plaukikai nuo sienos, regis, išplaukia į Šešupę.

Po šios vasaros lankytojų akį ypač traukia marijampoliečių pramintame „Kačių kiemelyje“ per visą sieną nutapyti ratu skriejan-tys balandžiai. Paveikslo autorius – Vilas Tetheris (Will Teather) – kuria Londone. Toje pačioje erdvėje – Niujorko dailininko Džefo Vudberio (Jeff Woodbury) „Langai“. Gretimoje, Butlerienės, gatvėje

akį traukia menininkės iš Londono Lanč Džekson (Lantch Jackson) per minios rankas žengianti moteris. Pasak autorės, paveikslas simbolizuoja judesį. Butlerienės gatvėje simpoziumo iniciatorius R. Bartkus sukūrė filosofinį paveikslą „Čia – ne siena“. Ant baltos sienos nutapyta saulėto dangaus perspektyva tarytum kviečia pasiginčyti.

Projekte šiemet dalyvavo ne tik užsieniečiai. Per 20 Marijampolės meno bendruomenės atstovų siūlė eskizo ant R. Stankevičiaus mokyklos sienos idėjas. Komisija atsirinko Anglijoje kompiuterių dizaino studijas baigusio marijampoliečio Igno Vieversio projektą „Do what you can't“. Darbas gana maištingas, kviečiantis, siekiant tikslo ir naujų rezultatų, laužyti neapibrėžtas taisykles. Jis labai patinka jaunimui.

Kaip sakė pagrindinis „Malonny“ organizatorius Andrius Jasinskis, penktasis meno simpoziumas atnešė naujų suvokimų ir įtvirtino jau seniau aptartas tendencijas – kviesti į projektą kuo daugiau vietinės meno bendruomenės. Vieną iš didžiausių darbų ant mokyklos sienos atlikęs I. Vieversys buvo pirmųjų „Malonny“ savanoris, o šiemet įgyvendino vieną didžiausių projektų. Gali būti, kad tolesniuose „Malonny“ projektuose laimės ir kiti jauni kūrėjai marijampoliečiai. Tie, kuriems šiemet buvo leista pridėti ranką. Šit „Langų“ autoriaus Dž. Vudberio darbą puošiančios gėlės ant palangių, katinas, užuolaidėlės – ne dailininko, o pradedančių, dar besimokančių Marijampolės meno mokykloje jaunuolių kūryba.

„Pajutome, kad projektas nėra svetimkūnis. Žinomi menininkai nesistengė primesti bendruomenei savo idėjų, o kvietė diskutuoti. Savanoriai ne tik siūlė, bet ir patys dalyvavo kūrybos procese“, – sakė A. Jasinskis. Pasak A. Jasinskio, sienų tapyba siekiama miestą pagyvinti didesnių pastangų nereikalaujančiais architektūriniais sprendimais. Kad miestas būtų patrauklus atvykstantiems. „Marijampolėje yra dar ką daryti“, – šypsosi organizatorius.

Pagal

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/kultura/kulturos_naujienos/menas_isejo_i_marijampoles_gatves/

- Kaip manote, kodėl, kalbant apie gatvės meną, vartojami žodžiai: *svetimkūnis, maištingas, teploti*.

- 16 Pažiūrėkite į nuotraukas ir perskaitykite straipsnį. Pasitarkite poromis, kaip reikėtų elgtis prie skulptūrų. Ar galima skulptūras liesti ar ant jų laiptoti?

Ar galima lipti ant skulptūrų?

Pastaruoju metu visuomenės dėmesio sulaukia besikartojantys atvejai, kai jaunuoliai lipa ant skulptūrų, fotografuojasi ir tuo didžiuojasi socialiniuose tinkluose. Policija tokį elgesį vertina kaip nedidelį viešosios tvarkos pažeidimą. Architektai sako, kad patys skulptoriai sprendžia, kokia bus skulptūra – kviečianti ją liesti, lipti ant jos ar bus neprieinama.

Į Neringos savivaldybės „Facebook“ paskyrą viena poilsiautoja atsiuntė nuotraukų, kuriose du vaikai karstosi ant skulptūros „Prieš vėją“. Ji skirta Nidoje 1965 metais apsilankiusiam XX amžiaus prancūzų egzistencialistui Jeanui-Pauliui Sartre.

Savivaldybės atstovė po nuotraukomis gėdijo jaunuolius, kad tai – viešosios tvarkos pažeidimas, o tokie svečiai kurorte nelau-

Karaliaus Mindaugo paminklas, Duvlės Stumbrienės nuotr.

kiami. Neringos vadovai teigia, kad savivaldybės darbuotoja taip vertindama pasikarščiavo. Pasak mero, šis atvejis – reklama kurortui.

„Kas nežinojo, kad Nidoj stovi J. P. Sartre skulptūra, tai dabar žino visi. Tai reiškia, kad atvyks daugiau turistų pasižiūrėti, kur ten kas lipo, kur galima ar negalima užlipti. Aš visą laiką žiūriu pozityviai ir su šypsena į tokius dalykus“, – sako Neringos meras Darius Jasaitis.

Vicemerai teigia, kad dėl šio atvejo į policiją kreiptasi nebus, neišrengs ir papildomos apsaugos.

Tačiau visai kitokios nuomonės skulptūros autorius Klaudijus Pūdimas, pasak kurio, karstymasis ant skulptūros – vandalizmas. Esą, skulptūra – meno kūrinys, skirtas gėrėjimuisi ir apmąstymams.

Panašus likimas ištiko ir kitą, liepos mėnesį Kaune pastatytą skulptūrą „Laisvės karys“, ant kurios taip pat laipiojo jaunuolis. Po-

Jono Basanavičiaus paminklas, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

licija kreipėsi pagalbos į visuomenę, kad vaikas būtų atpažintas. Tačiau skulptūros autorius Arūnas Sakalauskas problemos neižvelgia ir bausti nemato prasmės.

„Nieko blogo ir pikto negalėčiau tam žmogui pasakyti. Aišku, trūksta kultūros, kažkokio tokio supratimo. Galbūt jis nori savo merginai pasirodyti ir todėl drąsus, užlipa. Nesulaikysi to jaunimo, suaugę tai tikriausia nelips“, – sako A. Sakalauskas.

Architektas Rolandas Palekas sako, kad prie memorialinių atminties ženklų privaloma elgtis pagarbiai.

Pagal
<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/220251/ar-galima-lipti-ant-skulpturu>

Žodynas

architektūra

architektas, architektė
restauratorius, restauratorė
projektas

palikimas
paveldas
paveldosauga

stilius
braižas
harmonija / darna

ansamblis, -io
dvaras
pastatas
rūmai
statinys
ūkiniai pastatai

parkas
sklypas
želdiniai

eksterjeras
interjeras

arka
dekoras
fasadas
fragmentas
freska
kampas
karnizas
kolona
linija
ornamentas
ornamentika
puošmena
puošyba
skliautas

dailė

vaizduojamasis menas
taikomoji dailė
kūrinys

dirbtuvė, studija
galerija
salonas

grafika

grafikas, grafikė

plakatas
graviūra
atspaudas

piešinys, -io

eskizas

tapyba

tapytojas, tapytoja
(nu)tapyti, tapo, tapė ką?
tapybos darbas

natiurmortas
peizažas
portretas

akvarelė / akvareliniai dažai
(nu)lieti, lieja, liejo ką?
akvarelės darbas

aliejus / aliejiniai dažai
koloritas
molbertas
spalvų paletė
atspalvis, -io

kompozicija

drobė
faktūra
paviršius
potėpis, -io
rėmai
teptukas

skulptūra

skulptorius, skulptorė

paminklas

medžiagos

medis, -io

oda

akmuo

betonas

metalas

plastikas

porcelianas

stiklas

mozaika

dizainas

dizaineris, dizainerė

drabužių dizainas

pramoninis dizainas

(su)modeliuoti, modeliuoti, modeliavo ką?

(pa)siūti, siuva, siuvo ką?

tekstilė

tekstilininkas, tekstilininkė

gobelenas

kilimas

veltinis, -io

(iš)austi, audžia, audė ką?

(nu)velti, velia, vėlė ką?

keramika

keramikas, keramikė

(nu)lipdyti, lipdo, lipdė ką?

(nu)žiesti, žiedžia, žiedė ką?

krosnis, -ies

koklis, -io

stiklas

vitražas

vitražistas, vitražistė

kita

instaliacija

performansas

žemės menas

tautodailė

tautodailininkas, tautodailininkė

paroda

kuratorius, kuratorė
personalinė paroda
grupinė / kolektyvinė paroda
bienalė
trienalė
pleneras

eksponatas
eksponuoti, eksponuoja, eksponavo ką?
ekspozicija
ekspozicijų salė
katalogas
parodų erdvė
reprodukcija

darbų ciklas
serija

fondas
kolekcija
rinkinys

kritika

kritikas, kritikė
įvertinimas
pripažinimas
(pa, su)kritikuoti, kritikuoja, kritikavo ką?
pripažinti, pripažįsta, pripažino ką?
(į)vertinti, vertina, vertino ką?

dermė
įkvėpimas
impulsas
motyvas
niuansas
postūmis, -io
sąsaja
sprendimas
technika
vaizduotė

atkurti, atkuria, atkūrė ką?
atnaujinti, atnaujina, atnaujino ką?
atskleisti, atskleidžia, atskleidė ką?

atstatyti, atstato, atstatė ką?
 atverti, atveria, atvėrė ką?
 gyvuoti, gyvuoja, gyvavo
 (su)kaupiti, kaupia, kaupė ką?
 (iš)laikyti, laiko, laikė ką?
 (iš)likti, lieka, liko
 (su)projektuoti, projektuoja, projektavo ką?
 (pa)remtis, remiasi, rėmėsi kuo?
 restauruoti, restauruoja, restauravo ką?
 (iš)saugoti, saugoja, saugojo ką?
 slypėti, slypi, slypėjo
 (į, pa)traukti, traukia, traukė ką?
 (pa)vaizduoti, vaizduoja, vaizdavo ką?
 vyrauti, vyruoja, vyravo

ankštas, -a
 eksperimentinis, -ė
 erdvus, -i
 estetiškas, -a
 funkcionalus, -i
 gausus, -i
 interaktyvus, -i
 kūrybingas, -a
 kūrybiškas, -a
 lakus, laki vaizduotė
 novatoriškas, -a
 originalus, -i
 prabangus, -i
 pripažintas, -a
 realistiškas, -a
 reikšmingas, -a
 subtilus, -i
 unikalus, -i
 vertingas, -a
 tipinis, -ė

kasdienis, -ė
 laikinas, -a
 nuolatinis, -ė

bukas, -a
 lenktas, -a
 kreivas, -a
 plokščias, -ia
 smailas, -a
 status, -i

Gramatika

- ① Neigimas, reiškiamas žodžių samplaikomis.

Kaip nepatinka, **taip** nepatinka.
Vis nepatinka. Nuomonė nesikeičia.

Apie tokį kūrinį **nė girdėti negirdėjau**.
Apie tokį kūrinį tikrai negirdėjau.

- ② Tam tikrą ypatybės kiekį žymintis būdvardis.

po- + tamsus, -i → **potamsis**, -ė

Kambarys erdvus, bet **potamsis**.
Paveikslas gražus, nors ir **pobaisis**.

- ③ Ypatybės raiška įnagininku ir prielinksniu *su*.

Pažiūrėk, koks gražus tas namas **žaliu stogu** / **su žaliu stogu!**

- ④ Sangražiniai daiktavardžiai.

kreip - ė + **-imasis** → kreipimasis

Vienaskaita

Daugiskaita

V. (Nom.) kas?	kreipimasis	V. (Nom.) kas?	kreipimaisi
K. (Gen.) ko?	kreipimosi	K. (Gen.) ko?	kreipimųsi
N. (Dat.) kam?	kreipimuisi	N. (Dat.) kam?	-----
G. (Acc.) ką?	kreipimąsi	G. (Acc.) ką?	-----
Įn. (Inst.) kuo?	kreipimusi	Įn. (Inst.) kuo?	-----
Vt. (Loc.) kur?	kreipimesi	Vt. (Loc.) kur?	-----

Žodyno ir gramatikos užduotys

- 1** Išbraukite kito konteksto žodžius.
1. Rūmai, želdiniai, pastatas, bažnyčia.
 2. Molbertas, natiumortas, peizažas, portretas.
 3. Bienalė, trienalė, paroda, vitražas.
 4. Ansamblis, kolona, karnizas, skliautas.
 5. Drobė, teptukas, tapytojas, rėmai.
 6. Grafikas, tapytojas, restauratorius, skulptorius.
 7. Lipdyti, vaizduoti, žiesti, austi.
 8. Skliautas, oda, metalas, stiklas.
 9. Lenktas, plokščias, kūrybingas, status.
 10. Įkvėpimas, palikimas, impulsas, motyvas.

- 2** Sudarykite galimas žodžių poras.

austi	☐
kurti	☐
lieti	☐
lipdyti	☐
piešti	☐
restauruoti	☐
siūti	☐
tapyti	☐
vaizduoti	☐
žiesti	☐

☐	akvarelė
☐	augalai
☐	eskizas
☐	freska
☐	gobelenas
☐	instaliacija
☐	kostiumai
☐	krošnis
☐	lubos
☐	natumortas
☐	paveikslas
☐	portretas
☐	skliautai
☐	skulptūra
☐	teptukas
☐	vaza

Austi gobeleną,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Parašykite giminiškų žodžių. Aptarkite, ką jie reiškia.

Statyti, stato, statė

Statyns,

Keramika

.....

Tapyti, tapo, tapė

.....

Eksponuoti, eksponuoja, eksponavo

.....

Kurti, kuria, kūrė

.....

Vaizdas

.....

4 Sujunkite priešingos reikšmės būdvardžius.

1	gausus
2	unikalus
3	vertingas
4	reikšmingas
5	realistiškas
6	prabangus
7	novatoriškas

A	menkavertis
B	nesvarbus
C	mažas
D	tradicinis
E	įprastas
F	romantiškas
G	paprastas

1	2	3	4	5	6	7
C						

5 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Viešas meno kūrinių rodymas, vieta, kur tai rodoma.
2	Patalpos, kuriose rengiamos dailės parodos.
3	Kas dvejus metus rengiama paroda.
4	Tapymas iš natūros gamtoje, tikroviškai pavaizduojant matomus vaizdus, perteikiant natūralias gamtos spalvas.
5	Kūrybinė dirbtuvė.
6	Parodoje ar muziejuje rodomas daiktas.
7	Dailės kūrinys iš spalvoto stiklo.
8	Šiuolaikinės dailės rūšis: kompleksinis erdvinis kūrinys, sukurtas konkrečiai patalpos (dažniausiai galerijos) ar lauko erdvei.

A	Galerija.
B	Vitražas.
C	Studija.
D	Eksponatas.
E	Instaliacija.
F	Bienalė.
G	Pleneras.
H	Paroda.

1	2	3	4	5	6	7	8
H							

6 Parašykite, kas tai yra. Parašykite sakinių su šiais žodžiais.

Restauruoti

[Atnaujinti pastatą, paveikslą, baldą ir kt.](#)

Stilius

Plakatas

Mėgautis

Mozaika

Sukaupti

Kolekcija

Tautodailininkas

7 Įrašykite tinkamus žodžius.

1. Dailininkas **nutapė** savo portretą. 2. Dizaineris naują kolekciją. 3. Paveiksle dailininkas Vytautą Didįjį. 4. Tekstilinės išaustas kaba pagrindinėje rūmų salėje. 5. Laiptinės langų puošia 6. Krosnies sukurti pagal autentišką senovinę technologiją. 7. Ankstyvuojū kūrybos laikotarpiu dailininkas daug akvarelių. 8. Bažnyčios interjerą puošia iš stiuko, aukštos kokybės gipso ir marmuro mišinio. 9. Ant sienos kaba dvarininkų portretai ir apylinkių , sukurti 19 amžiuje. 10. Puikiai išlikusios bažnyčios skliautų ir grindų domina menotyrininkus. 11. Netrukus bus atidaryta šio menininko 12. Laikinoji bus perkelta į Kauną.

8 Pabaikite sakinius.

1. Muziejuje sukaupta **didelė šio dailininko paveikslų kolekcija**
 2. Dėmesį patraukė
 3. Dailininką pripažįsta
 4. Kas dvejus metus Parodų centre vyksta
 5. Zarasų rajone šįmet vyks
 6. Parodoje bus eksponuojami
 7. Savo darbuose dailininkas vaizduoja
 8. Menininko palikimas yra saugomas
 9. Tapytojas pritrūko svarbiausių reikmenų:
 10. Dailininkas labiausiai mėgsta kurti

9 Įrašykite praleistą žodį.

drobės, koloritas, kompozicija, kūrinį, **peizažas**, potėpiais, tapytojas

Stasio Jusonio (1) **peizažas** įkurdintas svetainėje. Realistiškam vaizdui idiliško žavesio suteikia (2) Grynas ryškias spalvas visur lydi balta – gaivūs vandens pūslai, vasariški debesėliai, saulės šviesa medžių šako-
 se. Visa tai perteikiama drąsiais (3) Kad aiškiai matytųsi pavir-
 šiaus reljefas, ant (4) dažai klojami tirštai. Atrodo, kad S. Jusonio
 (5) galima „skaityti“ ir užsimerkus, tik pirštų galiukais. Patyręs
 (6) ryškiais spalviniais akcentais ir laisva (7)
 sukūrė paveikslą kaip jausmingą prisiminimą.

Pagal
 Aistę Paulina Virbickaitę, „Laumės
 svetainėje“. *Moteris*, 2018, liepa

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

10 Įrašykite praleistą žodį.

fasadai, frontoną, išlikusių, ornamentu, **pastate**, puošyba, restauruotas, skliautus, vienuolynas, turgavietę

Namas Aušros Vartų g. 8

Manoma, kad šiame XV–XVI a. (1) **pastate** buvo pirklio sandėlis. Pastatas stovi netoli vienintelių (2) miesto vartų – Aušros (Medininkų) vartų, prie kelio iš sostinės į Medininkus, Krėvą, Lydą bei vieno iš prekybinių kelių, vedusių į pagrindinę miesto (3) Rotušės aikštėje. Šalia stovi Šv. Teresės bažnyčia, Šv. Dvasios cerkvė ir stačiatikių (4) bei unitų Šv. Trejybės bažnyčia. Šio namo (5) XVI a. puošti renesansine sgrafito technika – baltos ir juodos spalvos tinko (6) Tokia (7) Vilniuje aptinkama labai retai. Pastatas (8) 1970–1974 m., atkuriant neišlikusį pagrindinio fasado (9) Nuo tada pastate veikia restoranas „Medininkai“, kurio interjere galima matyti autentiškus gotikos (10)

Pagal

<http://www.vsaa.lt/architekturos-stiliai.pdf>

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

Aušros Vartų g. 8, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

11 Įrašykite praleistą žodį.

akmenys, architektas, aukso, įrengimais, kaminai, krosnims,
krūmais, pastatas, plytų, redakcija, rūmų, statybas, tvoros,
vamzdžiai, vandeniu, viduje

Vileišių šeimos (1)rūmų..... ansamblis – tai XX a. pradžios pastatai su neo-baroko ir moderno bruožais. Jis susideda iš rūmų, gyvenamojo namo prie gatvės, ūkinio pastato ir (2) su vartais. Visas sklypas užima apie 0,46 hektaro. Pagrindinis (3) yra rūmai, esantys sklypo gilumoje ant specialiai suformuotos šlaito terasos. Visas sklypas apsodintas dekoratyviniais medžiais ir (4), apjuostas tvora, sudaryta iš plytinių tinkuotų stulpų su metalinėmis, barokui būdingais ornamentais puoštomis grotomis. Kitur tvora sumūryta iš netinkuotų geltonų (5)

Vileišių rūmai, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

Rūmus 1904–1906 m. pasistatydino žymus Lietuvos visuomenės ir kultūros veikėjas, rašytojas, inžinierius Petras Vileišis. Projekto autorius – Vilniuje gyvenęs (6) Augustas Kleinas. Nors pasitikėjo projekto autoriumi, (7) prižiūrėjo ir pats P. Vileišis. Būdamas inžinierius, jis savo namų statybose panaudojo tai, kas Lietuvoje buvo neįprasta: betoną, cementą, gelžbetonio perdangas.

Pasak senųjų vilniečių, kalkės buvo skiedžiamos ne (8), o separatiniu pienu. Pamatams (9) užsakyti ir nutašyti Suomijoje, plytos – rinktinės. Kokliai (10) parsisiųsdinti iš Olandijos, o jų papuošimui P. Vileišis, sakoma, davęs svarą (11)

Neįprastų tam metui sprendimų pritaikyta ir rūmų (12) Pa-
vyzdžiui, vietoje tradicinių plytinių dūmtraukių sumontuoti variniai, nerūdijantys
(13) Stogas dengtas į žvynus panašiomis švino plokštelėmis. Tarp
kupolų – puošnūs metaliniai (14) Visi trys pastatai aprūpinti elekt-
ros šviesos (15) , vandens įvadu ir kanalizacija su biologiniu filtru.

P. Vileišis su šeima savo rūmuose gyveno iki Pirmojo pasaulinio karo pradžios.
Name prie gatvės buvo įkurdinta laikraščio „Vilniaus žinios“ (16)
bei spaustuvė, veikė knygrišykla.

Pagal

[https://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/
naujiena/per-lietuva/vileisiu-rumai-kuriu-
statybose-panaudoti-tuo-metu-stebuklui-
prilyge-betonas-ir-cementas-642-853904](https://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/naujiena/per-lietuva/vileisiu-rumai-kuriu-statybose-panaudoti-tuo-metu-stebuklui-prilyge-betonas-ir-cementas-642-853904)

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

12 Įrašykite praleistą žodį.

Sekretas, Onos Juciūtės nuotr.

Menininkė Monisha vilniečiams padovanos septynis sekretus

Lietuvaitė Modesta, prisistatanti Monisha, (1) **surengė** savo pirmąją tapybos parodą Norvegijoje, žymaus skulptoriaus Arne'o Maelando galerijoje. Jos tapybos darbai (2) ne tik lietuviai, bet ir užsienio modernaus meno (3) Tapytoja papasakojo apie savo naujausią projektą. Net septyniose Vilniaus vietose ji paliks savo nutapytus (4), kuriems surasti miestiečiai turės naudotis specialiu žemėlapiu.

Menininkė Monisha planuoja vilniečiams padovanoti „Septynis gyvenimo sekretus“. Sekretai – paslaptys, kurias vaikystėje savo kieme darydavo tikriausiai kiekvienas (5)

„Kai buvau maža, mama po stikliuku mane (6) sudėti pačius gražiausius dalykus. Dėdavau ten gėles, viską, kas atrodė miela. Savo naują projektą „Septyni gyvenimo sekretai“ (7) padovanoti žmonėms. Kad jie pažvelgtų ne tik į mano, bet susimąstytų ir apie savo (8) Sekretuose slypi grožis“, – pasakoja menininkė.

Tapytoja net septyniose vietose Vilniaus senamiestyje (9) savo kūrinius. Kadangi skaičius septyni Monishai (10) su stebuklais, tai ir sekretai bus septyni.

„Tai šiek tiek primena piligriminę (11) : žemėlapis, vedantis prie septynių skirtingų sekretų su skirtingomis istorijomis, privers susimąstyti ir pafilosofuoti. Kiekvienas sekretas nebus tik (12) kūrinys, visi sekretai turės tam tikrą istoriją, simboliką“, – pasakoja Monisha.

Pirmąjį sekretą Monisha nutapė Vilniaus Katedros varpinėje. Ar jis ten ir pasiliks, menininkė kol kas neatskleidžia.

„Išduoti dar nieko negaliu. Net tiksliai (13), kada viskas prasidės, – neaiški. Šis projektas reikalauja didžiulio (14) Asmeniškai konsultuojuosi su architektais. Viską darau iš savo santaupų bei pinigų, (15) pardavus meno kūrinius. Džiaugiuosi, jog prie projekto (16) ir man talkina net politikai – manau, kad pavyks įgyvendinti viską taip, kaip ir noriu. Aš (17) visu šiuo procesu, todėl nenoriu ir neketinu savęs įsprausti į laiko rėmus. Tikiu tuo, ką dabar darau, ir save visiškai atiduodu šiam projektui – ne tik piešiu, bet ir (18) visais techniniais dalykais.“

Monishos (19) – dovana. Menininkė tikina, kad norint patekti į patalpų vidų, kur bus palikti jos darbai, nereikės (20)

„Tiesiog džiaukitės. Vienas iš mano tikslų – pajvairinti (21) sampratą, parodyti, kad viskas gali būti (22) Nebūtina meno kūrinius (23) su vynu taure rankoje.“

Pagal

<https://www.zmones.lt/naujiena/kultura/menininke-monisha-vilnieciamspadovanos-septynis-sekretus-1100-774180>

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

13 Poromis ir su dėstytoju pasitarkite ir pasakykite, kada taip sakoma. Pasakykite kitaip.

● Sugalvokite sakinių.

Traukia akį.

.....

Atėmė žadą.

.....

Rėžia akį.

.....

Akis bado.

.....

Akys raibsta.

.....

Kojos nekelsiu.

.....

Perlenkė lazdą.

.....

Peržengė ribas.

.....

Nei į tvorą, nei į mieta.

.....

Nei velnias, nei gegutė.

.....

Nušluostė nosį.

.....

14 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Namą reikia restauruoti, bet ilgą laiką niekas nevyksta.

..... **Namo kaip nerestauravo, taip nerestauruoja.**

2. Dailininkas jau seniai žadėjo nutapyti čia gyvenusios šeimos portretus, bet dar nenutapė.

.....

3. Dvaras jau seniai turėjo būti atidarytas lankytojams, bet remonto darbai dar tebevyksta.

.....

4. Menininkai tik kalba, kad surengs grupinę parodą savo miestelyje.

.....

5. Nesuprantu, kodėl visi taip žavisi šio dailininko darbais. Man nepatinka nei ankstesni, nei dabartiniai jo darbai.

.....

6. Šeima jau seniai renkasi paveikslą savo namams, bet visi nepatinka.

.....

7. Jis tik žada pasidomėti namo istorija ir mums papasakoti, bet niekaip neprisiruošia.

.....

8. Muziejus jau seniai planavo skulptūrą perkelti po stogu, bet ji vis dar lauke.

.....

15 Parašykite pagal pavyzdį.

1. Tokių gražių vaizdų aš **nė regėti neregėjau** (regėti).

2. Apie tokį fotografą mes (girdėti).

3. Tokių spalvų jie (matyti).

4. Apie tokį apdovanojimą jis (svajoti).

5. Apie tokį keistą meną aš (sapnuoti).

6. Mes (sivaizduoti), kad dvaras galėtų būti taip puikiai restauruotas.

7. Žiūrovai (pastebėti), kaip pralėkė susitikimo su menininkais laikas.

16 Parašykite tinkamą formą.

domėjimasis

1. Nesuprantu jo **domėjimosi** šiuolaikine skulptūra.
2. Iš kur jų toks šiuo dailininku?
3. Pastebėjau jaunų dailininkų istorinėmis asmenybėmis.
4. Nebuvo nuoširdumo kolegų mano naujuoju kūrinium.

žavėjimasis

1. Iš kur toks šia technika?
2. Kritikai neslėpė skulptūromis.
3. Nebuvo galo jaunojo tapytojo paveikslais.
4. Iš karto nepastebėjau jo liaudies menu.
5. Po parodos šiuo dailininku pakeitė nusivylimas.
6. Kokia yra šiuo menininku paslaptis?

kreipimasis

1. Prologas - į žiūrovus prieš spektaklį.
2. Mūsų nuomone, spektaklyje per daug į žiūrovus.
3. Visuomenė išgirdo menininkų
4. menininkai paragino daugiau dėmesio skirti kultūrai.
5. Aktorių buvo daug karčios tiesos apie šiuolaikinio teatro būklę.
6. Žinomas menininkas pristatė į visuomenę tekstą.
7. Po į privačius rėmėjus naujasis muziejus sulaukė paramos.

17 Parašykite tinkamą formą.

Lietuvoje (1) **dvarų sodybas** (dvarų sodybos) sudarė rūmai, pagalbiniai gyvenamieji namai ir kiti gamybiniai statiniai, kai kada – bažnyčia arba koplyčia, parkai, sodai. Pastatai dėstyti kompaktiškai aplink (2) (didelis kiemas), kartais išmėtyti arba sugrupuoti pagal (3) (funkcijos). Ryškiausias būdavo gyvenamasis sektorius. Iki XVII a. dvarų gyvenamieji namai daugiausiai būdavo mediniai, puošnūs, su (4) (aukšti stogeliai), (5) (drožinėti stulpai), (6) (atviros lodžijos), (7) (langų vitražai). Jau Renesanso epochoje pradėta statyti ir (8) (mūriniai rūmai) su bokštais (Siesikų dvaras), dažniausiai (9) (dekoruoti). Nuo XVII a. Lietuvoje pagal griežtos ašinės simetrijos principus imta kurti sodybas su (10) (reprezentacinė dalis) ir erdviu želdynų apsuptu kiemu. Po XVII–XVIII a. karų sunaikinti dvarai buvo atstatomi pagal (11) (senasis planas), bet dažniausiai mūriniai, vyravo baroko architektūra. XVIII a. II pusėje dvarų sodybas juosė želdinių masyvai, pro (12) (kurie) vos matėsi pastatai. Jie buvo laisvai išdėstyti aplink du tris kiemus: (13) (pagrindinis kiemas) buvo parteris, prie jo – rūmai, ofisinės, žirgynai, aukštų želdinių juosta skyrė ūkinę dalį, kurioje trobesiai buvo suskirstyti (14) (funkcinės grupės). Parkai dažniausiai (15) (mišri struktūra).

XVIII a. pabaigoje–XIX a. pradžioje dvarai daugiausiai rekonstruojami, nors statoma ir (16) (nauji). XIX a. pradžioje vyravo romantizmo principai, o (17) (antroji pusė) orientuotasi į Vakarų kultūrą, kviečiami kitų šalių architektai: italas L. J. Marconi suprojektavo Trakų Vokės, vokiečiai J. Husas – Užutrakio, Lorentzas – Plungės dvaro sodybas. (18) (Istorizmo laikotarpis) statyti ir dideli rūmai, ir mažos vilos.

Po I-ojo pasaulinio karo (19) (aristokratija) netekus privilegijų naujų dvaro sodybų nekurta, senosios ėmė nykti, ypač sparčiai – sovietinės okupacijos metais jas nacionalizavus.

Pagal
Visuotinė lietuvių enciklopedija.
 Kaunas: Spindulys, 2004.

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

18 Įrašykite praleistą žodį.

bet ir; ir; jos; kad; kai; kitą; kurie; ne tik; nors;
po; su; tai; tiek ..., tiek; to; tokioje

Architektas Danielis Libeskindas, suprojektavęs MO muziejaus pastatą, sako norėjęs sukurti ne tik pastatą meno kūriniais, (1) **bet ir** socialinę erdvę žmonėms bendrauti, šeimoms susiburti.

„Vilnius – gražus viduramžiškas miestas. Pastatyti šiuolaikišką pastatą (2) vietoje – tiesiog fantastiška. Jau galite matyti, kad (3) yra trijų dimensijų pastatas, erdvė, kur žmonės gali susitikti ir bendrauti (4) vi-
duje, pastato išorėje. Turėjome sukurti erdvę, kuri tinkama menui. Net (5) esi kavinėje ar lauko terasoje, turi jausti meną. Manau, kad šis pastatas taps funkcionalių meno pasauliu. Sukurtos erdvės yra dramatiškos, (6) nelabai tinkamos klasikiniams menui. Tai yra miesto ir meno vartai, vaizduotės vartai, (7) lanksčiomis erdvėmis. Man tai – kūrybos vartai, (8) įkvėps naują kartą (9) mylėti lietuvišką meną, bet ir siekti naujų horizontų. (10) muziejus nėra didelis, jo misija labai svarbi ir atsakinga“, – sako D. Libeskindas.

„Svarbiausia, (11) pastatas tinkamai funkcionuoti ir kiekvienas erdvės centimetras būtų visiškai išnaudotas. Mes (12) siekėme, atsi-
žvelgdami į vietą ir turimas galimybes. Vienu gyvenimo etapu buvau profesionalus muzikantas. Vėliau muzikanto karjerą pratęsiau pasirinkęs (13) instru-
mentą – architektūrą. Vaikščiodami (14) šį pastatą, pamatysite, kad čia nėra tų pačių natų, nėra monotonijos. Pajusite harmoniją, šviesos žaidimus, tekstūrą (15) proporcijas. Pajusite pastato muziką“, – kalba architektas D. Li-
beskindas.

Pagal
IQ specialus priedas „Statyk! Pro“, 2018,
pavasaris, nr. 10

✓ Atsakymai – 648 puslapyje.

19 Parašykite tinkamą neveikiamosios rūšies dalyvio formą.

1. Pagaliau lankytojams **atvertos** (atverti) visos muziejaus salės rūmų erdvės.
2. Salės buvo (tvarkyti) beveik metus.
3. Šis paveikslas iki šiol niekur (nerodyti). Jis gulėjo muziejaus fonduose ir buvo specialiai (restauruoti) šiai parodai.
4. Mozaikos buvo (sukurti) aštuonioliktame amžiuje.
5. Salių lubos (papuošti) lipdiniais.
6. Anksčiau didikų drabužiai būdavo (puošti) brangakmeniais.
7. Parodą (siūlyti) aplankyti ir moksleiviams.
8. (Kalbėti), kad įdomiausi dailininko kūriniai yra privačiose kolekcijose.
9. (Nežinoti), kada buvo (nutapyti) šis paveikslas.
10. Skulptūros keletą metų buvo (saugoti) gamyklos sandėliuose.
11. Daug grafikos darbų yra (sukaupti) muziejaus fonduose.
12. Šiuolaikinio meno centre bus (eksponuoti) jaunųjų skulptorių darbai.
13. Kitą savaitę (rengtis) atidaryti modernaus meno galeriją.
14. Vis dar (ginčytis) dėl šio paveikslo autorystės.
15. Parodoje bus (pristatyti) vidurinės kartos menininkų darbai.
16. Ilgą laiką dailininko darbai nebuvo (vertinti).

20 Parašykite tinkamą neasmenuojamojo veiksmažodžio formą.

„Sėkmės pilvas“ – Romualdo Kvinto bareljefas. „Sėkmės pilvas“ yra Gedimino pr. 16, ant prekybos centro sienos. Praeiviams ši skulptūra gal ir nelabai (1) (pastebėti), tačiau juokinga dėl to, kad (2) (pavaizduoti) kaspinu aprišto vyro pilvo fragmentas. Šalia bareljefo yra užrašas, kad pilvą reikia paglostyti. Šį bareljefą inicijavo privati įmonė, (3) (norėti) pasekti pasauliniais pavyzdžiais ir sukurti skulptūrą, kurią (4) (paglostyti) galima tikėtis prisivilioti sėkmę.

Skulptūros „Sėkmės pilvas“ atsiradimo istorija (5) (paremti) sena legenda. Pasakojama, kad Vilniaus burmistras XIX amžiuje buvo (6) (susidomėti) viena nepasiturinčia vilniečių šeima, kurioje išaugo talentingi ir sėkmingai (7) (dirbti) sūnūs: vienas jų tapo pirkliu, kitas – garsiu juvelyru. Burmistras, (8) (stebėtis) tokia skurdžios šeimos sėkme, pasiteiravo motinos, kaip ji augino savo vaikus. Moteris šiam atsakiusi: „Ką glostai, tas ir auga.“ Vienam savo sūnui ji kas rytą glostydavo rankutes, o kitam – sūnui pirkliui – pilvuką. Taip (9) (pasakyti), ji paglostė burmistru galvą.

Menininkas juokavo, kad (10) (kurti) skulptūrą įkvėpimo sėmėsi žiūrėdamas į savo pilvą.

Pagal
<https://www.delfi.lt/veidai/kultura/sypsena-keliancios-vilniaus-skulpturos-neitiketinos-ju-atsiradimo-istorijos.d?id=68288588&page=2>

✓ Atsakymai – 649 puslapyje.

„Sėkmės pilvas“, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

21 Parašykite tinkamą neasmenuojamojo veiksmažodžio formą.

Arūnai (1) **pasakojant** (pasakoti), kaip šis paveikslas atrodo naktį, tiesiog matai tą vaizdą: „Vakarais, kai kambarys būna prietemoje, dega tik kelios paveikslą (2) (apšviesti) lempos, jis pradeda švytėti. Santykis tarp baltos ir mėlynos spalvų dar paryškėja, balta tampa ryškiai balta, (3) (spindėti).“ Arūnas prisimena, kaip, (4) (susirgti) anūkėms, naktį tekdavo keltis ir jas raminti. Nešdavo mažyles prie paveikslo ir pasakodavo apie jame (5) (nutapyti) laumes, ir mergaitės nurimdavo. (6) (Klausytis) galvoju, kad tikėti paveikslo galia smagu. (7) (Sugebėti) pajauti, ką sako meno kūrinys, pokalbį galima tęsti be galo.

Pagal
Aistę Paulina Virbickaitę, „Laumės
svetainėje“. *Moteris*, 2018, liepa

✓ Atsakymai – [649 puslapyje](#).

- 22 Perskaitykite tekstą ir pasitarę poromis paaiškinkite, ką tekstui suteikia paryškinti žodžiai.

Kazys Varnelis. Gyvenimo ir kūrybos ritmai

Dailininkas Kazys Varnelis gimė 1917 m. vasario 25 d. Alsėdžiuose (dabar Plungės r.) Kazio ir Teofilės Varnelių šeimoje. Būsimo kūrėjo vaikystės aplinka – skulptūras ir paveikslus bažnyčioms kuriantis tėvas, motinos išaustų raštų kompozicijos, turtingas vietos krašto vaizdis su ežeru, piliakalniais ir medine miestelio bažnyčia, įstabios šio krašto Užgavėnių švenčių tradicijos – žadino jaunuolio meninę vaizduotę ir ugdė atidumą grožiui. 1926 m. Alsėdžiuose apsilankius etnografinės ekspedicijos dalyviams Varnelis pirmąkart išgirdo apie meno studijas Kaune ir panorą tapti dailininku profesionalu.

1941 m. Varnelis baigė Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės institutą, Stasio Ušinsko dekoratyvinės tapybos studiją. Besimokydamas susidomėjo istorija ir kolekcionavimu, Pauliaus Galaunės skatinamas rinko liaudies meno dirbinius. 1941–1943 m. vadovavo Bažnytinio meno muziejui Kaune, kuriame muziejinės patirties įgijo ir kaip rinkinių saugotojas, ir kaip ekspozicijų architektas. **Būtent** šiame muziejuje prabėgę keleri jaunystės metai Varnelį subrandino kaip asmenybę, sužadino norą kaupti asmeninę kolekciją, paklojo pamatą jo profesinei karjerai.

Įpusėjęs Antrajam pasauliniam karui Varnelis pasitraukė į Vakarų. 1943–1945 m. studijavo Vienos dailės akademijoje, vėliau gyveno įvairiose Vokietijos vietose. Čia aktyviai reiškėsi kaip dailininkas ir visuomenininkas. Kūrė sienų tapybos darbus ir projektus, iliustravo knygas, 1947 m. su kolegomis dailininkais organizavo parodą Niurtingene. 1948 m. dalyvavo steigiant Pasaulio lietuvių dailininkų ir architektų sąjungą, buvo išrinktas valdybos nariu.

1948 m. pabaigoje Varnelis išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas ir įsitvirtino Čikagoje. Iš pradžių dirbo Daprato bažnytinio meno studijoje, tačiau po metų ėmė veikti savarankiškai, įsteigė sakralinio meno dirbtuves. Kūrė ir projektavo vitražus, sienų tapybą, smulkiosios architektūros objektus, liturginius indus, baldus.

Sukūręs šeimą, 1958 m. dailininkas su žmona Gabriele įsigijo namus Čikagos centrinėje dalyje, netoli Linkolno parko. Tai buvo naujas ir svarbus gyvenimo etapas, padėjęs atsiskleisti kūrėjo talentui. Varnelis nuosekliai pildė meno ir knygų kolekciją, kartu **vis** daugiau laiko skyrė laisvai kūrybai, nutapė pirmąsias geometrines abstrakcijas, sukūrė konstruktyvių ir minimalistinių reljefų, skulptūrų. Varnelių namai virto savotišku muziejumi, dailininko ir kolek-

cininko bandymų lauku, kuriame savo buitį, kūrybą ir pomėgius menininkas sulydė į meniškai darnią visumą, stebinusią žymiausius Čikagos architektus ir parodų kuratorius. Septintojo dešimtmečio antroje pusėje, atsisakęs bažnytinio meno praktikos, dailininkas pasuko oparto link ir tapo vienu ryškiausių šios krypties atstovų Čikagoje.

Įveikęs griežtą atranką, 1967 m. su paveikslu *Kompozicija X 3* (1966) Varnelis dalyvavo tradiciniame Čikagos menininkų pasirodyme (*Chicago and Vicinity Artists Show*) Čikagos meno institute. Vėliau į šiuos pristatymus pateko **dar** tris kartus – 1969, 1971 ir 1974 metais. Kartu su iškiliais miesto menininkais – skulptore Lilian H. Florsheim ir tapytoju Richardu Koppe – 1970 m. Varnelis surengė parodą Šiuolaikinio meno muziejuje Čikagoje. 1974 m. personalinę parodą organizavo Milvokio meno centre, 1975 m. – Ajosvos universiteto meno muziejuje. 1973 m. dailininkas dalyvavo reprezentacinėje lietuvių išėivijos dailininkų parodoje Korkorano galerijoje Vašingtone.

1967 m. Varnelis buvo pakviestas dėstyti Čikagos miesto kolegėje, kur 1973 m. jam suteiktas profesoriaus vardas. **Kaip tik** šiuo periodu susiformavo originalus Varnelio tapybos stilius, jungiantis konstruktyvizmo, minimalizmo ir optinės dailės elementus. Tai brandžiausias menininko kūrybos laikotarpis, išsiskiriantis originaliais tapybiniais eksperimentais. Ritmu, kontrastais, iliuziniais efektais dvimatę plokštumą Varnelis meistriškai transformavo į trimatę erdvę, atsisakė tradicinės paveikslo formos, preciziškai tikslų vaizdą išgavo naudodamas **tik** teptukus ir liniuotes.

Už novatoriškus dailės kūrinius 1969 m. ir 1974 m. Varnelis pelnė Čikagos dailės instituto Vielehrio premiją, 1975 m. jam skirta *National Endowment for the Arts* stipendija, 1977 m. – Lietuvių dailės fondo premija. Dailininko kūrinių įsigijo Niujorko Guggenheimo muziejus, Čikagos šiuolaikinio meno muziejus, Čikagos, Akrono, Detroito dailės institutai, Ajosvos universiteto meno muziejus, Čikagos komercijos bankas, Hopkinso meno centras Hanoveryje, privatūs kolekcininkai. Yra manančių, kad Varnelio populiarumo sėkmė slypi Čikagos architektūroje – ši jam darė didžiulį įspūdį, o moderniose jos erdvėse geometrinės Varnelio drobės įgaudavo ypatingą skambesį.

Antroji Varnelio gyvenimo JAV pusė prabėgo *Villa Virginia* sodyboje Stokbridže (Masačusetsas), į kurią 1978 m. Varnelių šeima persikėlė iš Čikagos. Neorenesansinis gyvenamasis pastatas, senas angliškas parkas su didžiule augalų įvairove tapo naujais dailininko įkvėpėjais, nukreipusiais jo dėmesį į gamtos ir architektūros grožį, jų sintezę, pirmaprades formas. Greta abstrakčių, griežtų linijų paveikslų Varnelio kūryboje atsirado minkštesnio potėpio tapyba su mistifikuotos tikrovės objektais, kūriniai įgijo kosminės erdvės pojūčio, savito neišbaigtumo. Dailininkas sakydavęs, jog Stokbridže prabėgo vienos gražiausių jo gyvenimo dienų. Tačiau **kad ir kaip**

tvirtai menininkas ir jo kūryba įaugo į naują aplinką, **dar** vienam ryškiam gyvenimo pokyčiui buvo lemta pasikartoti.

1998 m. Varnelis grįžo į tėvynę ir Lietuvai dovanojo **ne tik** savo paties kūrybą, **bet ir** visą gyvenimą kauptą dailės rinkinį, kartografijos ir bibliofilinę kolekcijas. Jų pagrindu Vilniaus senamiestyje, vienuose iš seniausių Rotušės aikštėje išlikusių mūrinių pastatų – Mažosios gildijos ir Masalskio namuose, buvo įsteigtas muziejus, kuriam 2003 m. suteiktas Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinio statusas.

Kazys Varnelis mirė eidamas 94-uosius metus, 2010 m. spalio 29 d. Vilniuje. Palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse, Menininkų kalnelyje.

Pagal

<http://www.lnm.lt/kazys-varnelis-gyvenimo-ir-kurybos-ritmai/>

Papildomos užduotys

- 1 Perskaitykite interviu su architektūros istorike Marija Drėmaite. Pasižymėkite svarbiausias M. Drėmaitės mintis apie architektūrą. Pasikalbėkite poromis, kurioms mintims pritariate, o kurioms – ne.

Architektūros kerai

Laisvė Radzevičienė

Kaip man patinka jos knygų pavadinimai – „Progreso meteoras“, „Optimizmo architektūra“, „Baltic Modernism“! Profesorė, architektūros istorikė Marija Drėmaitė apie pastatus dažnai kalba tarsi apie žmones. Ji žodžiais nuglosto statinių sienas, apibėga griūvančias pastoges, beldžia į apsilupusius langus ieškodama liudijimų, kaip už jų gyveno žmonės. Senos nuotraukos ir butų planai architektūros istorikei pasakoja įdomiausias istorijas. Šias ji atgaivina ir neša mums.

Apie namus ir pastatus dažnai rašote lyg apie draugus...

Namas negali būti draugas, man labiau patinka žmonės (*juokiasi*). Be galo įdomu, kaip namai pastatyti, įrengti, kas juose ir kokį gyvenimą gyveno, tačiau tai tėra mano darbas. Ar pastebėjote, kad bemaž visose šių dienų būstų nuotraukose nėra žmonių? Tokias – be jokių buities ženklų – architektūros fotografai laiko švariomis, geriausiai atskleidžiančiomis architektūrą. Žinomas architektūros fotografas Nicolas Groszpierre'as į klausimą, kodėl dažniau fotografuoja namus, o ne gyvenimą juose, atsakė taip: „Pastatai yra kur kas kantresni, jie nejuda. Su žmonėmis sudėtinga.“ O man architektūra įdomi kaip žmonių ir jų idėjų buvimo vieta.

Mūsų miestų veidai drastiškai keičiasi. Ar nenuitiks taip, kad kada nors ateis kita architektūros istorikė, ieškos mūsų laikotarpio žavesio, kaip kad Jūs ieškote modernizmo grožio, ir neras?

Darbo tyrėjams visada bus, nes kiekvienas laikotarpis palieka savo ženklų. Mane domina ši kaita, stebiu ją, nes esu labiau istorikė nei saugotoja. Įdomu, kaip keitėsi miestų architektūra XIX a. viduryje–XX a. pradžioje, kai nebuvo ypatingo reguliavimo, ir kaip – kai įsikišo žmogus su savo taisyklėmis. Laiko distancijos istorikui labai reikia, nes apčiuopti ir įvardyti šiuolaikybę sunkiausia. Negaliu pasakyti, kad šiandiena blogesnė ar mažiau įdomesnė už XIX a., kai pradėta diskutuoti, ką daryti su besikeičiančiais miestais. Visada buvo ir bus žmonių, kuriuos kaita erzina, ir bus tokių, kurie jos laukia ar ją inicijuoja.

Kai pykstu ant dar vieną monstrą suprojektavusio architekto, visada galvoju: „Kur tavo sąžinė?“ Juk šis namas gyvens ilgiau nei tu pats! Ar visais laikais atsakomybė ir ginčai buvo architektų ir statytojų kasdienybė, ar taip yra tik šiandien?

Visą XX a. buvo daug ginčų, ypač urbanistinių, nes šios srities pokyčiai labai radikalūs, o modernistinė architektūra netgi garsėja kaip ignoruojanti bet koki istorinį kontekstą. XX a. viduryje nauja siejosi su tuo, kas gražu, gera, vertinga. Nematyta nieko bloga griauti senąjį miesto sluoksnį ir statyti kitą. Šiandien formuojasi nauja ideologija. Negalime sakyti, kad viena keičia kitą, istorikų darbas ir yra iškrapštyti, kodėl ginčijantis vienu balsai girdėti garsiau, o kitų – tyliau.

Smalsu, nuo ko Jūs pradėjote krapštyti? Kaip ir kodėl nėrėte į modernizmo laikotarpį? Ar tai, ką šiandien tyrinėjate, – taip pat šeimos tradicija?

Nuo paauglystės mane žavi estetinė architektūros harmonija. Užaugau architektų šeimoje, girdėjau tėvų pokalbius, lyg ir norėjau studijuoti architektūrą, tačiau piešimo kursai, kuriuos lankiau, nepilipo, tiesą sakant, tingėjau piešti. O paskui sužinojau, kad Kaune atidaromas Vytauto Didžiojo universitetas. Jame buvo daug laisvės ir amerikiečių dėstytojų. Įstojau į Humanitarinių mokslų fakultetą, programa įdomi – net septynių meno rūšių įvadiniai kursai, tai leido pamatyti, kaip dailė, fotografija, architektūra, šokis ir kiti menai veikia vieni kitus. Mokėmės filosofijos, civilizacijos istorijos, visa tai formavo kultūros idėjų suvokimo lauką. Mane labiausiai domino architektūros tyrinėjimai, o visiškai naują požiūrį į šios srities istoriją man pasiūlė dėstytoja dabar jau šviesaus atminimo profesorė Nijolė Lukšionytė. Savo disertacijoje nagrinėjau tarpukario Lietuvos pramonės architektūrą. Darbą gyniau Vilniaus dailės akademijoje, pradėjusi dirbti Istorijos fakultete, inspiruojama įdomių ir kritinių profesoriaus Alfredo Bumblausko ir kolegų istorikų idėjų.

Įdomu, kad mano senelis buvo architektūros istorikas, tyrinėjo senąją LDK architektūrą ir daile, tačiau su juo man teko bendrauti tik kaip su seneliu. Gaila, kad dabar, kai norėčiau užduoti ir profesinių klausimų, to padaryti jau negaliu.

Jūsų domėjimosi akiratyje – ir modernizmo architektūra. Jau įpratome *modernizmo* sąvoką taikyti Kaune tarpukariu pastatytiems pastatams, tačiau jauniems žmonėms susižavėjimą keliantys, o vyresnius atgrasantys sovietmečio statiniai taip pat priskiriami modernizmui. Išsiaiškinkime...

Modernizmas yra dominuojantis XX a. architektūros stilius. Žodis „sovietinis“ patikslina laikotarpį ir režimą. Europoje modernizmas startuoja po Pirmojo pasaulinio karo, kai žlunga imperijos, o Rusijos bolševikų perversmas žada būsimą naują visuomenę. Idėjos

tarsi ir gražios: visi lygūs, socialinis išsilaisvinimas, nauja architektūra, nauji miestai, naujas būstas. Vakarų Europoje visa tai galioja iki maždaug 7-ojo dešimtmečio, kai atsiranda modernistinio projekto – kaip nepateisinusio lūkesčių – kritika. Sovietų pasaulyje modernizmas buvo „perskeltas“. Prieškarinę avangardinę Rusijos architektūrą nutraukė stalininis režimas, socialistinis modernizmas atgimė apie 1960 m. Tai lėmė sparti industrializacija. Beje, anuomet labai daug architektūrinių dalykų buvo kopijuojama nuo Vakarų.

Ar gali taip būti, kad būtent šis modernistinės ir sovietinės architektūros mišinys gali sudominti pasaulį?

Į preliminarų UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą patekusi Kauno modernizmo architektūra – graži, stilinga ir mums labai brangi, tačiau to neužtenka atsidurti tame sąrašė. Kaunas konkuruoja su modernizmo miestais grynuoliais – Brno, Gdyne, Tel Avivu, todėl turi susikurti unikalų pasakojimą. Iš Paryžiaus atvykęs UNESCO ekspertas profesorius Jadas Tabetas patarė pabrėžti Kauno tarpukario ir sovietinio modernizmo sąsajas, parodyti, kad stilius ne išnyko, o toliau vystėsi itin savitu keliu. Socialistinio modernizmo UNESCO sąrašė kol kas nėra, taigi galimybės atsiveria. Kaune ta idėja buvo sutikta be didelio entuziazmo, bet kartais sveika į savo paveldą pažvelgti iš šalies, gerokai globaliau.

Man regis, problema yra ta, kad nenorime prisistatyti pasauliui kaip vien sovietinio paveldo vieta. Tyrinėju ir masinės statybos rajonus, man įdomu, kaip jie atliepia „suplanuoto gyvenimo idėją“, juk visoje Europoje daugybė žmonių gyveno panašiuose būstuose. Kolegos sako, kad tokia atminimo vieta galėtų būti Vilniuje esantys Lazdynai – pavyzdinis sovietinės masinės gyvenamosios statybos rajonas.

Šiandien nesunku pajusti, kad sovietinį modernizmą at- randa jauni žmonės. Kas juos domina?

Jie neturi baimių ir žvelgia į socializmą kaip į dar vieną pasibaigusį istorinį laikotarpį. Kai išleidau knygą „Baltic Modernism“ („Baltijos šalių modernizmas“), jauni architektai pradėjo kviesti mane į savo vakarėlius, paskaitas, pasidalyti, papasakoti. Nepriklausomybės laikais užaugę jauni žmonės nepatyrė režimo, neturi nuoskaudų, jiems tų laikų pastatai neprimena tėvų nuodėmių, užtat įdomu, kokią įtaką režimas darė architektūrai ir urbanistinei aplinkai. Daugelis tų pastatų man iš tikrųjų simbolizuoja tik juos sukūrusio komunistinio pasaulio žlugimą. O jaunimui jie – egzotika.

Tarpukario modernizmo pastatų yra ir Vilniuje. Kodėl Kauno modernizmas iškeltas ant pjedestalo, o Vilnius tyli?

Kaunas anuomet buvo statomas kaip naujos valstybės sostinė. Neturėjo nei optimizmo, nei lėšų, tarpukariu iš viso pastatyta apie 10 000 pastatų. O Vilnius buvo praradęs sostinės statusą, vertintas

kaip Lenkijos pakraščio miestas. Jame puoselėta istorinės sostinės dvasia, senasis paveldas – rūkuose paskendę bažnyčių bokštai, Vilniaus barokas. Tai gerai matyti Jano Bulhako nuotraukose. Naujos architektūros proveržis Vilniuje įvyko maždaug 1930–1939 m. Tada Naujamiestyje ir Žvėryne pastatyta nemažai naujų modernių vilų, o Gedimino prospekte iškilo keli žymūs Lenkijos architektų modernistų darbai. Ši palikimą dar reikia geriau pažinti, atrasti. Ir nereikia bijoti jo lenkiškos istorijos.

**Perskaičiau Jūsų frazę: „Atsilupęs barokas – gražu, romantiška, o apsilupinęs modernizmas atrodo vargingai.“
Bet juk negalima šių dviejų architektūros stilių dėti ant vienos lėkštelės?**

Modernizmo architektūros kūrėjai naudojo daug eksperimentinių medžiagų, jos buvo labai gražios, bet dažnai – nepraktiškos, neilgaamžės. Toks modernizmo paradoksas – pastatai, kurie turėtų būti funkcionalūs, racionalūs ir ekonomiškai, reikalauja tiek pat priežiūros ir investicijų, kaip ir senovinė architektūra.

**Užaugote Lazdynų daugiabutyje, bute su mažyte virtuve.
Kokioje aplinkoje dabar gyvenate?**

Kai gyvenau Lazdynuose, visada norėjau iš ten išsikraustyti, o dabar šis rajonas man – įdomus mokslinio tyrimo objektas. Vėliau tėvai gavo didesnę butą Žvėryne. Čia, 1952-aisiais statytame stalininiame name, dabar gyvena ir mano šeima. Mūsų kvartalas buvo skirtas darbininkams. Savo namą su kaimynais sutvarkėme, perdažėme. Sakytum, kad jis, jei ne šlaitinis stogas, – tarpukario modernizmo pavyzdys. Daug baldų paveldėjau, man patinka 7-ojo dešimtmečio lengvumas ir elegancija.

**Rašote mokslinius darbus, vėliau iš jų gimsta knygos. Šios
įdomios ir plačiajai visuomenei, o tai mokslo pasaulyje
gana reta.**

Man rengti knygą – pats kūrybingiausias darbas. Ir svarbu viskas – pavadinimai, kompozicija, turinys, vaizdas. Kad man pačiai būtų įdomu. Žaviuosi britų istorikų mokykla – rašyti suprantamai. Kad ir koks sudėtingas būtų istorinis tyrimas, man norisi jį pateikti aiškia kalba. Tyrimo tai nesumenkina, atvirkščiai – tik padidina jo vertę.

Dabar tyrinėju gyvenamųjų namų architektūrą, visada domėjauosi butų planais, jie gali labai daug papasakoti ne tik apie architektus, bet ir apie žmones, kurie ten gyveno, jų gyvenimo būdą. Radau bendraminčių, kuriems butų planai taip pat įdomu, taigi rengiame naują knygą apie gyvenamąją architektūrą.

Rašydama tarsi dalyvauju paveldosaugos ir edukacijos procese. Kuo daugiau žmonės sužino, tuo labiau domisi, ima rūpintis savo urbanistine aplinka, skiria dėmesio autentiškoms detalėms, visumai. Viešos paskaitos, atvirų durų dienos, daugybė knygų apie architektūrą žmonėms padeda suvokti tendencijas ir keičia požiūrį.

Kelerius metus dirbote Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generaline sekretore. Kokios patirties suteikė šios pareigos?

Patirtis, kai globaliai gali pažvelgti į idėjas ir aplinką, kurioje gyveni, tikrai įsiminė. Iš pirmo žvilgsnio UNESCO misija yra gana deklaratyvi – po karo organizacija buvo sukurta, kad meno, kultūros ir mokslo idėjomis būtų siekiama taikos pasaulyje. Šiandien ši organizacija sukuria daug naujų visuomenės gerovės idėjų, nors Lietuvoje dažniausiai matoma tik kaip paveldo organizacija. Darbas komisijoje išmokė mane kur kas plačiau žvelgti į pasaulio žmonių gerovę, o tai padeda nesusireikšminti.

Kokią architektūrą Lietuvoje įsivaizduojate po kelių dešimtmečių? Juk turite užtektinai informacijos apie praeitį, kad galėtumėte prognozuoti ateitį.

Prisiminkime, kaip savo gyvenimą įsivaizdavo žmonės po to, kai 1990-aisiais Lietuva atgavo nepriklausomybę: kiekvienas turės po didžiulį namą, visi gyvens kaip Švedijoje. Namų išties pridėjo daug ir visur, net sodų sklypuose, daugelis kėlėsi gyventi į užmiestį. Dabar gyvenimo užmiestyje žmonės atsikando, vėl grūdasi į mažus butus mieste. Visa tai – visuomenės ir vertybių kaitos procesas. Architektas Audrius Ambrazas šių dienų architektūrą apibūdino gana taikliu epitetu – godumas. Aštriai, bet teisingai pasakyta. Viešosioms erdvėms skiriama mažai dėmesio, taupomas laikas, pinigai ir medžiagos, o privatiems statiniams pinigų ir brangių medžiagų naudojama neracionaliai daug. Šis kontrastas mums sako, kad architektūrai dar trūksta pilietiškumo, bet aš tikiu, kad viskas pasikeis. Jau keičiasi.

Pagal
Moteris, 2019, kovas

2 Perskaitykite tekstą ir pasakykite, kokį susidarote Vilniaus vaizdą.

Kad ir kiek banaliai tatau skambėtų, Vilniaus senamiestis yra širdies pavidalo. Žvelgiant į miesto planą tai iš karto krinta į akis. Kalbu ne apie stilizuotą širdį: plane ji lygiai tokia pat kaip medicinos atlase. Pagoniškoji sostinė, matyt, buvo panaši į gatvinį kaimą. Jogailos ir Vytauto laikais tas kaimas pradėjo plėstis ir tapo netaisyklingu ovalu, kurį tarytum sklerotiškos gyslos išvagojo skersgatviai.

Kupolai, fasadai, varpinių vertikalės virš tų skersgatvių priklausė daugiausia septynioliktajam amžiui. Bet tas amžius reikalavo naujoviško planavimo, mėgo erdvas panoramas, perspektyvas, kuriose iš tolo ryškėtų įmantrūs bažnyčių arba rūmų tūriai. Vilniuje

Vilniaus senamiestis, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

nėra nieko panašaus, nes gatvių tinklas viduramžiškas. Čia ankšta, chaotiška, uždara. Netgi didokos tuštumos, įsiterpusios į miesto audinį po pastarojo karo sugriovimų, to bendro išpūdžio nepaneigia. Jei gatvė tiesesnė, ji būtinai kyla į kalną, o jeigu neiškrypsta iš plokštumos, tai lieka kreiva – stovėdamas viename gale nepamatysi kito. Dažnai akmenimis išgrįstos jų alkūnės tuščios, tarsi Chirico ar Buffeto paveiksluose, tačiau joms nebūdinga nejauki tų dailininkų geometrija. Perspektyvą lemia postūmiai, santrumpos, sprūdžiai. Lengva pereiti iš vieno keistai suplanuoto kiemo į kitą, atrodo, gali kirsti visą miestą nė karto neišniręs į gatvę. Didžiulių, kartais griozdiškų bažnyčių dalys šmėkšo už kertės, bet visą pastatą pamatyti sunku: reikia užversti galvą arba palypėti kalvon kur

nors už senamiesčio ribos. Čia nedera skubėti, geriausia klajoti be tikslo – net pažinodamas Vilnių keliasdešimt metų rasi jame netikėtų reginių ir detalių. Miestas labai įvairuoja, nelygu metų laikas: žaluma ir kamuoliniai debesys užleidžia vietą šerkšnui ir žiemiškai saulei. Vyrauja pastelinės, kartais peleninės spalvos. Sienomis juda šešėliai, pro kuriuos ryškėja apspuręs tinkas ir senos įtrūkusios plytos. Lygiai taip pat vienas pro kitą ryškėja skirtingi stiliai, viena ant kitos užsikloja epochos. Virš galvos skleidžiasi stogų stereometrija, jų dvišlaitės ir daugišlaitės palapinės.

Viduramžių miestų šiame regione išliko nemažai, bet Vilnius nepanašus į savo kaimynus – veikiau galėtų būti į pietus nuo Alpių. Jis niekad nepriklausė Hanzai, kaip Ryga ar Talinas, kurių architektūra pratęsia siaurinę Vokietiją ar Skandinaviją. Nors

Vilniaus senamiestis, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

Vilniuje būta amatininkų bei pirklių, jo istoriją ir kasdienybę lėmė kunigaikščiai ir magnatai, teologai ir poetai, pagaliau konspiratoriai ir sukilėliai. Siauri šaligatviai, monumentalūs mūrai su slaptomis kertelėmis, banguojantys paviršiai, renesansinės arkados, kartais kuklios tylios bažnytėlės, tokios kaip Šv. Mikalojaus ar Bonifratrų, kartais grandiozinių tūrių dariniai, tokie kaip Dominikonų bažnyčia ir vienuolynas, primena Italijos arba Dalmatijos miestus, Prahą (vienas mano pažįstamas vadino Vilnių *baby Prague*). Tiesa, Vilniui kiek stinga tenykščio grožio, kuris praverčia turistiniams atvirukams, bet už tai verta padėkoti. Jis nevientisas, būna netgi atstumiantis, tačiau visada neįprastas.

Architektūra formuoja erdvę, o erdvė formuoja žmonių gyvenimą ir juos pačius.

Vilnius yra kontrastingas ir gerokai teatrališkas; Josifas Brodskis kalbėjo apie jo „nesuskaičiuojamų bažnyčių nesuskaičiuojamus angelus“ – jų esama frontonuose, dar daugiau altoriuose, visi jie gyvai gestikuliuoja, sudaro grupes ir mizanscenas. Kartais gali pasirodyti, kad tarp jų įsiterpia tikri dangaus gyventojai. Gal ta miesto dvasia prisidėjo, kad lietuvių teatras šiandien yra bene išradingiausias ir novatoriškiausias Europoje. Vilniaus gyventojai garsėjo temperamentingais charakteriais, visada kalbėjo bent keliomis kalbomis, tarp jų nestigo migrantų ir bėglių, septynias vietines tautas nuolat papildydavo ateiviai, neišskiriant anglų, ispanų, suomių. Tai, kad šiandien mieste pilna užsieniečių, jam jokia naujiena.

Pagal

Tomas Venclova, *Vilnius: asmeninė istorija*.

Vilnius: R. Paknio leidykla, 2011

- 3 Perskaitykite tekstą ir pasvarstykite, kuo reikšmingos P. Repšio freskos.

Atsiminimai apie dangų ir žemę

Marcelijus Martinaitis

Petro Repšio freska „Metų laikai“

Ne vien mados verčiami šiandien gręžiojamės čia į folklorą, čia į senąsias tradicijas, čia į liaudies meną. Jau ir mes, žemdirbių vaikai ir vaikaičiai, pasijuntam gyveną ant asfalto, tarp gelžbetonio blokų, mechanizmų. Girdėt kalbų ne tik apie gamtos, bet ir apie kultūros ekologiją: greitai ir lengvai prarandami ryšiai su praeitim, senosios kultūros ženklai, kurie neatsargiai saugomi, – kaip ir gyvūnų rūšys – išnyksta nesugrąžinamai. Patys kalbam, kad mūsų santykiai darosi vienadieniai, paviršutiniški, be atminties ir tradicinių motyvų – lyg vėl žemėje pradėdame gyventi pirmieji. Didžiuojamės, kad daug išrandame ir atrandame, bet užmirštame, kad ir kartojame labai senus dalykus. Toks nežinojimas darosi labai pavojingas, net agresyvus: atsiranda neapykanta seniems daiktams, papročiams, liaudies palikimui, net seniems žmonėms. Petro Repšio freska „Metų laikai“ Universiteto Lituaniistikos centro vestibulyje – ryš-

Petro Repšio freskos, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

kiausias pastarųjų metų monumentaliosios dailės kūrinys, epiškai aprėpiantis senąją agrarinę lietuvių pasaulėjautą bei gyvenimą. Tai ir pirmas toks sintetinis bandymas mūsų dabartiniam mene. Folkloro įvairiausi, apeigų scenos, mitologiniai simboliai sukelia daug įvairiausių minčių. Tai senosios lietuvių kultūros atsiminimai apie dangų ir žemę, apie žmogaus aplinką, kurią jis veikė darbu bei apeigomis ir kuri jį patį veikė. Ši liaudies sinkretinį mąstymą šiandien galėtume pavadinti *ekologine kultūra*, plėtojama nuo neolito

Petro Repšio freskos, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

laikų. Geriau įsigilinęs į folklorą, papročius, apeigas, mitologiją, įsitikini, kad didžiausias rūpestis buvo – nieko neprarasti, viską sunaudoti ir daryti taip, kad liktų kitiems, kad nebūtų pažeista gamtos gyvybinių jėgų pusiausvyra. Juk buvo gyvenama be šiukšlynų! Galima sakyti, kad mes dabar turtėjame apiplėšdami ateitį, nors ir įvedėm lygybę vienas kitam. Liaudies papročiai, apeigos, ritualai, šventės nebuvo tik žaidimas, laisvalaikio pramoga, o labai rimtas dalykas: tai bendruomenės išsipareigojimų ir įpareigojimų menas, o tai šiandien jau ne taip lengva suprasti. Žinoma, tokia sinkretinė kultūra neatkuriama. Tačiau mokslinė ir meninė intuicija pajėgia aprėpti, atgaivinti ir tarsi išjudinti pirminį liaudies žmogaus pasaulį. Tokį tiesioginio dalyvavimo išpūdį ir sukelia P. Repšio freska. O autoriaus kelias iki „Metų laikų“ buvo ilgas: galima sakyti – nuo vaiko dienų. Čia ir autentiška atmintis, vaikiška nuostaba regint keistus suaugusių žmonių apeiginius veiksmus, margučius su žmonių veidais, gyvulių apsmilkymą išgenant, čia ir specialios studijos, knygos... Ką visa tai reiškia, iš kur? Buvusiojo, užmiršto pasaulio

fragmentai, atminties iškasenos? Ne tik turtai, ne tik žodžiai, bet
juk ir judesiai, veiksmai perduodami iš kartos į kartą – kaip gymis,
genetinis kodas. „Aš nieko neišgalvojau“, – sako dailininkas. Ir tik-
rai – perskaityta be galo daug literatūros, ne tik puikiai išleistos,
bet ir užmirštos, išmestos, kalbėtasi su specialistais ir su žmonėmis,
su kuriais panašiomis temomis niekas rimtai nekalba. Bet juk visur
galima rasti tiesos, pirminio pasaulio... Kiekviena freskos scena
buvo aptariama, tikslinama. O jų – kelios dešimtys, šimtai figūrų...

Pagal

Kultūros barai, 1987, nr. 1, p. 29–32;

Kultūros barai, 1987, nr. 2, p. 28–31

- 4 Perskaitykite esė ir pasidomėkite, kuo lietuvių kultūrai svarbūs esė minimi žmonės. Ką manote apie kultūrinės esė žanrą?

Uosto fuga

Mindaugas Kvietkauskas

Prie tų durų buvo trys skambučiai. Senos medinės durys ir trys priešvaniniai skambučiai. Užkopiau į viršutinį aukštą geležiniais laiptais, kurių turėklus puošė smuiko raktą primenantys ornamentai. Kurį laiką stovėjau tamsioje laiptinėje ir dvejojau. Tas ar ne tas butas? Jau būčiau nuėjęs, bet staiga pastebėjau, kad buto viduje tarsi giliame triume užsidegė šviesa. „Jeigu paskambinsiu, galiu būti nesuprastas. Jeigu nepaskambinsiu, galiu taip ir likti be nieko.“ Sprendimas priklausė man. Ir kartu jčiau, kad jį su manimi renkasi dar kažkas – kitapus, už uždarytų durų.

Sprendimą turėjau patvirtinti tris kartus. Du skambučiai tylėjo, suskambo tik trečias.

Lipant geležiniais laiptais puikiai girdisi žingsnių taktas. Tokie laiptai – kaip penklinė. Jeigu gyveni viršutiniame bute, gali kiek palavinęs klausą iš anksto atpažinti, kas ateina, – dar nepravėręs durų. Jeigu laiptais lipa du žmonės, galima išgirsti, ar tarp jų žingsnių yra sąskambis, ar jų taktai sutampa į vieną ritmą, sukuria bent akimirkos rezonansą. Dviejų žmonių žingsnių sąskambiai būna labai įvairūs. Monotoniškas takto kartojimas. Bendro ritmo variacijos. Priešingų frazių kontrapunktas. Arba vijimasis – fuga.

1907–1908 m. žiemą Mikalojus Konstantinas Čiurlionis Vilniuje lankė privačias lietuvių kalbos pamokas. Tikriausiai lipdavo į jas geležiniais laiptais, tais pačiais, kuriuos iki šiol puošia smuiko raktą primenantys ornamentai. Jo lietuvių kalbos mokytoja buvo mylimoji, būsima žmona Sofija Kymantaitė. Savo atsiminimuose ji rašo: „Pamokos. Mano mažame kambarėlyje Uosto g. 4 nr. su langu į palėpę, virš kurios įstiklintas stogas teįleisdavo balkšvą šviesą, ir tik vakare ta gūžtelė tebūdavo jauki. Žiemos vakaras, žibalinė lempa – ant stalo Kriaušaičio gramatika, Juškos dainos, Rėza, „Žiupsnelis“. Pamokos, šandie pasakyčiau, be jokios sistemos. Ne pamokos, o kažkokia improvizacija.“

Kaip tik tuo metu, 1908 m. pradžioje, savo muzikinėje kūryboje Čiurlionis pasuko prie eksperimentų su polifoninėmis struktūromis ir kontrapunktais. Viena vertus, šis posūkis atrodo tarsi grįžimas prie baroko muzikos tradicijų apsigyvenus Vilniuje, barokiniame mieste. Kita vertus, šie eksperimentai dabar leidžia Čiurlionį vadinti didžiojo modernisto Arnoldo Schönbergo pirmtaku. Juose įžvelgiamos serijinės technikos užuomazgos. Pagrindinis tą žiemą ir pavasarį Čiurlionio tobulintas žanras – fuga. Tuo metu sukurtos trys fortepijoninės fugetės, jo didžiosios Fugos b-moll pranašės, ir nutapytas pirmasis paveikslas tokiu pavadinimu. Tai vadinamoji eglių fuga, vaizduojanti kranto atspindžius vandenyje. O gal vandenų – krante.

Iki šiol manyta, kad namas, buvęs adresu Uosto g. 4, kur gyveno Sofija ir lankėsi Mikalojus Konstantinas, neišliko. Tuščia erdvė dabartiniame P. Cvirkos skvere tarsi sufleravo, kad toji praeitis tegali būti sunaikinta, per karą ir sovietmetį dingusi kaip pamėklė. Tačiau šį pavasarį, vykstant Čiurlionio vakarui jo namuose-muziejuje Savičiaus gatvėje, nuskambėjo klausimas, ar kas nors iš tiesų žinoma apie to pastato ir buto likimą. Jį ištarė kultūros istorikė Nida Gaidauskienė, ir nelaukta atsiliepė Čiurlionių anūkė, skulptorė Dalia Zubovaitė-Palukaitienė: „Atsimenu, kad močiutė man tą namą rodė. Tai pirmas namas Pamėnkalnio gatvėje už Cvirkos skvero. Ji parodė man mūro sieną ir du langus pačiame viršuje, stogo trikampyje. Pasakė – žinok, kad čia gyvenau būdama Vilniuje.“

Vytautas Landsbergis pasitikslino: „Ar jūs esate tai kur nors užrašiusi?“

„Aš esu užrašiusi savo atminty.“

Įrašas, Sofijos paliktas anūkės atmintyje tartum simpatiniu rašalu. Kaip jis ištvėrė santvarkų, adresų ir jo paveldėtojos gyvenimo kaitą, šitiek metų niekam nematomas? Ir kodėl jis išryškėjo dabar? Prieš kokią liepsną?

* * *

Autentiškas Vilniaus žemėlapis neįmanomas be Uosto gatvės. Kaip tik todėl, kad dabartiniuose žemėlapiuose jos nebėra, kaip nebėra ir jokio uosto Neryje ties Lukiškėmis, kur nuo XVI a. būdavo kraunami į Nemuną, marias ir jūrą – iki pat Karaliaučiaus – plaukę laivai. Uostas nunyko žlugus Kunigaikštystei, o galiausiai jame lingavusius burlaivius – vytines, strugus, skultus – laiko dugne palaidojo atsiradęs geležinkelis. Vis dėlto Vilniaus kaip istorinio uostamiesčio tapatybė buvo juntama dar ilgai: pro jį į marias tebeplaukė sieliai, keleivius ir iškylautojus gabeno garlaiviai, o gatvėvardis *Uosto, Portowa, Portovaja* iki pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos priminė, kad būtent šita kryptimi iš miesto centro išvykstama vandens kelio ir jūros link. Jeigu šios gatvės liniją pratęstume tolyn į Vakarus, išties atsidurtume pajūryje, kažkur ties Palanga.

Regis, šią miesto koordinacijų sistemą puikiai suvokė Rygoje studijavęs lietuvis architektas Eduardas Riauba (Edward Rouba). 1912 m. Uosto gatvėje jis suprojektavo penkių secesinių namų kompleksą. Jų fasadus išpuošė vandens stichijos motyvais – vilnimis, kriauklėmis, geldelėmis, marių lelijomis, ilgakaklėmis mitinėmis gervėmis. Viename frontone pavaizduota spiralinė kriauklė, iš kurios įvijų išsiraito vandens žaltys. Bareljefas virš įėjimo į namą, kurio adresas prieš karą buvo Uosto g. 10, vaizduoja graikų Dioskūrus – raitus Dvynius, kurie abu dalijosi nemirtingumu, buvo keleivių ir jūrininkų globėjai, argonautai, o jų figūros statytos ant laivų pirmagalių, kad gelbėtų nuo sudužimo. Riaubos namai palydi praeivį tartum išplaukiantį ar grįžtantį į Vilnių vandenimis.

* * *

Namą su Dioskūrais pasistatydino anuomet žymus Vilniaus gydytojas, ginekologas Antanas Vaškevičius (Antoni Waszkiewicz). Prieš dvejus metus jam buvo gimusi dukra Jadvyga (Jadwiga Waszkiewicz). Tame name ir senelių viloje, buvusioje prie Didžiosios Pohuliankos, ji užaugo emancipuota, savarankiška, priešgyniaujanti konservatyvių nacionalistinių pažiūrų tėvui. Kaip pati laiške rašo – „trokštanti viską pažinti ir nepakenčianti jokių apribojimų“. 1929 m. Jadvyga įstojo studijuoti teisę Vilniaus universitete. Imatrikuliacijos akte tarp penkių šimtų jos bendrakursių buvo įrašyta ir pavardė Czesław Miłosz – Česlovas Milošas. 1931-aisiais tarp jų užsimezgė meilės ryšys, kurį pats Milošas yra apibūdinęs kaip susižavėjimą iš pirmo žvilgsnio, kai lietingą vakarą vežiko brikoje lydėjo Jadvygą namo. Jaunas poetas gyveno studentų bendrabutyje Tauro gatvėje, o dabar tapo laukiamu svečiu to paties kalno papėdėje, Uosto gatvės name su Dioskūrais. Tuodu žmones teskyrė

šlaitas. Tikriausiai lipdavo ir leisdavosi juo dviese. 1982 m. Milošui rašytame laiške Jadvyga prisimena: „Vilniuje prieš šventes visad pradėdavo snigti, būdavo jauku, važinėdavo rogės, skimbčiodavo varpeliai, o tu stovėdavaai prie tos krosnies, siekusios iki pat lubų. Teresė atnešdavo samovarą, Mama pilstydavo arbatą, žmogus turbūt niekad nežino, kad dabar ta akimirka, kai jis iš tiesų laimingas?“

Praėjus daugybei laiko po jų išsiskyrimo, 1981-aisiais Milošas parašė Jadvygai iš Amerikos, ir keletą metų iki jos mirties truko korespondencija, kurioje jiedu siekė išsipasakoti ir atleisti vienas kitam. Kiek anksčiau, 1978 m. sunkią akimirką rašytame laiške, adresuotame savo vertėjai Lillian Vallee, Milošas prisipažino: „Be visa ko, kankina mano didžioji rauda, nesibaigianti, tarsi pasitvirtintų visi romantiniai pavyzdžiai, rauda dėl Jadvygos, didžiosios mano gyvenimo meilės, dešimtys metų prabėgo, o aš nuolat raudu dėl jos ir dėl savęs, net nežinodamas, ar ji dar kur nors gyva. Tai skamba juokingai ir sentimentaliai. Didelė kaltė jai mane slegia.“

Gerai žinomas Sofijos atsiminimų fragmentas apie lemtingą vakarą 1908-ųjų vasarį: ji pirmąsyk apsilanko Mikalojaus Konstantino kambaryje Savičiaus gatvėje, klausosi jo improvizacijos pianinu ir abu supranta esą skirti vienas kitam. Pasakojimas baigiasi žodžiais: „Atsisveikinimas tylus prie mano vartų Uosto gatvėje.“ Netrukus po to, vasarį ar kovą, parašytas nuostabus jos eilėraštis proza apie pabudimą vidur didelių vandenų: „Atsibudau netikėtai ir be galo nusistebėjau – toks didelis vanduo – ramus – tyras – perregimai tyras – tačiau dugno nematyti...“ 1908 m. Čiurlionio kūryboje taip pat itin svarbūs jūros ir vandenų motyvai. Jie siejami su laimingiausiu jo gyvenimo laikotarpiu, su meilės Sofijai išsipildymu liepos mėnesį, jūdviejų praleistą Palangoje. Nuo tylaus prisipažinimo ir atsisveikinimo Uosto gatvėje – iki susitikimo ant jūros tilto, taip pat aprašyto Sofijos atsiminimuose: „Tokia ryški ta valanda! Šviesus popietis, banguojanti jūra, tiltas beveik tuščias; iš tilto galo eina dvi vyriškos figūros – viena nepažįstama... Matau, kaip Konstantinas atsisveikina su nepažįstamu, jau prie manęs, ima mano ranką, bučiuoja, ima mane už parankės, ir einame į tilto galą. Nėra žodžių. (...) Taip ir praslinko ta vasara kaip viena akimirka. Sužadėtiniai.“

* * *

Dar prieš atvykdamas į Vilnių 1907 m. Čiurlionis jau buvo sukūręs savo marinistinį šedevrą – simfoninę poemą „Jūra“, arba „Marès“, kaip ji lietuviškai pavadinta partitūros rankraštyje. Ją pabaigus, prasidėjo naujas, ypatingas jo kūrybos periodas: vadinamųjų muzikinių paveikslų, sonatų, preliudų, ir – jau atvykus į Vilnių – fugų tapymas. Sąsajos tarp muzikos ir dailės jo kūryboje buvo plėtojamos vis intensyviau ir originaliau, peržengiant simbolistams būdingas subjektyvios sinestezijos paieškas, kylant iki abstrakcijos, simetrijos dėsnų lygmens. Čiurlionis tartum nyra į meno ir kosmoso polilogą, atitikmenų begalybę, reliatyvinančią fizinius skirtumus ir formų ribas. Anot jaunosios kartos lenkų muzikologo Paweło Siechowicziaus, neseniai parašiusio studiją „Muzikinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vaizduotė“, kaip tik nuo šio laikotarpio galima gana tiksliai identifikuoti jo tapybos ir muzikos kūrinių, kurie tarsi generuoja vienas kitą, poras, ir netgi partitūrų grafika kartojasi atitinkamų paveikslų linijose. 1908 m. vasarą Palangoje nutapyto žymiojo triptiko „Jūros sonata“ atitikmuo – tų pačių metų fortepijoninių peizažų ciklas „Marios“. Ten pat tapyti pabaigta „Žalčio sonata“ itin artima paskutiniam Čiurlionio užrašytam muzikos kūriniui – jo didžiajai Fugai b-moll. Šią sąsają išskėlęs Vytautas Landsbergis teigia, kad Fugai b-moll geriausiai tiktų „Žalčio fugos“ vardas.

Šių absoliučių muzikos ir dailės simetrijų ieškojimo sintezė turėjo būti lietuviška opera „Jūratė“, sukurta mylimųjų poros. Dvibalsė fuga tobulybės link. Matyt, sumanymas kilo dar Vilniuje. Laiškuose Sofijai, rašytuose dar iki susitikimo pajūryje, kur opera iš tiesų pradėta planuoti, jau suskamba jos tema: „Netrukus pasimatysime, ir pasimatysime prie mūsų jūros, kuri ir šandie dar išmeta Tavo rūmų skeveldras. (...) O Jūratė? Galvoji?“ Marinistiniai Čiurlionio paveikslai ir operos scenografijos eskizai, kuriuose povandeninius Jūratės rūmus sergi milžiniškas žaltys ar mitinis Žilvinas, fortepijoninis ciklas „Marios“ ir Fuga b-moll, Sofijos Kymantaitės poetinės prozos kūrinys „Jūra“ ir daina chorui „Krūtinė jūros“ tėra šito didžiojo bendro kūrinio, į kurį jie tikėjo kartu keliaujantys, fragmentai. Likimo ir mito paralelė: iš vizijose regėtų rūmų iš tikrųjų liko tik skeveldros.

Fugą b-moll Čiurlionis baigė 1909 m. lapkritį Sankt Peterburge. Kaip teigia Landsbergis, ją rašydamas iš esmės jau komponavo operos „Jūratė“ uvertiūrą, kuri turėjusi būti „tamsi, beveik niūri, keista ir fantastiška, kaip jūros gelmė“. Tačiau kūrė ją vienas, skursdamas imperijos sostinėje ties išsekimo riba. Sofija, parašiusi žymiausią savo kritikos knygą „Lietuvoje“, tą rudenį liko Plungėje

laukdamasi kūdikio. Atvykusi į Peterburgą per Kūčias, ji rado vyrą palūžusį, atkaklaus vijimosi išblokštą už realybės krantų. Bendroje jų fugoje vienas balsas beatodairiškai veržėsi tolyn į platybes. Kitas turėjo laikinai likti uosto prieglobstyje. Vienas išplaukęs į nemirtingumą – sudūžta.

Jadvygos laiškus, saugomus Milošo archyve Jeilio universitete, poeto valia buvo uždrausta skaityti iki 2010-ųjų. Kai nuvykau į Jeilį tų metų birželį rinkti medžiagos monografijai apie Milošą ir tarp kitų rankraščių užsakiau atnešti jos laiškų aplanką, archyvarė sukľuso, bet po pauzės ištarė: „Ką gi, būsite pirmasis jų skaitytojas.“ Buvo sunku prisiliesti prie tų skaudžių ir beginklių tekstų, atskleidžiančių išsiskyrimo dramą 1934-aisiais, kai Milošas paliko Jadvygą ir išvyko studijuoti Paryžiuje, pabūgęs prisirišti, kurti šeimą Vilniuje, vydamasis savo poetinio talento *daimonion*. Yra ne kartą užsiminęs, kad tą savo žingsnį laiko didžiausia gyvenimo kalte. Tačiau draudė prie to skaudulio artintis. Kai Aleksandras Fiutas pokalbių knygoje „Maištingas Česlovo Milošo autoportretas“ prie jo pernelyg priartėjo klausimu, koks buvo širdimi braižytas Vilniaus planas, Milošas atkirto: „Tokių prisipažinimų čia nedarysiu.“ Kartą Fiutas man yra pasakojęs: jiems su Milošu vaikštinėjant po Vilnių 1995 m., vieną akimirką poetas pasakė, kad toliau nebenori būti lydėmas. Ir pasuko į Uosto gatvę.

Savo kūryboje Milošas ne kartą yra išpažinęs ir liudijęs kalte mitologiniais įvaizdžiais. Jie daug ką leidžia suvokti ir neapnuoginant Jadvygos laiškų gyvuonies. Tokios yra eilėraščio „Rue Descartes“ eilutės: „O iš savo sunkiųjų nuodėmių vieną menu geriausiai: / Kartą eidamas miško taku prie upokšnio / Mečiau didelį akmenį į susivijusį žolėje vandens žaltį.“ Praeivis sulaužo tabu, nusikaltęs vandenyse glūdinčiam trapiam gyvybės principui, pačiam pirmiam judėjimui. Jį pažeidus asmeninė kelionė, poetinės meistrystės fuga tampa užkeiktu grįžimu, prarastos tikrovės vijimusi. Uosto gatvė – vienišo, nors ir pelniusio nemirtingumą atgailautojo kelio tarp šešėlių. Tai juo einama Milošo eilėraštyje „Salemo mieste“:

*Išsprūsta tai, ką liečia rankos
iš žodžio ir minties meistrystės.
Seniai tas nuosprendis man tenka –
krašte šešėlių nuolat grįžti
ant Pylimo ir Uosto kampo.*

* * *

Jau beveik septyniasdešimt metų, kai Vilniaus adresų sąrašuose nebeliko nei Uosto g. 4, nei Uosto g. 10. Pokariu ši gatvė buvo pervadinta Petro Cvirkos gatve, o Nepriklausomybės metais – Pamėnkalnio. Senasis vardas po sovietmečio nebegrižo – matyt, miesto tvarkdarius jis atrodė jau pernelyg alogiškas, niekur nevedantis. Be to, sprendimą nulėmė siekis kaip nors įtvirtinti archyvuose aptiktą lietuvišką gretimos kalvos pavadinimą – Velniakalnis arba Pamėnkalnis. Velnio kalnas šiandieninės sostinės centre vis dėlto būtų akibrokštas, tad pasirinktas švelniau skambantis variantas, ir pro kalvagūbrį einanti gatvė pavirto pamėnų, pamėklių arba iliuzijų, gatve. Amžiaus pradžioje ji tartum kvietė į kelionę atvirais vandenis, amžiaus pabaigoje – tartum atkalbinėjo primindama apie klaidinančias iliuzijas, praeities šešėlius, pamėklinę būtį. Išties po visų istorinių pervartų Vilnius pilnas tokių gatvių, kurių vardus galima pavadinti pamėkliškais, simuliuojančiais tikrovę, nurodančiais seniai pradingusias koordinates, kaip viename eilėraštyje taikliai pastebėjo Jurgis Kunčinas: „Malūnų gatvė be malūnų, / Totorių gatvė be totorių...“ Šias eilutes, vardijant Vilniaus iliuzijų gatves, galima būtų tęsti ilgai: Žydų gatvė be žydų, Ligoninės gatvė be ligoninės, Tramvajų gatvė be tramvajų, Pylimo gatvė be Pylimo ir Uosto gatvė be Uosto... Tad ir gal geriau – nebe Uosto?

Juk sunku patikėti atvirų horizontų pažadais, keliautojų laukiančiais stebuklais, jausmų bangomis, tobulybės vizijomis, persirgus šitiek idėjinių ligų, suvokiant šitiek istorinių tragedijų, sudužimų ir sunkių asmeninių klaidų, susikaupusių nuo XIX a. romantikų. Pažindami tokių fugų sukeltą skausmą, esame kur kas budresni ir atsargesni – artėjant prie pavojingos ribos, mums iškart užsidega perspėjimo lempelės, anot Peterio Sloterdijko. Negalima paneigti pamokų vertės: išties mokame vengti povandeninių rifų, laikytis racionalaus saiko ir atidumo kitam labiau negu praeities vizionieriai. Bet kartu slegia abejonė, ar apskritai bepajėgtume atsistumti nuo uosto pylimo, dar kartą išbandyti kelionės maršrutą, iš tiesų patys persirgti bent viena jūros liga ir įgyti savo imunitetą, o ne gintis išankstiniu įtarumu. Pasijoms ir paklydimams antiseptiškoje terpėje nukenksmintą, nieko nebesivejanti tampa ir mūsų kūryba. Tačiau kokių būdu ir ar dar galėtume vytis nutrūkusią fugą, pamėginti atsiliepti į jos temą savo balsu ir su savo įgytu žinojimu? Kad vejantis nebedužtų tai, kas yra išties trapu? Negi visai nebeverta bandyti? Šitas uostas negali be pylimo. Bet ar šitas pylimas gali be uosto?

* * *

Suskambus trečiajam skambučiui, duris atidaro jauna nustebusi moteris. Sakau, aš domiuosi šito namo istorija, ar jūsų buto langai išeina į Cvirkos skverą? Ji keistai patyli, bet atsiliepia: čia keli atskiri gyventojai, mano kaimynės langai išeina, aš galiu paklausti, gal ji jus įsileis.

Laukiu tamsoje ant geležinių laiptų. Pagaliau senos durys vėl atsidaro (pastebiu, kad iš vidaus jos nudažytos neįprastai – melsvai). Pamatau žilą, orią ir be galo gražią moterį. Pakartoju pasiaiškinimą, dar pasisakau savo pavardę. Ir staiga toji moteris pradeda juoktis: „Mindaugas Kvietkauskas? Užeikit, užeikit!“ Einu ilgu koridorium, kvėpiančiu gyvenimų aromatais. Atsiveria jos kambarys: visos sienos iki pat lubų nukabinėtos rašytojų ir aktorių nuotraukomis, pastebiu Marcinkevičių, Degutytę, Daunį, Noreiką, Bagdoną... Langai – taip, du langai, tiesiai į Cvirkos skverą, į Pylimo ir Uosto kampą. Sakau, gal jau susipažinkim? O jinai toliau juokiasi: „Aš – fotografė Ona Pajedaite.“

Susėdame ant kušetės po nuotraukomis. Sakau, prieš porą dienų sužinojau, kad šitam bute turėjo gyventi Sofija, čia lankėsi Čiurlionis, ar jūs apie tai ką nors žinot? Ji sako: „Taip, žinau. Tikriausiai čia ir yra tas butas, kurį Kymantaitė aprašė savo atsiminimuose. Atsikėliau čia beveik prieš septyniasdešimt metų, po karo, ir nuo tol visą laiką čia gyvenu. Tada šito didelio buto šeimininkė buvo sena aristokratė, grafitė Marija Keldušytė. Mokėjo gal septynias kalbas, tarp jų ispanų, vokiečių ir hebrajų. Nuomojo atskirus kambarius studentams. Mes čia atsikėlėm įstojusios į lituanistiką kartu su kurso drauge Regina Mikšyte. Tada gatvė dar vadinosi Uosto, namo adresas iš tiesų buvo Uosto g. 4. Turėjom du mažus nuomojamus kambarėlius palėpėje – turbūt ten ir buvo Sofijos kambarys. Einam, parodysiu tuos du studentiškus kambariukus, jie dabar priklauso kaimynams, bet aš paprašysiu.“

Ir esu ten – po kojom girgžda senos grindys, krenta balkšva šviesa pro keistus vidinius langus, išeinančius į įstiklintą palėpę, kaip aprašyta Sofijos atsiminimuose. Tarsi būtum mažoje kajutėje palėpės triume, banguojant laikui prie šimtamečio uosto.

Dar ilgai kalbamės su O. Pajedaite, ji rodo man savo didžiulį rašytojų ir menininkų nuotraukų archyvą – pasirodo daugybė istorijon įrašytų, o jau ir mano pažįstamų, artimų pradingusių veidų. Keliautojų tobulybėn profiliai. Su savom laiko žymėm, pasijom ir sudužimais. Stebuklas – visus tuos metus jie buvo renkami ir saugomi čia, šitame bute, ir jokia akla galia nesunaikino šito uosto istorijos. Daugiabalsė fuga, atgyjanti vėl ir vėl, iš pirminių gelmių, net jei tragiškai dūžta.

* * *

Išvykstančius ir sugrįžtančius į šį miestą Uosto gatve nuo namo fasado iki šiol palydi Dioskūrai. Dvynių pora, primenanti, kad keliaujant dviese svarbu dalytis. Nemirtingumu.

5 Perskaitykite eilėraščius.

Pavasaris

Salomėja Nėris

Pavasaris – –
 Dainuot ims alyva. –
 Upelė virpa – vėl gyva.
 Padangių nemunu pietys
 Ritena debesų lytis.
 Pavasaris – –
 Berželio šakele srovėna
 Jo žalsvas kraujas – kraujas mano.
 O laisvės nerimas lakus
 Su vėju gairina laukus.

Ant balto debesio nutūpęs, –
 Tai gluosniu linkčioja prie upės, –
 Kregždė nuskrieja per laukus
 Tas laisvės nerimas lakus.

O varpas šimtą kartų šauks man –
 Vis meilę, džiaugsmą – meilę, džiaugsmą:
 Laimingas būki, žemės broli!

Širdies žirgelis duoda šuolį –
 Be kelio, tako – per laukus
 Tai laisvės nerimas lakus!

Išspausdintas rinkinyje 1940

Čiurlionis. Karalių pasaka

Janina Degutytė

Palinko karaliai prie saulės židinio.
Mažytis kraštas karalių delne.
Viržiai rausvi ir pienuoti berželiai.
Žuvys ir žvaigždės upių dugne...

Mažytis kraštas delne suvirpa.
Ko tu pabūgai? Ką tu šauki?
O kad sušiltų prie saulės židinio
Tavo šilainė, pilka, jauki.

Kažkur vidunaktis... Medžiai nubunda...
Kažkas vidunaktį kelio neranda...
O mano kraštas – šaltinių raštas,
O mano kraštas – saulės legendoj.

Rugių pražydusių artimas kvapas...
Krykščia berželiai ant aukšto kalno.
O kad laikytų šviesūs karaliai
Kraštą mažytį ant savo delno!

1961

- 6 Perskaitykite tekstą ir pasvarstykite, kodėl svarbu susipažinti su dailininkų darbo vieta.

Apie studijas

Vidas Poškus

Kodėl nusprendžiau rašyti apie menininkų dirbtuves? Priežastis labai paprasta – menininkai neįsivaizduojami be savo darbinės aplinkos. Mano šeimoje yra ne vienas, o net keli menininkai. Štai kad ir tėvas. Mano vaikystės laikais normalios studijos jis neturėjo. Ja buvo mūsų namai – standartinis dviejų kambarėlių butas. Savaitgaliais būdavo susukamas didesniojo kambario kilimas, pastatomas molbertas, ir tapoma. Šiokiadieniais, jeigu neklystu, būdavo tiesiog piešiama. Tad galėčiau drąsiai teigti, kad išaugau dailininko studijoje. Mačiau savo tetos – grafikės – ir jos vyro – tapytojo – dirbtuvę sename pastate Klaipėdoje. Pamenu seną vokišką raudonų plytų krosnį. Vėliau mano tėtis taip pat įsigijo studiją tartum labiausiai tam pritaikytoje erdvėje – seno (caro laikų) pastato palėpėje, ir jau būdamas paauglys ten praleisdavau ne vieną dieną, – kad ir šiek tiek patingėdamas, ten mokiausi piešti ir tapyti. Sėdėjau ir sukiojau si kažkokioje sukamojoje kėdėje – tuščioje ir „neapgyvendintoje“ erdvėje, ir kuo ji (tikra kuntskamera, panoptikumu su įvairiomis smalsumą ir net baugulį keliančiomis detalėmis) tapo vėliau...

Galop, tapęs dailėtyrininku ir / ar dailės kritiku (net nežinau, kuri sąvoka yra taiklesnė ir tikslesnė), pradėjau lankytis kitų menininkų dirbtuvėse. 2007–2015 metais dirbau Kazio Varnelio namuose-muziejuje. Menininko studija buvo įrengta pastogėje tarp dviejų gotikinių frontonų. Smagu būdavo išvysti lankytojų emocijas, kai juos, pavadžiojęs po visą meninį labirintą, ekskursijos pabaigoje – desertui – nuveddavau ten. Atodūsis „Ohhhhhh...“ ten būdavo savaime suprantamas.

Asmeninė patirtis ir įsigytas išsilavinimas padiktavo, kad daugelis studijų yra savotiški muziejai, specifiniai Megapasaulio Meno Galerijos skyriai arba įsivaizduojamojo Meno Muziejaus (*Le Musée imaginaire* – pasak prancūzų rašytojo ir kultūrologo André Malraux) filialai. Deja, daugeliu atvejų žiūrovams jie yra nematomi. Būtent menininkų dirbtuvėse jų kūriniai gyvena savo tikrąjį, autentiškąjį gyvenimą, kurį iš dalies praranda, arba, tiksliau, – jis pakeičia savo formas, darbams iškeliaujant į parodų erdves – galerijas ar muziejus, kitų žmonių namus. Italų kalba „studija“ (studio) reiškia tiek „darbo vietą“, tiek „tyrimą“. Manytina, kad šis terminas kasdienėje vartosenoje įsitvirtino Renesanso laikais, kai menininkai iš paprastų amatininkų virto akademiniais mokslininkais. Tad studija

yra ne tik darbo vieta, tapybos ar skulptūros cechų, bet ir kūrybinė laboratorija, galop paties meno, kūrybos namai, kuriuose tai yra aiškiausiai suvokiama ir suprantama.

Arvydas Ališanka (g. 1963 m.) – skulptorius, kuriantis ir kamerines statulėles, ir viešųjų erdvių skulptūras. Šio menininko kūrybą galima apibūdinti dviem žodžiais: konstravimas ir antropomorfizmas. Antra vertus, Ališanka konstruoja, dėlioja, jungia savo kūrinis iš atskirų, gamtos palytėtų (vėjų ir vandens nugludintų, saulės patamsintų, samanų ir kerpių pagrauztų) daiktų, kita vertus, tai, kas sukonstruojama, sudėliojama ir sujunginama, visuomet yra derinama prie žmogiškojo paties skulptoriaus mastelio ir silueto.

Kol dar nebuvo matęs, visaip bandžiau įsivaizduoti Arvydo Ališankos studiją – klieviausi jo paties kūriniais ir pasakojimais. Kadangi Arvydas yra pasakojęs, jog vienintelis jo paminklas viešojoje aplinkoje gyvuoja buvusioje Širvintų girininkijoje (ir tai atminimo ženklas Herkui Mantui, turėjęs būti Karaliaučiuje), tuo labiau esu matęs „dekoratyvinių“ šio skulptoriaus darbų kitose viešosiose erdvėse – Juodkrantėje ir Molėtuose, Ališankos studiją įsivaizdavau kur nors atvirame lauke – kokiam nors pušyne, kur pušys primena monumento prūsų vadui postamentą, tarp didelių lauko riedulių ar su kokiu nors vaizdu į vandenį (turbūt tokią asociaciją kelia regėtas objektas Kuršių marių pakrantėje).

Panašiai ir yra.

Arvydo Ališankos studija – tai kuklus namelis (priskirtinas 10-ojo dešimtmečio architektūros stiliui), savotiška vila vaizdingoje vietoje – prie Neries, tarp pušyno ir šalia didelio ozo – paslaptinai skambiu pavadinimu – Zabarijos kaime. Zabarija – tipiškas, klasikinis, gatvinis Vilniaus krašto kaimas. Jame visas Ališankų giminės „lizdas“: kaimynystėje įsikūrę ir Arvydo tėvai, ir brolis – poetas Eugenijus Ališanka. Abu broliai šią vietą yra išgarsinę visokiais meniniais simpoziumais, poetiniais projektais, susitikimais ir sambrūzdžiais.

Bet dabar konkrečiau.

Arvydo studija iš tiesų yra tarp miškų, prie vandens, tad mano pirminis įsivaizdavimas turėjo realų pagrindą ir dar kartą patvirtino prielaidą, jog menininko darbo aplinka ir jo kūryba turi labai stiprų abipusį ryšį. Galima teigti – menininkas pasirenka aplinką, o ši – jį. Net patį minėtąjį namelį menininkas pasistatė savo rankomis („Kai kada tiesiog tekdavo laukti užgėrusių darbininkų, tad būdavo paprasčiau daug ką pasidaryti pačiam“), grįžęs iš Jungtinių Valstijų. Tai lygiai toks pat skulptūriškas kūrinys, grynai „ališankiška“ skulptūra – poetiška, lengva, kukli ir jausminga, šiek tiek stilizuota, bet gyva. Namelyje yra erdvi patalpa – joje didelis klasikinis darbastalis („varstotas“), sidabriškai pilkais dažais dažyta koklinė krosnis, už kurios stovi gipsinė moteris (studijų laikų darbas), ir lentynos

Dirbtuvė

su skulptūromis, taip pat dailylentėmis apkalta sienelė su Arvydo parodų plakatais. Čia ir vyksta esminiai darbai.

Kita vertus, Ališankos dirbtuvė – tai ir kiemas. Iš esmės visa Zabarijos kaimo erdvė. Lankėmės dar nesužaliavusioje gamtoje, tad prieš mūsų akis pro plikas medžių šakas regėjosi sodybos, ke-liuku judantys žmonės, triukšmą kėlė pirmieji pavasario paukščiai... Kieme, tarp sodybą juosiančio griovio ir namelio, sukrauti ruošiniai – rąstai, uždengti dvišlaičiais stogeliais, primenantys kelminius bičių avilius ar kiemą nugulusius naminius gyvūnus. Kieme taip pat stovi keli lauko darbataliai – iš blokelių sudėliotos kojos ir plokštumos. Čia kuriama šiltuoju metų laiku.

Svarbus šios lauko dirbtuvės akcentas yra minėtasis griovys. Pradžioje galvojau, kad tai upelio griova. Bet, pasirodo, griovys, ir tiek. Arvydas papasakojo, kad vienam žurnalistui mestelėjo frazę apie senąjį Vilniaus–Kauno traktą, kuriuo 1812 metais traukėsi Napoleonas, ir tas verbalizavo legendą. Vieno meninio įvykio metu šis griovys veikė kaip „Griovio galerija“ – čia buvo eksponuojami kūriniai. O aš pamaniau, kad net griovys yra labai jau „ališankiškas“ – skulptoriaus proporcijų, jo kuriamų formų ir silueto...

Pagal
Vidas Poškus, *Menininko dirbtuvė:
42 istorijos*. Vilnius: Tyto alba, 2017

- 7 Perskaitykite tekstą ir pasikalbėkite grupėje apie menininkų ir parodų kuratorių darbo ypatumus.

Paroda kaip nusikaltimo vieta. Viktorijos Damerell ir Onos Juciūtės pokalbis

Beveik kasdien skaitome kuratorių parašytus parodas lydinčius tekstus – trumpus ar išsamius, poetinius ar pristatomuosius. Tačiau ilgas pasiruošimo parodai procesas, kuratorių darbo specifika, diskusijos su menininkais dažniausiai lieka užkulisiuose ar tampa vietiniais anekdotais. Straipsnių ciklas „Kuratorių pokalbiai su menininkais“ siekia bent šiek tiek kilstelėti tą uždangą ir atverti menininkų ir kuratorių darbo drauge procesus. Šis pokalbis – ciklo dalis.

Viktorija Damerell (V. D.): Šiek tiek keista su tavimi kalbėtis tokia proga, nes, nors šnekame nuolatos, interviu forma reikalauja iš karto turėti omenyje skaitytoją. Tarsi sėdime kambaryje dviese, bet jau kažkas stebi iš šalies ir klausosi. Nemanai?

Ona Juciūtė (O. J.): Taip, sutinku, aš irgi panašiai jaučiuosi, man kiek neįprasta būti atsakingai už tai, ką ištarsiu, ypač kalbant su tavimi. Bet gal reikia nesijaudinti dėl to, kas klausosi, o su ja / juo pasisveikinant prisistatyti. Mes esame dvi menininkės, kurios kartu kuruojame parodas ir ta proga dabar viena iš kitos imame interviu apie savo veiklą. Ir dar esame geros draugės, kurios ir taip dažnai kalba įvairiomis temomis.

V. D.: Tai galime iš karto vieną jų ir paliesti. Dabar ruošiamės tarptautinei grupei jaunų menininkų, kuriuos suradome keliaudamos po užsienio akademijų peržiūras (ačiū Lietuvos kultūros tarybai), internetą, Vilnių bei savo studijas, parodai. Ji bus atidaryta vasario 15 dieną Šiuolaikinio meno centre. Kas tau šiame procese atrodo įdomiausia?

O. J.: Turi galvoje kuravimą? Man apskritai įdomu yra surasti: tiek kuruojant, kai ieškome meno kūrinių, tiek gaminant kūrinius, kai ieškau tam tikrų situacijų, istorijų ar medžiagų. Viskas prasideda nuo suradimo, tik tada atsiranda kombinacijos, parodos, instaliacijos ir kūriniai. Kartu daug galvoju ir apie tai, kiek absoliučiai galima tokias situacijas vertinti: tai, kad kažką pamatei ar sutikai, yra vis dar smarkiai apspręsta atsiktinumo, kuris taip pat reiškia, jog kažko nesutikai ar nepamatei. Tokiu būdu paroda tampa tarsi dėvėtų drabužių parduotuve – magiška vieta, kur daiktai susitinka naujiems deriniams, nepaisant ankstesnių kontekstų. Iš tiesų, kuo toliau, tuo sunkiau matyti skirtumą tarp kuravimo ir kūrimo. Man patinka mintis, jog grupinė paroda yra kuratoriaus *solo show*, o gal

net, kažkuriuo požiūriu, meno objektas. Camille Henrot taip darė savo solo parodoje *Days are Dogs* (Palais de Tokyo, 2017/18), kur kartu su savo kūriniais rodė ir eBay rastus daiktus, ir kitų autorių kūrinius. Man patinka toks lengvas požiūris į kūrinius, iš vienos pusės, jie eksponuojami kartu su masinės produkcijos daiktais iš eBay, kita vertus – nurodomas autorius, kai jis žinomas. Labai supaprastina dalykus: nei sureikšmina kažką, nei kuria specialų atsainumą. Kuruojant, aišku, atsiranda daugiau komunikacijos, elektroninių laiškų rašymo, kas mane asmeniškai labai disciplinuoja. Tai yra ta dalis, kurią turiu prisiversti daryti. Iš kitos pusės, labai sveika, būnant kūrėja, kartais sudalyvauti *studio* vizite ar autorių atrankos susitikime kaip kuratorei. Man tai padėjo suvokti, kaip viskas sąlygiška, kartais juokinga ir taip pat gerai suprasti abi puses.

O kas tau sunkiausia kuruojant? Kuo tau kuravimas ir kūryba skiriasi?

V. D.: Dažniausiai atrodo, kad viskas einasi gana lengvai – kai darai kažką, kas pačiai įdomu, tarsi pačios situacijos tau padeda. Kaip ir tu, sunkiau susidoraju su komunikacijos, organizacine dalimi (kaip žinai, turiu lengvą kalbėjimo telefonu fobiją), bet net ir tai suteikia tam tikrą malonumą – kai jaučiu, kad galiu daryti ir sau nebūdingus dalykus. Jeigu kalbėsime apie sunkumus, galbūt iš tikrųjų sudėtinga kartais nepamesti šviežio žvilgsnio į tai, ką darai. Vis iš naujo pasitikrinti, ar mūsų idėja iš tikrųjų veikia, ar (ir kokių) korekcijų reikia. Šiuo atžvilgiu kuravimas irgi nesiskiria nuo meninės kūrybos – svarbu išlaikyti atvirumą pokyčio galimybei, gyvai reaguoti į kintančią situaciją ir ją žaismingai išnaudoti. Jei kalbėsime apie kuravimo ir kūrybos skirtumus, kuruodama jaučiu didesnę atsakomybę atrasti dialogą su galimu žiūrovu. Juk paroda pirmiausia ir yra tas dialogas, labiausiai bendraujanti meno išraiška. O kai kuriu pati, viršų ima šiek tiek kiti dalykai. Man kūryba yra mąstymo būdas, natūrali, lengviausiai prieinama pasaulio pažinimo priemonė. Galėčiau sakyti, jog tada svarbiausia žiūrovė sau esu aš pati.

O. J.: Aš gal paslapčia norėjau iš tavęs išpešti tokius nutikimus, kai vienas mūsų parodos pagrindinių autorių sunaikina savo kūrinius ir sako *hm, jų tiesiog nebėra* arba kai pakvieti žmogų *studio* vizitui ir tik vykstant pokalbiui supranti, kad visai ne jo kūrinius turėjai omenyje.

V. D.: Taip, galime papasakoti skaitytojams į kokias *awkward* situacijas kartais tenka įsivelti. Miuncheno meno akademijoje šią vasarą lankėme studentų parodą ir mus abi sudomino vienas kūrinys. Deja, žemėlapis buvo toks klaidus, kad iš trijų žmonių gavome tris skirtingas nuorodas, kam tas kūrinys priklauso. Trečioji versija pasirodė įtikinamai, todėl parašėme autorei ir susitarėme susitikti. Ji atėjo, ir mes pradėjome klausinėti apie jos kūrinių. Bet tada menininkės veide pastebėjome sąmyšį ir ji parodė, kad jos darbas yra kitur. Už mūsų nugarų. Iki tol net neįsivaizdavau, kad įmanoma pažerti tiek įžvalgų apie darbą, kurio dar prieš valandą

net nepastebėjai. Galiausiai ji ir nesuprato, kad iš tiesų norėjome susitikti su kažkuo kitu. Ir tai netgi virto visai įdomiu pokalbiu.

O. J.: Aš labai gerai pamenu, kai baigusios tą pokalbį išėjome rimtais veidais, stengdamosi nežiūrėti viena į kitą ir, tik pasukusios už kampo, taip sprogom iš juoko. O jei rimtai, man tada labai padėjo įsivaizdavimas, kad kūrinys yra tarsi nusikaltimas detektyve, o tu lyg specialioji agentė turi išsiaiškinti, kas nutiko, koks motyvas, koks įrankis. Toks požiūris mane dažnai gelbėja. Tiesiog svarbu atsakyti, kas čia dabar atsitiko ir kodėl? Taip galiu žiūrėti bet kokią parodą ar kūrinį ir man būna įdomu. O kaip manai, kokią raktą galėtume pasiūlyti mūsų būsimos parodos žiūrovui, bandančiam išsiaiškinti šį nusikaltimą?

V. D.: Manau, kad, sekant detektyvo analogiją, šioje parodoje labiau suveiktų ne į konkretų atsakymą vedančios paieškos, bet suvokimas, kad kiekviena detalė rezonuoja su kitomis ir jų prasmės nenustoja plėstis. Taigi, raktas būtų tiesiog neskubėjimas viską išsiaiškinti, o duoti sau laiko pabūti, pasekti įvairiais kūriniais supynusiais ryšiais, kartu nebijant kažką praleisti.

O. J.: O kaip tu manai, kokia yra meno paskirtis?

V. D.: Neseniai pagalvojau, kad svarbiausia meno nauda yra jo nenaudingumas. Faktas, kad žmogus gali užsiimti veikla, kuri vis dar gali iškristi iš visa aprėpiančios paklausos-pasiūlos sistemos, man suteikia vilties. Galbūt klystu, bet man atrodo, kad mene vis dar galima erdvė kitokiam, pragmatiškumu nesiremiančiam egzistavimui. Tai reiškia tokį kaip ir paradokso – netgi žmonės, besidomintys menu, dažnai jį sieja su tam tikra funkcija – grožio, terapijos, pramogos, socialinės kritikos ar pagaliau žiūri į jį kaip į investiciją. Jau nekalbant apie didžiąją dalį visuomenės, kuri vis dar mano, kad menas – laiko švaistymas. Jaučiu poreikį mažinti nesusikalbėjimą šia tema, bet kartu suprantu, kad tai nėra tiesioginė meno funkcija. Dialogo siekis per parodas gali tik dar labiau klaidinti. Todėl manau, kad pirmiausia reikia pradėti nuo pagrindų, švelnaus įvedimo į meno kalbą per bendresnes paskaitas ar diskusijas. Tuo man taip pat visai patinka užsiimti.

Dar grįžtant prie kuravimo, atsimeni, kai darėme kartu pirmąją parodą *Per plauką* (2016), norėjome pabrėžti, kad darome tai iš menininkių pozicijos. Kaip į tai žiūri dabar? Kas tau svarbu konstruojant parodos idėją?

O. J.: Tikrai, aš irgi norėjau tau tai priminti. Iš tiesų, pradėjome kuruoti ne visai dėl to, būkime sąžiningos, o dėl to, kad niekas kitas mūsų kūrinių nekuravo. Kai pateikėme paraišką Titaniko galerijai, netikėtai gavome antro aukšto salę, nors norėjome parodyti vos porą kūrinių. Tuomet pagalvojome, kodėl nepakvietus kūrinių, kurie būtų vienaip ar kitaip mums svarbūs, artimi mūsų pačių kūrybai, taigi atsigrėžėme į autorius, tuo metu buvusius šalia mūsų. Taip natūraliai ir susiformavo toks kuravimo principas, kai mes renkame kūrinius gana laisvai, pasikliaudamos viena kita ir savo nuojauto-

mis. Esu įsitikinusi, jog man labai padeda tai, kad pati kuriu, nes kuravimas yra tarsi *side project*. Tai labai atpalaiduoja, man atrodo, kad mums tiesiog linksma ir įdomu. Bet aš vis dar tikiu šia mintimi ir jos svarba – kai kūriniai formuoja parodą ir jos turinį, o nėra dailiai surikiuoti pagal temas, medžiagas ar kitus kriterijus. Idėjos dažnai gali nugulti į puikius tekstus, o objektai ir jų nebylumas turi visai kitą išraišką ir, jei galima išvis taip vadinti, turinį. Nežinau, ar čia tinka sakyti *idėjos konstravimas*. Man gal idėja, kaip kokia vena, eina per visus organus ir sujungia ar prikelia tą kūną. Jie, tie elementai, organai ar kūriniai, gali tarnauti visai skirtingiems tikslams, bet, žvelgiant iš tolo, sudaro vieną organizmą, kuris ir tampa paroda. Tai jokių būdu nėra organizmas be prieštaravimų, gali būti visko – ir ligų, ir pleiskanų. Tokia man ir yra gera paroda – tam tikra situacija, kurioje skirtingi objektai gali vienas kitam suteikti papildomų savybių.

V. D.: Taip, toks organiškas procesas mūsų kuravimui labai svarbus. Ne atrasti kūrinius, iliustruojančius mūsų idėją, o užčiuopti tuos kūrinius jungiantį faktorių. Šiuo atveju kūriniai tampa mūsų, kaip kuratorių, tarpusavio bendravimo įrankiais. Siūlydamos parodai vieną ar kitą kūrinį, bandydamos surasti *už ar prieš* argumentų, aiškinamės, kas mus abi domina. Tai nereiškia, kad kuruodamos būtinai atsispiriame nuo savo pačių kūrinių. Pavyzdžiui, po *Perplauką* (2016) buvo atidaryta *Padori paroda* (2017), kuriai rinkome lengvomis manijomis užkrėstus kūrinius. Nors abi kartais galime tokioms manijoms pasiduoti, galiausiai supratome, kad mūsų darbai prie jau atrinktų kitų menininkų kūrinų netiks.

O. J.: Taip, buvo ir toks atvejis. Nors aš ten jaučiausi labai atsakinga dalyvė, turbūt dėl to, kad vienas iš atrinktų menininkų buvo mano tėvas, rodėme jo restauruotus baldus bei daiktus. Už jų rodymą jaučiau didesnę atsakomybę nei už kai kuriuos savo solo projektus. Taip pat, manau, verta pastebėti, kad mūsų įsitraukimas į kiekvieną organizuojamą parodą kaskart skiriasi. Kad ir dabar: kuruodamos parodą ŠMC, turime prabangą ruošti jai kūrinius specialiai, atsižvelgdamos į kitus parodoje pristatomus autorius. Kalbant apie atranką, man labai patinka mūsų procesas, mes jaučiame simpatijas labai skirtingiems kūiniams ir viena kitai padedame suprasti, kas tik pataiko į mūsų silpną vietą, o kur iš tikro yra kažkas daugiau. Kaip manai, kas yra tavo silpna vieta kitų menininkų kūiniuose?

V. D.: Man kartais sunku atsispirti tiesiog geram amatui – gražiai apdirbtiems paviršiams, nupoliruotam medžiui, blizgančiam metalui ar stiklui. Taip pat traukia tam tikri gotiški, romantiniai motyvai. Nebuvau pagalvojusi, kad tai kažkoks labai subjektyvus potraukis, kol nepamačiau visiško tavo abejingumo. O tau, žinau, sunkiau atsispirti kūiniams, kuriuose atsiranda baldai arba rūbai. Man atrodo, kad žinojimas apie tai mums ne kartą pagelbėjo. Nurašydamos vieną ar kitą savo reakciją silpnybei išvengiame ilgų diskusijų dėl

nesutampančių skonių. O kaip manai, kas visgi mus jungia požiūryje į meno kūrinį?

O. J.: Sunku įvardyti bendrus kriterijus, bet man atrodo, kad mums įdomūs tie kūriniai, kurie prajuokina, nėra tai, kas atrodo iš pirmo žvilgsnio. Taigi, jei pamatau objektą, kuris yra neakivaizdžiai juokingas, slepia savyje kažkokią gerą istoriją, greičiausiai bandysiu tau jį parodyti.

V. D.: Tu paminėjai objektą, tikriausiai tai taip pat yra kažkas, į ką mes, būdamos skulptorės, labiau atkreipiame dėmesį.

O. J.: Taip, mane tikrai traukia objektai, daiktų sustingusi išraiška, turbūt esu pavargusi nuo judančių vaizdų ir garso instaliacijų. Man patinka, kad objektai ir skulptūros leidžia nuspręsti pačiam, kiek laiko į juos žiūrėti, iš kurios pusės ir pan. Gana ironiška, kad visgi visus vaizdo kūrinius mūsų parodai pasiūliau aš ir už kai ką teko ir pakovoti.

V. D.: Dar man atrodo reikėtų paminėti, kad šioje parodoje bendru kriterijumi tapo ir tai, jog atsispyrėme nuo tam tikrų Clarice Lispector kūrybos momentų. Tiek tau, tiek man įdomu, kaip tai gali veikti vizualiaime mene. Kaip kūrinys gali pakeisti mūsų laiko patyrimą, sustabdyti akimirką ir transformuoti ją pasitelkdamas įdėmų žvilgsnį į kasdienius daiktus. Manau, tai mus vienija ir asmeninėse meno praktikose.

O. J.: Papasakok apie savo dabartinius projektus, juk turi net kelis šiuo metu: tavo asmeninė paroda Profsajungų rūmuose *Kasablanka*, garso instaliacija kartu su Gaile Griciūte *Akių gimnastika*, Eglės Mikalajūnės NDG kuruojama grupinė paroda *Kolega iš kitos genties*. Kadangi šiek tiek žinau apie šias veiklas, iš pirmo žvilgsnio jos atrodo gana skirtingos tarpusavyje. O gal tas skirtingumas tau labai padeda?

V. D.: Jos ir yra skirtingos. Esu susidūrusi su tuo, jog žmonės šiek tiek sutrinka bandydami apibendrinti mano meninę veiklą, būtent dėl iš pažiūros skirtingų temų, naudojamų išraiškos priemonių. Nuoseklumas, savęs atkartojimas man atrodo menininkui naudingesnis, jei kalbėsime apie žiūrovui atpažįstamą, įsimenanti braižą, galimybę būti lengviau suprastam. Pati nuo to irgi nebėgu, jei tai atsitinka natūraliai, bet kartu man reikalinga dinamika – ne tiek skirtingų medijų išbandymas, kiek pradėjimas švariame lape. Pastebėjau, kad panašiai vyksta ir rašant. Mėgstu naują skyrių pradėti su šiokiu tokiu šuoliu laike ir erdvėje. Kita vertus, visa, ką darau, turi tas pačias priežastis. O kaip tai veikia tau? Kaip savo kūryboje žiūri į tęstinumą ar vientisumą?

O. J.: Man atrodo, kad ir kaip į jį žiūrėčiau aš ar kitas autorius, jis visada yra. Kartais labai gerai pasimato po kurio laiko. Pavyzdžiui, mane domina tokie kaulai, kurie saugo kaulų čiulpus, tokios su mėsa parduodamos skylutės. Tik visai neseniai supratau, kad jie yra labai glaudžiai susiję su mano gamintais tuščiaviduriais baldais. Iš tiesų, labai kvailai pasijutau, tiek dėl to, kad tai kaip ir akivaizdu, o

aš nepastebėjau, tiek dėl to, kad, atrodo, kuri kažką visai naujo, bet nesąmoningai vėl grįžti prie to paties. Tavo kūrinuose, man atrodo, irgi daug atsikartojimų, *Kasablanka* labai primena tavo prieš keletą metų buvusią instaliaciją su į medį įgilinta plaukų sruoga. Pameni? Arba kai grįžai prie lipdinių iš duonos, tai irgi naudojai anksčiau. Ir tai yra puiku. Svarbu turbūt daryti tol, kol norisi, ir nebedaryti, kai jautiesi viską pabaigusi. Ne atvirkščiai.

V. D.: Sutinku. Kitaip ir neįmanoma. Jei į kažką giliniesi, natūraliai atsiranda tam tikras pakartojimas. Bet lygiai taip pat natūralu ir visiškai keisti kryptį. Pavyzdžiui, tu esi baigusi ir politikos mokslus, bet užsiimi, rodos, visiškai priešinga veikla. Kas tave skatina kurti? Kodėl tai darai?

O. J.: Visų pirma, tai politikos mokslai man buvo bandymas pabėgti nuo meno lauko. Per ilgai trukęs bandymas, kuris buvo labai nereikalingas. Gana paradoksalu, bet mokydamasi Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute Vilniuje susidūriau su daug keistų taisyklių, kurioms nepritarinama ir vėl grįžau į meno sritį. Ten man buvo kalama į galvą, kad visada turi žinoti viską, kas pasakyta viena ar kita tema, ištisai sintetinti informaciją ir taip iš esmės tapti tokiu aukštos klasės konspektų fabriku. Na, gerai, perdu, bet mokslo tikslas yra absoliuti tiesa ir žinių gamyba, todėl tai atsargi sritis. Visgi man įdomesnė atrodo faktų ir nuomonės sintezė. Taip man dažniausiai ir veikia geri kūriniai, juose per asmeninius pastebėjimus, istorijas prasimuša ir labai bendri faktai.

Iš tiesų, mene labai daug mokslinės metodikos: hipotezių kėlimo, tikrinimo, panašių reiškinių lyginimo, bet visgi menas tampa tarsi laisva platforma, kuri jungia skirtingas sritis pagal vieno individo įgeidžius. Tas pats autorius gali skolintis dalykus ir iš matematikos, biochemijos, vitražo ar genų inžinerijos. Jei tik norisi. Tai tarsi juodraštis, talpinantis savyje tai, kas nepakliuvo į visuomenei tinkamą švarraštį. Ir tai yra nuostabu.

V. D.: Bet ar ką nors, ką ten išmokai, naudoji meninėje veikloje?

O. J.: Ten mes mokėmės sekti dalykų priežastingumo ryšius, labai dažnai tai naudoju iki šiol. Taip pat, skaitydami tekstus, politikos moksluose mes mokėmės juos prastinti, griežtai išimti nereikalingus žodžius, dažnai tai darau skaitydama parodų tekstus, man labai padeda suvokti, apie ką visa tai. Kartais nelieka nė vieno žodžio, kartais beveik visi. Visai smagi treniruotė, kuri, be abejonės, yra ir labai subjektyvi. O kaip manai, kuo kitu tu užsiimtum, jei ne menu?

V. D.: Gal kurčiau filmus. Hm, bet čia irgi menas. Gal kurčiau *apps'ą* sapnų aiškinimui arba internetinę platformą žmonėms, norintiems tapti pameistrais. O tu?

O. J.: Vaikystėje labai norėjau dirbti kioske. Man atrodė, kad tai toks rojus žemėje, nes ne tik yra krūva kramtomųjų gumų ir limonadų, bet buvau sugalvojusi ir tokį slaptą kambariuką su lova ir telefonu. Matai, kai buvau vaikas, iki mūsų namų nebuvo

atvestas telefono ryšys. Dažnai piešdavau tą kambariuką. Iš tiesų manau, kad man patiktų gaminti baldus su tėčiu ar padėti kitiems meistrams. Galėčiau pasinaudoti tavo pameistrių platforma mūsų paralelinėje tikrovėje.

V. D.: O būna momentų, kai galvoji, kad norėtum nebetęsti meninės veiklos?

O. J.: Nežinau, ar mąstau tokiomis absoliučiomis kategorijomis. Aš esu išbandžiusi daug įvairių veiklų savo gyvenime ir, tikiu, dar daugiau jų manęs laukia. Aišku, menas labai pasiteisina, nes juo užsiimdama galiu išbandyti ir pasigilinti į labai daug sričių, tuo pat metu esu visiškai atvira naujiems iššūkiams, net jei jie nebūtų menas grynąja prasme. Vienintelis dalykas, kurio tikrai nenorėčiau, tai strigti tame pačiame taške. Bet taip juk niekada nebūna, ar ne?

V. D.: Bijau, kad būna. Pilna pavyzdžių ir meno lauke, kaip net sėkmingi kūrėjai pradeda šlampuoti patys save. Kita vertus, jei ieškotum priešingų situacijų – jų meno pasaulyje turbūt irgi daugiau nei kitur.

O. J.: Vienas tokių mano mėgstamų pavyzdžių yra JAV gyvenanti ir kurianti lietuvių kilmės menininkė Aleksandra Kašuba. Prieš metus ji skyrė man stipendiją ir taip pradėjau su ja bendrauti laiškais. Aleksandra ypatingas žmogus. Kaip pati sako: *Trys mano suvokti imperatyvai – kliaukis savo nuojauta, nepaliauk troškusi nuotykių ir gerbk netikėtumus*. Turint omenyje, kad jai daugiau kaip 90 metų ir gyvenime patyrė tiek bėgimą nuo karo, tiek naują gyvenimą JAV, tiek sėkmingą menininkės karjerą Niujorke, negali neužsikrėsti jos energija. Būdama 78 metų ji viską metė ir išsikraustė į Naujojoje Meksikoje esančią dykumą įgyvendinti savo seno ir labai eksperimentinio sumanymo, kuris dabar cituojamas kaip nuostabi architektūros studija. Ar gali apie tai pagalvoti? Man ji vis primena: *Nelauk, kad kažkas įvyktų, tiesiog tam pasiruošk*. Net ir dabar ji visiškai nesiruošia stabdyti ir yra labai užsiėmusi įvairiausiais projektais. Mažai tokių optimistiškų ir be ribų žmonių esu sutikusi, kaskart gavusi jos laišką jaučiuosi tokia stipri, atrodo, kad nėra neįmanomų dalykų. Turbūt amžinai jai būsiu dėkinga už tą jausmą.

Pagal

https://artnews.lt/paroda-kaip-nusikaltimo-vieta-viktorijos-damerell-ir-onos-juciutes-pokalbis-50889?fbclid=IwAR3v8aODJ9OLm-SUYgCBogv-ExI4420wji1MUa_RvSe5i5NLtIpsju0iyog

- 8 Apžiūrėkite meno kūrinys. Pasikalbėkite su draugais, kuriuos jų norėtumėte turėti savo namuose? Kodėl pasirinktumėte būtent tą ar kitą darbą?
- Aptarkite grupėje, ar meno kūrinys galėtų būti gera dovana.

Jūratė Narmontaitė, *Trust*. Litografija

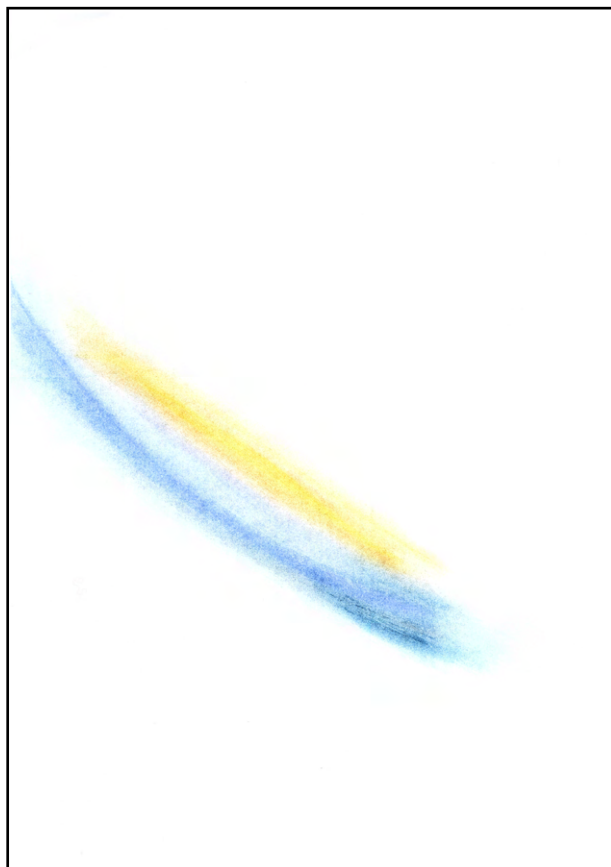
Jūratė Narmontaitė, *Džiunglės*. Akvarelė

Irmina Dūdėnienė, *Žvaigždės*. Keramika

Irmina Dūdėnienė, *Žvynabūdės*. Keramika

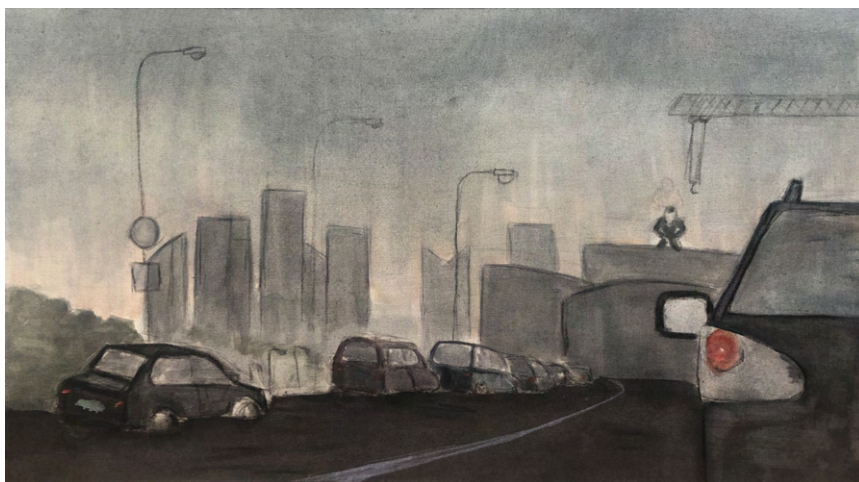
Ona Juciūtė, *Vasara*. Pastelė

Ona Juciūtė, *Pantera*. Tušas, spalvoti pieštukai

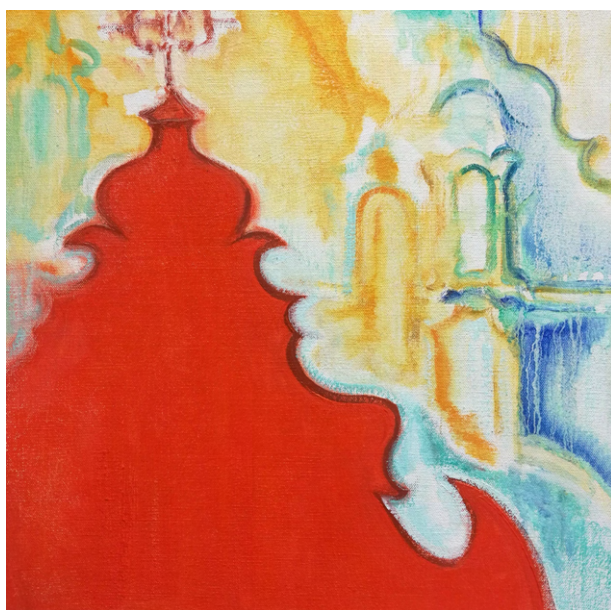
Ieva Sikirkinaite, *Peizažas*. Drobė, aliejus

Ieva Sikirkinaite, *Žvilgsnis*. Drobė, aliejus

Regina Siira, *Sargybinis*. Drobė, aliejus

Regina Siira, *Laikas*. Drobė, aliejus

- Kurie architektūros ir dailės temų tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti šiomis temomis?

4. Grožinė literatūra

„Žmonės, kurie neskaito knygų, nežino, kad jiems tai patiktų.“

Andrius Mamontovas

[https://www.15min.lt/kultura/
naujiena/literatura/andrius-
mamontovas-286-805448](https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/andrius-mamontovas-286-805448)

▶ Jūratės Čerškutės palinkėjimas
mokiniam

Knygynas „Juodas šuo“, Ekvilinos Milaševičiūtės nuotr.

Mokymės:

- diskutuoti apie grožinę literatūrą, knygų svarbą mūsų gyvenime, namų biblioteką;
- pasakoti apie perskaitytas knygas, rašytojus;
- aptarti, vertinti grožinės literatūros kūrinius ir jų vertimus.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

- 1 Ar domitės lietuvių literatūra? Kokių kūrinių esate skaitę? Kurių rašytojų kūryba jums patinka?
- Kokie lietuvių rašytojai yra žinomi jūsų šalyje? Kokie kūriniai yra išversti į jūsų gimtąją kalbą?
- Grupėje aptarkite, ką jau žinote apie lietuvių literatūrą.
- Perskaitykite interviu su literatūrologe Jūrate Čerškute ir atsakykite į klausimus.

Jūratė Čerškutė apie dabarties literatūrą: Lašas to, kas nekinta per amžius

Elvina Baužaitė

„Gyvename palyginti saugioje, ramioje aplinkoje, tad ir mūsų literatūra gvildena šiltnamio problemas – autoriai gilinaisi į savo vidinius išgyvenimus, sprendžia egzistencinius klausimus. Pasaulio problemos mums tolimos, jos tarsi ne mūsų – mums nerūpi rasinė nelygybė, *queer* tapatybė, politiniai sąmokslai, seksizmas ir panašūs dalykai“, – apgailestavo literatūrologė Jūratė Čerškutė, paprašyta įvertinti šiandieninės lietuvių literatūros būklę.

Koks pasaulis atsiveria, skaitant šiuolaikinių Lietuvos rašytojų knygas? Koks jo plotis, gylis, kokie horizontai?

Pasaulis kaip pasaulis. Normalus. Visoks. Norint jį įvertinti, reikėtų apibrėžti, kaip suprantame šiuolaikinę literatūrą, – kalbame apie pastaruosius kelerius metus ar apie tris dešimtmečius. Šiuolaikinė literatūra vieni vadina tekstus, parašytus po Antrojo pasaulinio karo, kiti – po 1968-ųjų, dar kiti apsiriboja pastaraisiais dviem dešimtmečiais. Šiuolaikinės lietuvių literatūros istoriją būčiau linkusi skaičiuoti nuo 1989 m., nuo Ričardo Gavelio romanų „Jau no žmogaus memuarai“ ir „Vilniaus pokeris“. Tad jeigu norėtume aprėpti pasaulį, aprašytą lietuvių per šiuos kelis dešimtmečius, pamatytume, kad jis visoks – ir platus, ir aukštas, ir gilus, ir erdvus, ir klaustrofobiškas. Apskritai, norint sureaguoti į Jūsų klausimą, tiksliau tariant, į jo metaforas, reikėtų pasitelkti poeziją, o aš, kaip žinote, nesu poetė. Bandant atsakyti išsamiai, preciziškai, reikėtų parašyti šiuolaikinės lietuvių literatūros istoriją. Galbūt savotiškas gylio ir horizonto punktyras, bent jau vienas iš variantų, galėtų būti šiemet portalo *Irytas.lt* surengta akcija, skirta Lietuvos valstybės jubiliejui paminėti. Vieną šimtuką sudarė literatūros ekspertai, o

kitą išrinko skaitytojai. 100 knygų, parašytų per šimtą metų, taigi patenka ir šiuolaikinė lietuvių literatūra. Nors abu šimtukai sukėlė daugybę diskusijų, bet jie gana iškalbingi, parodantys, kaip smarkiai literatūros cecho profesionalų nuomonė skiriasi nuo paprastų skaitytojų, kurie lemia knygynų topus. Atkreipkite dėmesį, kad pirmajame šimtuko, kurį sudarė skaitytojai, dešimtuose yra vos viena dabarties autoriaus knyga (Kristinos Sabaliauskaitės „Silva rerum“) – tai daugiau negu iškalbinga, net ir įvertinus visus tokių rinkimų pavojus, suvokiant jų netikslumus. O jei rimtai, nežinau, kokiomis svarstyklėmis galėtume viską deramai pasverti. Galiausiai ar tada, kai pasvertume net ir tai, kas nepasverinama, viską detalai aprašytume, neatsitiktų taip, kad literatūra prarastų ne tik patrauklumą, bet ir paslaptį?

Įdomi ir literatūros geografija – kur, kokiuose pasauliuose lietuvių rašytojai apgyvendina savo kūrinių veikėjus? Kiek erdvės išgalvota, o kiek ji atliepia realias šalis, miestus, vietas?

Pastaruosiu metu lietuvių romanistikoje klesti istorinis romanas, kurio veikėjai gyvena įvairiais laikais – nuo XV iki XX a. O jei kalbėsime apie erdves, tai žaisdami šį žaidimą turime laikytis pamatinės sąlygos, kad literatūroje viskas yra netikra, lygiai tiek pat kiek ir tikra. Rimantas Kmita savo romano „Pietinia kronikas“ skaitytojus įspėja: „Ši knyga yra romanas. Todėl jokie sutapimai su tikrove neįmanomi. Nebent Jūs – personažas.“ Taigi jo Šiauliai ir Pietinis yra personažai, kaip Žvėrynas Tomo Vaisetos romane „Orfėjas, kelionė pirmyn ir atgal“, kaip Niujorkas, Tailandas, Malaizija, Honkongas Gabijos Grušaitės romane „Stasys Šaltoka. Vieneri metai“. Tos erdvės paverčiamos fikcija, darančia poveikį personažams, įkurdintiems joje.

Kita vertus, naujausia lietuvių eseistika – Alfonso Andriuškevičiaus „Sufalsifikuoti dienoraščiai“, Giedros Radvilavičiūtės „Tekstų persekiojimas. Esė apie rašytojus ir žmones“, Sigito Parulskio „Amžinybė manęs nejaudina“ – rodo tekstėjimą, t. y. esė pasakotojai, veikėjai ir autoriai gyvena tekste ir tekstuose, įsitęsdami. Tad atsakymas į daugiasluoksnį Jūsų klausimą yra labai paprastas – plati ir begalinė (lietuvių) literatūros vietovė, miestas ir šalis yra ne kas kita, o tekstas.

Ką tai sako, jei lygintume su praėjusio amžiaus vidurio, ypač pabaigos, lietuvių literatūra?

Sako viską, ką gali sakyti literatūra. Dabartis, jei lygintume su praėjusiu amžiumi, galbūt labiau atskleidžia judėjimo ir pasirinkimo laisvę. Galima rašyti ne tik tai, ką norime, kaip norime, bet ir kur norime, apie ką norime. Juk ar praėjusio amžiaus, tarkime, 7-uoju dešimtmečiu galėjo būti sukurtas provansiškasis romanas „Eiti“, paryžietišku gyvenimo būdu, ritmika alsuojanti „Odilė, arba Oro uostų vienatvė“ – knygos, parašytos Valdo Papievio? Didžioji dauguma dabarties rašytojų yra gimę mieste, o ne kaime. Tai irgi keičia

daugybę dalykų, kad ir kaip tas atrodytų juokinga. Visa kita būtų tik banalus universalijų kartojimas, nes kiekvienas laiko tarpsnis turi savo literatūrą – temas, formas, raišką, o kiekviename pokytyje visada glūdi bent lašas to, kas nekinta per amžius ir neišvengiamai siejasi su tradicija.

Kokią Lietuvą matome šiuolaikinių autorių kūryboje?

Tiesioginis dabarties Lietuvos paveikslas pastaraisiais metais nėra reflektuojamas. Ir tai gerai. Mažėja specifinių lietuviškų aplinkybių ir detalių, o tai liudija literatūros universalumą. Tiek autoriai, tiek jų herojai pagaliau normaliai jaučiasi pasaulyje. Nebereikia priminti, kokia unikali ir skaudi mūsų praeitis, patirtis ir t. t. Nors tai, žinoma, niekur nedingo ir niekada nedings. Apskritai taip tarsi išvengiama pavojingos nacionalizmo, kuris dabar jau vėl kelia galvą, duobės.

Šis klausimas priminė vieną Héléne'os Cixous interviu, kuriame ši prancūzų rašytoja ir filosofė pabrėžia, kad jos motina žydė, net būdama labai jauna, atmesdavusi bet kokias nacionalizmo apraiškas, laikė save europiete. Įdomu, kiek žmonių galėtų tą nuoširdžiai pasakyti dabar? O kiek lietuvių literatūros herojų taip mąsto?

Užsiminėte apie skaitytojų pomėgius, tad ką Jums, literatūrologai, byloja dabar leidyklų pateikiami ir skaitytojų pasirenkami kūriniai?

Jau seniai supratau, kad tai, kas įdomu man asmeniškai, visai neįdomu daugumai skaitytojų, kurių nuomonė lemia knygynų ir bibliotekų topus. Žmonėms visais laikais buvo, yra ir bus įdomūs kitų gyvenimai, tad nepralenkiamai klesti biografinis žanras. Populiarios įvairiausių patarimų ir savipagalbos knygos, kuriose tiesiog banaliai pergromuluojama ir supaprastintai perteikiama, apie ką kalba svarbiausi literatūros klasikos kūriniai. (Tai liudija, kad skaityti ir išties perskaityti yra du skirtingi dalykai. Daugelis mieliau renkasi kažkieno jau perskaitytą ir sukramtytą tekstą.) Dabartiniai knygynų topai man atrodo labai nuobodūs. Biografijos, savipagalba, detektyvai (o ir tie ne patys geriausi), meilės ir erotikos romanėliai, praryjami greitai, nekramtant... Bet galbūt tai padeda pailsėti protui? Ir minimaliai patenkina žinių poreikį?

Žmonės mėgsta paprastas istorijas, papasakotas nuo A iki Z, be jokių dėstymo vingių, šuolių ir chaoso, nes tam perprasti reikia daugiau literatūrinių žinių, o dabar skaitytojai dažniausiai tiesiog nebemoka perskaityti, todėl menkiausias nuokrypis nuo linijinio pasakojimo sukelia galvos skausmą, iškart klausiama, o kam to reikia? Iš dalies gal todėl tokios populiaros (tiesa, pasaulyje kur kas labiau negu pas mus) Elenos Ferrantes ar Karlo Ove's Knausgaardo knygos, tiesiog aiškiai ir nuosekliai pasakojančios gyvenimiškas istorijas. Dar vienas įdomus aspektas, į kurį irgi esu atkreipusi dėmesį, kad žmonės, pagaliau prisijaukinę skaitymą, renkasi periferinių autorių knygas, beveik nefunkcionuojančias literatūros lauke, – nejaugi skaityti gerą žinomo rašytojo knygą yra baugu?

Manau, lietuvių skaitymo įpročiai niekuo nesiskiria nuo neseniai Londono knygų mugėje pristatytų naujausių leidybos tendencijų – grožinėje literatūroje karaliauja detektyvai (lietuviai jų vis dar neparašo!), istoriniai romanai (lietuviškoji prozos banga), romantinė literatūra. Negrožinės literatūros fronte pirmauja savipagalba, kulinarija ir dietų knygos.

Taigi gurmaniški dalykai keliasi į kulinarines knygas, nes ten jie aiškiai suprantami – tiek gramų jautienos, tiek gramų pievagrybių ir tiek minučių kepti. O štai literatūriniai *gourmet* dalykėliai – tokie kaip keliasluoksnis, trūkinėjantis pasakojimas ar „nepatikimas“ pasakotojas, keičiantis perspektyvas, – tampa nišiniu literatūros profesionalų ir keleto jiems prijaučiančių asmenų užsiėmimu.

Koks, Jūsų akimis, bendrasis šiuolaikinės literatūros pasaulis? Kokie autoriai geriausiai įprasmina dabartį, kokie kūriniai bylos apie mus ateičiai?

Šiuolaikinė pasaulio, o ir lietuvių literatūra gyva ir įdomi, joje visko daug. Galvojant apie ateitį, sunku nuspėti, kas bus, čia tas pats kaip rašyti šakėmis ant vandens. *Jokio tolko*. Pas mus tendencijos kitokios negu pasaulyje. Ir čia, žinoma, galėtume tuoj pat apsisverkti, kad jos nykios. Apskritai verkti ir piktintis yra lengviausias kelias. Štai net britai ką tik pareiškė, kad šiuo metu neturi gerų romanistų, tad ką jau kalbėti mums. Bet yra ir alternatyva – visada verta stengtis išvelgti tai, ką turime gero, net jei „tendenciją“ diegia vos vienas tekstas. Toks kelias gerokai sunkesnis, nes reikalauja daugiau triūso. Bet išvada paprasta – gyvename palyginti saugioje, ramioje aplinkoje, tad ir mūsų literatūra gvildena šiltnamio problemas – autoriai gilina savo vidinius išgyvenimus, sprendžia egzistencinius klausimus. Pasaulio problemos mums tolimos, jos tarsi ne mūsų – mums nerūpi rasinė nelygybė, *queer* tapatybė, politiniai sąmokslai, seksizmas ir pan. Bjauriai sakant, esame pasinėrę į save ir nesidomime kitais, o neretai nesirūpiname net ir savo tekstų kokybe. Galėčiau ilgai samprotauti apie naują madą – įvairiausių rašymo kursų, kuriuos daugelis lanko visai ne todėl, kad išmokusieji geriau rašyti sklandžiau mąsto. Visi nori būti rašytojai, nes jiems atrodo, kad jų gyvenimas kupinas stebuklų, kuriuos verta išguldyti knygose. Utriruoju ir ironizuoju, bet gali būti, kad šita bombikė greitai sprogs, ir tai jau nebebus fengšui.

Man, amžininkei, sunku nuspėti, ką atsirinks ateitis. Bet labai norėčiau, kad žmonės skaitytų gerą literatūrą, o tokios esama ir mūsų dienomis.

Pagal

<https://www.lzinios.lt/lzinios/Kultura-ir-pramogos/jurate-cerskute-apie-dabarties-literatura-lasas-to-kas-nekinta-per-amzius/266915>

2 Perskaitykite interviu su Rosie Goldsmith ir atsakykite į klausimus.

1. Kaip apibūdintumėte R. Goldsmith veiklą?
2. Kaip R. Goldsmith vertina Baltijos šalių literatūrą?
3. Kodėl Londono knygų mugė, pasak R. Goldsmith, yra *viskas arba nieko* laikas Lietuvos ir kitų Baltijos šalių autoriams?
4. Kuo Baltijos šalių literatūra galėtų patraukti britų skaitytojų dėmesį?
5. Kas R. Goldsmith patiko Vilniaus knygų mugėje?
6. Ko, R. Goldsmith nuomone, reikia, kad knyga būtų pripažinta pasaulyje?
7. Kaip R. Goldsmith vertina naujus skaitymo įpročius?

BBC žurnalistė Rosie Goldsmith: „Literatūra mums padeda jus geriau suprasti“

Audrius Ožalas

„Londono knygų mugė yra *viskas arba nieko* laikas Lietuvos ir kitų Baltijos šalių autoriams“, – sako Rosie Goldsmith, garsi BBC žurnalistė, vadinama verstinės literatūros ambasadore. Šiame interviu ji kalbėjo apie verstinės literatūros padėtį Didžiojoje Britanijoje, kokias galimybes ten turi lietuvių autoriai, kuo jie gali patraukti britų skaitytojų dėmesį.

R. Goldsmith per 20 darbo BBC metų tapo žinoma šio televizijos kanalo žurnaliste, pelniusia ir apdovanojimų, o programas „Front Row“ ir „Crossing Continents“ ji pristatė keliaudama po pasaulį. R. Goldsmith ne vienoje šalyje pristato verstinę literatūrą, vadovauja įvairioms kultūrinėms organizacijoms, o su Lietuva ją sieja dar ir tai, kad parengė specialų leidinį „The Baltics Riveter“, kuriame pristatomi Lietuvos, Latvijos ir Estijos autoriai – balandžio mėnesį Baltijos šalys Londono knygų mugėje dalyvaus garbės viešnių – „Market Focus“ – teisėmis.

Kaip jūs susipažinote su lietuvių literatūra? Kokie autoriai patraukė jūsų dėmesį ir, kokie jūsų nuomone, yra būdingi mūsų literatūros bruožai?

Per paskutinius kelis mėnesius aš su malonumu panirau į Lietuvos, Latvijos ir Estijos literatūrą ir kraštovaizdį – ruošiau specialų „The Baltics Riveter“ žurnalo numerį ir susitikau su dvylika autorių, po keturis iš kiekvienos šalies, kurie bus šių metų Londono knygų mugės „Market Focus“ programos svečiai. Lankiausi Vilniaus

knygų mugėje, kur nacionalinei televizijai kalbinau keturis jūsų autorius. Man buvo be galo įdomu susitikti didį poetą, disidentą ir eseistą Tomą Venclovą – Brodskio, Miloszo ir Achmatovos draugą. Tai – šios pasaulio dalies herojai, kurių paminklai puošia miestų aikštes. Vilniuje taip pat buvau Literatų gatvėje – tai šio miesto duoklė praeičiai.

Šiuo metu Baltijos šalyse vis dar kuriama ir skaitoma nuostabi poezija, tačiau labiausiai klesti atsiminimų, autobiografinė fikcija bei istoriniai romanai. Grožinė literatūra rašoma įvairiausiais stiliais – kai kurios knygos eksperimentinės ir abstrakčios, kai kurios grafiškos, paremtos siužeto plėtojimu arba romantiškos, tačiau, skirtingai nuo Didžiosios Britanijos, čia kuriama mažiau

Vilniaus knygų mugė, Zitos Stankevičienės nuotr.

apsakymų, kriminalinių romanų ir mokslinės fantastikos. Galbūt Baltijos šalys jau praeityje iškentė pernelyg daug nutrauktų gyvenimų, kriminalinių istorijų ir distopijų. Dabar jos nori atsiverti. Pirmą mano kelionę į šį regioną buvo vizitas į Taliną praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio pradžioje – rengiau reportažą BBC apie pokyčius Estijoje, iškovojus nepriklausomybę. Visų šių trijų šalių istorijos žymi pokyčių vingius: nepriklausomybę keitė okupacija ir išsilaisvinimo kovos. Taip ilgai buvusios kartu sovietų okupacijoje, dabar jos sėkmingai iš naujo apibrėžia savo literatūrą ir kalbas.

Šių šalių sugebėjimas atsitiesti ir atgimimas yra įkvepiantis ir atimantis kvapą – ir kai vaikštau restauruotomis gatvėmis ir girdžiu žmonių istorijas, matau, kad visa tai tęsiasi. Ir „The Baltics River“ yra duoklė kai kurioms iš tų istorijų, gimstančių šioje naujoje laisvės eroje. Visi trys Londono knygų mugės dienos autoriai yra išskirtiniai, – kaip vienas iš mano kolegų sakė: „Baltijos atsakas

JK Rowling.“ Tačiau ar britų skaitytojai juos žino? Tikiuosi, kad perskaitę tą žurnalą sužinos, kas yra Kristina Sabaliauskaitė, Nora Ikstena ir Mihkelis Muttas, kurie tapo ne tik žurnalo kviestiniais redaktoriais, bet čia spausdinamos ir jų romanų ištraukos bei recenzijos.

Iki šiol angliškai kalbančiose šalyse nebuvo lietuvių autorių proveržio, ir daug kas Londono knygų mugę vertina kaip puikią galimybę. Ar manote, kad dalyvavimas joje išties gali būti tas ilgai lauktas lietuvių autorių įžengimas į britų knygų rinką?

Londono knygų mugė yra „viskas arba nieko“ laikas Lietuvos ir kitų Baltijos šalių autoriams. Nesakau, kad mugė yra atsakas į visas problemas, tačiau tai yra galimybė lietuvių literatūrai anglų kalba būti pastebėti labai plačiai, globaliu mastu.

Žinoma, daug kas priklauso nuo to, ar tinkamas autorius ir tinkama knyga randa tinkamą leidėją ir vertėją ir pasirodo tinkamu laiku, kaip aktyviai prie to palaikymo prisideda Lietuvos kultūros institutas. Didžiojoje Britanijoje mes kur kas daugiau nei jūs naudojame socialinius tinklus, reklamą, prekių ženklų kūrimą, tačiau jūs suprantate tai ir mūsų rinką, taigi turite puikią galimybę. Ir tai gali nuskambėti senamadiškai, tačiau jeigu knyga yra išties gera, ji sulauks dėmesio – dažnai informacija apie ją tiesiog sklinda iš lūpų į lūpas.

Praėjusiais metais Leipcigo knygų mugėje viena didžiausių sėkmių buvo Antano Škėmos knygos „Balta drobulė“ vertimas į vokiečių kalbą. Ar jau skaitėte šią knygą? Ir kas, jūsų nuomone, labiausiai prisidėjo prie tokios sėkmės? Pamenu, kalbant su leidėjais prieš tą mugę buvo girdėti ir skeptiškų balsų – labai sunku reklamuoti autoriaus iš nedidelės šalies, kuris jau yra miręs, knygą.

Aš dar neskaičiau „Baltos drobulės“, tačiau daug girdėjau apie ją ir labai nekantrauju ją perskaityti, tiesiog laiko klausimas, kada tai padarysiu (per savaitę aš perskaitau kelias knygas). Knyga jau išversta į anglų kalbą, taigi ji turi puikias galimybes.

Nemanau, kad žiniōs apie A. Škėmos knygą sklaidai pakenks tai, kad jis jau miręs. Shakespeare’as yra miręs. Pagrindinė problema yra tai, kad iš buvusio sovietinio bloko atkeliauja labai labai daug autobiografinių ir istorinių romanų, prisiminimų knygų – ir tai visiškai suprantama, nes tokiu būdu šių šalių žmonės bando suvokti savo sudėtingą praeitį – taigi net labai puikiems romanams sudėtinga tapti bestseleriais. Tačiau labai mažai verstinių knygų tampa bestseleriais, ir nemanau, kad tai turėtų būti tikslas.

Jūs lankėtės Vilniaus knygų mugėje. Kokie jūsų išpūdžiai iš šio renginio?

Mano manymu, mugė nuostabi. Labai draugiška atmosfera, daug veiksmo, tačiau ji nėra slegiančiai milžiniška. Man patiko, kad, skirtingai nuo Londono knygų mugės, ji atvira visiems žmonėms. Mačiau tiek daug šeimų, vaikų, kitų skaitytojų, perkančių knygas. Be to, man labai patiko, kaip Vilniuje yra vertinami iliustratoriai – visur, kurėjau, mačiau nuostabius paveikslų demonstravimus, parodas. Jūsų iliustratoriai – praeities ir šiuolaikiniai – yra nuostabūs.

Kalbant su Londono knygų mugės organizatore, tarp naujausių Didžiosios Britanijos leidybos tendencijų ji pažymėjo augantį susidomėjimą verstine literatūra. Ar sutinkate su ja?

Verstinė literatūra išties populiarėja. Tai nedidelis augimas – tačiau jis niekuomet nebus labai didelis, nes mes iš dalies esame arogantiški skaitytojai, tačiau kai kurių kriminalinių romanų vertimų populiarumas padėjo atverti duris ir kitai verstinei literatūrai.

Be to, Didžiosios Britanijos vertėjų bendruomenė yra labai aktyvi, profesionali ir bendradarbiaujanti – tai leidžia sukurti vieningą frontą, – o mažesni nepriklausomi leidėjai, kurie neretai ir publikuoja verstinę literatūrą – yra labai kūrybingi ir užsidegę.

Kai kurie kritikai teigia, kad užsienio autoriams lengviau įžengti į Didžiosios Britanijos rinką dėl multikultūrinių tradicijų. Ar sutinkate su šia mintimi?

Galbūt, tačiau tai galioja tik didmiesčiams, tokiems kaip Londonas, Mančesteris ar kitiems miestams – regionai ir mažesni miestai kur kas mažiau atviri multikultūriškumui, ypač po „Brexit“ referendumo.

Tomas Venclova, duodamas interviu „The Spectator“, sakė: „Poezija visuomet turėjo kur kas didesnę svarbą Rytų Europoje ar Rusijoje nei Anglijoje ar Prancūzijoje. Kažkada rašiau, kad Vakaruose poezija gyvuoja universitetų miesteliuose, o mūsų šalyse ji daugiausia gyvuoja kalėjų barakuose. Toks yra skirtumas.“ Ar sutinkate su juo? Ir ar jaučiate, kad skirtingose Europos šalyse yra nemenkų kultūrinių skirtumų, kurie nulemia skirtingą literatūros suvokimą ir jos reikšmę?

Tarp jūsų ir mūsų kultūrų yra didelių skirtumų. Jūs kentėjote tiek daug, ir visa tai vyko taip neseniai. Daugelis šeimų Didžiojoje Britanijoje karo kančias patyrė labai seniai, nors mus vis dar labai domina abiejų pasaulinių karų istorija. Mūsų karo meto poetai buvo nuostabūs, tačiau dabartinės tendencijos yra visai kitokios. Mes turime geriau suprasti jus per poeziją – Venclova yra skvarbus klasikas, toks, koks buvo Milozsas – dar vienas iš mano mėgstamų autorių. Vakaruose poezija populiarėja – nuostabus laikas dalytis savo istorijomis.

Prieš Leipcigo knygų mugę buvo daug kalbų, ko reikia knygos pripažinimui užsienyje: kūrinio, kuris atskleistų nacionalinius aspektus, o galbūt tokio, kuris tiktų globalesniam skaitytojui, su kuriuo nesunkiai galėtų susitapatinti skaitytojas bet kurioje šalyje. Visgi daugelis pripažino, kad vieno recepto nėra. Ko, jūsų nuomone, reikia, kad knyga sugebėtų gauti pripažinimą tokioje didelėje rinkoje kaip Didžioji Britanija?

Apie tai jau kiek kalbėjau atsakydama į ankstesnį klausimą. Asmeniškai aš nemėgstu „globalių romanų“ ir „tautinių romanų“, tačiau tikiu, kad geras romanas ar eilėraštis tam, kad jam pasisektų, privalo turėti „globalią svarbą“ ir naratyvą. Kitais žodžiais tariant, net jeigu tai yra trumpas romanas iš mažos šalies, net jeigu jis yra verstas, jeigu jis yra puikiai parašytas ir paliečia tavo širdį, nesvarbu, kurioje šalyje jis parašytas, jam pasiseks. Žinoma, jis negali būti pernelyg „svetimas“ ar neįprastas. Mes mėgstame savo greitai skaitomus romanus ir savo didžiulės apimties romanus, nuo kurių neįmanoma atsiplėšti.

Perskaičiusi verstinę knygą, duodu ją paskaityti savo mamai, o ji dažnai pasako, kad knyga jai atrodo pernelyg „eksperimentinė ar keista“. Tai nereiškia, kad jūs neturite rašyti kitokių romanų vien tam, kad įtiktumėte mūsų skoniui, – tiesiog tai reiškia, kad negalite kiekvieną kartą tikėtis laimėti aukso puodą. Mano nuomone, puiki idėja, kai mažos šalys, norėdamos būti pastebėtos, bendradarbiauja – ir Baltijos šalys būtent taip ir daro.

Ką, jūsų nuomone, verstinė literatūra duoda skaitytojui?

Langą į pasaulį.

Daugelyje šalių ekspertai pastebi mažėjantį susidomėjimą skaitymu. Ar, keliaudama po pasaulį, visur pastebite tą patį? Galbūt atsiranda naujų skaitymo įpročių, formų?

Tai galima pastebėti visur – žmonės daugiau skaito mobiliuosiuose telefonuose, planšetiniuose kompiuteriuose, jiems sunkiau susikoncentruoti dėmesį, televizija ir kinas dominuoja ir t. t.

Didžiojoje Britanijoje susiduriame ir su raštingumo problema, nors mes esame laikomi knygų mėgėjais, – mokyklose yra daugybė mokinių, kurie neturi pakankamų skaitymo ir rašymo įgūdžių. Dėl mažinamų lėšų savivaldybėms Didžiojoje Britanijoje uždaromos bibliotekos – tai nėra gerai sveikai demokratijai.

Tačiau keliaujant daugybėje šalių mane džiugina susidomėjimas skaitymu ir literatūriniai renginiai – žinoma, Baltijos šalys, tačiau taip pat ir Islandija, Vokietija, Austrija, Artimieji Rytai. Čia tiek daug suaugusiųjų ir vaikų dievina knygas – spausdintas knygas! Taigi, mes turime vilties.

Kokią paskutinę knygą jūs skaitėte ir kokią knygą perskaityti rekomenduotumėte kiekvienam?

Kadangi turėjau perskaityti ir recenzuoti šiuos kūrinius „The Baltic Riveter“, perskaičiau trijų Londono knygų mugės Dienos autorių knygas – K. Sabaliauskaitės „Silva rerum“, N. Ikstenos „Soviet Milk“ bei Mihkelio Mutto „The Inner Immigrant“.

Pagal

<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/bbc-zurnaliste-rosie-goldsmith-literaturos-pagalba-mes-galime-geriau-jus-suprasti-286-943312>

- Poromis pasikalbėkite, kokius lietuvių literatūros kūrinius esate skaitę. Kuo jie jums patiko ar nepatiko?
- Ar lietuvių literatūra yra žinoma jūsų šalyje? Kokie lietuvių rašytojai yra žinomi? Ko reikia, kad lietuvių autoriai būtų skaitomi jūsų šalyje?

3 Peržiūrėkite televizijos laidos ištrauką.

 https://www.youtube.com/watch?v=Cr7a7_eZHrs

■ Pasižymėkite ir aptarkite grupėje Jūratės Čerškutės mintis apie:

- 1) gerą literatūrą;
- 2) literatūrinį skonį;
- 3) literatūros mokslą;
- 4) literatūros kūrinio vertę;
- 5) literatūros kritiko darbo esmę.

- 4 Perskaitykite interviu su vertėju ir literatūros kritiku Laimantu Jonušiu. Aptarkite grupėje, ką naujo sužinojote apie vertėjo darbą.

Laimantas Jonušys: vertinga literatūra suteikia ilgalaikį malonumą

Vertėjas ir literatūros kritikas Laimantas Jonušys Lietuvos skaitytojams vertimais atrakina išliekamąją vertę turinčią literatūrą, leidžiančią atitrūkti nuo paviršutiniško ir chaotiško pasaulio.

Vertėjo darbas paprastam skaitytojui, neskaičiusiam knygos originalo kalba, dažnai lieka nematomas, nesuprastas. Už knygos autoriaus vertėjas gali ir pasislėpti, ir likti neįvertintas...

Dalis skaitytojų nesupranta vieno paprasto dalyko, kad vertimas yra specifinis amatas, reikalaujantis specifinio meistriškumo. Kai kam atrodo, kad užtenka mokėti užsienio kalbą ir jau gali versti – tačiau, bent jau grožinę literatūrą verčiant, taip nėra. Reikia turėti įgudimo, patirties, išmanymo. Pavyzdžiui, kiek sudėtingesnio teksto pažodžiui iš anglų kalbos išversti neįmanoma – iš to nieko gero neišeis.

Profesionalūs vertėjai yra įgudę ir supranta, kaip tekstą pritaikyti lietuvių kalbai. Tai, žinoma, nereiškia, kad užsiimama didele saviveikla ir improvizuojama labai laisvai. Nors yra du skirtingi požiūriai: vieni vertėjai mano, kad reikia kuo tiksliau laikytis originalo, o kiti sako, kad reikia versti ne žodžius, o mintį. Tačiau grožiinei literatūrai svarbu ne tik mintis, bet ir kokiais žodžiais ta mintis pasakyta. Todėl negalima pasikliaunant vaizduote labai nutolti nuo konkrečios raiškos, nes galima labai suklysti – kartais autorius labai sąmoningai vartoja būtent tą, o ne kitą žodį.

Verčiant sunku sutramdyti savyje kūrėją – juk tikriausiai norisi pridėti žiupsnelį savęs?

Be abejo, visada būna tokia pagunda ir kai kurie vertėjai jai pasiduoda – pasako gražiau, nei autorius parašė. Tada gauname rezultatą, kuris neatitinka autoriaus intencijos. Neretai būna, kad autorius labai sąmoningai pasitelkia ne puošnų, o santūrų stilių. Vertėjui labai svarbu suvokti, kad negalima nuo to nukrypti ir stengtis tai atspindėti.

Dažnai sakoma, kad jei moki kalbą, geriau skaityti kūrinius originalo kalba – net jei ne viską supranti. Kokia jūsų kaip vertėjo nuomonė?

Iš esmės taip, tik svarbi ta išlyga „jei ne viską supranti“ – tai kiek supranti? Jei tik labai nedaug nesupranti, nieko baisaus, bet jei daugiau nesupranti – gali praleisti esminius aspektus.

Žinoma, visada geriau skaityti originalą, bet mes gyvename pasaulyje, kuriame labai daug kalbų ir ne visi jas gerai moka. Mano kartos žmonės seniau dažnai abejojo vertimais iš rusų kalbos – juk visi ją moka! Tačiau dabar jau daug kas nebemoka ir tie vertimai, kurie buvo padaryti, igauna didesnę prasmę. Bet jie turėjo prasmę ir anksčiau. Pasaulio literatūros šedevrus perteikti savo kalba yra privalu kiekvienai kultūringai tautai, nes tai iš dalies praturtina ir mūsų kultūrą – tampa nors ir nedidele, bet svarbia mūsų kultūros dalimi.

Kaip eiliniam skaitytojui išsirinkti tikrai vertus jo dėmesio kūrinį, kai visi viršeliai ir anotacijos viena už kitą labiau vilioja, o laiko išsamiau pasidomėti – trūksta?

Žmonės iš tiesų skundžiasi, kad knygynuose verstinės literatūros gausybė ir, jei nesi rimčiau pasidomėjęs, išsirinkti negali. Paėmęs knygą ir pamatęs jos užpakalinį viršelį, visada rasi parašyta, kad tai yra šedevras ir pan. Todėl tokioje knygų masėje reikia kažkokių kriterijų, orientyrų, patarimų. Žinoma, yra šiek tiek recenzijų žiniasklaidoje, bet per mažai, jų autoriai tam neturi daug laiko, nes už tai mokama simboliškai.

Mes Lietuvos literatūros vertėjų sąjungoje jau trečius metus renkame geriausias metų verstines knygas. Ekspertų komisija atrenka šešias ar septynias knygas, jos paskelbiamos per Vilniaus knygų mugę ir tada leidžiama skaitytojams rinkti vieną geriausią. Bet svarbiausia ne tai, kuri knyga taps geriausia, – mūsų tikslas atkreipti dėmesį į gerą verstinę literatūrą, turinčią kokybės ženklą.

Tapkite vienu iš tų taip trūkstamų orientyrų literatūros pasaulyje ir išskirkite kelias geriausias jūsų atrastas knygas...

Turbūt nieko naujo nepasakysiu, paminėjęs tokius autorius kaip Marcelis Proustas ar Franzas Kafka. Manau, tiems, kas domisi literatūra, būtina juos skaityti. Neseniai buvau sugrįžęs prie M. Prousto – jis padeda atsiriboti nuo to paviršutiniško, skubančio pasaulio, su kuriuo kasdien susiduriame.

Yra ir naujesnių autorių, kuriuos dabar atrandame. Norėčiau akcentuoti Nobelio premijos laureatus – nors yra nemažai skeptikų, tačiau paskutinio dešimtmečio laimėtojai yra tikrai labai geri rašytojai. Pavyzdžiui, Hertos Müller vertimų lietuviškai nebūtume turėję, jei ji nebūtų laimėjusi Nobelio premijos. Didžiausio dėmesio vertas Peru rašytojas Mario Vargas Llosa, kuris kuria labai intriguojančius ir įtraukiančius siužetus – jo geriausias romanas „Tetulė Chulija ir rašeiva“ yra toks skaitinys, kuriam sunku atsispirti.

Ilgą laiką mano mėgstamiausias rašytojas buvo Vladimiras Nabokovas. Absoliučiai unikalūs kūrėjai yra Chulio Kortasaras, Jorge Luisas Borgesas, Samuelis Beckettas.

Didžiausias XX a. literatūros privalumas ir unikalumas, kad ji tokia įvairi ir iš jos galima gauti labai skirtingų įspūdžių.

Šiais laikais neskaitančių žmonių, kurie knygomis tik papuošia lentynas, yra iš tiesų nemažai – kaip jiems paaiškintumėte, ką jums duoda knygų pasaulis?

Nuo vaikystės esu užsikrėtęs knygų magija, tai buvo esminė mano gyvenimo dalis – ne tik laisvalaikio praleidimo forma. Įsigilindamas į knygą, gali sustoti, atsiriboti nuo pro šalį bėgančio chaotiško pasaulio, be to, paliekama labai daug vietos vaizduotei. Nenoriu neigti kino filmų, kuriuose taip pat duodama peno vaizduotei, tačiau su knyga pabūni ilgiau. Knygos efektai nėra akivaizdžiai išreikšti ir tu juos gauni ne taip lengvai kaip greitąjį maistą, todėl skaitydamas pajunti ilgalaikį malonumą, kuris neužsimiršta.

Pagal

<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/asmenybe/laimantas-jonusys-vertinga-literatura-suteikia-ilgalaiki-malonuma-285-192445?copied>

- Grupelėmis pasitarkite, kurioms Laimanto Jonušio mintims pritariate, su kuriomis – nesutinkate. Atsakymus pagrįskite.
 1. Vertimas yra specifinis amatas, reikalaujantis specifinio meistriškumo.
 2. Pasaulio literatūros šedevrus perteikti savo kalba yra privalu kiekvienai kultūringai tautai, nes tai iš dalies praturtina ir mūsų kultūrą – tampa nors ir nedidele, bet svarbia mūsų kultūros dalimi.
 3. Didžiausias XX a. literatūros privalumas ir unikalumas, kad ji tokia įvairi ir iš jos galima gauti labai skirtingų įspūdžių.
 4. Įsigilindamas į knygą, gali sustoti, atsiriboti nuo pro šalį bėgančio chaotiško pasaulio, be to, paliekama labai daug vietos vaizduotei.

- Ar norėtumėte versti grožinę literatūrą? Kokį kūrinį norėtumėte išversti ir kodėl?

5 Perskaitykite tekstą apie knygyno „Juodas šuo“ įkūrėją Tomą Lučiūną ir atsakykite į klausimus.

1. Kada ir kaip Tomas Lučiūnas pradėjo rinkti knygas?
2. Kuo ypatingas knygynas „Juodas šuo“?
3. Kokiais principais remdamasis T. Lučiūnas renka knygas?
4. Ką T. Lučiūnas daro su nereikalingomis knygomis?
5. Kokia yra T. Lučiūno nuomonė apie elektronines knygas?

„Juodas šuo“ – slaptas knygynas malkomis kūrenamame bute

Vilniaus universiteto bibliotekininkas Tomas Lučiūnas dar studentas būdamas pradėjo rinkti savo knygų kolekciją, pirmosios buvo jo tėvų knygos. Pastaruosius trejus metus jis šia veikla užsiima taip intensyviai, kad asmeninė kolekcija virto knygynu „Juodas šuo“.

Knygyno pavadinimas yra mažiausiai neįprastas, palyginti su tuo, ką randi viduje. Vilniuje, Pylimo gatvėje, malkomis kūrenamame bute veikia ne tik „Juodas šuo“, bet ir meno studija „Studium P“.

Tomas Lučiūnas – vienas iš buto veikėjų – pasiūlo man šlepetes, supažindina su kita buto gyventoja Živile, aprodo visus kambarius, jų gal 6 ar 7, paskutiniame ir yra „Juodas šuo“.

Į aukštas kambario lubas remiasi ne tik knygų lentynos, bet ir pačios knygos. Klausiu bibliotekininko, kaip jas pasiekia. Tomas šypsodamasis aiškina, kad yra sistema, paremta taisykle – viršuje sudėtos niekam nereikalingos knygos.

Azartas ieškoti knygų

Knygynas „Juodas šuo“, Ekvilinos Milaševičiūtės nuotr.

Knygyno įkūrėjas savo idėjos priešistorei priskiria archyvistikos studijas, kur dėstytojai kalbėjo apie jam pačiam artimus dalykus, susijusius su knygomis. Pats Tomas domėjosi įvairių kultūrinių objektų rinkimu ir kaupimo teikiama patirtimi.

„Jausdavau azartą ieškoti senų leidimų knygų, suprasti jų kontekstus. Pradėjau intensyviai rinkti tas knygas. Ne todėl, kad turėčiau knygyną, mane domina socialinis aspektas. Gauni daug patirties iš knygų savininkų. Jie pasakoja, kaip tas knygas skaitė ar gavo. Taip perteikiama dar daugiau patirties, negu suteikia pati knyga“, – kolekcionavimo patirtimis dalijasi Tomas.

Knygynas „Juodas šuo“, Ekvilinos Milaševičiūtės nuotr.

„Važiuoju pas žmones ir renkuosi knygas iš jų lentynų. Knygų mainai vyksta retai, dažniausiai žmonėms nebereikia knygų, kiti knygas nori parduoti. Aš anksčiau knygas pirkdavau, ko dabar jau nebedarau, nes supratau, kiek daug yra neberekalingų knygų. Dalis žmonių net neranda informacijos, kur gali atiduoti knygas“, – apie knygų rinkimo procesą tinklaraščiui *Euroblogas.lt* pasakoja kolekcionierius.

„Jeigu matydavau, kad savininkai likusias knygas išmes, imdavau viską“

Kolekcionuodamas knygas jis pastebi paradoksą: „Žmonės rinko knygas tuo metu, kai jų trūko. Knyga buvo vertybė. Šios kartos požiūris: knygas galima tik paimti, nes jų labai daug, jos nebevertingos arba nebeaktualios. Man kyla klausimas, kodėl žmonės nori knygas parduoti, jomis atsikratyti?“

Tomas sako, kad knygas, kurias ima iš žmonių, stengiasi atsirinkti. Jis ieško aktualių knygų arba tokių, kokių ieško žmonės. „Jeigu matydavau, kad savininkai likusias knygas išmes, imdavau viską. Su mintimi, kad iš to, ką aš surinksiu, galėsiu kažką sukurti. Projektą, dirbtuves, žinutę, bet ką, iš ko kultū veiksmas, pamačius kiek tų knygų yra“, – idėjos aktualumą aiškina Tomas.

Pasirodo, kad knygyno „Juodas šuo“ lentynose netelpa ir visos Tomo sukauptos knygos. Jis pripažįsta, kad tiksliai nežino, kiek jų turi pririnkęs: „Bandžiau dėžėmis skaičiuoti, gaunasi tūkstančiai.“ Tiesa, keletą kartų Tomas dalį knygų jau atidavė panaudoti meninėms dirbtuvėms, pavyzdžiui, kultūrinėje erdvėje „Namai ant Tauro kalno“ knygos panaudotos kaip garso izoliacija.

Sausio mėnesį Tomo knygyne vyko Monikos Dirsytės performansas „Veidaknygė“. 12-os valandų trukmės pasirodyme buvo panaudota daugiau kaip keli tūkstančiai išmesti skirtų knygų. Jos surinktos iš žmonių, įvairių įstaigų, taip pat bibliotekų. „Veidaknygė“ kalba apie skubantį pasaulį, kurį vis sparčiau užima virtuali realybė.

„Peržiūrėjome tas knygas ir buvo labai keista, kad dauguma buvo nurašytos, paruoštos išmesti“, – prisimena ir iki šiol atsakymo į šią pastabą neranda Tomas.

Dirbdamas bibliotekoje irgi dažnai nesutinka su knygų laikymo kriterijais. „Ginčydavau su filosofijos skaityklos darbuotojais, kad Nyčė bibliotekoje turi būti ir vokiečių kalba. Taikoma politika, kad neaktualu, nes ją perskaitys gal 3 kartus per metus, o Nekrašą, vadovėlius skaitys kas mėnesį. Kokybės svertus nusveria skaičius. Bet turėti tas knygas yra kokybės garantas“, – sako Tomas.

Grožinės knygos tikrai išliks popieriniu formatu

Bibliotekininkas, knygyno įkūrėjas neatmeta ir elektroninių knygų skaitymo. Pasak jo, kalbėjimas apie popierinių knygų išnykimą yra bandymas skaitytojus „palenkti į vieną ar kitą formatą“.

Tomas ir pats kaupia elektroninių tekstų kolekciją, tiesa, mokslinius straipsnius, kuriuos taip pat atsispausdina. „Skaitydamas aš dar noriu braukyti“, – pripažįsta pašnekovas.

Konfrontacijos tarp abiejų formatų jis nemato: „Čia nuo požiūrio, gyvenimo būdo priklauso. Jei esi sėslesnis, domiesi kultūra, natūraliai pradėsi kaupti knygų kolekciją. Jei keliauji, nenustygsti vietoje, atsiranda elektroninė kolekcija. Jei pradėsiu daug keliauti, tada ir naršykle dažniau naudosiuos.“

Tomas įsitikinęs, kad technologijos popierinių knygų nepakeis. „Tik norėčiau, kad išstumtų popierinę mokslinę literatūrą, vadovėlius, kuriuos nuolat leidžiame. Taupant popierių, jie galėtų būti skaityklėje. O grožinės, filosofinės, na grožinės tai tikrai, išliks popieriniu formatu“, – prognozuoja knygų kolekcionierius.

Pagal
<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/juodas-suo-slaptas-knygynas-malkomis-kurenamame-bute-286-615385>

- Ar norėtumėte apsilankyti knygyne „Juodas šuo“? Kodėl? Aptarkite grupėje, kuo šis knygynas ypatingas.
- Parenkite interviu klausimus tema „Mano mėgstamiausias knygynas“. Pasikalbėkite su grupės draugais ir pokalbį apibendrinkite raštu.

- 6** Papasakokite apie savo namų biblioteką:
1. Kiek ir kokių knygų turite?
 2. Kaip norėtumėte pertvarkyti savo biblioteką?
 3. Kokias knygas labiausiai vertinate ir kodėl?
 4. Ką ketinate daryti su nereikalingomis knygomis?
- Perskaitykite tekstą ir poromis nuspręskite, kuriais Mariaus Buroko patarimais, kaip tvarkyti asmeninę biblioteką, norėtumėte pasinaudoti ir su kuriais patarimais nesutinkate.

Keletas patarimų, kaip namie neuždusti po knygų kalnais ir „išravėti“ biblioteką

Marius Burokas

Esu užkietėjęs knygų skaitytojas ir gyvenu nedideliame bute, todėl kas porą mėnesių arba net dažniau pasijuntu užspeistas į kampą asmeninės bibliotekos. O asmeninė biblioteka – tai ne nusibodęs baldas, drabužis ar indų rinkinys. Ji susijusi su žmogaus tapatybe, brendimu, jausmais ir mintimis taip tampriai, kad tampa kone kūno dalimi.

Tuomet, peržvelgus įlinkusias lentynas, ant visų plokščių paviršių sukauptas krūvas, mane apima dvilypis jausmas: irzlumas ir nepasitenkinimas, kad esu apsikrovęs ir tarsi nešulį ant kupros turiu tempti tokią biblioteką, o kartu – ir godulys, sumišęs su gailėsčiu ir priklausomybe (noriu turėti ir šitą, ir aną, o toji irgi labai graži ir reikalinga, o anoji kada nors pravers, o štai tą reiks kada nors pagaliau perskaityti).

Aš kaip ir dauguma knygų mylėtojų įsigyju daugiau, nei galiu perskaityti. Esu apžvalgininkas ir gaunu knygas iš leidyklų. Ir lyg to dar būtų negana, skaitau trimis kalbomis (neseniai prisidėjo ketvirtoji – ukrainiečių. Knygos ta kalba taip pat jau atgulė į vieną kuklią lentynėlę). Dar esu vertėjas, todėl žodynai, terminų žodynai, žinynai ir kita profesinė literatūra taip pat užima nemažai vietos.

Manau, kad su panašiomis bėdomis tenka susidurti ne vienam rimtam skaitytojui. Tad ką daryti?

Galiu pasidalyti keletu patarimų. Pirmiausia, pasilikite tik tas knygas, kurias skaitysite antrą kartą. Tos, prie kurių sugrįšite, kurios kelia minčių, su kuriomis norite ginčytis ar pasitarti kaip su draugu, vertos būti jūsų bibliotekoje. Kartais perskaitęs iš karto pajunti, kad knyga dar pravers, o kartais jai reikia šiek tiek pagulėti. Todėl neskubėkite, tegul nusistovi mintys ir jausmai.

Verta pasilikti ir sentimentalią vertę turinčias knygas: tas, kurios atrodė svarbios vaikystėje, paauglystėje, studijų, brendimo ir brandos metais. Tas, kurios apvertė jūsų pasaulį. Jų, tų tikrųjų, nėra tiek daug, kaip galėtų pasirodyti. Jos – neatsiejama biografijos, mūsų „aš“ ir atminties dalis. Išmesdami ar atiduodami tokius leidinius ištriname savo atmintį (na, nebent toks ir būtų tikslas).

O ką daryti su knygomis, paveldėtomis iš tėvų ar senelių? Jas reikėtų atrinkti kruopščiai ir negailestingai, pasilikti tikrai senas ir vertingas (ir tik tas, kurios pravers ir jums), taip pat – su autografais ir įrašais. Visa kita galima padovanoti bibliotekoms, knygynams, žmonėms.

Tas pats principas galioja ir savoms knygoms su autografais. Neišmeskite jų ir neatiduokite (blogiausiu atveju – tik į biblioteką), verčiau, jei yra galimybė, išvežti jas kur nors saugoti. Nežinia, kada jos pravers. Galų gale reti spaudiniai reikalingi tik tada, jei esate rimtas kolekcionierius, istorikas ar knygų istorikas.

Šiais laikais mes skaitome daugybę madingų, vienkartinių, trumpam aktualių knygų. Nes esame reklamos aukos ir susigundome. Be to, dažnai skaitome tai, ką skaito pasaulis, kad „neiškristume iš konteksto“, neatrodytume žiopli ar netašyti. Na, ir, žinoma, neretai nugalai smalsumas – ar tikrai ta knyga gera? Šie vienadieniai drugeliai – didžiausia grėsmė gerai bibliotekai. Todėl kartą per mėnesį vertėtų atlikti reviziją ir jas negailestingai „išravėti“.

Tokias vienadienes geriau skaityti elektroniniu formatu – planšetiniame kompiuteryje, skaityklėje, telefone. Perskaitei, ištrynei, pamiršai. Nereikia turėti iliuzijų, kad vienkartinių knygų neskaitote – skaitote. Apsidairykite kambaryje. Tai juk tas pats prieš miegą suvalgytas saldainis.

Knygų mes tikrai perkame per daug ir nespėjame skaityti. Juk ne vieno namuose dar guli iš Vilniaus knygų mugės parsitemptas maišelis su žūtbut reikalingais, bet taip ir neatsiverstais spaudiniais. Vieni juos saugo rudeniu, kiti – žiemai, treči – atostogoms...

Patarčiau apsiriboti viena lentyna, dėkite jas atskirai, kad matytumėte. Vos tik viršijate limitą, tučtuojau skaitykite. Po truputį. Arba padovanokite.

O svarbiausia – nepamirškite naudotis biblioteka, nes visko, ko jums reikia ir ko norite, niekada nesukaupsite. Bibliotekos tam ir yra, kad jūs namuose neuždustumėte po knygų kalnais.

Atsikratymas nereikalingomis ar pasenusiomis – savotiškas psichoterapijos ir pokalbio su savimi seansas. Sverdamas delne knygą, įvertini ir save: kaip pasikeitė, kiek sužinojai, kas tau dabar svarbu, o kas ne.

Dalykitės. Atiduokite knygas draugams, mokyklų, vaikų namų, kalėjimų ir kitoms bibliotekoms. Dalytis ne ką mažesnis džiaugsmas, nei skaityti. Tik atiduokite tvarkingas. Prisipažinsiu, man smagu tarp senų puslapių rasti atvirukų, laiškų, bilietėlių, bet gal aš vienas toks? Pastabas paraštėse atiduodant knygą verta palikti

tik tada, jei esate ar manote, kad esate garsus ir protingas, galvojate, kad jos pravers ateities kartoms.

Asmeninė biblioteka – gyvas organizmas. Ji auga ir traukiasi, sensta ir stebuklingai atjaunėja. Metas, matyt, man vėl peržiūrėti lentynas. Galbūt pagaliau išdrįsiu atsisakyti dalies mokslinės fantastikos kolekcijos, knygų, kurių neatsiverčiu jau kelerius metų. Išvešiu į kaimą. Ir skaitysiu nuobodžiais vakarais...

Pagal

<https://www.naujienos.lt/leidinys/iq/parastes-kaip-israveti-biblioteka/>

- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus.
 1. Užkietėjęs skaitytojas.
 2. Apversti pasaulį.
 3. Žūtbūt reikalingas.
 4. Iškristi iš konteksto.
 5. Uždusti po knygų kalnais.

- 7 Pasikalbėkite poromis, ar gali būti skaitoma per daug. Kaip jūs pasirenkate, ką skaityti?
- Perskaitykite Mariaus Buroko tekstą „Kaip nepasiduoti skaitymui ir raginimų karštinei“ ir pasakykite teksto pagrindinę mintį.

Kaip nepasiduoti skaitymui ir raginimų karštinei

Marius Burokas

Būna metuose savaitių ir mėnesių, kai pasijunti skęstas po neperskaitytų, bet būtinų dėl vienos ar kitos priežasties perskaityti knygų tvanu. Būna laikotarpis, kai jautiesi it voverė knygų rate, it belaisvis už knygų stirtų grotų. Štai tada su kreiva šypsena prisimeni dažno rašytojo ar kultūros veikėjo paraginimą: „Skaitykite! Skaitykite daug! Skaitykite viską!“

Juokingiausia tai, kad nejučia pats tapau visur spėjančio ir viską perskaitančio skaitytojo pavyzdžiu. Mano apžvalgos reguliariai pasirodo spaudoje, skamba per radiją, įvairūs skaitymo pasiūlymai mirga socialiniuose tinkluose. Atrodytų, kad nieko daugiau neveikiu, tik palaimingai skaitau: taip, tai aš perskaičiau visas šių metų dėmesio vertas poezijos knygas! Ir lietuvių romanus! Ir dokumentinę literatūrą!

Daugelis į tai žiūri su pavydu ar susižavėjimu, atseit, štai žmogus rado svajonių darbą – skaito ir vargo nežino. Yra ir tokių, kurie panašius skaitytojus laiko veltėdžiais arba *a priori* žvelgia įtariai – na, na, negali sveiko proto šiuolaikinis žmogus tiek perskaityti. Prisipažinsiu: iš tiesų negali. Bet perskaito. Kaip?

Dažniausiai paviršutiniškai. Atskleisiu tiesą, kurią patys žinote ar seniai įtarėte: daugybė knygų net nevertos skaityti. Skamba kaip šventvagystė. Galbūt. Čia egzistuoja vienas itin paprastas principas: jei laikote save skaitytoju, jums reikėtų būti susipažinus su esminėmis (ir, be abejo, jums asmeniškai įdomiomis ir svarbiomis) lietuvių ir pasaulio klasikos knygomis. Visa kita – laisvai pasirenkama ir visiškai neprivaloma.

Žinoma, galite būti poezijos gerbėjas, mokslinės fantastikos mėgėjas, meilės romanų gliaudytoja(s). Tiesiog reikia susivokti, kas jums svarbu, kas būtina jūsų asmenybės ir išsilavinimo pamatui, o kas tėra laisvalaikis, skaitymo turizmas, sodelis pasivaikščioti (nieks nesakė, kad tas sodelis nebūtinai – jis reikalingas).

Sunkiausia pradedantiems rašytojams – juk vienas dažniausių jau žinomo, išgarsėjusio rašytojo patarimų – „skaitykite, skaitykite

kuo daugiau!“. Paprieštaraučiau tam rašytojui: šis teiginys yra abstraktus jūsų pasiuntimas velniop. Kad neįkyrėtumėte su įvairiais klausimais. Juk, paprašyti atsakyti konkrečiau, dauguma išsisuka paminėję visiems žinomą klasiką ir, kad neatrodytų, jog pataria atmestinais, vieną ar dvi savo tikrai mėgstamas knygas (irgi klasiką arba tą, ką visi skaitė). Norėčiau pamatyti nors vieno rašytojo sudarytą mėgstamų knygų dešimtuką, kurio bent pusės autorių nežinočiau ar nebūčiau skaitęs, ar jie man pasirodytų tikrai įdomūs, atveriantys negirdėtas sritis. Deja, tai pasitaiko itin retai.

Todėl pradedančiam rašytojui geriau neištaškyti savo dėmesio skaitant viską, kas pakliuvo, nenuvarginti galvos, „nenumušti“ sau skonio. Laikykites įsikibę to, kas jums miela ir artima, o retkarčiais išbėkite apsižvalgyti ir į platesnius vandenis. Arba taip: skaitykite viską, kol pasidarys bloga, ir galų gale pamatysite, kad iš visos perskaitytos košės jums lieka viena ar dvi knygos, – kryptis taps aiški.

O tokiems skaitytojams kaip aš, kurie ima daugiau skaityti iš reikalo nei iš malonumo, būtina daryti pertrauką. Kad viskas galutinai neapkarstų. Kad neprarastume perspektyvos. Kad nenusiviltume ir nepervargtume. Pailsėti galima visai – kad ir visai neskaitant. Tai sunkiai įmanoma, bet padaroma – gali savaitę bukai spoksoti visus praleistus ir kitų seniai peržiūrėtus serialus, padeda. Gali išvažiuoti į mišką, gali užsiimti sportu. Man labiausiai padeda kelionės – jose beveik nesinori skaityti: būni pavargęs, ir kupinas įvairiausių kitų įspūdžių. Užtat kaip noriai grįžęs atsiverti knygą, kurią su pasibodėjimu palikai pradėtą ant stalo, nutaręs, kad ji niekam tikusi. Staiga ji pasirodo esanti puikiai parašyta.

Jeigu neskaityti kol kas nėra galimybės, diferencijuokite, sudarykite griežtą skaitymo grafiką, laikykites režimo. Tarkim, ryte, kai galva švariausia, jei turite tam laiko – skaitot tai, ką reikia, kas svarbu, kas būtina. Dieną susikaupti sunkiau: blaško darbai, reikalai ir kita – tuomet geriau skaityti trumpus tekstus, straipsnius, recenzijas ir panašiai. Per pertraukėlę – poeziją: porą, keletą eilėraščių. O vakare, jei turite jėgų ir noro, patogiausiai įsitaisius galima paskaityti savo malonumui. Kol miegas numarins. Ir išjunkite, po velniais, mobilųjį internetą. Juk galima valandą ar dvi išgyventi be jo.

Šis grafikas nėra visiems tinkantis receptas – jis labiausiai tinka man. Bet kiekvienas gali susidaryti savo grafiką ir jo laikytis. Tuomet įmanoma skaityti dvi ar tris knygas vienu metu ir nepasiklysti tarp jų, nesupainioti veikėjų ir autorių.

Svarbiausia turbūt nepasiduoti raginimų karštinei – šiais laikais, kai visi sujudo rėkti, kad mes, jie, jos neskaito, reikėtų išlaikyti ramią galvą ir nepulti skaityti visko, kas pasitaikė po ranka. Ir nepirkti knygų glėbiais. Juk jūs tikriausiai jau turite knygų? Ir visų neperskaitėte? O gal seniai svajojate iš naujo paskaityti vieną ar

kitą neišdildomą įspūdį vaikystėje ar jaunystėje padariusią knygą, palyginti pojūčius? Tik per amžinas skaitymo lenktynes neturėjote laiko? Tas laikas yra dabar.

Pagal
IQ Life, 2018, kovas, nr. 2 (49)

- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus.
 1. Knygų stirtos.
 2. Kreiva šypsena.
 3. Pasiūlymai mirga spaudoje.
 4. Su pasibodėjimu.
 5. Veltėdis.
 6. Kol miegas numarins.
 7. Šventvagystė.
 8. Bukai spoksoti.
 9. Pirkti glėbiais.
 10. Skaityti, kas pasitaiko po ranka.
 11. Padarė neišdildomą įspūdį.

- Sugalvokite sakinių su šiais pasakymais.

- 8 Poromis pasikalbėkite, ar jums reikalinga poezija, kada ir kodėl skaitote eiles. Kokią poeziją jūs mėgstate?
- Perskaitykite ir aptarkite poromis Daivos Čepauskaitės eilėraščių ir poetų mintis apie poeziją.

Daiva Čepauskaitė (1967) – poetė, dramaturgė, aktorė.

Auksinė skruzdėlė

Daiva Čepauskaitė

Kokia iš tų eilėraščių nauda?
Ir kam juos tie poetai nuolat kuria?
Naudingas daiktas – dviratis, lazda,
plaktukas, duona, batai ar kepurė.

O kas iš tų eilėraščių dailių?
Iš jų sriubos nei košės neišvirsi,
neatsipjausi kaip dešros peiliu
ir į vartus galingai neišpirsi.

Neprireisi tu iš jų sulos,
sausainių ar pyrago neiškepsi,
nesaugos kiemo, priešo neaplos,
o jų paskaitęs genijum netapsi.

Jais nepašersi kiaulių nei kačių,
ir nepadės jie tau, kai skauda dantį.
O jeigu atvirai, tai aš jaučiu,
kad galima visai be jų gyventi.

Bet kartą aš eilėraščių skaičiau,
už lango lijo, taip lengvai ir smulkiai,
ir tapo viduje kažkaip keisčiau,
lyg būtų ant širdies nukritus dulkė,

tokia lengva, mažutė ir jauki,
lyg skruzdėlė auksinė nuropotų,
lyg suptųs plūdė vakaro aky,
ir skonis burnoje – mamos kompoto...

O jeigu atvirai, tai privalau
sutikt, kad daug kas ir be to gyvena.
Bet argi tai gyvenimas, bro lau,
kai niekas tau širdies nepakutena?

Pagal
Daiva Čepauskaitė. *Baisiai gražūs eilėraščiai*.
Kaunas: Žalias kalnas, 2017

Dabar susidomėjimas poezija ir Europoje, ir Lietuvoje auga. Turbūt kai persisotiname materialia kultūra, imame springti daiktais, pajuntame trauką prie kažko pirmapradžio ir švaraus, leidžiančio pajust suspurdant viduje, primenančio, kad esame kur kas daugiau nei vien fizinis kiautas. Be to, mes tiek laiko skiriame savo buitinei gerovei ir fiziniam pavidalui puoselėti, kad vidus turi vyti, jei siekiame pusiausvyros ir harmonijos.

Poetė Indrė Valantinaitė

Pagal
Laima, 2018, vasaris, nr. 2, p. 17

Poezija reikalinga tam, kad kartais galėtum nususukti nuo kasdienybės ir pažvelgti į plyšius, kurie ne visada pastebimi.

Poetė Greta Ambrazaitė

Pagal
<https://www.lrt.lt/mediateka/prenumerata/laida/65557/literaturos-akiraciai?rss=>,
2018 09 06 laida

Poezija yra popieriaus lapai, gražiai prirašyti eilutėmis.

Poezija yra knygos, į kurias tiesiame ranką, kai gera ar liūdna, arba kai nėra kam tos rankos paduoti.

Poezija yra tekstai, mokykloje privalomi skaityti, analizuoti, interpretuoti, įsiminti.

Poezija kartais yra nušvitimas, visiška vaizduotės laisvė, kai įgyjamas nuo nieko nepriklausantis savo asmenybės pajautimas.

Pagaliau poezija yra viskas kartu: raidės, žodžiai, eilutės, knygos skaitymas, mokyklinis rašinys, atsiminimas visą gyvenimą, ką buvai perskaitęs.

Poetas Marcelijus Martinaitis

Pagal
Marcelijus Martinaitis. *Pareisiu su
paukščiais*. Vilnius: Tyto alba, 2013

- 9 Perskaitykite televizijos laidos anonsą ir peržiūrėkite laidą. Pasikalbėkite poromis apie naujausių knygų pristatymus informacinėse laidose.

▶ <http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/201059/knyga-uosto-fuga-apie-vilniu-jo-vietas-ir-nezinomus-zmoniu-likimu-s#wowzaplaystart=885000&wowzaplayduration=547000>

Knyga „Uosto fuga“: apie Vilnių, jo vietas ir nežinomus žmonių likimus

Tęsiantis „Metų knygos“ rinkimams LRT televizijos laidoje „Labas rytas, Lietuva“ lankėsi esė rinkinio „Uosto fuga“ autorius Mindaugas Kvietkauskas, pristatęs savo knygą kaip daugiabalsį pasakojimą apie Vilniaus žmonių likimus. „Knygoje daug pasakojama apie Vilnių, Vilniaus vietas ir apie Vilniaus žmonių likimus, besipinančius šiame mieste“, – sako autorius.

Fuga – daugiabalsis kūrinys, kuriame vienas balsas veja kitą. Viena knygos temų – nežinomi žmonių likimai ir bandymai atkurti, kas atsitiko žmonėms.

„Tai, ką atrandu kaip tyrėjas, literatūros mokslininkas, netelpa į jokių mokslinių tyrimus ir tampa pasakojimu. Tai pokalbiai su žmonėmis, daugiausia menininkais, kultūros kūrėjais, labai įvairiais – žinomais ir nežinomais. Kitas [knygos balsas] – tai yra kelionė ar klaidžiojimas po skirtingas vietas ir užmirštų vietų prakalbinimas. <...> Kita tema – laiško rašymo menas, <...> kaip dar įmanoma parašyti tikrą, ne elektroninį laišką, kuris gali būti daiktas. Manau, kad pagrindinis dalykas knygoje – šių balsų susitikimas“, – knygos idėją atskleidžia M. Kvietkauskas.

Esė rinkinys, įvertintas kaip gražiausia 2016 m. knyga, papildytas paties autorius fotografijomis, kurios gali pasirodyti kaip užmintos mįslės – kur matyti šie fragmentai.

„Man pačiam buvo įdomu kurti šią knygą ne tik rašant, bet ir paskui kuriant jos vaizdinį pavidalą. Iš tikrųjų šita knyga yra mūsų dialogas su dailininke Sigute Chlebinskaite, viena žymiausių ir talentingiausių knygų menininkių Lietuvoje. Man tai buvo be galo įdomus darbas. Jos įtikintas aš debiutuojau čia ir kaip fotografas“, – pasakoja rašytojas.

- Ar jus sudomino Mindaugo Kvietkausko knyga? Kodėl?

- 10** Peržiūrėkite laidą apie skirtingų laikotarpių populiariausias knygas Lietuvoje.

▶ <http://www.lrt.lt/mediateka/irasai#/program/927/limit/32>

- Pasidomėkite, kokios knygos šiuo metu yra populiariausios Lietuvoje ir jūsų šalyje. Pasikalbėkite poromis, ko reikia, kad knyga taptų bestseleriu?

- 11** Perskaitykite knygų apžvalgas. Pasitarkite poromis, kurie žodžiai tinkamiausi literatūros kūriniam apibūdinti. Parenkite tokių žodžių sąrašą. Parengtus sąrašus palyginkite.

Knygos. Rekomenduoja Marius Burokas

Sigitas Parulskis, *Amžinybė manęs nejaudina*.
Vilnius: Alma littera, 2018

Stingstantis laikas

Naująją Sigito Parulskio knygą pavadinti eseistikos rinkiniu nebūtų tikslu. Tai daugialypiai tekstai, ji sudaryta iš trijų dalių. Trečiojoje – „Suskaldyta Europos kaukolė“ – autorius nagrinėja sau artimą Šarūno Saukos tapybą, aprašo, kaip Lietuvoje ir užsienyje reaguota į romano apie Holokaustą „Tamsa ir partneriai“ pasirodymą, svarsto apie šiuolaikinę Europą.

Antroji dalis – įprasčiausia. Tai kasdienybės, aktualijų tekstai, kurių dauguma skelbti dienraštyje *Lietuvos rytas* ir kuriuose autorius kandžiai komentuoja viską: nuo restoranų ir pinigų iki Nobelio premijos, literatūros festivalių ir Lietuvos politikos.

Įdomiausia yra pirmoji dalis – „Stingstančio laiko kasyklos“. Tai lyg ir užrašai, esė, lyg ir apysaka.

Tarsi autorius būtų laisvai, improvizuodamas rašęs, ką mąsto, jaučia, patiria. Jis pats sakė, kad kurdamas naudojosi laisvo rašymo technika, tiesiog paleido sąmonę ir pasąmonę.

Žinoma, šiame tekste išryškėja tiek parulskiška intonacija, tiek būdingos temos: vaikystė, sovietmetis, sovietų armija, daug pasvarstymų apie kūniškumą, rašymą, literatūros ir kultūros suvokimą, nemažai erotinių ir religinių aliuzijų. Rašymas – tai energijos išlaisvinimas, apsivalymas, meditacija.

Net jei kas nemėgsta skeptiškos, kartais ciniškos autoriaus pozicijos, knyga verta dėmesio dėl šios pirmosios dalies.

Giedra Radvilavičiūtė.
Tekstų persekiojimas: esė apie rašytojus ir žmones.
 Vilnius: Apostrofa, 2018

Iš Dievo ir išsilavinimo

Laukta Giedros Radvilavičiūtės esė knyga – sunku patikėti, kad tik trečioji. Jos kūryba tokia tiršta, prisodrinta citatų, žaismo, aforizmų, autobiografinių detalių, kad knygos pakanka ilgam. Pirmąsyk įveikus vienu prisėdimu, jas vėliau galima imti ir skaityti po trupinėlių, išvynioti kaip saldinius.

Ši esė knyga yra geras, svaigus džiazas. Džiazuojama tarp gyvenimo, tikrovės ir literatūros, fikcijos, tarp to, kas tikra ir pramanyta. Džiazuojama kalba: autorė itin jautri kalbai, labai pastabi ir netingi surinkti bei šmaikščiai pateikti pačių keisčiausių, kvailiausių mūsų oficialiosios ir žurnalistinės kalbos perlų ir pažaisti nuvalkiotomis klišėmis. Tačiau dabartinės lietuvių kalbos pasaulis – tik viena šios knygos pusė. Nemenką jos dalį sudaro esė apie lietuvių ir užsienio rašytojus bei jų tekstus: Alice Munro, Vladimiras Nabokovas (viena geriausių esė apie jį, kokią tik esu skaitęs), Kęstutis Navakas, Alfonsas Andriuškevičius, Elena Mezginaitė, Danutė Kalinauskaitė, Haruki Murakami... Kurie iš jų *rašytojai nuo Dievo*, o kurie *iš išsilavinimo*, sužinosite perskaitę. Ir dar sužinosite, kad visi rašytojai jautrūs niekšai.

Trečioji dalis labiausiai atpažįstama – marga ir keista autorės aprašoma kasdienybė, žmonės, čia gausu autobiografinių, literatūros ir kultūros aliuzijomis papildytų detalių.

Provokuojanti, kandi, nepatogi ir smagi knyga.

Pagal
IQ Life, 2018, balandis–gegužė, nr. 3 (50)

- Parašykite neseniai perskaitytos knygos apžvalgą.

- 12** Poromis aptarkite teiginį, jį patvirtinkite arba paneikite.
Nuomonę pagrįskite.

Rašytojai kuria nacionalinę literatūrą,
o pasaulio literatūrą kuria vertėjai!

José Saramago,
Nobelio premijos laureatas

Pagal
<https://www.llvs.lt/>

13 Grupėje aptarkite:

1. Kokius tekstus skaitote dažniausiai?
2. Ar mėgstate skaityti ekrane ir kada mieliau renkatės popierines knygas?
3. Kaip keičiasi jūsų skaitymo įpročiai?
4. Kodėl reikia ar nereikia skaityti grožinės literatūros kūrinį?

- Perskaitykite tekstą, pasižymėkite svarbiausias mintis. Parašykite teksto santrauką.

Skaitymo evoliucija: šiandien skaitome labai daug, bet kitaip nei anksčiau

Liudmila Januškevičienė,
Vilniaus universiteto žurnalistė

Sudėtinga įsivaizduoti išsivysčiusią valstybę, kurioje skaitymo mastai mažėtų. Skaitymo procesas tyrinėjamas daugelį metų, bet skaitmeniniame amžiuje iškilo poreikis į skaitymą pažvelgti kitaip – per labai sparčios naujų technologijų pažangos prizmę.

Tam tikslui 2014 m. buvo įkurtas Europos Sąjungos finansuojamas tarpdisciplininis Europos mokslininkų tinklas COST E-READ (*Evolution of Reading in the Age of Digitization*), į kurį susibūrę mokslininkai iš 33 pasaulio šalių vykdo skaitymo proceso tyrimus, susijusius su besikeičiančiomis technologijomis. Į šį tinklą įsitraukė ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto mokslininkai.

Skaitymo nauda priklauso nuo tikslo

Vienas tinklo mokslininkų, Berlyno laisvojo universiteto (Vokietija) Eksperimentinės ir neurokognityvinės laboratorijos vadovas prof. Arturas Jacobsas, tyrinėjęs skaitant smegenyse vykstančius procesus, atsakingus už žmogaus emocijas, sako, kad skaitymas daro didžiulę įtaką žmonijos evoliucijai ir kiekvieno individo asmeniui vystymuisi, bet skaitydamas kiekvienas iš mūsų kartu gali tapti ir aktyvesniu visuomenės nariu. Nėra svarbu, kur skaitome knygas – popieriuje ar ekrane.

Ar iš tiesų svarbus yra tik pats skaitymo procesas, o ne jo forma? Nors skaitmeniniai tekstai dažniausiai suvokiami ne taip giliai kaip

išspausdinti popieriuje, skaitymo nauda žmogui priklauso nuo išsikelto skaitymo tikslo, įsitikinęs VU leidyklos direktorius, E-READ tinklo narys, Komunikacijos fakulteto Skaitmeninių medijų laboratorijos docentas Arūnas Gudinavičius.

Anot jo, jeigu mūsų tikslas yra tik susipažinti su tekstu ir gebėti trumpai jį nupasakoti, tuomet nėra jokio skirtumo, kur mes jį skaitysime – popieriuje ar ekrane, suvokimo rezultatai bus maždaug vienodi, o kartais ekrane tai atlikti galima ir greičiau. Bet jeigu norėsime tekstą suvokti giliau, tuomet naudingiau į rankas paimti popierinę knygą.

Nauja skaitymo sąvoka

Pasak A. Gudinavičiaus, skaitymas yra vienas nuostabiausių dalykų, kuriuos daro žmogus. Skaityti mes turėjome ir vis dar turime išmokti, ir tai darome vis ankstesniame amžiuje. Tai gebėjimas, be kurio negalime normaliai funkcionuoti šiuolaikinėje visuomenėje, tačiau išmokti skaityti vis dar nėra labai lengva ir to padaryti negalima per labai trumpą laiką. Žmonijos mokymasis skaityti truko ištisus šimtmečius.

„Ilgą laiką žmonės mokėsi skaityti iš spausdinto (dar anksčiau – ranka užrašyto) žodžio. Todėl daugiau kaip 500 metų skaitymas visame pasaulyje reiškė knygų, spausdinto žodžio skaitymą. Nerečiau ir dabar paklausus, ar žmonės skaito, sulaukiama atsakymo būtent apie spausdintų knygų skaitymą“, – sako skaitmeninių medijų ekspertas.

Plėtojantis skaitmeninėms technologijoms skaitymo sąvoka keitėsi ir jau beveik 50 metų (nuo pirmos skaitmeninės knygos) pasaulyje skaitymas suprantamas kiek kitaip. Dėl ekranų atsiradus trumpajam skaitymui, knygų skaitymo mastai visame pasaulyje mažėja.

„Šiais laikais mes turime ilgąjį skaitymą, kai skaitomi ilgi tekstai santykinai ilgą laiko tarpą, ir fragmentišką trumpų tekstų, žinučių, antraščių skaitymą. Pastarojo skaitymo labai sparčiai daugėja“, – pastebi A. Gudinavičius.

Ekranuose skaitome kasdien – vartome naujienų portalų puslapius, skaitome savo feisbuko draugų žinutes, elektroninius laiškus. Ar tai galima laikyti skaitymu? Galima, nes tai irgi yra žodžių kodavimas ir dekodavimas, vadinasi, skaitymas, tik truputį kitoks. Tačiau kyla klausimas: kokia nauda iš tokio fragmentiško skaitymo, kokių gebėjimų, žinių mes įgyjame.

Skaitmeninė leidyba nepakeis tradicinių knygų

Lietuvoje populiarėja skaitmeninės knygos ir jų skaičius po truputį auga, tačiau sunkiai tikėtina, kad pasieks Jungtinių Amerikos Valstijų mastą. Lietuvoje skaitmenines knygas įvairiomis apimtimis dabar leidžia kas trečias leidėjas, o ketvirtadalis ketina tai daryti artimoje ateityje.

„Skaitmeninės knygos, labai apytiksliais vertinimais, sudaro 2–3 proc. visos knygų rinkos Lietuvoje. Palyginti su JAV, kur skaitmeninės knygos sudaro 20–30 proc. visos knygų rinkos, mūsų šalyje tie mastai yra labai maži“, – tvirtina universiteto leidyklos direktorius.

Anot jo, skaitmeninių knygų pasirinkimas Lietuvoje nėra didelis – maždaug 3,5 tūkstančių per metus išspausdintų popierinių knygų pavadinimų tenka apie 300–500 skaitmeninių. Interneto knygynuose būtų galima rasti iš viso apie 3–3,5 tūkstančio Lietuvoje išleistų skaitmeninių knygų lietuvių kalba. „JAV apie 90 proc. knygų yra leidžiamos ir spausdintu, ir skaitmeniniu formatu iš karto“, – sako leidybos ekspertas.

Skaitmeninis formatas beveik visiškai pakeitė tik operatyvių naujienų spaudą. Greitos informacijos pateikimo funkcijas atlieka naujienų portalai, socialiniai tinklai. Lietuvoje išlikę vos keli spausdinti laikraščiai, šiek tiek daugiau žurnalų, tačiau jų spaudos tiražai ir skaitomumas toliau mažėja. Knygų rinkoje tas pasikeitimas jaučiamas mažiausiai. Šiuo atveju nekliamas klausimas apie spausdintų knygų išstūmimą iš rinkos ir skaitmeninių dominavimą – reikalingi abu formatai. Vienas knygas, pavyzdžiui, laisvalaikio literatūrą, trumpesnius tekstus, eilėraščius, komiksus, žmonės mėgsta skaityti planšetėje ar skaityklėje, o norint geriau įsiminti ar išmokti tam tikrus naujus faktus greičiausiai skaitytojui teks atsiversti spausdintą knygą – vadovėlį.

„Nereikia galvoti ir tikėtis (bent jau artimiausioje ateityje), kad skaitmeninės knygos pakeis spausdintas. Tokio tikslo nėra. Jos puikiai atranda savo nišą ir, atsižvelgiant į išsikeltus skaitymo tikslus, skaitytojui padeda juos pasiekti“, – apibendrina A. Gudiničius.

Naudinga skaityti ilgus tekstus

Fragmentiniam skaitymui tapus neatsiejama kasdienio gyvenimo dalimi, žmonėms darosi vis sunkiau išverti ilgą, vientisą tekstą, istoriją, knygą. Ši tendencija ypač ryški tarp jaunimo – žmonių, nuo vaikystės pratusių prie trumpų tekstų, skaitymo mažais gabaliukais, nuorodų ir antraščių peržvelgimo.

„Mažėja gebėjimas suvokti ilgą tekstą. Ir tai nėra labai gerai, nes iš tiesų šis gebėjimas suformuoja pagrindą kitiems svarbiems

gebėjimams: savo visuomenės ir globalių įvykių kontekstui suvokti, situacijoms analizuoti, priežastiniams ryšiams nustatyti ir t. t.“, – tvirtina skaitmeninių medijų ekspertas. Plačiai paplitus trumpajam skaitymui, svarbu retkarčiais nepamiršti ir nuoseklaus romanų, eiliuotos prozos, mokslinės literatūros, kitų ilgų, didelės apimties tekstų skaitymo. Toks skaitymas lavina vaizduotę, atmintį ir dėmesingumą, linijinį mąstymą, praturtina žodyną, didina raštingumą, arba, kitaip tariant, didina asmens konkurencingumą smarkiai besikeičiančioje darbo rinkoje.

Tačiau nereikia nuvertinti ir trumpojo skaitymo. „Jei žmogus nesugeba perskaityti ilgo teksto, tradicinis raštingumas, kaip mes jį suvokiame nuo seno, lyg ir turėtų mažėti, bet, kita vertus, žmoniaja juk nedegraduoja, nors mes skaitome ir mažiau knygų. Galime manyti, kad ir trumpasis skaitymas atlieka savo funkciją ir duoda tam tikrą naudą“, – svarsto skaitmeninių medijų žinovas.

Tarptautinio mokslininkų tinklo E-READ vadovė, Stavangerio universiteto (Norvegija) Skaitymo edukacijos ir tyrimo centro vadovė prof. Anne Mangen 2014 m. atliko studentų teksto suvokimo tyrimą ir nustatė ryšį tarp teksto suvokimo ir jo pateikimo formos. Buvo tiriama, kaip teksto suvokimas priklauso nuo to, kur tą tekstą studentai skaitė: popieriuje ar ekrane.

„Šis tyrimas parodė, kad jei tikslas yra įsiminti, suprasti informaciją, analizuoti jos kontekstą, pagauti teksto mintį, geresnio rezultato pasiekama skaitant popieriuje. Daugelis respondentų prieš tyrimą tikėjo, kad išanalizuos tekstą skaitydami ekrane geriau ir greičiau nei popieriuje, bet po tyrimo paaiškėjo, kad buvo atvirkščiai – nors iš tikrųjų užduotį atliko greičiau, tačiau turinio suvokimo rezultatai buvo prastesni, nei respondentai tikėjosi, ir reikšmingai prastesni, negu skaitant tą patį spausdintą tekstą“, – tyrimo rezultatus apibendrino A. Gudinavičius.

Kasdieniam gyvenime skaitant ekrane pasitaiko daugiau trukdžių, dėmesio blaškymo veiksnių (keli atidaryti langai ir programos, iššokanti reklama ar feisbuko priminimas, siunčiami pranešimai) negu skaitant popieriuje, kur matomas vien tik skaitomas tekstas ir tai, kas susiję su juo. Todėl skaitydami tekstus ekrane turime sukaupti daugiau jėgų, kad išlaikytume dėmesį.

Kipro technologijos universiteto Interakcijos laboratorijoje (*Cyprus Interaction Lab*) A. Gudinavičius ir pats atliko tyrimą su skaitytojais. Pasitelkęs smegenų bangų fiksavimo įrangą jis matavo dėmesio sutelkimą skaitant ilgą tekstą skirtinguose prietaisuose ir popieriuje.

Respondentai skaitė ilgą romano ištrauką popieriuje, planšetėje, išmaniajame telefone ir knygų skaityklėje su nešviečiančiu elektroninio rašalo ekranu. Skaitymo metu buvo matuojamas jų dėmesio sutelkimas atsižvelgiant į priemonę, kurioje jie skaitė tekstą.

„Skaitydami ekranuose respondentai turėjo sutelkti daugiau dėmesio ir kartu skirti daugiau jėgų, kad perskaitytų ir suvoktų

tekstą, – tą rodė tiriamųjų smegenų dalies, atsakingos už dėmesio sutelkimą, aktyvumas. Skaitant popierinę to paties teksto ištrauką, respondentams reikėjo mažiau pastangų ir dėmesio sutelkimo, kad suvoktų teksto esmę. Tekstą skaitant „Kindle“ skaityklėje, kurios ekranas dar vadinamas elektroniniu popieriumi, gauti rezultatai, artimesni skaitymui popieriuje“, – pasakojo mokslininkas.

Pagal
Spectrum: Vilniaus universiteto žurnalas,
2018, nr. 1 (27)

- 14** Perskaitykite Dainos Opolskaitės mintis, ką jai reiškia knygos ir skaitymas. Parašykite, ką tai reiškia jums.

Knygos ir skaitymas yra mano gyvenimas. Tokį jį rinkausi nuo pat mažumės, sakyčiau, iš prigimimo. Vaikystėje buvau godi skaitytoja. Knyga mane žavėjo absoliučiai viskuo – net savo formatu, iliustracijomis, net galimybe paimti į rankas. Suvokiau tai kaip stebuklą. Norėjau kasdien gyventi su knygomis, norėjau jų daug turėti. Dar norėjau perskaityti visas pasaulio knygas, po kurio laiko supratau, kad vis dėlto tai neįmanoma...

Šiandien tebejaučiu tokį pat knygų alkį. Jis niekur nedingo, virto natūraliai išsiugdytu jausmu – tokiu kaip valgis ir miegas. Nuolat ieškau geros literatūros, bet ko neskaitau. Daug knygų perku, kaupiu savo biblioteką. Man tai vertybė.

Pagal

<http://www.knyguvaikai.lt/wp-content/uploads/2018/09/Knygu-vaikai-2.pdf>

- 15** Perskaitykite kultūros istoriko Aurimo Švedo pokalbį su kino režisieriumi Algimantu Puipa fragmentų ištrauką. Poromis aptarkite režisieriaus mintis apie literatūros kūrinių ekranizaciją.

Aurimas Švedas. Esate ne sykį labai vaizdingai nusakęs, kuo literatūra pranašesnė už kiną (judantį vaizdą). Kada ir kokiomis aplinkybėmis kinas yra pranašesnis už literatūrą, kaip savitas meno žanras su specifine raiška, kaip visiškai atskira, savarankiška realybė?

Algimantas Puipa. Apie tai yra mąstę ir kalbėję įvairūs režisieriai. Didžioji jų dauguma (tarkim, Krzysztofą Kieslowskis, Stanley'is Kubrickas) sutaria, kad literatūrinio kūrinio pavertimas vaizdu yra kodo sulaužymas. Sulaužius teksto kodą, prasideda jau ne kūrybinis darbas, o tiesiog techninio pobūdžio dėlionė – kaip, kokia tvarka sudėstyti fragmentus. Taigi kino režisierius su literatūra elgiasi taip, kaip automechanikas, kuris, apsiginklavęs įvairiais veržliarakčiais, atkakliai ardo automobilį. Sulaužius literatūros kodą, lieka daug detalių, kai kurias iš jų pavyksta panaudoti, o kai kurias tenka atidėti į šalį. Kita vertus, kino kalba dažnai viso labo keliais vaizdais perteikia tai, apie ką rašytojas pasakoja dešimtyje romano puslapių.

Nepamirškime ir dar vienos aplinkybės – filmuojant kai kurių dalykų tiesiog neįmanoma perkelti iš teksto. Gamtos aprašymai, herojų vidiniai monologai, emocijų peizažai yra literatūros, ne kino savastis. Kino režisierius rašytojo kūrinyje ieško tam tikrų vaizdinių, kuriuos galėtų panaudoti filmui.

O dabar pasvarstykime, kas yra žiūrovas? Tai žmogus, kuris, kino salėje užgesus šviesoms, ima sapnuoti svetimą sapną. Šiuo atveju skirtumas tarp romano skaitytojo ir filmo žiūrovo yra esminis, nes į tekstą įsigilinęs asmuo kartu su rašytoju dalyvauja kūrybos procese, įsivaizduodamas, kaip galėtų atrodyti pagrindiniai knygos veikėjai, situacijos, peizažai... Kai visa tai perkeliama į ekraną, skaitytojas jų neatpažįsta ir piktinasi: „Tai ne (mano) Ana Karenina!“ Patyręs tokį neatpažinimo jausmą, žiūrovas netiki visa jam siūloma iliuzija. Taigi literatūros kūrinių ekranizavimas – ganėtinai pavojingas kelias... Tą suvokia ne tik režisieriai, bet ir rašytojai. Patrickas Süskindas ilgai neleido ekranizuoti savo romano „Kvepalai“ teigdamas, kad tai bus jo kūrinių mirtis. Ernestas Hemingway'us rafinuotai pasityčiojo iš režisieriaus Johno Sturgeso sukurto filmo „Senis ir jūra“ (1958), išeidamas iš kino salės vos po dešimties peržiūros minučių. Nors man, žvelgiančiam iš režisieriaus pozicijų, atrodytų, kas gi galėtų (kino kūrimo požiūriu) būti parankiau už istoriją apie senį, plaukiantį valtimi per jūrą?

Taigi nevertėtų stebėtis, kad literatūros kūrinių paremtas kinematografas neretai laikomas antrarūšiu. Esą režisierius tiesiog seka paskui rašytoją, nekeldamas sau ambicingesnių tikslų. Vis dėlto studentams nuolat sakau: „Ekranizuokite literatūros kūrinius, nes paėmę į rankas romaną, apysaką ar novelę jūs palypėsite laipte-

liu aukščiau už savo konkurentus, kurie norėtų kurti filmą, bet yra pasiekę dar tik pradinę idėjos plėtotės ir scenarijaus rašymo stadiją. Literatūros kūrinyje kino režisierius jau randa dramaturginę liniją, išplėtotus charakterius. Pakanka paversti visa tai asmenine savo vizija!“

Kaip tą asmeninę viziją išgryninti? Tai sudėtingas klausimas, čia nesileisime į atsakymo paieškas. Noriu tiesiog konstatuoti tai, ką jūs ir pats tikriausiai žinote, – rašytojas beveik niekada nebūna patenkintas tuo, ką išvysta ekrane. Beje, taip nutiko ir Stanisławui Lemui, kai pasižiūrėjo Andrejaus Tarkovskio filmą „Soliaris“ (1972). Aš jau nekalbu apie tuos atvejus, kai po filmo premjeros rašytojas nori režisierių primušti.

Pagal
„Apie pamirštus personažus ir stiliaus ribas“.
Kultūros barai, 2018, nr. 9

- Koks filmas, sukurtas pagal literatūros kūrinį, paliko jums didžiausią įspūdį ir kodėl?

- 16 Ką galėtumėte pasakyti apie rašytojo Sigito Parulskio asmenybę perskaitę pokalbį ir peržiūrėję televizijos laidą?

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=TMa7ubDxHqc>

S. Parulskis: žmogus lyg meno kūrinys – turi siužetą ir temą

Solveiga Daugirdaitė

„Senstant pradeda kankinti bėda, kad nieko nebegali kategoriškai teigti. Tiesa, yra žmonių, kurie senėdami darosi itin kategoriški, bet man atvirkščiai. Viena vertus, norėtusi perrašyti beveik viską, ką esu parašęs, neabejoju, kai kurie tekstai tikrai pagerėtų. Vien jau dėl techninių, struktūrinių dalykų. Su patirtimi atsiranda aiškesnis formos (t. y. struktūros ir stiliaus) pojūtis“, – interviu literatūros tyrinėtojai Solveigai Daugirdaitei kalbėjo rašytojas Sigitas Parulskis.

Esi labiausiai verčiamas lietuvių rašytojas, bent minimaliai susiduri su savo skaitytojais (pagaliau vertėjai irgi skaitytojai). Ar galėtum sakyti, kad svetimšaliai tave perskaito kitaip? Mato kažką kita, ko įprastai nemato lietuviai? Kur jautiesi adekvačiausiai suprastas? Esi priimamas labiau toks pat žmogus, pilnas nerimo, ar „labiau kitoks“, iš kitur, toks egzotiškas barbaras kaip iš Méricée „Lokio“? Turiu galvoj, kad rytų vokiečiai vakarų vokiečiams ir šiandien dar vis kitokie.

Dėl skaitytojų. Papasakosiu istoriją, kuri man pačiam dar nenusibodo, nors ir esu ją pasakojęs. Jeigu neklystu, 2008 metais susipažinau su keistu italų iš Sicilijos, kuris gyveno Berlyne, o į Vokietiją atvyko iš Amerikos. Toks tipiškas šiuolaikinis menininkas. Nežinau, ar jis buvo geras režisierius, tas Michele'as, bet jis atvyko į Vilnių pasimatyti su manimi kaip tik dėl mano knygos, dėl „Trijų sekundžių dangaus“.

Jo istorija tokia: jis buvęs su drauge Barselonoje, kur jiedu nutarė išsiskirti. Draugė nusiminusi išėjo pasivaikščioti po miestą, paskui grįžo į viešbučio kambarį ir Michele'ui, kuris sėdėjo ant sofos, metė knygą sakydama: tu turi ją perskaityti, čia apie tave. Jis paėmė knygą ir ant viršelio perskaitė citatą iš knygos: „Mes išmokome žudyti, bet neišmokome mylėti.“ Tai buvo „Trijų sekundžių dangaus“ leidimas italų kalba.

Kadangi Michele'as Italijoje taip pat tarnavo desantiniuose daliniuose, jam knyga patiko, jį sudomino ir jis atvyko pasikalbėti su manimi apie galimybę pagal šią knygą statyti kino filmą. Štai tokia istorija apie knygų skaitymą užsienyje.

Daugiau neturiu ką pasakyti apie užsienio skaitytojus. Retai su jais tenka bendrauti, o jeigu ką nors ir išgirstu, dažniausiai tai būna abstraktūs mandagumo žodžiai. Prisimenu, jaunas lenkas dėstytojas Krokuvoje labai gyrė mano knygą, bet jeigu sakyčiau, kad visiems lenkams mano knyga labai patinka, būčiau keistuolis. Tiesą sakant, žmonės ir daro skubotas išvadas nesurinkę pakankamai informacijos, bet man toks variantas netinka.

Kita vertus, lygiai taip pat nežinau, ką mano knygoje perskaito Lietuvos skaitytojai. Literatūros kritikai – nepatikimi skaitytojai. O tie „normalūs“ skaitytojai, kur jie?

Aš su jais nebendrauju. Interneto komentarų neskaitau, tiesą sakant, aš jau seniai nebeskaitau ir recenzijų apie savo knygas, taigi, nežinau, ką skaitytojai apie mane mano. Bet kol knygas perka, kol ateina į susitikimus, tol turiu galimybę puoselėti viltį, kad kažką mano knygoje jie randa.

Beje, filmas taip ir nebuvo pastatytas, nors Michele'as jau buvo sukūręs net „treilerį“. Europą ir visą pasaulį užgriuvo finansų krizė ir pinigų švaistymas kultūrai anuo metu staigiai liovėsi. Beje, ir iki šiol nelabai atsigavo.

O tas „labiausiai verčiamas“ mane seniai glumina ir erzina. Regis, kažkas kažkur leptelėjo, o paskui visi pasigavo. Nemanau, kad tai tiesa.

Mano dukrai viena mokytoja sakydavo, kad erzina tuos, kurie erzina. Pats kaltas. Čia juk tik statistika. Ką vadinatum patikimais, ką šis žodis tau reiškia? Koks skaitytojas pats esi (priminsiu, kad esi ir kritikas)? Ar išmanymas atima (skaitymo) malonumą?

Nelaikau savęs kritiku, neturiu tokios kvalifikacijos. Kadangi Lietuvoje ir rašytojo profesija neegzistuoja, esu apskritai be profesijos. O išmanymas negali atimti skaitymo malonumo, tik atvirkščiai. Kuo daugiau žinai, tuo daugiau galimybių mėgautis visais kūrinio aspektais.

Kai skaitau tarybinių rašytojų mintis, randu nuolatinį kartojimą, kad menas reikalauja aukų (maždaug rašytoju gali būti tik nelaimėlis). Ar čia to laiko žymė, gal įkvėpta romantiškos menininko tradicijos, ar esama tiesos? Ar jautiesi, kad menui (dėl meno) teko kažką aukoti, atsisakyti?

Keblus klausimas vien dėl to, kad neaišku, kas šiais laikais laikytina menu. Tarybiniais laikais visos knygos, kurias palaimino partija ir valdžia (iš esmės, tai buvo tas pats) ir leido vienintelė Valstybinė grožinės literatūros leidykla, buvo meno kūriniai. Dabar mes taip nebemanome.

Jeigu manysime, kad, norėdamas sukurti meno kūrinį, žmogus turi kažko atsisakyti – pavyzdžiui, neinu žaisti boulingo, nes rašau romaną, – išeitų, kad lyg ir auka. Bet jeigu man rašymas teikia malonumą, lyg ir ne auka.

Jeigu apie save – nieko neaukojau ir nieko dėl meno neatsisakiau. Jeigu apskritai kokio nors meno fragmentą sukūriau, tai jis buvo ir mano gyvenimo, mano paties fragmentas. Negaliu to pavadinti auka. Žinoma, įvairias savo silpnybes, kompleksus ir nesėkmes galima suversti kam nors, taip pat ir menui, bet tai ganėtinai kvaila.

Sigitai, ar įmanoma įvardyti, kas tavyje išlieka nepakitę bėgant metams? Ląstelės, sako, pasikeičia; suvokimas, pomėgiai – taip pat. Iš ko berniukas Obeliuose atpažintų save, sutikęs tave šiandien?

Kažkur girdėjau Woody Alleną sakantį: nors jau sulaukiau septyniasdešimt penkerių, viduje jaučiuosi vis dar keturiolikmetis. Matyt, tas vidus iš esmės ir nesikeičia. Galbūt tai siela, galbūt kažkokios psichikos ypatybės (nors tai ir turėtų būti ta pati siela, *psyché*, ar ne?), sunku pasakyti, bet kažkas išlieka.

Apžiūrėjau savo padėvėtą, apsmukusį kūną – visi randai, įgyti paauglystės kovose su iniciacijos malūnais, iki šiol išlikę. Jeigu jau ląstelės keičiasi, tai gal galėtų ir randus išsinešti besikeisdamos? Ko gero, tai tik dar vienas mitas – iš Herakleito anekdotų serijos.

Kita vertus, kartais žiūrėdamas į veidrodį išsigąstu, – iš jo žvelgia visiškai nepažįstamas vyras, ne toks, kokį save įsivaizduoju (ir kas tas aš, kuris įsivaizduoja – gal Woody Alleno minėtas keturiolikmetis?), ne toks, koks sau patikčiau, jeigu norėčiau tą savo įsivaizdavimą matyti išikūnijusį. Be to, ir elgesys, veiksmai...

Kartais padarai ką nors, pasakai, pasielgi, ir akimirksniu supranti, kad pasielgei visiškai sau nebūdingai, kad tai ne tavo, ne iš tavęs, tarsi primesta iš šalies, tarsi pasiskolinta, bet vis tiek svetima. Kodėl, nežinau. Tikiu, kad yra kažkokia šerdis, centras, aplink kurį sukasi viskas, kas sudaro asmenybę. Kad žmogus kaip meno kūrinys – turi ir siužetą, ir temą.

Tai štai tema, ko gero, ir nesikeičia, o siužetas, na, jis gali blaškytis, keistis, šakotis, bet jis niekad nėra esminis elementas. Tema yra autentiškumas, siužetas – viskas, ką primeta žmogui kultūra, civilizacija. Deja, būti autentiškam sudėtinga, beveik neįmanoma, – kad ir kur suktum, visą laiką atsiremsi į tam tikras klišes. Autentiškumas mums – labai reta, labai trumpalaikė dovana.

Gražiai čia parašei. Dar paklausiu, koks tavo santykis su išėjusiom knygom? Ar jos dar tavo (čia nekvestionuoju autorinio atlygio už panaudą bibliotekose), ar savarankiškai gyvenančios būtybės? Ar drįstum, ar imtumeis jas keisti, taisyti? (Maironis vis taisė „Pavasario balsus“, mes skaitėm jau taisytus ir nusistovėjusius, bet kiti rašytojai savo kūrinius tiesiog sugadino betaisydami – mano jaunystės šviesi žvaigždė Onė Baliukonė, pavyzdžiui).

Senstant pradeda kankinti bėda, kad nieko nebegali kategoriškai teigti. Tiesa, yra žmonių, kurie senėdami darosi itin kategoriški, bet man atvirkščiai. Viena vertus, norėtusi perrašyti beveik viską, ką esu parašęs, neabejoju, kai kurie tekstai tikrai pagerėtų. Vien jau dėl techninių, struktūrinių dalykų. Su patirtimi atsiranda aiškesnis formos (t. y. struktūros ir stiliaus) pojūtis.

Kita vertus, energija ir vitališkumas, būdingi jaunystei, kartais išlygina tuos formas nelygumus. Devyniolikto amžiaus menininkai, konkrečiai dailės pasaulis, ėmė daug kalbėti apie dailininko subjektyvų požiūrį, apie skirtumą tarp eskizo ir užbaigto kūrinio. Pavyzdžiui, Eugene Delacroix savo dienoraštyje pasakoja apie pokalbį su artimu F. Chopino draugu Wojciechu Grzymała, esą pastarasis pasakęs, kad F. Chopino improvizacijos kur kas drąsesnės nei jo užbaigti kūriniai. E. Delacroix šią mintį pasitelkia ir dailės sričiai – eskizas gali būti spontaniškesnis ir artimesnis realybei, gamtai negu užbaigtas paveikslas.

Dabar matome, kad menas, pasukęs visiško subjektyvumo, kitaip tariant, eskizo keliais, daug pasiekė, bet daug ir prarado. Nege-
rai, kad tokiais dalykais galima piktnaudžiauti – atsiranda gausybė nebaigtų, gremėzdžių, nevykusių darbų, kurie vadinami gerais, nes taip autorius išreiškia save. Ir atvirkščiai – yra nemažai sukonstruotų, išoriškai teisingų, bet negyvų, neįdomių darbų.

Jeigu imčiau perrašinėti savo knygas, jos būtų kitokios. Būtų du tos pačios knygos variantai. Ar tai reikalinga – nežinau. Tiesiog neturiu tam laiko, taigi išvengsime šio chaoso.

Retai atsiverčiu savo knygas, bet jeigu atsiverčiu, matau, kad ryšys su jomis neprarastas – gerai atsimenu nuotaikas, būsenas, kuriomis gyvenau rašydamas, kartais net labai konkrečias, buitines aplinkybes. Knygos rašymas primena kelionę – keliaudamas jos parsinešti, visuomet patiri vienokių ar kitokių (vidinių ar išorinių) nuotykių.

Ačiū, Sigitai, už atsakymus. Ir už iliuziją (turbūt), kad skaitant galima keliauti kartu.

Pagal
<http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/103921/s-parulskis-zmogus-lyg-meno-kuriny-turi-siuzeta-ir-tema>

- Daugiau pasidomėkite Sigitu Parulskiu ir jo kūryba, papasakokite grupei.

Žodynas

grožinė literatūra
žanras

proza

apysaka
apsakymas
esė
novelė
romanas

poezija

lyrika
poema
sonetas
eilėraštis, -io
eilės
eilutė
(su)eiliuoti, eiluoja, eiliavo ką?
ritmas
rimas
(su)rimuoti, rimuoja, rimavo ką?

dramaturgija

drama
tragedija
komedija
tragikomedija

kritika

anotacija
apžvalga
recenzija

veikėjas, veikėja
pagrindinis veikėjas, pagrindinė veikėja
antraeilis veikėjas, antraeilė veikėja
charakteris, -io
charakteristika
pasakojimas
pasakotojas, pasakotoja

apimtis, -ies
atitikmuo
bandymas
fragmentas
impulsas
interpretacija

įtaka
 įvaizdis, -io
 jausmas
 klišė
 mastas
 nuotaika
 patyrimas
 perspektyva
 pozicija
 problema
 problematika
 retrospektyva
 siužetas
 siužetinė linija
 tema
 tipas

(iš)analizuoti, analizuoja, analizavo ką?
 aprašyti, aprašo, aprašė ką?
 aprėpti, aprėpia, aprėpė ką?
 aptarti, aptaria, aptarė ką?
 atpažinti, atpažįsta, atpažino ką?
 atskleisti, atskleidžia, atskleidė ką?
 cenzūruoti, cenzūruoja, cenzūravo ką?
 (pa)daryti, daro, darė įtaką
 (pa)grįsti, grindžia, grindė ką?
 improvizuoti, improvizuoja, improvizavo ką?
 interpretuoti, interpretuoja, interpretavo ką?
 įtikinti, įtikina, įtikino ką?
 (pa)komentuoti, komentuoja, komentavo ką?
 (iš, pa)nagrinėti, nagrinėja, nagrinėjo ką?
 patirti, patiria, patyrė ką?
 publikuoti, publikuoja, publikavo ką?
 (su)redaguoti, redaguoja, redagavo ką?
 (pa)remtis, remiasi, rėmėsi kuo?
 (iš, pa)ryškinti, ryškina, ryškino ką?
 (į)steigti, steigia, steigė ką?
 susidoroti, susidoroja, susidorojo su kuo?
 suvokti, suvokia, suvokė ką?
 (ap, pa)svarstyti, svarsto, svarstė ką?
 (iš, pa)taisyti, taiso, taisė ką?
 (į, pa)tvirtinti, tvirtina, tvirtino ką?
 (nu)valkioti, valkioja, valkiojo ką?
 (pa, nu)veikti, veikia, veikė ką?
 (į, nu)vertinti, vertina, vertino ką?

autentiškas, -a
būdingas, -a
ciniškas, -a
dramatiškas, -a
įmantrus, -i
impulsyvus, -i
ironiškas, -a
jautrus, -i
kandus, -i
komiškas, -a
lyriškas, -a
originalus, -i
painus, -i
reikšmingas, -a
ryškus, -i
sarkastiškas, -a
simbolinis, -ė
šmaikštus, -i
tragikomiškas, -a
tragiškas, -a
verstinis, -ė

Gramatika

1 Sudėtinis pradėtinis laikas.

Rašytojas ruošėsi rašyti istorinį romaną, bet režisierius pasiūlė sukurti dramą.	Rašytojas buvo berašas / berašantis istorinį romaną, bet režisierius pasiūlė sukurti dramą.
--	---

2 Dviskaita: *mudu, abu (abudu), judu; mudvi, abi (abidvi), judvi.*

Vyriškoji giminė

V. (Nom.)	mudu, abu (abudu), judu
K. (Gen.)	mudviejų, abiejų, judviejų
N. (Dat)	mudviem, abiem, judviem
G. (Acc.)	mudu, abu (abudu), judu
Įn. (Inst.)	mudviem, abiem, judviem
Vt. (Loc.)	mudviejuose, abiejuose, judviejuose

Moteriškoji giminė

V. (Nom.)	mudvi, abi (abidvi), judvi
K. (Gen.)	mudviejų, abiejų, judviejų
N. (Dat)	mudviem, abiem, judviem
G. (Acc.)	mudvi, abi (abidvi), judvi
Įn. (Inst.)	mudviem, abiem, judviem
Vt. (Loc.)	mudviejose, abiejose, judviejose

3 Skyryba.

Kablelis

Skiriamos vienasarūšės sakinio dalys, kai tarp jų nėra jungtuko.	Sigitas Parulskis (g. 1965 m. Obeliuose, Rokiškio r.) – poetas, dramaturgas, eseistas, prozininkas, vertėjas, literatūros kritikas. Autorius skaitė savo ir verstų mėgstamų autorių poezijos tekstus, pasakojo apie savo kūrybinius užmojus, kalbėjo apie šiuo metu skaitomą literatūrą, šiuolaikinės literatūros vertimus.
Skiriamos vienasarūšės sakinio dalys, kai tarp jų yra priešpriešinis jungtukas <i>o, bet, tačiau, tik</i> ir nuolaidos jungtukas <i>nors</i> .	Jis sukūrė daug novelių, bet neparašė nė vieno romano.
Skiriamos vienasarūšės sakinio dalys, kai prieš kiekvieną kartojamas tas pats jungtukas <i>ir, ar, arba, nei, tai, tiek...</i>	Jis rašė ir dramas, ir romanus.
Skiriamos vienasarūšės sakinio dalys, kai jas jungia poriniai jungtukai <i>kad... tai, jei... tai, kaip... taip ir, ne tik... bet ir</i> .	Jis kūrė ne tik eilėraščius, bet ir romanus. Kad jau klausiate, tai atsakysiu.
Išskiriamos iš abiejų pusių sakinio dalys, kurios paaiškina ar patikslina prieš jas einančias sakinio dalis.	Vilniaus knygų mugė, didžiausia knygų mugė Baltijos šalyse, yra vienas ryškiausių kultūros įvykių Lietuvoje.
Jei norima parodyti aiškinamąją paskirtį, gali būti išskiriama vietos, laiko ar būdo aplinkybė, patikslinanti prieš ją einančią kitą vietos, laiko ar būdo aplinkybę.	Susitikimas su rašytoju Sigitu Parulskiu vyks trečiadienį, spalio 18 d., knygyne „Prasmė“.
Išskiriami po pažymimųjų žodžių einantys ir jų reikšmę aiškinantys priedėliai.	Antanas Šileika, lietuvių kilmės Kanados rašytojas, išleido atsiminimų knygą.
Aiškinamosios reikšmės sakinio dalis, su prieš ją einančia sakinio dalimi sujungta jungiamaisiais žodžiais <i>arba, kaip antai, būtent, tai yra (t. y.), pavyzdžiui (pvz.), ypač, atseit, dabar</i> ir kt., kableliais išskiriama kartu su jungiamaisiais žodžiais.	Naujausiame romane, kaip ir ankstesnėse knygose paaugliams, rašytoja kalba meilės ir draugystės temomis.

Kableliais skiriami po pažymimųjų žodžių einantys derinamieji pažyminiai.	Nustebino naujasis romanas, lakoniškas, šiuolaikiškas, netikėtas.
Kableliais išskiriami kreipiniai, o jei kreipinys turi priklausomų žodžių, jis išskiriamas kartu su tais žodžiais.	Mielieji skaitytojai, džiaugiamės galėdami pristatyti naująją knygą.
Kableliais išskiriami įterptiniai žodžiai, jei jie nėra labai nutolę nuo viso sakinio minties.	Jaroslavas Melnikas, kritikų nuomone, yra vienas įdomiausių ir originaliausių Lietuvos rašytojų.
Kableliais skiriami šalutiniai sakiniai (šalutiniai sakinio dėmenys) nuo pagrindinių dėmenų ar žodžių, kuriems jie priklauso.	Susitikime, kurį moderavo dramaturgas ir poetas Mindaugas Nastaravičius, buvo kalbama apie šių metų kūrybiškiausias knygas.
Kableliais vienas nuo kito skiriami jungtukais nesujungti sudėtinio sakinio dėmenys.	Rašytojas pasakojo, klausytojai įdėmiai klausėsi.
Kableliais skiriami sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys, sujungti priešpriešiniais jungtukais <i>o, bet, tačiau</i> , pavieniais jungtukais <i>tai, tad, todėl, tik...</i> ir įvairiais kartojamaisiais jungtukais.	Rašytojas pasakojo, o klausytojai įdėmiai klausėsi.

Brūkšnys

Dedamas vietoj praleistos sudurtinio tarinio jungties, kai tarinio vardinė dalis išreikšta daiktavardžio ar kiekinio skaitvardžio vardininku arba veiksmažodžio bendratimi.	Rašytojo kūrybos pagrindas – Lietuvos istorija.
Jei norima paryškinti, dedamas gretinamųjų pasakymų antroje dalyje vietoj praleisto, bet iš pirmosios dalies numanomo žodžio arba kai reikia pabrėžti gretinamųjų dalykų priešybę.	Anksčiau jis kūrė poeziją, bet dabar – tik prozą.
Dedamas prieš apibendrinamąjį žodį, einantį po išskaičiuojamųjų vienaarūšių sakinio dalių ar dėmenų.	Poetai ir rašytojai, leidėjai ir kritikai – visi susirinko į naujos knygos pristatymą.
Dedamas tarp jungtuku nesujungtų sudėtinio sakinio dėmenų, kai tarp sakomų minčių yra staigus minties šuolis ar pabrėžtas aiškinimas.	O aš sukau į literatūrą – mano tėvams tai nelabai patiko.

Dedamas tarp bejungtukio sakinio dėmenų, kai tame pačiame ar gretimuose sakiniuose yra kelios panašios dėmenų poros.	Moki žodį – žinai kelią.
--	--------------------------

Dvitaškis

Dedamas po apibendrinamųjų žodžių prieš kelias aiškinamąsias vienaarūšes sakinio dalis.	Naujame romane rašoma apie daug dalykų: istoriją, meilę, buitį.
Dvitaškis dedamas tarp bejungtukio sakinio dėmenų, kai pradžioje pasakytą mintį paaiškina ar paremia tolesnis dėmuo.	„Visada sakau: anglų kalba yra mano instrumentas, o mano melodija – lietuvių kalba“, – sako Kanados lietuvių rašytojas Antanas Šileika.

Žodyno ir gramatikos užduotys

1 Sujunkite tos pačios reikšmės būdvardžius.

1	kandus
2	šmaikštus
3	būdingas
4	reikšmingas
5	verstinis
6	vaizdingas
8	impulsyvus
9	ciniškas

A	tipiškas
B	neoriginalus
C	gražus
D	piktas
E	nejautrus
F	greitas
G	svarbus
H	linksmas

1	2	3	4	5	6	7	8	9
D								

2 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Asmuo, pasakojantis įvykių eigą.
2	Svarbiausias kūrinio personažas.
3	Eilėraščio eilučių paskutinių skiemenų sąskambis.
4	Šabloniškas pasakymas ar rašomosios kalbos reikalų raštų konstrukcija.
5	Rašytinio žodžio menas, kuriamas rašytojų, poetų, dramaturgų.
6	Įvykiai, veiksmai, atskleidžiantys veikėjų charakterius ir sudarantys kūrinio turinį.
7	Jausmų, nuotaikų, įspūdžių, minčių raiškos kūriniai, dažniausiai eiliuoti.
8	Eiliuota meninė kūryba.

A	Siužetas.
B	Pasakotojas.
C	Lyrika.
D	Pagrindinis veikėjas.
E	Poezija.
F	Rimas.
G	Klišė.
H	Grožinė literatūra.

1	2	3	4	5	6	7	8
B							

3 Paašškinkite, ką reiškia veiksmažodžiai.

Atskleisti – vaizduoti, aiškinti, papasakoti.....
 Remtis –
 Susidoroti –
 Nuvalkioti –
 Pagrįsti –
 Įtikinti –
 Cenzūruoti –

4 Įrašykite tinkamą žodį.

1. Poetui didžiausią įtaką padarė Antikos kultūra. 2. Romanas daugiau nei šimtmečio istoriją. 3. Romane tikrais įvykiais. 4. Rašytojas patvirtino, kad romane tikri faktai. 5. Kūrinyje tarpukario Kauno gyvenimas. 6. Literatūros kūrinys galima labai skirtingai 7. Kultūros žmonės pakvietė, ką reiškia menininkui kurti Klaipėdoje. 8. Romanas neišdildomą įspūdį. 9. Kūrinyje galima labai daug atsakymų apie mūsų literatūrą, kultūrą. 10. Knyga ir skaitytojus, ir kritikus. 11. R. Kmitos romanas „Pietinia kronikas“ bestseleriu ir buvo Metų knyga. 12. Romanas originaliu, savitu rašymo stiliumi. 13. Dėmesį knygos pavadinimas. 14. Šis romanas man labai patiko, nesuprantu, kodėl kritikai taip jį

5 Įrašykite tinkamą žodį.

- Dar niekas apie tai nerašė, tema labai originali
- Niekas kitas taip nerašė, tai tik šiam rašytojui stilius.
- Visi apie tai kalba, šia tema daug visko parašyta, tai nebeįdomu.
Tema
- Tekste daug temų, veikėjų, prasmų. Tai kūrinys.
- Romane daug veikėjų, įvykių, kartais sunku suprasti.
Siužetas yra
- Niekaip negalime pamiršti tos knygos. Įspūdis
- Skaičiau dieną ir naktį, negalėjau neskaityti. Knyga

6 Parašykite, kas tai yra.

Bestseleris –
 Šedevras –
 Žanras –
 Struktūra –
 Stilius –

7 Įrašykite praleistą žodį.

aprašė, atsiminimai, bandymus, bestselerių, **instrumentas**, leidėju,
literatūrinis, melodija, pasakojimui, pasakoju, šmaikštų

„Visada sakau: anglų kalba yra mano (1) **instrumentas**“, o mano (2) –
lietuvių kalba“, – sako Kanados lietuvių rašytojas Antanas Šileika.

„Aš (3) apie Vilniaus knygų mugę savo draugams rašytojams,
su kuriais žaidžiu pokerį, ir jie visi sako, kaip man pavydi. Neseniai rengiau interviu
su amerikiečių (4) autoriumi Johnu Irvingu, ir jis ne tik sakė, kokias
nuostabi yra Lietuvos knygų kultūra, bet ir (5) tai savo naujausiame
romane „Paslapčių alėja“, – teigia lietuvių kilmės Kanados rašytojas Antanas Šileika.
Šiame interviu rašytojas kalba apie savo naują knygą „Basakojis bingo pranešėjas“,
tai, kuo skiriasi (6) gyvenimas Lietuvoje ir Kanadoje, kokią Lietuvą
emigrantų sūnus atrado atvykęs čia 1975 metais ir kokią ją mato dabar.

Nauja A. Šileikos knyga „Basakojis bingo pranešėjas“ – autoriaus (7)
apie jaunystę Kanadoje, apie gyvenimą bohemiškame Paryžiuje, pirmuosius literatū-
rinius (8) ir darbą dėl Lietuvos nepriklausomybės. Autorius ir šioje
knygoje išlaiko puikiai atpažįstamą stilių – jaudinantį ir (9) pasakojimo
būdą. Pats rašytojas sako, kad ryžtis tokiam autobiografiniam (10)
jam nebuvo lengva – o šios knygos istorija prasidėjo nuo pasisėdėjimo su žmona ir
(11) Vindzoro bare.

Pagal

[https://www.15min.lt/kultura/naujiena/
literatura/kanados-lietuvis-rasytojas-a-
sileika-lietuva-suteikia-tikresni-pasaulio-
vaizda-nei-kanada-286-926098?copied](https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/kanados-lietuvis-rasytojas-a-sileika-lietuva-suteikia-tikresni-pasaulio-vaizda-nei-kanada-286-926098?copied)

✓ Atsakymai – 650 puslapyje.

8 Įrašykite praleistą žodį.

autorei, memuarus, naratorius, neįmantria, pagrindą, problematiką,
rinkinys, siužetinės, sukuria, tipo, vaizduojami, žanras

„Bėgimas į nežinią“ – Viktorijos Prėskienytės-Diawaros devynių apsakymų (1) rinkinys Kiekvieno pasakojimo (2) sudaro partirtys, sukauptos (3) gyvenant Malyje, Afrikoje. Istorijos nėra autobiografiškos, (4) – stebėtojas iš šalies.

Dėl gausių žinių apie Malio kasdienybę knyga formaliai būtų panašesnė į (5) ar kelionių įspūdžius, tačiau autorei labiau tiko meniškesnis apsakymo (6) Aprašoma realybė Lietuvos skaitytoją priartina prie jam visiškai svetimos kultūros. Paprasta, (7) kalba pasakoja mi įvykiai skaitytojui (8) iliuziją, kad viskas vyksta čia pat – tiesiog už lango. Novelėse afrikiečiai (9) kaip paprasti, labai nuoširdūs, prisirišę prie savo bendruomenės žmonės. (10) situacijos dažniausiai dramatiškos, kreipiančios į socialinę (11) Dauguma jų turi detektyvinį užtaisą ir galėtų išsirutulioti iki tokio žanrinio (12) romanų.

Pagal
Lina Ožeraitytė. „Nežinomo pasaulio priartinimas“. *Metai*, 2018, nr. 7

✓ Atsakymai – 650 puslapyje.

9 Įrašykite praleistą žodį.

debiutavo, išleido, įvertinta, nepalyginama, pasakoja, susilaukė

Prozininkė Undinė Radzevičiūtė pirmą kartą (1) debiutavo 2003-aisiais metais romanu „Strekaza“. Nejprasta, su kitais lietuvių autoriais (2) autorė iš karto (3) didelio skaitytojų dėmesio ir kritikų pripažinimo, o 2015 m. už romaną „Žuvys ir drakonai“ buvo (4) Europos Sąjungos premija. Pernai ji (5) penktąją knygą „Kraujas mėlynas“, kurioje savitu stiliumi ir su sau būdingu humoru (6) apie narsią ir ambicingą viduramžiais už LDK sienos gyvenusią aristokratų šeimą.

atsiranda, bendravome, įmanoma, laikantis, neištarti, nustebino,
palyginti, pasidėjusi, pasitikėti, trukdo

Malonus dalykas: viską, ką parašiau, į anglų kalbą išversti buvo (1)

Nemalonus dalykas: anglų kalboje yra tam tikros sakinio struktūros taisyklės, ir jų (2) poetinis tekstas pradeda atrodyti vos ne kanceliarinis. (3) visokių papildomų žodelių, artikelių, kurie sakinyje atrodo kaip kokie lingvistiniai parazitai. Jie (4) sakinio ritmui ir užmuša sakinio grožį.

Mes daug (5) su vertėju, ir manau, kad angliškas vertimas bus labai artimas lietuviškam originalui. Manau, devyniasdešimt aštuoniais procentais.

Vokiškojo knygos „Žuvys ir drakonai“ leidimo aš neskaičiau, nes vokiškai moku tik penkis žodžius ir tų pačių geriau (6) garsiai. Tokiu atveju lieka tik (7) vertėju.

O estų leidėjai mane (8) Knygą jie vertė tiesiai iš lietuvių kalbos, o redaktorė tą tekstą redagavo (9) ir vokišką vertimą. Kad galėtų (10)

Pagal
„Ribos rašytojui – tai mažiausiai
pageidaujamas dalykas. Rašytoją Undinę
Radzevičiūtę kalbina Jurga Tumasonytė“.
Metai, 2018, nr. 3

✓ Atsakymai – 650 puslapyje.

10 Pasitarkite poromis ir su dėstytoju, paaiškinkite, kada taip sakoma.

1. Vienu prisėdimu.
2. Po trupinėlj surinko.
3. Kaulelis po kaulelio.
4. Kibo į atlapus.
5. Knibždėte knibžda.
6. Norom nenorom.

11 Pakeiskite sakinį pagal pavyzdį.

1. Rašytojas jau planavo rašyti romano tęsinį, bet pradėjo kurti filmų scenarijus.

Rašytojas *buvo berašantis* romano tęsinį, bet pradėjo kurti filmų scenarijus.

2. Dramaturgas ruošėsi pasiūlyti teatrui naujausią pjesę, bet režisierius pats jos paprašė.

.....

.....

3. Kritikas norėjo pagirti naująjį romaną, bet labai nusivylė pabaiga.

.....

.....

4. Ji planavo versti atsiminimus, bet vėl ėmėsi poezijos.

.....

.....

5. Aš jau norėjau padėti tą romaną, bet vėliau taip įsitraukiau, kad perskaičiau per kelis vakarus.

.....

.....

6. Mes norėjome tą detektyvą pirkti draugui, bet sužinojome, kad draugas jį jau turi.

.....

.....

7. Jie planavo dalyvauti konkurse, bet persigalvojo.

.....

.....

8. Jis jau norėjo kurti filmą pagal ankstesnį romaną, bet rašytojas pasiūlė savo naują kūrinį.

.....

.....

9. Mes norėjome paprašyti autografo, bet poetas pradėjo kalbėtis su žurnalistais.

.....

.....

10. Redaktorius norėjo ištaisyti keletą tarminių žodžių, bet juos paliko.

.....

.....

12 Parašykite tinkamą įvardžių formą.

mudu

1. Mudu su didžiausiu malonumu perskaitėme šį romaną. 2. labai patiko tas romanas. 3. Ar žinote, kokia nuomonė apie tuos projektus. 4. Ar eisite su į knygos pristatymą? 5. sužavėjo rašytojo stilius.

judu

1. Ar esate skaitę T. Venclovos knygų apie Vilnių? 2. Kokias knygas rekomendavo perskaityti? 3. Be nepradėsime skaityti knygos. 4. Negi tikrai nežinomas tas autorius?

judvi

1. Rytoj aptarsime darbus. 2. Be , diskusijoje dar dalyvaus latvių kritikas. 3. Su pakalbėsime apie knygos viršelio kūrimą. 4. Mačiau Knygų mugėje.

13 Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

Bibliotekų savaitė šiemet atkreipia dėmesį į bibliotekose (1) dirbančius (dirbti) žmones. (2) (Keistis) technologijoms, šiandien knygas ir dokumentus galima tyrinėti ir internetu. Rajonų bibliotekos tampa kultūrų centrais, o saugyklų dokumentai (3) (atverti) visuomenei. Vienoje turtingiausių Lietuvos įstaigų – Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje – po rekonstrukcijos bus (4) (įkurti) ir Knygos muziejus.

Tarpukariu buvusiuose Tiškevičių rūmuose (5) (įsikurti) Vrublevskių biblioteka rekonstruoja pastatą. Po statybų (6) (būti) saugyklos taps atviromis erdvėmis, įsikurs Knygos muziejus.

Bibliotekos pagrindu tapo Vrublevskių šeimos nuo 19 amžiaus (7) (kaupiti) archyvas. Tarpukariu (8) (veikti) draugija bibliotekai remti pirko ir aukojo lituanistinį, Lietuvos didžiosios kunigaikštystės paveldą. Šioje bibliotekoje vis dar (9) (rasti) naujų, pasaulio istoriją papildančių faktų. Čia galima rasti ir kompozitoriaus Stanislovo Moniuškos rankraštį, ir vienintelį (10) (išlikti) Lietuvos didžiojo kunigaikščio spaudą.

Pagal
<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/210281/vrublevskiui-bibliotekoje-bus-atidarytas-knygos-muziejus>

✓ Atsakymai – 650 puslapyje.

14 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

„Vilnius skaito“ skaitykla Lukiškių aikštėje, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

Vilniuje įsikurs skaitykla po atviru dangumi „Vilnius skaito“

(1) **Vasara** (Vasara) Vilniuje, populiariose, žmonių lankomose vietose – (2) (skverai), (3) (aikštės) – veiks mobili knygų skaitykla po atviru dangumi „Vilnius skaito“. Tai – naujas, unikalus, pirmą kartą Lietuvoje organizuojamas projektas, kurio metu gegužę–rugpjūtį lauko skaitykloje kiekvienas nemokamai galės skaityti naujausią, (4) (įvairus žanras) literatūrą specialiai tam (5) (pritaikyta erdvė). Projekto tikslas – skatinti miestiečius prasmingai leisti laiką skaitant (6) (kokybiška literatūra).

„Artėjančio 700 metų jubiliejaus proga Vilnius rengiasi tapti „Pasaulio knygų sostine“. Toks titulas labai tinka (7) (daugiausiai, atviras, draugiškas Vilnius). Mūsų miestas – daugelį amžių (8) (skirtingos kalbos) ir pačių įdomiausių pasakotojų rašyta knyga. Skaityklos po atviru dangumi yra tarsi įžanga į „Pasaulio knygų sostinės“ projektą. Esu tikras, kad vilniečiai ir miesto svečiai pamėgs (9) (ši pramoga), kviečiu visus pasimėgauti vasara ir knyga (10) (pirma atvira skaitykla) miesto centre!“ – pranešime žiniasklaidai cituojamas Vilniaus meras Remigijus Šimašius.

Skaitykloje planuojama turėti apie 1000 knygų, suskirstytų į (11)
..... (teminės lentynos), skirtų įvairaus amžiaus ir skonio skaitytojams.
(12) (Didžioji dalis) knygų skolina pagrindinis projekto part-
neris – Vilniaus miesto savivaldybės centrinė biblioteka, (13)
(naujausios knygos) taip pat dovanoja leidyklos.

Knygas bus galima skaityti įsitaisius ant (14) (patogūs
sėdmaišiai), tačiau knygų išsinešti nebus galimybės. Skaityklos erdvė taip pat bus
naudojama (15) (įvairūs miesto renginiai), pavyzdžiui,
susitikimams su (16) (rašytojai), literatūros, poezijos skaitymams, knygų
pristatymams, bus rengiami „šeimadieniai“ ir pan.

Pagal

[https://www.15min.lt/kultura/naujiena/
literatura/vilniuje-isikurs-skaitykla-po-
atviru-dangumi-vilnius-skaito-286-965230](https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/vilniuje-isikurs-skaitykla-po-atviru-dangumi-vilnius-skaito-286-965230)

✓ Atsakymai – 650 puslapyje.

15 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

Manau, skirtis tarp (1) **to** (tas), ką vadiname lietuvių literatūra, ir vadinamosios pasaulio literatūros vis labiau nyks. Gyvename, patinka mums tai ar ne, pasaulyje be ribų ir sienų, todėl esame vis atviresni (2)
 (įtakos, tendencijos, mados, net kitos kalbos). Be to, keičiasi ir skaitymo įpročiai – anglų kalba daugumai jaunų žmonių tampa (3)
 (antroji kalba), kuria skaitomos ne tik naujienos (4)
 (įvairūs portalai), bet ir literatūros kūriniai. O tai negali nedaryti (5) (įtaka) tam, kaip rašome, kaip suvokiame pasaulį. Džiugina, kad atsiranda vis daugiau kokybiškos vadinamosios populiariosios literatūros – jei (6) (tokie tekstai) lemta vyrauti, tegul jie būna kiek įmanoma kokybiškesni. Manau, žanrinės literatūros (nuotykių, fantastinių, meilės, istorinių romanų) (7) (ateitis) vis daugės, tai siečiau būtent su užsienietiškos žanrinės literatūros skaitymu.

Vadinamosios kanoninės, klasikinės lietuvių literatūros, (8)
 (kuri) bent jau man tiek mokykloje, tiek bakalauro studijų metu pristatydavo kaip (9) (savotiškas mūsų literatūros etalonas), aktualumas greičiausiai menks. Tai natūralu, nemanau, kad reikia (10)
 (šie pokyčiai) specialiai stabdyti – savo literatūros istoriją reikia išmanyti ir mėgti, tačiau ne visus lietuvių kanoninius kūrinius pavyks aktualizuoti. Prie socio-kultūrinio konteksto mažiau „priaugusi“ ir nuo rinkos dėsnų menkai priklausoma poezija greičiausiai išliks pakitusi mažiau. Nors gal ir nebūtinai: tarkime, jau dabar akivaizdu, kad (11) (poezijos struktūros) keičia anksčiau ironiškai vertintas slemas – vis (12) (svarbesnis) tampa poetinio teksto žaismingumas, šokiruojanti frazė ir panašiai.

Pagal
 Virginija Cibarauskė. „Šimtmečio anketos“.
Metai, 2018, nr. 5-6, p. 130-131

✓ Atsakymai – [650 puslapyje](#).

16 Įrašykite praleistą žodį.

atrodo, jau, juk, kada, kita, net, niekada, nuolat,
tada, taigi, tam, tarsi, visos

Rašyti įkvėpia smulkmenos, iš pirmo žvilgsnio, (1)atrodo....., nereikšmingos detalės. Esu gyvenimo stebėtoja, o kai gerai įsižiūri, gali matyti labai įdomių, (2) sukrečiančių, stebuklingų dalykų. Viena paauگلė susitikime paklausė, kada pradėsiu rašyti fantastiką. Atsakiau, kad (3) Kad man daug įdomesnis pasaulis, kuriame gyvename. (4) mummyse pačiuose ir aplink mus slypi visos didžiosios tragedijos, paslaptys, patirtys ir (5) Realistinis žvilgsnis į aplinką ir žmones man yra ir tikresnis, ir brangesnis. (6) tos mūzos, jeigu tokių yra, (7) kutena mano mintis iš aplinkos, iš to, ką matau.

Rašymui pasirinkti laiko negaliu, neturiu tokios prabangos. Rašau, (8) pripuolu – ir vakare, ir dieną, kai mintys, o kartais (9) ištisi sakiniai, sprogsa iš vidaus – (10) turiu juos užrašyti. O paskui viskas vyniojasi (11) siūlas iš kamuolio – pilnėja, plečiasi, ryškėja charakteriai, atskiri personažai. Mėgstu trumpai pasižymėti atskiras užklydusias mintis, (12) turiu daug tuščių lapelių. Vienas kitas staiga suskambėjęs sakinytis kartais tampa (13) istorijos pradžia.

Pagal

<http://www.knyguvaikai.lt/wp-content/uploads/2018/09/Knygu-vaikai-2.pdf>

✓ Atsakymai – 651 puslapyje.

17 Įrašykite jungiamąjį žodį.

Antrasis Gabijos Grušaitės romanas „Stasys Šaltoka“ gana greitai tapo viena tų knygų, apie (1) **kurias** kalba ir rašo (2) profesionalūs literatūros kritikai, (3) tinklaraštininkai, (4) paprasti skaitytojai. Hipnotizuojamai ryškus (5) provokuojantis viršelis, intriguojanti anotacija ketvirtame knygos viršelyje, prajuokinęs atsitiktinai atsiverstas puslapis – (6) šis kūrinys atsidūrė mano pačios rankose, (7) dykinėdama per pietų pertrauką tiesiog užsukau pažiūrėti, (8) naujo knygyne. Pradėjusi skaityti „Stasį Šaltoką“ supratau, (9) turiu reikalą su šiuo tuo daugiau (10) vien lengvu popietės skaitiniu (į galvą lenda žodžiai *kartos veidrodis*). (11) šis tekstas – bandymas sudėlioti argumentus, kodėl „Stasys Šaltoka“, mano akimis, yra 2017 metų lietuvių literatūros įvykis.

Noromis nenoromis naujausius rašytojo kūrinius pirmiausia imi lyginti su prieš tai buvusiais. Tenka pripažinti, (12) „Stasys Šaltoka“ ir 2010 m. pasirodęs G. Grušaitės „Neišsipildymas“ sukasi toje pačioje orbitoje: sociumo kritika, tapatybės problemos, gyvenimo prasmės paieškos ir t. t. (13) , kaip teigia Marius Burokas, „Šaltoka“ yra brandesnis romanas, vientisesnis, labiau suveržtas, geriau parašytas, jame beveik nebėra blaškymosi, stilių kaitaliojimo, istorija turi aiškius rėmus (14) pasakojama nuosekliai, siužetas plėtojamas logiškai“. G. Grušaitė vėl po didinamuoju stiklu padeda (15) atsargiai, kaulelis po kaulelio, anglicizmų prisodrinta *naujakalbe* ima narstyti savo pačios kartą. Autorės žvilgsnis – kinematografiškas, atidus detalei, (16) dėl savo pasakojimo manieros (17) dėmesio gastronomijai primena Harukio Murakamio tekstus.

Pagal
Asta Skujytė. „Baltasis postsovietinis
hipsteris ir jo klajonių metai“.
Metai, 2018, nr. 2

✓ Atsakymai – [651 puslapyje](#).

18 Sujunkite sakinio dalis.

Ignė Zarambaitė,
rašytoja

1	Kūrybai mane įkvepia
2	Man patinka rašyti vaikams, nes
3	Paros laikas ir vieta, kai kūryba liejasi per kraštus, yra
4	Jeigu šiandien nerašyčiau, tai
5	Mano mėgstamiausia vaikystės knyga buvo
6	Vaikų literatūros personažas, kurį pasikviesčiau arbatos, yra
7	Jo paklausčiau:
8	Knygos yra gerai, nes
9	Mano didžiausia vaikystės svajonė buvo
10	O dabar svajoju apie
11	Sykį vaikystėje iškrėčiau tokią išdaigą, kad net
12	Kai man būna vos vos liūdna, aš
13	O kai būna linksma tiek be galo, tiek ir be krašto, tada...
14	Visiems mažiems ir dideliems linkiu, kad

A	pasakočiau istorijas kitomis formomis – ką nors karpydama, lipdydama, klijuodama, siūdama. Tą ir dabar darau, kai nerašau.
B	skaitydamas gali kažkur nuklysti ir išlįsti, suklysti ir išdrįsti, ištirti ir patirti, išbandyti ir pasimatuoti... kitus pasaulius ir kitų gyvenimus, kad suvoktum – tavasis irgi visai nieko.
C	dvi skirtingos ponios. Pietietė išdykėlė Mūza – idėja, iššūkis, smalsumas, nuotykis. Ir šiaurietiško charakterio Disciplina – laikas, terminas, planas, tikslas. Abi mane aplanko per žmones, kuriuos pažįstu, ir įvykius, kuriuos patiriu. Tada įkvepiu, iškvepiu ir kuriu.
D	kur šitiek laiko buvai? Aš pravėrusi langą laukiau! Kaip manai, gal šįkart keliaujam į Visados šalį? Nuobodu ten? Sakai?.. Ak, duokš ranką ir skrendam!
E	turėti stebuklingų galių.
F	patinka vaikai ir patinka rašyti. Vaikams visai patinka, ką parašau. Tai ir rašau jiems, vaikams.
G	leidžiu sau paliūdėti. Kai vos vos tampa per daug, bėgu, kol pamirštu, apie ką liūdėjau. Tada sustoju ir vėl lengvai randu dėl ko džiaugtis.
H	Na, tada aš kaip potvynis – manęs visur pilna ir man nerūpi, ką apie mane galvoja kiti. Esu štai tokia visa be galo, be krašto, ir pasiusk.
J	ir dabar nežinau, gėdytis ar didžiūotis. Bet gal geriau gėdysiuosi arba didžiūosiuosi paslapčia. Britų mokslininkai nustatė, kad paslapčių turėti sveika.
K	vėlus vakaras ir naktis, kai aplink tylu. Tada sėdžiu ant fotelio su sąsiuviniu ant kelių ir dėlioju tekstą mažu raštu. Nes iš didelio rašto galima išeiti iš krašto. O mano kūryba tiesiog lėtai srovėna puslapiu – tiese ir vingiais, gelme ir sekuma. Bet išsitenka. Pakanka, kad pamary, kur gyvenu, per kraštus išsilieja upės...
L	Piteris Penas.

M	tas pačias stebuklingas galias. Tik mintys, ką su jomis veikčiau, šiek tiek pasikeitė.
N	svajotų. Ir kurtų. Bet ką – paveikslą, knygą, skudurinę lėlę, skraidantį virdulį, save...
O	nevaikiška. Mokslinė. Apie žvaigždes, planetas, palydovus, galaktikas. Ji įpratino dažniau pažvelgti į dangų. Nors jau nebepamenu daugelio pavadinimų, ne kažin kiek objektų gebu atpažinti, bet į žibantį naktinį skliautą galiu spoksoti valandų valandas.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
C												

Pagal

<http://www.knyguvaikai.lt/wp-content/uploads/2018/07/Knygu-vaikai.pdf>, p. 31

 Atsakymai – [651 puslapyje](#).

Papildomos užduotys

- 1 Perskaitykite Giedros Radvilavičiūtės esė. Grupėje aptarkite autorės požiūrį į gyvenimą ir literatūrą. Kurioms jos mintims pritartumėte?
- Kuo ypatingas eseistės stilius?

Su Bolivijos papūga lovoje

Giedra Radvilavičiūtė

Atsimenate vaikišką XX amžiaus klausimą: kokius tris daiktus pasiimtum į negyvenamą salą?.. Dabar tai tikriausiai būtų „Iphone 7“, „Samsung Galaxy S7“ ir „Google Pixel XL“. Ir vaikai net neįsivaizduoja, kad negyvenamoje saloje gali nebūti interneto.

Gyvenimas sparčiai keičiasi. Kai 1994-aisiais nuskridau iš Vilniaus į Čikagą, lygiai taip pat neįsivaizdavau, kad daugelis JAV megapolių vaikų nežino, jog pienas yra iš karvės. Jo negamina įmonė, panaši į „Coca Cola“.

Aš nuoširdžiai manau, kad didžioji literatūra mirė. Šis teiginys nėra toks tragiškas, patetiškas ar liūdnas, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Jau daug kartų bandžiau išsiaiškinti, kodėl man taip atrodo.

Visais laikais žmogus bandė pabėgti nuo kasdienybės. Nužudyti rutiną fantazija, nugalėti nuobodulį. Tam knygos labai tiko. Jas kūrė rašytojai, kurie troško to paties – pabėgti nuo kasdienybės ir nugalėti nuobodulį. Jie norėjo atitolinti nuo savęs stipriai išgyvenamus savo jausmus, ilgam apsėdusias juos idėjas, demonus, supratimą bei nerimą į patikimą nuotolį – baltą lapą. Kartu skaitytojams jie perduodavo sunkiai nusakomą, tačiau skaitant juntamą sukrečiančią energiją ir prasmę.

Dabar šį stebuklą žmogui suteikia technologijos. Kad jį patirtum, nereikia verstis puslapių ir gaišti keleto ar net keliasdešimt vakarų. Užtenka poros jautraus ekrano palytėjimų, ir mes atsidiuriame virš atgijusio ugnikalnio viršūnės, antiteroristinės operacijos epicentre Paryžiuje ar Berlyne, leidžiamės slidėmis kalnų trasa, tą trasą laikydami savo delne. Mums nereikia laiko, išleisti daug pinigų ir tampyti nešulių, kad iš arti pamatytume Bolivijoje papūgą – mėlyną mėlyną amazonę... Ji tupi čia, štai, man ant kelių, mano lovoje, garsiai rėkia, jei noriu, galiu ją pasididinti... Kaip ir savo dukros veidą skaipė – ji šią akimirką valgo ryžius Olandijoje. Pasuka kompiuterio ekraną ir man parodo, koks gražus katinas tupi

jos kaimyno lange, matau, kad ten tupi netgi du katinai. Mes visi keturi taip matomės beveik kasdien.

U. Eco rašo: „Kodėl žmonės iligus amžius griebdavosi magijos? Trokštavo greičio. Magija žadėjo, kad bus galima iškart, trumpiausiu būdu pereiti nuo priežasties prie rezultato, be tarpinių veiksmų: ištariu stebuklingus žodžius, ir geležis virsta auksu, iškviečiu angelus – ir per juos perduodu žinią. <...> tada svajonė apie priežasties ir rezultato vienalaikiškumą perėjo į technologijas.“ Technologijos suteikė galimybę gaminti, dauginti, skelbti vaizdus ir kiekvieną pavertė kasdieniniu kūrėju, suniveliuodama skelbiamos informacijos vertę. Kaip tame anekdote, kuri man draugė perskaitė lenkiškame žurnale: „Nusileido N. Armstrongas Mėnulyje ir padarė septynias nuotraukas. Didžiakrūtė gražuolė užsidarė vonioje ir pasidalijo su gerbėjais dvidešimt penkiomis asmenukėmis.“

Knyga, kaip statiškas trukmės menas, vizualiojoje epochoje yra nepajėgi sugražinti lėtojo laiko, jo nulemtą mąstymo ir tik tos rūšies laike galimų išgyventi jausmų. Fantazija, kurią įžiebavo ir įaudrindavo juodos raidės baltame fone, apmirė, nes jos funkcijas blokuoja akimirksniu technologijų pateikiami gatavi rezultatai... Nors knygos ir stengiasi. Vietoj keliolikos „nuspalvink pats“ figūrėlių vaikas knygoje randa pusantrą tūkstančio detalių. Jų vis daugėja... Knygos pristatomos skaitytojui su daugybe tarpininkų – muzika, vaizdo fonu, mažyčiais spektakliais, kuriuose dalyvauja ne tiek autorius, kiek publikos pageidaujamas jo įvaizdis. O kur dar reklamos mašinerija, kaip navigacija padedanti skaitytojui rasti prekę tarp šimtų tūkstančių labai panašių prekių.

Visi mes – tiek rašytojai, tiek skaitytojai – ėmėme mąstyti greituoju laiku. Ne aktyviai, o reaktyviai, nuolat bombarduojami signalų, žinučių tiek iš aplinkos, tiek iš savo pačių kišenės. Tai keičia stilių, pagrindinį žodžio meno cementą. Žmonėms darosi sunkiau artikuliuoti mintis rišliai, rutuliojant idėją, kuriant pasakojimą, kuris žodis po žodžio, sakinyš po sakinio, mintis po minties tikslia sintakse ir nepakeičiamais žodžiais atskleistų pasaulį. Knygų stilius paprastėja, aiškėja, vienodėja ir kūriniai labiausiai ima skirtis temomis. Meistrų knygos ir šiuolaikiniai literatūros kūriniai, ypač parašyti iki XX amžiaus antros pusės, turiniu ir stiliumi skiriasi taip, kaip W. Churchillio laišakai nuo D. Trumpo žinučių tviteryje.

Kartą, kai aiškiai suvokiau, kad nuo tam tikro laiko mes, skaitytojai, imame noriai valgyti *fast food*, o rašytojai ima sparčiai pagal rinkos poreikius jį gaminti, viename savo interviu paprašiau man atsiųsti labai gerą šiuolaikinį romaną. Iškėliau tris būtinas sąlygas: kad knyga būtų parašyta Vakarų gerovės valstybėje, kad ją parašęs autorius būtų ne vyresnis nei 35-erių ir kad knyga kurtų savąją realybę nuo nulio, t. y. nebūtų paramstyta kaip ramentais buvusių autorių kūriniais, nebūtų perdirbinys, parodija ir pan. Iki šiol laukiu to romano...

Ačiū Dievui, dar neskaičiau labai daug knygų. Atrodo, kad kiekvienais metais jų išleidžiama vis daugiau. Pasak statistikos, daugėja ir skaitytojų – mugėse, festivaliuose, pristatymuose. Nežinau, ar mugės yra kaip nors susijusios su skaitymo patirtimi. Na, ta patirtimi, kai pramanyti puslapiai verčia mus keistis ir suprasti tai, ko nepaaiškina realybė. Tačiau tikrai tarp tų daugybės žmonių, minioje vaikšto ne vienas, kuris skendėdamas triukšmingoje XXI amžiaus tyloje vis dar mano, kad knygos pasaulyje yra vienas iš tų dalykų, kuriam atidavęs sielą nesijauti apiplėštas.

Pagal
Bukazinas, 2017, nr. 1

- 2 Perskaitykite literatūros kritikės Jūratės Sprindytės straipsnį. Kuriais lietuvių autoriais susidomėjote ir kodėl?

Literatūros išlaisvėjimas

Jūratė Sprindytė

Pirminis impulsas buvo rinktis aspektą *literatūra ir literatūrėlė*. Literatūrėlė lenkai prieš dešimt metų vadino savo literatūros situaciją nieko reikšmingo joje nerasdami (tvarkydama stalčius radau taip pavadintą Brigitos Speičytės išverstą straipsnį – pageltusią, bet visiškai aktualią iškarpa). Žvalgant metų knygų bibliografiją, stebina iki šiol nežinomų vardų gausa. Aktorė, keliauninkas, daktaras, redaktorė, vertėjas, policininkas, kulinarė, sodo mylėtoja – visi jie, išleidę nors vieną knygą, tituluojami rašytojais. Iliuzijas tapti rašytoju turbūt skatina paprasta žmogaus tuštybė ir kitais būdais nepatenkinamas saviraiškos poreikis. Knygų daug, bet jos bematant dingsta iš kultūrinės apykaitos, jas keičia kitos, taip pat momentinės. Greitis viską pašalina! Bet minimas valstybingumo 100-metis sudrausmino ir nuteikė optimistiškiau, tad dabar pervadinu savo rašinėlį „Literatūros išlaisvėjimas“.

Laisvė kūrybiškai save pareikšti – beribė, rašyti galima apie viską ir visaip, nuo kasdienybės paistalų iki pikantiškų trilerių ir pornografinių detalių. Apie *literatūrėlę* nesinori daug kalbėti, bet *literatūrai* galiu priskirti mažai pernykštės prozos, na, maždaug pustrečio romano.

Undinės Radzevičiūtės romanas „Kraujas mėlynas“ nustebino tuo, kad jis vėl visiškai kitoks nei ankstesni jos kūriniai. Šia prasme – tai reta mažumos rašytoja (kaip Andrius Jakučiūnas), gebanti kaskart keisti pasakojimo objektą, turinį, registrą. Nors knyga apie autorės šeimos, kilusios iš Kurliandijos, moteriškosios linijos šaknų ieškojimą, bet tai tikras istorinis romanas. Šis kūrinys galėtų būti įdomus estams, latviams ir vokiečiams, kadangi kedena ir jų istoriją. „Livonija – Europos pakraštys, todėl visi čia važiuoja arba nuotykių ieškoti, arba šnipinėti“ (p. 62). U. Radzevičiūtė išmoningai pradeda romaną tetos priekaištais (autorės mama turi dvi seseris), kad ji nesidominti šeimos ištakomis. Iš pradžių domėtis ir neketinama, bet vėliau nutinka kai kas netikėta. Pasirodo, kad istoriniame protėvių herbe yra trijų varnų atvaizdas, ir su realiomis varnomis pasakotoja susiduria viename iš Talino parkų (senasis Revelis tampa svarbia veiksmo vieta); pikta varna nutupia jai ant viršugalvio ir ima kapoti. Tai rašytoja traktuoja kaip ženklą imtis darbo, kurio būta gigantiško. Visada gerbiu nuodugnų pasiruošimą rašymui, ir šįkart, autorės liudijimu: „Kraujas mėlynas“ 90 procentų istoriškai tikslus. Tik-

lūs įvykiai: kas ką nuodijo, kas ką vedė, kas ką apkaltino, kas kur mirė. Tikslūs vardai, o personažų charakteriai sukurti pagal tikslus jų biografinius faktus. Bazinė medžiaga buvo Livonijos kronikos, Ordino įstatai, Baltijos kilmingųjų sąrašas, istorikų, rašiusių apie Livonijos istoriją, ir istorikų, rašiusių apie Borchų (Burgų, Borgų) šeimą, darbai, elektroniniai archyvai, bendravimas su kitais žmonėmis, ieškančiais savo borchiškųjų šaknų“ (U. Radzevičiūtė – apie naują romaną „Kraujas mėlynas“: „Tai buvo giminės šaknų ieškojimas“).

Visas viduramžių anturažas, kurį reikėjo išstudijuoti, tikrai daro įspūdį: Livonijos riterių painios genealogijos, jų papročiai ir užsiėmimai dykaduoniaujant po mūšių (intrigos, lošimas, girtuokliavimas, medžioklės, pasninko ritualai, varžybos, klāstos, vedybos iš išskaičiavimo ir t. t.). Ironiškas ir žvalus trumpų sakinių stilius, gera humoro dozė ir pažintinė informacija daro skaitymą patrauklų, kita vertus, romanas tikrai netrumpas, o nelabai mėgstančiam istorinę prozą – nuobodokas.

Penktasis Marko Zingerio romanas „Aš sėdėjau Stalinui ant kelių“ pasakoja vienos žydų šeimos trijų kartų istoriją, kurioje vaizdžiai atsiskleidžia tarpukario / pokario / dabarties Kaunas. Pasakoja anūkas Jokūbas-Jaša Bliuminas, miuziklų vertėjas, gimęs 1947-aisiais kaip ir autorius, taigi romanas savotiškai jubiliejinis ir viską sumuojantis, todėl neišvengia štamų, o kūrinio „vinis“ turi slypėt jo antraštėje, sukurtoje pagal rinkodaros taisykles. Romano koncepcijai svarbus ne tiek berniuko sėdėjimo Stalinui ant kelių epizodas, o tai, kad Stalino režimas (su žinomais atoslūgiais) formuoja visą penkiasdešimties metų priklausomos Lietuvos atmosferą. Kaunas, kad ir laikinoji sostinė, ne kartą pavadinamas „kurvinu užkampiu“, bet svarbiausiu autentiškų kauniečių mentaliteto bruožu laikomas „nenumaldomas modernybės troškimas“, o Jašai Kaunas reiškė tiek pat, kaip Jamesui Joyce'ui Dublinas. Stereotipų gerokai per daug – ir širdies priepuolis, verčiantis permąstyti gyvenimą, ir žmones žudantis Černobylis, ir reemigrantų grįžimai iš Brazilijos, ir visiškai popsinis dukros atsiradimas, ir pagrindinio herojaus baigtis šaltoje jūroje kūrinio finale. Bet vis tiek tai dorai parašytas tradicinis klasikinis romanas, kurio bent vieno kasmet normaliam literatūros funkcionavimui reikia. M. Zingerio proza pasižymi lietuvių romanistikai nebūdinga gera struktūra ir humoro jausmu, dramaturgiškai sukaltu siužetu. Tikslinis romano sumanymas – žmogus ir istorija, ir ne šiaip bevalis žmogus. Viešėdamas JAV, Jaša susitinka mokyklos laikų draugą saksofonistą Gluzmaną ir konstatuoja: „Kas yra likimas? *Charakterio* susidūrimas su *Istorija*“ (p. 379) [kursyvas mano – J. S.]. Daugelyje kitų skaitytų knygų tokį epochinį susidūrimą keičia blaškymasis ir pakrikimas, veikėjo charakterį – hedonisto godos, istoriją – rašytojo vaizduotės kuriami metaforų sąžalynai.

Drįstu papiktinti jaunesnius autorius teiginiu, kad jų prozoje profanuojamas magiškojo realizmo reiškinys. Visa, kas sufantazuojama, prasimanoma, deformuojama, mistifikuojama ir kitaip „nurealistinama“, – neva jau magiškasis realizmas. Kazimieros Kaziejaitės „Septynios kartos“ (tirštai folklorizuotas pasakojimas apie lytinės tapatybės komplikacijas), Mindaugo Jono Urbono „Šimtmečių melancholija“, Deivido Preišegalavičiaus „Dulkių spalvos žuvelės“ pertekusios stebuklinės tikrovės. D. Preišegalavičiaus proza autorizuojama kaip „fantazijų konfeti“ (p. 31), o formos manieringumas gožia turinį: „<...> prezidentiniai pusryčiai ant besikalnčios žolės lopinėlio pavirto į aliejinių dažų molbertą, kurio viduryje gervuogių džemas išsiskleidė į gervių pulkelį lyjančiame grikiiais peizaže“ (p. 19) – čia sekretorė tik padėklą išmetė! Įdomiausia gal bandymas ištęsti akimirką, užpildyti žodžiais tikrovės pauzes, t. y. žaisti su užrašyto ir realaus laiko desinchronizacija, bet emocinio santykio su tokiu tekstu užmegzti nepavyksta. Suprantu debiutuojančius jaunos autorius, kuriems būtina rašyti kitoniškai, kad taptų pastebėti, o naujų raiškos būdų rasti nelengva.

Esama vis daugiau jauniems patrauklios elektroninės leidybos. Jono Žakaičio „90s“ – mažųjų formų, fragmentų knyga. Kas pusantro puslapio vis naujas gabalėlis iš kasdienybės nuotrupų. Kai kurie alegoriški, kiti lyg nukopijuoti atsitiktiniai pašnekesiai (Tolstojus, voverė, Alzhaimeriu serganti moteris, vadybininkė, kuriai viskas nusibodo). Tikėjausi, kad pasakotojo „aš“ suvienys pritrupintus žodžių puslapius. Ką turėtų liudyti tie absoliučiai tušti dialogai apie kavą, suknelę, vieno žodžio frazės? Tie išties kvaili klausimai, kaip antai, ar gyvūnai planuoja, ką jie veiks rytoj? *Literatūrelei* priskirtinas ir meno filosofijos dėstytojo Tomo Kavaliausko ne policinis, o „meninis“ detektyvas „Originalas“ apie tapybos klastočių verslą. Išmoningai supainioto pasakojimo išvada atitinka simuliakrines estetikos tendencijas: meno rinkoje svarbu menininko vardas, o ne meno kokybė ar autentiškumas. Tokie kūriniai įvairina literatūros lauką, bet gana paviršutiniškų (žinoma, paskaitomų) knygų sankaupa darosi kaip niekad didelė (A. Jakučiūno sąvokos „skaitymukas“, „kultūrėlė“ – į dešimtuką).

Vyriausioji karta irgi prisideda prie *literatūrėlės* – traukia iš „stalčiaus dugno“, iš nuobirų, iš rašymo inercijos, iš juodraščių sušluotus trupinius. Šią tendenciją pavadinau praeities įmuziejimu. Vytauto Bubnio knyga simptomiška antrašte „Iš stalčiaus dugno“ pasakoja apie keliones po artimą ar tolimesnį užsienį, kai oficialus statusas sovietmečiu užtikrino tokių vizitų galimybę ir susitikimų gausą su įvairiais, daugiausia komunistuojančiais rašytojais, kurie, kas be ko, papasakoja ir siaubingų pokario istorijų. Intrigavo dienoraščio puslapiai, sudarantys bene du trečdalius knygos, bet jie pasirodė per glotnūs, nelabai panašūs į užrašus sau, kuriuose būtų intymumo, santrumpų, rizikingų samprotavimų ar pan. Autocenzūra ir prisitaikymas prie publikos, žinomo žmogaus paklusimas

priimtiems normatyvams? Tokiais sklandžiais publicistiniais sakiniiais dienoraščiai rašomi nebent viešumai, tik ne savivokai.

Rašytojų kūrybos ir laikysenos naujų briaunų visada atskleidžia kultūrinio palikimo, atsiminimų, pokalbių knygos: Rūtos Oginskaitės „Gib a kuk“ apie Kanovičių šeimą, preciziškai Domo Kauno parengti atsiminimai apie Ievą Simonaitytę, pastarojo dešimtmečio Vandos Zaborskaitės pilietinė ir kultūrinė publicistika rinkinyje „Tekančio laiko ženklai“. Aldona Ruseckaitė intensyviai kultivuoja biografinio romano žanrą, seniai paplitusį gausesnėse literatūrose. Vytauto Mačernio gyvenimą rekonstruoti nelengva – jis toks trumpas, dokumentuotų įvykių nedaug, tenka iš poezijos eilučių, laiškų ir amžininkų atminties austi gana efemerišką pasakojimą, įsijaučiant į poeto vizijų būsenas. Įdomiausi puslapiai pagrįsti archyvo konkretybėmis (pavyzdžiui, „Studijų knygelė“). Patyręs leidinių sudarytojas Valentinas Sventickas 2010 metais perspėjo: „Esu įsitikinęs, kad dabar savo prisiminimuose privalome būti kraštutiniai konkretūs ir privengiantys interpretacijų, juoba bendrinimų“ („Guriniai“, p. 82). Prašymas apsiriboti faktais ne iki galo įgyvendintas ir naujoje knygoje „Justinas Marcinkevičius: kokį jį prisimename“; sudarytojas prisipažįsta turėjęs mažinti „patetikos ir superlatyvų“. Informatyviausi fragmentai, niuansuojantys bendruomeniško poeto veiklą ir skaudų pašalinimą iš politinio gyvenimo (Viktorija Daujotytė: „<...> vidujai laisvas nelaisvėje, o dabar ir nelaisvas laisvėje“), Vytauto Martinkaus pasakojimas, kaip Rašytojų sąjunga reagavo į „Pušis, kuri juokėsi“ bylą, Donatos Mitaitės reabilituojantis žodis poeto gamtinei lyrikai.

Prozoje ryškėja tendencija aprėpti kelių giminės kartų trajektoriją, ieškant šaknų ir paveldėtų vertybių ar jų neberandant. Per visą šimtmetį ir keturias moterų kartas nusidriekia Akvilinos Cicėnaitės romano „Tylos istorija“ pasakojimas. Prozoje matyti trisdešimtmečių kartos savivokos paūmėjimas, nežinojimas, ką daryti su individui atsivėrusia laisve (Vaivos Rykštaitės „Trisdešimt“, Gabijos Grušaitės „Stasys Šaltoka: vieneri metai“). V. Rykštaitės veikėja Jurga, tautos didvyrio provaikaitė, jaučia abstrakčią kaltę ir beveik šaukiasi gailėsčio: „Aš niekam nepadariau nieko blogo, nepadariau nieko gero, nieko nesupratau, niekuo netapau, nieko nemylėjau taip, kad galėčiau numirti“ (p. 147). Egzistencinės tuštumos pojūtis dar išsamiau išplėtotas G. Grušaitės romane, atliepiančiame multikultūrinio pasaulio realijas. Veiksmo aikštelių gausa (Niujorkas, Tailandas, Malaizija, Honkongas), veikėjų margumas (lietuvis, britas, rusas), hedonistinės kultūros ir snobizmo perteklius (gurmaiški patiekalai ir gėrimai, egzotinės detalės, kelionių ir naujų vietų blizgesys), gausūs frazių intarpai užsienio kalbomis signalizuoja, kad globalizacija jiems sava. Šie pelningų profesijų (kinas, reklama) vaikinai „nešiojosi savyje gilius šulinius, kuriuos po truputį pildė gyvenimu, alkoholiu ir kartėliu“ (p. 63). Bastymosi po pasaulį būdas kaip savęs ieškojimas? Dėl gilių šulinių bent iki pusės kūrinio teko

labai abejoti. Žmogiškumas žybteli epizode, kai malaiziečiai nužudo mažyčius šuniukus, o vaikinai kovoja už suluošintą kalę. Vis dėlto tenka suklusti, kad žmogiškumas prabunda ne dėl žmogaus, o dėl šuns. Atkreipia dėmesį neautentiškas veikėjų santykis su realybe, instrumentinis požiūris į aplinką, artimuosius, darbą (tarnauja tam, ką kritikuoja, pavyzdžiui, žiniasklaidą). Sulaukęs išskirtinio dėmesio G. Grušaitės romanai, be abejo, taikliai atspindi trisdešimtmečių savijautą.

Dalį knygų esu sau pavadinusi „taikomąja literatūra“ (be jokio menkinamojo niuanso), kuri daug paveikesnė už *literatūrėlę*. Miglės Anušauskaitės pieštas pasakojimas (tradiciskai vadinamas komiksu) „Dr. Kvadratas: Greimas ir jo semiotika“ – efektyvus mokslo populiarinimo būdas, smagus ir informatyvus. Tenka tik stebėtis, kaip grafika ir trumpų sakinių kombinacijomis atskleidžiama ir mokslininko biografija, ir autoritetingų teoretikų diskusijos bei esminiai semiotikos bruožai. Kad reikšmingoms temoms paklūsta visi žanrai, liudija ir kitas pasisekęs komiksas – „Sibiro haiku“ (rašė Jurga Vilė, piešė Lina Itagaki).

Dokumentika, atspindėta Viliaus Kočiubaičio romane „Afganistano daktaras“, niekais verčia fikcinius prasimanymus, ir po šių blogio vaizdų dirbtinis *literatūrėlės* gaminimas atrodo dar nepatrauklesnis. Autorius – karo gydytojas, dvejus metus dirbęs Kabulo ir Goro provincijos ligoninėse. Apstulbina tikrovės agresyvumas, smėlio audros, genčių tarpusavio vaidai, karštis ir skurdas, maisto stygius, ligoninių bombardavimas, kai kasdienis „žiaurumas [yra] toks įprastas kaip kraštovaizdžio kalnai“ (p. 100). Įtariu, kad kūrinys tamtyč sukonstruotas kaip romanas, dokumentinis pasakojimas būtų palaikytas politiškai nekorektišku dėl taikos palaikymo misijos Afganistane fiasko.

Artūro Tereškino veikalas „Nesibaigianti vasara: sociologinis romanas apie meilę ir seksą“ – homoerotinis sociologinis traktatas su menkais romano ar meniškumo požymiais, bet jo ir tikslas, manau, „edukacinis“. Sulaukęs trisdešimt ketverių metų protagonistas siekia suvokti, „kas yra meilė, seksas, kontaktas, intymumas, netikėtumas, erotika, svetimo vyro kūnas, malonumas, tikslas, judėjimas, užsimiršimas“ (p. 14). Besikeičiančių partnerių gausybė išties panaši į kolektyvinį sociologinį portretą, stebėtis tenka, kokia didelė reprezentantų imtis ir kaip tipologiškai vienodai jie pristatomi.

Vardan tariamo kultūros pilnatvės vaizdo daug kas yra atsisakęs teisės kritikuoti, tik ne A. Jakučiūnas. Socialinės satyros knyga „#Utopijos“ grotesko formomis ir nonsensais kritiškai perskvarbo daug viešojo gyvenimo sričių, ypač kandžiai – kultūrinę. Aukštyn kojom apverstą utopijų funkcija kritinė. Tikrąją viešojo gyvenimo nesąmonę efektingiausia parodyti privedus situaciją iki absurdo. Autorius siūlo Lukiškių aikštėje pradėti kasti duobę ir vis ją didinant, naikinant Vilnių ir jo netikusį paveldą, pagaliau atlikti desovietizaciją. Kliaujamasi paradokso poetika: „Daiktų ir reiškinių

vienovė versis, išvelgiant kiekvieno iš jų priešingas reikšmes ir jas visas laikant teisingomis“ (p. 160).

Poezijoje pernai man lyderiavo Agnė Žagrakalytė „Štai:“ – žaisminga, protinga, netrafaretiška knyga („Mano širdies malūneliai: / Į darbą, į mokslus, į banką, į parką“, p. 20). Kasdieniška buitės faktūra kaip kokia skalbyklė susidūžia su metafizika. Fantastiškas eilėraštis „Žolininkė“ (o iš tiesų – žodininkė). Išsiskirianti A. Žagrakalytės ypatybė – kaip „šventės nesutampančios su progomis“ – nelaukti eilėraščių pavadinimai, išplečiantys turinį. Pats stipriausias išpūdis – jaunesniems artimos technologinės naujovės, multimedialus, interaktyvus komunikacijos pobūdis. Bet kurios medijos skverbiasi agresyviai – ir teksto struktūros pakitimais, ir tiesioginėmis nuorodomis, tad veikia ne tik kūrinio formą, bet ir žmonių santykius. Citata iš A. Žagrakalytės poezijos knygos bandau parodyti ironijos dviprasmiškumą, nes autorė reflektuoja tai, kas vyksta:

*šios šiaurės gegužėj aš ryškiai sušalus,
nėra interneto,
myliu tave
dabar baisiai,
dar baisiau – nes nėra kaip to
pasakyti, nėra interneto*

(p. 48)

Literatūroje kinta teksto pavidalai, įterpiančios vis daugiau paratekstinių veiksnių – derinamas spausdintas ir ranka rašytas žodis, piešiniai ir grafika, fotografijos, juodraščių intarpai, instagramo grotazymės, žodžių santrumpos, dažnėja atsainūs stiliai, greitėja ir trumpėja sakiniai. O vaizdas ir žodis vis draugiškiau koegzistuoja (Gyčio Norvilo poezijos knygoje „Grimzdimas“ autoriaus „paišai“ sukomplektuoja visą atskirą skyrių). Tokia linkmė logiška. Niekaip nepamirštu fakto, kad Prancūzijoje dvidešimt procentų ketvirtos klasės mokinių skaityti išvis nemoka! (TV5*monde* laida apie vaikų literatūrą, 2018 02 02). Panašu, kad disproporcija tarp knygų rašančiųjų ir jas skaitančiųjų tampa katastrofiška. Sekant A. Jakučiūno utopijų principu, padėtis pasikeistų uždraudus skaityti.

Pagal
<http://www.zurnalasmetai.lt/?p=2826>

- 3 Apžiūrėkite ekskursijos po literatūrinį Vilnių maršrutą ir perskaitykite tekstą. Kuriais autoriais susidomėjote ir kodėl? Pasikalbėkite poromis, kuo įdomi tokia ekskursija. Papasakokite apie savo miesto literatūrines vietas.

<https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/literaturinis-vilnius/>

Literatūra kūrė ir kuria Vilnių, Vilnius – architektūrą. Pradedant Gedimino laiškais, baigiant šiuo metu rašomais romanais, pjesėmis, eilėraščiais, Vilnius yra labai *įliteratūrintas*, o patys kūriniai formuoja miesto įvaizdį. Šis maršrutas ves Jus per literatūrines sostinės vizijas nuo senųjų Vilniaus universiteto, Adomo Mickevičiaus laikų iki modernios šiandienos. Miestas kaip veiksmo vieta, miestas kaip dvasinių išgyvenimų erdvė, miestas – kaip meilės objektas – čia rasite visko. Literatūriniai atskirų vietų, monumentų, Vilniui svarbių figūrų aprašymai atskleidžia sostinės įvairovę ir kviečia per fikcijos prizmę į Vilnių pažvelgti kaip į įkvėpimo šaltinį.

Šimtmečius rašytojų meka Vilniuje. XVII a. čia lotyniškai eiliavo Europoje žymus VU profesorius Motiejus Kazimieras Sarbievijus, XIX a. pr. mokėsi lenkų romantizmo atstovai Adomas Mickevičius ir Julijus Slovackis, XX a. universiteto grindiniu vaikščiojo Česlovas Milošas, lietuvių literatūros klasikai Balys Sruoga, Vincas Mykolaitis-Putinas, šiuolaikinės poezijos atstovai Tomas Venclova, Sigitas Geda ir kt. Iki šiol minimos garsiosios A. Mickevičiaus laikais susikūrusios studentų draugijos: Filomatų, Filaretų ir Šubravcų. Universiteto bibliotekoje saugomas vienas iš dviejų išlikusių pirmosios lietuviškos knygos – Martyno Mažvydo „Katekizmo“ – originalų.

Ričardas Gavelis (1950–2002)

Ričardas Gavelis – vienas ryškiausių ir provokatyviausių XX a. antrosios pusės lietuvių prozininkų, vadinamas Vilniaus metraštininku. Šis miestas, jo rajonai svarbūs daugelyje autoriaus tekstų.

Romanas „Vilniaus pokeris“ (1989)

Pagrindinis veikėjas Vytautas Vargalys – vidutinio amžiaus bibliotekos skyriaus vedėjas, praeityje kaip partizanas kovojęs su sovietų valdžia, kankintas KGB, gyvenęs lageryje. Vargalys jaučia, kad yra sovietinės aplinkos įkaitas (alkoholis, artėjanti degradacija), tad jo tikslas – pasitelkus bibliotekoje saugomą informaciją atskleisti ir visiems įrodyti žmones persekiojančios ir naikinančios totalitarinės sistemos (romane vadinamos „Jie“) buvimą. Vargalys vaikšto po Vilniaus gatves, stebi miesto erdves, žavisi ir šlykštisi didingomis miesto legendomis. Labiausiai tikėtinas Vargalio darbo vie-

tos prototipas – buvę „Knygų rūmai“. Tai nuo 1946 iki pat 2015 m. Šv. Jurgio bažnyčios komplekse veikusi senų spaudinių saugykla ir bibliografijos centras su išpūdinga knygų kolekcija. Dalis knygų nuo valdžios buvo slapstomos bažnyčios nišose.

„Juosvos prospekto grindinio plytelės atspindi perkrypusias nuo krepšių sunkio moteris, šlamšto prigrūstų vitrinų tuštumą, stogo atbrailų lipdinius. Vilnius mėšlungiškai dvėsuoja kaip merdintis žvėris. Artėja trečia, pats darbymetis, tad niekas nedirba: pro šalį vis slenka beveidės žmogystos – nenoriu vadinti veidais tų oda aptemptų kaukolių. [...] Visi jie jau pražuvę. Belieka bendrauti su pačiu Vilnium – jis mane supranta, o aš užjaučiu jį.“

Judita Vaičiūnaitė (1937–2001)

Judita Vaičiūnaitė – svarbiausia XX a. antrosios pusės Vilniaus poetė: miesto erdvės, gamta ir legendos persmelkusios visus jos rinkinius. Poetės žodžiais tariant, „Vilnius pilnas istorinių reminiscencijų. [...] Miestas, kuriame gyvenu, tartum gyvas organizmas, jaučiu jo buitį ir būtį. Suvokiu Vilnių kaip meno kūrinį, kaip šedevrą.“ J. Vaičiūnaitės poezijoje daug svarbių miesto vietų, jai aktualūs istoriniai personažai, didikai ir valdovai, ypač Barbora Radvilaitė.

„VIII“ iš ciklo „Vieninteliui miestui“ („Pavasario akvarelės“, 1960)

Prieš mirdama Barbora Radvilaitė prašė ją palaidoti Vilniuje.
(Iš kronikų)

...Ir užkapojo tartum baltą varną
Karališkoj puotoj – varnai juodi.
Karūnos perlai ašaromis varva...
Tu Vilniaus bokštų spindesio gedi...
Jie liko su tavim, Barbora Radvilaite,
Ir saulėti stogai, ir skersgatviai įskirdę...
Čia aikštės tavo žingsnių aidesį išlaikė,
Ir įsiliejai tu į pačią miesto širdį.
Tiek daug karališkų vardų kaip kreidą
Nutrynė laikas... Tu neužmiršta.
Kaip svają – tavąjį madonos veidą
Išlaikė Vilniaus dūlanti plyta.
Buvai viduramžių tyloj – širdies plakimas.
Buvai viduramžių tamsoj – žaltvykslių grožis.
Senųjų metraščių rašmuo spindėti ima,
Kai tavo meilės puslapį atvožiam.

Česlovas Milošas (1911–2004)

Česlovas Milošas – Lietuvoje gimęs ir jaunystę praleidęs lenkų poetas, eseistas, literatūros tyrėjas, 1980 m. Nobelio literatūros premijos laureatas. Vienas garsiausių visų laikų Vilniaus poetų, kartu su Tomu Venclova vadinamas „Vilniaus piliečiu“. Autoriui atminti Vilniuje sukurti Milošo laiptai su iškaltais jo eilių fragmentais.

„Niekad tavęs, mieste“ iš rinkinio „Užburtasis Gucio“ (1965)

Niekad tavęs, mieste, negalėjau palikti,
 Ilgos buvo mylios, tačiau stūmė mane atgal it šachmatų figūrą.
 Bėgau žeme, kuri sukosi vis greičiau,
 Bet visados atsidurdavau ten: su knygom drobinėj terbelėj,
 Įbedęs akis į bronzines kalvas už šv. Jokūbo bokštų,
 Kur varganas juda arklys ir žmogelis smulkus paskui plūgą,
 Nebegyvas – ir vienas, ir kitas.
 Taip, tas tiesa, nesuprato niekas bendruomenės anei miesto,
 Kinų Lux ir Helios, Halperno ir Segalo iškabų,
 Vaikštynių šv. Jurgio gatve, pavadinta Mickevičiaus.
 Ne, nesuprato niekas. Niekam nebuvo skirta.
 Tačiau kai gyvenimas mintą vien tik viltim,
 Jog išauš diena aštri ir perregima,
 Tai labai dažnai skaudžiai gaila.

Berklis, 1963

Iš lenkų kalbos vertė Rolandas Rastauskas

Marius Burokas (g. 1977)

Marius Burokas – poetas, vertėjas, vyriausiasis žurnalo „Vilnius Review“ redaktorius. „Mane domina riba, kur miestas pasibaigia, kaip aplinka jį suryja“, – sako M. Burokas. Naujausios poezijos knygos „Švaraus buvimo“ (2018) viršelis – Vilniaus žemėlapis.

„Vilnius. Liepa“

erdvus sekmadienis prieš lietų. tik liepos tyliai barsto žiedus,
 o parko ūksmėje raudonai šviečia ledų prekeivio vežimėlis.
 ir pirmos katės tyliai žengia iš senamiesčio laiptinių. kieme
 ant smėlio žiovaudamas stovi anksti pakirdęs vaikas. ramybė
 trauksis tuoj. skambės varpai, kavinėse cinksės šaukšteliai ir
 pro Aušros Vartus įžengs dairydamasis smalsiai svetimšalis.

Romain Gary (1914–1980)

Romain Gary (tikr. vardas Romanas Kacevas) – garsus žydų kilmės prancūzų rašytojas, dukart Gonkūrų premijos laureatas. Vaikystėje penkerius metus (1917–1923 m.) gyveno Vilniuje, name Jono Basanavičiaus g. 18.

Romanas „Aušros pažadas“ (1960)

Autobiografiškame tekste aprašomi skirtingi Romeno gyvenimo etapai nuo vaikystės Vilniuje iki Antrojo pasaulinio karo patirčių tarnaujant karinėse oro pajėgose. Vilniui, ankstyviesiems vaiko išpūdziams romane skiriama nemažai dėmesio. Skulptūra „Berniukas su batu“ nurodo į išpūdingą epizodą, kai Romanas, būdamas devynerių, nori padaryti išpūdį pirmajai „nepasotinamos natūros“ meilei Valentinai ir suvalgo savo gumini kaliošą.

„Paklaikęs iš meilės, pasiekęs erotinio įnirčio viršūnę, atsisėdau žolėje ir nusiaviau kaliošą.

– Nori, suvalgysiu jį dėl tavęs?

Ar ji norinti! Cha! Kurgi ne! Tai buvo tikra moteris. Pasidėjo ranką ant žemės ir pritūpė. Man pasirodė, kad išvydau jos akyse pagarbos blyksnį. Man daugiau nieko nereikėjo. Išsitraukiau kišeninį peiliuką ir pradėjau pjaustyti gumą. Ji žiūrėjo, kaip aš ją pjaustau.

– Valgysi žalią?

– Taip.

Prarijau vieną gabalą, paskui kitą. Pagaliau jos akys nušvito susižavėjimu, ir aš pasijutau iš tikro tampas vyru. Ir neklydau. Štai ką tik išėjau vyriškumo mokyklą. Kramčiau tą gumą dar energingiau, tarp kąsnių atsipūsdamas, ir tai truko gerą valandėlę, kol galiausiai kaktą išpylė šaltas prakaitas. Kramčiau net ir po to, dantis sukandęs, kovodamas su šleikštuliu, sukaupęs visas jėgas, kad tik atsilaikyčiau, kaip ne sykį teko daryti ir vėliau, vykdant savąją vyro priederbę. Apsirgau labai smarkiai, buvau išvežtas į ligoninę, motina raudėjo, Aniela riaumojo, siuvyklos merginos dejavo, kai mane kėlė į greitosios pagalbos neštuvus. Labai savimi didžiavausi.“

Iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė

- 4 Perskaitykite dainų žodžius ir pasvarstykite grupėje, kodėl jie tapo populiariomis dainomis. Paklauskite, kokias melodijas šiems eilėraščiams sukūrė kompozitoriai.

Kukučio niekų dainelė

Marcelijus Martinaitis

Niekas nieko
niekam nieką
nė su niekuo –
niekada.

Niekas nieką
niekuo niekam
niekaip nieko
nė su ku.

Niekam nieką
niekas niekuo
niekaip nieko –
nė už ką.

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=-qhMjxWW8Ls>

Pagal
Marcelijus Martinaitis. *Kukučio baladės:
Baladžių poema*. Vilnius: Vaga, 2012

Dukrai

Erika Drungytė

Ką manai dabar, sarge ateities?
Gal ir tu paverk ant peties.
Aš tave meldžiau mūsų neiškirt.
Laiko vis mažiau kaltėms išpirkt.

Tu taip toli,
Kad pasenau.
Gal naktimis girdi,
Kaip meldžiuosi tau?

Dar taip toli,
Bet visada
Vakaro atspindy
Tu esi šalia.

Sau liečiau tikėt, kad sugrįši tu
Iš kitos erdvės dangaus keliu.
Sarge, negali nuosprendžio pakeist.
Ji jau pakely, ji man atleis.

Tu taip toli,
Kad pasenau.
Gal naktimis girdi,
Kaip meldžiuosi tau?

Dar taip toli,
Bet visada
Vakaro atspindy
Tu esi šalia.

 <https://www.youtube.com/watch?v=rbgflaZ00Ts>

Baltoji varnelė

Sigitas Geda

Koks vakaras ilgas, kaip širdį man gelia.
Nuskink man jazminą, baltoji varnele.
Nuskink man jazminą balčiausių žiedų.
Sakyk man, kad žemėj tavęs nerandu.

Koks vakaras ilgas – tokio nemačiau.
Nuskink man, varnele, jazminą greičiau.
Nuskink man žiedelį iš pat pažemės.
Nuskink, savo lūpom lapus pažymėk.

Koks vakaras ilgas, baltoji varnele.
Nuskink man jazminą ne baltą, tai žalią.
Nuskink man jazminą, neskinki, nereik.
Baltoji varnele, atskrisk ar ateik.

 https://www.youtube.com/watch?v=VeU9KC_43yk

Aš nevertas švelnių tavo žodžių

Paulius Širvys

Aš nevertas švelnių tavo žodžių
Nei to ežero, pilno žvaigždžių.

O aš toks vienas – velnioniškai vienas,
Pasiilgęs aušrinėje sodžiaus giedorių gaidžių.

Nes aš toks vienas – velnioniškai vienas,
Išsiilgęs aušrinėje sodžiaus giedorių gaidžių.

Aš nevertas, aš daug ko nevertas,
Amžinai, amžinai neramus.

Ir ne vieną Tave aš prisimenu kartais,
Kai brendu naktimi į nelaukiančius vienišus, šaltus namus.

Tu švelni ir tyra kaip Oginskio graudus polonezas.
Dar pabūk, ugnele neišblėsk.

Nes aš toks vienas – velnioniškai vienas,
Išsiilgęs aušrinėje sodžiaus giedorių gaidžių.

Nes aš toks vienas – velnioniškai vienas,
Išsiilgęs aušrinėje sodžiaus giedorių gaidžių.

 https://www.youtube.com/watch?v=H48fV-qxjnc&list=RDH48fV-qxjnc&start_radio=1

Judėjimas

Justinas Marcinkevičius

Akis įsmeigę, rankas ištiesę,
Apakę savo šviesa,
Eina ir eina žmonės į tiesą,
Nors patys – yra tiesa.

Patys ją nešasi savo kūne,
Žino – nežino – vis tiek.
Patys sau supila naują viršūnę,
Kad būtų ko siekti.

Eikite, eikite, eikit, žmonės,
Eikit protinga minia.
Šitoj žmogaus ir tiesos kelionėj
Kažkur jūs rasit mane.

Saulė po kojom tekės ir leisis,
Viskas bus kelyje.
Paskui saulę eisi ir eisi,
Rankom sukdamas ją.

Vakaras aukštą laužą kūrena,
Degina tavo stabus.
Tik vieną kartą perėjai sceną –
Aplodismentų nebus.

▶ <http://popdainos.lt/2018/03/13/royce-eikit-zmones/>

- 5 Perskaitykite interviu. Papasakokite apie vertėjos Rasos Drazdauskienės asmenybę ir darbus.

Vertėja Rasa Drazdauskienė: „Labai mėgstu versti juokingas knygas, su malonumu tokias gausinu“

Jūratė Čerškutė

Anglakalbės literatūros skaitytojams vertėja Rasa Drazdauskienė puikiai pažįstama. Jos dėka lietuviškai galime skaityti gausų būrį britų rašytojų – pradedant klasikais Gilbertu Keithu Chestertonu ar Evelynu Waugh, baigiant Helen Fielding ar Kate Atkinson. Jutau, kad mūsų pokalbis turėtų vykti mudviejų mėgstamo Erkiulio Puaro salone, ant raudonų fotelių, iš paausiuotų puodelių geriant kavą, tačiau vyksta jis laiškais, vėlais rudens vakarais kursuojančiais per Europą maršrutu Varšuva–Liuksemburgas–Vilnius.

Rasa, esate viena geriausių grožinės literatūros iš anglų kalbos vertėjų Lietuvoje. Kokia tapimo vertėja istorija? Juk Jūsų specialybė, įrašyta universiteto baigimo diplome, visai kita – klinikinė psichologė. Ar teko ja dirbti?

Mano tapimo vertėja istorija glaudžiai susijusi su mūsų nepriklausomybės istorija (štai kokia iškilni formuluotė). Vilniaus universitete studijavau psichologiją, buvo labai įdomu, nes buvome prie pirmųjų VU parengtų psichologų kartų, daug ko mokėmės kartu su savo dėstytojais. Studijuodama pakliuvau į sustiprinto anglų kalbos mokymo grupę, mums dėstė puiki dėstytoja Izabelė Steponavičiūtė. Esu dėkinga jai už tai, kad su malonumu pradėjau skaityti angliškai, ir už paskolintas knygas. Juk ką reiškė studentei devintojo dešimtmečio pradžios lietuviškame kontekste perskaityti, pavyzdžiui, Daphne'ės de Mourier „Rebeką“!

Baigusi mokslus šiek tiek dirbau pagal specialybę, paskui įstojau į aspirantūrą ir išvažiavau metams į stažuotę Vokietijoje. Tuo pačiu metu atsikūrė žurnalas „Naujasis Židinys-Aidai“, jame nuo pat pradžių dirbo mano vyras ir daug draugų, įsitraukiau ir aš. Žurnalui reikėjo vertimų, aš ėmiausi to darbo, jis man patiko ir tiko, o kadangi stažuotė dėl įvairių priežasčių nesusiklostė, tai vieną gražią dieną supratau, kad aš, panašu, būsiu pakeitusi profesiją. Tada dar metams išvažiavau studijuoti žurnalistikos į Briuselį, tokį katalikišką universitetą, mano studijų draugai buvo 28 žmonės iš visų Europos šalių. Sugrįžusi jau galutinai supratau, kad vertimais užsiimsiu ir toliau. Ne paskutinė priežastis buvo ta, kad

jau pasidarė įmanoma dirbti laisvai samdoma vertėja ir išgyventi iš tokio darbo.

Pirmoji Jūsų vertimo publikacija pasirodė 1991 m. Kaip simboliška! Kaip vertėja augote kartu su Lietuvos valstybe. Ar toks ir buvo jausmas?

Taip, mano kartai nepriklausomybė atėjo pačiu laiku. Spėjau pagyventi sovietinėje santvarkoje, gerai ją prisimenu (daugiausia – nuobodulį: jau vien dėl to vertėjo nuversti tą sistemą, varge, kokia ji buvo nyki), o kai prasidėjo Sąjūdis ir kiti svarbūs įvykiai, buvau pakankamai suaugusi, kad galėčiau juose dalyvauti. Visai be juoko sakau, tada atrodė, kad kuriame naują Lietuvą. Atsivėrė akys į pasaulį, pamatėm, kiek visko yra, godžiai norėjosi kuo daugiau apimti, pamatyti, suprasti ir, žinoma, išversti.

Kaip tampama geru vertėju?

Nieko naujo nepasakysiu – vertėjas mokosi visą gyvenimą. Galima tam tikru metu pajusti, kad taip, patirties jau šiek tiek esama, kai kuriuos dalykus daryti lengviau, bet šiaip kiekviena nauja knyga yra nauja užduotis, kaskart pradėjusi versti lygiai taip pat stengiuosi pagauti knygos tonaciją, perteikti nuotaiką ir stilių, nepalikti klaidų, ieškoti lietuviškų išraiškos priemonių. Žodyno turtinimas, bent man, vyksta skaitant ir kalbant. Pokalbis su įdomiais, sąmojingais, guvaus proto, išsilavinusiais pašnekovais išvis yra vienas iš didžiausių malonumų. Vertimo profesionaliai nesimokiau, todėl griežtąja prasme vadintis vertėja man vis dar atrodo keblu, daug ką iki šiol darau intuityviai, kitaip tariant, paaiškinti, kodėl pasirinkau tą ar kitą žodį arba posakį, geriausiai sugebu žvelgdama į jau padarytą darbą.

Esame maža šalis ir vis dar neturime literatūros agentų, tad neretai tą darbą atlieka vertėjai. Kokius autorius esate „atvedusi“ į lietuviškus knygynus?

Šita sritis per pastaruosius dvidešimt aštuonerius metus, kai užsiimu vertimais, labai pasikeitė. Kadais vertėjai tikrai buvo kone literatūros agentai, kai tik rasdavom ką nors užsieny knygynuose įdomaus, tempdavom į leidyklas. Ir neretai pavykdavo tas knygas išleisti. Iš leidyklai savo pasiūlytų knygų pirmiausia prisimenu, aišku, „Bridžitos Džouns dienoraštį“. Jį visai atsitiktinai nusipirkau 1995 m., išsivežiau į Palangą atostogoms ir skaitydama tiek juokiausi, kad grįžusi patraukiau tiesiai į „Alma litterą“ ir pasiūliau išleisti. Sėdusi versti iškart supratau, kad tiesiog reikia viską mėginti atpasakoti taip, kaip kasdien kalbamės su draugėmis (mes su knygos heroje panašaus amžiaus). Vienas smagiausių mano vertimų. Dar dabar, kai paimu pavartyti, prisimenu, kaip linksma buvo prigalvoti visokių naujadarų ar stengtis imituoti kalbinius apsirikimus. Tada net ne iš karto susivokiau, kad herojės nuotyčiai puikiausiai atitinka seną ir garbingą britų komiškos literatūros tradiciją, kurią paskui su dideliu susidomėjimu tyrinėjau. Bridžė, man

atrodo, daug kam tapo tokia įsivaizduojama drauge, su kuria pasi-lyginus galima iškart geriau pasijusti, nors vargu ar tikrovėje atsiras tokio katastrofiško žioplumo moteriškių. Sykiu ji žavinga tuo, kad kartais sugeba išsivaduoti iš tų savo pačios prijauktų nesąmonių, išsitiesti visu ūgiu ir tvirtai paskelbti kokią nors nuoširdžią, labai svarbią tiesą apie žmonių santykius: ką nors tokio, kuo patys širdies gilumoje tikime, bet ką garsiai deklaruoti daug kam būtų sarmata.

Vėliau kelerius metus dirbau leidykloje „Tyto alba“ užsienio literatūros redaktore, jau pati ieškojau įdomių knygų leidybai, taip pavyko rasti ir išversti dabar Lietuvoje išpopuliarėjusį rašytoją Tahirą Shahą. Būtent tada susitariau ir dėl turbūt didžiausio savo gyvenimo iššūkio – versti Evelyno Waugh „Sugrįžimą į Braidshedą“ (ir to paties autoriaus „Vargingus kūnus“, nes agentūra kitaip nepardavė teisių: arba abi knygos, arba nė vienos). „Braidshedą“ jau buvau skaičiusi, tada galvojau, kokia laimė būtų šitą knygą išversti. Ji labai svarbi anglų literatūrai, absoliuti klasika, iki šiol įtraukiama į visus reikšmingiausių knygų sąrašus, laikoma nepriekaištingo stiliaus pavyzdžiu. Ir tokia labai angliška – ten ir pasmerkta aristokratų šeima, ir karštai mylimas arba nekenčiamas giminės dvaras, auksiniai jaunystės metai Oksforde, nelaiminga meilė, o dar ta svaiginamai graži autoriaus kalba, kai kur gryna poezija. Ilgai bijojau prie šito darbo prisiliesti, prisipirkau krūvas knygų apie E. Waugh, jo draugus, knygos herojus (jų prototipai – tikri žmonės), apie patį dvarą, tuos laikus; skaičiau, skaičiau ir pamažu pradėjau versti.

Kas lemia knygos pasirinkimą? Ar svarbi, pavyzdžiui, populiariosios ir aukštosios literatūros skirtis?

Renkantis knygą man nesvarbu, ar ji sąlyginai priskiriama aukštajai, ar populiariajai literatūrai. Apskritai manau, kad padoriai parašytą populiariąją literatūrą reikėtų versti kuo geriau, nes ją skaito daug žmonių ir jos kalba daro didelį poveikį. Ką jau kalbėti apie tai, kad labai negražu gadinti žmonėms malonumą skaityti romanus ar detektyvus bjauriai juos išverčiant. Renkuosi pagal tai, ar knyga man įdomi (idealiu atveju, kai galiu laisvai rinktis). Labai mėgstu versti juokingas knygas. Manau, kad lietuviškai jų turim per mažai, todėl noriai ir su malonumu tokias gausinu. Vis pasvajoju išversti vieną iš savo mylimų rašytojų Evelyno Waugh amžininę ir gerą draugę Nancy Mitford: lietuviškai jos nieko neturime, o tai tokia skaitymo palaima! Mėgstu jos veržlius siužetus, ekstravagantiškus herojus, kandumą, įžvalgas, o labiausiai – protingo, suaugusio žmogaus gebėjimą nieko pernelyg nedramatizuoti, verčiau pasijuokti – ne iš abejingumo ar širdies šaltumo, o kad visiems būtų šiek tiek lengviau. Apskritai mūsų kultūros laukui nepakenktų daugiau linksmumo, elegancijos ir draugiškumo. Svajočiau versti knygas, kuriose yra šitų dalykų.

Kokių istorijų nutinka verčiant? Kur nukeliamas, kas sužinoma?

Verčiant daugiausia nutinka intelektualinių nuotykių, kelionių pasitaiko rečiau. Pamenu, kaip landžiojau Londone po teisininkų kolegijas, vadinamąsias *Inns*, kai verčiau P. D. James detektyvą apie teisininkus, užklydau į religinės muzikos koncertą koplyčioje, prisiziūrėjau puikių teisininkų su perukais, – labai įkvėpė, bet taip pasitaiko nedažnai. Aišku, naudinga pasidairyti toje vietoje, kurioje vyksta verčiamos knygos veiksmas, vien kad nepridarytum kvailų klaidų. Vienas nutikimas susijęs su Alexandro McCallo Smitho knygomis apie Edinburgo Škotijos gatvės 44 namo gyventojus. Įdomaus žanro romanas apie tipiškus mūsų laikų Edinburgo gyventojus spausdinamas trumpais skyreliais laikraštyje „The Scotsman“, o paskui leidžiamas atskiromis knygomis. Būdama Edinburge išėjau ieškoti tos gatvės, pakeliui radau ir apžiūrėjau daug knygoje tiksliai aprašytų gatvių ir šiaip vietų, bet kai priėjau pačią Škotijos gatvę (*Scotland Street*), pamačiau, kad 44 namo joje nėra. Parašiau žinutes draugėms, kurios irgi mėgsta tas knygas, ir iškart gavau atsakymus: negali būti, tai gyvenime jau niekuo nebegalima tikėti? Viena vertus, nusivyliau, kita vertus, toks autoriaus ėjimas man pasirodė labai gudrus.

Man labai patinka Zadie Smith mintis, kad geras rašytojas, visų pirma, yra ir turi būti geras skaitytojas. Tikėčiau, kad gero skaitytojo dėmuo labai svarbus ir vertėjo profesijai. Kokius rašytojus pati mėgstate skaityti?

Skaitau nuo vaikystės, visur ir visada. Prateščiau Z. Smith mintį, kad vertėjas iš esmės ir yra pats atidžiausias skaitytojas, kuris savo perskaitymu dar pasidalija su kitais. Turiu, žinoma, savo favoritų, kuriuos seku ir būtinai skaitau, tarp jų yra visokių daugiau ar mažiau gerų detektyvų autorių, – detektyvus seniai ir karštai mėgstu, esu perskaičiusi turbūt visus britų aukso amžiaus (tarpukario) svarbesnius – Dorothy L. Sayers, Margery Allingham, Ngaio Marsh, Josephine Tey, žinoma, Agathos Christie. Pirkdavau visus vos pasirodžiusius P. D. James detektyvus, du esu išvertusi („Juodasis bokštas“ ir „Šioks toks teisingumas“), dabar patinka Roberto Galbraitho slapyvardžiu parašyti J. K. Rowling. Mėgstu įdomius kelionių aprašymus, istorines, visokias socialines, politines, ekonomines knygas – jos dažnai būna labai įdomiai parašytos. Mėgstu įvairius literatūrinius žaidimus žinomais siužetais, net pastišus, man patinka spėlioti ir ieškoti nuorodų.

Žiūrint į Jūsų verstų knygų sąrašą, akivaizdu, kad esate anglofilė, ištikimai prijaucianti britų literatūrai. Neatsitiktinai esate apdovanota „Metų vertėjo krėslu“ už britų literatūros klasikos, Evelyno Waugh romanų „Vargingi kūnai“ ir „Sugrižimas į Braidshedą“ vertimą. Galiausiai, kiek žinau, namuose karaliauja ne tik britų serialai, bet ir dvi kilmingos katės – Vinstonas ir Agata. Savo meilės aiškiau ir neišsakysi. Iš kur toji trauka?

Pradėkim, kaip dera, nuo kačių. Kilmingi jų tik vardai, o šiaip jie – rastinukai, paimti iš prieglaudos. Įdomu, kad suaugę abu puikiai atitinka vardus – rudis Vinstonas yra narsus, triukšmingas ir smalsus oportunistas, o rainai balta Agata – tyli, mėšli, ištikima, skvarbaus žvilgsnio. Aišku, kad pavadinti juos Churchillio ir Christie garbei buvo savotiškas žaidimas, derantis prie Jūsų įvardyto mūsų namų britiškumo. Net nežinau, iš kur tai atsirado, gal dėl kalbos, o gal tiesiog kai pradedi kuo nors domėtis ir gilintis, tai natūraliai ir įsitrauki. Galvoju, kad man tikrai labai prie širdies britiškos kultūros santūrumas, tradiciškumas, humoras. Na, ir, aišku, rašo jie vis dėlto tikrai įvairiai ir gerai.

Taigi pagal visą meilės logiką turėtumėte gyventi kokiam tipiškam Didžiosios Britanijos užmiesčio name, bet jau devintus metus dirbate ir gyvenate Liuksemburge, kur susipina frankofoniškoji ir vokiškoji kultūros.

Tas gyvenimas Liuksemburge ištiko gana netikėtai, maždaug – *gal verta pamėginti*. Dirbu Europos institucijų vertėja raštu. Tai visai kitoks darbas nei grožinės literatūros vertimas, man jo reikėjo mokytis praktiškai iš naujo. Pasirodė puiki proga išbandyti kalbos vartojimą kitokiomis aplinkybėmis.

Čia gyvenu šiek tiek dirbtinėje emigrantų erdvėje, dirbu su vertimais į lietuvių kalbą, pačių liuksemburgiečių gyvenimas sunkokai prieinamas. Ne man vienai taip, šalyje daug atvažiavusiųjų pagyventi laikinai. Bet vietos stilius nejučiomis veikia, ir tokios smulkmenos kaip sveikinimasis su pardavėjais vos įėjus į parduotuvę arba kruasanai pusryčiams tapo gyvenimo dalimi. Liuksemburge visur labai arti gamta, daug puikių pasivaikščiojimo takų, gražūs miškai ir laukai, fantastiški vynuogynai upės slėniuose. Tik jūros trūksta.

Ko versdama išmokote apie literatūrą ir apie gyvenimą?

Man patinka idėja, kad knygos, kurias esi perskaitęs per gyvenimą, dedasi į savotišką vaistinėlę. Iš jos gali semtis vitaminų ar paguodos, kai jautiesi prastai, ir šlovinimo bei dėkingumo – kai norisi tai daryti. Knygų herojai – ne mažiau realūs žmonės negu jų autoriai, todėl kai yra galimybė skaitant knygas išplėsti pažįstamų žmonių ratą, protinga tai daryti, taip sakant, gausinti saviškių komandą.

Portreto štrichai

Vertimas. „Jo ne anglų kalbai reikia, o lietuvių, ir ne tik kalbai, bet visai kultūrai. Geras vertimas mus turtina, įvesdina į mūsų vartoseną anksčiau buvusius nepažįstamus elgesio ar mąstymo modelius, juos įžodina.“

Skaitymas. „Aš skaitau greitai, todėl gilesnei pažinčiai su autoriumi man geriau išversti jo knygą.“

Tobulas poilsis. „Prie jūros, su knyga.“

Autorius ir autorė, su kuriuo norėtusi pabendrauti. „Norėčiau pabendrauti su A. McCallu Smithu, nes jis man atrodo mielas, išmintingas ir geras žmogus. Ir su N. Mitford, nors jos prisibijočiau – ir dėl kandumo, ir dėl elegancijos, bet gal kaip nors susišnekėtume.“

TV serialas. „Klasikiniai literatūriniai BBC serialai, pradedant „Puikybe ir prietarais“, bet kažkodėl ne „Dauntono abatija“ ir ne „Karūna“. Detektyviniai – žinoma, „Puaro“, visi, susiję su inspektoriumi Morsu, „Vera“, įvairios Šerloko Holmsio ekranizacijos – ir su Jeremy Brettu, ir su Benedictu Cumberbatchu. Nemačiau nė vienos „Sostų karų“ serijos.“

Filmas. „Iš senesnių filmų labai patiko brolių J. ir E. Coenų „Didysis Lebovskis“, iš naujesnių – P. Pawlikowskio „Šaltasis karas““

Pagal

<https://www.moteris.lt/lt/veidai/g-53560-verteja-rasa-drazdauskiene-labai-megstu-versti-juokingas-knygas-su-malonumotokias-gausinu>

- 6 Perskaitykite U. Radzevičiūtės novelę „Apversti piramidę“ ir poromis aptarkite novelės tematiką, problematiką ir stilių.

Apversti piramidę

Undinė Radzevičiūtė

Turnyras tęsėsi tris savaites.

Kol žaidėjų buvo aštuoni, jie žaidė iki penkių pergalių. Kai žaidėjų liko keturi – iki septynių, o kai liko tik du – laimėtoju turėjo būti paskelbtas tas, kas pirmas laimės devynis kartus.

Dar kai jų buvo aštuoni, turnyro žiūrovai pastebėjo nežinomą veidą.

Jam buvo apie dvidešimt ir jo viršutiniai dantys atrodė lyg vienu centimetru persukti į dešinę. Pirmą kartą žiūrovai tuos dantis pastebėjo, kai jis nusišypsojo laimėjęs prieš Liu-Lee.

Prieš susitikimą su Ming-Yang visi jau buvo įsidėmėję jo vardą, o kai po dešimties partijų jis nugalėjo Ming-Yang, visi jau buvo spėję įsimylėti jį patį.

Mylėjo neaišku ką.

Lee-Zi neatrodė gražus: vidutinio ūgio, šiek tiek tamsesnis nei daugelis turnyro žaidėjų ir nuolat besišypsantis savo persukta šypsena.

Kalbėjo tik trim-penkiais žodžiais.

Atsakydamas į klausimus.

Finale jo laukė Kong-Wang.

Niekas nemėgo susitikti su Kong-Wang.

Senasis meistras žaisdavo tarsi snausdamas, žaisdamas labai garsiai kvėpuodavo: atrodė, kad jį kamuoja sunki plaučių liga.

Giliai kvėpuodamas jis nuolat kasėsi.

Visas septynias vietas.

Kasydamasis jis valgydavo riešutus ir spjaudydavosi.

Tai buvo ne visi Wango ginklai.

Be kvėpavimo, kasymosi, valgymo ir spjaudymosi, jis kvepėjo. Negalima pasakyti, kad tas kvapas dvokė. Bet malonus jis būdavo tik kelias sekundes.

Wangas kvepėjo keista lako ir prieskonių kompozicija, kuria kvėpuoti septynias turnyro valandas atrodė visiškai nepakeliama.

Senas meistras žinojo, ką daro.

Jis susitiko su Lee-Zi iki tol nė karto nepralaimėjęs.

Pirmą partiją Lee-Zi pralaimėjo.

Wangas patenkintas valgė riešutus ir kasėsi visas septynias vietas.

Kai Zi pralaimėjo antrą partiją, Wangas paprašė dar riešutų.

Kai Zi pralaimėjo trečią partiją, Wangas pradėjo niūniuoti daineles ir niekas negalėjo jo sustabdyti.

Kai Zi pralaimėjo ketvirtą partiją, Wangas pradėjo kalbėti eilėmis ir senovine išmintimi.

Kai Zi pralaimėjo penktą partiją, Wangas paprašė dar riešutų. Septintą partiją laimėjo Zi, ir Wangas paprašė pertraukos.

Po pertraukos Zi laimėjo septynias pergales iš eilės. Wangas septynias iš eilės pralaimėjo.

Žiūrovai šnabždėjosi, kad pakenkė supeliję riešutai.

Paskui Zi laimėjo dar šešis turnyrus iš eilės ir nė karto nepasinaudojo jokiais netikrais stebuklais.

Tame pasaulyje buvo įprasta žaidimą pradėti sąžiningai, o užbaigti slapta gudrybe.

Ne apie visus čempionus sklinda legendos.

Apie Zi sklido.

Žmonės kalbėjo, kad dar būdamas septynmetis Zi apžaidė tris tėvo draugus. Po to penkiolika metų iš eilės jis treniravosi po aštuonias valandas per dieną su geriausiais provincijos žaidėjais. Kad legenda atrodytų kaip tikra, trūko tik fakto, kad jį rado krepšyje plaukiantį upe, o šalia gulėjo žaidimo lenta.

Kai Zi tapo legenda, visus vaikus su persuktais dantimis pradėta laikyti talentingais ir nešančiais laimę. Nesvarbu, į kurią pusę jų dantys būtų persukti, nesvarbu, ar viršuje, ar apačioje. Moterys, turinčios tokius vaikus, juos labai saugojo.

Kad nepavogtų.

Per tą laiką, kol moterys ypač saugojo savo vaikus persuktais dantimis, Zi laimėjo tris pasaulio turnyrus.

Jis įsteigė savo žaidimo mokyklą, ir jo vardu pavadino net du kaimus.

Po to jis laimėjo dar tris pasaulio čempionatus, ir jo vardu pavadino nedidelį miestą.

Savo mokykloje didysis Zi virsdavo tiesiog mokytoju.

Kaip ir kiekvienas mokytojas, jis darė klaidų: turėjo mylimų mokinių.

Zi turėjo du mylimus mokinius, nors ir stengėsi jiems to nerodyti. Jis žinojo, kad tikras mokytojas turi būti nepermatomas.

Pirmasis jo mokinys – Teo-Li – labai greitai mokėjo pakeisti priešininko padėtį, antrasis – Wu-Li – rasdavo geriausią variantą lemiamu momentu, nors jo melancholiškas žaidimas Zi dažnai erzino.

Pamažu mylimiausi Zi mokiniai šalies turnyruose pradėjo susikibti dėl antros ir trečios vietos.

Po penkerių metų padėtis nepasikeitė, todėl kiti šalies žaidėjai visiškai prarado norą žaisti.

Sostinėje net užsidarė kelios žaidimo mokyklos.

Zi, Teo-Li ir Wu-Li pradėjo rengti turnyrus tik tarpusavyje.

Kai Zi ruošdavosi pasaulio turnyru, Teo-Li ir Wu-Li jam padėdavo.

Kartą pasklido gandas, kad kaimyninė šalis, su kuria tuo metu ypač padaugėjo diplomatinių konfliktų, turi jauną meistrą Yama Mukeshą, galintį nugalėti Zi pasaulio turnyre nesužaidus net vienuolikos partijų.

Žodžiai galėjo turėti tiesos.

Net pasklido legenda, kad Zi pats nuvyko pažiūrėti, kaip žaidžia Yama Mukesha.

Persirengęs tarnu nešiojo gėrimus ir riešutus per Yamos Mukeshos susitikimą su senuoju kaimyninės šalies čempionu.

Niekas Zi neatpažino tik todėl, kad jis nė karto nenusišypsojo.

Yama Mukesha laimėjo devynias partijas iš dešimties.

Yamos Mukeshos priešininkas nebuvo silpnas. Zi prieš metus sužaidė su juo beveik lygiosiomis ir tik atsitiktinumas padėjo jam išsaugoti nugalėtojo titulą.

Zi pradėjo ruoštis naujam pasaulio turnyru.

Yama Mukesha atrodė toks jaunas, kad Zi niekaip negalėjo prisi-
versti jo bijoti. Treniruotės su Teo-Li ir Wu-Li slinko beveik tuščiai,
net tada, kai jį aplankė žmonės iš rūmų ir pasakė, kad ši pergalė
ypač svarbi valstybei.

Gal net svarbiausia iš visų.

Turnyras artėjo, o Zi vis slampinėjo po miestą stebėdamas, kaip
žmonės išneša narvuose savo paukščius pravėdinti. Jis irgi norėjo
turėti paukščių, bet visada prisimindavo, kad paukščiai trukdys
jam žaisti.

Apie moteris jis galvojo tą patį.

Jei ne keistas atsitikimas, gyva legenda būtų žlugusi tą patį rudenį.

Vieną vakarą jį, beslaminėjantį po miestą, partrenkė rikša. Tur-
nyrą teko pusmečiui atidėti.

Zi mėnesį pragulėjo namuose vienas. Ir kai praėjus trisdešimčiai
dienų susitiko su Teo-Li ir Wu-Li, jis buvo visiškai pasiruošęs.

Teo-Li ir Wu-Li suprato: Zi grįžo.

Jaunasis stebuklas Yama Mukesha savo žemėje turėjo susitikti su
senuoju meistru. Nors Zi buvo tik keturiasdešimt penkeri.

Pirmą kartą Zi šlovės istorijoje žiūrovai suskilo ir jaudinosi ne
tik dėl Zi.

Pasaulis suskilo į tuos, kurie norėjo išsaugoti legendą, ir tuos, kurie norėjo apversti piramidę.

Norėjusieji apversti piramidę atrodė aktyvesni. Jie net rėkavo gatvėse, kaip to nori.

Yama Mukesha labai domino moteris, tik jos apie tai nerėkavo gatvėse, kaip to nori.

Jos siuntė Yamai Mukeshai brangias dovanas. Taip buvo kalbama.

Turnyras turėjo vykti Jaipur rūmuose ir trukti tol, kol vienas iš jų – Yama Mukesha arba Zi – laimės penkias partijas.

Kiekviena partija turėjo būti žaidžiama skirtingoje salėje.

Pirmoji – Dramblio kaulo, antroji – Nefritinėje, trečioji – Turkio, ketvirtoji – Koralo, penktoji – Agato, šeštoji – Tigro akies, septintoji – Sakalo akies, aštuntoji – Sidabrinėje, o devintoji – Auksinėje.

Rūmuose liko dar septynios salės (tie rūmai buvo ne iš didžiausių, nors jų šeimnininkas garsėjo kaip vienas turtingiausių žmonių šalyje ir jam net buvo leidžiama rengti dramblių kautynes su tigras).

Meistrui, pastačiusiam Jaipur, buvo iškart sumūrytas mauzoliejus: stebuklų užsakytojai stebuklų kūrėjams tuo metu leisdavo sukurti tik vieną du stebuklus.

Dar iki turnyro paslaugus Jaipur rūmų tarnas aprodė Zi sales.

Zi mėgo žaisti patalpose aukštomis lubomis, bet nežinojo, ar jam patinka žaisti lobynuose.

Kai Yama Mukesha įžengė į Dramblio kaulo salę, Zi suprato tas moteris.

Nuo neatmenamų laikų Zi šalies žmonės paveldėjo žinojimą, kad kitų šalių gyventojai – pabaisos ir monstrai.

Žiūrėdamas į Yamą Mukeshą Zi suabejojo visu savo žinojimu. Yama Mukesha nusilenkė.

Dramblio kaulo salė labai tiko rytui.

Zi labiau mėgo vakarą.

Dramblio kaulo salėje laimėjo Yama Mukesha.

Prieš vidurdienį jie persikėlė į Nefrito salę. Jos sienos vėsino.

Zi pamatė ten stovinčią kinišką Budos skulptūrą ir pajuto, kad laimės.

Bet vos nepralaimėjo.

Yamos Mukeshos grožis blaškė dėmesį.

Po pietų – Zi suvalgė tik vaisių – ir arbatos pertraukos jie persikėlė į Turkio salę.

Turkio salė geriau tiktų vakarui, pagalvojo Zi.

Dieną turkio spalva jį blaškė.

Yamos Mukeshos akys irgi.

Statydami šią salę meistrai į skiedinį, matyt, įmaišė muskuso. Nuo karščio pakilęs saldus kvapas temdė protą.

Vakare jie persikėlė į Koralo salę, ir Zi atrodė, kad raudona prieblanda jam padeda.

Ant Yamos Mukeshos akių nuo žvakių krito šešėliai.

Po vakarinės arbatos jie persikėlė į Agato salę, ir Zi laimėjo greitai kaip niekada.

Pirmoji diena baigėsi rezultatu 2:3 Zi naudai.

Vakare su Teo-Li ir Wu-Li jis prisiminė savo klaidas.

Begerdamas vakarinį *Keemuną* Zi suprato, kad Yama Mukesha žaidžia taip pat kaip jis: taip pat rizikuoja, taip pat pasiduoda intucijai, taip pat apskaičiuoja.

Netgi Yamos Mukeshos klaidos atrodė tokios pat.

Galima sakyti, kad Zi žaidė pats su savimi ir laikina jo paties persvara buvo tik atsitiktinumas. Galvojimas apie atsitiktinumą trukdė Zi miegoti, bet migdomųjų žolelių jis nusprendė negerti.

Rytas buvo sunkus: Zi pralaimėjo ir Tigro, ir Sakalo akies salėje.

Yama Mukesha jau keturis kartus nugalėjo Zi.

Dar viena laimėta Yamos Mukeshos partija galėjo atimti iš Zi vardą.

Po pietų prie Zi priėjo malonūs žmonės iš rūmų ir dar kartą priminė, ko rūmų žmonės tikisi iš šio žaidimo.

Po pietų buvo paskelbta pertrauka, ir Zi prigulė nuošalioje salėje iš naujo pagalvoti apie žaidimo prasmę, bet atėjo Wu-Li, atnešė *Keemuno* ir paklausė, ar nereikia dar ko nors.

Ne, atsakė Zi.

Wu melancholiškai išėjo, bet jo atnešta arbata pasiliko.

Gulėdamas ant kario ir kaštono spalvos pagalvėlių Zi galvojo. Tarsi pats nežaistų, o tik stebėtų žaidimą: jei Yama Mukesha žaidžia taip pat kaip Zi, tai Zi turėtų pakeisti žaidimą ir žaisti ne kaip Zi... Jei Zi žaistų... taip lėtai ir melancholiškai kaip Wu! Yamą Mukeshą tai nustebintų, o gal net suerzintų.

„Yamą Mukeshą tai suerzintų!“ – pagalvojo Zi.

Kai Zi nugalėjo Yamą Mukeshą Sidabrinėje salėje ir iš Sidabrinės salės jie persikėlė į Auksinę, Zi pajuto, kad laimės.

Po to ilgai žmonės kalbėjo apie melancholiškąjį Zi finalą.

Rūmų žmonės liko labai patenkinti.

Po turnyro Zi pradėjo daugiau laiko skirti Wu.

Teo bandė gražinti Zi meilę, bet dabar Zi domėjosi tik Wu.

Kartą abiem savo mokiniams girdint jis pasakė:

– Wu, tu būsi naujasis nugalėtojas.

Istorija rodo, kad šie žodžiai tapo lemtingi. Juos ištarus piramidė ir pasviro.

Po jų Teo nesirodė septynias dienas.
Zi to nepastebėjo. Jį domino tik Wu.

Daugeliui žaidėjų senatvė ateina netikėtai ir nepasiruošus.

Ir visiems skirtingu metu.

Vieniems – artėjant prie keturiasdešimties, kitiems – tolstant nuo šešiasdešimties.

Zi pirmą kartą nugalėtoju tapo dvidešimties ir po kiekvienos pergalės jausdavo, kad jėgų jai pakartoti lieka vis mažiau.

Po turnyro su Yama Mukesha jam atrodė, kad jis jau laimėjo viską, ką galėjo.

Bet žaidimas nesibaigė.

Po metų Yama Mukesha paprašė revanšo.

Zi atsisakė ir pasiūlė susitikti su Wu. Yama Mukesha įsiseidė ir atsisakė.

Dar po metų Wu iškvietė Yamą Mukeshą į dvikovą ir nugalėjo rezultatu 5:4.

Dabar ir Zi šalyje padaugėjo žmonių, norinčių apversti piramidę. Tai tik patvirtino tiesą, kad iš publikos nereikėtų tikėtis amžinos meilės.

Sostinėje vis dažniau pasigirdavo kalbų, kad reikėtų surengti Zi ir Wu turnyrą.

Ir kad tai būtų amžiaus dvikova.

Zi neskubėjo sutikti. Wu sutiko iš karto.

Zi ruošėsi turnyrui vaikščiodamas po miestą ir stebėdamas narvuose vėdinti išneštus paukščius. Paukščiai rėkavo rodydami nepasitikėjimą ir nepasitenkinimą.

Jo akyse baigėsi pavasaris, vasara ir žiema.

Praėjo metai, ir turnyras įvyko.

Po sunkios melancholiškai painios kovos, išvarginusios visus žiūrovus, laimėjo Wu.

Nusivylė visi. Net tie, kurie norėjo apversti piramidę.

Publika įvertina tik gražias pergales, net jeigu jos kartais ir ne visai teisėtos.

Po metų Zi, norėdamas grąžinti savo vardą, pakvietė Wu į dvikovą, bet Wu atsisakė.

Jis atsisakė ir po dvejų metų.

Zi visiems laikams paliko žaidimą ir pasitraukė iš miesto, nors jam dar nebuvo penkiasdešimties.

Wu po to niekada nebelaimėjo jokio didelio turnyro. Jis buvo iš tų žaidėjų, kurie negali žaisti be mokytojo.

Po kiek laiko jo pergalė nubluko ir Wu liko atmintyje tik žmogumi, sugriovusiu legendą.

Po penkerių metų pasauliniame turnyre Yamos Mukeshos žemėje nugalėtoju tapo Teo-Li.

Visi mačiusieji tą susitikimą kalbėjo, kad jis žaidė taip pat gerai kaip legendinis Lee-Zi geriausiais savo laikais.

Bet žaidimas nesibaigė.

Ir jame niekada nebus galutinės pergalės ir absoliutaus nugalėtojo.

Pagal

Undinė Radzevičiūtė. *Baden Badeno nebus.*

Vilnius: Baltos lankos, 2011

- 7 Perskaitykite Kęstučio Navako kūrinį „Iš gyvenimo vaisių ir daržovių“. Kuris aprašymas jums patiko labiausiai ir kodėl? Pabandykite sukurti tekstų apie kitus vaisius ir daržoves.

Iš gyvenimo vaisių ir daržovių

Kęstutis Navakas

Svogūnai

Čipolinas niekada nesuprasdavo – jis yra veiksmažodis ar ištiktukas. Kartais jis ką nors veidavo, o kartais jį tiesiog kažkas ištikdavo. Ir kodėl visi verkia jį prapjovę, nejaugi iš gailėsčio? Ar dėl paties veiksmo, ar dėl to, kas po jo ištiko veiksmo dalyvavusius veiksmus ir tarinius? Gal čia verkia pati gramatika, tinginio valgoma, galvodavo Čipolinas, patogiai gulėdamas malonioje atokaitoje ant giljotinos.

Bulvės

Bulvės yra pagrindininkės. Jos glūdi kažkur giliai, o iš ten ištrauktos dar bando gintis. Reikia su jomis susidraugauti. Kai susidraugauji, pasidedi jas ant stalo ir papasakoji visą savo gyvenimą. O jos net rindinėjasi stalu iš juoko, toks juokingas joms tavo gyvenimas. Ir, kaip visada, bulvės šiuo požiūriu absoliučiai teisos. Neįdomiai, žmogau, gyveni, gal eik kokių Krylovo pasakėčių pasiskaityti. Galėtum ir Stanevičiaus, bet tas tik šešias parašė, nuo tiek gyvenimas nepagerės.

Ropės

Ropė yra filosofinis augalas. Ką jai besakytum, ji tylės, bet matysi, kad yra nustebusi. Nustebimas – filosofinė būseną, juk niekas nėra matęs nė vieno nustebusio filosofo. Be to, ropė yra labai kantri. Ji gali iškęsti net tavo pasakojimus nuo pirmojo puslapio iki keturi šimtai šešiasdešimt aštuntojo. Nustebs apytiksliai šimtas aštuonioliktame. Ir išsyk ims mąstyti apie tave įvairiuose kontekstuose – nuo Kanto imperatyvo iki Newtono binomo. Išvadų taip ir neprieis, tokios išvados – ne ropės protui.

Agurkai

Agurkas – pati mišlingiausia daržovė. Jau agurkui išaugus iki piršto dydžio pradedi juo stebėtis. O juk ir toliau augs, kol galų gale įgaus kai kuriuos tavo veido bruožus. Iš esmės agurkas tave kopijuoja ir mėgdžioja, kaip cirko beždžionėlė. Gal net gyvena iš tavęs nuvogtą gyvenimą. Jei pristigai gyvenimo, žinok, kad jį visai šalia gyvena tavo agurkas.

Serbentai

Sunku suvokti, kas jie yra, kam skirti ir iš kur atkeliavo. Tai beviltiškiausios pasaulio uogos, turbūt jas mėgdavo tik inkai su visokiais aleutais. Serbentai labai uždari, niekad nieko nepasipasakos, nusiuks į sieną ir tada tu kalbėsi ne su jais, o su siena. Sieną atsakys, serbentai niekad.

Morkos

Tokia spalvinga daržovė negali gyventi po žeme kaip koks sliėkas, tad kiekviena morka mano esanti pragare. Kai morkas ištrauki iš po žemių, jos labai džiaugiasi ir išsyk klausia, ar čia jau rojus. Dar ne, tenka atsakyti, va kai jus išvirsiu ir suvalgysiu, išsyk pateksit į rojų. Tai valgyk mus, gerasis žmogau, prašyte prašo morkos. Kai patys pateksim į rojų, jame rasime daugybę morkų. Veik visas, išskyrus tas, kurias verdi verdi, o kaip kietos, taip kietos. Šis reiškinys seniai žinomas ir vadinamas sindromu „Niekas nenorėjo virti“.

Pomidorai

Pomidorai yra uogos, todėl pomidorinė sriuba laikytina kompotu. Kad kompotas būtų kiek panašesnis į sriubą, ten dera įdėti ryžių ir Čipolino palaikus. Tada jau sriuba. Pomidorai išsyk supyksta dėl tokios konversijos ir tampa rūgštūs kaip našlės liežuvis. Bet tada dar įdedi laurų, pomidorai pasijunta apvainikuoti ir šiek tiek nusiramina. Ką gi, *à la soupe comme à la soupe*, visko ten pasitaiko.

Vyšnios

Nuolat atrodo, kad jos verkia. Tai pačios liūdniausios uogos. Kai sugebama verkti taip puikiai atrodant – didelis verkimo menas. Vyšnios yra liūdnosios menininkės, kiek panašios į Amedeo Modigliani. Jei vyšnios gebėtų tapyti, jų paveikslai būtų kaip jo. Suvalgius vyšnias, lieka pusdubenis jų griaučių, kuriuos galima sutraiškyti ir sumesti į degtinę. Nuo to degtinė taip pasipiktins, kad net pakeis skonį ir orientaciją. Taip jai ir reikia, tautos nuodytojai.

Česnakai

Mažieji mūsų draugai. Jei česnakas užseitų į kambarį, kalbėtų labai tyliai, tačiau tu spėtum nubusti ir išgirsti. Ir pajustum, kad nebeturi jokių draugų, tau iš jų liko tik česnakas. Tai yra ištikimas draugas, kiekviena jo skiltelė tą liudija vis iš naujo. Paspaudus česnakui ranką, tavo pirštai dar ilgai kvepia jo gydomuoju prakaitu. Kartais česnakas iš ryto atrodo toksai svajingas, kad pamanai jį visą naktį rašius poeziją apie gimtąją lysvę.

Obuoliai

Tai banalybė, netgi biblinė banalybė. Tačiau obuoliai išsiskiria itin draugišku charakteriu. Kai jau nieko nebelieka, pasikviesk obuolius, jie visad ateis. Sykiu pakvėpėsit ir taps lengviau. Obuoliai kažkuo panašūs į vikingų laivus. Jie juk neskestantys. Iš tiesų juk obuolys ir yra tavo langas į pasaulį. Vos atėjęs į pasaulį obuolys buvo nedičkis, bet dailus žiedelis, o tu į ką buvai panašus? Anot Hemingway'aus – į nuluptą triušį raukšlėtu senio veidu. Taigi.

Žemuogės

Turbūt žemuogės yra vabzdžių porūšis, nes nuolat slepiasi po lapais, kažkur išskrenda, sugeba išskristi net iš mūsų burnų. Žemuogės yra stiprios, gal kiek net isteriškos. Su jomis reikia susitarti, nes susitarus kiekviena isterija gali virsti sapnu ar svajone. Deja, jos neilgaamžės, bet juk visų vabzdžių gyvenimas trumpas.

Salierai ir pastarnokai

Didvyriškos daržovės, esu girdėjęs, bet jau pamiršau kuo. Šiaip ar taip, Kaune yra Salierų ir Pastarnokų gatvės, o tai jau rimta. Saliero galima valgyti ir požeminę dalį, panašią į ištrauktą iš mėšlyno futbolo kamuolį, ir antžeminę, kuri laužiant trakšės tarsi malkos židiny. Skonis bus sodrus, kaip kokio aspirino. O pastarnokai tai visai kitas reikalas. Švelnūs, neįkyrūs, glaustosi prie delno kaip nuplikusios katės. Kai Virgilijus Alekna buvo mažas, jis treniruodavosi svaitydamas peraugusius pastarnokus. Ir tik jų dėka, žiūrėkit, kiek pasiekė.

Burokėliai

Mėgstamiausios Drakulos daržovės. Nes lupant kraujuoja, tarsi luptum ne juos, o savo kumštį, krauju nutaško visą stalą, tad jautiesi šiek tiek mėsininkas. Jei nori raudonai nudažyti savo vestuvinius marškinius, pavirk juos tris valandas su burokėliais. Marškiniai

įgaus burokėlių spalvą, o burokėliai – medvilnės skonį. Geriausia pavirti dar prieš vestuves, nes vestuvėse ir taip kiekvienas atrodo kaip ką tik iš puodo ištrauktas.

Arbūzai

Kai nusiperki patį didžiausią arbūzą, niekaip neįstengi jo parsinešti namo, sveria kaip ratlankis su žiemine padanga. Gali tik parsiridenti. Ridenamas arbūzas baisiausiai pyksta, plūsta tave nevalstybine uzbekų kalba, tad pagalvoji, kad mūsų valstybė jam nė kiek nerūpi, gal jis net pavardes dokumentuose rašo su w. Paskubom parsirinti, griebi mačetę ir skeli arbūzą pusiau. Ir tik tada pamatai, koks gražus ir spalvingas jo vidinis pasaulis. Juk taip ir gyvenime: kartais iš pažiūros žmogus tikras pelėsis, o iš tiesų jis net Flaubert'ą skaitė.

Salotos

Salotos yra bibliografinė daržovė. Vartai visus jų puslapius, pjaus-tinėji, ieškai, gal kur nors bus ISBN'as ar anotacija. Nerandi. Toliau vartai, stebėdamasis, kad ir raidžių nėra. Tik vėliau supranti, kad visas spaustuvės dažas sutekėjo į šaknis, kurios juodos kaip per kelią bėganti katė. Bet šaknų juk neskaitysi. Nesolidu kažkaip.

Daržovių valgiai

Kai pasigamini ką nors iš daugumos čia suminėtų daržovių, tampa labai nejauku. Nes daržovės ten klega, cypauja, ritinėjasi po visą valgį, visiška sumaištis, tarsi vyrų choras „Varpas“, berniukų choras „Ažuoliukas“ ir mergaičių choras „Liepaitės“ vienu metu trauktų mažiausiai penkias Ryčio Cicino dainas. Ligi šiol nežinojote, kodėl susidūrus su daržovių valgiais *tête-à-tête* kartais pasikarti norisi. Taigi va dėl to.

Pagal
<http://www.satenai.lt/2014/08/19/is-gyvenimo-vaisiu-ir-darzoviu/>

- Kurie literatūros temos tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti šia tema?

5. Gyvenimo būdas

„Geriausia tradicija ta,
kuri žmogui yra prasminga.“

Ugnė Matekonytė

▶ Jono Ohmano palinkėjimas
mokiniam

Salomėja Mikolajevič, Agnės Gintalaitės nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

Mokysimės:

- diskutuoti apie gyvenimo būdą;
- pasakoti apie įvairų gyvenimo būdą;
- aptarti, vertinti skirtingą gyvenimo būdą.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

- 1** Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus:
1. Koks literatūros kritikės Jūratės Čerškutės požiūris į šventes?
 2. Kaip svarbiausios šventės pasirinkimą motyvuoja politologas Linas Kojala?
 3. Koks tradicijos pagrindas, anot rašytojos Ugnės Matekonytės, yra tvirčiausias?
 4. Kokią tradiciją svarbiausia laiko režisierius ir žurnalistas Jonas Ohmanas?
 5. Kaip naujas tradicijas kuria scenaristė Lina Jazbutytė?
- Pasikalbėkite poromis, kuri iš pateiktų nuomonių jums artimiausia. Kodėl?

Kuri tradicija svarbiausia?

Miglė Marija Galvonaitė

Kai laužiame kalėdaitį ar daužiame margučius, į savo šventes sąmoningai ar ne išileidžiame tradicijas. Miglė Marija Galvonaitė klausia penkių pašnekovų, ką ši sąvoka reiškia skubotoje ir greitai kintančioje šiuolaikinio žmogaus kasdienybėje.

Kultūra ir visi kiti paveldėjimai

Jūratė Čerškutė,
literatūros kritikė

Žmogaus gyvenimas, kad ir kaip kartais vengtume tai pripažinti ar norėtume išsižadėti, neįmanomas be tradicijos(-ų). Gimdami ateiname į jau susiformavusių tradicijų – religinių, kultūrinių, visuomeninių, valstybinių, galiausiai šeimyninių – lauką. Visas mūsų gyvenimas, jei idėmiai į jį išsižiūrėsime, klotas paveldėjimais. Vertybių, laikysenų, elgsenos kodų, bendravimo būdų, gal net likimo ar profesijos trajektorijų.

Tradicijos per amžių amžius buvo ir bus pastovumo perspektyva, sykiu ir savotiškas automatizmas, tas amžinasis „taip reikia, nes visi taip daro, nes ką gi žmonės pasakys“. Dar kitaip šį fenomeną veikiausiai galime pavadinti lengvuoju tradicijų teroru. Ir jis labiausiai susijęs su svarbiausiomis metų šventėmis, kurios raudonai žymimos kalendoriuose. Išsprūsti iš jų tinklų beveik neįmanoma, bet syki tai padarius, apima nuostabus laisvės ir buvimo kitur pojūtis.

Mano santykis su tradicijomis niekaip neįteisintas – be abejonės, esu, kaip ir visi, priklausoma nuo didžiųjų religinių ir svarbiausių šeimos tradicijų, tačiau širdžiai mielesnės ir smagesnės asmeninės, slaptosios, gyvenimo kasdienybei teikiančios gracingų ir įkvepiančių atramų. Esu kultūros žmogus, tad neišvengiamai nuolat esu tradicijoje, bet ją, tiesa, pamažėle imu permąstyti, perdėliodama kiekvieną paveldėjimą.

Man atrodo, kad dabartyje funkcionuojančios tradicijos jau seniai tapusios automatiškais veiksmiais, nereflektuojant jų ir nesukuriant dabarčiai būdingos magijos ir gal net rituališkumo. Kita vertus, jei senoji tradicija taps labai dabartiška, ar neatsitiks taip, kad bus sugriauta pamatinė jos funkcija – būti senamadišku pastovumo bastionu, įkvepiančiu daugybę karų, ieškojimų, naujų judėjimų?

Jeigu reikėtų įdaiktinti šventišką tradicijos raišką, man tai būtų... šampanas! Tas amžinas tradicijoms būdingas, jas burbuliukais saugantis atributas, išlaikęs ne tik auksines šloves, bet ir visus karo bei negandų išbandymus, atkakliai likęs tradicišku gyvenimo, jo švenčių, įvykių atributu bei simboliu. Perduodamu iš kartos į kartą visų tradicijų pinklėse.

Lietuvos himno giedojimas

Linas Kojala,
politologas

Šiandieniam žmogui tvirtos tradicijos reikalingos kaip niekad anksčiau. XXI a. daug neapibrėžtumo, blunkančių identitetų, kintančių tarpusavio santykių, tad jos yra vienas būdų nepasiklysti, netapti tik atomizuota detale. Jos padeda žmogui apibrėžti save laiko ir erdvės perspektyvoje, taip pat pažymi jo santykį su aplinka – nuo mikrolygmens šeimoje iki makrolygmens valstybėje ar kultūroje.

Vaikystėje ar paauglystėje daugelis tradicijų gali atrodyti mechaniškos: susėdimas Kūčių vakarą prie stalo su dvylika patiekalų, valstybinės šventės, kasmetės šeimos atostogos toje pačioje vietoje. Ilgainiui imi suvokti, kodėl šie dalykai svarbūs ir kokia tikroji jų prasmė. Tam reikia laiko. Taip išgryninamos tikrosios, vertingiausios tradicijos.

Brandus žmogus savo gyvenime turi atramos taškus, kurie formuoja jo pasaulėžiūrą, vertybes. Tradicijos padeda tiems atramos taškams atsirasti. Žinoma, tradicija tradicijai nelygu, tad svarbu mokėti atsirinkti tai, kas reikšmingiausia, o ne manyti, jog viskas, kas vadinama šiuo žodžiu, yra nepakeičiama ir savaime gerai.

Traducija negali tapti mechanišku, ritualiniu kokio nors veiksmo atkartojimu, nes tuomet ji praranda savo esmę. Nemanau, kad tradicijos yra konstanta – jos gali įgyti naujų formų, keisti turinį, bet

išlaikyti esminę idėją. Pavyzdžiui, valstybinės šventės Lietuvoje evoliucionuoja, iš perdėtai formalaus rūbo jos po truputį tampa bendruomenišku reiškiniu.

Politiniai procesai, kuriuos analizuoju, neišvengiamai susieti su įvairiomis tradicijomis, jie būtini taisyklėms išlaikyti ir stabilumui užtikrinti. Diplomatiijoje, tarptautinėje politikoje, protokolo reikalavimuose itin daug nerašytų, bet reikšmingų taisyklių. Pavyzdžiui, JAV prezidentas kasmet, artėjant Padėkos dienai, „išgelbėja“ kalakutą. Gali atrodyti keistai, bet tai kuria tęstinumą, bendruomeniškumą.

Man labai patinkanti tradicija – Lietuvos himno giedojimas per Valstybės dieną tuo pat metu visame pasaulyje. Ji įsimintina dėl kelių priežasčių: pirma, parodo, kad galime valstybei svarbią dieną minėti kitaip, sujungdami skirtingas kartas, įvairius pasaulio kampelius, susiburdami bendruomenėse, to nepaversdami tik formalistinėmis kalbomis. Antra, tai gyva ir evoliucionuojanti tradicija, galinti įgyti vis kitų formų, išnaudoti kintančias technologijas, bet išlaikyti tą pačią esmę – Lietuva yra visų mūsų namai, kad ir kas ar kur būtume. Neabejoju, jog ir ateityje tai darysime, nors nebūtinai taip pat kaip šiais metais.

Ta, kuri prasminga žmogui

Ugnė Matekonytė,
keliaujanti rašytoja

Daugelis senųjų tradicijų, švenčių pagrįstos religija. Šiais laikais, religijos veiksniai blėstant, tokių švenčių šaknys pamažu silpsta. Jei Lietuvoje būtų galima rasti kitą švenčių prasmę, pavyzdžiui, suvokti jas kaip šeimos susibūrimą, tai būtų daug stipresnis tradicijų pagrindas, su kuriuo gali sieti save.

Nors, žvelgdama iš savo perspektyvos, manau, jog senosios tradicijos šiuiolaikiniam žmogui dažnai nebeaktualios, nes tęsiamos tik todėl, „kad taip reikia“, vis dėlto, jei žmogus turi tradicijų, jo gyvenimas tik pagražėja.

Geriausia tradicija ta, kuri žmogui yra prasminga. Nesvarbu, ji – asmeninė ar paremta religiniu, istoriniu pagrindu. Svarbiausia, kad žmogus pats norėtų ją turėti. Kai pats susikuri tradiciją, joje matai prasmę, ji suteikia nostalgijos, prisiminimų jausmą, tau gera jos laikytis.

Aš laikausi pačios susikurtų tradicijų, kurių idėjų kyla kelionėse ar iš asmeninių patirčių. Pavyzdžiui, kiekvieną savaitgalį su vyru internete žiūrime amerikietiškojo futbolo rungtynes, nors Lietuvoje tai retas reiškinys. Šią tradiciją atsivežiau iš Teksaso. Daug metų bandžiau suvokti, kokia šio žaidimo prasmė, suprasdavau tik tiek, kad į aikštelę atbėga būrys vyrų, visi krinta į krūvą, o po ja guli

kamuolys. Kai pagaliau kažkas išaiškino amerikietiškojo futbolo esmę, mane aplankė nušvitimas, ir perėmiau rungtynių stebėjimo tradiciją. Tai man kelia savotišką nostalgiją ir primena kelionę.

Su vyru turime ir kitų tradicijų. Šalia mūsų namų šeštadienio rytais veikia turgelis. Šiltuoju metų laiku smagu atsikelti anksčiau ir nueiti ten prisirinkti uogų, daržovių. Kiekvieną savaitgalį taip pat važiuojame valgyti vėlyvųjų pusryčių į „Uokną“. Tai mums – prasminga, nes kaip tik ten jų drauge ragavome pirmą kartą. Darbuotojai mus jau pažįsta, žino, ką užsisakysim, tad tereikia pasakyti: „Mums kaip visada.“

Taip pat švenčiame 13-ą dieną, kada susipažinome. Pirmaisiais metais vienas kitam rašėme laiškus. Keisčiausia, tai padarėme net nesutarę. Šiomet tądien einame kur nors vakarieniauti – vis į naują vietą, kurioje nesame buvę. Manau, kad kiekvienais metais ta 13-os dienos tradicija kuo nors skirsis, bet pati diena vis tiek bus švenčiama.

Apibrėžianti ir kurianti sąsąją

Jonas Ohmanas,
režisierius, žurnalistas

Nuo tradicijos nepabėgsi, ji bus visada. Naivu manyti, kad galime gyventi be jos. Įpročiai, papročiai reikalingi, nes juose užkoduoti elgesio modeliai, vertybės – tai, ką norime perduoti vaikams ar anūkams, ateities kartoms. O ir pačiai visuomenei reikia tam tikro pastovumo, susiformuojančio per tradicijas. Kai kurios jų bendruomenei ne tik naudingos, bet ir gyvybiškai būtinos.

Palyginti modernią sąvoką „demokratija“ taip pat galima vadinti tradicija. Demokratinės valstybės perduoda žinią, kad žmogus, pilietis turi teisę dalyvauti sprendžiant svarbius valstybinius klausimus. Ir, atvirksčiai, jei jis jaučia, kad neturi tokios įtakos, ima kurti jau visai kitokią, kartais net kenksmingą tradiciją.

Demokratijos stokojančiuose režimuose daug prasmingesnės tampa šeimos ir grupės, klano lojalumą parodančios tradicijos. Tai darkart įrodo, kad žmogui jos bet kuriuo atveju svarbios, ir šis viena ar kita forma siekia jas atrasti, būti lojalus.

Svarbiausia tradicija yra ta, kuri apibrėžia individą ir padeda jam rasti bendrą kalbą su bendruomene, skatina mylėti ir gerbti aplinkinius. Tradicijos turi sukurti sąsąją, sudaryti galimybę jungtis, susivienyti kaip kolektyvui.

Valstybė man – lojalumo vinis. Joje galiojančios tradicijos nėra susikurtos žmogaus, jos – įdiegtos. Keista, kai žmonės sako, kad jie viską nusprendė patys. Juk didžiąja savo esybės dalimi esame

mus supančios aplinkos produktas. Per tradicijas, apibrėžiančias, kas esi, ką darai ir kas buvo daroma iki tavęs, išreiškiama tapatybė.

Šiuolaikiniai žmonės tradicijų perspektyvoje ieško vien aktualumo veiksnio, ir tai, mano nuomone, nėra gerai. Dėl to vėliau kyla didesnių problemų. Kad asmuo būtų visavertiškai brandus, jam turėtų būti aktualios tiek senosios, tiek moderniosios tradicijos.

Gyvename ir dabar, ir praeityje, kartais net daugiau, nei tai norime pripažinti. Aklai priimti senąją tradiciją, nes taip darė protėviai, neprotinga. Tiesiog kuo geriau suprantama, iš kur tradicijos kyla, kiek tai prisideda prie bendruomenės formavimo, tuo jos tampa prasmingesnės, o jų perdavimas ateities kartoms – sklandesnis.

Natūraliai susikurta

Lina Jazbutytė, scenaristė

Labai svarbu įsivardyti, kas yra tradicijos. Dalis jų perduodamos iš kartos į kartą. Kitos susikuriamos, grupėje sutariant atlikti tam tikrą veiksmą pakartotinai. Toks susitarimas kyla iš vidinio jausmo, motyvacijos ir nebūtinai yra senovės palikimas.

Vaikystėje tradicijos laikomos nekvestionuojama norma. Paauglystėje, kai sparčiai formuojasi asmenybė, pradedama priešintis viskam, ką kiti nustatė kaip standartą. O subrendus, atsiradus naujiems vertybiniais požiūrių kampams, tradicijos ir požiūris į jas pakinta. Vis dar sėdu prie Kūčių stalo, bet labiau iš pagarbos, o ne dėl vidinio noro.

Greta šių senų tradicijų atsiranda ir naujų, kurios man asocijuojasi su artimais žmonėmis ir drauge susikurtu įvykiu ar veikla. Pasikartojančius įvykius ar smagias akimirkas stengiuosi paversti tradicija, kad tai turėtų tęstinumą. Pavyzdžiui, su buvusiomis bendradarbėmis pirmadienio vakarais žaidžiame smiginį ar per šventes su senais mokyklos draugais susitinkame mano bute.

Tradicija ugdo įsipareigojimą ir pagarbą, ji – daugiau nei susitarimas, tai vienijantis, ugdantis renginys ar reiškinys. Jei tradicija kyla iš bendro noro ją turėti ir jos laikomasi, tai sukuria nemažai pridėtinės vertės: sujungia skirtingus žmones bendrai veiklai, gali suvienyti retai susitinkančius, gyvenančius svetur skatina jaustis savo gimtinės dalimi.

Manau, kad geriausios tradicijos kyla iš vidinio noro. Mėgstu tai, ką patys kolektyve susikuriame natūraliai, neprimetant vadovams ar sistemai. Tokios tradicijos įpareigoja, bet ir kelia gerą emociją. Ar tai būtų sutarimas visiems kartu ryte papusryčiauti, ar kaip kitaip praleisti laiką drauge – visa tai vienija.

- Patvirtinkite arba paneikite teiginius.
 1. Tradicijos turi sukurti sąsają, sudaryti galimybę jungtis, susivienyti kaip kolektyvui.
 2. Dabartyje funkcionuojančios tradicijos jau seniai tapusios automatiškais veiksmais.
 3. Per tradicijas, apibrėžiančias, kas esi, ką darai ir kas buvo daroma iki tavęs, išreiškiama tapatybė.
 4. Tradicija sujungia skirtingus žmones bendrai veiklai, gali suvienyti retai susitinkančius, gyvenančius svetur skatina jaustis savo gimtinės dalimi.
 5. Aklai priimti senąją tradiciją, nes taip darė protėviai, neprotinga.

- Pasikalbėkite poromis, kurios tradicijos jums yra svarbiausios. Kodėl?

- Papasakokite apie šias tradicijas.

- 2 Perskaitykite rašytojo Gendručio Morkūno mintis apie tai, kokią knygą norėtų parašyti, ir trumpą ištrauką apie jo vaikystę. Poromis pasikalbėkite, kokios vertybės svarbiausios G. Morkūnui.

Kokią knygą turėčiau parašyti, kad galėčiau sakyti: o dabar galiu ramiai mirti? Nelabai žinau, kokia ta knyga turėtų būti.
Gal tokia, kurią perskaitytų tik du žmonės? Perskaitytų ir vienas kitam pasakytų: ši knyga – man. O antrasis su pirmuoju sutiktų.
Ir visi trys būtume laimingi.
Gal tada būtų galima mirti?
Nežinau...

Augome trise: mergina ir du vaikinai. Brolis Sigitas ir sesuo Angelė jaunesni už mane, tačiau regzti visokiausius šmokslus prieš mane jiems tai netrukdė. Tėtis buvo miškakirtys. Patyręs, visada aplipęs pjuvenomis ir kvepiantis benzininio pjūklo tepalu. Mama žiemomis megzdavo be galo jaukius megztinius, o vasaromis ravedavo mažyčių pušelių ir eglių daigynus ir rinkdavo pušų sakus. Žinokite, karštą vasaros dieną pušyne rinkti sakus yra beprotiškai sunkus darbas.

Dar būtinai turiu paminėti senelę. Ji buvo perėjusi visus šio pasaulio pragarus, žaibiškai užkurdavo krosnį, buvo nuostabi uogautoja ir skaniausių pasaulyje skrylių virėja, siaubingai bijojo bičių ir tarsi burtininkė mokėdavo nuraminti vaikus, kad ir kas jiems būtų atsitikę. Pirmasis pasibaisėjimas gyvenime mane ištiko vieną pavasarį išgirdus, kaip senelė skaičiuoja, kiek metų jai iškukuos jos sodintoje liepoje tupinti gegutė. Tada suvokiau siaubingą dalyką – kada nors senelė turės mirti.

Kokiam nors užklydėliui (dažniausiai tai būdavo tetulės iš miesto) klausiant, ką myliu labiausiai, jausdavausi labai nesmagiai. Ir todėl, kad matydavau, jog atsakymas klausėjui visai nerūpi, ir dėl to, kad mylėjau visus vienodai, ir todėl, kad suaugusiųjų tokių dalykų niekas neklausinėdavo. Atvirai sakant, jokių kalbų šeimoje apie meiles ir nekildavo, viskas būdavo aišku be žodžių. Mes tiesiog gyvenome. Tėčio žingsniai, jam grįžus vakare po darbo, ar mamos žvilgsnis, kuriuo ji permesdavo mus, parbėgusius iš lauko, viską pasakydavo ne tik apie meilę.

Pagal
Gendrutis Morkūnas. *Švęsti kosmose ir tvarte. Eseištika ir bičių bei bendražygių atsiminimai*. Sud. Andrius Navickas. Vilnius: VŠĮ „Bernardinai.lt“, 2010

3 Perskaitykite tekstą ir pabaikite sakinius.

Minimalizmo pramonė ir jos kūrėjai

Kiek daiktų žmogui reikia, o kiek – tik norisi? Ir ar norisi yra mažiau svarbu už reikia? *Inga Rakauskaitė* susiruošia patyrinėti minimalizmo ir netikėtai aptinka visą reiškinių pramonę.

Kai planavau kraustytis iš erdvesnio būsto į mažesnį, buvau jau beveik minimalistė. Keli didžiuliai šiukšlių maišai pūpsojo prikimšti gerų, tvarkingų, bet nereikalingų ir nenaudojamų daiktų. Daugiau jokių vietų užimančių griozdiškų virtuvės rakandų, vien tik dėl sentimentų laikomų suknelių, jokių kvailų, vien nuotaikai pakelti skirtų pirkinių. Iš *YouTube* sklindantys vienos minimalistų poros balsai entuziastingai man pritarė, kad elgiuosi teisingai.

Netrukus situacija truputį pasikeitė. Paaiškėjo, kad kraustausi ne į mažesnį, bet netgi į šiek tiek didesnį būstą. Maža to, jame yra sandėliukas. Ir tai iš karto pakeitė į šiukšlių maišus sumestų daiktų statusą. Kokteilių plaktukas iš „beveik nenaudojamo“ tapo „retkarčiais reikalingu“. Paltas, kurio nevilčiau porą sezonų, – tiesiog laukiančiu savo valandos. Krūva senų kompaktinių diskų – „reikalingais peržiūrėti ir atrinkti“ (namie net nebeturiu jokio įrenginio, kuriuo būtų galima paleisti kompaktinius diskus, betgi gal kada įsigysiu). O, tos mielos kalbos vingrybės! Esu tikra, kad *Homo sapiens* nebūtų sukūręs ir dešimtadalio visų esamų žodžių, jei jų neprireiktų vis naujai savęs pateisinti ir išteisinti. Ačiū vienam pirkėjui iš skelbimų portalą, kuris operatyviai spėjo atvykti ir išsivežti seną muzikinį centrą, nes užklupus silpnumo akimirksniu būčiau turbūt pasiėmusi ir jį.

Kai kuriuos daiktus iš tiesų prikėliau antram gyvenimui ir neįsigailiu. Kiti ir toliau liko riogsoti saugioje sandėliuko tamsoje, nežeisdami mano akių. Bet minimalizmo sėkla, pasėta prieš pat kraustantis, sudygo. Ir davė šiokių tokių vaisių. Gal tik ne visai tokių, kokių tikėtusi profesionalūs minimalistai. Apie pastarųjų egzistavimą net neįtariau, kol užkliuvau už vieno jų reklamos socialiniame tinkle. Bet kaip kitaip pavadinti žmones, kurie iš minimalizmo idėjos susikūrė visą karjerą? Įrašai socialiniuose tinkluose, vaizdo klipai jau minėtame *YouTube*, knygos, paskaitos, net dokumentiniai filmai – apie minimalizmą šiandien kalbama maksimaliai daug. Todėl pirminį mano įkarštį pačiai perimti šią gyvenseną pakeitė smalsumas – kaip ilgai galima kalbėti apie tai, kad mažiau daiktų yra geriau?

Jei – kaip ir aš iki šiol – manote, kad tam pakaks kelių savaičių, būsite nustebinti. Kai kurie minimalistai *YouTube* savo kanalus kuria jau ketverius ar penkerius metus. Žinoma, turiniu, telpančiu į

sakinį „mums reikia mažiau daiktų“, begalinės interneto gerklės neužkimši. Todėl daugelis jų savo transliacijas pildo sveikos mišybės, aktyvaus laisvalaikio ir panašia tematika. Tačiau klausantis minimalistinei gyvenimui skirtų įrašų tenka konstatuoti, kad visi jie tampa nuobodžiai panašūs. Ir tai – bent manęs – anaip tol nemotyvuoja. Priešingai – net šiek tiek supykdo. Jeigu šiandien dažną mūsų labiau nei daiktų gausa atakuoja nesustabdomas informacijos srautas, ar nevertėtų minimalizmo tendencijos įdiegti ir čia? Pavyzdžiui, pagalvoti, ar tikrai turiu pasakyti ką nors naujo ir svarbaus, ar viso labo tik pasipuošiu baltais drabužiais, atsisėdu stilingoje aplinkoje ir su šypsena sakau: „Minimalizmas yra kelias į laimingesnį gyvenimą“?

Ta laimingesnio gyvenimo idėja, beje, man buvo vienas didžiausių išankstinių skepticizmą įdiegusių (ir jį patvirtinusių) aspektų. Daugybės *jutuberių* kelias į minimalizmą, pasirodo, prasidėjo štai taip: „Buvau nelaimingas ir turėjau daug daiktų. Tada supratau, kad laimė – ne daiktuose. Atsikračiau jų ir tapau laimingas.“ Primena lėkštukas savipagalbos knygeles, kurias paprastai apeinu iš tolo. Ar būsimasis minimalistas iš pradžių privalo jaustis nelaimingas? O jeigu toks ir jaučiasi, ar tikrai atsakymo reikia ieškoti daiktų skaičiuje?

Kita vertus, minimalistinį gyvenimo būdą propaguojantiems (ir iš to gyvenantiems) žmonėms tenka beveik neišsprendžiamas iššūkis – turint vis mažiau daiktų kurti vis naują turinį. Ir tuomet prasideda išsisukinėjimas: štai viena mergina kaupia stirtas indų, nes mėgsta gaminti ir įamžinti savo patiekalus. O tam, žinia, reikia vis naujų staltiesių, lėkštelių, puodelių, šakučių ir servetėlių žiedų. Kita yra minimalistė, bet domisi fotografija, todėl nesidrovėdama tempia vis naujus gadžetus į namus kaip visiška maksimalistė. Trečioji domisi minimalizmu, bet domisi ir mada. Ji pasididžiudama rodo savo pustuštę spintą, bet spėju, kad ji – kaip ir aš – turi sandėliuką. Nes visi nauji įvairių spalvų, raštų ir faktūrų drabužiai, kuriuos mergina vilki savo *vloguose*, niekaip neįsipaišo į tą monochrominį vos kelių suknelių ir palaidinių rinkinį, demonstruojamą drabužinėje. Akivaizdu, kad pomėgiams minimalizmo taisyklės negalioja. Kaip ir troškimui bet kokia kaina didinti sekėjų ir prenumeratorių skaičių.

Virtualiame pasaulyje kiekviena minimalistinė diena atrodo (tiksliau, yra mums rodoma) išgryninta iki tobulumo. Žiūrint tuos itin estetiškus vaizdo įrašus nesunku įtikėti, kad jei turėsiu tik du puodelius ir dvi lėkštes, vienus džinsus ir dvejus marškinius, mano gyvenimas bus lengvas, paprastas ir nekomplikuotas. Bet pats gyvenimas, žinia, paprastai turi savo planų. Džinsus savo drabužinėje pasilikau tik vienus, tačiau mano kasdienybė vis labiau primena ne minimalistines Arvo Pärto kompozicijas, bet visus Antonio Vivaldi „Keturiis metų laikus“. Ypač trečiąją „Vasaros“ dalį.

Laiko, kurį praleidau internete bandydama suprasti minimalizmą, nelaikyčiau iššvaistytu. Kai kurie išgirsti faktai ar nuomonės

paskatino atidžiau, kritiškiau ir reikliau vertinti būsimus pirkinius, o kartais ir apskritai jų išvengti. Prancūzų dizainerė Justine Leconte, kovojanti už etišką madą ir prieš beatodairišką vartojimą, pastebi, kad prieš šimtą metų europietė vidutiniškai turėjo 30–40 drabužių. Šiandien kiekvienos mūsų drabužinėje statistiškai yra daugiau nei 150 aprangos vienetų. Britė Jessica Rose Williams, išpažįstanti kapsulinės spintos idėją, teigia, kad dalis *influencerių* savo sekėjams socialiniuose tinkluose su tuo pačiu drabužiu pasirodo daugiausia tris kartus – vėliau jis tiesiog išmetamas. Tai, kas pigu ir nekokybiška, bet nauja, pakeitė tvaresnes, brangesnes, labiau saugomas spintos brangenybes. Ir dar smarkiau įsuko beprotišką vartojimo ratą.

Savo drabužinę persikrausčiusi gerokai sumažinau (tiesą sakant, ne be minėtų tinklaraštininkų įtakos). Visai nenaudojami virtuvės prietaisai, nežinomos paskirties laidai ir įskilę puodeliai keliavo į šiukšliadėžę. Ten pat skrido ir minimalistų duoti patarimai atsi-kratyti knygų bei senų žurnalų. Bet tikrąjį minimalizmą radau ten, kur to visai nesitikėjau, – viename Lietuvos vienuolynų. Kambaryje, kuriame kelioms dienoms apsistojau, buvo tik lova, spintelė, koridoriaus gale – dušas. Taip pat daug tylos, vienatvės ir erdvės apmąstymams. Kavos puodelis ryte, palikęs telefoną užrakintame kambaryje, ir priešpiečiams suvalgytas neplautas obuolys iš sodo. Ironiška, bet išjungusi visus minimalistų kanalus visuose turimuose įrenginiuose aš buvau arčiausiai minimalizmo.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/minimalizmo-pramone-ir-jos-kurejai/>

1. Prieš keldamasi į naują būstą straipsnio autorė
2. Jos požiūris pasikeitė, kai
3. Kai kuriuos senus daiktus, persivežtus į naują būstą, Inga
4. Su lengva ironija autorė rašo apie
5. Klausydamosi minimalistinei gyvensenai skirtų įrašų, Inga Rakauskaitė
6. Straipsnio autorė skeptiškai žiūri į

7. Minimalizmo taisyklės negalioja, kai
8. Turėti mažai daiktų nereiškia
9. Bandydama suprasti minimalizmą, I. Rakauskaitė
10. Tikrąjį minimalizmą I. Rakauskaitė rado

- Raskite tekste ironiškų frazių ir aptarkite poromis ironijos raišką.
- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:
 1. Maišai pūpsojo.
 2. Kalbos vingrybės.
 3. Užklupo silpnumo akimirka.
 4. Antram gyvenimui prikėlė.
 5. Gerklės neužkimši.
 6. Minimalizmo sėkla sudygo.
 7. Apeina iš tolo.
- Sugalvokite sakinių su šiais pasakymais.

- 4 Perskaitykite Ilzės Butkutės nuomonę apie darbus, kurių konkrečių rezultatų negalime pamatyti. Pritarkite arba paprieštaraukite I. Butkutės mintims.

Manau, kad XXI amžiuje mes labai mažai ką besukuriame rankomis, ir tai – tam tikra problema. Tiek „darbo“ vyksta kalbų, laiškų, žinučių, informacijos vartojimo ir perdavimo lygmenyje – tiek dėmesio, tiek laiko, tiek energijos suryja procesai, kurie dienai baigiantis niekaip neįsikūnija. Būna, kad ir pati pusę dienos plūkiuosi su kokiomis ataskaitomis, ir tos dienos vakare jaučiuosi labai pavargusi ir *nieko nepadariusi* – nors kažką tikrai dariau, *sukandusi dantis*, ne vieną valandą. Tai aš vos iškenčiu pusdienį, o kaip jaučiasi tie, kurie dirba tokį darbą kasdien?

Dažniau taip darbo dieną leidžiantys žmonės turbūt ir ilgiau nemato savo darbo rezultatų. O tai ilgainiui dalį jų greičiausiai varo į nepaaiškinamą neviltį. Bent jau mane darbai be vaisių – tikrai varo.

Manau, tai viena priežasčių, dėl ko tiek rankdarbiai, tiek žemdirbystė (tegul ir tik savo malonumui, tegul tik gamtinė) mūsų amžiuje išgyvena savotišką renesansą. Jaučiu, kad žmonės yra išsiilgę matyti rezultatus – matyti kažką, ką sukūrė, nuveikė, nudirbo, pakeitė.

Viena bičiulė man taip pat sakė, kad rankų darbas – kas nors, ką sukūrėme savo rankomis ir ką galime matyti, paliesti, – padeda atgauti prarastą energiją. Gal būtent dėl to po darbo dienos kai kurios moterys mezga, neria?

Žoliavimas, matyt, man yra būtent toks procesas – padedantis atgauti prarastą energiją. Aš ne tik jaučiu, kad *darau kažką realaus*, bet dar ir to rezultatais mėgaujuosi visus metus – iki kitos vasaros.

Pagal

<http://www.ilzes-dirbtuves.lt/13-zoliavimo-dziaugsmu-arba-paezeres-kvapai-puodelyje/>

- Kokia veikla jums atrodo prasminga? Kodėl?

- 5** Perskaitykite interviu su aplinkosaugos ir darnaus vystymosi specialiste. Pasitarkite poromis, kuo šis interviu jums pasirodė naudingas. Kurioms mintims pritartumėte, kurioms – prieštarautumėte?
- Patvirtinkite arba paneikite teiginius.
 1. Deja, šiuolaikinėje visuomenėje mes dažnai buvimo džiaugsmą *užkemsame* turėjimo džiaugsmu, tai yra renkamės vartojimą.
 2. Atsakingo vartojimo esminis principas – pirkti tai, ko iš tikrųjų reikia, ir tiek, kad būtų patenkinti poreikiai.
 3. Kasdien *balsuojame* savo pinigine – ką perkame, tą mums ir gamina.
 4. Siekiant pritaikyti *nulį atliekų (zero waste)* kasdiniame gyvenime, svarbu, kad naudojant produktus atliktų kuo mažiau atliekų, jas galima būtų antrą kartą panaudoti.
 5. Kiek visuomenė yra dvasiškai turtinga, išsilavinusi – tiek ji ir atsakinga už aplinką.

Ekspertė apie besaikį vartojimą: „Statistinis žmogus kasdien naudoja iki 200 cheminių medžiagų“

Pasak aplinkosaugos ir darnaus vystymosi specialistės, VšĮ Baltijos aplinkos forumo ekspertės Audronės Alijošutės-Paulauskienės, dėl augančio žmonių vartojimo gamtos ištekliai tampa vis ribotesni, o kartu didėjanti aplinkos tarša kelia pavojų visai planetos ekosistemai, taip pat ir žmonių sveikatai.

Organizacija „Global Footprint Network“ kasmet fiksuoja „ekologinės skolos dieną“, kai žmonija išnaudoja Žemės resursus (vandenį, dirvožemį, augmeniją ir t. t.), galinčius atsinaujinti per tuos metus. 2018-aisiais tai įvyko rekordiškai anksti – rugpjūčio 1-ąją.

„Nors pastaraisiais 50–70 metų išgyvenome spartų technologinį progresą, aplinkos kokybė negerėja tokiu pačiu tempu – tai didelės taršos laikmetis“, – sako A. Alijošutė-Paulauskienė.

Kokie šiandien yra labiausiai aplinką teršiantys veiksniai, sukeliami namų ūkių, žmonių veiklos?

Manoma, kad didžiausias aplinkos teršėjas yra pramonė, visgi dar didesnę poveikį darome mes, pirkdami pramonės pagamintus daiktus. Taip pat pramonę kaltiname dėl prastos oro kokybės – tačiau viena to esminių priežasčių yra kūrenimas kietuoju kuru, kuris neigiamai veikia ir aplinką, ir žmogų.

Ir, nors šiandien žmonės piktinasi, kad bus apmokestintas kietasis kuras, būtent dėl jo didėja oro tarša, ypač – slėningose vietovėse, o miestuose susidaro smogas. Deja, dažnu atveju galvojant apie socialinę problemą (tai, jog nėra pinigų ekologiškesniam kurui įsigyti), yra pamirštamas ekologinis aspektas, neįvertinamas taršos poveikis sveikatai.

Kitas opus veiksnys – cheminės medžiagos, naudojamos buityje. Cheminių medžiagų naudojimas (taip pat ir netinkamai išmetamos jų atliekos) turi didelę įtaką vandens, dirvožemio, biologinės įvairovės kokybei, kadangi dalis tų medžiagų yra patvarios ir lengvai pernešamos, kaupiasi gyvūnuose, augaluose. Dėl to ir nerekomenduojama dažnai valgyti kai kurių jūrinių žuvų rūšių.

Statistinis pilietis savo namuose panaudoja apie 100–200 skirtingų cheminių medžiagų per dieną. Žmonės dažnai tuo netiki, bet jei paskaitytume dantų pastos, šampūno, indų ploviklio, kvepalų, kosmetikos sudėtį; pridėtume visas tas medžiagas, esančias maiste, kurį valgome, arba gaminiuose, kuriuos naudojame (dalis medžiagų išsiskiria vartojant), – nustebtume.

Problema ta, kad mes dar neturime pakankamai tyrimų, kurie tiksliai nurodytų, kiek tas – kad ir nedidelis – medžiagų kiekis veikia mūsų organizmą bei gyvenimo kokybę, aplinką.

Daug kalbama ir apie maisto industrijos įtaką aplinkos taršai. Ką jūs pasakytumėte?

Viena iš aktualiausių problemų yra per didelis mėsos vartojimas, skatinantis intensyvaus žemės ūkio, kuriame naudojama daug cheminių medžiagų, plėtojimą. Intensyvus, tradicinis žemės ūkis itin prisideda prie eutrofikacijos (reiškiny, kada į vandens telkinius patenkančios cheminės maistinės medžiagos sukelia ekosistemos kitimo procesus, pvz., vandens „žydėjimą“), taip pat daro žymų poveikį dirvožemio, biologinės įvairovės kokybei.

Kaip apibrėžtumėte vartotojiškumą ir jo sąveiką su aplinkos tarša?

Čia susiduriame su filosofine problema – „turėti ar būti“. Deja, bet šiuolaikinėje visuomenėje mes dažnai tą buvimo džiaugsmą užkemšame turėjimo džiaugsmu, tai yra renkamės vartojimą.

Šiandien turbūt visa ekonomika yra pagrįsta vartotojiškumu: pardavėjas nori parduoti daugiau, atitinkamai kuriama tam tikra aplinka, kur pirkėjas yra skatinamas kuo daugiau pirkti; kuriami daiktai yra neilgaamžiai, dažnai – sunkiai perdirbami. Tai lemia, jog išmetame vis daugiau atliekų, o kaip jas efektyviai perdirbti – nežinome, todėl jos kaupiasi ir didina aplinkos taršą.

Pavyzdžiui, vartotojai yra skatinami vos ne kas dvejus metus pirkti naują (gražesnę, stilingesnę) kompiuterį, tačiau šiandien elektrotechnikos perdirbimo efektyvumas yra labai mažas (efektyviausiai panaudojami tik brangieji metalai). Kitaip tariant, tokių produktų gamybai sunaudojama daug išteklių ir energijos, o po to jie tiesiog išmetami.

Nenorėčiau sakyti, kad, bandydami priešintis vartotojiškumui, turėtume sugrįžti prie gyvenimo atsisakant visko. Tačiau, pavyzdžiui, šiandien jaunam žmogui, gyvenančiam mieste, tikrai neverta pirkti automobilio: jis gali važinėti dviračiu, viešuoju transportu, o esant reikalui išsinuomoti mašiną pagal paskirtį. Tai yra dalijimosi ekonomika – turime suvokti savo daromą antspaudą, jo poveikį gamtai ir dėl to stengtis ieškoti kitų būdų poreikiams patenkinti.

Atsakingas (tausojantis) vartojimas yra viena iš dabar populiarių ekologinių tendencijų. Kokie jo principai ir kaip juos galima pritaikyti kasdieniame gyvenime?

Šiandien nuėję į kokios nors šeimininkės virtuvę pamatytume maždaug 4 virtuvinius elektrinius prietaisus, įvairius maišymo indukus, įrankius ar tiesiog per išpardavimus įsigytus nereikalingus daiktus. Tuo metu atsakingo vartojimo esminis principas – pirkti tai, ko iš tikrųjų reikia, ir tiek, kad būtų patenkinti poreikiai. Kitaip tariant, minimalistinis gyvenimo būdas yra atsakingo vartojimo ašis.

Kaskart perkant daiktus reikėtų sau atsakyti: kodėl tai perku? Ar man to reikia, ar aš to tiesiog noriu? Galbūt šis daiktas suteiks man šiandien džiaugsmo, bet kiek ilgai aš jį naudosiu? Galbūt savo namuose jau turiu kažką, kas galės atlikti tą pačią / panašią funkciją? Kiek reikėjo medžiagų, energijos, kad pagamintų šį daiktą, kuo jis taps, kai man jo nebereikės, ir kur aš jį dėsiu (pvz., ar pavyks perdirbti)?

Pagalvokime – juk ir taip daug daiktų mūsų namuose tiesiog „vagia“ vietą, reikalauja priežiūros.

Taip ir su maistu: jei mes turime namuose produktų, iš kurių galime pasigaminti valgyti, kam pirktis dar daugiau maisto? Arba, jei važiuojame automobiliu į darbą vieni, gal verčiau kartu prigriebti kaimyną ar kolegą?

Atsakingas vartojimas taip pat orientuojasi į tai, jog žmogus pirktų ekologiškas, aplinką tausojančias prekes. Rinktųsi gamintojus, kurie galvoja apie savo gamybos poveikį aplinkai. Tarkime, įmonė savo gamybos procesą pakeitė taip, kad gaminamame produkte nebėra endokrininę sistemą ardančių medžiagų, gaminys turi ekoženklą – tačiau ar mes, vartotojai, palaikome tokią įmonę?

Apibendrinama patarčiau įsivardyti prioritetus ir pagal savo gyvenimo būdą mažinti tai, ko turime / naudojame / vartojame per daug bei kaskart apsvarstyti pirkinį reikalingumą, jų poveikį aplinkai.

Kiek naudinga pirkti ekologiškus produktus? Kaip atskirti, kad tai – išties ekologiškas prekės ženklas?

Ekologiški produktai auginami / gaminami aplinkai palankiomis sąlygomis, jų sudėtyje nėra arba yra labai nedaug aplinkai ir žmogui kenksmingų medžiagų, jie yra lengvai perdirbami arba utilizuojami.

Pavyzdžiui, dirva, kurioje auginamos ekologiškos kultūros, turi būti netrešiama cheminėmis trąšomis nuo vienu iki trejų metų, kad produktas galėtų pasiekti rinką. Neekologiškos kultūros atitinka minimalias higienos normas, yra auginamos gausiai tręšiant cheminėmis trąšomis. Taigi ekologiškas produktas ne tik mažiau kenkia gamtai, bet ir yra daug palankesnis vartotojo sveikatai.

Besipiktinantiems, kad ekologiška prekė yra daug brangesnė, vertėtų nepamiršti įskaičiuoti aplinkos gerovės, sveikatos kainos.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, jog ekologiniams prekių ženkliams reikalavimus nustato ir jų atitiktį tikrina trečiosios šalys

(ne gamintojas ir ne pardavėjas). Visgi tiesa ir tai, kad šiandien rinkoje yra pilna pseudoekologiškų prekių, todėl renkantis produktus patarčiau atidžiai skaityti etiketes.

Pavyzdžiui, Europos Sąjungoje ekologiški maisto produktai pažymėti specialiu ženklu – žaliame fone esančiu lapu iš žvaigždučių, o pramoniniai turi ekologinės gėlės ženklą. Tinklalapyje „EcoLabel Index“ galima susipažinti su daugiau oficialių pasaulinių ekologiškų prekių ženklų (ten jų nurodyta apie 463).

Be to, ekologiškumu grįstas ir ūkininkų turgelių judėjimas: nors daugelio produkcija nėra oficialiai paženklinta, ja pasitikima, kadangi vartotojas dažnu atveju gali iš arčiau susipažinti su produkto gamybos procesu, auginimo sąlygomis, gamintojo vertybėmis.

Kuo aktuali ir aplinkos taršos mažinimui reikšminga *zero waste* filosofija? Kaip ją galime taikyti kasdienybėje?

Pirmiausia, šios filosofijos pagrindas yra tas, kad natūralioje gamtoje nėra atliekų – tai, kas nereikalinga, tampa trąšomis. Tuo metu šiandien visame pasaulyje milžiniškais mastais išmetamos atliekos yra viena iš aktualiausių aplinkosaugos problemų.

Zero waste šalininkai remiasi tuo, kad, jei negalime perdirbti, pataisyti arba antrą kartą panaudoti daikto (kalbant apie atliekas), tai jo ir nereikia gaminti.

Dabar ši filosofija ypač aktuali versle: vis daugiau pasaulinių įmonių užsibrėžia ilgalaikėje perspektyvoje atsisakyti atliekų. Tai reiškia, kad jie susirenka savo panaudotus produktus ir juos pavertia žaliavomis – tai ypač aktualu mažinant oro taršą. Vis daugėja miestų, kurie savo strategijose taiko *zero waste* politikos principus. Tai prasidėjo Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, o dabar jau ir Europos miestai jungiasi prie šio pažangaus judėjimo.

Siekiant pritaikyti *zero waste* kasdieniame gyvenime, svarbu, kad naudojant produktus atliktų kuo mažiau atliekų, jas galima būtų antrą kartą panaudoti, pvz., kaip trąšas, arba perdirbti, perdaryti ar pataisyti.

Beje, kasmet paskutinį lapkričio šeštadienį visuomenė kviečiama prisijungti prie „Nepirk nieko“ dienos judėjimo. Nors viena nepirkimo diena nieko nepakeis, šiuo atveju siūloma stabtelėti ir pagalvoti apie tai, kam išleidžiame savo uždarbį, – ar tikrai „kažko turėjimas“ yra tai, dėl ko gyvename.

Dalis žmonių nepraktuoja ekologiško gyvenimo būdo teigdami, kad nuo jų vis tiek niekas nepasikeis. Ką jiems atsakytumėte?

Tik gyvendami ekologiškai galime būti darnoje su aplinka, gamta. Laikytis aplinkosaugos taisyklių vien dėl to, kad tave nubaus, yra viena. Bet turbūt visi norime nuvažiuoti prie neužterštos vandens pakrantės, pabūti švariame miške. Tai priklauso nuo kiekvieno mūsų veiksmų.

Iš esmės, atsakingas vartojimas, *zero waste* ir apskritai draugiškas aplinkai gyvenimo būdas yra glaudžiai susiję su dvasine kultūra,

žmogaus filosofija. Manau, kiek visuomenė yra dvasiškai turtinga, išsilavinusi – tiek ji ir atsakinga už aplinką. Nes tik suvokdami save kaip dalį visumos, turėdami stiprius ryšius su gamta, galime rūpintis ne tik savo artimiausia aplinka, bet ir visa planeta.

Mūsų veiksmai labai stipriai prisideda prie aplinkos kokybės, bet tai pamatyti yra sudėtinga. Mes gyvenime fragmentais, dažnai matome vieną reiškinio pusę (pvz., parduotuvėje patogu įsidėti vaisius į plastikinį maišelį), bet nepastebime kitos (tai, kad plastikas ilgai nesuyra, jo gamyba tarši, jis sudaro didžiąją atliekų dalį).

Taip, galime sakyti: „Kas iš to, jei šiandien pasodinsiu vieną medį, bet kažkur kertami miškai?“ Tačiau jokia civilizacijos pažanga nebūtų įvykusi, jei nebūtume pajudinę piršto. Turime būti atsakingi čia ir dabar, o ne galvoti, kad mūsų šiukšles išvalys ateities kartos.

Visgi džiugu, jog pasaulis vis labiau juda ekologiško kryptimi, bet, deja, tie ekologiški judėjimai, prasidėję prieš 20 metų, vis dar netampa dominuojančiu pavyzdžiu. Iš vienos pusės, svarbu, kad valstybė įtvirtintų aplinkai palankius teisinius reguliavimus, o juos taikytų ir verslo subjektai. Iš kitos pusės, politiniai sprendimai ir pramonė nesikeis, jei visuomenė to nereikalaus.

Todėl svarbu, kad žmonės diskutuotų, domėtųsi, ieškotų informacijos oficialiuose šaltiniuose (pvz., Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūros tinklalapiuose), nebijotų skambinti ir užduoti klausimų nevyriausybinėms vartotojų, aplinkosaugos ar kitoms organizacijoms, jungtųsi prie ekologiškų judėjimų (pvz., socialiniuose tinkluose). Ir nepamirštų, kad kasdien „balsuojame“ savo pinigine – ką perkame, tą mums ir gamina.

Pagal

<https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/pokalbiai/eksperte-apie-besaiki-vartojima-statistinis-zmogus-kasdien-naudojasi-iki-200-cheminiu-medziagu-1040-1032932?all#print&copied>

- Ar buvote girdėję apie ekologinės skolos dieną, nulinio atliekų (zero waste) filosofiją, dalijimosi ekonomiką, „Nepirk nieko“ dienos judėjimą? Kokia jūsų nuomonė apie tai? Pasikalbėkite poromis, kodėl tokie judėjimai populiarėja, kokia jūsų nuomonė apie atsakingą (tausojančią) vartojimą, koks vartotojas jūs esate.
- Peržiūrėkite vaizdo įrašą ir pasikalbėkite poromis, kuo jums patinka ar nepatinka Mildos Paukštės veikla.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000070027/labas-rytas-lietuva-ii-dalis-pokalbis-su-europos-sajungos-literaturos-laureate-daina-opolskaite>

- 6 Perskaitykite tekstą ir sugalvokite pavadinimus teksto dalims. Poromis aptarkite savo pirkimo įpročius. Kokių minčių jums sukėlė šis tekstas?

Pirkimo manijos delionė. Ar jau išsprendėte?

Justina Aleksaitė

Užeinatė į parduotuvę norėdami nusipirkti tik vonios rankšluostį, tačiau išeinatė nešini visu rinkiniu vonios kambariui. Nusipirkę ir užsivilkę naują megztuką suvokiate, kad nebegalite žiūrėti į savo kelnes, kurioms anksčiau jautėte tokią neatodairišką meilę. Skaudžiai pažįstamos situacijos? Leiskite nuraminti – jūs tokie ne vieni ir šis nesąmoningo vartojimo fenomenas žinomas jau nuo 1769-ųjų *Diderot efekto* pavadinimu. Jis pasireiškia tuomet, kai vartotojas nusiperka ką nors, kas priverčia bene visus jo daiktus atrodyti jau nuvalkiotais ar nebederančiais tarpusavyje, – taip sukuriama vartojimo spiralė, kai senuosius daiktus „privaloma“ pakeisti naujais.

Šį efektą savo esė pirmasis paminėjo prancūzų filosofas Denis Diderot. Autorius aprašo situaciją, kai senąją mantiją pakeitęs prabangia suvokė, kad naujosios spindesys priverčia gėdytis visų kitų jo dėvimų drabužių ar net interjero detalių. Jo paties žodžiais tariant, „nebeliko jokios dermės, jokios vienybės, jokio grožio“ tarp mantijos ir visų likusių detalių. Greitai filosofas tiesiog pašėlsta ir pakeičia viską, ką turi, naujais prabangiais daiktais, ilgainiui įklimpdamas į skolas. „Aš buvau visiškai savo senojo apsiausto valdovas. Tapau absoliutus vergas naujojo“, – savo esė pripažįsta jis.

1. *Daiktai = tapatybė?*

Diderot efektas kyla ne tik todėl, kad nesąmoningai savo įsigijamomis prekėmis norime sukurti harmoniją ir vientisumą su jau turimais produktais, bet ir siekiame išreikšti savo identitetą. Naudojame daiktus tam, kad kurtume tapatybę, kurios mums reikia, kad jaustumėmės vientisi ir nuoseklūs. Mums priklausančios daiktai sudaro itin reikšmingą dalį to, kas esame ar bent jau kuo save laikome. Žmogaus identitetas tiesiog neatskiriamas nuo drabužių, kuriuos dėvime, elektronikos prietaisų, kuriais kasdien naudojames, ar net baldų, stovinčių namuose.

2.

Nusiperki abonementą į sporto klubą ir jau greitai sportiniame krepšyje atsiranda nauja apranga, įmantri gertuvė bei asmeninis mitybos planas.

Nupirkęs vaikui lėlę pagauni save mokantį už tokius lėlės dra-
bužėlius ir priedus, kurių nė neįsivaizdavai egzistuojant.

Užsakinėdamas naują valgomojo stalą iš katalogo, nejučiomis
imi svarstyti, kad tinkamas laikas įsigyti ir naujų taurių bei lėkščių?

Galėtume bandyti teisintis, jog mumis tiesiog manipuluojama,
tačiau tai būtų pernelyg paprasta. Diderot efektas veikia tik todėl,
kad suteikiame daiktams tiek daug simbolinės galios. Matome juos
kaip gebančius pritraukti gerį ir sujungti mūsų dabartinį gyvenimą
su ateitimi, kurią kuriame savo svajonėse.

Gyvenimas linkęs ilgainiui tapti vis labiau pripildytas. Visko –
emocijų, patirties ir, žinoma, daiktų. Prigimtinis žmonių polinkis
yra dauginti, auginti ir tobulinti. Negebame sustoti atnaujine vieną
kampą iš viso to, kas mums priklauso.

Nesiginčijame – jau dabar turime pakankamai porų batų ir mūsų
miegamą baldai funkcionuoja tiesiog puikiai, tačiau tik dėl to,
kad kažkas naujo atsirado mūsų gyvenime, iškart buvome įtrauk-
ti į spiralinį vartojimo procesą. Ir vėl – tiesiog sužaidė natūralus
instinktas siekti ar netgi pralenkti esančius aplink mus ar šmėžu-
jančius įvairiausiose medijų kanaluose. O gal net ankstesnį save.

3.

Verslo atstovai gali labai daug pasimokyti iš įžvalgų apie vientisu-
mo siekį ir žmonių vartojimo įpročius, tad Diderot efektą turėtų
prisiminti visi, ieškantys būdų tobulinti savo produktą ar paslaugą.
Daugelis sėkmingiausių prekės ženklų išsiskiria tuo, kad geba su-
kurti vartotojams visą „ekosistemą“. Pavyzdžiui, „Mac“ kompiute-
ris puikiai dirba su „iPhone“, kurį taip pat lengvai galima prijungti
prie „Apple TV“ ir t. t. Turbūt apie nuoseklų „Lego“ (kuris buvo
išrinktas stipriausiu 2017 m. prekės ženklu) vientisumą ir gebėjimą
sukurti impulsą pirkti ir toliau nereikia nė kalbėti?

Tokie pasauliniai gigantai kaip „Ikea“ moka puikiai išnaudoti
natūralų žmonijos siekį turėti daugiau. Štai kodėl savo disneilendą
primenančiose parduotuvėse stato iki detalių išdirbtas kambarių
ekspozicijas, primenančias, kokį tobulą gyvenimą galime gyventi,
įsigiję visą rinkinį. Žinoma – su nuolaida.

Kuriant prekės ženklo strategiją ir komunikaciją, tarpusavio
produktų susiejimas, nepamirštant paliesti individualių, savo var-
totojams rūpimų aspektų, yra puikus būdas paskatinti trokšti pro-
dukto. Svarbu prisiminti, kad į atskirą dėžutę supakuoto aksesuaro
idėja yra tokia pat svarbi, kaip ir viso ansamblio koncepcija. Paslap-
tis paprasta – turint vieną dėlionės dalį, norisi turėti ir visas likusias.

- 7** Pasikalbėkite poromis, ar menas gali padėti kurti stipresnę bendruomenę ir ko reikia, kad bendruomenė burtųsi?
- Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.
1. Kokia Berlyno *Tempelhofer Feld* parko įkūrimo istorija?
 2. Kodėl yra sveikintinos bendruomeninės iniciatyvos?
 3. Iš kur įkvėpimo sėmėsi menininkė Evelina Šimkutė?
 4. Kas paskatino menininkę grįžti iš Londono į Kauną?
 5. Kaip menininkė pradėjo burti bendruomenę?
 6. Kokios erdvės labiausiai domina E. Šimkutę ir kodėl?
 7. Kokius bendruomenės projektus įgyvendino menininkė?
 8. Kokias svarbiausias pamokas E. Šimkutė išmoko?
 9. Kokie dalykai labiausiai sujaudino E. Šimkutę?
 10. Kodėl, pasak E. Šimkutės, žmonės sunkiai įsitraukia į visuomeninę veiklą? Kokių dalykų reikėtų daugiau mokytį mokykloje ir universitete?

Plečianti Kauno kultūrinį žemėlapi

Giedrė Steikūnaitė

Berlyne yra didžiulė atvira erdvė, į kurią ateinama pavažinėti riedučiais, rengti barbekiu, prižiūrėti auginamų daržovių, paskaityti. Didžiulis viešas parkas „Tempelhofer Feld“ (vok.; „Tempelhofo laukas“) įrengtas buvusio Tempelhofo oro uosto teritorijoje. Kai prieš kelerius metus valdžia pareiškė, kad parką parduos ir užstatys, miestiečiai pasipriešino – inicijavo referendumą ir nubalsavo šią vietą išlaikyti visuomeniniais tikslais. Nekilnojamojo turto magnatai spjaudėsi, tačiau parkas liko žmonėms. Pagal aktyvistų parengtą projektą ši vieta sutvarkyta kaip poilsio erdvė, nors ant asfaltuotų kelių dar matyti lėktuvams kilti ir leistis skirti ženklai. Berlyne panašių iniciatyvų gausu, tarkim, buvę fabrikai virsta visą parą veikiančiais klubais. Pavyzdžių pilna ir kituose Europos miestuose. Štai Londone, mažėjant tikinčiųjų, bažnyčių rūšiai virsta restoranais, apleistuose sklypuose miestiečiai veisia daržus. Informacinių technologijų pradininkė Grace Hopper yra sakiusi, kad vadovaujama posakiu: „Taip buvo daroma visada.“ Šį galima papildyti kitais: „Visi taip daro“; „Niekas taip nedaro“; „Neišsišok, būk savo vietoje!“ Tik kur ta mūsų vieta? Žmoniją visada į priekį vedė vaizduotė, o bendruomeniškumas leido išgyventi. Todėl pas mus vis dar retos bendruomeninės iniciatyvos itin sveikintinos.

Kauno miegamasis rajonas Šilainiai pradėtas statyti 1980 metais laukų ir Šilainės kaimo vietoje. Evelina Šimkutė užaugo būtent tarp jo pilkų tipiškos sovietinės architektūros mūrų. 2004-aisiais mergina išvyko į Londoną studijuoti meno ir į namus dažnai grįždavo netiesiogiai – kurdama įkvėpimo semdavosi iš Šilainių. „Kūriau fotografijas, performansus, bet šie darbai neperteikė to, ką norėjau, – pasakoja pašnekovė. – O norėjau daryti tai, kas suteiktų fizinį pojūtį – ką būtų galima paliesti, patirti. Pradėjau kurti skulptūras remdamasi Šilainiuose esančiais objektais – čiuožyklomis, smėlio dėžėmis, kitais betoniniais įrenginiais. Jungiau skulptūrą ir performansą, procesas buvo įdomus, bet vis kažko trūko...“ Po

Kauno VIII forto slėnis, Donato Stankevičiaus nuotr.

kiek laiko Evelina rimtai su savimi pakalbėjo ir suvokė, kad fiziškai turi būti ne Londone, o Šilainiuose, nes darbams trūko svarbiausio šio rajono komponento – Žmonių. Dokumentuoti Šilainius, jų pokyčius pastūmėjo ir kelionė į Vilniuje esantį Lietuvos centrinį valstybės archyvą. Menininkė nustebė jame radusi vos penkias savo gimtojo rajono nuotraukas, tad ėmė ieškoti žmonių, kurie turėtų išsamesnės dokumentinės medžiagos, ir 2016 metų birželį gimtiesiems Šilainiams tarė: „Grįžau.“

„Iš pradžių buvo labai svarbu užmegzti ryšį su vietiniais. Rodžiau savo darytas rajono nuotraukas ir klausiau, gal jie turi panašių savo albumuose. Visi atsakydavo „taip“. Paaiškėjo, kad jų asmeniuose albumuose gausu ir šeimos, ir Šilainių statybos nuotraukų, – sako Evelina. Žmonės prisiminė, kad anuomet čia buvo tiek purvo, kad į darbą reikėdavo eiti su botais, batus neštis polietiliniame maišelyje. Susipažinusi su vietos bendruomene, mergina pradėjo organizuoti moksleiviams pasivaikščiojimus, užsienio menininkų

rezidencijas, renginius netradicinėse vietose. Apie vieną jų menininkė pasakoja išsamiau: „Kaune išlikę apie 250 karinės paskirties statinių, iš jų naudojami tik trys, kiti dūla. Daugelio istorija paženklinta neigiamais įvykiais – ten išžudyta daugybė žmonių. Į Šilainiuose esantį VIII fortą (kiek žinoma, jame žudynių nebūta) mane pakvietė savanoriškai jį prižiūrintys, istoriją norintys išsaugoti gyventojai. Jie siekia šią erdvę naudoti bendruomenės labui. Forte surengėme meninį renginį, jungiantį šviesą, judesį ir garsą. Tai pradžia, bet šis įvykis atvėrė visai kitas, prieš tai neįsivaizduojamas šios vietos eksploatavimo galimybes“, – teigia pašnekovė.

Eveliną domina viešos erdvės, pro kurias praeiname kiekvieną dieną. Tai – žaidimų aikštelės, keliukai į mokyklą, požeminės perėjos, transformatorinės, turgūs. Kadangi šiose vietose sukasi tūkstančiai žmonių, jiems, pasak merginos, galima suteikti galimybę patirti meną neinančią į galeriją. Evelina ragina mūsų menininkus būti drąsesnius, eksperimentuoti, nebijoti klysti, drįsti išeiti į kitokias erdves, nes ta iki šiol meno nepasiekta auditorija jau pasirėngusi tokiems eksperimentams. „Mano veikla neįprasta, Šilainiuose nieko panašaus nevyksta, – tvirtina E. Šimkutė. Apskritai, bendruomenės įtraukiančių modernių projektų Lietuvoje labai mažai. Bandau meną priartinti prie žmogaus gyvenamosios vietos – intymios, savos erdvės. Maniau, kad sulauksiu negatyvumo, buvau pasiruošusi, kad bendruomenė laikysis atstumo, bet paaiškėjo, jog žmones nuvertinau. Jie mane priima labai šiltai, atvirai, skiria daug laiko. Nuoširdus ryšys užsimezga iškart. Tiesiogiai komunikuoti su kitu žmogumi, pajusti jo sielą – vertybė. Taigi mano pradinis planas grįžti į Lietuvą pusei metų, tada – atgal į Angliją, paskui – vėl čia bliūkšta. Užmezgusi tokius ryšius negaliu tų žmonių palikti. Išvažiuoti dabar būtų žengti tris žingsnius atgal.“

Pati Evelina tikina vis dar išgyvenanti kultūrinį šoką, bet tai, jos manymu, yra normalus procesas. To ir tikėjosi prieš apsisprendama grįžti. „Nebuvau čia ilgai – dvylika metų. Anglijoje pripratau prie kitokių įpročių, kultūros. Lietuvoje per tiek laiko irgi daug kas pasikeitė. Su ja tebesusipažįstu. Svetima nesijaučiu, bet matau ją tarsi iš šalies. Kalbant apie mano veiklą, tai didelis plusas, tai suteikia galimybę pamatyti dalykus, kurių iš vidaus kartais nematyti. Todėl vienam projektui įgyvendinti ir pasikviečiau menininkų iš užsienio. Atėjusieji iš visai kitokio pasaulio pastebi tai, į ką vietiniai nebekreipia dėmesio“, – pasakoja pašnekovė.

Žmonės merginos kartais klausia, ko ji malasi tuose Šilainiuose, juk čia – mūrai, pilka, ypač žiemą, kokį grožį ji čia mato, ką vertinga čia fotografuoti? Menininkė tvirtina matanti čia daug įdomių, įkvepiančių detalių, erdvių, daugybės nuostabių dalykų užuomazgas ir norinti padėti joms skleistis. Pasak Evelinos, Šilainiuose yra nemažai kūrybiškų žmonių – poetų, daug dirbančių jaunų menininkų, pasaulyje garsus, bet Lietuvoje nežinomas karikatūristas... Jiems reikia pateikti savo kūrybą, todėl vienas iš merginos tikslų yra

visa tai parodyti, viešoje erdvėje pristatyti už uždarų durų butuose, balkonuose sukurtus arba kuriamus darbus, nes menininkams Lietuvoje labai trūksta įvertinimo ir paramos.

„Savo veiklos rezultatus vertinu ne pagal projektų dalyvių skaičių, o pagal užmegztų ryšių gilumą. Man tai – didžiausia vertybė. Kai sutinku žmogų, kalbantį ta pačia kalba, vertinu tai kaip psichologinį atpildą, įrodymą, kad tai, ką darau, vertinga, – pasakoja pašnekovė. – Neseniai lankiausi Švedijoje, ten mane susirado toje šalyje jau ilgai gyvenanti šilainiškė, norinti grįžti, bet dėl įvairių priežasčių negalinti. Pakalbėjome, ji atsiuntė savo mažos nuotrauką: žiema, kailiniais apdengta mergaitė. Buvo bemananti, kad niekam tie šilainiai neįdomūs, o dabar džiūgavo atsiradusia galimybe su kuo nors pakalbėti apie jai svarbius dalykus. Tokie momentai, kai suvoki esantis ne vienas, ypatingi.“

E. Šimkutė sako, kad didžiausia šios veiklos pamoka jai – kad nereikia nuvertinti savo bendruomenės, antra – kad reikia būti atviram, trečia – neturėti konkretaus plano. Vaikščiodama po rajoną Evelina sutinka įvairių žmonių, tad iš jų pasidalytų istorijų, potyrių kyla naujų idėjų. Viena šių – rengti pasivaikščiojimą su poetais. „Jie gyvena šalia, bet vienas kito nepažįsta, – sako mergina. – Sugalvojome vaikštinėti ir skaityti poeziją, susirinko ir jaunų, ir vyresnio amžiaus kūrėjų, prisėdavome kokioje nors smėlio dėžėje, praeiviai klausydavosi eilių. Nuostabi energija! Nerašau mėnesio tvarkaraščio, nes jei viskas vyktų pagal planą, nebūtų organiška. Plano geriau neturėti.“

Menininkė noriai pasakoja ir apie vieną jai labai įstrigusį nepaprastą pasitikėjimą ir norą dirbti bendruomenės labai įrodžiusį įvykį. Kartą Šilainių bibliotekoje vyko senjorų poetų kūrybos skaitymas. Į renginio pabaigą staiga pakilo moteris, pasakė žinanti, kokią veiklą Evelina vykdo, išreiškė palaikymą, palinkėjo sėkmės ir padavė didelį plastikinį maišą su albumais, nuotraukomis, renginių skrajutėmis, laikraščiais, įvairiais bendruomenės veiklos aprašais. Kai mergina pažadėjo viską atšviesti ir atiduoti, moteris pasakė, kad ji darė daug panašių dalykų, bet pavargo, o kadangi yra garbaus amžiaus, gali bet kada iškeliauti, visą archyvą nori palikti tam, kuriam šie dalykai rūpi. Eveliną labai sujaudino, kad pirmąkart sutiktas žmogus jai patikėjo tokį turtą.

E. Šimkutė pripažįsta, kad kviesti žmones įsitraukti į visuomeninę veiklą reikia labai daug energijos, laiko. Juolab kad pas mus nemokoma, kaip užsiimti prasminga, rezultatų suteikiančia veikla. „Mokyklose, universitetuose labai mažai grupinio darbo. Tad jei nemokoma, kaip dirbti su žmonėmis, kaip uždegti savo idėja kitus, judėti į priekį, kaip menininkams dirbti su bendruomenėmis, tikėtis, kad žmonės tai darys savaimė, nevertėtų, – sako pašnekovė. – Tad jei nori judėti į priekį, reikia pradėti nuo edukacijos, kaip dirbti komandoje, kaip pamatyti vienas kito gebėjimus, stiprybes, ir pozityviai tuo pasinaudoti. Šilainiai yra mano namai, gimtinė.

Tai – tarsi tuščia drobė, įkvėpimo, idėjų šaltinis, kunkuliuojanti, labai daug potencialo turinti veikla.“

Pagal
Moteris, 2017, nr. 6

- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:
 1. Nekilnojamojo turto magnatai spjaudėsi.
 2. Neišsišok, būk savo vietoje!
 3. Kurdama semiasi įkvėpimo iš gimtosios vietos.
 4. Malasi po rajoną.

- Papasakokite, kaip bendruomenė telkiama jūsų mieste ar rajone.

- 8 Paklauskite radijo laidos. Papasakokite, kuo Rasų rajonas Vilniuje yra išskirtinis. Pasikalbėkite poromis, ar norėtumėte šį rajoną aplankyti ir kodėl. Kaip jūs suprantate gerą gyvenimą mieste?

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013689096/radijo-dokumentika-2018-04-15-11-05>

Prieš daugiau kaip šimtą metų viename Vilniaus parke pastatytas penkių gatvelių kvartalas, tuomet įkūnijęs Vakaruose populiarią miesto-sodo utopiją. Šio kvartalo – Rasų kolonijos – žmonės liudija, kad gero gyvenimo mieste vizijas galima ir sutripti, ir išlaikyti ar prikelti naujais pavidalais.

Rasų rajonas, Giedrės Čiužaitės nuotr.

Rasų rajonas, Giedrės Čiužaitės nuotr.

9 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kuo skiriasi lauko darželis nuo įprasto darželio?
2. Kokia lauko darželio atsiradimo istorija?
3. Kaip galėtumėte apibūdinti darželio įkūrėją?
4. Kokios yra šeimų, vedančių vaikus į lauko darželius, pažiūros?
5. Ar įsivaizduojate save vaikystėje einantį į panašų darželį? Kaip manote, ar būtų patikė? Kodėl?

Lauko darželio Vilniuje auklėtiniai grūdinami net 15 laipsnių šalčiu

Dovilė Jablonskaitė

Šaltis pastarosiomis dienomis – viena pagrindinių pašnekusių temų. Žmonės keiksnoja dantis parodžiusią žiemą ir, jei galėtų, iš namų nekištų nosies. Tuo metu sostinėje veikiančio lauko darželio auklėtiniai žino: nėra blogo oro – tik netinkama apranga. Net spaudžiant šaltukui jie mielai eina į lauką.

„Mažesni vaikai mažiau juda, todėl jiems greičiau šąla rankos ir kojos, tačiau nosį laukan vis tiek iškišame, o su didesniais net ir į nedidelį žygį buvo išsiruosta“, – pasakojo viešosios įstaigos „Lauko darželis“ įkūrėjas Žilvinas Karpis.

Darželis, Dovelės Stumbrienės nuotr.

Pavasarij, vasarą ir rudenį darželio auklėtiniai gamtoje leidžia iš esmės visą laiką. Jie ne tik žaidžia, stovyklauja, bet ir valgo, miega lauke. Patalpų prireikia tik higieniniais tikslais ir tik tais atvejais, kai oro sąlygos tampa per sudėtingos.

Lauko darželyje vaikams yra suteikiama daug laisvės – leidžiama karstytis medžiuose, žaisti balose ar net pliurzoje. Labai daug dėmesio skiriama fiziniam aktyvumui lauke, aplinkai pažinti, ty-

Darželis, Dovelės Stumbrienės nuotr.

rinėti. Tikslingai naudojami ne įprasti žaislai, o pasirinktai veiklai reikalingos priemonės, įrankiai, įvairūs daiktai.

Sakoma, kad vaikas lauko darželyje atranda save, čia natūralesni ir šiltesni santykiai su aplinkiniais, gyvąja gamta.

Vaikystė Dzūkijos miškuose

Lauko darželio idėją jo įkūrėjas Ž. Karpis nusiziūrėjo nuo skandinavų. Pirmieji lauko (gamtiniai, miško) darželiai Europoje pradėjo kurtis nuo 1950 metų Danijoje, vėliau – Švedijoje ir kitose Skandinavijos šalyse. Galiausiai išplito po Europą: buvo įkurti Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje ir kitose valstybėse.

Ž. Karpis dirbo vienoje skandinavų kapitalo įmonėje ir neretai leisdavosi į komandiruotes Švedijoje. Ten pirmą kartą savo akimis ir pamatė vaikus, ugdomus tiesiog parkuose.

Tai sužadino jauno vyro sentimentus: „Iškilo neišdildomi prisiminimai iš Dzūkijos miškų, kuriuose prabėgo mano vaikystė.“

34 metų Ž. Karpis su žmona Ieva augina du vaikus: penkerių Rytą ir trejų Upę. „Buvimas gamtoje man yra vertybė. Norėjosi,

kad ir vaikai tai patirtų. Tačiau gyvenant mieste reikia pastangų iš jo ištrūkti. Vaikai dažniausiai dienas leidžia uždaroje patalpose“, – kalba Ž. Karpis.

Iniciatyvos ėmėsi dėl savo vaikų

2013 metų rudenį Rytą reikėjo leisti į darželį. „Labai intensyviai ieškojome ko nors tokio, kas būtų arti gamtos. Pasirinkome privatų darželį, įsikūrusį regioniniame parke, tačiau mūsų lūkesčiai buvo

Darželis, Dovilės Stumbrienės nuotr.

didesni nei gavome. Tai buvo darželis su standartine programa: užsiėmimai ir išvedimas į lauką per pietus. Mums to buvo maža“, – pasakoja Ž. Karpis.

Jis ėmė svarstyti, kodėl Lietuvoje nėra darželių, kokius jis matė Švedijoje? „Paklausiau savęs, ar lauksiu tikėdamasis, kad kas nors tai padarys dėl mano vaiko, ar pats turiu imtis iniciatyvos“, – prisimena pašnekovas.

Lauko darželio idėja jį taip užvaldė, kad tai ėmė trukdyti tiesioginiam darbui – teko iš jo išeiti. „Supratau, kad tai – nesuderinama, o dirbti naktimis ir savaitgaliais – ne išeitis“, – neslepia.

Tai – ne verslas, o požiūris

Nors lauko darželių tinklas tolydžio plečiasi, vadinti šios veiklos verslu Ž. Karpiui nesiverčia liežuvis. „Teisybę sakant, finansinę gerovę paaukojau išeidamas iš darbo, nes turėjau tikrai gerą atlyginimą, kokio dabar negaunu. Namu iš to tikrai nepasistatysiu“, – atvirauja vyras, turintis net du išsilavinimus: jis – ir kompozitorius, ir

tarptautinės prekybos bei verslo specialistas. Žilvino žmona, įgijusi socialinės darbuotojos išsilavinimą, šiuo metu dirba banke klientų aptarnavimo specialiste.

Ž. Karpis sako, kad lauko darželis iš esmės nėra tipinis verslas, veiklą organizuoti sudėtingiau nei tradiciniame darželyje, nes užsiėmimai lauke reikalauja kitokio požiūrio ir į ugdymą, ir į pinigus, ir į santykius tarp žmonių.

Vienija panašios vertybės

Lauko darželio koncepcija netiko vos vienam ar dviem vaikams. „Mūsų kryptis labai aiški, todėl ateina žmonės, žinantys, ko tikėtis iš tokio darželio“, – sako Ž. Karpis.

Darželis, Dovelės Stumbrienės nuotr.

Darželį pasirenka šeimos, kurios myli gamtą, propaguoja prieraišiosios tėvystės principus, aktyvų gyvenimo būdą. Darželio filosofija traukia sveiko gyvenimo būdo ir netradicinės mitybos puoselėtojus: vegetarus, veganus, žaliavalgius. Darželiu taip pat susidomi įvairių alergijų turinčių vaikų tėvai. „Jie žino, kad pas mus vaikai negaus to, ko tėvai nenori, kad vaikai valgytų. Mažoje įstaigoje sudėtinga visiems užtikrinti mitybos poreikius, tačiau randame kompromisus“, – taisykles nusako Ž. Karpis. Pietų miegas lauko darželyje nėra privalomas.

„Vaikai čia netampa nemirtingi“, – šypteli Ž. Karpis, bet neslepia, kad ir lauko darželio auklėtiniai suserga, ir auklėtojai. Imuniteto stiprinimas – vienas iš motyvų, kodėl tėvai vaikams išrenka būtent

lauko darželį. Norima, kad jie grūdintųsi. Be to, virusai uždarose patalpose plinta net sparčiau nei lauke.

„Tėvai supranta, kad atvedė vaiką į darželį, kur leidžiama aukščiau užlipti, arčiau prieiti prie upelio, įsikarti į medį. Į žygius leidžiamės kasdien“, – pasakoja Ž. Karpis.

Vasarą visą laiką vaikai leidžia lauke: ir žaidžia, ir miega, ir valgo. Pavėsinėje galima pasislėpti nuo lietaus ar saulės, vaikai miega ant specialių paklotų miegmaišiuose.

Šaltuoju metų laiku buvimas lauke priklauso nuo vaiko savijautos, auklėtojo nuomonės, juntamos temperatūros. Mažesni vaikai mažiau juda, todėl jie greičiau sušąla. „Tačiau nosį laukan vis tiek iškišame, o su didesniais net ir į nedidelį žygį buvo išsiruošta“, – pasakoja Ž. Karpis.

Ž. Karpis užtikrina, kad lauko darželyje vaikų ugdymui skiriama ne mažiau dėmesio nei tradiciniame. Tik priemonės skiriasi. „Piešimas, skaitymas ar skaičiavimas vyksta – tik kitais metodais. Pavyzdžiui, juk piešti galima ne tik ant balto popieriaus lapo, bet ir terasoje ant grindų, kolonų, akmenų, medžių, netgi su pagaliuku ant žemės“, – aiškina Ž. Karpis.

Pagal

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/superamos-paklaiktu-lauko-darzelio-vilniuje-aukletiniai-grudinami-net-15-laipsniu-salciu-56-564939>

- Ar vaikystėje lankėte darželį? Papasakokite apie jį.
- Kokį vaikų darželį norėtumėte įsteigti jūs? Apibūdinkite jį.
- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:
 1. Kišti nosį laukan.
 2. Nesiverčia liežuvis.
 3. Dantis parodyti.

10 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kas yra *hygge*?
2. Kodėl daniškas *hygge* paplito po pasaulį?
3. Kas sudaro *hygge* rinkinį? Ar jums reikalingas toks rinkinys? Ką pridėtumėte prie šio rinkinio?
4. Koks maistas jums yra *hygge*?

Užuovėja nuo pasaulio

Daniška laimės formulė *hygge* kirto gimtosios šalies sienas ir tapo viena madingų gyvenmenos krypčių. *Inga Rakauskaitė* šio meno mokosi skaitydama knygas ir gamindama desertus.

Kai vidury laukų šaltą žiemos dieną sugedo automobilis, ilgas valandas laukdama pagalbos kelyje tyliai svajojau apie du dalykus. Pirma – kad jis būtų nesudėtingai pataisomas. Antra – kuo greičiau atsidurti namie, užsiplikyti kavos, iš grotuvo paleisti sklisti Ninos Simone balsą ir sutriaukšti keletą šimtų gramų imbierinių sausainėlių apsikamšius kojas šiltu pledu.

Tačiau galiausiai grįžus namų sienos pasirodė ne tokios guodžiančios. Priežastis buvo paprasta: neturėjau pasiruošusi *hygge* pirmosios pagalbos rinkinio. „Kai skaitydama leidinį „Mažoji laimės knyga HYGGE. Gyvenimas pagal danus“ radau rekomendaciją pasiruošti namuose dėžę, spintelę ar lagaminą su būtiniaisiais *hygge* daiktais, tik pavarčiau akis. Žvakės, kokybiškas šokoladas, mėgstama arbata, džemas ir vilnonės kojines neatrodė tie daiktai, kuriuos verta suburti į vieną kompaniją ir pavadinti ją *hygge*. Dabar dėl to skeptiško požiūrio pasigailėjau. Juolab kad namuose nebuvo nei kokybiško šokolado, nei imbierinių sausainėlių. Net vilnonių kojinių.

Čia turbūt ir slypi šio saugaus, paguodžiančio ir glostančio daniško reiškinių paslaptis: kai gyvenime nutinka netikėtas, bjaurus, erzinantis ar liūdinantis dalykas, visada galima atramos ieškoti *hygge*. Tik nemalonumų, šlapdribos ar blogos nuotaikos nesuplanuosi, o suplanuoti *hygge* ar jai pasiruošti galima.

Paradoksalu, bet pasiruošti *hygge* yra lengviau, nei ją (ar jį?) apibūdinti. Patys danai sako, kad šiuo žodžiu vadinama viskas nuo intymumo ir dvasinio jaukumo iki malonumų, kuriuos suteikia tokie paprasti dalykai kaip į karštą arbatą mirkomas sausainis (nors šliurpimas, manyčiau, nėra *hygge*). Minėtos knygos autorius, Laimės tyrimo instituto Kopenhagoje vadovas Meikas Wikingas rašo, kad *hygge* labiau sukasi apie konkrečius daiktus, nuotaikas ir patirtis nei apie konkrečius daiktus. Jaukus buvimas vienam ar su artimaisiais ir saugus žinojimas, kad nuo pasaulio negandų esi apsaugotas, – kertinės *hygge* dalys. O uždegtos žvakės, arbatos aro-

matas, traškančio židinio šiluma ar lyg paguoda apgobiantis platus šiltas megztinis – tik atributika.

Kai pirmą kartą išgirdau apie *hygge*, negalėjau atsikratyti nuojautos, kad už visų tų žvakių švieselių ir jaukaus seno serialo spoksojimo slypi šis tas daugiau, ką kitoms šalims perimti ne taip paprasta. Patvirtinimą, jog neklystu, radau jau devintame „Mažosios laimės knygos HYGGE“ puslapyje: „Įdomu tai, kad valstybės socialinės rūpybos sistema yra plačiai remiama. Parama kyla iš žinojimo, jog socialinės rūpybos modelis kolektyvinę gerovę pavėčia gera savijauta. Danai jaučiasi gerai todėl, kad valstybės socialinės rūpybos modelis geba sumažinti piliečių riziką, neužtikrintumą ateitimi bei nerimą ir neleidžia jaustis nelaimingais.“ Štai taip – nelabai guodžia, bet bent jau sąžininga.

Vis dėlto kuo daniška *hygge* gali būti artima, pritaikoma (ir įperkama) lietuviškoms pastangoms patirti jaukumą? Atsakymų – bent keletas. Pirmą geroji žinia yra tai, kad specialiai *hygge* nereikia nieko įsigyti. Žinoma, įvairūs akcentų, jaukių chalātų ar minkštos patalynės gamintojai šį žodį sėkmingai eksploatuoja savo rinkodaroje. Jei namuose *hygge* norite susikurti vien iš naujų daiktų – pirmyn. Bet iš tikrųjų tam, kad pajustum šį nenusakomą ramybės ir saugumo jausmą, nereikia nieko specialiai pirkti. Tam visiškai pakanka savo fotelio, senų kojinių, spintelės kamputyje užsimetusio saldainio ir iš bibliotekos pasiimtos knygos. Jei vis dėlto į *hygge* žvelgiate rimtai, geriausia, ką galima įsigyti, yra dar vienas šviesos šaltinis: žvakių rinkinys, modernus toršeras ar jauki stalinė lempa. Danai dėl savo geografinės padėties puikiai išmano, kas yra tamsa ir kaip su ja elgtis, ir tą žinojimą verta kopijuoti.

Antra, *hygge* nebūtinai yra fotogeniškas dalykas. Be abejo, gali būti ir toks. Bet patikrinta tiesa skelbia štai ką: kuo mažiau norisi savo *hygge* akimirkas rodyti feisbuke ar instagrame, tuo mažiau jose režisūros ir daugiau nesuvaidinto jaukumo. Senamadiškas pledas, kvailoka pižama ar įskilęs puodelis turbūt netiks socialiniams tinklams, bet gali puikiai praversti kuriant *hygge*. Danų kalboje egzistuoja net atskiri terminai. Pavyzdžiui, *hyggerbukser* yra kelnės, kurių nė už ką nevilketum viešumoje, bet namuose jos yra pačios mėgstamiausios (nagi, juk turite tokias?).

Nors teoretikai ir praktikai pabrėžia, kad šį jausmą galima puikiai susikurti ir vasarą, vis dėlto tikroji *hygge* šventė yra šaltasis sezonas. Kuo už lango bjauresnis oras, tuo saldesnis jaukaus buvimo namie jausmas. Kuo šalčiau lauke – tuo labiau kutena žinojimas, kad gali sau tingiai, šiltai snūduriuoti lovoje ir pasivarginti nueiti tik iki virtuvės. Beje, nuo *hygge* neatsiejamas namuose gamintas maistas. Ir tai – dar vienas lietuviškam skrandžiui artimas šios būsenos bruožas. Ekstravagantiški, pretenzingi, ypač smarkiai kišenę iškraustantys ar keliolikos stalo įrankių reikalaujantys patiekalai trokštamo jaukumo nesukurs. Apie austrių skonį galima

kurti poemas, bet jos nėra *hygge*. O karštos dešrelės su raugintais kopūstais – taip.

Tuo įsitikinu panirusi į dar vieną *hygge*’nomikos knygą – „Scandkitchen. The essence of Hygge“ („Skandinavų virtuvė. *Hygge* esmė“). Jos autorė Bronte Aurell, garsi virtuvės šefė ir „Skandkitchen“ kavinės savininkė, atskleidžianti sėkmingiausių savo receptų paslaptis. Morkų tortas, rūkytų skumbrių sumuštiniai, bandelės su sėklomis, obuolių su cinamonu pyragas – viskas paprasta, lengvai paruošiama ir, kiek teko įsitikinti, be galo skanu. Vienas didžiausių šios knygos atradimų – saldūs avižinių dribsnių, sviesto, kakavos, cukraus ir kokoso drožlių rutuliukai. Kas galėjo pamanyti, kad per keliolika minučių paruošiamas desertas iš visada turimų atsargų gali būti toks gardus?

Kimšdama *chokladbullar* (tai daniškas šio skanėsto pavadinimas) manausi atradusi paprasčiausią kelią į *hygge* būseną. Kai nesiseka ar liūdna, nereikia pulti savęs gailėti. Geriau pulti save palepinti.

Pagal
IQ Life, 2018, kovas, nr. 2

- 11** Paklauskite radijo laidos ir padiskutuokite grupėje, ko reikia, kad žmonės jaustųsi gerai. Kaip jūs apibūdintumėte lietuvišką ir savo šalies *hygge*? Aptarkite valgymo ir bendrystės idėjas, interjero, aprangos detales ir kt.

Praktiškų laimės patarimų laida „Įkvėpk iškvėpk“. Danijos piliečių laimės paslaptis. Už savo laimę danai turėtų būti dėkingi *hygge*. Kas tai yra *hygge*, kodėl jis toks madingas ir kaip jį susikurti savo namuose? Studijos viešnia – architektė-dizainerė Gitana Valavičiūtė. Vedėja Rimantė Kulvinskytė.

 <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013705961/ikvepk-iskvepk-2018-11-08-12-12>

12 Perskaitykite tekstą ir pabaikite sakinius.

1. Straipsnio autorę džiugintų
2. Žurnalistė su ilgesiu prisimena
3. Pasak Marijos Mikalauskiénės, yra žmonių, kurie tylą sieja su
4. M. Mikalauskiénė įvertino tylą, kai
5. Anot M. Mikalauskiénės, visiems vertėtų pabūti tyloje, nes
6. Pasak M. Mikalauskiénės, šiuolaikinis žmogus skuba, nes

Kaip mane pakeitė 850 kilometrų Santjago kelias ir tyla

Virginija Rimkuvienė

Kodėl bijome tylos?

Niekada nemaniau, kad tyla man atrodys prabanga, nes vaikystėje tai buvo natūrali mano gyvenimo dalis. Augau vienkiemyje, gamtos prieglobstyje. Medžių šlamesys, paukščių čiulbėjimas, vėjo gūšiai, ramus tėvų pašnekesys, kai pauzių būdavo daugiau nei žodžių, – tai buvo mano kasdienybė. Prisimenu, kaip garsiai žiemą po kojomis gurgždėdavo sniegas, kai eidavau į malkinę malkų. Televizorių įjungdavome tik tuomet, kai norėdavome pažiūrėti ką nors konkretaus. Taip pat ir muziką – mano tėvas iki šiol nesupranta, kad ji gali būti tik fonas. Įsijungęs grotuvą, jis nevalgo, neskaito laikraščių, nevaikšto, tiesiog sėdi ir klausosi muzikos. Aš taip nebemoku. Prisimenu, kaip, nuvažiavusi pavišėti pas mieste gyvenančią pusseserę, gulėdama lovoje stebėdavau lubomis slystančias pravažiuojančių mašinų šviesas ir klausydavausi nesibaigiančio

ūžimo. „Kaip jie gali užmigti?“ – nesuprasdavau, vartydamasi iki paryčių. Kai pas mane atvykusią pusseserę vakarais apglėbdavo aklina tamsa ir tylą, ji sakydavo, kad baisu.

„Man truputį liūdna, kai galvoju apie tuos žmones, kurie saugūs ir ramūs jaučiasi tik tuomet, kai aplink – triukšmas. Jei negali užmigti be ūžesio, vadinasi, negali nė trumpai pabūti pats su savimi“, – sako viešųjų ryšių specialistė Marija Mikalauskienė. Šią vasarą ji atrado tylą eidama 850 kilometrų garsiuoju Santjago, arba Šv. Jokūbo, keliu ir dabar noriai ta patirtimi dalijasi seminaruose.

Santjago kelias. Rasos Lapinskaitės nuotr.

Eiti Marija ryžosi netikėtai, klausydamasi dviejų bičiulių pokalbio – vienas jau buvo įveikęs šį piligrimų kelią, o kitas tik ketino leistis. „Staiga supratau, kad aš to noriu, – prisimena Marija. – Tą patį vakarą nusipirkau bilietus į Ispaniją ir po dviejų savaitių pradėjau kelionę pėsčiomis. Taip susipažinau su tylą. Iš pradžių išsigandau to nuolatinio buvimo vien su savimi. 26 dienas praleisti atskirai nuo visuomenės, minimaliai bendraujant, atrodė nelengva, bet pamažu tylą man pradėjo atsiskleisti kaip vidinės laimės erdvė. Kai aplink tylą, tampa jautresnis garsams, spalvoms, kvapams.“ Pasak pašnekovės, visas mūsų gyvenimas yra nesibaigiantis triukš-

mas – esame bombarduojami garsais, vaizdais, žmonės visą laiką ko nors iš mūsų nori, mes stengiamės tuos norus tenkinti. Dėl to mūsų pojūčiai atbunka, o tai trukdo gurmaniškai mėgautis pasauliu. M. Mikalauskienė sako dabar kasdien bent 2–2,5 val. būnanti tyloje – medituojanti, ilgai vaikščiojanti parke. „Einu anksti ryte. Jokių žmonių – tik upė, geltoni medžiai, lapų šlamesys. Net negali patikėti, kad tokia ramybė įmanoma mieste, – sako ji. – Kiekvienas galime atrasti tokią gamtos duotą karalystę savo viduje. Keista, kad daug kam tai atrodo prabanga. Iš tikrųjų tai nieko nekainuoja ir yra visiems pasiekama.“

Voverės rate

Pasak M. Mikalauskienės, priešara tarp vidinės ramybės ir išorinės skubos egzistavo visais laikais. „Skaitydama senovės autorių knygas, tarkim, Marko Aurelijaus „Meditacijas“, supratau, kad tylos poreikį žmonės juto visais laikais. Jis daug rašo apie kontempliaciją – gebėjimą ramiai stebėti pasaulį ir priimti jį tokį, koks yra, nevertinant“, – sako ji. Vis dėlto šiais laikais ir vidinio, ir išorinio triukšmo yra kur kas daugiau. Galima sakyti, kad jo padaugėjo išaušus technikos amžiui – dabar mūsų gatvės pilnos automobilių, dangus – lėktuvų, o namai – buitinių prietaisų. Nenutrūkstamu žinių ir vaizdų srautu esame bombarduojami per televizorius, telefonus, kompiuterius. Ir iškristi iš šio informacinio lauko mums atrodo tolygu iškristi iš gyvenimo. Kita vertus, juk niekas nedraudžia išjungti visko, apsigyventi miško trobelėje ir klausytis vien paukščių čiulbesio. Kodėl to nedarome? „Žmogus turi polinkį siekti konkrečių, materialių rezultatų, – sako M. Mikalauskienė. – Jis kelia sau tam tikrus tikslus ir kiekvieną akimirką vertina pagal tai, ar ją investavo į tą tikslą. Jei taip, vadinasi, praleido laiką prasmingai, jei ne, – kremtasi. Tokiu atveju kiekviena pauzė atrodo kaip praradimas.“

Pagal

<https://www.moteris.lt/lt/psichologija/g-32961-kaip-mane-pakeite-850-kilometru-santjago-kelias-ir-tyla>

● Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:

1. Vartosi iki paryčių.
2. Apglėbė aklina tamsa.
3. Bombarduoja garsais.
4. Išaušo technikos amžius.
5. Iškrito iš gyvenimo.
6. Kremtasi, kad praleido laiką neprasmingai.

13 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kaip vertinate lietuvių pasaulėžiūra grįstą mankštą?
2. Ką manote apie mankštai sukurtus ar specialiai vartojamus žodžius: *kūnovara, gyvata, varonis*?
3. Ar jums būtų įdomu mankštintis lietuviškai? Kodėl?

Mankštintis lietuviškai

Ana Treščina

Etnopsichologas Liutauras Balsys norintiesiems sustiprinti kūną ir pagerinti psichoemocinę būseną lietuvių pasaulėžiūrai artimu būdu siūlo išmėginti savo sukurtą sveikatinimo sistemą – kūnovarą.

Kūnovaros autorius L. Balsys šį kūno ir dvasios stiprinimo būdą sieja su lietuvių pasaulėžiūra. „Pasaulį suprantame ne kaip rytiečiai, o kaip jį suprato mūsų protėviai, tėvai. Anksčiau maniau, kad nieko nauja atrasti negalima, juk visos sveikatinimo sistemos panašios, nes tampo ir mankština sąnarius, stiprina raumenis, gerina krau-

Liutauras Balsys, Liudo Masio nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

jotaką. Pasirodo, ne. Kūno fiziologijos dėsniai visiems vienodi, bet jei mūsų atspirties taškas yra sąmonė ir dvasinis aspektas, tada iš esmės ir į kūną žiūrime kitaip“, – aiškino pašnekovas.

Per kalbą – į supratimą

Kūnovaros terminą L. Balsys sukūrė sudūręs du žodžius – „kūnas“ ir „vara“. „Vara“ – daugialypė sąvoka, apimanti tiek fizinį kūną, tiek vidinę energiją. Ryte sąmonė prabunda, pati įjungia varą, ir mes pradame ražytis. Varą įjungti galime ir sąmoningai mankštindamiesi. Aš kūną varau – mankštinu, o tai veria mano pojūčius ir jausmus. Pradedu jausti, ko šiaip visai nejaučiu. Kai įsuku savo vidinę

Liutauras Balsys, Liudo Masio nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

energiją – gyvatą, tampu susižadinęs, imu jausti ir gamtą, ir žmogų. Įvyksta pokytis – virsmas, pasikeičia žmogaus būvis. Pritaikę kūnovarą iš fizinio lygmens pereiname į psichoemocinį, o iš jo – į mentalinį arba dvasinį. Sustipriname gyvatą, kad būtume pajėgūs gyventi, išgyventi ir darniai būti su visuma. Gyvata kuria gyvybę, iš to – ir visas gyvenimas“, – pasakoja L. Balsys.

„Ką lietuviui gali reikšti kinų mankštos pratimų pavadinimai, tarkim, „Paukščio uodegos paglostymas“? Šio pavadinimo reikšmė mums nėra visiškai aiški, nes nėra susijusi su mūsų pasaulėžiūra“, – teigė kūnoveros autorius. Jo sukurtos sistemos pratimų pavadinimai – „Daigas“, „Gyvybės medis“, „Perkūno stulpai“, „Mėnulio sukimasis“, „Pienės pūko nupūtimas“, „Dobilas“, „Vėjas“, „Girnų malimas“, „Slidės“ – ne tik poetiški, bet ir gerai suprantami, nes susiję su mums gerai pažįstamais veiksmiais, gamtos reiškiniiais, lietuvių mitologija.

Basomis kojomis

Kūnoveros grupei vadovauja pats L. Balsys – varonis (energijos valdymo treneris). Pratybose nuolatiniai mokytiniai (taip juos vadina L. Balsys) dalyvauja apsirengę specialius drabužius – plačias lino kelnes, marškinius ir vilnos liemenę. Ši apranga – ne šiaip puošmena, ji užtikrina gerą savijautą, nes judant išsiskiriantis prakaitas susigeria į liną, o vilna neleidžia kūnui atvėsti. Pratimus žmonės atlieka basomis.

Kūnoveros išmokęs žmogus, kai reikia, gali panaudoti tam tikrus mankštos modulius, tarkime, slidžių žiemos dieną prieš eidamas iš namų padaryti tam tikrus griuvimo riziką mažinančius pratimus. Kiekvienas kūnoveros grupės narys pratimus daro jausdamas savo galimybių ribas, tad kartu gali mankštintis vyrai ir moterys, seneliai ir vaikai.

Ašis – tai aš

Prie kūnoveros entuziastų prieš dvejus metus prisijungusi ponija Laimutė kartu su grupe mankštinasi kartą per savaitę. Anksčiau devynerius metus moteris užsiiminėjo joga, dabar jogos pratimai jai sekasi daug lengviau, nes gali labiau išsitempti. „Užkabino, kad tai yra mūsų, lietuvių, sistema. Pirmas dvi savaites jaučiausi taip, tarsi kas būtų mane ištiesinęs, tikrai pajutau savo ašį. Iš pradžių grįžusi vėlai vakare nenorėdavau miego – toks stiprus būdavo energijos antplūdis. Patiko, kad darėme labai daug sąnarių sukinių – nuo galvos iki kojų. Pagerėjo koordinacija, atsirado daugiau grakštumo, sustiprėjo kairė kūno pusė. Po poros mėnesių pajutau, kad man nebešąla rankos ir kojos, o tai būdavo didelė problema, ypač žiemą“, – pasakojo ponija Laimutė.

„Mes gerai jaučiamės, kai jaučiamės vientisi, bet ši būseną kinta priklausomai nuo paros ritmo. Dienai baigiantis pavargsta ir kūnas, ir psichika – dėl bendravimo, įtampos, streso, skubos. Pajuntame išsidvejinimą: kūnas – sau, mintys – sau. Nemarasis „aš“ – mūsų ašis, pusiausvyros centras – nesugeba susidoroti, krinta dėmesin-

gumas, reakcija pradeda vėluoti. Sakome: „Pablogėjo savijauta.“ O ką tai reiškia? Kad blogai save jaučiu, praradau jausmą, jungiantį psichiką su kūnu, praradau *rodą*. Nedarnūs pasijuntame ir skirtingais gyvenimo laikotarpiais. Tad mūsų užduotis – grįžti į savo ašį, savo vienį, sukelti vidinę energiją gyvatą ir taip atkurti *rodą* bei gerą savijautą“, – sakė kūnoveros autorius.

Pagal

www.moteris.lt, 2017, rugpjūtis

- 14** Perskaitykite straipsnių ištraukas ir poromis aptarkite išsakytas mintis. Savo grupės draugams parenkite klausimų apie laimę ir gyvenimo prasmę. Apklauskite juos ir, remdamiesi surinkta informacija, parašykite straipsnį „Gyvenimo prasmė“.

O laimė, supratau aš leisdamas šimtus saulėtų vakarų ant gražaus ežero žvejodamas ir nieko nepagaudamas, nebūtinai susijusi su pasiektais tikslais ir visai nesusijusi su pačiu siekimo procesu. Laimė, ta inertiška raibuliuojanti dama, ypač mėgsta flirtą su Laiko Švaistymu ir gal net yra slapta už jo ištekėjusi. Aš niekada nesigailiu nevaisingų savo vakarų ant ežero arba valandų, praleistų žiūrint „Draugų“ serialą, arba patogios tylos sėdint su mylimąja ant sofos susipynus kojomis. Užtat gana dažnai susimąstau, kad kadaise prasmingi atrodo diplomai, profesijos ir našios veiklos laiko egzamine įvertinami labai prastais pažymiais. Turėdamas burtų lazdele, keisčiau ne tą laiką, kurį švaisčiau, – aš keisčiau tą laiką, kurį leidau anuomet prasmingai atrodžiusioms veikloms. Prasmės, pasirodo, keičiasi, o išliekantis laimės jausmas – ne. Todėl neieškokite prasmės – švaistykite gyvenimą! Neklausykite jokių vadybos guru – švaistykite gyvenimą! Tiesiog palaimingai švaistykite gyvenimą – tam jis ir duotas.

Pagal
Daumantas Mikučionis. „Švaistykite
gyvenimą!“, *Laima*, 2018, liepa

Gyvenime reikia būti geram, o jis pats sudėlios visas prasmes. Svarbiausia, kad kiekvienas žmogus duotų tai, ką gali geriausia. Jeigu turi Dievo dovaną, talentą, ir tu gali sukurti kažkokį pasaulį – jį atiduoti, dalijiesi, o jei tavo kūrybos vaisius kitus padaro laimingesnius, tai ir pats esi laimingas. Žmonės tokie sudėtingi, o juk reikia paprastumo. Sutikai kitą – pasidžiauk. Pavyzdžiui, jei mano sesuo pagamins pietus, o mes atėję pagirsim, kad jie labai skanūs, ji bus laiminga. Laiminga, kad pavaišino brolių, tave, mes irgi būsim laimingi, kad priėmė, kad skanu, ir va – viena diena į priekį laiminga. Arba šioje sanatorijoje man *duoda* visokias vonias, klausinėja, ar ne per šalta, ar ne per karšta, stengiasi dėl manęs, maloniai šypsosi, aptarnauja. O aš dėkoju. Mes gi dalijamės tuo, kuo galim. Įvertinimas yra svarbu, visada svarbu. Tai suteikia kitos energijos, lengvumo. Atsiranda atsakomybė padaryt dar kažką ir dar geriau. Ne tik vaikams. Visi suaugę – mes juk vaikai. Mums

visiems reikalingas geras žodis. Ir, atvirkščiai, skaudu, jei tu nepelnytai atstumtas, nepamatytas. Man atrodo, svarbiausia yra ne ta kažkokia *generalinė* prasmė ar laimė. Gyvenimas yra mažyčių laimių rinkinėlis.

Pagal
Erika Drungytė. „Stasys Eidrigėvičius:
Visi keliai veda į pasaką“, *Nemunas*,
2018, nr. 9

15 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kaip atrodo dailininkų butas?
2. Kokią gyvenimo patirtį L. Šalčiūtė perėmė iš senelių?
3. Kokios L. Šalčiūtės ir K. Grigaliūno gyvenimo nuostatos jums priimtinos ir kodėl?
4. Kaip L. Šalčiūtė vertina kičą ir kodėl?

Garsių dailininkų poros būstui – daugiau nei 100 metų

Jolanta Vaitiekūnienė

Žinomi dailininkai sutuoktiniai Laisvydė Šalčiūtė ir Kęstutis Grigaliūnas net nesvarstė, kad jų būsto sienos galėtų būti nudažytos ne baltai. Tokio fono prašosi didelio formato ir dažnai ryškūs jų dviejų meno kūriniai. Inžinierių šeimoje užaugusi Laisvydė namų be paveikslų neįsivaizduoja.

Butas Vilniaus senamiestyje, netoli Aušros vartų ir Halės turgaus, naujus šeiminkus įgijo prieš penkerius metus. Iki tol menininkai gyveno nedideliame bute Antakalnyje. Galimybė įsigyti didesnę būstą ir mielesnęje vietoje atsirado, kai Kęstučiui Grigaliūnui buvo paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija.

Įsigiję šį butą, Laisvydė ir Kęstutis didelio remonto daryti negalėjo, nes neturėjo laiko – iš parduoto senojo privalėjo išsikraustyti per mėnesį. Tespėjo perdažyti sienas, suremontuoti ir naujomis plytelėmis iškljuoti vonią. „Kai pirkome, sienos buvo žalios, mėlynos ir kitokių spalvų“, – prisimena moteris. Ir priduria: „Esame ne dizaineriai, o vaizduojamojo meno atstovai, interjero specialiai nekūrėme, jis lipdomas po truputį.“

Dailininkų butas yra 79 m² dydžio, jame yra bendra svetainės ir virtuvės erdvė, du atskiri kambariai, taip pat atskiri vonia ir tualetas. Laisvydė sako, kad jei butą rekonstruotų dabar, vidines gipskartonio sienas keistų į mūrines. „Prasta garso izoliacija – jei kuris nors svetainėje žiūri televizorių, kitame kambaryje, dirbant prie kompiuterio, sunku susikaupti“, – aiškina pašnekovė. Produktyvi dailininkė daugiausia laiko praleidžia nuomojamoje dirbtuvėje, bet

pastaruoju metu daug dirbo ir namie, mat rašė daktaro disertaciją. Mokslo darbą „(Melo)dramos. Trys kūno vizualizacijos strategijos“ ji ginsis balandį.

Darbo kambarius sutuoktiniai yra pasidaliję. „Aš dirbu viename, jis – kitame. Dar esame apsikrovę knygomis, tad mūsų namuose – jovalas. Buitis savotiškai lipa mums ant galvų, nes nė vienas nemėgstame tvarkytis. Kartais tenka – kai laukiame svečių“, – sako menininkė.

Baldų kelionė

L. Šalčiūtė apgailestauja, kad butas yra be balkono, šeima neturi ir rūšio. Skalbinius tenka džiauti svetainėje, o metalinėje krosnelėje kūrenamos malkos laikomos specialiai šiuo tikslu nupirktoje senoje medinėje skrynioje. Nedidelius uogienės stiklainiukus moteris laiko šalčiausioje buto vietoje – galiniame kambaryje, ant knygų lentynos.

Laisvydės Šalčiūtės butas, Annos Stanevičienės nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

Menininkė prisipažįsta, kad slyvų, persikų su imbieru ir kito-
kais pagardais uogienes virė pirmąkart, o tuo ją užkrėtė savo vir-
tų gėrybių dovanojusi rašytoja Giedra Radvilavičiūtė. Beje, ir pati
Laisvydė yra parašiusi bei iliustravusi vaikiškų knygelių. Ankstes-
ni šeimnininkai dailininkams paliko visus baldus, daugelį jų pora
išdalijo, įmontuotas sienines spintas paliko. „Baldų atsivežėme
iš Antakalnio, įsigijome senovinį stalą, antikvariate prie turgaus

nupirkau seną sekretėrą. Mūsų name kurį laiką taip pat veikė antikvariatas, iš jo parsinešėme seną komodą. Ir tada jau nebeliko vietos“, – sako pašnekovė.

Piešimo ir gaminimo panašumai

Dailininkė sako, kad, kol augo dukra Barbora (dabar ji su vyru ir trejų metų sūnumi Jonu gyvena atskirai), valgis jų namuose buvo ruošiamas nuolat. „Dabar, kai gyvename dviese, gaminame nereguliariai, bet ir pusfabrikačiais nesimaitiname. Štai Kęstutis mėgsta

Laisvydės Šalčiūtės butas, Annos Stanevičienės nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

virti sriubą“, – pasakoja moteris. Jos manymu, ir paveikslų piešimas, ir valgio gaminimas turi daug bendra. Tai – kūrybiniai procesai. „Aš išsikraunu piešdama, tad kulinarijai įkvėpimo dažnai nelieka, bet valgyti man labai patinka, todėl tenka gaminti. Dažniausiai ruošu tai, ką išmokau iš močiutės“, – sako pašnekovė.

Abi L. Šalčiūtės močiutės buvo miestietės, vaikystėje ji lankydavosi pas abi Kaune. Viena, Marta, buvo siuvėja, kita, Konstancija, – baigusi ūkininkaičių mokyklą. Laisvydė prisimena, kad močiutės gamino labai gardžiai, bet skirtingai. Iš vienos jų buvo išmokusi

kepti smetoniškus eklerus, bet kraustydamosi pametė receptą. „O mano galvoje tokie dalykai nesilaiko“, – apgailestauja menininkė.

Apie ironiją ir humorą

Laisvydė neišivaizduoja namų be paveikslų ir knygų. „Buto tuščiomis sienomis net negalėčiau įsivaizduoti, niekada tokiam negyvenau“, – sako ji.

Moteris pasakoja, kad vaikystėje dažnai viešėdavo pas tėčio tėvus Martą ir Feliksą, šie buvo siuvėjai, tačiau diedukas labai domėjosi menu, jų svetainėje stovėjo didžiulė knygų spinta, pilna

Laisvydės Šalčiūtės butas, Annos Stanevičienės nuotr. iš žurnalo MOTERIS archyvo

meno albumų. „Užaugau su menu. Sėdėdavau ir vartydavau albumus. Tėvų namuose taip pat kabėjo nemažai paveikslų. Močiutė mane, dar mažą, vedavo į M. K. Čiurlionio, Vitražo muziejus. Mano ryškiausi vaikystės prisiminimai ir yra muziejai, albumai, madų žurnalai“, – prisimena pašnekovė.

Dailininkė sako, kad jiedu su vyru paveikslų specialiai savo namams nekūrė, šie atkeliavo iš parodų, meno projektų. „Ką kabinti ant sienų, rinkomės intuityviai, jautėme, kad tiks“, – pasakoja kūrėja. Anot Laisvydės, paveikslus, kitus meno kūrinius namie galbūt reikėtų keisti dažniau, bet jiedu su vyru pasinėrę į darbus, tad tam paprasčiausiai neprisiruošia.

Svetainėje į akis krinta K. Grigaliūno sukurta skulptūra, kurioje Jurgis Mačiūnas vaizduojamas kaip judėjimo *Fluxus* popiežius. Šalia – jau L. Šalčiūtės išdrožtas medinis peizažas su kiparisais. Jis

gimė po dailininkės ginčo su draugu skulptoriumi, kuris tvirtino, kad peizažas negali būti skulptūra. Laisvydei teko įrodyti, kad gali.

Menininkė pripažįsta, kad jos kūrybai nestinga maištingumo ir chuliganizmo. Ironija moteriai labai svarbi ir gyvenime. „Nesu pobūvių siela, įdomių pašnekusių varinėtoja, bet humoras ir ironija man svarbūs. Jie, aišku, labiau matyti kūryboje. Manau, apie skausmingus dalykus reikia kalbėti humoristiškai, antraip viskas taps beviltiška“, – aiškina ji. Beje, vienas iš dailininkės įkvėpimo šaltinių yra kičas.

„Manau, blogas skonis peni gerą skonį. Mėgstu žaisti tais dalykais ir iš to blogo skonio padaryti gerą. Bent jau įsivaizduoju, kad sukuriu gerą skonį. Tad kičas mane labai traukia kaip kūrybinė medžiaga“, – sako dailininkė.

Pagal

<http://www.moteris.lt/manonamai/garsiu-dailininku-poros-bustui-daugiau-nei-100-metu.d?id=77751205>

● Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:

1. Lipti ant galvos.
2. Galvoje nesilaiko.
3. Į akis krinta.
4. Pobūvių siela.

- 16** Perskaitykite tekstą ir poromis aptarkite, ar lengva keisti profesiją. Papasakokite apie muzikos fotografo Ryčio Šeškaičio profesinę veiklą.
- Ar pažįstate žmogų, pakeitusį profesiją? Papasakokite apie jį.

Įamžinti muzikos emociją

Besidomintys mūsų šalies muzikiniu pasauliu yra girdėję Ryčio Šeškaičio pavardę – muzikos fotografiją prieš kelerius metus atradęs vyras šiandien savo nuotraukomis žavi daugelį. Kalbamės su juo apie įsimintiniausias karjeros akimirkas ir norą vaizde įamžinti muzikos emociją.

Prieš kelerius metus nusprendėte palikti teisininko kėdę asociacijoje AGATA ir nerti į muzikos fotografijos pasaulį. Kodėl patraukė būtent ši sritis?

Biure praleidau beveik dešimtmetį – tai buvo įdomus ir su muzika bei muzikantais artimai susijęs darbas, kuriame palikau nemažai širdies. Muzika su manimi buvo nuo mažų dienų ir visi tie žmonės, kuriuos gyvendamas toli nuo Vilniaus matydavau tik televizoriuje, dabar buvo šalia. Iki šiol puikiai atsimenu, kaip sužavėjo pirmą darbo dieną pas mane, ką tik studijas baigusį jauną teisininką, pasikonsultuoti užsukęs Vytautas Kernagis.

Jaučiau daug prasmės, tačiau visgi supratau, kad teisininkas visą gyvenimą nebūsiu. Atrodė, kad darydamas kažką kita galėčiau būti naudingesnis muzikos pasauliui ir su juo susijusiems žmonėms. Tame ieškojimų kelyje nusprendžiau pasukti į šalikelę, kuri, kaip vėliau paaiškėjo, buvo pakilimo takas. Sunkus sprendimas netrukus pradėjo duoti savo vaisius, net pats dorai nepastebėjau, kaip greitai viskas tapo susiję su fotografija.

Ar atsimenate pirmąjį koncertą, kurį fotografavote?

Puikiai – tai buvo grupė „Wild Reason“, 2013-ųjų saulėtą rugsėjo dieną Vilniuje. Tada parsinešiau šaunių nuotraukų, kurias net dabar negėda parodyti.

Jei pasirinkote fotografuoti muziką, matyt, ji jums daug reiškia. Kada prasidėjo jūsų paties muzikiniai atradimai?

Muzikoje randu viską: paguodą, džiaugsmą, liūdesį, tamsą ir šviesą. Gal banaliai skambės, bet muzika man svarbi kaip oras. Aš savo ausimis girdėjau ir savo akimis mačiau kasečių eros pradžią, vėliau – ir kompaktinių plokštelių. Joms per gyvenimą esu išleidęs ne vieną tūkstantį. Net tais laikais, kai originalus CD kainuodavo penktadalį minimalios algos, spirgėdavau noru greičiau sutaupyti norimam įrašui, o diena, kai jis atguldavo į grotuvą, prilygdavo visam šventiniam laikotarpiui nuo Kūčių iki Naujųjų. Iki šiol turiu

kalną kasečių, į kurias įrašinėdavau dainas iš radijo. Klausydavau visko, ko tik įmanoma, nuo „Take That“ iki „Fojė“.

Šitas žaidimas turbūt ir įtraukė. Aš tą emociją jaučiu ir šiandien, ir, manau, tai yra didžioji motyvacijos dalis. Dar mane žavi tai, kad muzikoje visada gali rasti kažką naujo ir tuo sudominti kitus. Bet už viską įdomiau yra ją nufotografuoti.

Žmonės mato tik rezultatą – nuotrauką. Kiek darbo ir investicijų tai reikalauja? Ko reikia norint pagauti ypatingą kadra?

Kelias iki rezultato būna įvairus. Tai susideda iš muzikanto kelio, iš fotografo kelio ir iš jų bendro kelio. Visa kita beveik nesvarbu. Technika, optika yra tik maža dalis to kadro, kuriame slypi jausmas. Nesakysiu, kad fotografuoti galima *net telefonu*, nes telefonai jau seniai pasidarė brangesni už fotoaparatus. Kalbant apie investicijas į techniką, tai jos palyginti nėra didelės. Svarbiausia yra noras tai daryti, nes jei jo nebus, nepadės ir geriausia technika. Be abejo, kai viskas pasiekia profesionalų lygį, tuomet investicijos išauga ir atsiranda esminis sunkumas – užsidirbti tai įrangai, na, ir kad duonai dar liktų.

Kokiu savo kadru didžiuojatės labiausiai?

Man būtų sunku išskirti dešimt nuotraukų, ką jau kalbėti apie vieną. Visgi, svarbiausia – su kuo susijusi kiekviena nuotrauka. Galbūt tai muzikanto istorija, galbūt tai mano paties ryšys su atliekama muzika. Aš nepublikuoju nuotraukos, jei joje nerandu to *kažko*. O tam *kažkam* dažnai užtenka vieno kadro. Daugelis mano fotografijų turi ilgesnę ar trumpesnę istoriją.

Ar sunku fotografuoti muziką?

Daugeliui atrodo, kad muzikos fotografija yra lengvas tramplynas – atėjau, nufotografavau populiarią žvaigždę ir aš jau profesionalus fotografas. Nieko panašaus. Jūsų darbai turi įtikinti, o kad tai pavyktų, turite tikėti savimi patys. Vienaip atrodys nuotraukos fotografo, kuris koncerte pirmą kartą išgirsta grupę, kitaip to, kuris užaugo su ta muzika. Yra tekę ir pačiam fotografuoti grupes, kurių nežinojau, jausmas būna labai keistas, kaip ir nuotraukos iš to koncerto – mažai ką sakančios.

Pagal
http://www.respublika.lt/uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf,
 Respublikos priedas „Laisvalaikis“,
 2018, rugsėjo 1 d.

● Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:

1. Svarbus kaip oras.
2. Pagauti kadra.
3. Spirgėti noru.

17 Peržiūrėkite vaizdo įrašą apie Vidą Jonušytę ir atsakykite į klausimus.

 <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013706422/labas-rytas-lietuva>
10.45–16.10 min.

1. Kada ir kodėl V. Jonušytė išvyko iš Lietuvos?
2. Kur V. Jonušytė gyveno ir mokėsi?
3. Kaip ji surado darbą Lietuvoje?
4. Kas V. Jonušytei svarbu?
5. Kodėl Lietuvoje ji jaučiasi geriau negu Jungtinėje Karalystėje?
6. Kokios patirties V. Jonušytė parsivežė iš Jungtinės Karalystės?
7. Kokios bendravimo kultūros ji laikosi?
8. Kokia veikla V. Jonušytė užsiima Lietuvoje?
9. Kokie jos pomėgiai?
10. Kaip V. Jonušytė jaučiasi grįžusi į Lietuvą?

18 Peržiūrėkite interviu su profesore Valentina Dagiene ir atsakykite į klausimus.

 <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000068356/beatos-virtuve-ekleru-tortas>

1. Kokia V. Dagiенės profesinė veikla?
2. Kaip V. Dagiенė suderina darbą ir asmeninį gyvenimą?
3. Kokie profesorės vaikų auklėjimo principai?
4. Kaip keliauja V. Dagiенė?
5. Kodėl žurnalistė vadina V. Dagiенę nepaprasta moterimi?

19 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kaip Mingailė Greičiūtė paminėjo Vasario 16-osios šventę?
2. Kodėl Mingailė norėjo bėgdama atkartoti Vyčio formą?
3. Kaip Mingailei sekėsi sudėlioti maršrutą?
4. Kokio Lietuvos prezidentės dėmesio sulaukė Mingailė?
5. Kaip kiti linksmai ir išradimai šventė Vasario 16-ąją?

Prezidentė įvertino Mingailės iniciatyvą Vilniaus gatvėse „nubėgti“ Vytį: didžiuojusi, kad esu lietuvė!

Inga Saukienė

Bėgimą pamėgusi vilnietė Mingailė Greičiūtė, Vasario 16-osios šventę paminėjusi taip pat bėgimu, bet ne bet koku, o Vilniaus gatvėse nupiešusi Vyčio kontūrą, sulaukė prezidentės Dalios Grybauskaitės dėmesio. Merginos Vyčio kontūro bėgimo iniciatyva buvo išrinkta tarp 16 geriausių prezidentės inicijuotoje akcijoje „Vasario 16-ąją švęsk linksmai ir išradimai“.

Kodėl pasirinko Vytį

Mingailė apie tai, kaip jai sekėsi susikurti maršrutą ir jį nubėgti, jau pasakojo iškart po šios gražios Lietuvos valstybingumo šventės. Mergina prisipažįsta nesitikėjusi sulaukti tiek daug pozityvaus palaikymo, kuriuo ją užvertė internautai pasirodžius šiai informacijai.

Idėja Vilniaus gatvėmis savo bėgimo trajektorija atkartoti Vyčio formą Mingailei gimė pernai, kai Lietuva šventė savo valstybingumo šimtmetį.

„Vis galvojau, ką savo maršrutu galėčiau išdėlioti Vilniaus žemėlapyje, ieškojau Vilniaus gatvių išsidėstyme skaičiaus 100, įvairių datų. Tačiau Vilniaus gatvės yra labai rangytos ir nelengva iš jų sukurti konkrečią formą. Man norėjosi kokio nors išskirtinio simbolio, o tuo metu kaip tik buvo labai eskaluojamas Vyčio simbolis.“

Taigi programėlėje pradėjau dėlioti jį. Kažkaip susidėliojo žirgo kojos, galva, uodega, sunkiausia buvo su užpakalinėmis kojomis, kadangi toje Vilniaus vietoje yra geležinkelis, Trijų kryžių kalnas“, – pasakojo Mingailė.

Idėja šiomet patobulinti Vyčio formą gimė klausant Benedikto Vanago pasakojimo apie Dakaro ralį, kai išgirdo jo frazę, kad Vytis turi būti su tiesiu kalaviju. Pernai jai išėjo labiau lenktas kardas nei kalavijas, todėl ji vėl prisėdo prie žemėlapių programėlės, ištiesino jo formą bei patobulino žirgo ir raitelio atvaizdą.

Svajojo apie vėliavą, bet nesitikėjo

Mingailė, kad atkartotų Vilniaus gatvėse Vyčio formą, per 3 val. 24 min. „numynė“ 33,6 km, tačiau tikina, kad bėgimo nuovargį nustelbė pakylėta nuotaika, kuri leido pamiršti nuovargį ir sunkią naktį. Mat Vyčio atvaizdą Vilniaus gatvėse ji taisė iki pat ketvirtos ryto.

„Nuo Vasario 16-osios sulaukiau daug gražių žodžių ir komentarų. Labai smagu, jeigu kažką šis bėgimas įkvepia ne tik aktyviai leisti laiką, bet kartu mylėti ir puoselėti savo šalį! Man buvo didelė

„Vyčio“ maršrutas, Mingailės Greičiūtės nuotr.

garbė vykti į Prezidentūrą, Baltąją salę, dalyvauti ceremonijoje su kitais Lietuvos patriotais ir gauti trispalvę iš prezidentės rankų. Didžiuojuosi, kad esu lietuvė!“ – džiaugėsi mergina.

Kaip pasakojo Mingailė, nors prezidentė tokią iniciatyvą buvo paskelbusi ir pernai, ji pati apie tai nieko nežinojo.

„Taigi neturėjau tikslo pasirodyti kuo geriau ir nubėgti kuo įspūdingiau, kad gaučiau vėliavą. Bėgau visiškai iš idėjos ir noro pasveikinti Lietuvą su 100-uoju gimtadieniu. Šiomet šią idėją jau

užregistravau pati. Pagalvojau, kad būtų smagu gauti vėliavą, bet tik tiek. Nieko nesitikėjau, todėl kvietimas man buvo netikėtas. Visgi, prisipažinsiu, buvo smagu gauti laišką, kuriame šalies vadovė kviečia atvykti į Prezidento Rūmus, kuriuose įteiks man vėliavą.

Labai apsidžiaugiau, kad idėja pateko tarp 16 geriausiųjų. Man buvo didžiulė garbė dalyvauti tokioje ceremonijoje. Viso renginio metu tvyrojo šventiška, pakili nuotaika, smagu buvo pamatyti kitus 15 laureatų. Visų jų idėjos yra labai stiprios, todėl džiaugiausi, kad esu su jais! Smagu, kad Šalies vadovė vykdo tokias iniciatyvas, ku-

Mingailė Greičiūtė ir prezidentė Dalia Grybauskaitė, Roberto Dačkaus nuotr. iš Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos archyvo

rių metu galima smagiai atšvęsti šalies gimtadienį, o kartu skatina patriotiškumą ir meilę Lietuvai. Man smagu, kad žmonėms patiko ši idėja!“ – sakė mergina ir padėkojo visiems, ypač artimiesiems, už palaikymą.

Mergina pridūrė, jog jai ypač smagu, kad buvo apdovanota už bėgimą.

Kiti šių metų išradingiausieji

Akcija „Vasario 16-ąją švęsk linksmi ir išradingai“ vyko jau septintą kartą. Iš viso šios akcijos gyvavimo metu paskelbta beveik 4 tūkstančiai šventinių sumanymų, o vėliavomis įvertinta per pusantro šimto iniciatyvų autorių. Be Mingailės, Prezidento rūmuose vykusioje ceremonijoje trispalvė buvo įteikta kompanijai „Hostinger“ už 101 žodžio sveikinimą Lietuvai, kuriame užsieniečiai pirmą kartą prakalbo lietuvių kalba, kad pasveikintų šalį su 101-osiomis nepriklausomybės atkūrimo metinėmis.

Dovanos įteiktos ir Senųjų menų studijai už teatralizuotą 20 signatarų eiseną Vilniuje, Utenos priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai už šventės dieną po pratybų iš užšalusio ežero ledo išpjautą pusę tonos sveriančią širdį, skirtą Lietuvai, ir Povilui Neliupšiui už per 2018 metus surengtus 100 akordeono koncertų savo šaliai.

Už išradingas ir sveikuoliškas idėjas apdovanoti šventinių ir masinių ruonių maudynių Radviliškyje, orientacinio žaidimo Ukmergės rajone bei linksmos šventės Anykščių baseine organizatoriai.

Taip pat trispalvė įteikta „Monai“ ir „Momo Grill“ restoranų Klaipėdoje kolektyvui už nepriklausomybės dieną vykdytą neatlygintą kraujo donorystės akciją, Trakų rajono paramos šeimai ir vaikams centro socialiniams darbuotojams – už Vasario 16-ąją savo rankomis keptą ir dovanotą lietuvišką duoną, Širvintų parapijos globos namams – už šiltą šventę vyresniojo ir senyvo amžiaus gyventojams.

Į ceremoniją pakviesta Kauno technologijos universiteto Inžinerijos licėjaus teatro studija „Kubas“ už Kauno gatvėmis surengtą kelionę senu troleibusu, pažymėtu 16-uoju numeriu, Bazilionų mokykla-daugiafunkcis centras – už linksmą ir išradingą bulvių skutimo čempionatą, Vilniaus Žemynos gimnazijos mokiniai – už visos mokyklos šokį Lietuvai, Žiežmarių mokyklos-darželio „Vaikystės dvaras“ komanda – už patriotišką akciją, puoselėjančią pagarbą Lietuvos istorijai, Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazistai – už iš 101 dalies pagamintą Lietuvos maketą, kuris paštu buvo išsiųstas į daugelį pasaulio kampelių.

Pagal

<https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/laisvalaikis/prezidente-ivertino-mingailės-iniciatyva-vilniaus-gatvese-nubegti-vyti-didziujujosi-kad-esu-lietuve-1038-1109480?copied>

- Papasakokite grupės draugams, kaip valstybės šventės švenčiamos jūsų šalyje.

20 Perskaitykite tekstą ir papasakokite apie renginį Vilniaus mieste.

Pažaboti vėją ir vandenį

Nuo rugsėjo 4-osios Vilniuje prie Baltojo tilto rinksis vėjo ir vandens energiją naudojančių konstrukcijų kūrėjai, kurie čia įkurs techninę-kūrybinę stovyklą – ves nemokamus mokymus entuziastams. Rugsėjo 8-ąją vainikuos kūrinių paradas – į dangų kils aitvarai, upe bus plukdomi vandens konstrukcijų prototipai.

„Stovykloje rasite viską, kad jūsų sukurtas kūrinys skristų ar plauktų! Ateikite su gera nuotaika, o mes jums padėsime žiniomis ir patirtimi, pasidalysime medžiagomis ir įrankiais“, – kviečia organizatoriai.

Atsinaujinančių vėjo ir vandens energiją naudojančių konstrukcijų techninės-kūrybinės stovyklos štabas – sostinės centre, prie Baltojo tilto stovinčioje baržoje. Kūrybinę stovyklą organizuoja: tapytojas, fotografas, neformalių meno bendruomenių Lietuvoje ir užsienyje projektų vykdytojas, aitvarų meistras Marius Abramavičius-Azenas; unikalių aitvarų formų ir konstrukcijų kūrėjas, biologijos mokslų daktaras ir meninių projektų iniciatorius bei vykdytojas Tadas Surkys; aitvarų konstrukcijų ir aerodinaminių savybių profesionalas, alternatyvios energijos panaudojimo, taip pat ir aerodinamikos, aerostatikos, hidrodinamikos specialistas, dalyvaujantis aitvarų komandos renginiuose Lietuvoje ir pasaulyje Donatas Dumskis; mažųjų aitvarų meistras, aitvarų arkų kūrėjas, aitvarų skraidinimo entuziastas Jonas Kriščiūnas ir kiti entuziastai.

Kiekvienas, norintis dalyvauti stovykloje, galės sukurti aitvarą ir jį patobulinti sukonstruodamas savo unikalų modelį. „Kviečiami visi kūrybingi ir mėgstantys konstruoti žmonės – vaikai, jaunuoliai, vyrai, moterys – nėra nei lyties, nei amžiaus cenzos, – tikina M. Abramavičius-Azenas. – Jei turite idėją, viziją ir norite sukurti vėją ar vandenį gaudančią ar šias gamtos stichijas panaudojančią konstrukciją, – šios dirbtuvės kaip tik jums.“

Kviečiami ateiti ir visi norintys pabandyti sukurti paprastą aitvarą ar vėjągaudę tūbą – čia pat vyks ir paprastų aitvarų konstruktorių kursai.

Pagal
http://www.respublika.lt/uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf,
 Respublikos priedas „Laisvalaikis“,
 2018, rugsėjo 1 d.

- Ar esate girdėję apie panašias iniciatyvas? Papasakokite apie jas.
- Paplanuokite poromis, kokios panašios veiklos, kuri skatintų gyventi judriau ir ekologiškiau, norėtumėte imtis jūs.

- 21** Perskaitykite tekstą. Pasikalbėkite poromis, kokie yra kiekvienos poilsio formos privalumai ir trūkumai. Nuomones aptarkite grupėje.

Koks poilsis geriausias?

Sunki darbo savaitė ar diena tampa lengvesnė, kai žinai, kad po jos laukia maloni veikla. Laura Čiginskaitė penkių pašnekovų klausė, kas jiems geriausiai padeda atgauti jėgas ir atitrūkti nuo rutinos.

Be telefono ir interneto

Nida Degutienė,
kulinarinio tinklaraščio įkūrėja

Geriausias poilsis priklauso nuo situacijos. Kartais būni toks *nusi-kalęs*, kad idealiausia – nieko neveikti, tik turėti privilegiją niekuo nesirūpinti, pasiimti penkias knygas ir skirti laiko joms perskaityti. Taip būna labai retai, paprastai tiek nenusidirbu, kad norėtusi nieko neveikti, bet pasitaiko. Jeigu kalbame apie normalią poilsinę veiklą, kurios poreikis ištinka reguliariai, tai man visą laiką pasiteisina aktyvaus ir pasyvaus poilsio mišinys. Kad kūnas pailsėtų, jam reikia duoti šiek tiek krūvio – tai laikas sportui. Poilsis gali būti ir buvimas malonioje aplinkoje. Kartais pailsėti užtenka vien saulės šviesos, ypač jei kalbėtume apie vasario mėnesį: tada norisi atokvėpio ieškoti ten, kur šviesu, daug saulės, kur žydras dangus ir būtinai – geras maistas.

Mano taisyklė, kurią teoriškai sau taikau, bet praktiškai ne visada pavyksta – palikti kompiuterį kiek galima toliau nuo savęs, kad nebūtų pagundos jį įsijungti ir vieną kitą darbelį nuveikti arba pradėti kaboti kur nors socialiniuose tinkluose ir paskui pastebėti, kad jau valanda nuėjo šuniui ant uodegos, naršant ir skaitant nesąmones, dirbant ar atsakinėjant į laiškus. Stengiuosi sukontroliuoti telefono ir kompiuterio naudojimo laiką, nes manau, kad jie labiausiai sugadina poilsio idilę. Esu lankiusis SPA, kuriame nebuvo interneto, jį galėjai užsisakyti tik už beprotiškus pinigus (tai neturėjo nieko bendro su realybe – tikrai nenori tiek mokėti už internetą). Iš pradžių man buvo taip pikta. Galvojau: šiais laikais neduoti interneto – tai lyg neleisti normaliai kvėpuoti oru. Bet po dienos ar dviejų supratau, kad tai yra *žiauriai* gera represinė priemonė. Atvažiavai, investavai savo laiką ir pinigus į tą SPA, į pabuvimą su savimi. Jeigu nori sau pakenkti – primokėk dar už internetą, bet jeigu ne, tai mes padarysime viską, kad tu internetu nesinaudotum.

Turiu vieną kriterijų, pagal kurį vertinu, kiek kokybiškas buvo mano poilsis. Jeigu esu pamiršusi bent vieną savo PIN kodą ar slaptažodį, tai jis buvo geras. Jeigu ateinu į darbą ir mano galva būna tokia tuščia, kad neprisimenu savo kompiuterio slaptažodžio (ži-

nau, kur būnu jį užsirašiusi, nes pasiruošiu tokiems geriems pailsėjimams), tuo metu be galo džiaugiuosi. Vadinasi, buvau atsiribojusi nuo visko, kas mane supa dieną ir naktį.

Gamta ir bendravimas

Vladas Vitkauskas,
keliautojas, alpinistas, fotomenininkas

Poilsis kiekvienam yra vis kitoks. Pailsėti turi ne tik kūnas, bet ir protas, gal dar svarbiau – ramybė sielai. Mane visada atgaivina gamta. Tai gali būti aktyvus pasivaikščiojimas miškelyje (geriausia – su lazdomis, kad visas kūnas dirbtų), dienos išvyka ar *rimta* tolima kelionė. Nebūtinai į kalnus, nors nekasdieniška aplinka paveikia labiausiai. Dar svarbu, kad išvyka ar kelionė būtų įdomi ir prasminga. Naujas pažinimas, atradimai, bendrystė su kitais žmonėmis visada teikia pilnatvės. Tas jausmas ir dabar atgimsta, prisimenant unikalias ekspedicijas, surengtas į aukščiausias viršukalnes, taip pat kultūriniais, moksliniais tikslais.

Savotiškas poilsis yra kiekviena mėgstama veikla. Žinoma, jeigu ne diena iš dienos vien prie stalo ar kitaip niokojant sveikatą. Užtat valanda kita klausant mėgstamos muzikos, medituojant ar maldoje atveria, nuramina sielą. Visais atvejais reiktų vengti priklausomybės nuo modernių technologijų, svarbiausia – draugija.

Atrasti atgaivos galime ir be ypatingų užmojų. Kai pirmosios britų ekspedicijos XX a. pradžioje bandė šturmuoti aukščiausią Žemėje viršūnę, pakeliui kalnuose gyvenę vienuoliai stebėjosi, kodėl šiems baltaveidžiams reikia tiek vargų, išmėginimų ir nelaimių. Atėjūnai užsikrauna kentėjimus, o tobulesnieji Tibeto lamos gali išgyventi Everesto viršūnę, vienovę su gamta ir visu pasauliu oloje arba vienuolyno celėje. Pažinau tą jausmą ir aš. Visavertiško poilsio, kaip ir subtilių jausmų, žmonių sugalvotais matais neišmatuosi.

Pastaruoju metu mane pakylėjo ir atgaivino poilsis Vokietijoje. Buvau pakviestas skaityti paskaitų, turėjau susitikimų su Vokietijos lietuvių jaunimu, bendruomene, lankiausi Vasario 16-osios gimnazijoje. Tos kelios dienos buvo labai intensyvios, tačiau prasmingai leisdamas laiką pasijutau reikalingas, tai praturtino sielą ir ne pragyventų dienų skaičiumi prailgino mano gyvenimą.

Kiekvienam savo

Rosita Lekavičienė,
Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių
mokslų ir menų fakulteto profesorė, psichologė

Daugiausia girdžiu, kad žmonės diskutuoja, kaip praleisti atostogas, – geriau pasyvus poilsis ar aktyvus. Pirmiausia reiktų

įsiklausyti į save, ko nori kūnas, psichika, kokio pobūdžio darbą dirbame. Bet tikriausiai negalime pateikti kategoriškų rekomendacijų. Atrodytų, kad žmonėms, kurie dirba protinį darbą, vadovauja, geriausias poilsis – atsiriboti nuo bendravimo, gulėti paplūdimyje ir apie nieką negalvoti. Bet žinome, kad taip nepavyksta: jie dažniausiai vis tiek galvoja apie darbus, todėl toks poilsis greičiausiai jiems netinka. Daugeliui tokį darbą dirbančių žmonių rekomenduojama ilsėtis aktyviai, patirti daug įspūdžių, kad liktų mažiau minčių apie darbą, mažiau noro tikrinti elektroninį paštą ir telefoną. Lygiai taip pat, pavyzdžiui, sunkų fizinį darbą dirbantys statybininkai ar kitų profesijų atstovai turbūt nenorės kopti į kalnus ir sunkiai fiziškai ilsėtis, jie rinksis pasyvias veiklas. Bet tikrai negalima sakyti, kad visiems tinka tokia rekomendacija.

Planuojant atostogas, reikia labai gerai įsiklausyti į save. Tačiau svarbu atsisakyti inercijos. Kai kurie žmonės sako, kad nenori keliauti, geriausiai pailsi viešbutyje, išsirinko vieną Turkijoje ir visą laiką ten važiuoja. Taip jie save šiek tiek riboja, neleidžia išbandyti turistinių kelionių. Nepasakyčiau, kad toks kategoriškas tvirtinimas yra įsiklausymas į save – tai jau inercija. Net jeigu turime pasirinkimą, ar mėgstame keliauti, ar gulėti pajūryje, visgi rekomenduočiau išbandyti ir priešingas veiklas, pažiūrėti, ar tikrai jos nebūtų smagios?

Antras aspektas – reikia maksimaliai susitvarkyti darbus, nepalikti nepadarytų, kurie graužtų per atostogas, keltų įtampą ir visada grąžintų mintis atgal.

Atostogų nereikia susiplanuoti labai smulkmeniškai. Kai kurie žmonės susidėlioja kelionę kone minučių tikslumu: kada atsikels, kada kur eis, kiek skirs laiko tam, kiek – anam. Tai irgi kelia įtampą. Kartais manoma, kad jei atostogas susiplanuos labai tiksliai, jos bus sklandžios. Bet atostogas iš anksto patariama planuoti tik strategiškai. Pavyzdžiui, jei prieš pusmetį nusipirksite skrydžio bilietus, visą tą laiką galėsite džiaugtis laukiančia kelione. Stambesni planai leidžia jaustis užtikrintam. Tada nenukens taip, jog atėjus atostogoms kainos bus didelės, o pasirinkimas – prastas. Bet kiekvieno savo žingsnio kelionės metu nepatariama planuoti smulkmeniškai, nes taip keliamas stresas.

Mokslininkų požiūriu, optimaliausia turimą atostogų mėnesį skelti per pusę, nes žmogui įsivažiuoti į atostogas reikia laiko. Jeigu turimą mėnesį suskaidysime po tris–penkias dienas, gali būti, kad nesijausime pailsėję, net jei daug kartų po tris dienas imsime atostogas. Optimaliausia – du kartai per metus po dvi savaites, bet tai yra bendra tendencija, nereiškia, kad nėra išimčių ir kad kiekvienas privalo taip elgtis. Kai kurie žmonės atostogauja iškart visą mėnesį ir tada jaučiasi geriausiai pailsėję, netgi ima vėl svajoti apie darbą.

Plaukimas burlente

Algirdas Gradauskas,
aktorius

Šią veiklą atradau per brolių – jis pirmas įsigijo burlentę ir davė pabandyti. Man nieko neišėjo. Vėjas nunešė kokius du kilometrus ir turėjau plaukdamas tempti burlentę iki kranto – tokia buvo mano pradžia. Burlentė ir yra tuo įdomi, kad ji labai nelengvai suvaldoma, ypač pačioje pradžioje, nes tai gana ilgas procesas. Bet vėliau nebėgi jos mesti. Gal būtent dėl to, kad pati pradžia gana sudėtinga.

Ieškai atotrūkio nuo kasdienybės, ir burlentė tam labai tinka. Renkuosi poilsį vietose, kur mažiau žmonių: burlentininkai – gana dideli individualistai. Stengiuosi pabėgti toliau nuo aplinkinių, ieškoti vietų, kur manęs netrikdys.

Plaukimą visų pirma riboja vėjas: negali plaukti bet kada, turi gaudyti vėjuotas dienas, o tai daryti trukdo ir darbo grafikai. Sezono metu net ir Vilniuje būdamas, jeigu yra vėjo ir aš turiu dvi–tris laisvas valandas, būtinai stengiuosi atsidurti prie vandens – Elektrėnų mariose ar Vievio ežere. Tai gana artimi vandens telkiniai, kuriuose galima plaukioti burlente. Bet, žinoma, pagrindinės vietos tam – Kuršių marios, Baltijos jūra. Sugebėjau ta linkme pakreipti ir žmoną – tai turbūt gana sudėtinga, nes burlentininkų situacinės turi neįprastas atostogų sąlygas. Mes atsiduriame prie jūros tada, kai ten pučia 15 m/s vėjas ir tai nėra poilsiautojams pačios jaukiausios dienos. Paprastai būna taip: kai visi turistai (burlentininkai juos vadina *pingvinais*) traukiasi nuo jūros, mes judame jos link. Net juokinga buvo pamatyti, kai artinosi didžiulis štormas prie JAV, jeigu gerai prisimenu – Luizianos, evakuojamas visas miestas, o jūros link važiuoja burlentininkai su lentomis. Aišku, tai jau kraštutinis atvejis, truputį beprotybė. Bet burlentininkai tuo pasižymi.

Manychiau, kad burlentės tinka visiems, kurie dirba su didžiule įtampa susijusį darbą. Pavyzdžiui, labai daug medikų yra burlentininkai. Aš, aktorius, save irgi vadinu ekstremalios profesijos atstovu. Plaukiant burlente patirtas aukštesnis ekstremalumo lygis suteikia lengvesnį pojūtį darbe ir ne taip veikia įtampa. Manau, ši veikla tinka ir visiems keistuoliams. Iš tikrųjų aplinkiniai burlentininkai – tikrai stiprūs individualistai, kartais net visuomenės atstumti žmonės, gana įdomi kompanija. Juokingiausia, kad dieną ant kranto matome skirtingų socialinių sluoksnių, intelekto žmones, o vakare prie laužo susėdę labai smagiai bendraujame. Mano žmona sako: negaliu dalyvauti tuose pokalbiuose, nes jie tokie: ar vairas 43 yra geriau nei 42? Aplinkiniams visiškai nesuprantama terminologija, bet labai smagu matyti, kad dialogai vyksta su tokiu užsidegimu.

Pasivaikščiojimas ir savišvieta

Ina Pukelytė,
Nacionalinio M. K. Čiurlionio
dailės muziejaus direktorė

Visada stengiuosi derinti aktyvų ir pasyvų poilsį, bet žinau, kad jeigu mažai judėsiu, blogai jausiuosi. Mėgstamiausias poilsio būdas – vaikščiojimas, gėrėjimasis gamta, nesvarbu, būčiau mieste ar kaime. Vis dažniau lieku ilsėtis Kaune – dievinu pasivaikščiojimus Nemuno ir Neries santakoje, iš čia atsiveria vakarinės dangaus varšos, žolynuose slepiasi paukščių šeimos. Kai norisi pasyvaus poilsio, imu į rankas knygą arba mezginį. Dabar ant mano naktinio staliuko Aldonos Snitkuvienės knyga „Tilmansai ir jų palikimas Kaune“. Kiek nedaug mes žinome apie tarpukaryje gyvenusius žmones, kurie lėmė mūsų miesto raidą, jo ekonominį ir kultūrinį lygį. Džiugu, kad šiuo metu galime išvysti netikėtai atrastą Tilmansų paveldą, kuris saugomas M. Žilinsko galerijoje – porcelianą, vieną didžiausių persiškų kilimų.

Daug laisvalaikio skiriu muziejams, savišvietai. Kai keliauju po užsienio šalis, būtinai apsilankau tiek miesto, tiek nacionaliniuose muziejuose. Vienas per pastarąsias atostogas aplankytų – Kipro muziejus Nikosijoje. Kvapą gniaužia eksponatų senumas – tai, kas buvo atrasta mūsų eros pradžioje, senųjų eksponatų perspektyvoje atrodo kaip šiandiena.

Svarbu subalansuotas poilsis ir darbas, ypač brandžiam amžiuje, nes kitu atveju pritrūkstu jėgų, jaučiuosi išsekusi, pavargusi. Labiau nei ilgos ar trumpos atostogos yra svarbi jų kokybė – nauji įspūdžiai, atsipalaidavimas nuo rutinos. Jaučiuosi nepailsėjusi, jei bent savaitę nepabūnu prie jūros, Nidoje. Čia poilsiauju visą gyvenimą – viskas yra artima, sava.

Pagal
IQ Life, 2019, gegužė–birželis, nr. 3 (56)

- Parenkite interviu klausimus tema „Koks poilsis geriausias“. Apklauskite grupės draugus. Rezultatus apibendrinkite raštu.
- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:
 1. Būnu *nusikalęs*.
 2. *Kabame* socialiniuose tinkluose.
 3. *Žiauriai* geras.
 4. Be galo *džiaugiuosi*.
 5. Beprotiški pinigai.
 6. Nuėjo šuniui ant uodegos.
 7. Kalba su užsidegimu.

22 Išklauskite „Žalvarinio“ atliekamą dainą „Skridom bėgom“.

 <https://www.youtube.com/watch?v=ExdphvQ6sJO>

- Padiskutuokite grupėje, kodėl šiuolaikinis jaunimas neria į senąsias tradicijas. Koks jaunų žmonių požiūris į folklorą ir tradicijas jūsų šalyje?

Skridom bėgom

Tu, žilvitėli, do bilia
 Žaliasai medeli, do bilia
 Ko tu didis augai, do bilia
 Ko tu prasiaugai, do bilia

Vienuos varteliuos, do bilia
 Saulutė tekėjo, do bilia
 Antruos varteliuos, do bilia
 Mėnulis riedėjo, do bilia

Skridom bėgom, nes tikėjom
 Norėjom visko lyg pašėlę
 Gyvenom garsiai, nugalėjom
 Jau didelį kelią mes nuėjom

Trečiuos varteliuos, do bilia
 Žvaigždėlė mirgėjo, do bilia
 Ketvirtuos varteliuos, do bilia
 Mergų pulkasėjo, do bilia

Saulutė tekėjo
 Mėnulis riedėjo
 Žvaigždėlė mirgėjo
 Mergų pulkasėjo

Muzika – Roberto Semeniuko.
 Žodžiai – lietuvių liaudies ir „Žalvarinio“.

23 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kokius paradoksus pastebi autorė?
2. Kokie yra *New Nordic* virtuvės pagrindai?
3. Kokių pokyčių įvyko lietuvių viešojo maitinimo srityje?
4. Pasitarkite su grupės draugais ir pasakykite, kurioms autorės mintims pritartumėte, kurioms prieštarautumėte. Kodėl?

Menas valgyti lietuviškai

Eglė Juzumas

Šalies veidą nesunku pamatyti lėkštėje. Tačiau tikrasis jo ir tautinio identiteto grožis atsiskleidžia tik tada, kai išmokstama vertinti savo šaknis.

Mums nereikia to, kas esame?

Maisto pasaulyje sienos seniai ištrintos. Vis dėlto tapatybė šiandieninėje globalizacijos epochoje labai svarbi. Supratimas, kas esame ir kur esame, būtinas mums patiems suvokti save, įvaizdžiui kurti ir priklausymo jausmui stiprinti. Vietinių kulinarinių tradicijų vertinimas – tik vienas aspektas, tačiau šiandien jis svarbesnis nei bet kada anksčiau.

Nuolat kviečiame ir esame kviečiami ragauti įvairias šalis atspindinčių skonių, o lietuviška virtuvė, tarsi nemylima podukra, lieka už durų. Prisimename ją tik namie, kai reikia sočios ir neįmantrios vakarienės. Dar – kai iš svetur atvykusius kolegas ar draugus privalu pavaišinti cepelinais, šaltibarščiais ir gabalu užsieniečiams susižavėjimą ir nuostabą keliančio šakočio.

Ironiška, kad vos kur nors išvažiuavę vienos ar kitos šalies autentiškumo ieškome siekdami pažinti jos gastrominę kultūrą, neaplenkdami vietinių užkeigų, barų, *knaipių* ir restoranų. Kuo autentiškesnė, kuo labiau nušiorusi, nutrinta, „gyvenimo mačiusi“ ir nepakitusi atrodo vieta – tuo geriau. Labiau patyrę ir išmanantys ragautojai neaplenkia ir baltų staltiesių restoranų, kuriančių pagal vietos tradicijas, tik moderniai. Tačiau lietuviškos virtuvės galimybes tapti šiuolaikiška, verta restorano lygio vis dėlto vertiname atsargiai.

Taip, tiesa, per ilgą savo krašto istoriją atradome, sukūrėme, pradėjome naudoti, perėmėme iš kitų šalių daugybę ingredientų, patiekalų, maisto gaminimo įrangos ir technologijų. „Lietuvos

gastronominė kultūra nuolat kinta. Ir čia kiekvienas laikmetis įneša savo sluoksnių. Įdomu tai, kad kiekvienas naujas sluoksnis – ar tai būtų bizantinė graikiškoji, ar itališkoji Bonos Sforzos, ar prancūziškoji Apšvietos virtuvės – neišstūmė ankstesniųjų gastronominių tradicijų. Lietuvos žmonės visais laikais buvo smalsūs, imlūs ir tolerantiški. Tad naujovės mūsų gastronomines tradicijas papildydavo, praturtindavo, bet nenaikindavo“, – yra sakęs maisto istorijos tyrinėtojas Rimvydas Laužikas.

Atrasti tautiškumą iš naujo

Kur, kada ir kodėl kilo poreikis transformuoti tradicines virtuves ir pakylėti jas iki aukštosios gastronomijos, vargu ar šiandien būtų įmanoma atsekti. Vis dėlto tradicijų įvilkinimas į šiuolaikiniam žmogui suprantamą formą, suteikiant jai šių dienų estetinį vaizdą, yra tendencija, kurios neįmanoma aplenkti.

Dar prieš gerą dešimtmetį daugelis paklausti, kuo garsėja ar kuo yra ypatinga skandinaviška virtuvė, tik būtų patraukę pečiais – skandinaviška virtuvė gastronominiame pasaulyje neegzistavo. Kol nebuvo paskelbtas šiaurietiško maisto idėjų manifestas – prieš gerą dešimtmetį, 2004 m. saujelės progresyvių Danijos virtuvės šefų suformuluotas Naujasis Šiaurės šalių virtuvės

Patiekalas, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

manifestas (angl. *New Nordic Food Manifesto*) tapo gairėmis, skatinančiomis ne tik Šiaurės šalių gastronomicinį pakilimą, bet ir visą pasaulį atsigręžti į šiauriečių deklaruojamas ir dešimčia punktų juodu ant balto užrašytas vertybes.

Pagrindiniai *New Nordic* manifesto akcentai – šviežias, sveikas, ir autentiškas maistas, kurio skiriamasis bruožas yra vietiniai, atitinkamą sezoną atspindintys produktai. Būtent šie principai padėjo Šiaurės šalių virtuvėms pelnyti pripažinimą visame pasaulyje. Ir beveik gerą dešimtmetį neužleisti aukščiausių pozicijų geriausių pasaulio restoranų rinkimuose.

Šiaurės šalių šefai padarė tai, ko anksčiau nepavyko niekam: pasitelkę šiuolaikinio žmogaus mąstymą ir beribį kūrybiškumą, ambicingi ir drąsūs skandinavai išsikėlė sunkiai suvokiamą tikslą – sukurti naują kulinarinę tradiciją, kuri atitiktų didžiąsias pasaulio virtuves. Ją tiesiog sukurti. Iš naujo. Iš to, ką turi. Aktualią šiandienos žmogui, bet nepamirštančią savo šaknų. Naujuosius valgiaraščius įkvėpė tradiciniai patiekalai ir ingredientai, būdingi šiaurietiško regiono klimatui, vandenims ir dirvožemiui. Jungdami vietiskumą ir kosmopolitiškumą – dvi to paties medalio puses – restoranų pasaulio vikingai padovanojo pasauliui šiuolaikinio tradicinio maisto sampratą.

Pagrindiniai šiaurietiško manifesto principai iš tikrųjų gali būti taikomi bet kurioje planetos vietoje, prie bet kurios viryklės ir bet kurio stalo. *New Nordic* filosofijos stiprybė – paprastumas. Tai populiarus judėjimas be formalių struktūrų ir atviras visiems. Įkvėptas stipraus tikėjimo ir tikro entuziazmo kurti naują, sveiką ir skanią šiaurietišką maisto kultūrą. Skatinantis savo kelio paieškas pradėti nuo pradžių pradžios – savo šaknų. Susigrąžinti pasididžiavimą tuo, kas mes esame ir kur gyvename, atsigręžti į paprastus, kuklius, tačiau kokybiškus kasdienio valgio sudedamuosius elementus: močiutės darže užderėjusius burokėlius, ridikus, pastarnokus, morkas, kaimyno sode sunokusias uogas ir kriaušes, vietinių žvejų sugautas žuvis, pažįstamo bitininko ką tik išsuktą vasarinį medų, kurį taip saldu kabinti tiesiog šaukštu iš stiklainio. Iš naujo atrasti tikrąją vietos tradiciją ir natūralaus gamtos ritmo įkvėpto maisto reikšmę. Vietiškumas, natūralumas ir sezoniškumas – trys šiuolaikinės virtuvės raktažodžiai.

(Ne)moderni lietuviška virtuvė

Sudėtinga vienareikšmiškai atsakyti į klausimą, kaip plinta gastronomicinės tendencijos ir nauji vėjai. Kas vienas kitą veikia labiau: restoranai, skleidžiantys naujas idėjas, ar valgytojai, kuriantys poreikį ir paklausą? Maisto pasaulyje sienų seniai nebėra, o gal jų niekada ir nebuvo, tačiau tik šiandien maisto kultūra yra taip lengvai pasiekiamą visiems. Ypač – keliaujantiems, ragaujantiems, besidomintiems ir norintiems dalytis.

Terminas „modernus“ (pranc. *moderne* – naujausias, šiuolaikinis) „Tarptautinių žodžių žodyne“ aiškinamas kaip atitinkantis šių dienų reikalavimus ir skonį, naujoviškas, šiuolaikiškas. Taip pat atitinkantis naujausius technikos laimėjimus.

Teko matyti ne vieną ketinimą interpretuoti lietuviškumą ir mūsiškas tradicijas, paversti lietuvišką virtuvę modernia. „Per naktį kepta nugarinė, skaninta rozmarinų aliejumi, su morkų ir svarainių kremu, grūstų bulvių koše, keptais burokėliais, „Oscar“ padažu, spanguolių *vinigretu* ir žolelėmis“ arba „jautienos *antrekotinė* (su šonkauliu), patiekta su mėlynųjų pelėsių sūrio bulvių koše, rūkytų slyvų padažu ir karamelizuotom slyvom“. Tai – mėginimai transformuoti ir pakylėti lietuvišką virtuvę iki restoranų lygio, virtę tik gremėzdiškai skambančiais, bet mažai ką apie vietos virtuvę sakančiais pavadinimais. Neabejoju, kad skanu, bet ar lietuviška?

Patiekalas, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

Liūdna, bet didžioji dauguma tokių eksperimentų – perdėm pretenzingi ir ne itin vykę bandymai pamėgdžioti aukštąją gastronomiją, turintys mažai ką bendro su lietuviškumu, lėkštėse virtę tik ironišku *haute cuisine* aidu. Dangstantys pasitikėjimo ir didžiavimosi savimi trūkumą triaukščiais epitetais. Bandantys kompensuoti „skurdo“ virtuvės jausmą ir būti tuo, kuo nesame.

„Kartais tereikia įdomesnės kompozicijos ar netradiciniu būdu panaudoti įprastus ingredientus ir patiekalas tampa išties šiuolaikiškas“, – sako gerai žinoma virtuvės šefė. Banalu. Liūdna. Apmaudu, kad nemaža dalis valgytojų patiki, jog užtenka pasitelkti naujausią įrangą, paskaityti apie gastronomines tendencijas, kažką

su kažkuo sumaišyti – *et voila!*, turime moderniai interpretuotą lietuvišką virtuvę. Deja, to negana.

Lietuviška, kai vietoj atvežtinių lašišų renkamės Lietuvos upėse pagautus upėtakius, tunus keičiame mūsiškėmis skumbėmis. Populiarius ryžius – perlinėmis ar sorų kruopomis. Klasikines pomidorų ir mocarelos salotas – lietuvišku analogu: ridikėlių ir varškės sūrio su kmynais salotomis. Taip pat reikėtų nepamiršti mūsų ypač kokybiškų rūkytų gaminių, produktų (ne tik mėsos, bet ir daržovių, pavyzdžiui, ridikėlių ir kt.) marinavimo, rauginimo, vietos gamybos gėrimų (sirupų, limonadų, burokėlių, aviečių, svarainių vynų, agrastų ar raudonųjų serbentų acto), lietuviškų žolelių (dilgėlių, rūgštynių, krienu, kanapių sėklų, kiškio kopūstų) ir kt.

Skandinavų pavyzdys parodė, kad nereikia dar kartą išradinėti cepelinų, kugelio, vėdarų. Kad putėsiai ir molekulinė virtuvė visame pasaulyje jau seniai užleido vietą paprastumui, šviežiams vietos produktams ir, be jokios abejonės, kūrybiškumui. Be jo virtuvėje nepadės nei naujausios technologijos, nei taškėliai ir brūkšneliai lėkštėje.

Jie tikrai myli Lietuvą

„Savame krašte pranašas nebūsi“, – sako liaudies išminčiai. Ir tikrai, ilgą laiką tai buvo tiesa – lietuviai mieliau rinkosi ir kojomis bei pinigėmis balsavo už tokį maistą, kuris lietuviškumu nė nekvepia.

Vis dėlto birželio pabaigoje jau trečią kartą organizuojamuose 30 geriausių Lietuvos restoranų rinkimuose vienų didelei nuostabai, kitų ilgai lauktam džiaugsmui pirmajame trejetuke atsidūrė net du modernias lietuviškas gastronomines tradicijas puoselėjantys restoranai. Pelnytai.

Geriausiu 2018 metų restoranu pripažintas modernios lietuviškos virtuvės idėjas pristatantis „Džiaugsmas“, vadovaujamas Martyno Praškevičiaus. Trečioje vietoje – kitas lietuviškos virtuvės tradicijas puoselėjantis restoranas, nuosekliai keliavęs geriausiųjų trejetuko link (2016 m. – 9 vieta, 2017 m. – 7 vieta), – „Sweet Root“.

„Džiaugsmas“ projekto puslapyje pristatomas kaip restoranas be fanfarų: jo esmė prasideda nuo lietuviškų produktų ir skonių dalijimosi prie stalo. Kai kuriuos patiekalus kviečiama valgyti rankomis, o paprastumas tampa bene kertine restorano idėjos dalimi. Valgiaraštis – gana siauras ir, atsižvelgiant į situaciją už lango, dažnai keičiamas. Skrudinta juoda lietuviška duona, juodųjų serbentų ir obuolių uogienės. Tai yra „Džiaugsmas“.

Vienas griežčiausių restoranų Lietuvoje, kalbant apie jo filosofiją ir kryptį, „Sweet Root“ irgi yra vienas įdomiausių siekiant pažinti lietuvišką skonį. Kurdami koncepciją restorano įkūrėjai Sigitas ir Vilius Žemaičiai su Agne Marcinauskaite pirmiausia stengėsi sugrįžti prie vakarieniškos šaknų. Tačiau čia maistas patiekiamas mo-

Patiekalas, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

derniai, o tikrumą lemia produktai, lietuviškos tradicijos ir noras sugrąžinti emociją patiekalams bei vakarienės metui.

Sigitas, Vilius ir Agnė drauge su virtuvės šefu Justinu Misiumi priėmė iššūkį kurti patiekalus tik iš vietinių produktų, todėl šis restoranas Lietuvoje yra vienas labiausiai priklausomų nuo gamtos. Pastovūs nekintantys produktai yra tik duona ir kaimu kvepiantis sviestas.

„Šis žingsnis atgal iš tiesų yra didelis žingsnis pirmyn, tai – naujos kelionės pradžia, kupina gerų emocijų. Tai mūsų stalas, mūsų tradicijos, mūsų vaikystė lėkštėje, mūsų metų laikai ir mūsų jausmai. Tai, kas mes iš tiesų esame“, – apie savo restoraną sako „Sweet Root“ šeimininkai.

Smalsus valgytojas savo identitetą šiais laikais bando aiškinti pasitelkdamas maistą ir vietines gėrybes. Edukuotam, gastronomiškai išprususiam ragautojui jau nereikia pasakoti, kad maisto sezoniškumas glaudžiai susijęs su regiono produktais ir kad nei viena, nei kita nėra tiesiog skambios frazės ir tuščiažodžiavimas.

Nauja skonių tradicija šiandien gimsta ne tik restoranuose. Šiuolaikinė lietuviška virtuvė pirmiausia prasideda mūsų galvoje ir namuose, priklauso nuo kasdienių pasirinkimų. Pasirinkimo pirkti vietines sezonines daržoves, mažųjų kepyklų duoną, lietuvišką medų, smulkiųjų sūrinių ilgai (ar trumpai, kaip kam patinka)

brandintus sūrius ir varškę; atrasti lietuviškų upių ir ežerų žuvis; lentynoje pamatyti lietuviškų uogų uogienę, raugintus kopūstus ir česnakus; atkimšti butelį obuolių ar svarainių vyno. Pasirinkimo kalbėtis, klausti, kaip užaugintas arba ruošiamas vienas ar kitas produktas. Pasirinkimo kviesti į svečius ir dalytis savo atradimais. Ir to paties reikalauti iš savo aplinkos.

Tikrasis mūsų identiteto grožis – kai prisimename, kokia skalsi ruginė duona, užtepta kaimišku, vasaros žole kvepiančiu sviestu. Kai iš naujo pamilstame rudeni ir rūko voratinkliais nuaustais rytais kvepiančią tirštą miško grybienę. Kai suprantame ir norime visam pasauliui papasakoti, kad daugiau tokių, kaip mes, nėra.

Pagal
Laima, 2018, nr. 8

- Pasitarkite su grupės draugais ir sudarykite būtinų paragauti lietuviškų patiekalų valgiaraštį.
- Kokių jūsų šalies patiekalų turėtų paragauti lietuviai? Ką apie jūsų šalies kultūrą pasakoja valgymo tradicijos?

- 24** Pažiūrėkite laidą apie populiariausius lietuviškus valgius. Ką įdomaus sužinojote? Kaip formavosi moderni lietuviška virtuvė? Papasakokite apie savo šalies tradicinę virtuvę.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013683582/simtas-trumpos-istorijos-apie-dvi-lietuvas-populiariausi-valgiai>

- 25 Pažiūrėkite laidą apie vegetarizmo Lietuvoje istoriją. Pasikalbėkite grupėje, kodėl vegetarinė mityba yra etiškesnė negu tradicinė.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013675682/simtas-trumpos-istorijos-apie-dvi-lietuvas-pirmieji-vegetarai>

- 26 Parenkite interviu klausimus tema „Kas yra tautinė tapatybė“. Apklauskite grupės draugus. Interviu klausimus ir atsakymus aptarkite grupėje.

- 27 Parašykite vadovą Lietuvos svečiui. Nurodykite, ką ir kodėl jis būtinai turėtų aplankyti ir pamatyti, ko paragauti.

- Pavartokite: *anaiptol, apskritai, būtent, esą, lyg tyčia, neva, greičiausiai, tiesiog, tiksliau.*

Žodynas

butis, -ies
 esmė
 išraiška
 įtaka
 karta
 lūkestis, -io
 maištas
 norma
 pagrindas
 paskirtis, -ies
 pažanga / progresas
 pokytis, -io
 poreikis, -io
 poveikis, -io
 prabanga
 realybė
 riba
 siekiamybė
 tempas
 veiksnys
 žingsnis, -io

(su)burtis, buriasi, būrėsi į ką?
 (pa)dalytis, dalijasi, dalijosi ką?, kuo?
 (per)dirbti, dirbo, dirba ką?
 (pa, iš)garsėti, garsėja, garsėjo kuo?
 įpareigoti, įpareigoja, įpareigojo ką?
 įsipareigoti, įsipareigoja, įsipareigojo
 įskaičiuoti, įskaičiuoja, įskaičiuavo ką?
 įstengti, įstengia, įstengė
 įveikti, įveikia, įveikė ką?
 (iš, pa)judinti, judina, judino ką?
 (su)kaupiti, kaupia, kaupė ką?
 laikytis, laikosi, laikėsi ko?
 mesti, meta, metė ką?
 motyvuoti, motyvuoja, motyvavo ką?
 nuveikti, nuveikia, nuveikė ką?
 pasitelkti, pasitelkia, pasitelkė ką? į ką?
 (ap)riboti, riboja, ribojo ką?
 (pa)ryžtis, ryžtasi, ryžosi kam?
 (pa)skatinti, skatina, skatino ką?
 (pa)skleisti, skleidžia, skleidė ką?
 (su)telkti, telkia, telkė ką?
 (pa)tobulėti, tobulėja, tobulėjo
 (pa, iš)tobulinti, tobulina, tobulino ką?
 tuščiažodžiauti, tuščiažodžiauja, tuščiažodžiauvo

(su)vienyti, vienija, vienijo ką?
 (su)vienytis, vienijasi, vienijosi kam?
 vesti, veda, vedė ką? (renginį, treniruotę)

būsena
 būtis, -ies
 emocija
 ištvėrmė
 nuotaika
 paguoda
 palaima
 pojūtis, -io

atpalaiduoti, atpalaiduoja, atpalaidavo ką?
 atsigauti, atsigaua, atsigavo
 atsipalaiduoti, atsipalaiduoja, atsipalaidavo
 (pa)drąsinti, drąsina, drąsino ką?, ką veikti?
 (pa)kisti, kinta, kito
 (pa)lepinti, lepina, lepino ką?
 nuobodžiauti, nuobodžiauja, nuobodžiavo
 nusiteikti, nusiteikia, nusiteikė kam?
 pabosti, pabosta, pabodo
 praktikuoti, praktikuoja, praktikavo ką?
 pripažinti, pripažįsta, pripažino ką?
 praversti, praverčia, pravertė
 (pa)reikalauti, reikalauja, reikalavo ko?
 rūpėti, rūpi, rūpėjo
 stokoti, stokoja, stokojo ko?
 (iš)švaistyti, švaisto, švaistė ką?
 (pri)taikyti, taiko, taikė ką?
 (iš)trokšti, trokšta, troško ko?
 (iš)ugdyti, ugdo, ugdė ką?
 (pa)ženklinti, ženklina, ženklino ką?
 (į)žvelgti, žvelgia, žvelgė ką?

(už)grūdinti, grūdina, grūdino ką?
 (už)grūdintis, grūdinasi, grūdinosi
 įkvėpti, įkvepia, įkvėpė ką?
 iškęsti, iškenčia, iškentė ką?
 iškvėpti, iškvepia, iškvėpė ką?
 konkuruoti, konkuruoja, konkuravo su kuo? kuo?

svetur

atsakingas, -a
 beprotiškas, -a
 brandus, -i

būdingas, -a
 įmanrus, -i
 imlus, -i
 naivus, -i
 nuoseklus, -i
 nušiuręs, -usi
 pastovus, -i
 prabangus, -i
 reikšmingas, -a
 skubotas, -a
 slaptas, -a
 šaunus, -i
 tobulas, -a
 tvirtas, -a

aplinkosauga
 atliekos
 atsakingas vartojimas
 energija
 ištekčiai
 kietasis kuras
 perteklius
 smogas
 tarša
 žaliava

ardyti, ardo, ardė ką?
 nudirbti, nudirba, nudirbo ką?
 perdaryti, perdaro, perdarė ką?
 perdirbti, perdirba, perdirbo ką?
 (su)irti, yra, iro
 tausoti, tausoja, tausojo ką?
 (už)teršti, teršia, teršė ką?
 (pa)tręšti, tręšia, tręšė ką?

besaikis, -ė
 darnus, -i
 kenksmingas, -a
 palankus, -i
 pažangus, -i
 saikingas, -a
 spartus, -i
 taršus, -i
 tvarus, -i
 veiksmingas, -a
 žalingas, -a

Gramatika

1 Būdo raiška prielinksniais *be* ir *pagal*.

Jis dirba **be** poilsio.

Joninės švenčiamos **pagal** senąsias tradicijas.

2 Veiksmo pobūdis nusakomas prieveiksmiais: *apgraibom*, *pakaitom*, *gražiuoju*, *piktuoju*, *galvotrūkčiais*, *paknopstom*.

Gyvenkime **gražiuoju!**

3 Modalumą rodantys žodžiai.

anaiptol	Anaiptol , jis apie tai negirdėjo.	Prieštaraujant.
apskritai	Apskritai , aš pirmą kartą apie tai išgirdau.	Apibendrinant.
būtent	Būtent tai aš ir norėjau išgirsti.	Teigiant.
esą	Jis esą nebuvo girdėjęs apie tai.	Abejojant.
iš esmės, iš principo	Iš esmės mes sutinkame.	Pritariant, neprieštaraujant.
kaip tyčia, lyg tyčia	Kaip tyčia , tuo metu atostogausiu.	Apgailėstaujant.
mat	Jis mat nežino.	Pabrėžiant.
neva	Jis neva buvo išvažiavęs.	Abejojant.
palyginti	Jis yra palyginti šiuolaikiškas.	Lyginant.
tikriausiai, turbūt, greičiausiai, veikiausiai, ko gero	Jūs tikriausiai girdėjote apie lėtą gyvenimo būdą.	Beveik neabejojant.
tiksliau	Tiksliau net nepastebėjau.	Tikslinant.
tiesiog	Jie tiesiog taip gyvena.	Pabrėžiant.

- 4 Savybiniai įvardžiai: *manasis, manoji; tavasis, tavoji; savasis, savoji; maniškis, maniškė; taviškis, taviškė; saviškis, saviškė.*

Mano mieste žmonės ramiau gyvena.	Manajame mieste žmonės ramiau gyvena. Maniškiame mieste žmonės ramiau gyvena.
-----------------------------------	--

Vyriškoji giminė

Vienaskaita

Daugiskaita

V. (Nom.)	man asis , maniškis	V. (Nom.)	manie ji , maniškiai
K. (Gen.)	man ojo , maniškio	K. (Gen.)	manu jų , maniškių
N. (Dat)	man ajam , maniškiui	N. (Dat)	maniesiems, maniškiam
G. (Acc.)	man ąjį , maniškį	G. (Acc.)	manuosius, maniškius
Įn. (Inst.)	manu oju , maniškium	Įn. (Inst.)	manaisiais, maniškiais
Vt. (Loc.)	man ajame , maniškiame	Vt. (Loc.)	manuosiuose, maniškiuose

Moteriškoji giminė

Vienaskaita

Daugiskaita

V. (Nom.)	man oji , maniškė	V. (Nom.)	manosios, maniškės
K. (Gen.)	man osios , maniškės	K. (Gen.)	manu jų , maniškių
N. (Dat)	man ajai , maniškei	N. (Dat)	manosioms, maniškėms
G. (Acc.)	man ąją , maniškę	G. (Acc.)	manąsias, maniškes
Įn. (Inst.)	man ąja , maniške	Įn. (Inst.)	manosiomis, maniškėmis
Vt. (Loc.)	man ojoje , maniškėje	Vt. (Loc.)	manosiose, maniškėse

Žodyno ir gramatikos užduotys

1 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Vieta ar laikas, kur kas baigiasi ar prasideda.
2	Pasikeitimo rezultatas.
3	Atstumas tarp pėdų einant, bėgant.
4	Tai, kas atsitinka, kai vienas daiktas, žmogus ar pan. veikia kitą.
5	Kieno nors jausmų būklė tam tikru laiku.
6	Džiaugsmas ir gėris.
7	Tai, kas suvokiama regėjimu, skoniu, klausa, uosle ar lytėjimu.
8	Vyksmo greitis.

A	Poveikis.
B	Pojūtis.
C	Palaima.
D	Nuotaika.
E	Pokytis.
F	Riba.
G	Tempas.
H	Žingsnis.

1	2	3	4	5	6	7	8
F							

2 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Nugalėti ką nors.
2	Labai ko nors norėti.
3	Ko nors trūkti.
4	Ką nors eikvoti, leisti be naudos.
5	Kam nors nuolaidžiauti, perdėti kuo nors rūpintis.
6	Tvirtai nuspręsti.
7	Rūpestingai ugdyti.
8	Būti linkusiam ką daryti.

A	Švaistyti.
B	Lepinti.
C	Įveikti.
D	Puoselėti.
E	Trokšti.
F	Stokoti.
G	Nusiteikti.
H	Ryžtis.

1	2	3	4	5	6	7	8
C							

3 Sujunkite priešingos reikšmės būdvardžius.

1	pastovus
2	slaptas
3	tvirtas
4	reikšmingas
5	nuoseklus
6	skubotas
8	tobulas
9	įmantrus

A	nesvarbus
B	laikinas
C	nevykęs
D	viešas
E	nušiuręs
F	silpnas
G	chaotiškas
H	apgalvotas

1	2	3	4	5	6	7	8	9
B								

4 Parašykite giminiškų žodžių.

1. Paslaptis, slėpti,
2. Dalis,
3. Nuobodus,
4. Veikti,
5. Teršti,

5 Raskite antonimų poras. Sugalvokite sakinių.

atsipalaiduoti, įsitempti, kaupti, ~~leisti~~, nenorėti, neprižiūrėti, nesaugoti, nesikeisti, nuolaidžiauti, pakisti, puoselėti, reikalauti, ~~riboti~~, skaldyti, švaistyti, tausoti, teršti, trokšti, valyti, vienyti

Leisti – riboti. Senamiestyje ribojamas automobilių eismas.

6 Paaškindite, ką reiškia pateikti žodžiai.

1. Įtaka – poveikis kam nors
2. Prabanga –
3. Pažanga –
4. Paguoda –
5. Žaliava –
6. Tarša –
7. Aplinka –

7 Pabaikite sakinį.

1. Reikia tausoti gamtą
2. Meno projektai telkia
3. Miestas garsėja
4. Savivaldybė stokoja
5. Studentai buriasi
6. Šeima pasiryžo
7. Tiek jaunesni, tiek vyresni bendruomenės nariai vienijasi
8. Visiems pabodo
9. Kaimynai pasidalijo
10. Mus įpareigojo
11. Puiku, kad jie metė
12. Nežinome, ar įstengsime
13. Mokykla išugdė
14. Laikykitės

8 Įrašykite praleistą veiksmažodį.

atsipalaiduoti, burtis, išjudinti, pasidalyti, padrąsinti,
palepinti, puoselėti, švaistyti, trokšti

1. Norėčiau pasidalyti savo patirtimi. 2. Jie mėgsta draugus savo keptais pyragais. 3. Treneris moka tuos, kuriems sunkiau sekasi.
4. Nenoriu pinigų niekučiams. 5. Tradicijas reikia
6. Po sunkių darbų norisi, 7. Jeigu labai ką nors pakeisti gyvenime, tai ir pakeisi. 8. Vienminčiai nori į grupes ir virti kartu. 9. Man pasisekė visus – visi pakilo nuo stalų ir išėjo į parką kamuolio paspardyti.

9 Įrašykite praleistą žodį.

buities, karta, lūkesčiai, nuotaika, paguodos, palaimą, **paskirtis**,
pojūčio, poveikį, prabangos, tempo, žingsnis

1. Nežinia, kokia yra šio daikto **paskirtis**
2. Jie gyvena paprastai – nemėgsta
3. Jis gyvena svajonėmis – neturi realybės
4. Jeigu tau liūdna, ieškok gamtoje.
5. Juos prisilėgė rūpesčiai – nebeturi nė valandėlės sau.
6. Šiandien mano puiki!
7. Kai klausausi geros muzikos, jaučiu
8. Kokie buvo jūsų , kai išvykote gyventi svetur?
9. Bandome prisitaikyti prie paspartėjusio gyvenimo
10. Kita, tačiau keliami klausimai panašūs.
11. Imtis naujos veiklos buvo svarbiausias jo gyvenime.
12. Didžiausią man padarė mokytojas, padėjęs pasirinkti profesiją.

10 Įrašykite praleistą veiksmažodį.

įkvėpė, **įpareigojo**, išjudina, įveikti, nepabodo, nuveikei, praverčia,
pripažįsta, pritaikyti, privertė, puoselėja, ryžtis, švaistyti, trokšta

1. Senelis **įpareigojo** mane pasirūpinti sodu.
2. Savo energija brolis dažnai visus.
3. Gėlynus ir parką miestelio gyventojai.
4. Kas tave rinktis menininko kelią?
5. Sunku dideliems pokyčiams.
6. Ar tau dar dejuoti? Imkis kokios nors veiklos!
7. Kas tau padeda sunkumus?
8. Ta knyga mane pakeisti požiūrį į gyvenimą.
9. Ką tu, kol aš buvau išvažiavęs?
10. Esu iš tų, kurie savo klaidas.
11. Jie žinių.
12. Darbe jam labai gebėjimas bendrauti su įvairaus amžiaus žmonėmis.
13. Tai, ko išmokau ir sužinojau, noriu gyvenime.
14. Negaliu laiko ir energijos tam, kas neturi prasmės.

12 Įrašykite tinkamą žodį.

aplinką, dalis, greitojo, jaukus, kasdienybė, kokybiškų, lygybė, mėgausitės, pabendravimas, pertekliaus, **požiūrį**, prabangos, priartina, ryšį, sričių, taupumas, užterštumas, vyrauja

Lagom – arba nei per daug, nei per mažai – tik tiek, kiek reikia. *Lagom* pirmiausia kalba apie vidinę pusiausvyrą ir sąmoningą mūsų (1) **požiūrį** į pasaulį, darbo pobūdį ir gyvenimo būdą pačia plačiausia prasme.

Sąmoningumas, žinoma, ateina stabtelėjus ir iššokus iš (2) var-
tojimo traukinio. Todėl ir sklando anekdotai, kad švedams nėra nieko svarbiau už *fika*,
arba kavos ir pyragėlio pertraukėlę. Ir jų gali būti labai daug... Nes *fika* momentas – tai
sustojimas, (3) ir smegenų perkrovimas. Todėl net rimčiausiame
darbe niekas neprieštaraus ir nesiginčys, jei kava (4) žvakių šviesoje
kur nors biuro kamputyje.

Lagom taip pat kalba apie gamtą ir žmogaus (5) su aplinka. Todėl
trumpi pabėgimai į mišką, prie ežero ar tiesiog papietauti miesto parke yra švedų
(6) Rūpestis gamta ir aplinkosauga pasireiškia daugelyje Švedi-
jos gyvenimo (7) , taip pat dizaine. Tad dažnai dizainerių ar sričių
kūrėjų įkvėpimu gali tapti jūrų (8) , klimato atšilimas ar perteklinis
vartojimas. O paprastų žmonių gyvenime tai atsispindi namie užaugintomis daržo-
vėmis ir prieskoniais, pačių raugintais grybais ir marinuota silke. Kitaip tariant, jei
norite gyventi kaip švedas, prisiminkite, kad esate ekosistemos (9)
ir privalote ja rūpintis.

Tausoti planetą, kurioje gyvename, ir yra *lagom*! Žmonių sąmoningumas, protingas
(10) , medžiagų perdirbimas – švedams itin aktualios temos. Tačiau
tai toli gražu nereiškia, kad *lagom* skatina atsakyti bet kokios (11) :
Ne, nes *lagom* visada svarbiausias protingas, pasvertas minimalizmas...

Šioje šiaurietiškoje gyvenimo būdo filosofijoje svarbią vietą užima natūralumas,
nes jis dar labiau (12) prie gamtos. Todėl ir švedų interjeruose
(13) natūralios medžiagos, tarnaujančios ilgiau ir skleidžiančios
daugiau jaukumo. Taip pat namuose būtina būna gyvų ir natūraliai džiovintų augalų.
Apskritai skandinaviškas dizainas turbūt turi ne vieną veidą ar bruožą, tačiau visuose
juose svarbu protinga pusiausvyra – todėl čia ir nerbsite rėkiančių spalvų, įmantrių
linijų, daiktų (14) ar labai chaotiškai modernių interjerų.

Kokybiškas minimalizmas yra švedų kraujyje. Ir jis gali būti be galo (15)
..... ir šiltas. Nes *lagom*, kaip ir daniškasis *hygge*, vis dėlto aukščiausiai iškelia
dvasinę pusiausvyrą, kurią pasiekti galima tik susikūrus tokią (16) ,
kurioje jausimės savimi. Kalbant apie švedišką minimalizmą arba apskritai apie skan-
dinavišką interjero dizainą reikėtų nepamiršti, kad minimalizmo tikslas nėra sutaupyti.
Minimalizmas – tai greičiau požiūris, kad apsikrovus nereikalingais daiktais gyventi
nemiela. Tad viskas paprasta: geriau mažiau, bet (17) daiktų. Ge-
riau dar viena juoda uniforminė suknelė nei eksperimentai, kurie brangiai kainuoja
ir verčia išsišokti. Juk *lagom* svarbiausia pusiausvyra ir (18) !

Pagal
Algė Ramanauskienė „Laimingo gyvenimo
burtazodžiai: *hygge*, *lagom*, *wabisabi*“,
Lamų slėnis, 2018, gruodis, nr. 83

✓ Atsakymai – 652 puslapyje.

13 Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus.

1. Genys margas, žmogaus gyvenimas dar margesnis.
2. Stengiasi iš visų jėgų.
3. Sėdi surūgęs.
4. Gyvenimo verpetai.
5. Žodžiai sklinda iš lūpų į lūpas.
6. Maisto pasaulyje sienos seniai ištrintos.

14 Parašykite tinkamą formą.

1. Parašykite pagal **planą** (planas).
2. Elkitės pagal (situacija).
3. Pagaminau patiekalą pagal (naujas receptas).
4. Žaiskime pagal (taisyklės).
5. Kalėdas švenčiame pagal (senosios tradicijos).
6. Mankštinamės pagal trenerio (pateikti nurodymai).
7. Jis dirba pagal (sutartis).
8. Ar jūs gyvenate pagal (griežta dienotvarkė)?
9. Pagal savo (patirtis) galiu pasakyti, kad verta keisti darbą.
10. Pagal (kokie nurodymai) taip padarėte?

1. Šiandien ji dirba be **didelio džiaugsmo** (didelis džiaugsmas).
2. Jis persikėlė gyventi į miestą be (ypatingas noras).
3. Jie kūrėsi naujuose namuose be (skuba).
4. Jis prisimena studijų metus be (nostalgija).
5. Pasikalbėkime be (pyktis).
6. Tris savaites dirbau be (poilsis).
7. Nors į kelionę išvykome be (ūpas), bet buvo labai smagu.
8. Bendrauti jam sekasi be (didelės pastangos).

15 Pakeiskite pagal pavyzdį. Pavartokite: *apgraibom, pakaitom, gražiuoju, piktuoju, galvotrūkčiais, paknopstom.*

1. Jie sutaria su kaimynais.

Jie su kaimynais gyvena gražiuoju.

2. Labai skubėjome į autobusą.

3. Šuo su kate nedraugauja.

4. Sunkiaiėjome, nes nieko nesimatė tamsoje.

5. Vaikai bėgte bėgo nuo kalno.

6. Dirbame taip: tris dienas dirba Inga, tris dienas – aš.

16 Parašykite tinkamą *manasis, tavasis, savasis* formą.

1. Geriausiai pailsime *savuosiuose* namuose. 2. Visada smagu kurti miestui. 3. Mes dar nematėme kūrinių. 4. Papasakokite apie projektą. 5. Kuo ypatingas rajonas? 6. Ar esate susipažinę su projektu? 7. Rytoj kartu aptarsime pasiūlymą. 8. Kaip gera susitikti su draugais. 9. draugai jau atvyko, o jau čia? 10. Nė už ką nekeisčiau namų į jokių rūmų. 11. Ką reikėtų pamatyti mieste? 12. Papasakojome gyventojams apie bendruomenės veiklą.

17 Įrašykite praleistą žodį.

bet, beveik, į, jei, kaip, kurių, mums, ne vienas,
niekas, niekuo, pats, sakykim, tokie, vietoj

Gal ir sunku patikėti, (1) **bet** gyventi be socialinių tinklų įmanoma – jais nesinaudoja (2) autorius, žurnalistas ar finansų ekspertas.

(3) , garsusis kibernetinės fantastikos autorius Nealas Stephensonas (4) nepasiekiamas elektroninėmis priemonėmis. Štai kaip tai aiškina (5) : „Sustygavęs gyvenimą taip, kad valandų valandas ir dienas manęs (6) netrukdytų, galiu rašyti knygas. O kas būtų, (7) mane be perstojo atitraukinėtų? (8) tvaraus nevienadienio romano teišėitų pluoštas elektroninių laiškų, išsiųstų pavieniams žmonėms.“

Daugelis genijų, be (9) tiesiog nebūtų tinklų technologijų, neturi socialinio tinklo paskyros. O jei jūsus nepažįsta, greičiausiai neatsakys ir (10) elektroninį laišką. Bet per metus jie paskelbia nuo kelių iki keliolikos straipsnių solidžiuose mokslo žurnaluose, rašo knygas, dirba tiriamąjį darbą, dėsto ir (11) neprimena stereotipinių išsiblaškiusių mokslininkų, įnikusių į knygas ir kartkartėmis sukuriančių kokią genialią idėją. Darbo rezultatyvumo klausimą (12) žmonės vertina kaip mokslinę problemą, kurią reikia spręsti nuosekliai.

Newportas pateikia ištisą strategiją, (13) išsiaiškinti, ar socialiniai tinklai (arba kitos tinklo technologijos) (14) naudingi. Neduoda vienareikšmio atsakymo, bet griauna populiarius mitus.

Pagal
Laimė, 2018, lapkritis

✓ Atsakymai – [652 puslapyje](#).

18 Įrašykite praleistus skrybės ženklus.

Andrius Černauskas,
skubiosios medicinos gydytojas rezidentas

Labiausiai rekomenduočiau investuoti į save: kūną, protą, dvasią savo aplinką. Tai galbūt skamba banaliai bet ar gali būti kas svarbiau nei gera savijauta ir sveikata? Jas garantuoja pajėgus kūnas (tik nereikia persistengti), protiniai gebėjimai dvasios ramybė ir maloni graži, jauki aplinka, kurią susikurti tikrai įmanoma.

Man kasdien tenka susidurti su daugybe žmonių, kuriems tik tiek ir tereikia geros savijautos, sveikatos. Jei apie tai jie būtų susimąstę anksčiau dabar nereikėtų tiek kentėti ir vargti. O vis dar sveiki ir gerai atrodantys tačiau neatsakingai, neapdairiai kartais net kvailai besielgiantys ir nesirūpinantys savo kūnu bei sveikata net nepagalvoja kaip bus blogai, jeigu viso to neteks. Dar blogiau jei nebus kelio atgal.

Kai kuriems gali pasirodyti, kad sveikata anokia čia investicija. Juk beveik nieko nekainuoja ar kainuoja nedaug. Netiesa – tai pareikalauja daug valios pastangų, o svarbiausia laiko, brangiausio dalyko gyvenime. Laiko kuris padeda mums uždirbti daugiau pinigų, bet ar jų visada daugiau reikia? Ar manydami, kad geriau uždirbdami galėsime *susitaisyti* gyvenimą ar sveikatą, kompensuosime anksčiau sau ir kitiems neskirtą laiką?

Gerai žmogaus savijautai ir sveikatai būtinas fizinis aktyvumas. Tik dėl to žmogus tapo žmogumi ir neturiu omenyje metinio abonemento sporto klube. Tai vienas pasirinkimo variantų, bet ganėtinais laikinas. Reikėtų investuoti į priemones fiziniam aktyvumui išlaikyti investuoti į tinkamą aprangą, kad norėtusi pajudėti ne tik šiltuoju metų sezonu ar tik tada kai šviečia saulė. Fizinis aktyvumas ir judėjimas tai ne vien bėgiojimas ar didžiulės jėgos ir ištvermės reikalaujančios treniruotės, maratonai. Į fizinį aktyvumą reikėtų žiūrėti su ilgalaike perspektyva po truputį turėsime judėti visą gyvenimą.

Žmonėms ir miestams reikia investuoti į dviratį ir dviračių takus į žygių ir maršrutų planavimą, judėjimo populiarinimą visuomenėje aplinkos pažinimą ne pro automobilio langą. Tokias mintis ir mąstymą žinoma, sukelia specifinis darbas ir aplinka, kurioje susitelkęs nelaimių koncentratas, – ligoninėje matomi visi sunkiausi, nepatogiausi, nepalankiausi gyvenimo atvejai. Tai mums medikams nuolat primena, kaip reikia džiaugtis kiekviena diena nesvarbu esi jaunas ar senas. Visuomet norisi tai pasakyti ir su tuo nesusiduriančiai visuomenės daliai.

Judėjimas, išsilavinimas, dvasinė ramybė yra pats geriausias užtaisas. Pinigai yra niekis palyginti su laiku gyvenimo metais, mėnesiais, dienomis ir kartais valandomis. Kai esame ir jaučiamės sveiki ir laimingi tuomet galima investuoti ir į visa kita. Bet ar dar norisi investuoti kitur po tokio motyvuojančio paragavimo?

Pagal
<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/ka-geriausia-investuoti/>

✓ Atsakymai – 652 puslapyje.

19 Pasitarkite poromis ir pabraukite tinkamą žodį.

Maisto produktų kelias nuo ūkio iki stalo atrodo paprastas (1) *tik, būtent* tada, kai daržas ir virtuvė – mūsų pačių. Restoranams jis nėra paprastas. (2) *Net, juk* ir tokioje mažoje šalyje kaip Lietuva, kur, regis, kiekvienas gali asmeniškai pažinoti (3) *bent, net* vieną ūkininką, virtuvės šefas ramiai miegoti negali – nėra tikras, kad ryt turės tiek šviežių produktų, kiek jam reikia. (4) *Būtent, tik* todėl pasaulyje prasidėjo vadina-masis judėjimas *nuo ūkio iki stalo* (angl. *farm-to-table*). Jis populiarus Danijoje, o ir visoje Skandinavijoje. Tad iš Danijos kilęs verslininkas Nielsas Peteris Pretzmannas, nusprendęs Lietuvoje imtis restoranų verslo, pradėjo mąstyti ir apie sistemą, kuri leistų restoranams veiksmingai bendradarbiauti su ūkininkais. Pavasarį netoli Uk-mergės, Radiškių kaime, jis įsteigė ūkį „Farmers Circle“, ten ketina tvarkytis tvarios ir žiedinės ūkininkystės principu. Pirmosios šio ūkio gėrybės Vilniaus stalus – (5) *ne tik, dar* restoranų, bet ir kai kurių gyventojų namų – pasiekė vasaros pabaigoje. Šalia Rotušės aikštės įsikūrusių istorinių Pacų rūmų kieme stovi vežimėlis su vaisiais ir daržovėmis, o prekiaujama jais Lietuvoje (6) *dar, juk* neįprastu pasitikėjimo principu. Pats pasiimi į popierinius maišelius supakuotas gėrybes ir, niekieno neprižiūrimas, palieki už jas nurodytą sumą. Šią idėją N. P. Pretzmannas į Lietuvą atvežė taip pat iš gimtosios šalies. Ir nuostolių kol kas nepatyrė, nes, anot jo, ne kontrolė, o pasi-tikėjimas skatina elgtis sąžiningai.

Pagal
Moteris, 2018, lapkritis

✓ Atsakymai – 653 puslapyje.

20 Perskaitykite tekstą ir pasitarkite poromis, ką tekstui suteikia paryškinti žodžiai.

Tik gyvendami ekologiškai galime būti darnoje su aplinka, gamta. Laikytis aplinkosaugos taisyklių vien dėl to, kad tave nubaus, yra viena. Bet **turbūt** visi norime nuvažiuoti prie neužterštos vandens pakrantės, pabūti švariame miške. Tai priklauso nuo kiekvieno mūsų veiksmų. **Iš esmės**, atsakingas vartojimas, „zero waste“ ir **apskritai** draugiškas aplinkai gyvenimo būdas yra glaudžiai susiję su dvasine kultūra, žmogaus filosofija. Manau, kiek visuomenė yra dvasiškai turtinga, išsilavinusi, tiek ji ir atsakinga už aplinką. Nes tik suvokdami save kaip dalį visumos, turėdami stiprius ryšius su gamta, galime rūpintis ne tik savo artimiausia aplinka, bet ir visa planeta. Mūsų veiksmai labai stipriai prisideda prie aplinkos kokybės, bet tai pamatyti yra sudėtinga. Dažnai matome vieną reiškinių pusę (pvz., parduotuvėje patogų įsidėti vaisius į plastikinį maišelį), bet nepastebime kitos (pvz., kad plastikas ilgai nesuyra, jo gamyba tarši, jis sudaro didžiąją atliekų dalį). **Taip**, galime sakyti: „Kas iš to, jei šiandien pasodinsiu vieną medį, bet kažkur kertami miškai?“ Tačiau jokia civilizacijos pažanga nebūtų įvykusi, jei nebūtume pajudinę piršto. Turime būti atsakingi čia ir dabar, o ne galvoti, kad mūsų šiukšles išvalys ateities kartos. **Visgi** džiugu, jog pasaulis vis labiau juda ekologiškumo kryptimi, bet, **deja**, tie ekologiški judėjimai, prasidėję prieš 20 metų, **vis** dar netampa dominuojančiu pavyzdžiu. **Iš vienos pusės**, svarbu, kad valstybė įtvirtintų aplinkai palankius teisinius reguliavimus, o juos taikytų ir verslo subjektai. **Iš kitos pusės**, politiniai sprendimai ir pramonė nesikeis, jei visuomenė to nereikalaus.

Pagal

<https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/pokalbiai/eksperte-apie-besaiki-vartojima-statistinis-zmogus-kasdien-naudoja-iki-200-cheminiu-medziagu-1040-1032932?c=gyvenimas&copied>

- 21** Perskaitykite tekstą balsu. Dar kartą perskaitykite tą patį tekstą be paryškintų žodžių. Paaiškinkite, ką tekstui suteikia paryškinti žodžiai. Galite įrašyti skaitomus tekstus, išklausti šiuos įrašus ir palyginti.

Gal gyventi be kažko yra geriau nei su kažkuo? Ilgai apie tai galvojau, apie džiaugsmą, kurį neša naujas daiktas, drabužis, maistas. Apie tai, kas iš ko jį pagamino. Nuo vaikystės mėgdavau analizuoti, stebėti žmones, man **tiesiog** patinka į juos žiūrėti. Lėtu gyvenimu vadinu savo vidinę būseną, kuri natūraliai užaugo ir išsigrynino gimus dukrai Smiltei. Tai ji viską sudėliojo į vietas. Tai, kas anksčiau buvo siekiamybė, tapo realybe, ja gyvenu iki šiol. Gyventi lėtai yra prabanga. Kai turi laiko lėtai įkvėpti ryto gaivos, ramiai iškvėpti, ramiai atsisėsti į krėslą ir atpalaiduoti pečius, paskaityti knygą, parašyti laišką, niekur neskubėdamas pasivaikščioti, užsiimti tuo, kas **iš tiesų** patinka. **Tiesiog** supratau, kad noriu mėgautis savo gyvenimu, o ne nuolat siekti kažkuo tapti, kažką gauti, kažkur lėkti, su kažkuo konkuruoti, pamiršti tai, kas svarbiausia, – dabartį. Nesakau, kad visi turėtume mesti karjerą: pakaktų **tik** sulėtinti tempą, ilgiau pabūti su mylimaisiais, atsigręžti į save ir nustoti gyventi kitų gyvenimus. Nebūtina gyventi miške ar kaime, kad gyventum ramiai, be streso, kokybiškai. Tereikia daugiau padirbėti lavinant sąmoningumą. Man nuoširdžiai rūpi žemė, vandenynai ir liūdna, kad jie pilni šiukšlių. **Juk** jos – mūsų. Todėl kasdienius daiktus, drabužius, maisto produktus renkuosi atsakingai. Iš šalies gali atrodyti, kad tai – brangus malonumas, bet tai nėra tiesa. Leisdamas pinigus nereikšmingiems daiktams, nekokybiškiems drabužiams ir nesveikam maistui žmogus išleidžia kur kas daugiau. Mano drabužinėje labai nedaug drabužių, ir visi jie dėvimi. Smiltei perku **tik** kokybiškus žaislus, jokio plastiko ar sintetikos. **Ne**, mes nesame tobuli, ir mūsų šeimoje visko pasitaiko, bet norėčiau gyventi dar švariau, pirkti dar mažiau, rinktis atidžiau. Prabanga – tai ne turėti daugiau, tai – norėti mažiau...

22 Įrašykite į tekstą žodį arba žodžių junginį.

kaip sako pašnekovas, ~~ko gero~~, mat, pagaliau, paprastai tariant, tiesa, žiūrint iš finansinės pusės

Kas slypi po neseniai kasdienėje kalboje įsitvirtinusių žodžių junginiu „darnus judumas“, (1) ko gero, sugebėtų paaiškinti ne kiekvienas lietuvis. Tačiau vargiai atsirastų bent vienas didžiųjų miestų gyventojas, kuriam neteko strigti spūstyje ar bandyti išjudinti sustingusius raumenis po vienoje pozoje prasėdėtos darbo dienos.

(2), darnus judumas yra judėjimo mieste koncepcija, kurios tikslas – paskatinti miestiečius pagalvoti apie nuosavam automobiliui alternatyvius judėjimo būdus – pėsčiomis, dviračiu, paspirtuku, visuomeniniu transportu, įsijungti į automobilių nuomos ar dalijimosi sistemas. Toks judėjimo modelis padeda spręsti daug šiuolaikinio miesto bėdų: spūsčių, kurias atėjus rudenii keiksnoja ne vienas, miestų užterštumo, (3), mažiau sėdėdami automobiliuose, daugiau judėdami savomis kojomis ar fizinės ištvermės reikalaujančiu transportu, galime pagerinti savijautą, sveikatą, o ir miestą pamatyti kitokį – gyvą, veržlį, spalvingą.

Vilnietis fotografas Robertas Daskevičius yra laisvai samdomas darbuotojas, įprastai važinėjantis nuosavu automobiliu. (4), jo darbui reikalinga technika sveria tiek, jog, atvykus į fotosesiją, tenka nešti keliais reisais. Šią vasarą R. Daskevičius sulaukė palaikymo iš savo draugų, socialiniame tinkle *Facebook* pasidalijęs naujos transporto priemonės – elektrinio paspirtuko – nuotrauka. Kol orai buvo puikūs, o darbinių projektų mažėliau, fotografas neretai iš Karoliniškių, kur gyvena, į Vilniaus centrą, kur dirba, dalyvauja susitikimuose, atriedėdavo paspirtuku, tai jam trukdavo apie 15 minučių. „(5), nauda buvo akivaizdi, paskaičiavau, kad per mėnesį naudodamasis paspirtuku sutaupiau apie 80 eurų. Bet labiausiai man patiko, kad atradau naujus maršrutus, pamačiau Vilnių iš tokių kampų, kokio nematydavau sėdėdamas mašinoje. Toks būdas važiuoti tikrai pakrauna energija, naujomis idėjomis“, – sako R. Daskevičius. (6), įspūdziai iš pasivažinėjimų paspirtuku nėra tik pozityvūs – pašnekovas mini, jog kelis sykius riedant gatvės šonu teko su visu paspirtuku staiga šokti ant šaligatvio, (7) dažnam vairuotojui paspirtukininkai tebėra keisti išsišokėliai.

Pagal

<https://www.15min.lt/gazas/naujiena/gatve/darnus-judumas-issigelbejimas-nuokamsciu-tarsos-ir-ydingo-nejudrumo-221-1035348?copied>

✓ Atsakymai – 653 puslapyje.

23 Parašykite tinkamą asmenuojamojo arba neasmenuojamojo veiksmažodžio formą.

(1) **Mokantis** (Mokytis) kalbų sunkiausia perprasti gramatiką, sakinių sandaros ypatumus. Žodynas plečiasi (2) (keliauti) ir (3) (bendrauti). Būtina gyventi toje šalyje, kurios kalbos (4) (mokytis). Kad kalba atmintyje (5) (likti) gyva, reikia nuolat ją bendrauti ir ją girdėti.

Mano darbe pagrindinė kalba yra anglų. Visuomet maniau, kad (6) (mokėti) šią kalbą (7) (keliauti) po pasaulį, galiu jaustis patogiai. Tik (8) (apsilankyti) Japonijoje supratau, kad jei mano darbas būtų susijęs su šia šalimi, (9) (mokytis) dar ir japonų kalbos.

(10) (Išmokti) skaityti kūno kalbą – kaip ir bet kurią naują kalbą – auga žmogaus galimybės, jis gali geriau ir greičiau susikalbėti. Pavyzdžiui, jei iš kūno kalbos matai, kad žmogus užsidaręs, (11) (nebesakyti) jam to, ką ketinai pasakyti. (12) (Išsivaizduoti) pavyzdį: noriu vaikui režti moralą, bet iš kūno kalbos matau, kad jis jau užsibarikaduoja ir manęs negirdi. Vadinasi, turiu kalbėti visai ką kita ir tik vėliau, jo kūno kalbai (13) (pasikeisti), pasakyti, ką norėjau.

Pagal
„Kurios kalbos geriausia mokytis?“.
IQ Life, 2019, nr. 2, kovas–balandis

✓ Atsakymai – [653 puslapyje](#).

25 Parašykite tinkamą formą.

1. Lina, šiame darbe tau labai svarbu būti **nuosekliai** (nuosekli).
2. Pažįstu jį kaip labai (atsakingas vadovas).
3. Po daugelio metų susitikau juos jau (brandūs žmonės).
4. Jonui sunku būti (pastovus).
5. Įsivaizdavau būsimą pašnekovą (tvirtas) ir (pasitikintis) savimi.
6. Tau tikrai nereikia būti (tobulas), kad būtum (laimingas).
7. Girdėjau tą produktą esant (kenksmingas).
8. Kas šį projektą daro (pažangus)?
8. Nereikėjo jiems būti (tokie naivūs).
9. Jiems pabodo būti (atsakingi) už viską.
10. Kiekvienam rūpi būti (pagirtas) ir (įvertintas).
11. Norėjome, kad žmonės pamatytų rajoną (kitoks).
12. Paraginkite mokinius būti (drąsesni).
13. Supratome, kad reikia būti (atviri).
14. Nenorėjome parodyti tikrovės (gražesnė).
15. Ne pinigai daro žmogų (laimingas).

Papildomos užduotys

- 1 Perskaitykite V. Mačernio eilėraštį ir apibūdinkite jo nuotaiką.

Vytautas Mačernis

Mes nežinome kam, bet gyventi,
Kurt ir juoktis pasauly – puiku;
Nes ir tai, ką mes esam iškentę,
Vienąsyk prasiveržia džiaugsmu.

Mes nežinom kodėl, bet darbuotis
Per šešias įtempimo dienas
Tenka mums. Ir tada vainikuoti
Galim švęsti šventes prabangias.

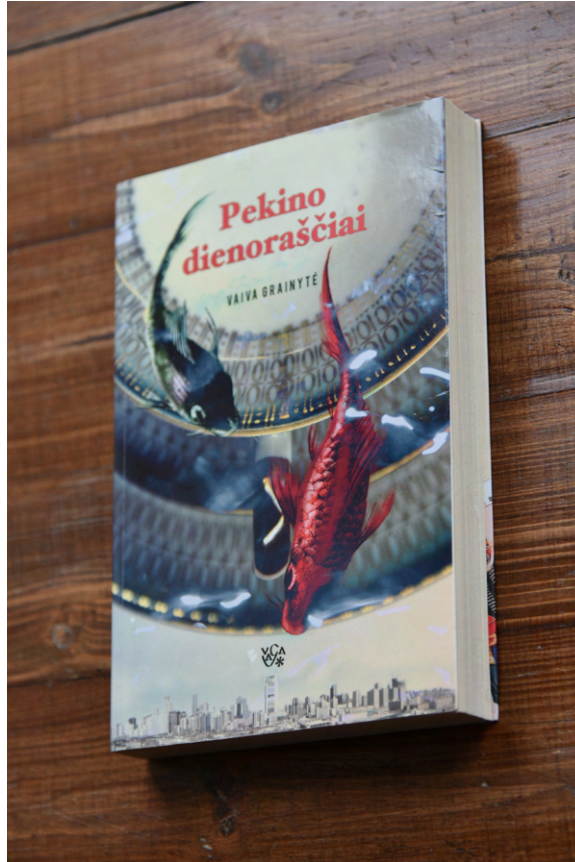
Mes nežinome kaip, kuo būdu:
Bet vien ieškantį glosto švelniai
Po gilių abejonės naktų

Purpuriniai tiesos spinduliai,
Ir pro ašarų tyrus lašus
Šviečia aukštas ramybės dangus.

Šarnelė, 1943.XI.1

Pagal
http://www.saltiniai.info/files/literatura/LH00/Vytautas_Ma%C4%8Dernis._Eil%C4%97ra%C5%A1%C4%8Diai.LHC900.pdf

- 2 Perskaitykite tekstą ir poromis aptarkite, kokių minčių jums kilo perskaičius rašytojos Vaivos Grainytės mintis.

Vaivos Grainytės knygos „Pekino dienoraščiai“ viršelis

Vaivos Grainytės knygos „Pekino dienoraščiai“ viršelis

Fukušima

2011 03 12

Vaiva Grainytė

Jeigu taip patikrintume augalų arba kirstukų „bibliją“, sužinotume, kad žmogus yra evoliucijos klaida. Ar ne tobulas yra leopardas, kuriam nereikia vasarinių batelių, keturiolikos rankinukų ir žieminių veltinių? Arba štai zylė – ji nežino, kas yra šildymo sąskaitos, benzinas, šlovė. Žibuoklės neišradinėja natrio glutamato, samanos niekada niekur nevėluoja, šamams nereikia nieko operuoti. Žvėrys negeria limonadų ir nemėto šiukšlių, jiems nereikia higieninių paketų, lignoninių, grožio salonų, cigarečių, kavos, fotoaparato. Rainius nestato elektrinių, Rikiui nereikia žvaigždinio atsuktuvo, o sliekai nesipjauna dėl naujų kotedžų. Medžiai nerengia fašistinių paradų, elniai nedarba kompiuteriu nuo ryto iki vakaro. Tarakonams nereikia nei kreditų, nei atostogų. Apuokai nieško pigių skrydžių į Londoną.

Žemė nuo kupros purtosi savo klaidą.

Pagal

Vaiva Grainytė, *Pekino dienoraščiai*.

Vilnius: Vaga, 2012

Kinija daugeliui lietuvių tiek pat egzotiška, kiek mėnulis. Tik mėnulį daug lengviau aprašyti. Vaiva Grainytė – pirma lietuvių kosmonautė, išsilaipinusi Kinijoje.

Pekino dienoraščiai – unikali knyga. Gebėjimu pažvelgti į svečią šalį – Kiniją – ne turistės žvilgsniu, ne pro „skaitmenos“ objektyvą, ne iš už kampo. Ten gyventa, keliauta, džiaugtasi bei kamuotasi. Tai labai pastabi, talentinga ir savaip negailestinga knyga. Jokio alpulio prieš kobalto liniją ant kinų porceliano, jokios kapituliacijos prieš karštį ar nepriteklus, jokio nenoro atrodyti ir parodyti geriau nei buvo ir yra. Taikli, pagaliai užrašyta autentika. Šachas ir matas visokiems *užkalniams*.

Kęstutis Navakas

Pekino dienoraščiai – kiek per kuklus knygos pavadinimas. Nes ji – ne tik apie Pekiną. Gal ir visai ne apie Pekiną ar Kiniją, o labiau – apie vidinius virsmus, švelnius (ir ne visai) civilizacijų susirėmimus, tylias grumtynes su vidiniais drakonais ir kinų kalbos hieroglifais. Net tie, kurie bodisi egzotiškais kraštais, šią knygą perskaitys kaip įstabų egzistencinį nuotykių: užfiksuotas baisingas Kinijos spindesys, gniuždanti gigantomanija. Skaitymo nervą kutens aibės paradoksų, kontrastų, gyvybe knibždantys Pekino užkaboriai, fizinės ir dvasinės perkrovos pietinių provincijų kalnuose. Suktis kinų kino juosta...

Ko šioje knygoje daugiau – V. Grainytės ar Pekino? Kaip pažiūrėti. Aišku viena – po *Pekino dienoraščių* Kinija pasidarė dar didesnė. Kaip ir mūsų, skaitysiančių, supratimas apie ją.

Donatas Petrošius

Vaivos Grainytės knygos „Pekino dienoraščiai“ viršelis

- 3** Perskaitykite tekstą ir poromis pasikalbėkite, kodėl L. Degėsys lygina gyvenimą su kinu. Ar pritariate autoriui? Su kuo jūs palygintumėte gyvenimą?

Gyvenimas kaip kine

Liutauras Degėsys

Nežinia kodėl, bet jau ilgą laiką tave persekioja gyvenimo, kaip filmo, idėja. Ta nuojauta, kad esi kažkokio scenarijaus personažas, kad esi jau užfiksuotas kino juostoje, kad nevaldai siužeto ir nieko negali pakeisti, nes nuo tavęs niekas nepriklauso.

Kad gyveni kažkieno parašytame siužete. Negali pasielgti kitaip, negali sugadinti vaidmens arba jį pagerinti. Yra, kaip yra, ir šitaip yra kasdien. Arba: net jeigu tau pasiseka nuveikti ką nors ypatingesnio, netrukus, deja, išaiškėja, kad viskas taip ir buvo suplanuota. Tavo nesąmonės buvo numatytos iš anksto, ir todėl tavo elgesys nieko nepakeitė. Viskas liko taip, kaip ir buvę. Apsireiškusio likimo košmaras. Kai net tavo košmaras yra nulemtas kažkuriame danguje. Kai sužinai, kad esi ne kūrėjas, o tik kūriny.

Šito filmo veikėjai lyg ir susitinka, bet keisčiausia, kad jie nemato vieni kitų, nekalba arba, jei ir kalba, – nesusikalba, nesupranta vieni kitų, varo pro šalį. Jie – kaip personažai iš skirtingų istorijų, kur rašytojai gyvena savo literatūros vadovėliuose, kompozitoriai komponuoja muzikos istorijos puslapiuose, tapytojai guli dailės albumuose, keliautojai kabarojasi geografijos atlasuose, o karžygiai – visai atskirai – ilsisi istorijoje aprašytuose mūšiuose. Jie guli nepriklausomai minčių stalčiuose ir niekad nesusitinka. Nes jeigu susitiktų – ir vėl – išaiškėtų, kad nemoka kalbėtis ir vieni kitų nesupranta. Lygiai taip, kaip savo atskiruose gyvenimuose nesusitinka politikai, menininkai, gydytojai, mokytojai, ugniagesiai ir duobkasiai – nebent prie kapo duobės, kad užkasę vieną iš saviškių vėl pasileistų laukais atskirai. Net nustembi sužinojęs, kad ministras pirmininkas yra ne robotas, o žmogus, turintis savo asmeninį gydytoją, kuris beveik norėjo vadovauti visų medikų sukilimui prieš valdžią. Jau nedaug trūksta, kad tie veikėjai ir patys su savimi nebesusitiktų. Kaip tuodu Kolumbai iš vaikystės pamokų, kai apie vieną iš jų reikėjo mokytis per istorijos pamokas, o apie kitą – per geografijos, todėl susidarė įspūdis, kad buvo du Kolumbai, visiškai nepažįstami, nes taip ir nesusitiko tavo, mokinio, galvoje.

Kiti personažai toje realybėje irgi atrodo valdomi nežinia kokių jėgų, todėl vaidina jiems priskirtus vaidmenis – kaip kokios marionetės, tampomos už nematomų siūlų: jie ne gyvena, o siekia reitingų, dalyvauja penketukų, dešimtukų ir dvyliktukų rinkimuose,

sako kalbas per valstybines šventes ir neturi nieko žmogiška. Tik tai, ko reikia tėvynei, valstybei ar partijai. Jeigu jų kelyje pasitaiko koks atsitiktinis žmogus, tai jie krūpteli ir sustoja nustebę: kas čia dabar vyksta ne pagal scenarijų? Iš kur čia ta nenumatyta persona su savo problemomis? Mes, veikėjai, rūpinamės tautomis ir valstybėmis, o ne kažkokiais žmogeliais.

Eina laikas, keičiasi kostiumai, dekoracijos ir portalai. Atsiranda naujų blogerių ir dar naujesnių geriečių. Ir vis tiek jie vienas kito nemato ir negirdi. Ateina naujos valdžios, jos keičiasi, kaip kokie kirpėjai – ir tik kerpa, tik kerpa savo pavaldinius – tai mokesčių, tai įstatymų žirkklėmis – ir kirpdami visą laiką piktinasi buvusiais kirpėjais: ir kas jus, mieli piliečiai, praėjusį kartą taip blogai nukirpo? Ir visi visą laiką nuo visko apstulbę: kodėl niekas jų nemato, nesupranta ir negirdi? Ekonomistai stebisi politikais, politikai stebisi piliečiais, o piliečiai stebisi savimi – kiek dar visokios valdžios sugebės jų iš viso nematyti?

Ir todėl atrodo, kad jie visi yra iš skirtingų filmų, atsitiktinai rodomų tame pat ekrane vienu metu. Ir tų filmų herojai negali susitikti ir susikalbėti. Jiems neparašyti bendravimo ir supratimo scenarijai, dialogai. Ekrane jie eina kiaurai vienas kitą – nematydami, negirdėdami, nesuprasdami ir nesikalbėdami. Kaip kokie nežinia kodėl susitikę hamletai ir žygimantai augustai, kaip raudonkepuraiteis ir pinokiai, kaip haroldai ir ramūnai, kaip visus stebinti ir nieko kito – tik save – tematanti dalia.

Ir tuo pat metu tame kine viskas susipainioję, susiglamžę ir susimaišę. Negali atskirti ir suprasti, kas kokioje scenoje, kokiam ekrane ir kokio žanro: kartais girdi, kaip politikai traukia savo operetines arijas, jų fone skamba dramatiški blogerių monologai, pasigirsta komiškų romanų pasažai, vyriškai lyriškų moteriškų eilėraščių gaidos arba katastrofistiniai politinių apžvalgininkų duetai. Ir vėl: jie visi dainuoja, šoka, dejuoja, deklamuoja – užsimerkę. Jie atlieka savo partijas taip, lyg jie būtų vieninteliai pranašai, paskutiniai gyvybės atstovai Žemėje.

Jie net nekovoja, nes nemato vieni kitų ir nesugeba įsiklausyti.

Jie yra personažai, jie yra herojai, jie gyvena filme, todėl turi daug atsarginių kopijų ir papildomų gyvybių.

Režisierius rūko ir stebisi, ir pavydi: jis irgi norėtų gyventi kine.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq/gyvenimas-kaip-kine/>

- 4 Perskaitykite tekstą. Apsvarstykite grupėje straipsnio autoriaus teiginį, kad „internetas iš esmės labai panašus į didelio miesto metro sistemą piko valandą“.

Didžioji interneto iliuzija

Rytis Zemkauskas

Iškart pasakysiu, ką vadinčiau didžiąja interneto iliuzija, – tai įsitikinimas, kad dėl visuotinio milžiniško kiekio duomenų prieinamumo visas pasaulis pasikeitė neatpažįstamai ir dėl to labai daug ką reikia daryti kitaip.

Man atrodo, kad tai didelė ir galbūt net šiek tiek teologinė iliuzija. Pamėginsiu paaiškinti. Internetas su jo duomenimis yra gerokai labiau ribotas, nei daug kam gali atrodyti. Griežtai sakant, jis labai ribotas, ir ribotumas paradoksaliai kyla iš to, kad jis yra visiškai žmogaus kontroliuojama aplinka.

Be visiškos kontrolės, internetą sudaranti sistema yra ir itin trapi, reikalaujanti nuolatinės priežiūros. Turi būti garantuotas elektros energijos tiekimas, reikalinga sistemą užtikrinančių prietaisų veikimo kontrolė, na, suprantate... Šičia galima įžiūrėti dar vieną paradoksą: visiškai savo sukurtoje ir kontroliuojamoje aplinkoje žmogus negali būti tikras, kad viskas veiks, kaip kontrolierius nori.

Beje, vietoj „žmogus“ turėčiau sakyti „žmonės“, nes kita svarbi interneto ypatybė – privalomas kitų buvimas. Vienas žmogus teoriškai gali gyventi gamtoje ir visą gyvenimą apsieiti be kitų, tačiau vieno žmogaus internetas prieštarauja reiškinių prigimčiai. Apskritai internetas turi labai mažai ryšio su gamta kaip aplinka ir negali pasiūlyti arba labai ribotai gali pasiūlyti tai, ką be paliovos siūlo gamta, – fizinių patirčių.

Jeigu ne fizinės patirtys, būtų galima sakyti, kad internetas iš esmės labai panašus į didelio miesto metro sistemą piko valandą. Nuolatos esate apsuptas nepažįstamųjų, girdite jų pokalbius, matote jų veidus, galite su kuo nors susipažinti, stotyse pereinate iš vienos linijos į kitą, sekate schemas, turite galimybę apsipirkti, patirti išpūdžių, skaityti ir rašyti, tačiau tuo pačiu metu esate griežtai žmonių sukurtoje ir kontroliuojamoje aplinkoje, kur elektros energija atlieka lemiamą vaidmenį visais požiūriais. Net iki tokios svarbios detalės, apie kurią retas žino: visos metro sistemos turi nuolat veikiančius vandens siurblius, nes į tunelius sunkiasi vanduo (gamta), ir tik nuolat pumpuojant metro apskritai gali gyvuoti.

Bet metro jūs galite paliesti kieno nors ranką.

Toji ranka jus gali iš metro išvesti į viršų.

Į gamtą.

Maga pasakyti „į tikrovę“, tačiau tai nebūtų tiesa: internetas yra tikrovė ir jo iliuzija ne čia. Jis yra daug kas, tačiau kaip reiškinyms negali atstoti gamtos (turiu galvoje gamtą kaip aplinką). Tos pačios gamtos, kuri užtikrina mūsų gyvybines funkcijas. Fizinės patirtys yra būtina mūsų egzistavimo sąlyga, ir suprantama, kad šis domenas nepriklauso internetui kaip reiškiniui ir riboja jo poveikį.

Taip pat vertėtų patikslinti, kas iš viso pokalbiuose turima galvoje sakant „internetas“. Mat įtariu, kad didžioji iliuzija, apie kurią kalbėjau teksto pradžioje, yra maitinama tų mūsų kompiuterio galimybių, kurios su internetu nėra tiesiogiai susijusios ar bent jau nėra įgimtos internetui ir, tiesą sakant, nėra įgimtos kompiuteriui. Tarkime, „Encyclopaedia Britannica“ yra suskaitmeninta ir jūs ją galite parsisiųsti internetu, tačiau lygiai taip pat galima ir popierinė versija, egzistavusi gerokai iki garo mašinos išradimo, ką ir kalbėti apie kompiuterius. Laikraščiai taip pat gali būti, bet gali ir nebūti internete. Gausybė jūsų kompiuteryje esančių programų iš esmės tėra šimtmečius, o kartais net tūkstantmečius žmogui pažįstamų reiškinių versijos.

Žinoma, iliuziją maitina faktas, kad teismo archyvai, opera ir Luvro kolekcija tapo prieinami kaip niekada, tačiau ar tai tikrai esmingai keičia mūsų pasaulį, ypač turint galvoje, kad mus pasiekę minėti reiškiniai suteikia mažiau fizinės patirties? Kaip daug keičia tai, kad milijardai norinčių gali pasižiūrėti, ką dabar transliuoja centrinėje Tokijo sankryžoje esanti kamera? Jokiu būdu nebandau piršti atsakymo, kad „nieko nekeičia“, tačiau man svarbiau klausti: ar tie pasikeitimai yra tikrai dideli?

Ar jie tokie dideli, kad mums reikia keisti, pvz., švietimo sistemą? Ar pasikeitimai tokie dideli, kad reikia keisti valstybių konstitucijas? Ar faktas, kad negalime sustabdyti lietaus, nėra esminesis mokslui ir žmogaus raidai už faktą, jog galime sustabdyti filmo siuntimą, valdyti droną virš kitatikių (internetas, kaip sakiau, labai teologinis) stovyklos arba vadinti draugais žmones, kurių rankos niekada nesame palietę?

Leisiu sau tokį anekdotą: jeigu prabėgus bene pusei amžiaus nuo www gimimo amžinajame Romos mieste vis dar sunkiai įmanoma susišnekėti angliškai, tai internetas nėra tokia revoliucija, kaip kartais įsivaizduojame. Ką ir kalbėti apie tai, kad prieigą prie interneto turi geriausiu atveju tik pusė planetos žmonių. Kita pusė negyvena, šiurkščiai kalbant, visuotinės informacijos sąlygomis, o jeigu ir gyvena, tai nedaug apie tai nutuokia.

Vienas pokytis, kurį tikrai pastebiu su didėjančiais duomenų srautais ir jų prieinamumu, – daugėja iliuzijų apie didelę revoliuciją.

Kai kuriomis iš tų iliuzijų tikiu pats, nes smagu tikėti.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/didzioji-interneto-iliuzija/>

- 5 Perskaitykite ištrauką iš Marcelijaus Martinaičio knygos „Kaip katinai uodega peles gaudo“. Apsvarstykite išsakytą mintį, „kam rašyti apie žmones, jeigu galiu beveik viską pasakyti rašydamas apie kates ir katinus“.

Apie katinų meilę ir ištikimybę

Marcelijus Martinaitis

Pagalvojau, kam rašyti apie žmones, jeigu galiu beveik viską pasakyti rašydamas apie kates ir katinus. Juk mums patinka būti jų vergais arba valdovais, rodyti savo meilę, prisirišimą, kuris kartais panašus į klastą.

Juk tai ir mūsų pačių noras nuo ko nors priklausyti, apsimetinėti, kam nors patikti, pataikauti, kad leistų ir mums ramiai gulinėti, tingėti, meluoti, kitaip sakant, turėti šeimininką, kuris pamalonintų, pagirtų arba pats taptum kieno nors šeimininku, vadu, viršininku. Juk kartais neturime net ką skriausti, barti, nekęsti ir tuo pat metu mylėti.

Jūs stebitės, kad visa tai galima pasakyti ir apie katinus. O kodėl ne? Juk katinai tiek amžių gyvena tarp mūsų ir su mumis, yra daug pasakojimų, kaip jie supanašėja su savo šeimininkais, perima jų įpročius ir ydas.

Jūs pastebėjot, kaip jie nekenčia kitų katinų, kaip su jais kariauja, kaip ir žmonės dėl savo vietos šeimininko namuose, valdžioje, parlamente, kaip pavyduliauja. Kartais įtariu, kad jie laiko save labiau žmonėmis nei katinais, išmokę iš jų visų tų savybių, kurias čia galėčiau išvardyti. Bet gal nereikia, nes visa tai puikiai žinoma, apie tai kalbame kasdieną, skaitome laikraščiuose, matome TV ar net valdžioje.

Svarbiausia – geriau nei artimieji jie pažįsta daugybę mūsų silpnybių ir jas puikiai išnaudoja. Jie priverčia jiems pataikauti, nusi-leisti, eiti paskui juos ten, kur mus veda grakščiai iškėlę uodegas.

Mūsų lovose, sofose jie užima patogiausią vietą, ir mes nedrįstame jų nuvyti. Rodos, geriau atsigultume ant grindų, užmigstume fotelyje, kad tik neįžeistume brangiausio, vienintelio mūsų kankintojo, niekšo, apsimetėlio, kurio nemainytume į visų ištikimiausią šunelį. Štai dėl ko mes pataikaujame, gerbiame, lankstomės didžiausiems uzurpatoriams, diktatoriams.

Dar blogiau – mes esame katinų tarnai, patarnautojai, kuriais kartais taip malonu būti, ypač kai nėra ką globoti, sergėti ar net kalbinti. Ar pajuntate didžiausią laimę, kai, jums dėl visko nusimini- nus, nejučia prieina katinas, švelniai uodega perbraukia per ko-

jas arba pasitrina į tavo snukučiu, užsiraito ant kelių. Ypač tada, kada, rodos, jau niekam pasaulyje esi nereikalingas, nemylimas, užmirštas, pasmerktas, paniekintas, paliktas. O tai padaro tas tavo visų didžiausias ir mieliausias niekšas. Ir kaip jo nemylėsi, slapčia nepasidalinsi su juo skaniausiu kąsneliu, neleisi patogiai įsitaisyti savo pataluose?

Katė, Aurelijos Kaškelevičienės nuotr.

Kai namuose pragaras, kai niekas su tavimi net nekalba, juk jis vienintelis prisiglaudžia prie tavęs, lyg ir suprasdamas, koks negerumas yra ištikęs.

Esu sutikęs ne vieną katinų vergą, tarną, kalinį. Keista, bet tokie žmonės gali ilgai ir su malonumu pasakoti apie tą savo vergystę. Jie užmiršta negandas, nemalonumus darbe ar šeimose, netikusią valdžią, šlykštų savo viršininką. Sužinai, ką jų katinėlis labiausiai mėgsta ėsti, kokias išdaigas iškrečia, koks būna meilus, iš tolo pažįsta savo šeimnininkus, apsidžiaugia jų sulaukęs, kaip jis nuliūsta, kai namuose jų nebūna, kaip sugrįžus jiems šoka į glėbį.

Vieną kartą besipasakodami apie katinus perskridome Atlanto vandenyną, galėjom nuskristi net iki Kinijos, nepastebėję, kad jau nusileidome Vilniuje. Dabar esame geriausi draugai. Taigi, susitikę tuoj pasipasakojame apie savo mieliausius kankintojus, apie jų išdaigas, ligas.

Gerai žinau, kad jis nėra skaitęs nė vienos mano knygos, bet susitikęs vis giria, vadindamas mane iškiliausiu Lietuvos poetu, o gal net ir Europoje, vertu Nobelio premijos. Štai kaip daroma

literatūrinė karjera! Ar tai blogai? Juk ir mes katinus gerbiame už nuopelnus, kurių jie nėra padarę?

Įsigijau ir daugiau draugų, su kuriais gali ilgai ir nenuobodžiai kalbėti katinų temomis, tada pajunti, jog vis dėlto pasaulyje nesi vienišas ir niekam nereikalingas. Su jais galėsi bet kada pasikalbėti, galbūt tapti bičiuliu, susirašinėti, sveikinti iškilmingomis progomis ar net dalyvauti jų laidotuvėse.

Bet ne tai svarbiausia. Žinai, jog visada prie vartų arba durų tave būtinai pasitiks tas mielas, pūkuotas padarėlis kažką meilaus sumurkdamas. Tada pajunti, jog jis tavęs dėl nieko nesmerkia, kas tau beatsitiktų, ko ir kiek bebūtum prisidirbęs, jis tavęs laukia be jokio pykčio savo mažoje širdelėje. Štai dėl ko kartais po ilgų klajonių vis dėlto sugrįžti į namus pavargęs, purvinas, pasmerktas, niekam jau nereikalingas, be pinigų ar net be garbės!

Bet štai būna ir didingų, tiesiog istorinių su katinais susijusių vaizdų. Prisimenu vieną istorinį paveikslą, tik neįsidėmėjau jo autoriaus. Ten vaizduojama, kaip po laimėtų mūšių grįžta pergalės regalijomis apsistarstęs didingas karo vadas, o jį pro rūmų duris, lyg pergalės vėliavą iškėlęs uodegą, įveda paprastas, menkutis katinėlis!

Ar jums reikia dar gražesnio vaizdo?!

Pagal
Marcelijus Martinaitis. *Kaip katinai uodega
peles gauda*. Vilnius: Alma littera, 2015

- 6 Perskaitykite tekstą. Poromis pasikalbėkite, kurioms teksto mintims pritariate, kurioms – prieštaraujate. Ką jūs parašytumėte tema „Mano šaldytuvas“?

Mano šaldytuve – reikalai prasti. Arba labai prasti

Paulius Jurkevičius

Šis savaitgalio tekstas – apie mano šaldytuvą. Bet jeigu skaitydami pamąstysite ir apie savąjį, ką gi – tai bus tekstas apie mano ir jūsų šaldytuvą. Nes būtent šiuose sakraliai burzgiančiuose virtuvės aparatuose vyksta įvairūs – smulkūs ir stambūs, milijardų eurų vertės – reiškiniai.

Nuoširdžiai kampuotas arba išlenktas pagal Milano baldų salono tendenciją. Turbūt – baltas, bet vis dažniau – ryškiaspalvis. Būtinai – su raidėmis AAA ir pliuso ženklu. Pageidautina – paženklintas rimtos *firmos* logotipu. Gali būti nusagstytas ir labai dažnai būna nusagstytas spalvingais magnetukais su eifeliais, koliziejais, sfinksais, gondolomis ar kitomis kičo formomis.

Bet jis yra – vienoks ar kitoks. Pas mane namie, pas jus namie, biure, pas babą kaime. Visur. Seną lietuvišką priežodį „nėra namų be dūmų“ galima stumti į etnografinės leksikos paraštę. Namų be dūmų, be televizoriaus, be interneto pasitaiko. Be šaldytuvo – nelabai.

Italų dramaturgas – šaipūnas, Nobelio premijos laureatas – Dario Fo apie tai irgi, matyt, mąstė. Kol galiausiai ėmė ir perrašė evangelijos pagal Joną pradžią. Perrašė savotiškai: „Iš pradžių buvo niekas. Nebuvo nei skalbiklių, nei lipdukų už lojalumą. Nebuvo netgi prekybinių akcijų. Iš pradžių buvo niekas. Paskui buvo šaldytuvas.“

Prisipažinsiu: esu tas keistas tipas, kuris atėjęs į svečius anksčiau ar vėliau, geruoju ar kaip nors gudriai bando žvilgtelėti – kas ten, anapus baltų elektroliukso durų. Sakote – tai nepadorus vuajerizmas? Tebūnie. Aš vertinu žmones ne pagal zodiako ženklus, ne pagal pajamas, ne pagal tikėjimą, o pagal šaldytuvo turinį. Išskirčiau dvi pagrindines kategorijas: a) beveik tuščias, b) beveik pilnas.

Žinoma, gali pasitaikyti visiškai tuščias (beveik nepasitaiko, nes viena kita apmusijusi morka vis vien turės būti) arba visiškai pilnas, toks pilnas, kad net šviesos lentynos gilumoje nesimato. Toks atvejis pasitaiko gerokai dažniau. Kaip ir tas, kai savo virtuvėje nesitiki gauti per galvą, bet gauni. Atidarai šaldytuvo dureles ir užgriūva: Serano kulšis, pankolio galva ir kiti objektai.

Aš esu a). Gėda prisipažinti, bet tai yra tiesa. Jeigu netikite, – eime į virtuvę, atidarau šaldytuvo duris ir rodau. Išskyrus keletą kalendorinių progų mano šaldytuve nuolat būna: gabalas kietojo pekorino sūrio, gabalas aštrios Kalabrijos ndujos, pora sudžiūvusių rozmarinų šakelių, pora pensinio amžiaus citrinų, butelis gazuoto mineralinio vandens, butelis baltojo *vermentino*, mažas stiklainis mamos dovanotos uogienės, mažas stiklainis Dalės dovanotų marinuočių grybų, eėė, kas dar? Lyg ir nieko...

Šaldiklių skyrius: pirmas – tuščias, antras – tuščias, trečiojo dugne – indelis su šaldytais Umbrijos trumais. Viskas. Kartais, kai pas mane į Romą atvažiuoja mama ir patikrina mūsų šaldytuvo turinį, jos akyse kurį laiką matau nerimą. „Kaip jūs čia taip gyvenate su tuščiu šaldytuvu?“ – priekaištingai stebisi mama.

Taip ir gyvename. Mano šaldytuve reikalai visada – prasti. Galiu pasakyti ir parašyti: maisto reikaluose tikrai nesu šventas. Tikrai turėčiau ką išpažinti (jeigu būtų kam tokio tipo nuodėmės išpažinti). Per daug apie maistą galvoju, pernelyg sureikšminu, kai ką išaukštinu, kai ką sukritikuoju. Bet esu a) – beveik tuščio šaldytuvo ideologas ir tai mane apvalo nuo visų kitų maisto nuodėmių. Mūsų trijų asmenų ir vieno šuns šeima neišmeta (beveik) nieko. Ir visai ne todėl, kad esame kažkokie tvarumo ideologai degančiomis akimis, recikliškai utilizuojantys kiekvieną duonos kriaukšlę. Ne. Tiesiog nėra ką utilizuoti. Suvalgome tiek, kiek leidžia beveik tuščio šaldytuvo režimas.

Būti a) ir gyventi su beveik tuščiu šaldytuvu yra sudėtinga, bet itin kūrybiška būseną. Sukurti šedevrą vakarienei iš keleto ingredientų nelengva. Tenka suktis. Italijoje šia tema rodomos specialios vidurnakčio televizijos laidos: vakarienė *last minute* iš keturių ingredientų – tamarindo sulčių, wagyu jautienos filė, Brontės pistacijų ir juodosios Havajų druskos.

Bet tai, žinoma, nėra mano variantas. Pas mane vyrauja *cucina povera* – varguolių virtuvė, liaudiški receptai, paprastuomenės ingredientai. Pekorinas plius juodieji pipirai, plius spagečiai, plius druska ir va, monumentalus Romos patiekalas *cacio e pepe* lėkštėje garuoja. Kai šaldytuvas beveik tuščias ir iš beveik nieko darai ši bei tą – jautiesi kūrėju. Kita vertus, pirmasis Jėzaus stebuklas yra būtent apie tai: 5 kepalukai duonos ir 7 žuvys pasotina 5000 alkanų.

Beveik tuščias šaldytuvas yra pats geriausias ir visiškai nemokamas dietologas. Beveik pilnas šaldytuvas yra iš vakaro neplanuoti naktiniai žygiai tamsoje, link pragaištingos šviesos anapus elektroliukso durų, kuri nušviečia pelėsinius sūrius, vytintas dešras, raugintus agurkus, mišraines su saugiu kiekiu „E“ ir skardinę alaus. Beveik pilnas šaldytuvas yra nuostabi antsvorio garantija ir planiniai susitikimai poliklinikoje su įvairių sričių specialistais.

Beveik tuščias šaldytuvas ryja laiką, o jo antipodas – beveik pilnas – ryja pinigus. Nes vienintelis būdas gyventi su beveik tuščiu yra šis: kasdien eiti į turgų, į parduotuvę, pirkti tik tiek, kiek tą die-

ną bus suvalgyta. Negalvoti apie rytdieną ir porytdieną. Nekaupiti Kalėdoms, jubiliejui, laidotuvėms, juodai dienai.

Variantas b) – beveik pilnas šaldytuvus yra degalinės strategija, kai kuro bakas pripilamas iki viršaus. Skirtumas tik tas, kad dyzelinas negenda, jis anksčiau ar vėliau bus sunaudotas. Be abejo, maisto pramonė deda visas pastangas, kad maistas būtų *forever* – vartojimo terminų prasme panašus į dyzeliną. Anksčiau ar vėliau, matyt, tai įvyks, bet kol kas kiaušiniai yra kiaušiniai, salotų lapai yra salotų lapai, varškė yra varškė.

Mieli skaitytojai, šis savaitgalio tekstas jums turbūt pasirodė lengvas ir neįpareigojantis. Cha, – apie šaldytuvą... Čia turėčiau jus perspėti: tai vis dėl to nėra lengva popsinė tema. Ji netgi bjauriai įpareigojanti ir visiškai nepopuliari. Vos kompanijoje kas nors pradeda kalbėti apie maisto išmetimą ir švaistymą, kompanija suraukia nosis: kokia čia tema? Turime pinigų, kaip norime, taip darome. Prikaupiame pilną šaldytuvą, pusę išmetame, o ką? Bajoriškai... Netgi Radvilos panašiai darė, nors šaldytuvų anais laikais nebuvo: puotos metu pradėdavo mėtytis kulšimis, – smagumėlis.

Baigiant – keletas skaičių. Europa kasmet išmeta maisto už 143 milijardus eurų. Sukrovę piramidėn kone šimtą milijonų tonų maisto atliekų turėtume viršukalnę, kuri galėtų konkuruoti su Everestu.

Kosminis maisto švaistymas vyksta ten, kur neužsidaro perkimšti šaldytuvai. Ten, kur maistas nėra vertybė, nes pigus. Ten, kur žmonės daug dirba, daug uždirba ir neturi laiko galvoti apie tokius niekus, kaip maistas. Švaistymo čempionai yra olandai – 541 kg išmesto maisto vienam asmeniui. Belgai (345 kg), gerai pavaro ir estai (265 kg), lenkai (247 kg) ir britai (236 kg). Mes – tvarkingi vidutiniškai su 170 kg išmesto maisto vienam gyventojui per metus.

Mano šaldytuve šįvakar reikalai kaip niekada prasti. Teks suktis. Kūrybos procesas prasideda.

Pagal

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/paulius-jurkevicius-mano-saldytuve-reikalai-prasti-arba-labai-prasti-500-1043850?copied&copied>

- 7** Perskaitykite tekstą ir pasikalbėkite grupėje apie straipsnyje aprašytą kitokį gyvenimo būdą.
- Atsakykite į klausimus.

1. Kaip Salomėja su Gabrieliumi užsiėmė bičių priežiūra?
2. Ką įdomaus sužinojote apie bičių gyvenimą?
3. Ar buvo įdomu skaityti tekstą? Kodėl?
4. Skaitant tekstą galėtų atrodyti, kad dalyvauji savitose apeigose. Kodėl?
5. Kaip manote, kuo ypatingas užsiėmimas prižiūrėti bites?

Apie ūkį ir bites

Virginija Rimkuvienė

Bitininkystė kartais vadinama saldžiu verslu, bet retas žino, kiek žinių, kantrybės ir darbštumo reikia auginantiesiems bites. Salomėja Mikolajevič (29 m.) su vyru Gabrieliumi pirmuosius avilius nusipirko prieš ketverius metus. Bitininkams teko patirti visko, bet dabar pora svajoja apie laiką, kai galės šiam hobiui atsiduoti visiškai.

Su Salomėja ir Gabrieliumi susipažinau visiškai atsitiktinai Kaziuo mugėje pirkdama „Salomėjos bityno“ etikete paženklintą medų. „Iš kur jį vežate?“ – pasiteiravau. „Patys laikome bites“, – atsakė už prekystalio stovinti jauna mergina, ir aš nepatikliai kilstelėjau antakius. Žinojau šį populiarų pardavinėtojų triuką apsimesti gamintojais. Kai susitikome su Salomėja po poros mėnesių, ji šypsodamasi sakė, kad esu ne vienintelė tokia nepatikli. „Bitininką visi įsivaizduoja kaip išmintingą žilą senolį. Kai nuvykstame į bitininkų susitikimus, kartais atrodo, lyg būtume ten atsitiktinai užklydę“, – sako ji.

Pradžia

„Bitininkystė į mano gyvenimą atėjo kartu su vyru. Dar draugystės metais laisvus vasaros savaitgalius leisdavome Vilniaus rajone, Žybartonių kaime esančioje sodyboje, kur gyveno vyro proseneliai. Dabar būtent čia ir yra bitynas, – pasakoja Salomėja. – Žibartonys buvo penkių namų kaimas, dabar jis išmiręs, paskutiniai gyventojai iškeliavo prieš metus, tad, galima sakyti, bitininkaujame vieniemyje.“ Tiesa, bitininkystė ir Salomėjai, ir Gabrieliumi kol kas tėra pomėgis. Šiuo metu 1,5 metų dukrytę Aliciją auginanti moteris

dirba vėdinimo įrengimų priežiūros srityje, Gabrielius turi nestandartinės programinės įrangos kūrimo ir integracijos įmonę. Į bityną jiedu atvažiuoja tik savaitgaliais.

Idėja auginti bites kilo Salomėjai. „Pradėję rūpintis apleista sodyba, pasodinome sodą, sutvarkėme plintantį mišką. Kadangi aplink yra 11 hektarų žemės, siūliau būsimam vyrui sodinti uogyną ar verslinį sodą, o gal laikyti bites. Pastarasis pasiūlymas jam patiko labiausiai“, – prisimena Salomėja. Iš žemaičių ūkininkų šeimos kilusi mergina nestokojo nei darbštumo, nei atkaklumo – per žiemą prikaupusi teorinių žinių, pavasarį įkalbėjo Gabrielių atsivežti pir-

Bitės, Pauliaus Urbono nuotr.

mąšias bites. „Nusipirkome tris avilius, bitininkas juose apgyvendino bitelių, parvežėme, pastatėme. Pamenu, iš pradžių atidarius avilį verkti norėjosi, buvo neaišku, kuriose korio akutėse medus, o kuriose – uždengtos bitės, nežinojau, ką su jomis daryti, prasidėjo spiečiai, – veiklos pradžią prisimena pašnekovė. – Dabar, pamačiusi spiečių, pasakyčiau, kad bitininko nėra namie, nes šių vabzdžių norui spiestis galima užkirsti kelią.“ Kai bitėms ima nepatikti avilyje – gal per ankšta, gal aplink maža žiedų, gal motinėle per sena, jos ima ieškoti naujų namų. Tuomet prisisiurbia medaus, kad užtektų

kelioms dienoms, ir išskrenda ieškoti naujų namų. Kurį laiką tas spiečiaus kamuolys kaba ant kokio nors netoliese esančio medžio – bitės laukia, kol žvalgai ras naują vietą ir praneš, kur skristi. Tokiu metu jį dar galima susemti ir pernešti į naują avilį. Vėliau – gaudyk vėją laukuose! „Prisimenu, kaip džiaugiausi pamačiusi, kad mano avilyje jau surinkta apie 10 kilogramų medaus, o atėjusi kitą dieną apstulbau – nei bičių, nei medaus, – prisimena Salomėja. – Vienas spiečius gali išsinešti 2–5 kg medaus. Kartą buvo du spiečiai vienu metu. Kol vieną sugaudėm, kitas, jau sugautasis, dingo. Mat per tą laiką grįžo žvalgai. Beje, spiečiaus nereikia bijoti, nes tuo metu bitės yra prisisiurbusios pilnus pilvelius medaus, todėl negali susiriesti ir įgelti.“ Dabar Salomėja jau žino, kaip sustabdyti spietimosi procesą – reikia didinti avilyje vietos, stebėti, ar bitės neaugina naujų motinėlių, atskirti dalį bičių su visu koriu ir nauja motinėle, įkelti į naują avilį.

Šiomet Mikolajevičių šeima, pradėdanti ketvirtąjį bitininkavimo sezoną, jau turi beveik 50 bičių šeimų. Neseniai „Salomėjos bitynas“ gavo išskirtinės kokybės sertifikatą. Tokį Lietuvoje turi tik apie 100 bitininkų. Kad jį gautum, medui apdoroti turi būti naudojama nerūdijančio plieno įranga, bitės turi gyventi mediniuose aviliuose

Salomėja Mikolajevič, Agnės Gintalaitės nuotr.
iš žurnalo MOTERIS archyvo

ir rinkti nektarą daugiausia iš laukinių augalų, tad arti negali būti intensyviai dirbamos žemės plotų, greitkelių. Pernai šeima išsuko toną medaus, šiemet tikisi trijų. Kol kas medų parduoda Lietuvoje, įvairiose mugėse ar iš namų, perka jį ir masažo salonai, restoranai. Be medaus, „Salomėjos bitynas“ dar prekiauja bičių duonele, pikiu, natūralaus vaško žvakėmis. Šiemet šeima ketina pabandyti rinkti žiedadulkes ir pienelį. „Mūsų svajonė paversti šį hobį nuolatine veikla. Tiesa, kad galėtume išgyventi iš bitininkystės, reikia turėti mažiausiai 200 avilių“, – sako bitininkė. Lietuvoje bitininkų yra labai daug – daugiau kaip 9 tūkstančiai, nes, pasak pašnekovės, pas mus tam išskirtinai geros sąlygos, labai daug natūralios gamtos, nėra aktyvi pramoninė žemdirbystė, mažai monokultūrų. Daug medaus eksportuojama į Vakarų Europos ir Skandinavijos šalis, Ameriką.

Darbai darbeliai

Salomėja sako, kad kai kurie žmonės bites laiko sodybos puošmena. Kai kurie jų prie avilio nueina tik kartą per metus – medaus pasiimti. Tiems, kurie į šią veiklą žiūri atsakingiau, darbo netrūksta ištisus metus. „Žiemą gaminame avilius, kurių rėmelius. Jie turi būti labai tikslų matmenų. Jei bitės avilyje aptinka per mažą plyšelį, pro kurį negali pralįsti, iškart užlipdo pikiu, kad būtų tvarka. Jei plyšeliai padidėja, juos darbininkės užlipdo vašku. Prie pagamintų rėmelių reikia prilydyti dirbtinio vaško korio plokšteles – prie jų bitės lipdo korį iš savo vaško. Jei darbininkėms visą korį reikėtų nulipdyti pačioms, prireiktų labai daug laiko ir jėgų.“ Kovo mėnesį bitės išlenda iš avilių apsiskraidyti. „Apsiskraidydamos bitės išsitsuština. Jos išskrenda išsivalyti savo kūnelių, išmesti iš organizmo likučius, kurie susikaupė per žiemą. Jei tuo metu netoli bityno padžiausite baltus skalbinius, galite rasti juos nusėtus geltonomis, sunkiai išplaunamomis dėmelėmis“, – perspėja pašnekovė. Apsiskraidžiusios avilio gyventojos ima auginti naujas bites. Įdomu tai, kad perų auginimo laikotarpiu šie vabzdžiai geba palaikyti stabilią ir gana aukštą (nuo +34 iki +35 C) avilio temperatūrą, tai jie daro keldami arba žemindami savo kūnų temperatūrą. Galima joms padėti avilį užklojant. „Pavasarij reikėtų patikrinti, ar bitėms netrūksta maisto. Kai taip šalta, kaip šiemet, gali tekti bitutes pamaitinti, – sako Salomėja. – Beje, augalai nektarą pradeda išskirti tik oro temperatūrai pasiekus 18 laipsnių šilumos, tad iš šaltuoju metu tegul ir gausiai žydinčių sodų bitėms naudos nėra. Ne į naudą ir lietingi orai, mat lietūs išplauna nektarą iš žiedų.“

Šiltėjant orui, plečiami lizdai, dedamos meduvės. Pats darbymetis – birželio mėnesį. Tuo metu bičių populiacija didžiausia, šeimos darbininkių skaičius siekia iki 40–60 tūkstančių. Darbymečiu bitininkai kas dvi savaites peržiūri lizdą, išnaikina lopše-

lius, kuriuose auga bičių motinėlės. „Viename koryje jų gali būti ir dešimt, o avilio lizde yra apie 20–30 korių. Kiekvieną turi ištraukti, iš abiejų pusių apžiūrėti. Greitai dirbdami vieną avilį apžiūrime per maždaug 20 minučių, – sako Salomėja. – Dar sunkesnis darbas – kopinėti medų. Mūsų aviliai yra iki 6 arba 7 aukštų, viršutiniuose aukštuose gali būti iki 20 kg medaus. Kad apatinius aukštus apžiūrėtum, turi prieš tai nukelti viršutinius su visais koriais. Pakelti tokius reikia nemažai fizinių jėgų, didelė apkrova tenka nugarai. Ant juosmens tvirtiname diržus, padedančius stabilizuoti nugaros raumenis ir išvengti traumų. Išėmus kiekvieną korį, nuo jo atsargiai, žąsies sparneliu, reikia atgal į avilį nušluoti prilipusias biteles. Nešame tokius pilnus korius namo, juos išsukame, paskui tuščius grąžiname atgal.“

Maždaug rugpjūčio 15 d. medunešis baigiasi. Žiemoti vienoje šeimoje lieka apie 20 tūkstančių bičių. Vasarą viena bitė darbininkė išgyvena apie mėnesį. Tos, kurios ketina žiemoti, medaus neneša. Jų funkcija – atėjus pavasariui, užauginti naują bičių populiaciją darbymečiui. Savo misiją atlikusios, šios bitės pavasarį išmiršta. Ruošiant bites žiemoti suformuojami lizdai, vabzdžiai gydomi nuo varoatozės, maitinami. Valomi, dezinfekuojami rėmeliai, lydomas vaškas. Išimama duonelė. Norint ją iškrapštyti iš korio akučių, šie šaldomi, kuliami. Kadangi vaškas yra lengvesnis, jis išpučiamas.

Bičių gyvenimo paslaptys

Nors darbų netrūksta, Salomėja sako, kad bitininkystė prilygsta meditacijai. „Net moksliskai nustatyta, kad bičių šeimos vibracinio lauko dažnis atitinka normaliai funkcionuojančios ląstelės vibraciją. Ramina ir bičių dūzgis, medaus, vaško kvapai – tuo metu, kai dirbi pasilenkęs virš avilio, daugiau apie nieką negali galvoti. Ne veltui įrenginėjami specialūs nameliai virš avilių, kad žmonės galėtų juose pamiegoti ir pailsėti“, – pasakoja Salomėja. Paklausta, ar kiekvienas gali būti bitininkas, moteris atsako, kad turi jausti pašaukimą. Tik tada ši veikla atneš pasitenkinimą ir džiaugsmą. „Hipokratas yra sakęs, kad bitės nemėgsta trijų dalykų: nešvarių rankų, nešvarios sąžinės ir tinginių. Aš manyčiau, kad dar svarbu kantrybė ir kruopštumas. O svarbiausia – nebūti alergiškam bičių nuodams, – sako pašnekovė. – Bitininkavimo pradžioje būta visko. Į mane, grįžusią po savaitgalio, kolegės eidavo pasižiūrėti kaip į eksponatą – kartais būdavau tokia sutinusi, kad iš akių likdavo tik plyšeliai. Teko net į ligoninę važiuoti, tačiau nuo bitininkystės tai neatbaidė. Ilgainiui organizmas prisitaikė, išsivystė atsparumas bičių nuodams, tad dabar kai kurie įgėlimai atrodo tik šiek tiek rimtesni nei uodo.“ Tiesa, šeima yra pasirengusi viskam – visada sodyboje turi vaistų nuo alergijos, turi švirkštą su adrenalinu, jei ką nors ištiktų anafilaksinis šokas.

S. Mikolajevič apgailestauja, kad Lietuvoje nėra kur išmokti bitininkystės amato. Vieninteliai Aleksandro Stulginskio universiteto miškininkystės studentai gali kaip laisvai pasirenkamą dalyką pusmetį pasimokyti bitininkystės pradmenų. Tad geriausi mokytojai yra patyrę bitininkai, to galima mokytis lankant Lietuvos bitininkų draugijos organizuojamas paskaitas, specialius kursus. Pašnekovė nelinkusi sutikti, kad bitininkystė – viena konservatyviausių sričių. „Šiuolaikiniai bitininkai naudoja daug modernių technologijų, aviluose įtaiso svarstyklės, termometrų, kameras, kitus bičių saviautos ir elgsenos stebėjimo prietaisus. Šių siunčiami duomenys praneša bitininkui, kas vyksta avilyje. Tai labai aktualu, jei išveži

Bitės, Gabrieliaus Jauniškio nuotr.

avilius toliau nuo namų į žydinčius laukus, – pasakoja pašnekovė. – Bitės nuo avilio nuskrenda apie 2 ar 3 kilometrus, tačiau gali nuskristi ir iki 5 kilometrų, bet tuomet apie pusę sunėšto medaus jos sunaudoja energijai atgauti.“

Gyvenimo tvarkos ir tarpusavio supratimo iš bičių galėtume pasimokyti ir mes. Avilyje jos atlieka darbus pagal amžių: išsiritusi bitė pirmosiomis dienomis valosi pati ir valo korio akutes. 2–14 dieną, kai išsivysto žandų bei ryklės liaukos, maitina lervutes pieneliu. Vėliau rūpinasi motinėle, gamina vašką, lipdo korius, priima nektarą iš bičių nešėjų ir supila jį į korių akeles. Suaugusi, 21 dienos, bitė dažniausiai tampa nektaro rinkėja, o 5–10 proc. tokių suaugusių – avilio sargėmis. Šie vabzdžiai elgiasi gana lanksčiai. Tarkim, gausiai pražyduk kokiam nors augalui, rinkti nektaro išskrenda ir jaunesnės nei 21 dienos bitės.

Iš kai kurių kiaušinėlių užauga aukščiausią hierarchiją avilyje užimančios bitės motinėlės. Per dieną viena gali padėti iki 2000 kiaušinėlių. Motinėlė gali išgyventi ir penkerius metus, bet rekomenduojama ją keisti kasmet. Mat kitos bitės nemėgsta senos motinėlės, su amžiumi ima silpti jos feromonai, kurie jungia bites į šeimą. Tuomet bičių šeimoje prasideda revoliucinis judėjimas. Bitės imasi auginti naujas motinėles, gausiai maitindamos pasirinktus kiaušinėlius hormonų gausiu pieneliu. Vienu metu motinėlių gali būti auginama net iki 20, jau išsiritusios jos nugraužia besivystančių konkurenčių lopšelius. Jei išsiriti kelios, kaunasi tarpusavyje, kol nugalė stipriausioji. Jei šio proceso nesustabdysi ir naujai besiformuojančių motinėlių nesunaikinsi, sena motinėlė išskris su spiečiumi.

Ar tikrai bitės nyksta?

Ekologai ne vienus metus atkreipia dėmesį į tai, kad pasaulyje dėl pernelyg aktyvios žmonių veiklos nyksta bitės, o be jų apsieiti neįmanoma, nes šie vabzdžiai apdulkina daugumą augalų, tad jei išnyktų bitės, išnyktų ir didelė dalis žemės floros. Lietuvoje, regis, medaus ant prekystalio ne mažėja, bet daugėja. Pasak Salomėjos, lietuviai bitininkai jo prigamina kur kas daugiau, nei reikia vietos rinkai. O štai Kinijoje augalai jau apdulkinami dirbtiniu būdu. Lietuvoje baigia išnykti tik tam tikros šių vabzdžių rūšys. O būtent – mūsų senosios vietinės lietuviškos bitės. Mažėjant miškų ir natūralių ganyklų, vietinės bitės nespėjo prisitaikyti. Kurį laiką bandyta steigti jų draustinius, bet tai rezultatų nedavė. Dėl griežtos izoliacijos jos ėmė kryžmintis giminingai, dėl to – sirgti, spiestis ir maždaug 2008 m. išnyko. Galbūt dar yra išlikusių miško bičių, besimaitinančių viršių medumi ir gyvenančių drevėse, bet aviliuose jas pakeitė genetiškai išvesti vabzdžiai iš kitų šalių. Salomėjos bityne laikomos Bakfasto bitės. Pasak pašnekovės, šios bitutės ne tokios piktos kaip lietuviškos ir kur kas darbštesnės. Vietinių bičių šeima per sezoną sunešdavo 2 ar 3 kilogramus medaus, o dabartinės suneša daugiau kaip 100 kg. Tiesa, kartu su iš visos Europos parsivežtomis bičių motinėlėmis pargabenta ir įvairių virusų, ligų, kenkėjų. Labiausiai paplitę kenkėjai – varoatozinės erkės. Jos prikimba prie suaugusių bičių ar jų lervų ir siurbia limfą. Tokia šeima nusilpsta, o negydoma išmiršta per 2 ar 3 metus. Vienas iš gydymo būdų – nupurkšti avilyje sutūpusias bites specialiu lipniu skysčiu, pagamintu iš natūralios skruzdžių rūgšties. Bitės ima valyti savo kūnelį, erkutės nukrenta ant apačioje patiesto lipnaus lapo, o šis ištraukiamas iš avilio.

ES ne per seniausiai uždraudus pavojingiausias pesticidus, nėra įrodyta, kad kiti bitėms darytų tiesioginį momentinį poveikį, bet ilgainiui jie silpnina šių vabzdžių imunitetą, tad bitės tampa ne

tokios atsparios ligoms. Be to, sunaikinus piktžoles ir pavertus laukines pievas kultūrinėmis, beveik nelieka žydinčių augalų, iš kurių bitutės galėtų rinkti nektarą. Siekiant apsaugoti šiuos vabzdžius, nustatyta, kad ūkininkai, ketinantys purkšti pesticidais laukus, turi apie tai informuoti aplinkinius bitininkus, o darbus pradėti tik po 20 val., kai bitės jau yra parskridusios į avilius. Kitą dieną aviliai uždaromi, kad bitės neišskristų. Toks bendradarbiavimas yra naudingas abiem pusėms, nes apdulinti augalai (sodai, rapsai, grikliai) duoda geresnę derlių.

Saldu kaip du medu

Lietuvoje yra maždaug 40 pagrindinių augalų rūšių, iš kurių bitės surenka nektarą, žiedadulkes ir propolį. Pasak Salomėjos, lietuvių mėgstamiausias medus yra liepų. Tiesa, jis kur kas retesnis, nei mes įsivaizduojame. Mat iš liepžiedžių medų pavyksta surinkti tik kartą per 4 ar net 8 metus. Net jei liepos puikiai žydi, nereiškia, kad turėsime jų medaus. Kartais dėl vėjo bitės neskrenda jo rinkti, kartais dėl šaltų naktų liepžiedžiai išskiria per mažai nektaro. Koją kiša ir lietūs. Tad tai, ką mes vadiname liepų medumi, pasak Sa-

Bitės, Gabrieliaus Jauniškio nuotr.

lomėjos, labiau tiktų vadinti liepos mėnesio medumi. Rapsų medus taip pat yra šviesus, jo surenkama daug, bet pagal savo savybes jis yra pats prasčiausias, nors mėgstamas dėl švelnaus skonio. Bene vertingiausias yra pavasarinis medus. Jame daugiausia naudingų medžiagų, nes surinktas iš gydomosiomis savybėmis pasižyminčių augalų: šalpusnių, klevų ir ažuolų žiedų, kiaulpienių, aviečių, gluos-

nių, blindžių. Salomėja itin džiaugiasi aviečių medumi – ir skanus, ir malonaus kvapo, ir gydo. Šio medaus bitės prineša itin daug, nes aplink yra daug avietytynų. Tiesa, pavasarinis medus itin greitai kristalizuojasi – per 2 ar 3 savaites sukietėja. Šiomet Salomėja su Gabrieliumi ketina pasisėti bitinių facelijų. Iš jų surinktas medus yra beveik bespalvis arba šviesiai žalsvas, švelnaus skonio, o pagal naudingąsias savybes prilygsta liepų medui. Facelijos žydi apie mėnesį, bet galima jas sėti ne vienu metu, taip prailginamas sezonas. Medaus spalva, pasak Salomėjos, nieko nesako apie jo kokybę, tik apie tai, iš kur yra surinktas. Aviečių, kiaulpienių medus yra geltonas. Žalsva spalva gali rodyti, kad meduje daug lipčiaus. Beje, lipčius, renkamas iš augalų pažastėlių arba amarų išskyrų, turi daugiau naudingų savybių nei nektaras. Tamsiausias yra grikių. „Mūsų bitininkai sugeba paruošti ir išskirtinio skonio kmynų, Sosnovskio barščių medaus. Šie barščiai nuodingi, bet jų medus labai skanus, šviesus, smulkiais kristaliukais“, – sako ji.

Salomėjai neteko girdėti, kad Lietuvoje būtų populiari maišyti medų su cukrumi. Taip gali elgtis nebent pasipelnyti norintys perpardavinėtojai. Nereikia bijoti ir šiek tiek pakaitinto medaus. Svarbu tik, kad jis nebūtų perkaitintas, – jei kaitini iki daugiau kaip 60 laipsnių, daug naudingų medžiagų žūsta. Tad jei arbatą saldinate medumi, geriau jo dėti į pravėsusį, o ne ką tik virusį vandenį. Kokybišką medų išduoda ant indo sienelių susidarę šerkšnų primenantys raštai. Jei viršuje nusistovi skystesnis sluoksnis, medus yra arba per drėgnas, arba jame daug lipčiaus. Pernelyg drėgnas medus gali pradėti rūgti, tad jį reikėtų suvartoti greičiau, o laikyti šalčiau. Geriausia medų suvartoti per trejus metus, bet, laikomas ne aukštesnėje kaip 10 laipsnių temperatūroje, ir dešimt metų savo savybių nekeičia.

„Labai sveikas ir naudingas yra medus koryje. Ypač, kai valgomas su korio akučių dangteliais, – sako Salomėja. – Iščiulpus tokį medų, vaško nereikėtų išspjauti – šaukštelis jo kasdien valo organizmo toksinus.“ Šiomet bitininkė ketina bandyti rinkti žiedadulkes ir pienelį. „Tam reikia specialios įrangos: žiedadulkių rinktuvų, džiovyklų, lankytis pas bites kiekvieną vakarą, – sako ji. – Renkant pienelį, reikia specialiai sukurti bičių šeimoje spietiminę nuotaiką. Kas tris paras labai tiksliai laiku reikia lervutes išmesti ir iš akutės išsiurbti pienelį. Surinktas turi būti laikomas šaldymo kameroje arba maišomas su medumi – šis turi konservuojančių savybių ir sumažina pienelio kartumą.“ Vartoti pienelį reikia labai atsargiai. „Vieną kartą esu jo paragavusi, tai energijos užteko iki 4 valandų ryto, atrodė, kalnus nuvers“, – prisimena Salomėja. O štai bičių duonelės galima duoti net kūdikiams. Salomėja sako visą žiemą rytais savo dukrytei leisdavusi sučiulpti po šaukštelį, ir ši nė karto nesusirgo.

- 8** Išklauskite roko grupės „Antis“ dainą „Debesys“ ir peržiūrėkite vaizdo klipą. Kokia šios dainos pagrindinė mintis? Kaip vaizdo klipas papildo ar susiaurina dainos prasmę?

 https://www.youtube.com/watch?v=_j-skXF9ecY

Įsivaizduokim: debesys –
Tai mūsų mintys,
Sunkios kaip akmenys,
Lengvos kaip smiltys.

Įsivaizduokim – dangus,
Minčių išaugintas.
Ką galvoja žmogus,
Tą ir mato aplinkui.

Debesys – mūsų mintys. (7 kartus)

Įsivaizduokim – ciklonai
Susiformuoja kaip pyktis,
Dėl to, kad sau leidžiam
Susierzint, supykti.

Įsivaizduokim, kad esam
Dangaus šeimininkai,
Kad statom debesis,
Iš minčių pagamintus.

Debesys – mūsų mintys. (7 kartus)

Įsivaizduokim, kad galim
Minutėlei nurimti,
Pakelti akis
Ir dangų pamilti.

Įsivaizduokim: debesys –
Tai mūsų mintys,
Tai mūsų veidrodis,
Virš galvos pakabintas.

Debesys – mūsų mintys. (7 kartus)

Debesys – mūsų mintys. (7 kartus)

- 9 Perskaitykite Jono Meko laišką iš Niekur. Kokių minčių jums sukėlė šis laiškas? Pasikalbėkite poromis, kurioms J. Meko mintims pritariate.

Jono Meko laiškas iš Niekur

Gyvenimas eina toliau. Lėtai. Eina savaime. Nedaug tereikia: obuolio, duonos, dešros ir sūrio. Po teisybei, nenusimanau nieko apie nieką. Mes per daug nusimanome, per daug dedamės, kad mes viską žinom. Bet mes nieko nežinom... Bet kažkur giliai giliai mes viską žinom... O šitoj plotmėj, kurioj mes dirbam ir norim pasaulį valdyti bei tvarkyti, mes nežinom nieko. Kažkodėl mes nenaudojame to žinojimo, kuris yra labai giliai ir yra Viskas.

Mes nenorim gyvent, dirbt, tvarkyt, planuot iš vidaus. Visi mūsų planai kyla iš to paviršiaus, kur mes norim tik kontroliuoti. O tai yra blogai. Nereikia norėt nieko kontroliuoti. Palikim viską ramybėj. Tegul viskas vystosi savaime.

Planai, planai yra toks jau blogas išgalvojimas – planuot, viską suplanuot. Viskas, kas yra planuojama, dažniausiai pasibaigia blogai, nes tai ateina iš mūsų paviršutinio planavimo, neateina savaime iš giliai. Už kiekvieno plano paprastai būna šautuvas arba tankas, nes planus reikia įvykdyt, nesipriešint... Nes mano planas yra geras. Už kiekvieno plano yra šautuvas, tankas arba atominė bomba.

Aš gyvenu be planų. Per daug planavimo, per daug žinojimo. Mes labai jau tikri, labai jau tikri. Bet užmirškim, pagyvenkim koki dešimtmetį be žinojimo, netikrybėje. Pasiduokim intuicijai, įsiklausykim, bandykim įsiklausyti, mes jau pamiršom įsiklausyti. Jau nebemokam savęs įsiklausyti.

Per daug triukšmo aplinkui. Kai esi išsiblaškęs paviršiuje, negali nuskęst į savo vidų ir įsiklausyt. Tada reikia vėl išmokt įsiklausyt. O kaip tai padaryt? Nežinau. Reikia norėt. Kai norėsi, tai kas nors įvyks. Reikia išmokt kapituliuot.

Nelengva kapituliuot. Mes visada norim būti ant viršaus, valdyt, būt valdžioj. O čia reikia kapituliuot. Išmok kapituliuot. Pasiduok. Kad vėl pradėtum iš naujo. Iš niekur. Į niekur. Aš dar nesu visai kapituliuavęs. Mokausi. Bandau. Kas dieną. Aš tik pakeliui. Iš kažkur į kažkur. Pakeliui. Ir aš nieko nežinau apie Nieką. Taip, kaip ir šitie laišakai Niekur. Niekur ir Visur yra visai tas pats.

Pagal
<https://www.alfa.lt/straipsnis/15066862/jono-meko-laiskai>

10 Perskaitykite radijo laidos anonsą.

Neturi pinigų – nesišenyk. Svetimi pinigai – nešildo. Ir aitvaras veltui pinigų neneša. Kaip tautosaka mus moko elgtis su pinigais? Galbūt senoliai geriau išmanė asmeninius finansus nei mes šiandien? Ekonomikos pamoka iš patarlių. Ved. Jurgita Čeponytė ir Mindaugas Aušra.

- Kokių lietuviškų patarlių apie darbą ir pinigus esate girdėję? Ar panašiai sakoma ir jūsų šalyje?
- Paklausykite radijo laidos. Užsirašykite patarlių ir pasižymėkite minčių, apie ką norėtumėte padiskutuoti su grupės draugais.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013705144/pin-kodas-2018-10-26-16-30>

- 11** Perskaitykite tekstą ir pasikalbėkite poromis, kuo ypatingas levos ir Mindaugo šeimos gyvenimo būdas.

Natūralaus skonio puota

Ana Treščina

Kildama pukši duona, linksmi burbuliuoja gira, stiklainiuose lyg egzotiški augintiniai įsitaisę grybai gamina kefyra. Natūralaus raugimo žinovė Ieva Šidlaitė gali pamokyti, kaip, pasitelkus plika akimi nematomus geruosius pagalbininkus, surengti nepamirštamą skonio puotą.

Sodyba „Slėnyje“ – Ievos Šidlaitės ir Mindaugo Valiukevičiaus vienkiemis Neries regioniniame parke – iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti pati ramiausia vieta žemėje. Dargi ir šiek tiek magiška, mat įsitaisiusi šalia sakralios vietos – Karmazinų piliakalnio, legendomis apipintos Kernavės apylinkėse, giliai slėnyje, ties dviejų upių – Neries ir Dūkštos – santaka. Tik laiko svajingai braidžioti po nuo Neries kylančius rūkus apsigaubus balta marška sodybos šeimininkai neturi – veiklos čia tiek, kad Ieva sako vos už kelių žingsnių esančią upę mačiusi iš kitos pusės – pravažiuodama, pro automobilio langą. Neseniai sodyboje sukrykštė kūdikis – vienuolikmetį Vincą ir aštuonerių Jurgį auginanti pora susilaukė dukros. Marceli dabar aštuntas mėnuo, bet kol laukėsi, Ieva spėjo ir knygą parašyti. „Dar nenusprendžiau, ar nėsčiai lengviau dirbti, ar su kūdikiu“, – nusijuokia moteris.

„Natūralus rauginimas“ – tai pirmoji I. Šidlaitės knyga ir pirmasis lietuviškas leidinys apie sveiką, natūralų ir vertingą maisto apdoravimo būdą, pasaulyje vadinamą laukine fermentacija (angl. *wild fermentation*). Lietuviams rauginimo tradicija gerai pažįstama, nes niekada nebuvo nutrūkusi, skonis taip pat gana tradicinis, o I. Šidlaitė ragina atrasti ir patirti šį tą nauja.

Miestiečiai – į svečius

Miestą Ieva ir Mindaugas paliko jau beveik prieš dešimt metų, užtat miestas vis dažniau susiranda juos pats. Sodyba netoli Vilniaus traukia miestiečius, nes čia nuolat vyksta kas nors įdomaus. „Niekada nebuvo savęs pametusi, todėl niekada ir neteko ieškoti“, – užkrečiamai nusijuokia Ieva, ir šis juokas žada daugybę smagių nuotykių. Norite pasijusti kaip pasakos herojus, Ieva jus žiemą išves į mišką, tik rinksite ne žibutes pamotei pamaloninti, o

valgomuosius laukinius augalus. Gal ir sunku patikėti, bet medžių grybai, žievės, šakelės, pumpurai, kerpės, augalų šaknys, sėklos ir netgi pernykščiai stagarai gali pasitarnauti ruošiant gardžius žiemos patiekalus. „Man padeda praktinis požiūris“, – sako moteris. Tad nieko keista, kad prieš porą metų Ieva ir Mindaugas pamėgino atgaivinti vieną naudingą senovinę tradiciją – mainus. Į savo kiemą jiedu buvo sukvietę visus norinčiuosius apsikeisti sėklomis, sodinukais, duona ar kuo tik širdis geidžia. Tarsi į tikrą kermošių tada buvo sugužėję bemaž šimtas žmonių.

Ieva nuolat sodyboje organizuoja edukacines programas tiems, kurie nori pasigaminti natūralių rauginių ir valgių iš laukinių augalų, o Mindaugas priima žvejus. M. Valiukevičius – doktorantūrą baigęs istorikas, muselinės žvejybos žinovas. Pavasarį gaudomi šlakiai, vasarą – šapalai ir salačiai, o kai prasideda lašių sezonas, svečių namas visą mėnesį būna užimtas, mat atvažiuoja daug žvejų iš toliau – Latvijos, Lenkijos, pernai lankėsi ir žvejybą aprašę suomių žurnalistai. Netgi žvejų šventė čia buvo – su netikėtu akcentu, mat poros draugas, taip pat žvejys, klarnetininkas Andrius Žiūra sumanė pagroti. Pasipuošęs, po kaklu pasirišęs varlytę, kone iki pusės įbridęs į Nerį, jis skleidė virš vandens dieviškus garsus. Gaila, neprigijo viena netikėta sodybos šeimininkų idėja – lysvių nuoma. Smalsuolių buvo, bet baltarankiams miestiečiams visgi patogiau daržovių nusipirkti, nei sodinti ir prižiūrėti. Daržo galiausiai atsisakė ir Ieva: „Nebespėju. Mums reikia daug daržovių, pati tiek neužauginčiau, tad perkame iš ūkininkų.“ Šiltnamio vietoje išdygo mažų namukų, mat pastaruju metu daugėja svečių. Čia ilsisi nemažai lenkų, estų. Sodybai prisijungus prie tarptautinės viešbučių rezervavimo sistemos, Ieva ir Mindaugas sulaukė įdomaus amerikiečio. „Tarp amerikiečių dabar labai populiarus maršrutas per Baltijos šalis. Mūsų svečias nustebino – atvažiavo maršrutiniu autobusu ir pėsčiomis atėjo iki mūsų nešinas dviem kuprinytėm. Jis čia braidžiojo po pievą per lietų su skėčiu“, – pasakoja Ieva.

Praktinės magijos mokykla

Nors magiškasis Neries regioninio parko lopinėlis – senovę menanti vieta, pagrindinis sodybos statinys buvo sovietmečio laikų palikimas, tad, perėmę sodybą iš Ievos tėvų, naujieji šeimininkai nusprendė ją nugriauti.

Ant senųjų pastatų iškilęs medinis pastatas dideliais langais tapo svečių namais su renginių sale. Ieva ir Mindaugas su vaikais gyvena šalimais, senovinę pirklių primenančiame mediniame pastate. Ten pat – ir didelė virtuvė Ievos eksperimentams. Moters tėtis žinomas krosnininkas Adonis Šidla sodyboje sumūrijo šildymo, pirties ir lauko krosnis. Jos, įrengtos pagal Rusijos krosnininko Igorio Kuznecovo metodą, leidžia taupiai naudoti malkas ir neteršia

gamtos – per kaminą išeina tik švarus garas, nes suodžiai sudega pakuroje. Krosnyje – tiek name, tiek ir lauke – Ieva gamina valgi šeimai ir svečiams, bet ji nemėgsta demonstruoti, kaip žmonės gyvendavo senovėje, nors pati yra širdį mūsų tautos tradicijoms atidavusi kultūros istorijos magistrė. „Kas jums iš to, kad pamatysite, kaip senovėje duoną pečiuje kepavo? Tai – tik pramoga. Noriu, kad mieste, savo buto virtuvėje, galėtumėte pasidaryti tą patį, ką žmonės darydavo trobose: elektrinėje orkaitėje išsikeptumėte juodos duonos ant ajerų, užsiraugtumėte trilitrinį giros ar litrą kopūstų“, – sako pašnekovė.

Rauginimu Ieva pradėjo domėtis prieš aštuonerius metus, kai užmaišė pirmąjį duonos raugą. Nuo tada ji rūpestingai prižiūri ir savąjį Slėnio raugą, o šis suteikia ypatingą skonį sodybos duonai, pyragams, bandelėms bei blynams. „Patarlė sako, kad kiekviena šeiminkė turi savo rūgštį, todėl ir duona kiekvienos kitokia. Išvertus į mokslo kalbą, tai reikštų, kad kiekvieno mūsų odos biomas yra individualus, o tai daro įtaką rauginimo procesui. Su rauginiu dažnai užsimezga asmenišką santykis, žmonės savo rauginiams net vardus duoda“, – pasakoja rauginimo žinovė.

Aplink mus nuolat sukasi plika akimi nematomas mikrokosmosas – mielės, mieliagrybiai ir bakterijos. Šiam orkestrui ir tenka diriguoti užvedus rauginimo procesą, nors, kaip sako Ieva, raugintojas yra labiau stebėtojas, pagalbinkas nei proceso valdovas. „Kaskart vis kitaip gali vykti procesas, nes ore, aplinkoje, ant rankų būna vis kitoks mikropasaulis. Rauginimas – gyvas procesas, užtat ir labai įtraukiantis.“

Atrasti šį tą naujo

Pradėjo Ieva nuo duonos raugo, vėliau ėmėsi pieno rauginių, pasakui – daržovių, laukinių augalų. Kadangi, kaip pati sako, pinigų jai gali būti gaila drabužiams, bet knygoms – niekada, namų palanges greitai nugulė leidiniai apie laukinę fermentaciją anglų kalba. „Iš pradžių buvo įdomu, ką galima raugti. Greitai supratau, kad – viską. Tada ėmiau kurti naujus rauginius“, – pasakoja pašnekovė.

Autoriniai I. Šidlaitės rauginių receptai atsidūrė jos knygoje šalia tradicinių senoviškų lietuviškų ir visame pasaulyje populiarių rauginių receptų. Jos kūriniai užburia originalumu, pavyzdžiui, daug metų tobulintą kvietinę duoną autorė gardina ne tik žolelėmis – šalavijais, diemedžiais, čiobreliais, bet ir nasturtų, medetkų, kiaulpienių žiedais. Tortą Ieva kepa ruginį, su trūkažolių ir kiaulpienių šaknimis bei jogurtiniu kremu. Vaikams vietoj saldumynų – rūgpienio guminukai. Beje, mažyliai su malonumu triauškia ir su kraujažolėmis, gvazdikėliais ir imbieru raugintas morkas. Valgomais lapeliais ir gyvais žiedais puoštas Ievos jogurtinis sūrelis – tikras gardumynas ne tik gomuriui, bet ir akims. „Nedrąsiai save vertinu,

nesu nei virėja, nei virtuvės šefė, geriausiu atveju – šeimininkė, bet man nuolat reikia eksperimentuoti, ką nors nauja atrasti“, – sako Ieva.

Šidlaitės eksperimentai neliko nepastebėti – šiomet ji sulaukė profesionalų iš madingų didmiesčių restoranų „Sweet Root“, „Dine“, „Uoksas“. Svečiai ragavo, mokėsi ir džiaugėsi, o Ieva toliau tyrinėja skonių žemėlapi: „Dabar vaikštau po mišką su atlasu, grybų ieškau. Paprastus gerai pažįstu, bet mane domina retesni.“

„Aš – ne žolininkė!“

Botanikos institute iki šiol sklinda legendos apie Ievos močiutę – ji buvo gera mokslininkė ir didelė entuziastė, sugebėjo įkalbėti net direktorių, kad šis savo „Volga“ leistų atvežti sрутų Botanikos sodo rožėms palaistyti. Šią istoriją moteris išgirdo iš neseniai sodyboje vakarieniavusių Botanikos instituto darbuotojų – pati močiutė nespėjo papasakoti, mirė, kai Ieva dar buvo paauglė. Praverstų ir senelio, taip pat botaniko, žinios, bet ir jis anksti iškeliavo anapilin. Užtat Ieva visko mokosi pati tyrinėdama gamtą ir augalus, bet vadinti ją žolininke griežtai draudžia. „Dažnai sulaukiu su sveikata susijusių klausimų, bet niekada nepatariu. Pagal mūsų tradiciją, žolininkė – tai moteris, kurios reprodukcinis amžius jau pasibaigęs, kai ji jau nebeturi rūpintis nei šeima, nei vaikais, gali atsiduoti tik augalams ir žmonėms, kuriems tų augalų reikia. Arba tai turi būti žmogus, turintis atitinkamą išsilavinimą, žinių, – kaip Jadvyga Balvočiūtė ar šviesaus atminimo Eugenija Šimkūnaitė. Galbūt po kokių dvidešimties metų ir galėčiau būti žolininkė, bet dabar dar tik kaupiu žinias ir galiu eksperimentuoti tik pati su savimi“, – sako Ieva.

Vienas toks Ievos eksperimentas kaip tik susijęs su rauginiais. Dabar plačiai išplitusią alergiją pieno baltymams turėjo ir Ieva, bet pradėjusi kasdien valgyti įvairaus rauginto maisto, po pusmečio pastebėjo, kad vėl gali valgyti bet kokius pieno produktus.

Raugintų produktų nauda organizmui įrodyta, bet Ieva įsitikinusi, kad netgi marinuotos daržovės yra geriau negu šviežios iš prekybos centro: „Bent jau nitratų mažiau suvalgysite. Būtent dėl jų esu kartą apsinuodijusi agurkais. Dabar nesezoninių daržovių jau nebevalgome.“

Visgi jokių mitybos madų I. Šidlaitės šeima nesivaiko. „Dabar žmonės prisikuria visokių baubų. Užuo mėgavęsi, jie visko baidosi. Mes valgome viską. Net traškučius vaikams leidžiame.“

Savo atžaloms Ieva leidžia tikrai kur kas daugiau, nei įprasta mieste. Vaikai gali ir žvejoti be priežiūros, ir šakas drožti. „Sūnūs labai skirtingi, nors auginame vienodai. Vyresnis sakė, kad važiuos gyventi į miestą, o mažasis pareiškė liksiąs čia. Jį apskritai reiktų atiduoti auginti regioniniam parkui – gamtininkas nuo mažens,

net pavydu kartais. Žvejoja nuo trejų metų, į miestą net nemėgsta važiuoti“, – sako pašnekovė.

Ar Marcelė bus paskutinė atžala, moteris teigia nežinanti, bent jau dėl amžiaus jai tikrai nebaisu: „Kiek draugų turime, visi – su kūdikiais. Juokaujame, jog vyresni tėvai – pusiau tėvai, pusiau seneliai, nes daug daugiau vaikams leidžia, labiau palepina. Kai esi vyresnis, ramiau vaiką augini, nes daugiau žinai. Man, kaip istorikei, įdomu, kodėl paplito tas įsitikinimas, kad keturiasdešimties sulaukusi moteris yra per sena gimdyti, juk seniau gimdydavo, kol galėdavo.“

Ieva sako, kad sodyboje jiedu su Mindaugu kiekvienas užsiima savais reikalais, o bendrus mėgsta aptarti kur nors važiuodami automobiliu – tada ramiausia, nes vaikai kuo nors užsiėmę ant galinės sėdynės ir tėvų netampo. „Esame kraštutiniai individualistai. Niekada nelendame į kito telefoną, kompiuterį ar piniginę. Reikia pinigų – atneši piniginę, kad ištrauktų ir savo rankomis paduotų. Nelendame ir į vienas kito darbus, gyvenimą. Galbūt todėl ir galime kartu gyventi“, – sako Ieva.

„Mes susikūrėme savo pasaulį ir gyvename jame taip, kaip norime. Kaip seksis mūsų vaikams, kai užaugs? Į miestą išsiruošime retokai, o tada apima keistas jausmas ir pajuntame norą kuo greičiau grįžti namo.“

Pagal
www.moteris.lt, 2017, gruodis

- Kurie gyvenimo būdo skyriaus tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti gyvenimo būdo tema?

6. Kelionės

„Kelionę prisiminti – visko atpildas.“

Antanas Poška

▶ Algimanto Kuro palinkėjimas
mokiniam

Kalnai, Rūtos Kaškelevičiūtės nuotr.

Mokymės:

- diskutuoti apie keliones;
- pasakoti apie keliautojus ir keliones;
- aptarti, vertinti keliones.

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

1 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kokios kelionės labiausiai traukia Algimantą Kurą?
2. Kodėl A. Kuras nepasirinko menininko kelio?
3. Kas A. Kurą veda į šiaurę?
4. Kodėl, keliautojo nuomone, švarioje gamtoje lengviau suprasti save?
5. Ką A. Kurui reiškia kelionės?
6. Kas būna sunkiausia ekspedicijose?
7. Ko galima išmokti kelionėse?
8. Kaip A. Kuras ruošiasi kelionėms?
9. Kaip ekspedicijų patirtis padeda kasdienybėje?

Pabėgti nuo civilizacijos

Dovilė Štuikienė

Jis sako, kad grįžus iš poliarinių ekspedicijų kasdienybė sušvinta anksčiau nepastebėtomis spalvomis. O kai programuotojo ir šeimos galvos rutina šiek tiek apsineša dulkėmis, Algimantas Kuras vėl traukia į šiaurę – tos kelionės ne dėl rekordų. Dėl savęs.

Užaugote žinomo tapytojo Algimanto Kuro šeimoje, Vilniaus senamiestyje, taigi „ant asfalto“, bet patraukė gamta, kelionės, alpinizmas. Jautėte poreikį bėgti iš miesto?

Kai dar mokykloje draugai važiuodavo į kaimus pas senelius, aš jokio kaimo neturėjau – mano „kaimas“ buvo Vilniaus centras. Turbūt trūko tų proveržių į gamtą, norėjosi lauželį susikurti, pabūti tyloje, tad pirmiausia nemažai pakeliavau po Lietuvą su skautais, paskui kelionių maršrutai plėtėsi. Tikriausiai esu asocialus žmogus, buvimas minioje mane varžo, man patinka mažesnės kompanijos, tylesnės vietos, o dabar dar labiau norisi išvažiuoti ten, kur apskritai nėra jokių žmonių.

Nebandėte piešti?

Bandžiau. Bet nieko neišėjo. Aš juk *tiksliukas*. Ir nelabai tikiu genų teorija – nepaveldėjau menininko talento, nesiejau savęs su menu, nebent gyvendamas tokioje šeimoje įgijau šiek tiek kūrybinio mąstymo. Tėvas neįkalbinėjo sukti meno keliu, tik vis primindavo, kad reikia gerai mokytis – kitaip eisiu „gatvių šluoti“. Tai buvo kultinė tėvų kartos frazė; dabar turbūt daug kam jau atrodo, kad net ir tai gali būti garbingas užsiėmimas: daug pinigų gal ir neuždirbsi, bet jei jausiesi laimingas – kodėl ne? Ne visų poreikiai gyvenime yra vienodi, vienų – didesni, kitų – mažesni. Jeigu galimybės sutampa su tais poreikiais, žmogus bus laimingas. Blogiau, jei jis nori būti teisininkas ar gydytojas, bet nesugeba.

Žmonės dažniau susižavi kalnais, ima kolekcionuoti viršukalnes, o jūs pasirinkote nelengvas ekspedicijas į šiaurę: ten niekur neužkopsi, neįsiamžinsi, niekuo nepasididžiuosi. Šliuožiote slidėmis kur nors Grenlandijos ar Špicbergeno ledynais, klampojate per sniegą Švedijos šiaurėje, aplink vis tas pats peizažas, šalta, atšiauru...

Šiaurė, Algimanto Kuro nuotr.

Taip, bet įdomu. Kalnų ekspedicijose irgi esu praleidęs nemažai laiko, pasiekęs gerų rezultatų, bet man tiesiog labiau patinka nusigauti kur nors už poliarinio rato monotoniškai tempiant paskui save roges...

Seniai seniai tokiomis vietomis keliaudami žmonės su šunų traukiamomis rogėmis turėjo tikslą – atrasti naujų žemių. Juos į šiaurę vedė atradimo džiaugsmas, o kas veda jus?

Mane irgi veda pažinimo džiaugsmas, bet – asmeninio pažinimo. Nebūtinai reikia atrasti gražią ar įdomią vietą – tokiose ekspedicijose imi geriau pažinti save.

Man tokios frazės skamba gana abstrakčiai ir pernelyg prakilniai... Juk nuolatos šalta, sunku užmigti drėgnoje palapinėje, fizinis krūvis irgi sekina, kai tempi paskui save 60 kg sveriančias roges, – kur jau čia romantika su pameditavimais...

Ne viskas jau taip blogai, kaip sakote! Mane labai žavi nepriklausomybės jausmas: išeini kokioms trimis savaitėms, palieki civilizaciją su jos triukšmais ir stresais, žinai, kad viskas, ko tau reikės, yra rogėse, o sociumą atstoja kokie du trys bendraminčiai, keliaujantys su tavimi. Kartais daugiau nesutinki jokios gyvos būtybės, kartais

vieną kitą medžiotoją, elnią, ruonių, labai retai prieini kokį kaimelį. Tokios ekspedicijos man yra dvasinio tobulėjimo kelias: aš išeinu, kad geriau save suprasčiau.

Būdamas mieste nesuprantate?

Mes visi šiek tiek užnešti civilizacijos dulkėmis, kartais nelabai save suvokiame, kas mes esame, ką galime, ko norime. Švarioje gamtoje viskas labai paprasta – tavo poreikiai sumažėja iki minimumo, todėl surandi atskaitos tašką, gali į save pažvelgti iš šalies ir įvertinti: ko gi aš noriu šiame gyvenime? Tokiomis aplinkybėmis nebelieka jokių kaukių, kuriomis dangstomės, jokių civilizacijos apnašų, to triukšmo, kuris trukdo įsiklausyti į save, suvokti save

Šiaurė, Algimanto Kuro nuotr.

patį. Mes juk patiriame daugybę trukdžių: reklamos, automobiliai, skambanti muzika, mobilieji įrenginiai, – begalė dalykų atitraukia nuo esmės, todėl neturime laiko sau. O sudėtingomis gamtos sąlygomis netenki visko, kuo civilizacija buvo tave aplipinusi, žvelgi į švaresnį save. Tuomet gali subręsti pokyčiams. Stebiu save situacijose, kai būnu pavargęs, išalkęs, sušalęs: kartais spontaniškai prasisiveržia emocijos, gali supykti ant draugo dėl visiškos smulkmenos, gali pasakyti jam tai, ko tikrai žinėjai, kad nereikia sakyti. Tada gali sukti ir sukti galvoje tą situaciją – ieškoti priežasties, kodėl taip pasielgei. Randi atsakymą ir bandai gludinti savo asmenines savybes, kad tai nepasikartotų.

Pasiseka?

Noriu tikėti, kad taip. Bet gana bjaurioms savybėms iš savęs išmušti reikia laiko. Tai ilgas tobulėjimo kelias.

Daug kas apie tai apskritai nemąsto.

Aš tiesiog noriu būti geresnis žmogus. Noriu žinoti, kas aš esu iš tikrųjų, nes civilizacijoje mes galime užsidėti bet kokią kaukę ir vaidinti geresnius ar blogesnius, nei esame. Tik kiek čia tiesos? Ir kiek teisingas mūsų įsivaizdavimas, kas mes esame? Todėl atšiaurios sąlygos kelionėse ir padeda suvokti savo vietą. Kelionės man – būdas atsistoti ant kojų ir vėl galvoti, planuoti, svajoti. Tai vadinu kūno, proto ir sielos sinchronizacija.

Grįžtate prisvajojęs ir – op – vėl į rutiną: darbas, žmona, maži vaikai, reikalai ir rūpesčiai...

Bet aš nuolat gyvenu kelionių nuotaika. Žmonai, su kuria kadaise susipažinome Vilniaus universiteto žygeivių klube, tai jokia naujiena.

Esate kantrus tėtis?

Ne... Daumantui – ketveri, Mortai – vieni, stengiuosi vaikams būti geras tėtis, bet iki tobulumo dar labai toli.

Jums vis dar egzistuoja žodžiai „šalta“, „sunku“, „pavargau“?..

Kaip visiems – mes juk ne kokie *superdidzyriai*, nuogi bėgiojantys po sniegą. Pirmosiomis ekspedicijos dienomis labai sunku adaptotis prie nuolatinio šalčio ir suvokti, kad niekur nesusišils. Gali šiek tiek sušilti tik eidamas. Bet tuo ekspedicijos ir žavios – esi priverstas judėti, ten neįmanoma tingėti. Tiesą pasakius, komfortas – tinginio draugas: jei gyveni tokiomis sąlygomis, tavęs nie-

Šiaurė, Algimanto Kuro nuotr.

kas neskatins veikti. O nekomforto zonoje kitaip vertini aplinką. Antra vertus, mes nevažiuojame kentėti: visgi tai atostogos, todėl kasdien neprivaloma nueiti būtent tiek ir tiek kilometrų – kartais prasmingiau pasigrožėti Šiaurės pašvaiste ar išskirtiniais peizažais.

Šiaurė, Algimanto Kuro nuotr.

Turite kokį nors SOS signalą? Na, jei ištiktų ūmus apendicito priepuolis...

Turime vadinamąjį raudoną mygtuką – prietaisą, kurio mygtuką paspaudus į palydovus nukreipiamas pagalbos signalas. Tačiau juo naudotis dar neteko: per visus kelionių metus apsiėjome be didesnių traumų ir ligų, iš visų bėdų išsisukdavome patys.

Bet baimės esate patyrę?

Baimę pajunti vėliau, nes iškyla koks nors pavojus, problema, pavyzdžiui, grėsmė išlūžti einant per ploną ledą arba tave nuneša lavina. Kai tai nutinka, galvoje *įsijungia* savotiškas robotas, užplūsta adrenalinas: imi viską greitai ir tiksliai daryti, įgauni žvėriškos jėgos, tai padeda išsisukti, nes baimė veikia kaip katalizatorius. Tada emocijos tarsi dingsta. Svarbiausia, kad lemiamais momentais jos nesustingdo ir sugrįžta, kai vėl pasijunti saugus. Bet dažniausiai į grėsmingas situacijas net nepakliūvame, nes įvertiname riziką ir stengiamės neviršyti to, ką sugebame.

Tiems, kurie tik sėdi kontorose, turbūt atrodo, kad laukinė gamta pilna pavojų.

Kaip sakiau, reikia įvertinti riziką: jei žmogus nepasiruošęs, neturi patirties, žinių nei įgūdžių ir išeina į tokią ekspediciją, be abejo, ji gali baigtis liūdnai. Tad norint leistis į ekstremalius žygius reikia nuolat treniruotis, kaupti patirtį.

O kaip jūs ruošiatės?

Plaukioju baseine – tai mėgstamiausias sportas iš tų, kurie nereikalauja itin daug pastangų. Einu į mankštas su kineziterapeutais sporto klube: stiprinu vidinius raumenis, laikyseną, kūnas gauna fizinės veiklos. Jis dėvėsi, todėl svarbu juo rūpintis, kad ateityje nebūtų problemų. O susiruošti į netolimą ekspediciją, kuriai nereikia specialių leidimų, nėra sudėtinga – kartais gali ir per porą

dienų išvažiuoti: per vakarą susiplanuoja maršrutą, per kelias valandas susiperki ir susipakuoji maistą, susidedi įrangą. Aišku, būna ir tokių kelionių, kurioms ruošiesi pusę metų.

Turite vietą pasaulyje, į kurią labai norėtumėte nuvykti? Pavyzdžiui, į Antarktidą?

Norėčiau daug kur, o Antarktida – viena iš jų. Tai būtų labai brangi ekspedicija. Tokios vietos nepigios, pavyzdžiui, viena ekspedicija į Grenlandiją kainavo kaip du skrydžiai į Japoniją. Bet dar yra nemažai gražių vietų, kur šalta... Kol dar šalta. Jei ir toliau klimatas su mumis taip žais – kas žino? Nors žmonijos istorijoje yra buvę daug atšilimų ir atšalimų, ne visi jie baigdavosi katastrofomis. Tiesiog gamta pereina iš vieno būvio į kitą.

Sakėte, kad esate introvertas. Tai gal jūs ir kompiuteris idealus tandemas?

Ne, kompiuteris man yra kaip pieštukas, tik darbo priemonė virtualiam produktui sukurti. Jokio asmeninio santykio, nesu nuo jo priklausomas, baigęs darbus prie jo nebeprisėdu.

O savaitgaliais jus graužia nerimas, kad reikia bėgti iš miesto?

Kirba. Mėgstu kaitalioti aplinkas – vienoje vietoje man greitai nusibosta. Turime sodybą Utenos rajone, ten leidžiame savaitgalius, ten save išreiškiu dar kitaip: randu veiklos ką nors sumeistraiuti, sukurti ką nors apčiuopiama. Tai mane žavi, nes darbe kuriu virtualius produktus, kurių nepačiupinėsi.

Pastebite – vis daugiau žmonių atsikelia nuo sofos: bėgioja, plaukioja, bent jau nemažai vaikšto?

Manau, visai judėti yra gerai, jei tik tai teikia džiaugsmą. Kiek daug žmonių dabar bėgioja, dalyvauja maratonuose, aitvaruoja, plaukioja vandenlentėmis, mina dviračių pedalus. Vieni, aišku, tenori pasirodyti, įsidėti gražią nuotrauką į socialinius tinklus, bet juk tai nieko blogo – jeigu jie mato viso to prasmę. Gerai, kad aktyvus laisvalaikis pasidarė visiems prieinamas: nori plaukti baidare – plauk, pilna siūlančių tokias paslaugas; nori dalyvauti slidžių žygyje – gali išsinuomoti slides; nori skristi oro balionu – tik paskambink, viskas bus suorganizuota. Paprasta!

Ar ekspedicijų patirtis padeda gyvenime?

Aišku. Ypač – gerokai paprasčiau reaguoti į aplinką. Kas nors nepavyko? Na, ir kas!

Nebekreipiu dėmesio į mažareikšmius dalykus. Kai palygini problemas, dėl kurių žmonės laužo galvas čia, ir tai, ką tenka patirti poliarinėse ekspedicijose, supranti, kad neverta eikvoti laiko ir jėgų menkiems rūpesčiams. Be to, išmoksti pastebėti dalykus, kurių anksčiau nepastebėdavai. Civilizacija sukuria tiek triukšmo, kad gražūs ir subtilūs dalykai dažniausiai lieka „už kadro“. Vien todėl, kad jie nežybsi ryškiomis spalvomis ir garsiai nerėkia. Kai

iš galvos išvalai tą triukšmą, gali į viską pažvelgti tarsi iš naujo ir dar netikėtu kampu. Tada atrandi gražių dalykų ir patiri grynumo akimirką.

Pavyzdžiui?

Pavyzdžiui, po vienos ilgos ekspedicijos ėjau Vilniaus senamiesčio gatvelėmis ir kiekvienas nubyrėjęs tinko gabaliukas tarsi atvėrė senų namų sienose savotiškus piešinius. Tomis gatvelėmis vaikščiodavau nuolat, bet tik po kelionės ėmiau pastebėti tokių detalių. Grįžus pojūčiai tampa stipresni: pamatai ir pajunti daug daugiau dalykų, gali, pavyzdžiui, žiūrėti ir žiūrėti į vėjyje šlamančią medį, kuris atrodo nuostabus po baltos arktinės dykumos. Tas nuostabus jausmas kurį laiką išlieka – gali daugiau suvokti, pajusti ir išgyventi, kol protas vėl apsivelia... bet vis vien bent atsimeni, kaip tai buvo, ir kartais tas pojūtis grįžta!

Pagal
Dovilę Štuikienę. „Pabėgti nuo civilizacijos“.
Laimė, 2018, gruodis

- Pasikalbėkite poromis ir su dėstytoju, kaip supratote pasakymus:
 1. Tikslukas.
 2. Lieka už kadro.
 3. Sukti meno keliu.
 4. Kultinė frazė.
 5. Eiti gatvių šluoti.
 6. Civilizacijos dulkės.
 7. Atsistoti ant kojų.
 8. Žvėriška jėga.
 9. Graužia nerimas.
 10. Kirba mintis.
 11. Protas apsivelia.

- Pasikalbėkite poromis, ar norėtumėte dalyvauti ekspedicijoje į šiaurę. Kodėl norėtumėte ar nenorėtumėte?

- Kurioms keliautojo mintims jūs pritariate, kurioms – ne?

- Kuo jus labiausiai žavi kelionės? Kaip grįžus iš kelionių pasikeičia jūsų požiūris į įprastus dalykus?

2 Perskaitykite tekstus ir parašykite, kas jus skatina keliauti.

Kodėl man patinka keliauti ir gera sugrįžti

Algis Kriščiūnas,
fotografas

Kai rytas išaušta pilkas ir šaltas, kai važiuojant dviračiu nušąla pirštai, kai bučiuojantis parke ant lūpos iššoka pūslelinė – tada suprantu: man jau metas iškeliauti. Ten, kur saulės bus daugiau, ten, kur pučia šiltas stiprus vėjas, o Atlanto bangos daužosi į uolas ir net nemanyk įbristi. Tolimoje Fuerteventūros saloje laukia juodi kalnai, auksiniai slėniai ir nakties begalybė virš galvos.

Ten mano antrieji namai – ir visas likęs pasaulis.

Aš neieškau miestų, nes jie visi panašūs ir svetimi: dangus namų suspaustas, per gatvių triukšmą nebegirdžiu savo širdies ir kvėpavimo, ir atrodo, kad manęs nebėra, tėra nesibaigiantis žmonių srautas.

O aš noriu būti su savimi, todėl ieškau gamtos. Ūkanotos kalnų viršūnės ar vienišos salos vandenyne – štai kur iškeliauju. Ir kai atsisėdu ant skardžio, kai vėjas toks stiprus, kad turi laikytis, ar atlekianti audra griaudžia iki apkurtimo – štai tada visu smarkumu jaučiu gyvenimą.

Aš keliauju, nes likimas man dovanojo visą Žemę, ir jos nepamatyti – tarsi neišpakuoti dovanos. Imu savo dovaną ir ja džiaugiuosi. Keliauju, nes žmogaus namai yra visur.

O kai gegužę sugrįžtu į namus Lietuvoje, atsigulu ant žolės ir jaučiuosi kaip vaikystėje: lengvas vėjelis sujudina lapus, prazvimbia musė, debesys plaukia dangumi, saulė kaitina veidą. Ilgiuosi to jausmo jau dabar, kai rašau šitas eilutes. Kitą pavasarį aš vėl jį patirsiu.

Dvi gražios dienos

Jurga Baltrukonytė,
žurnalo HAPPY365 redaktorė, rašytoja

Ta diena, kai pradedi krauti lagaminą ar kuprinę, yra nuostabi. Svajoji apie vietas, kurias pamatysi, nuotykius, kuriuos patirsi. Sapnuoji laisvės jausmą.

Keliaujant yra visko nutikę. Gerų, sunkių ir linksmų dalykų. Teko nardyti Venesueloje su vienarankiu instruktoriumi, kuris juokavo, kad ranką jam nukando ryklys. Po kelių valandų išnirę pamatėme, kad nuklydome nuo laivo. Instruktorius švilpė kapi-tonui, mojavo, bet niekas mūsų nepastebėjo. Niekaip negalėjome iki laivo priplaukti, tik vakarop mūsų pradėjo ieškoti. Kaip reikiant išsigandome – visur vaidenosi rykliai.

Žinoma, mus, kaip ir visus klasikinius turistus, yra apvogę. Ispanijoje, likus kelioms valandoms iki skrydžio, sustojome nupirkti šokolado bendradarbiams. Grįžę radome tuščią automobilio bagažinę – dingo visi lagaminai ir fototechnika, dingo visas darbas, kurio atlikti tą kartą skridome. Linksmi ispanų policininkai paprašė ispaniškai užpildyti lapus, paaiškinant, kas dingo, kokių spalvų ir formos. Tada ispaniškai dar nekalbėjome.

Ar esate kada nakvoję nelegaliai penkių žvaigždučių viešbutyje? Prisipažinsiu, man teko. Ir ne vienai. Su dukra ir banglente lipau per tvorą pas savo draugę. Tiesiog norėjosi prisimint studentiškus laikus, kai krėsdavom nesąmones. Viskas baigėsi gerai. Be abejo, per daugybę patirtų kelionių yra tekę važiuoti ir į ligoninę. Slovakijoje slidinėdama sugebėjau taip plotis, kad su lazda prasiskėliau lūpą, susilaužiau nosį ir gavau smegenų sutrenkimą.

Brazilija pažėrė staigmenų vos išlipus iš lėktuvo – pasienyje atėmė pasus, bilietus, lagaminus ir visus nuvedė pas viršininką. Viršininkas įrodinėjo, kad neturime vizų, nors prieš mėnesį buvo įvestas bevizis Lietuvos ir Brazilijos režimas. „Vizų nebereikia“, – kuomet mandagiausiai aiškinau ispaniškai. Tačiau oro uosto kompiuteryje buvo informacija, kad lietuviams vizų reikia. Mintyse jau sėdėjome kalėjime. Tik staiga atsidarė viršininko kabineto durys ir jis pasakė: „Jie teisūs, vizų nereikia, tegul keliauja kur nori. Ir iškraukit jų lagaminus.“ Pasirodo, jie jau buvo sukrauti į lėktuvą, skrendantį atgal!

Kelionės tuo ir žavios, kad atsiduri nekomforto zonoje, susipažįsti su naujais žmonėmis, patiri daugiau adrenalino nei sėdėdamas prie darbo stalo ar gulinėdamas Nidos paplūdimyje.

Beržynėlis, kuriame auga raudonikiai, lubinų pievos, saulėlydžių nuspalvinti Vilniaus bokštai gali būti šimtą kart gražesni už

tas vietas, kur nukeliauji ieškodamas nuotykių. Tos vietos gali būti pilkos, pavojingos, šaltos, bet vis tiek labai reikalingos.

Kartais naujas šalis *įsimylime* taip nepaaiškinamai, tarsi į žmogaus būtumę paėmę pilką pelytę, kai aplink pilna puošnesnių damų su pūstais sijonais ir vėduoklėmis.

Taip mums nutiko Kanarų saloje Fuerteventūroje. Ji juoda, pilka, ten kalnuose „auga“ tik smėlis ir akmenys, dar kažkokie dagiai, kuriuos čiaumoja ožkos. Ten žiemojame jau septintą kartą, ten mūsų laukia kaimynė Rosa, picų kepėjas Chuanas, dukros Paulos mokytoja, plažo šuneliai, indišką restoraną, senas senas jūreivis, kuris šimtą metrų nuo namų iki krantinės eina dvi valandas.

Kelionėse ieškome ne aukščiausio kalno ar įspūdingiausio krioklio. O savęs.

Ta diena, kai po kelionės grįžti namo, yra stebuklinga. Grįžęs nusiauni batus, apžvelgi nelaistytas gėles, kurios nuvyto, kol bas-teisi po pasaulį, dulkėtą palovį, pasižiūri pro langą. Ir pajunti, kad savęs ieškojimo jausmas, kaip gudrus katinas, jaukiai susirangęs tupi ant tavo mėgstamiausio krėslo namie. Bet tuoj ateis metas, kai krėslas darysis per ankštas, o vaizdas pro langą atrodys pilkas ir nuobodus, tada vėl pradėsi dairytis, kur tas lagaminas, ir galvoti: gal metas nuo jo nuvalyti dulkes.

Pagal
Panorama, 2018, jubiliejinis leidinys

- 3 Perskaitykite tekstą apie lietuvių keliautoją Antaną Pošką ir pabaikite sakinius.

Lietuvių keliautojas Antanas Poška

Gediminas Ilgūnas

Tik pažinimas yra mūsų gyvenimo tikslas.

Antanas Poška

„Noras pažinti, sužinoti, atrasti man niekad neduoda atilsio, – rašo A. Poška knygos „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ pradžioje. – Aš skaičiau visas man pakliuvusias knygas, keliavau po Lietuvą ir po Europą, griebiausi studijuoti visas mokslo šakas... Troškau kažko naujo, nežinomo, dar nesurasto.“

Toks nenuilstantis, amžinai neramus, ieškantis tiesos, trokšantis suvokti esmę ir buvo vienas žymiausių lietuvių keliautojų Antanas Poška (Paškevičius). Jis gimė 1903 m. kovo 10 d. Pasvalio rajono Gripkelių kaime. Energingas, smalsus jaunuolis neužsibuvo gimtajame užkampyje, nesusitaikė su savo bendraamžių likimu ir išvyko į laikinąją sostinę Kauną, turėdamas tikslą dirbti ir mokytis.

Kaune apsigyveno Ukmergės plente buvusiam „Žiburėlio“ bendrabutyje, statybose įsidarbino pagalbinio darbininku, vakarais mokėsi. Vėliau dirbo Lietuvai pagražinti draugijos raštinės kurjeriu. Su Draugijos dokumentais apsilankęs pas rašytoją, kunigą J. Tumą-Vaižgantą, pasipasakojo jam apie savo svajones. Šis „vizitas“, A. Poškos atsiminimu, paliko jam labai didelį įspūdį, ir jis nusprendė visomis pastangomis siekti mokslo, pradėjo kaip laisvas klausytojas lankyti Kauno universiteto profesorių paskaitas.

Dar vaikystėje susidomėjęs kelionėmis, kitų kraštų žmonių gyvenimu, šiam potraukiui liko ištikimas visą gyvenimą: troško viską pamatyti savo akimis, patirti, įsitikinti. Ir kiekviena jo kelionė turėjo konkretų tikslą: jis nepripažino keliavimo *šiaip sau*, kelionių kaip poilsio, kaip pramogos. Susidomėjo esperanto kalba, užmezgė ryšius su kitų šalių esperantininkais.

1925 m. A. Poška su dviem draugais dviračiais išvyko į pirmąją kelionę po Lietuvą. Keliaudamas ėmė užrašinėti savo įspūdžius, juos skelbė spaudoje. Su draugais įsigijo motociklą ir juo keliavo po Lietuvą, apvažiavo aplink Baltijos jūrą. Ypač domėjosi esperanto kalba. 1929 m. išleido knygą „Esperanto raktas“.

Pamėgęs keliauti A. Poška nusprendė motociklu pasiekti paslaptinę Indiją. Ruošdamasis šiai kelionei, susipažino su Matu Šalčiumi. A. Poška tuomet buvo dar niekam nežinomas jaunas, 26 metų studentas, o M. Šalčius, buvęs mokytojas, tautinio atgimimo dalyvis, žurnalistas, tuomet jau turėjo 39 metus. Pirmojo pasaulinio karo metais M. Šalčius lankėsi Japonijoje, Kinijoje, JAV, kitose šalyse. 1919 m. grįžęs į Lietuvą vėl mokytojavo, buvo vienas Šaulių sąjungos organizatorių ir vadų. 1922 m. jis – Lietuvos telegramų agentūros ELTA vadovas, 1924–1925 m. – Lietuvos rašytojų ir žurnalistų draugijos vicepirmininkas ir t. t. Išgirdęs apie A. Poškos ketinimą motociklu važiuoti į Indiją, pasiūlė vykti drauge. Savo motociklo jis neturėjo, jo nevairavo, sutiko būti A. Poškos vairuojamo motociklo keleiviu.

1929 m. rudenį A. Poška ir M. Šalčius iš Kauno per Marijampolę, Kybartus pasiekė Vokietiją ir keliavo toliau pietų kryptimi. Pasiekę Viduržemio jūrą, persikėlė per ją ir toliau keliavo po Egiptą. Per Artimuosius Rytus pasiekė Indiją. Kelionėje daugiausia naudojosi šalių, per kurias važiavo, esperantininkų pagalba. Apie šią kelionę ir pasakoja autoriaus knygų „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ serija.

Nemenkas amžius, išsilavinimo skirtumas, skirtingas gyvenimo patyrimas ir kelionės tikslų suvokimas tarp A. Poškos ir M. Šalčiaus kėlė tam tikrą įtampą. Didžiosios kelionės metu bendražygiai, kaip neretai pasitaiko, susipyko ir išsiskyrė. M. Šalčius, savarankiškai pasiekęs Indiją, 1933 m. grįžo į Lietuvą, o A. Poška Indijoje pradėjo lankyti Bombėjaus universitetą. Studijuodamas antropologiją, dalyvavo Oksfordo universiteto profesoriaus A. Steino ekspedicijoje po Takla Makanos dykumą, kur profesorius vykdė iki mūsų eros buvusio Šanšanio miesto archeologinius kasinėjimus. Vėliau A. Poška su Kalkutos muziejaus etnografinė ekspedicija rinko medžiagą Andamanų ir Nikobarų salose, dalyvavo archeologinėse ekspedicijose.

Iš Indijos išvykęs į Lietuvą, Turkijoje A. Poška buvo įtartas esąs anglų šnipas, suimtas ir uždarytas į kalėjimą. Po daugybės išbandymų ir išgyventų sunkumų buvo išstremtas į Bulgariją. Čia aštuonis mėnesius rinko medžiagą apie J. Basanavičių, tyrinėjo Bulgarijos kalnų olas. Pagaliau 1936 m. pabaigoje, po septynerių metų kelionių, sugrįžo į Lietuvą. Esperantininkai grįžusį į Lietuvą A. Pošką, kaip esperanto kalbos žinovą, išrinko Esperantininkų sąjungos pirmininku.

M. Šalčius, grįžęs į Lietuvą, apie kelionę į Indiją 1935–1936 m. aprašė savo įspūdžius, kurie išėjo šešių tomų knygomis „Svečiuose pas 40 tautų“. Knygos susilaukė didžiulio pasisekimo. Tiesa, aprašinėdamas kelionės įspūdžius, autorius visai nemini bendražygio Antano Poškos: pasakojama taip, tarsi jis būtų keliavęs vienas...

A. Poška kelionėje rašė išsamų dienoraštį, užsirašydavo net pokalbius su sutiktais žmonėmis, taip pat nuolat į Lietuvą siuntinėjo

straipsnius, kurie sulaukė nemažo susidomėjimo. Susipažinęs su buvusio bendražygio M. Šalčiaus knygomis ir pamatęs, kad tose knygose aprašyti kelionės įspūdžiai ir patyrimas visai kitokie, negu jo paties, be to, raginamas pažįstamų, o kartais ir nepažįstamų, nusprendė apie savo didžiąją kelionę pats parašyti knygų seriją „Nuo Baltijos iki Bengalijos“. 1939 m. „Sakalo“ leidykla išleido pirmąją šios serijos knygą „Su gervėmis į pietus“, netrukus išėjo ir antroji dalis – „Pas faraonų palikuonis“. 1939 m. jau buvo parašyta ir spaudai atiduota trečioji knyga – „Judėjos slėniais ir aukštumomis“, tačiau po sovietinės Lietuvos okupacijos spaustuvėje jau surinkta knyga buvo sulaikyta ir nepasirodė. Kitos jo sumanytos serijos „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ knygos, minimos pirmojo tomo „Žodelyje skaitytojams“, liko neužbaigtos. Pasinaudojant jo tolimesnės kelionės dienoraščiais, įspūdžių bei tyrinėjimų tekstais, spaudoje skelbtais straipsniais, numatoma pasitinkant 100-ąsias jo gimimo metines parengti ir išleisti ir kitas šios serijos knygas.

Savo didžiosios kelionės metu A. Poška Lietuvoje paskelbė straipsnių apie Indijos tautas, jų papročius, atsiminimų apie R. Tagorę, išvertė į lietuvių kalbą jo kūrinių. Nepriklausomybės metais daugiausia spausdinosi „Trimite“, „Akademike“, „Lietuvos aide“ bei kitur.

A. Poškos, kaip ir M. Šalčiaus, išleistos kelionių knygos buvo pirmosios tokio pobūdžio lietuvių autorių knygos ir tapo bestseleriais. Jos buvo ypač populiarios tarp jaunimo, moksleivijos. A. Poškos knygos parašytos lengvu, gyvu stiliumi. Čia spalvingi vaizdai, ryškūs charakteriai, šmaikštūs dialogai. Skaitytojams jos buvo tolimųjų egzotiškų kraštų ir jų žmonių gyvenimo enciklopedija, turėjo didžiulę pažintinę vertę.

Prasidėjusios okupacijos, Antrasis pasaulinis karas į savo verpetą įtraukė ir A. Pošką. Vokiečių okupacijos metais jis pradėjo dirbti bibliotekininku, 1944 m. sovietams užėmus Lietuvą, dirbo LTSR švietimo komisariato bibliotekų skyriaus viršininku. Apie tai A. Poška pasakoja: „1946 m. Švietimo liaudies komisaras J. Žiugžda įsakė iš visų respublikos bibliotekų atrinkti „buržuaziniais laikais“ išleistas knygas ir atiduoti popieriaus fabrikui. Aš, kaip bibliotekų skyriaus viršininkas, susiginčijau su J. Žiugžda ir atsisakiau tai vykdyti. Rytojaus dieną pakeliui į darbą mane suėmė.“

Po kalinimo Vilniuje A. Pošką, kaip „liaudies priešą“, „nuteisė“ ir išvežė į Komijos šiaurės lagerius. Taip prasidėjo jo priverstinės „kelionės“. Kalinių stovyklose A. Poška, kaip ir daugelis kitų kalinių, vos nemirė badu. Išlikti padėjo keliautojo patyrimas ir užsigrūdinimas. Dėl išsekimo jausdamas mirties grėsmę, jis ant beržo tošies rašo mintis apie gyvenimo prasmę, žmogaus ieškojimus, meilę ir neapykantą. Lietuvos nepriklausomybės išvakarėse, 1989 m. šie užrašai ant beržo tošies išleisti knyga „Rekviem“. Tai nuostabi lyrinė, gilaus žmogiško turinio filosofija.

1949 m. iš kalėjimo A. Pošką paleido ir ištrėmė į Vidurinę Aziją. Čia jis, nors ir būdamas tremtinys, dalyvavo archeologinėse ir kompleksinėse ekspedicijose, Oše tyrinėjo Erelių olą. Apie šiuos jo tyrinėjimus 1971 m. išleista įdomi rašytojo J. Skliutausko knyga „Erelių ola“. Iš tremties į Lietuvą A. Poška sugrįžo 1958 m., apsi- stojo Vilniuje.

Kaip įžymus keliautojas, aplankęs daugelį užsienio šalių, kaip Lietuvos patriotas ir buvęs politinis kalinys, A. Poška visą laiką buvo KGB priežiūroje. Tačiau, nepaisydamas to, nevengė reikšti kritiškos nuomonės apie „tarybinius laimėjimus“, bendravo su jaunimu. KGB Kauno miesto įgaliotinis G. Vaigauskas 1962 m. rugpjūčio 18 d. pranešime Komunistų partijos Kauno komiteto pirmajam sekretoriui apie „nacionalistines apraiškas“ kraštotyriniame žygeivių sąjūdyje rašo, kad dėl Vilniaus universiteto studentų „užsikrėtimo“ nacionalizmu kalti anksčiau už antitarybinę veiklą teisti asmenys: buvęs žurnalo „Naujoji Romuva“ redaktorius Juozas Keliuotis, buvęs jaunimo antitarybinės grupės vadovas Gediminas Ilgūnas ir Antanas Poška, „Lietuvos buržuazinės santvarkos laikotarpiu aplankęs eilę Azijos ir Europos šalių, Indijoje baigęs aukštąjį mokslą“. Toliau sakoma, kad „šie nacionalistiškai nusiteikę asmenys stengiasi užmegzti ryšius su jaunimu ir įdiegti jiems nacionalistines pažiūras“.

Man dar vaikystėje teko perskaityti A. Poškos knygas. Mane, kaip ir jį, traukė kelionės, nuotykių, žavėjo nepažinti kraštai ir žmonės, nepatirti išpūdziai. Suprantama, troškau susipažinti su įžymiais keliautojais ir su A. Poška. Pradėjęs keliones motociklu, nusprendžiau pasiūlyti pakeliauti kartu ir A. Poškai. 1972 m. su juo ir Birute Ilgūniene motociklu iškeliavome į Kaukazą. Nepaisant artėjančio A. Poškos septyniasdešimtmečio, jis buvo išlaikęs jaunatvišką dvasią, pažinimo troškulį, gyvenimo džiaugsmą. Jis rinko medžiagą rašomai knygai „Artojų pėdomis“ ir mūsų kelionėje norėjo papildyti savo stebėjimus, o aš žadėjau padaryti nuotraukų šiai knygai iliustruoti.

Žygeivių išlydėti, kelionę „Lietuva – Kaukazas – Lietuva“ anks- tyvą Joninių rytą pradėjome ant Rudaminos piliakalnio. Per Vilnių, Minską, Kijevą, Rostovą prie Dono pasiekėme Kaukazą. Elbruso viršūnės papėdėje palikę motociklą, pėsčiomis kilome aukštyn. Stebino, kaip lengvai A. Poška kopja aukštyn ir aukštyn, kaip blizga jo akys vėl matant kalnus.

Motociklą kelionėje vairavau aš, A. Poška sėdėjo priekaboje. Kelionė motociklu gana pavojinga, ypač siaurais, vingiuotais kalnų keliais. Žygyje teko patirti visokių nepatogumų, buvome pajuodę nuo dulkių ir automobilių išmetamų dujų, mus degino pietų saulė ir kiaurai permirkdavome nuo lietaus. Miegodavome palapinėje, maistą gaminomės ant kelioninio primuso. A. Poška nesiskundė jokiais sunkumais, visad buvo žvalus, linksmas, viskuo domėjosi.

Aplankę Šiaurės Kaukazą, Gruzinių karo keliu atvykę į Gruziją, aplankę Azerbaidžaną ir Armėniją bei žymiausius jų istorijos ir kultūros paminklus, po trejeto savaitių kelionės nusileidę nuo kalnų, pasiekėme Juodosios jūros pakrantę. Suchumio kurorte nusprendėme pusdienį pailsėti, pasimaudyti. Kurorto pliažas gulte nugultas poilsiautojų. Po kokio pusvalandžio A. Poška ir sako:

– Važiuojam, Gediminai, toliau. Nenoriu čia būti, man pikta, – sakė jis, rodydamas į jūros pakrantėje kiek akys užmato gulinčius poilsiautojus. – Nejaugi šitie žmonės neturi ką veikti, nejaugi jie jau viską gyvenime padarė, kad taip gali ištisas dienas čia drybsoti...

Jam buvo nesuprantamas toks nieko neveikimas, vadinamas poilsiu, nes jis visą gyvenimą ką nors dirbo, ieškojo, kūrė.

Kelionėje patyrėme daugybę įspūdžių ir su A. Poška, kurį vadino Mokytoju, tapome artimais bičiuliais. Mokėmės iš jo išminties, gyvenimo džiaugsmo.

Per penkias savaites nuvažiavę 8081 kilometrą, 1972 m. liepos 29 d. sugrįžome į Vilnių. Mūsų žygio metraštyje A. Poška įrašė: „Kelionė baigėsi. Baigėsi visi abejojimai, planai, nes dar greičiau negu motociklas pasiekė namų duris jau naujais šiokiadieniais rūpesčiai užplūdo...

Kelionę planuoti – džiaugsmas.

Kelionę vykdyti – katorga.

Kelionę prisiminti – visko atpildas.

Faktiškai gyvenimas ir yra kelionė. Ciniška iliuzija, kad jį galima bus pakartoti.

Atsiminimai lieka atpildas, kuris, rodos, kur kas vertingesnis už patį faktą. Tai žmogaus vidaus praturtinimas, draugiškumo, kantybės ir aistrų išbandymas.

Tad kas gi yra kelionė?

Ar tik ne kondensuotas gyvenimas, jo pratęsimas, mokykla, kurioje niekas nemoko, bet išmokstama daug, ko joks mokytojas neišmokys.

Keliauti – reiškia nusipurtyti visas kasdienines, menkavertes, ydingas dulkes, pamiršti smulkias, o kartais ir stambesnes intrigėles, atsinaujinti ir papildyti savo vidinį aš – tapti didesniu žmogumi.“

A. Poška buvo kūrybingas tyrinėtojas, nepaprasto likimo, įdomus žmogus, poetiškos sielos keliautojas ir mokslininkas. Paskutinį gyvenimo dešimtmetį jis tvarkė savo turtingą archyvą, rengė spaudai savo knygas, tačiau sovietinė cenzūra jų nepraleido. Devintajame dešimtmetyje sušlubavo jo sveikata ir po ilgos sunkios ligos jis 1992 m. mirė. Vilniuje, Antakalnio kapinėse, prie jo kapo duobės Rašytojų kalnelio papėdėje monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas Antaną Pošką palydėjo tokiais žodžiais: „Didysis keliautojas užbaigė savo didžiąją gyvenimo kelionę...“

Ant A. Poškos kapo stovi prasmingas liaudies meistro Ipolito Užkurnio sukurtas paminklas – medinis koplytstulpis su žodžiais iš A. Poškos rankraštyje likusios knygos „Artojų pėdomis“:

„Gerojo Dievo vaikai arią žemę, augina gyvulius...

Blogojo Dievo vaikai – plėšikai, teroristai.“

A. Poška – Gerojo Dievo sūnus. Kūrėjas, žmogaus ir žmonijos pažinimo arimų artojas.

Pagal
Mokslas ir gyvenimas, 2002, nr. 4,
<http://alkas.lt/2011/03/10/lietuviu-keliautojas-antanas-poska/>

1. Antanas Poška yra kilęs iš
2. Mokytis A. Pošką paskatino susitikimas su
3. Į pirmąją kelionę po Lietuvą A. Poška vyko
4. Į kelionę po Indiją A. Poška vyko kartu su
5. Deja, kelionės po Indiją A. Poška ir M. Šalčius kartu nebaigė, nes
6. Keliaudamas iš Indijos A. Poška patyrė
7. Įkvėptas kelionės po Indiją M. Šalčius
8. M. Šalčiaus pavyzdžiu pasekė ir
9. M. Šalčiaus ir A. Poškos knygos tapo
10. 1946 m. A. Poška atsidūrė kalėjime, nes
11. A. Poškos knyga „Rekviem“ nepaprasta, nes
12. A. Poška Lietuvoje buvo nuolat stebimas dėl
13. Keliaudamas su G. Ilgūnu po Užkaukazę A. Poška
14. Kelionėje po Užkaukazę G. Ilgūną stebino

- Pasikalbėkite grupėje apie keliautoją Antaną Pošką. Aptarkite jo asmenybės bruožus, gyvenimo faktus, parašytas knygas.
- Skaitydami pasižymėkite informaciją apie A. Poškos asmenybės bruožus, gyvenimo faktus, kūrybą.

- Pasirenkite ir papasakokite apie žymų savo šalies keliautoją.
- Papasakokite, kokiuose tolimuose kraštuose esate buvę. Kokiais įspūdžiais norėtumėte pasidalyti grupėje?
- Parenkite apklausos „Mano įdomiausia kelionė“ klausimus. Apklauskite grupės draugus. Atsakymus įrašykite arba užsirašykite ir apibendrinkite raštu.

- 4 Peržiūrėkite vaizdo įrašą apie ekspediciją, skirtą legendinės Antano Poškos kelionės motociklu į Indiją, aprašytos knygoje „Nuo Baltijos iki Bengalijos“, 90-ies metų jubiliejui paminėti, ir atsakykite į klausimus.

▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000065692/ekspedicija-nuo-baltijos-iki-bengalijos-1-d-pirmieji-kilometrai-gaudant-antano-poskos-legendai>

1. Koks ekspedicijos maršrutas?
2. Koks kelionės tikslas?
3. Kurioms keliautojo A. Poškos mintims pritariate?
4. Ką sužinojote apie ekspedicijos dalyvius?
5. Kokia ekspedicijos istorinė svarba?
6. Kokius kelionės sunkumus numato R. Bružas ir A. Mockus?

5 Perskaitykite interviu klausimus ir atsakymus. Susiekite juos.

Keliauti kaunietį įkvėpė legendinis M. Šalčius: per metus – 40 aplankytų šalių

Dainoras Lukas

1. Kaip prisiminėte M. Šalčiaus keliones ir nutarėte savaip pakartoti jo pasiekimą?
2. Kas yra svarbiausia keliaujant su vaikais, ypač automobiliu?
3. Kelionėse be nuotykių, netikėtumų neapsieinama. Kas pernai labiausiai įsiminė?
4. 40 valstybių – labai daug. Kaip per metus pavyko tiek apkeliauti?
5. Kaip jums pavyksta suderinti keliones ir darbą?
6. Ne visi ryžtasi keliauti su mažais vaikais. Juk tam iš tiesų reikia ir stiprių nervų (kai po 10 min. klausia, ar jau atvažiavome), ir tinkamo pasirėngimo.

A. 40 valstybių – labai daug. Kaip per metus pavyko tiek apkeliauti?

Metai buvo ekstremaliai intensyvūs įvairių veiklų ir iniciatyvų. Kaip niekad anksčiau, Kauno įvairių tautų kultūrų centras dalyvavo net 10 tarptautinių projektų. Man teko koordinuoti kelių dešimčių menininkų ir tautinių bendrijų jaunų žmonių dalyvavimą kūrybinėse dirbtuvėse ne tik Kaune, bet ir užsienyje.

Birželį Prancūzijoje tarptautinė kultūros įstaigų asociacija „Roots & Routes International“ pakvietė dirbti taryboje – tapau pirmuoju jos nariu iš Lietuvos per visus 15 šios asociacijos veiklos metų ir drauge įsipareigojau nepraleisti posėdžių, kad ir kur jie vyktų.

Liepą su bičiuliais surengėme ekspediciją pėsčiomis Skandinavijoje, įkopėme į aukščiausią Suomijos kalną Haltį. Rugsjūtį per šeimos atostogas išvykome aplankyti draugų Balkanuose ir savo automobiliu nuvažiavome iki pat Stambulo.

Kai tapo aišku, kad šiemet bus itin daug aplankytų valstybių, kilo sumanymas, kad jų galėtų būti nei daugiau, nei mažiau – lygiai 40. Tuomet metų pabaigoje su šeima suplanavome dar keletą

trumpų išvykų. Gruodžio 14 d. Pirėnų kalnuose Andora tapo paskutine valstybe.

Aplankyti šalių sąrašas nėra egzotiškas, bet teko skersai ir išilgai išraižyti visą Europos žemyną. JAV – vienintelė šiemet aplankyta valstybė už Europos ribų. Be tėvų, draugų, netgi bendradarbių pagalbos, paramos bei užtarimo nebūtume išsivertę. Tai pagrindinė sėkmingų kelionių priežastis.

Dar prireikė atkaklumo ir užsispyrimo, ypač metų pabaigoje, kad pasiektume tas paskutines šalis. Esu tikras, kelionių vertę nulemia ne valstybių skaičius, o atradimai – nepažįstamos kultūros bei pasaulėžiūros perpratimas. Siekti tam tikro valstybių skaičiaus – viena vertus, viliojantis, kita vertus, tam tikriems mano principams prieštaraujantis ir dėl to nelengvas tikslas.

B.

.....

Dabar nemažai keliautojų atranda pasaulį tarsi klajokliai, neplanuoja visų nakvynių ar skrydžių iš anksto ir leidžia aplinkybėms keisti kelionės eigą. Tačiau man patinka viską numatyti į priekį, rinktis ekspedicinį metodą, kuomet yra aiškūs tikslai ir kryptys. Nakvynė automobilyje, palapinėje ar oro uoste kitiems gali atrodyti kaip nuotykis, man tai – kelionės plano dalis.

Kelionės su didesne kompanija ar kopimo kalnuose be planavimo apskritai neįsivaizduoju – būtų per daug rizikinga, netgi pavojinga. Todėl mano nuotyčiai – maži, bet subtilūs: prancūzo kepėjo padovanota bagetė, jūroje rasta kriauklė ar iš viršukalnės parsivežtas uolos gabaliukas.

Bet įsimintinų momentų buvo ne vienas: Mažosios Fatros viršūnėse buvome apdovanoti išpūdingu saulėlydžiu, Amerikos kalnuose arti virš galvos praskrido kondoras, Norvegijos Laplandijoje per lietų valgėme pačią nuostabiausią košę, o Kosove pasieniečiai pasakojo apie jiems pažįstamų lietuvių charakterį.

Labai džiaugiuosi, kad vasarą kartu su bičiuliais nuėjome tuos beveik 100 km pėsčiomis, prisidėjome prie norvegų iniciatyvos 2017 m. dovanoti kalno viršūnę suomiams valstybės šimtmečio proga ir dėl to perbraižyti tarpusavio valstybių sieną. Parodėme, kad beprecedenčiai įvykiai Europoje yra svarbūs ir mums, lietuviams.

C.

.....

Kelerius metus trukusi M. Šalčiaus kelionė motociklu į Aziją – nepakartojama ir neprilygstama, nes prieškariu buvo visai kitokios

sąlygos keliauti. Nereikėjo daugybės priemonių, kurios šiandien yra neatskiriami kelionių atributai. Šio žymaus keliautojo knygos – ne tik namų bibliotekos puošmena, bet ir įkvėpimo šaltinis.

M. Šalčiaus autoritetas drąsina ne keliauti, o išpasakoti kelionių patirtis bei išgyvenimus. Tikro keliautojo vardo vertas ne tas, kuris tik bastosi po pasaulį, o tas, kuris sugrįžta ir dalijasi. Todėl ir mėgstu rašyti apie keliones, neatsisakau net mažiausios galimybės apie jas papasakoti. Manau, taip prisidedu prie pastaruoju metu plėtojamoms kelionių kultūros.

D.
.....

Kelionės su šeima – pačios svarbiausios ir laukiamiausios. Vaikams 12 ir 6 metai, o su jais jau lankėmės 33 valstybėse. Su žmona Ingrida keliaujame daug, bet mums tai – ne pramoga ar prabanga, o pasirinkimas, dėl kurio esame atsisakę daugybės kitų dalykų.

Vieni kaupia įvairius daiktus, lankosi koncertuose, puoselėja sodybas ar turi naujausius telefonus, mes – keliaujame. Net šuns negalime turėti. Vaikams tenka paaiškinti, o sau nuolat priminti, kad negali turėti visko ir tenka rinktis. Keliones vertiname kaip mokymosi visą gyvenimą ir netgi kvalifikacijos kėlimo procesą. Todėl net ir per atostogas nelieka daugiau laiko pamiegoti ar pagulėti pajūryje.

Šeimos kelionėms dažniausiai renkamės aktyvų poilsį kalnuose, nes norime pabūti atvirose erdvėse, pasidžiaugti gamta ir kvėpuoti grynu oru. Nakvynės ieškome priekalnėse pas vietinius, kurie nuomoja kambarius, arba draugus, kurių esame daug įgiję per tarptautinius projektus. Paprastai aplenkiamo visus didesnius miestus ir stengiamės išvengti bet kokių spūsčių.

Beje, su vaikais keliaujame tik po Europą, norime išugdyti europietišką tapatybę ir jautimą visame žemyne. Daug bendraudami su vietiniais skatiname vaikus mokytis kalbų. Tiesa, visada turime ir mažą Lietuvos trispalvę, iškeliamo ją pasiektose viršukalnėse.

E.
.....

Šią vasarą vaikams neprailgo beveik 7500 km kelionė automobiliu. Bet pasiryžome jai tik todėl, kad keliaujame kasmet. Taigi buvome tikri, kad vaikams nebus per sunku. Net ir mažiausiam svarbu paaiškinti, kur ir kodėl važiuojame, kas įdomaus jo laukia.

Kelionė prasideda ne įsėdus į automobilį, o tuomet, kai imame jai ruošti. Pokalbis vakarieniaujant namie apie būsimą išvyką

yra kelionės dalis, joje taip pat dalyvauja vaikai. Vėliau svarbu neperkrauti maršruto lankytinomis vietomis, išsirinkti objektus, kurie būtų įvairūs ir įdomūs visai šeimai.

Gerai subalansuota kelionė yra kaip dailininkui šedevro vardo vertas paveikslas ar virėjui gurmaniškas patiekalas. Visko turi būti nei per daug, nei per mažai. Vaikai turi stiprų įgimtą norą pažinti ir domėtis, tereikia visai nedaug pastangų, kad jis taptų potraukiu keliauti.

F.

Įvairių tautų kultūrų neįmanoma pažinti ir jų sąveikos perprasti už uždarytų durų, todėl judėjimas man būtinas ir profesine prasme. Džiaugiuosi, kad turėjau galimybę pamatyti tiek daug pasaulio esamuoju laiku, platesniame kontekste naujai pažvelgti į savo miestą ir šalį. Tai vertinga patirtis, dėl kurios buvo verta stengtis.

Pastebėjau, jog per daug metų išsiugdytas mobilumas labai padėjo šiomet: susikaupti ir atlikti darbus oro uoste ar autobuse galiu taip pat gerai, kaip ir savo kabinete. Visa tai dar tikiuosi panaudoti Kauno miesto labui.

Neturiu ypatingo sėkmės recepto. Tiesiog mano gyvenimo verpetas šiomet įsuko 40 valstybių. Gal nuskambės keistai, bet kitiems to nelinkėčiau. Tiesa ta, kad šis skaičius, visa kelionių egzotika ir spalvingos fotografijos slepia daug darbuose pradangintų savaitgalių, ilgų vakarų prie kompiuterio ekrano ir bemiegių naktų, o svarbiausia – beprotišką tempą.

Metuose buvo netgi tokia diena, per kurią perlėkiau penkias valstybes. Kitiems linkėčiau kelionėse neskubėti, sugrįžti į tas vietas, kuriose patirtos stipriausios emocijos, daug bendrauti su vietiniais, atsiverti kultūroms, ne tik pamatyti, bet ir pajusti pasaulį mažuose dalykuose.

Pagal
Savaitraštis Kaunui, 2017 m. sausio 15 d.,
<https://www.delfi.lt/keliones/naujienos/keliauti-kaunietei-ikvepe-legendinis-m-salcius-per-metus-40-aplankytusaliu.d?id=73431738>

6 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kuo ypatinga kelionė motociklu?
2. Kokių sunkumų keliautojams teko patirti kelionės pradžioje ir vėliau?
3. Kaip nuteikė susitikimai su vietiniais gyventojais?
4. Koks buvo kelionės maršrutas? (Raskite jį žemėlapyje.)
5. Ar jūs leistumėtės į tokią kelionę? Kodėl?

Motociklais – į Centrinę Aziją

Liudvikas Dobrovolskis,
Martynas Vinciūnas

Hansas Kristianas Anderseną yra pasakęs: „Keliauti – tai yra gyventi.“ Kiekvienas, kuris yra paragavęs keliavimo malonumo, turbūt niekada nepamirš patirtų išpūdžių. Tai lyg liga, kuria užsikrėtęs žmogus niekada nesustos siekti pažinti pasaulį.

Taip ir mes, pamėgę nuotykius bei kelionės metu patirtus išpūdžius, vis keliam sparnus pasaulio pamatyti. Šį kartą išsiruošėme į neeilinę kelionę.

Prieš pusantrų metų sėdėjom kartu su draugu kavinėje ir gurkšnodami alų mąstėm, kur galėtume nuvykti, ką galėtume pamatyti. Mūsų mintys nuklydo į mažai kieno lankytus kraštus – Centrinę Aziją. Tačiau lėktuvu skristi brangu ir neįdomu. Automobilu važiuoti neapsimoka ir sunku. Nors abu neturėjome teisių vairuoti motociklus, nusprendėme į šią kelionę vykti būtent motociklais.

Keliavimas motociklu labai skiriasi nuo keliavimo automobiliu ar kitomis transporto priemonėmis. Pakankamai greitas keliavimo būdas, kad įveiktum didelius atstumus per trumpą laiką, tačiau teikiantis daugiau pojūčių. Keliaujant motociklu lengviau įsijausti į supančią gamtą, lengviau pažinti žmones, nes, kitaip nei automobilyje, vairuotojo nuo aplinkos neskiria stiklas ar kėbulas.

Žinomi Lietuvos keliautojai, tokie kaip Matas Šalčius, Antanas Poška, Alfonsas Čepauskas, keliavo po pasaulį motociklais. Ir tai nebuvo modernūs motociklai. Kai keliauninkai pradėjo atrasti Centrinę Aziją, lengviausiai įsigijami motociklai buvo *Iž* ir *Jazwa*. Labai paprastos konstrukcijos, didelės priežiūros nereikalaujantys, tačiau puikiai tinkantys tolimoms kelionėms motociklai.

Norėdama pajusti tikrus kelionės malonumus, mūsų komanda nusprendė į kelionę važiuoti būtent *Iž Planet 5* motociklais. Ir per pusantrų metų po truputį svajonė tapo realybė. Nusipirkom 17 metų senumo motociklus, išsilaiškėm teises ir pasiruošėm kelionei. Taigi, mūsų pirmas prisėdimas prie dienoraščio. Pradžioj reiktų paminėti, kad kelionės startas buvo labai sunkus ir nesėkmingas.

Pradėjom gesti vos pasiekę Lietuvos ir Baltarusijos pasienį. Atrodo, lūžti pradėjo nelūžtančios dalys – kolektorius, užvedimo kojelė ir pan.

Tačiau, kita vertus, besiremontuodami gavom pasiūlymą iš Baltarusijos gyventojų į Ukrainą važiuoti per Lenkiją, nes Baltarusijos pasienyje tektų mokėti muitą už vežamas atsargines dalis, įrankius bei kitus rakandus po 2 eurus už 1 kg, kurių pas mus susidarytų apie 30–40, plius dar mokestis už kelius išvažiuojant iš Baltarusijos.

Taigi vietinių pasienio gyventojų bei lietuvių *tralistų* dėka grįžom į Vilnių. Pažįstamų pagalba atgaivinom savo motociklus ir, pakoregavę maršrutą, startavom antrą kartą. Tai buvo liepos 9 diena.

Tą dieną buvo pakrikštyti mūsų motociklai. Liudviko motociklas gavo Matildos vardą, o Martyno – Eleonoros. Pirmos dienos pradžia prasidėjo puikiai. Besimėgaudami puikiu oru, gražia Dzūkijos gamta bei puikiai važiuojančiais motociklais pasiekėme Lazdijus. Čia vėl prieš pat pasienį, lyg užburta, kaprizus pradėjo rodyt Liudviko Matilda.

Per porą valandų ją išjudinę, pajudėjom link pirmos kelionės sienos. Čia dėl nervinės įtampos bei šlapio asfalto Martynas nesuvaldė savo Eleonoros – ir štai pirmas griuvimas. Sužalojimų bei žalos motociklui buvo išvengta, todėl, nors dar ir šoko būsenos, bet pirma siena buvo kirsta. Lenkijai esant Šengene, tam didelių ceremonijų neprireikė, tačiau bent kažkoks barjeras jau buvo įveiktas.

Važiuojant Ukrainos link, tenka kirsti visą rytinę Lenkiją – pervažiuoti Augustavą, Bialystoką ir Liubliną. Per dieną esam užsibrėžę nuvažiuoti po maždaug 300 km, taigi pirma mūsų nakvynė turėtų būti Bialystoke.

Paskutinė atkarpa iki jo buvo labai sunki. Teko važiuoti jau temstant, lyjant lietui bei vėl kaprizus rodant Matildai. Čia supratom padarę didžiulę klaidą – nenusipirkę racijų. Jos būtų labai praverčiusios, skubiai keičiant maršrutą, netikėtai prireikus sustoti bei nuotaikai pakelti.

Šiaip ne taip, kiaurai permirkę, pasiekėm Bialystoką. Čia gan pigiai radom nakvynę motelyje su perspektyva saugiai ir sausai išsimiegoti. Nerimą tik šiek tiek kėlė tai, kokios nuotaikos ryte bus Matilda. Tačiau džiaugėmės įvykdytu dienos planu ir negalvojom apie rytojų.

Antros dienos rytas nepašyškstėjo psichologinių išbandymų. Pusę dienos praleidom Bialystoko motoservise, kur kelias valandas buvo ieškota Matildos gedimo. Galų gale ji buvo atgaivinta. Motomechanikai atpažino ant mūsų motociklų motoklubo „Vorai“ lipdukus ir, matyt, dėl to neprašė jokio užmokesčio už pusę sugaištos darbo dienos. Taigi dėkojame draugams iš MC „NoName“.

Deja, Matilda važiavo neilgai. Šį kartą mums padėjo rusų *furistas*, pats kažkada turėjęs „Iž Planeta Sport“ bei dalyvaudavęs motokroso lenktynėse. Reik manyt, ir apie rusišką techniką nusima-

nantis gerai. Remdamasis savo patirtim ir praktika, jis nurašė visas atsargines mūsų žvakės ir teigė, jog problema būtent ten. Teko ieškotis naujų.

O sekė neblogai. Užsukę į mažo miestelio auto- / moto- servisą / parduotuvę susipažinom su jos savininku, kuris yra kažkoks moto čempionas, o jo komanda – baisingai žinoma. Sužavėtas mūsų kelionės, jis labai stengėsi visame miestelyje surasti mums reikalingų detalių, už kurias net nereikėjo mokėti. Už tai teko pažadėti jį informuoti, kaip mums klostosi kelionė.

Labai džiaugiamės, kad nemažai daliai žmonių rusiška technika dar sukelia nostalgiskus jausmus ir jie ryžtasi mums padėti. Taigi su nauja žvake Matilda kuriasi ir važiuoja. Pradedam tikėt, kad ir vėl pavyks įvykdyti dienos planą, t. y. pasiekti Liubliną.

Bet štai dar vienas išbandymas – pirmas rimtesnis incidentas. Per savo žioplumą ir neatsargumą Liudvikas su Matilda sankryžoje nespėja išvengti susidūrimo su į kairę sukusiu automobiliu. Dėl mažo greičio susidūrimas nebuvo stiprus, tačiau žala automobiliui akivaizdi. Džiaugiamės šioje situacijoje pigiai išsisukę. Pats Liudvikas su motociklu beveik nenukentėjo, tik patirtas šokas pastūmėjo žūtbutį pasiekti Liubliną.

Paskutiniame sustojime iki dienos tikslo sutikom autobusą iš Rusijos. Labai nustebom sužinoję, jog jis iš to paties miesto, kur ir pagaminti mūsų motociklai, – Iževsko. Buvom apsupti rusų vaikų, kurie vis uždavinėjo klausimus apie mūsų kelionę ir transporto priemones ir patys demonstravo, ką apie jas žino.

Čia Matilda, pajutusi gimtinės dvasią, dar labiau atsigavo ir be jokių problemų pasiekė Liubliną. Paskutinę dienos atkarpą važiuom jau temstant. Buvo labai baisu ir rizikinga, todėl pasižadėjom sau kitą kartą iki 22 val. jau būti susiradus vietą nakvynei.

Kaip ten bebūtų, dienos planas antrą kartą buvo įvykdytas. Šiaip ne taip radom vietą šalia motelio, kur mums leido pasistatyti palapinę. Taip puikiom nuotaikom, degustuodami geriausią, kaip mums teigė, lenkišką alų, užbaigėm dieną.

Pagal
<https://www.delfi.lt/keliones/naujienos/motociklais-i-centrine-azija-i.d?id=17808961>

- Aptarkite poromis šio teksto kalbos stilių.
- Pasitarkite poromis ir parenkite nurodymus keliaujantiems motociklais arba automobiliais.

- 7** Perskaitykite nuostabiausių pasaulio kampelių sąrašą ir parašykite savąjį.

Dešimt nuostabiausių pasaulio kampelių pagal Jurgą ir Algį

1.

El Hiero sala (Kanarų salynas), suolelis ant kalno virš debesų – ant jo valgėme skaniausius sumuštinčius gyvenime.

2.

Breuil-Červinija (Italija) slidinėjimo kurortas balandžio pradžioje, kai daug saulės, jau šilta ir pilna puraus sniego.

3.

Gvadelupės sala, mūsų draugės Jutos namai su terasa į džungles – ten grojome koncerte kartu su vietinėmis muzikos įžymybėmis.

4.

Vakarų pakrantė (JAV), kur pasijutome esą tarsi amerikietišku filmų herojai.

5.

Vilnius, mūsų namų kiemas vasarą, kur galime gulėti žolėje ir žaisti su šuniukais.

6.

Šventoji, tuščias paplūdimys anksti ryte, kai išeini pasivaikščioti su puodeliu kavos.

7.

Fuerteventūros sala, mūsų namų terasa naktį su tūkstančiais žvaigždžių.

8.

Prekestuleno (Preikestolen) uola (Norvegija), ant kurios stovėjome iš baimės drebančiomis kojomis ir buvome labai laimingi, kai nulipome.

9.

Naktinis vandenynas tarp Maldivų salų, mažu laiveliu supantis ant didelių bangų.

10.

Ir visos kitos pasaulio vietos, kur benukeliautume kartu.

Pagal

Panorama, 2018, jubiliejinis leidinys

- Poromis aptarkite, kas kokiose šalyse yra buvęs ir kokių įspūdžių parsivežęs.

- 8 Perskaitykite tekstą. Ar pritartumėte R. Širvinsko-Makaliaus nuomonei? Kodėl? Pasitarkite su grupės draugais, kuo dar užsieniečiams galėtų būti įdomi Lietuva.

Giliai paslėptas Europos deimantas

Rimvydas Širvinskas-Makalius

Neatspėsite, apie kokią šalį pasakoja ši skambi antraštė. Iš jos žmonės dažniausiai nori pabėgti, kaip jie patys sako, „ten, kur geriau, įdomiau, šilčiau“, – tiesa, didžioji dalis bėga tik atostogų.

Ir štai kelios priežastys, kodėl tai vyksta:

1. Šalyje kartais šalta: iš pirmo karto (arba visai) neužsiveda automobilis, ir nemaloniausias jausmas yra laukti, kol jo salonas nors truputį sušils, o prisilietus prie ledinio vairo neprilips rankos.

2. Niūru visomis prasmėmis: iš žmonių čia retai kada ištrauksi šypseną, pasitaiko apniukusių dienų – ypač tada, kai medžiai meta lapus.

3. Mažai gyventojų, nedideli ir pernelyg ramūs miestai.

4. Beveik nėra turistų, o ir tuos atvykusius vietiniai apgauna ir už kelionę taksi paprašo daug daugiau...

5. Šalyje tik miškai ir ežerai su upėmis, kur pasisuksi – ten gamta. Tikra nuobodybė, nieko įdomaus!

Aš irgi taip maniau gerus dvidešimt metų, kol galiausiai supratau: ESU NETEISUS. Taip, kalbu apie savo ir jūsų gimtinę – Lietuvą. Visą gyvenimą pats bandęs iš čia pabėgti, o savo turizmo karjeros pradžioje ir keliautojus skatinęs važiuoti atostogų į užsienį, šiandien pats mielai atostogauju Lietuvoje ir kviečiu tą patį daryti visus tautiečius. Keturiolika metų keliaudamas po įvairiausius pasaulio kampelius įsitikinau: Lietuva – tobula vieta gyventi ir ilsėtis! Netikite? Netrukus nuomonę galite pakeisti.

Metų laikai

To, kas mums yra visiškai įprasta kasdienybė, didžiąjai daliai pasaulio niekada patirti neteks. Kalbu apie keturis metų laikus, kuomet didžioji dalis Azijos, labai pasistengusi, gali išskirti vos pusantro: trumpą lietaus ir ilgą sausąjį sezonus, o mokyklinukų vasaros atostogos prasideda gruodį.

Gyvendami Lietuvoje turime galimybę stebėti, kaip po baltos žiemos pavasarį bunda gamta: pradeda skleisti medžių lapai, sužaliuoja žolė. Vasarą džiaugiamės malonia šiluma ir maudynėmis vandens telkiniuose (na, gerai, gal paskutinė vasara ir nebuvo tokia šilta, kokios norėjome...), „įsijungiamo“ atostogų nuotaiką ir su draugais leidžiamės į baidarių žygius, gamtoje verdame vakarienę.

Ruduo yra tas tarpinis metų laikas, kai gamtai ruošiantis žiemos miegui apmąstome ir savo nuveiktus darbus, prisimename artimuosius (tiek kartu su mumis esančius, tiek nebe), fotografuojamės auksiniame gamtos peizaže ir kimbame į naujus mokslus ar darbus. O apie lietuvišką žiemą, kurios metu turime tiek šaltų dienų, kiek pakanka sniegu pasidžiaugti, net kalbėti nereikia: pamenu, atostogavau Seišelių salose ir susidraugavau su šeima, pas kurią apsistojome. Pažadėjau sugrįžti į jų šalį ir paklausiau, ko norėtų lauktuvių. „Nežinau, ar tai įmanoma, bet labai prašau, atvežkite sniego – nesuvokiu, kodėl jis toks baltas, kai vanduo yra permatomas. Ar jis toks pat šaltas, kaip ledo kubeliai, kuriuos mes dedame į gėrimus jiems atvėsinti?“ Jau tada žinojau, kad sniego per visą gyvenimą jie gali taip ir nepamatyti.

Man regis, trys mėnesiai kiekvienam metų laikui yra pats tas: spėjame pasidžiaugti šiluma, nepavargstame nuo šalčio, o subjurusius orus (kurių metu aš jaučiuosi gerokai darbingesnis) tuoj pat keičia saulėti. Ar nemanote, kad gyvename idealioje pasaulio vietoje?

Netikri senamiesčiai?

Pamenu, keliavau po Malaiziją ir susipažinau su vietine Safiya, kuri taip pat dirba turizmo srityje ir nemažai keliauja po pasaulį. Galėčiau ją net pavadinti turizmo profesionalė, nes tokį darbą dirba daugiau nei dešimt metų. Galėčiau, jei ne vienas klausimas, kurio sulaukiau turistiniame autobuse atsisėdęs šalia jos ir pasakęs, jog esu iš Lietuvos.

„Lietuva yra Europoje, ar ne? Aš esu buvusi Paryžiuje, Barselonoje, Vienoje, Prahoje. Išmaišiau pusę Europos ir niekaip negaliu pamiršti jūsų miestų senųjų rajonų. Ar tie senamiesčiai yra tikri ar pastatyti dėl turistų?“

Ar supratote, ką noriu pasakyti? Europa yra tokia nuostabi, kad žmonės negali patikėti, jog tai tikra! Kai atsakiau Safiyai, kad mano Vilniaus senamiestis yra tikrų tikriausias ir jame netgi gyvena žmonės, mergina negalėjo patikėti: žmonės ten, kur milijonai turistų? Taip atradau dar vieną priežastį, dėl kurios man gera gyventi Lietuvoje.

Masės žmonių

Jų čia paprasčiausiai nėra. Nepaisant to, kad valstybinės institucijos giriasi milijonais užsieniečių, kasmet aplankančių mūsų šalį, palyginti su kitomis Europos valstybėmis, pas mus turistų apskritas nulis. Tik nereikia dėl to liūdėti – jų ir tiek pakanka. Keliautojai, atvykstantys į Lietuvą, vėliau savo prisiminimuose pasakoja, kad Lietuvoje jautėsi neįtikėtinai erdviai, neapsupti tūkstančių žmo-

nių minios. Jiems nereikėjo laukti eilėse prie lankytinų objektų, jie galėjo apsigyventi kokybiškuose viešbučiuose už žemesnę nei kur kitur Europoje kainą.

Taip, mes mėgstame pasiskusti dėl rytinių ir vakarinių spūščių. Aš taip pat mėgau sėdėdamas automobilyje burnoti, kol apsilankiau pasaulio didmiesčiuose, kur žmonės į darbą važiuoja vidutiniškai vieną–dvi valandas, o spūstys keliuose – visą parą. Ar galite tuo patikėti? Įsivaizduokite, kad keliaudami iš Vilniaus į Klaipėdą autostradoje bent tris kartus užstringate spūstyje. Sunku tai suvokti, suprantu, nes to paprasčiausiai niekada nepatiriame. Tai, kas vienam yra kasdienybė, kitam bus sunkiai suprantama.

Tautiečiai

Nors viešėdami užsienyje ir išgirdę šalia kalbančius tautiečius mėgstame apsimesti, jog nesame lietuviai, pasislėpti už kampo ir tyliai juos apkalbėti, čia nėra nieko blogo. Esame tokia maža tauta, kad ilgiau vienas su kitu pabendraavę ne tik bendrų draugų, bet ir giminytės ryšių atrastume. Taip, esame kiek šaltesni už pietiečius ir ne tokie atviri, emocingi. Tačiau esame paslaugūs vienas kitam ir už kiekvieną rekomendaciją ar pagalbą suteikimą nesiekiamo papildomos naudos.

Arabų ir kai kuriose Azijos šalyse yra įprasta net savo artimiausiems žmonėms rekomenduoti kirpyklą, parduotuvę, batų taisyklą ar drabužių siuvyklą, kurios darbuotojai už rekomendaciją jiems sumokės komisiją atlygį priklausomai nuo sumos, išleistos apsi-perkant.

Kaip išpopuliarinti mūsų šalį?

Kad ir kaip gerai jaučiamės be turistų minios, jie mums yra reikalingi – priešingu atveju niekas ir nesuras Europos deimanto! Neverskime kaltės kitiems, kad jie nesiiima tinkamų veiksmų Lietuvos reklamai. Pradėkime nuo savęs: kiekvienas mūsų tapkime šalies ambasadoriais. Juk turime daugybę draugų užsienyje. Pats metas juos pakviesti aplankyti mūsų šalį! Grįžę namo, jie su savo draugais dalysis teigiamais įspūdžiais apie tai, kokia graži Lietuva. Taip geras žodis sklis iš lūpų į lūpas, ir mes galėsime džiaugtis suaktyvėjusiu turizmu. Tik nepersistenkime – juk nenorime, kad nutiktų kaip man Tailande.

Pagal
Aš /kona, 2018, nr. 11, balandis

- Papasakokite, kuo ypatinga jūsų šalis. Kuo ji traukia turistus?
- Parašykite straipsnį – pakvieskite aplankyti savo šalį.

9 Peržiūrėkite vaizdo įrašą apie kelionę į Ugandą ir atsakykite į klausimus.

▶ <https://www.facebook.com/LRT.labasrytas/videos/kelion%C4%97s-simonas-te%C5%A1kevi%C4%8Dius-uganda-lr-2018-03-16/1658637560890751/>

1. Kaip Simonas Teškevičius įsivaizdavo Ugandą?
2. Koks buvo S. Teškevičiaus kelionės tikslas?
3. Kokių sunkumų teko patirti keliautojams kopiant į aukščiausią Ugandos viršukalnę?
4. Ką S. Teškevičius pataria besirengiantiems keliauti į Ugandą?

- 10** Perskaitykite tekstą ir parašykite, kuo Gediminui Degėsiui svarbios nurodytos vietos.

Gedimino Degėsių kelionių suvenyrai

Laura Čiginskaitė

Poliglotas ir filosofas jau seniai nekeliauja vien tam, kad pasižymėtų pliusą prie aplankytos naujos šalies. Jam daug svarbiau mėgautis kelionių akimirkomis.

Vaikystės kelionė. Dzūkija

Dzūkija – mano kraštas. Močiutė gyveno ant Nemuno kranto, labai toli nuo autobusų stotelės. Kai mažam vaikui reikėdavo nužingsniuoti tris ar keturis kilometrus, būdavo ne juokas – įsiminė tos pievos, kalneliai, keli kaimai, kuriuos pereidavome. Tai buvo mano kelionė. Su močiute sekmadieniais keliaudavome į Nemunaičio bažnyčią, visada pėstute, basomis. Pakeliui matydavau įkeltą rūpintojėlį. Kai į Lietuvą atvyksta draugai iš užsienio arba kai aš važiuoju svetur, nuvežu jo atvaizdų ar statulėlių. Visada prisimenu, kaip einu ryte per rasantą Dzūkijos pievą, teka saulė, matau rūpintojėlį ir girdžiu skambančius Nemunaičio bažnyčios varpus.

Lūžis. Tamperė

Lengvąją esperanto kalbą pradėjau mokytis nuo keturiolikos metų ir 1995 m. turėjau galimybę išvykti į Pasaulinį esperanto kongresą, kuris vyko Tamperėje, Suomijoje. Tuo metu tai buvo pati tolimiausia mano kelionė, gyvenime tapusi dideliu lūžiu. Pirmiausia supratau, kaip reikia mokytis užsienio kalbų ir kam jos reikalingos. Prisimenu, kai kėlėmės keltu iš Talino į Helsinkį, priėjo mano amžiaus jaunuolis ir kažko paklausė. Jam atsakiau viena kalba, nes buvau pradėjęs mokytis vokiečių, rusų, pakalbinau kitomis kalbomis, kurias mokėjau. Jo nesupratau, o jis man irgi kažką pasakė keliomis kalbomis. Tada suvokiau, kad mūsų gyvenime labai svarbu peržengti nesupratimo slenkstį, ir tam puikiai padeda kelionės bei užsienio kalbos.

Spontaniškas nuotykis. Afrika

Visai atsitiktinai vieną vasaros dieną dviračiu važiuodamas į sporto klubą gatvėje sutikau bičiulį ir paklausiau, kokią šis planuoja kelionę. Jis atsakė, kad reikėtų pakeliauti po Afrikos Vakarų krantą. Paprašiau pasiimti ir mane, sakiau, jog galiu lagaminus panešti. Jam buvau naudingas toje kelionėje, nes mus gelbėjo mano mokamos kalbos. Pats pradėjau labai domėtis Afrika, apgyniau disertaciją iš afrikanistikos studijų ir norėjau parodyti, kokios skirtingos tos afrikos. Planavome aplankyti septynias valstybes, deja, Siera Leonė mūsų neįsileido, bet dvasiškai ta kelionė tarsi vis tiek įvyko. Įspūdžiai – neišdildomi, buvo labai pavojingų, sudėtingų akimirų, bet tuo metu to nesuvoki. Manau, žmogus toks yra, kad ir ypač sunkioje kelionėje privalai išgyventi to net nesuprasdamas. Bičiulis sakė: „Gediminai, tu esi fiziškai nestiprus, bet kaip dramblys eini per džungles.“ Kur reikėjo, pakovojau už save, buvo ir šautuvas į sprandą įremtas, tačiau kažkaip visur perėjome, pervažiavome.

Galimybių miestas. Niujorkas

Mane sužavėjo Niujorkas. Tikrai labai patiko dangoraižių miškas ir malonus amerikiečių bendravimas su šypsena. Kelis kartus esu buvęs Niujorke ir vėl planuoju ten vykti. Suvokiau, kad geriau tegul žmogus dirbtinai šypsosi iš po tų dangoraižių, negu stovint eilėje parduotuvėje nemandagiai lipa per galvą. JAV nereikia nei girti, nei juodinti, nes ten yra ir labai kvailų, ir juokingų dalykų, ir tam tikrų asmenybių, kasdien išnyrančių mūsų ekranuose, bet tai daug galimybių teikianti šalis.

Meilė dėl kalbos. Paryžius

Mano miestas yra Paryžius. Galbūt todėl, kad sunkiai mokiausi prancūzų kalbos. Mokykloje mokė rusų ir vokiečių, vėliau mokiausi anglų, italų, ispanų, o prancūzų kalba man buvo kietas riešutėlis, tačiau ją taip išmokau, kad prancūzai nebeatskiria, ar aš prancūzas, ar užsienietis. Pirmiausia pabrėžiu kalbą, nes iš tikrųjų šali, miestą ir žmones pamilstu būtent per ją. Matyt, man uždėtas kažkoks antspaudas ir kitaip negebu pažinti. Tačiau tai nereiškia, kad toks pažinimo būdas yra geresnis už kitus.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/gedimino-degesio-kelioniu-suvenyrai/>

Dzūkija	
Tamperė	
Afrika	
Niujorkas	
Paryžius	

- Papasakokite, kurios jūsų aplankytos vietos jums yra labai svarbios. Kodėl?

11 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Kokios iš užsienio vežamos lauktuvės gali sukelti keblumą?
2. Kokias lauktuves patariama vežti?
3. Kodėl ribojamas kai kurių daiktų ar prekių skraidinimas lėktuvu?

Lauktuvės iš užsienio: ką vežti rizikinga

Iš atostogų užsienyje vežamos lauktuvės gali ne tik džiuginti, bet ir tapti galvos skausmu. Lietuvos keliautojai vis dar neatsispiria pagundai iš svetur parsigabenti draudžiamų vežtis daiktų, skraidina greitai gendančius ar netinkamai supakuotus maisto produktus, nepaiso skysčių gabenimo taisyklių.

„Lauktuvės artimiesiems yra užsienio kelionių sudedamoji dalis. Dauguma Lietuvos keliautojų yra sąmoningi ir lauktuves namiškiams išrenka tokias, kurios skrendant namo nesukelia bėdų. Tačiau praktika rodo, kad dalis žmonių vis dar į bagažą prisideda draudžiamų gabenti daiktų, gendančio maisto, nesandariai supakuotų gėrimų ar suvenyrų iš jūros“, – pasakoja „Gjensidige“ Kelionių ir asmens žalų skyriaus vyresnysis ekspertas Vytautas Endrijaitis.

Jo teigimu, kriauklės, koralai, įvairūs akmenys, augalai, smulkūs gyvūnai ar jų fosilijos oro uoste muitininkams visada sukelia klausimų. „Plytų ar akmenų nuotrupų iš istorinių vietų taip pat negalima gabenti namo. Užsienio šalys turi griežtus apribojimus dėl gamtos ir kultūrinio paveldo išlikimo, todėl visi šie daiktai iš keliautojų bus konfiskuoti, o už jų gabenimą gali būti pritaikyta bauda. Praktika rodo, kad dažniausiai žmonės tokius „suvenyrus“ nori parsivežti iš Tailando, Egipto, Turkijos ir Izraelio. Geriau nerizikuokite, o patikusius daiktus tiesiog nusifotografuokite atminimui.“

Eksperto teigimu, iš keliautojų, į užsienį vykstančių tik su rankiniu bagažu, dažniausiai konfiskuojami skysčiai, kosmetikos priemonės ir gėrimai, kurių talpa viršija 100 mililitrų.

V. Endrijaitis taip pat atkreipia dėmesį į lauktuves, kurios gali sugadinti bagažą. „Vieni populiariausių artimiesiems vežamų daiktų – vietiniai maisto produktai ir gėrimai. Žmonės susižavi jų skoniu ir nori parsivežti tokių produktų, kurių negalima įsigyti mūsų šalyje, todėl dažnai numoja ranka į jų gabenimo riziką. Sūrių, vaisių, mėsos ir žuvies produktų skraidinti namo nepatartina. Dėl netinkamų laikymo sąlygų jie greitai sugenda, taip pat gali būti sutraiškinti net ir papildomai juos įpakavus. Kol pasieksite namus, šias lauktuves greičiausiai teks tiesiog išmesti. Liks nemalonus kvapas ir sugadinti kiti bagaže aplink juos buvę daiktai.“ JAV, Australijoje ir keliose kitose šalyse gabenti maisto produktus bagaže yra kone uždrausta.

Kiekviena valstybė turi savo reikalavimus, kurie nurodo, kiek ir ko negalima gabenti atvykstant ir išvykstant iš šalies. „Yra žinomos bendrosios oro linijų taisyklės. Taip pat prieš kelionę reikėtų pakartotinai susipažinti ir su konkrečios užsienio šalies bagažo politika bei jos laikytis. Jei nutarėte vežti alkoholinių gėrimų ar tabako, reikėtų pasitikrinti, koks jų kiekis yra saugus.“

Rekomenduojama lauktuvėms rinktis negendančius saldumynus, suvenyrinius aksesuarus ar įsigyti malonią smulkmeną – magnetuką, atvirutę, marškinėlius su šalies ar miesto simbolika.

Pagal
Respublikos priedas „Laisvalaikis“,
2018, rugsėjo 1 d.; [http://www.respublika.lt/
uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf](http://www.respublika.lt/uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf)

- Pasikalbėkite poromis, kokias lauktuves mėgstate vežti ir kokių labiausiai jus nustebinusių lauktuvių esate gavę.

- 12** Perskaitykite tekstą. Pasižymėkite ir aptarkite, kas kuriame mieste jaučiasi geriausiai. Aptarkite nurodytas priežastis.

Kuriame mieste jaučiatės geriausiai?

Sakoma, visi keliai veda į Romą, tačiau savo Romą, miestą, į kurią visada norisi grįžti, atrandame patys. *Laura Čiginskaitė* pašnekovų klausia, kuriose betono džiuuglėse jie jaučiasi saugūs ir laimingi.

Ten, kur esi savas

Ieva Andrejevaitė,
aktorė

Drąsiai galėčiau sakyti, kad geriausiai jaučiuosi Vilniuje. Čia mano tikrieji namai, nors daugiau nei šešerius metus gyvenu tarp Maskvos ir Londono. Vilniuje jaučiu saugumo jausmą, šilumą ir nostalgiją. Kuo toliau, tuo labiau džiaugiuosi, kad jis be galo išgražėjęs ir jame tiek daug nuostabių vietų, ką ir kalbėti apie jo paties ir architektūros grožį. Visos kavinės, restoranai tapo labai stilingi, europietiški, sukuria atmosferą, kad jautiesi lyg namie, bet tarsi ir užsienyje. Gera žiūrėti, kaip žmonės rengiasi, kaip elgiasi, man savas mentalitetas, juk pati esu lietuvė. Kituose dideliuose miestuose, kur lankausi ir gyvenu, reikia įprasti ir suprasti žmones, nes jie kitokie, kitaip elgiasi, kitokios jų tradicijos, kultūra, o aš, kaip užsienietė, turiu bandyti daugiau mažiau prisiderinti ir pritapti. Mažame ir pažįstamame Vilniuje jaučiuosi sava.

Anksčiau traukdavo didesni miestai, maniau, kad juose atsi-
veria plačios galimybės. Tai tiesa, tačiau šiandien man svarbiau, kaip pati jaučiuosi. Ieškau ramybės ir saugumo jausmo, harmonijos, todėl Vilnius man artimesnis. Anksčiau svajojau apie didžiuosius miestus: Londoną, Niujorką, Los Andželą ir kitus. Dabar geriausiai jaučiuosi Vilniuje, nes pradėjau vertinti, kad tai yra mano namai, mano kultūra, mano žmonės, mano mentalitetas, galų gale ir mano gimtoji kalba.

Išvažiavau ieškoti laimės kitose šalyse, nes Lietuvoje nėra didelės kino pramonės. Visada sakiau, kad jeigu galėčiau, jeigu ji ten būtų, likčiau Vilniuje. Vėlgi šioje mintyje yra šiek tiek melo, nes norėčiau, jog miestas būtų šiek tiek didesnis, kad jame būtų daugiau atradimo jausmo, daugiau naujovių. Visada veržiuosi į Vilnių atspūsti.

Mažose bendruomenėse

Algis Kriščiūnas,
menininkas

Kažkada maniau, kad dideli miestai su aukštais dangoraižiais ir nesuskaičiuojamomis galimybėmis yra tai, ko žmogui reikia. Juk juose tiek daug veiklos! Pramogos, kultūra, naujos pažintys, geresni darbai, parduotuvės – viskas yra čia. Prieš 20 metų svajojau apie Londoną ar Niujorką, o grįžęs į Vilnių jausdavausi tarsi kaimė. Visos pasaulio sostinės, atrodo, galėtų būti mano namai. Ten, kur verda gyvenimas, bet ne čia – Europos pakraštyje, tarp Fabijoniškių ir Naujininkų.

Žinau, kad buvau neteisingas, nes Vilnius – tikrai gražus miestas, o apsilupusių ir nesaugių rajonų yra visur. Tik kai esi turistas, ten nekūši nosies, ir viskas atrodo kaip Eliziejaus laukai.

Kuo daugiau pasaulio mačiau, tuo labiau jaučiau, kad dideli miestai mane išsiurbia. Žmonių minios, automobilių grūstys, akli ir kurti metro keleiviai, rėkiantys išpardavimai, nereikalingų daiktų pirkimo manija – jau po savaitės jausdavausi pavargęs ir ieškodavau vienatvės miestų parkuose.

Vėliau net Vilniaus man pasidarė per daug. Gal jis pavirto Europos didmiesčiu, o gal aš pasikeičiau. Dabar gyvenu 7 tūkst. gyventojų miestelyje Kanarų Fuerteventūros saloje. Čia viskas pasiekama pėsčiomis: mokykla, parduotuvės, kavinės, kalnai, stadionas, jūra. Čia žmonės sveikinasi, nes pažįsta vienas kitą iš matymo. Čia parduotuvėje mano dukrą kasininkės vadina vardu. Čia rytais bėgdamas jūros link sutinku šunį vedžiojantį mokyklos direktorių. Čia po savaitės rasiu prie namų durų paliktus savo batus. Abu.

Bet net šitas miestas kartais atrodo per didelis.

Ir tada išeinu į savo mėgstamiausią vietą – Devynerių Vartų miestą.

Kas jį atrado, ten visada jausis geriausiai.

Dar neatradau

Algirdas Bakas,
fotografas

Nuo tada, kai atvažiavau į Vilnių studijuoti fotografijos, gyvenau Londone ir Šanchajuje, motociklu pervažiavau Ameriką, dalį Indijos, bet to jausmo, kad esu namie, patirti nepavyksta. To labai trūksta, todėl ieškau ir stebiu save keliaudamas, laukiu, kada pyp-tels radaro signalas ir praneš, kad čia yra namai.

Keliaudamas labiausiai mėgstu mažus miestelius ar kaimus. Ne tik todėl, kad kuo blogesnis kelias – tuo geresnės fotografijos, bet ir todėl, kad ten žmonės tikresni, jaučia tvirtą ryšį su savo gyvenama

vieta, užkalbinti su pasididžiavimu pasakoja istorijas apie vietos praeitį ar juokingus miestelėnų nutikimus.

Didieji miestai sutraukia daugybę žmonių, kurie, ieškodami geresnio gyvenimo, patys juose jaučiasi lyg svetimkūniai. Tas pats galioja ir Vilniui, ir Niujorkui.

Pasirinktame mieste

Rūta Jusionytė,
skulptorė

Du klausimai radikaliai skirtingi: kur aš gyvenu ir kur norėčiau gyventi? Kur mėgstu ilsėtis ir kur norėčiau ilsėtis? Kur man patinka dirbti ir kur išties dirbu? Iškart kyla naujas klausimas, kodėl dirbu čia ir kodėl man patinka? Patinka dirbti būtent čia ar tiesiog patinka? O jeigu patinka, tai gal darbas padaro vietą maloniai?

Atvažiavau į Montrėjų nieko nežinodama. Man sakė, kad jame gera gyventi, nes čia glaudžiasi daug meno žmonių, tapytojų, skulptorių, muzikantų, režisierių ir kitų meno sričių atstovų. Man pasiūlė, nes pati buvau meno žmogus. Gera gyventi apsuptam bendraminčių, tarp panašių į save.

Montrėjų pasirinkau, o ne šiaip atsidūriau ir jame apsigyvenau. Negali nepatikti tai, ką pasirenki. Geras gyvenimas yra pasirinkimo klausimas, kaip yra pasakęs Friedrichas Nietzsche.

Gyvenu ir dirbu Montrėjuje, kuris yra labai arti Paryžiaus, tiesiog prisišliejęs prie jo. Dabar Prancūzijos sostinėje tiek daug judėjimo, eismo, kad važiuoti ten automobiliu netraukia, per didelės spūstys. Būtent dėl to Montrėjuje man gera, nes jame ramiau, daugiau erdvės ir žalumos.

O kodėl tada negyvenu kur nors toliau, prie ežero ar ramiame miestelyje? Miesto žmogui reikia miesto. Man patinka jausti jo judėjimą, pažangą, vyksmą. Mane traukia gyventi ten, kur nėra labai gražu, kur matyti kontrastas. Dar patinka gyventi šalia tokių atvykėlių kaip aš. Mano kaimynai, draugai, kolegos – ne vien prancūzai, bet ir vokiečiai, anglai, čiliečiai, portugalai, italai, ispanai. Kosmopolitiškumas man tinka.

Taigi, geriausia vieta yra ten, kur esi. Ten esi, nes tau ten yra gerai, ir ne rytoj, ne vakar, o šiandien.

Širdies mieste

Ugnė Barauskaitė,
rašytoja

Anksčiau į šį klausimą būčiau atsakiusi paprastai: Palanga, ir tiek! Tai vieta, kur norėčiau gyventi ir mirti. „Ogi pliaže, pavasarį ar ru-

denį. Sėdėti, sėdėti... Atrišti lynus. Ir – basta!“ – kaip rašiau „Vieno žmogaus bohemoje“. Ko gero, apie savo Palangą esu rašiusi visose knygose. Bet tada kilo klausimas: ar Palanga tikrai yra man skirtas miestas? Juk esu prisirišusi prie konkrečios erdvės ir išpūdžių, o ne viso miesto.

Štai jau 18 metų gyvenu Vilniuje, bet ar gyvenu visame mieste? Ar iš viso gyvenu mieste? Į darbus važiuoju aplinkkeliais, o dienas leidžiu vaikštinėdama po mišką. Dažniau važiuoju ar skrendu į užsienį, negu išsiruošiu pavaikštinėti po Vilnių, kuris kaskart pribloškia. Galvoju, Dieve, koks gražus šitas miestas! Bet grįžtu namo, į savo Antakalnio „kaimelį“, ir vėl nesirodau Senamiestyje pusę metų. O per tą laiką nuskrendu į Stambulą ar Beirutą. Tai jau prisijaukinti miestai. Norėčiau ten pagyventi, tik trumpai. Nes jie nėra „patogūs“ nei finansiniu, nei socialiniu požiūriu. Tačiau juose kažkas yra. Tam tikra narsi gyvybė. To labai pasiilgstu taisyklių nukamuotoje Europoje.

Miestas, kuriame gali patogiai gyventi, išskaičiuojamas protu. O miestas, kuris yra tavo, – čia jau širdies dalykai. Iškart tai pajunti. Neseniai draugai įkalbinėjo kraustyti į Klaipėdą. Ir taip dairiausi, ir taip „matavausi“ – ne mano, ir viskas. O tik pajudėjau Palangos link, iškart širdis ėmė spurdėti. Lygiai kaip vaikystėje. Išlipau iš autobuso – vėl tas pats jausmas: mano.

Keliančiame gražius prisiminimus

Jonas Vaitkus,
teatro režisierius

Labiausiai traukia gimtinė, kur gimiau, bet tai ne miestas. O jeigu kalbame apie miestus, man prie širdies tokie miesteliai kaip Druskininkai. Kurį laiką ten dirbau, ten gyveno mano šeima. Man atrodo, kad miestas, į kurį nori nuvažiuoti, priklauso nuo prisiminimų. Į Druskininkus norisi nuvykti trumpam pabūti.

Traukia ir didieji miestai, pavyzdžiui, Sankt Peterburgas, kur mokiausi ir tarnavau kariuomenėje. Tada buvau vos išvykęs iš kaimo, kuriame gyvenau, lankiausi tik Kaune ir metus prieš kariuomenę Vilniuje pagyvenau. O patekau į tokį centrą, kur tiek daug žmonių, tiek daug muziejų, tiek daug teatrų... Tarnavau kariuomenėje Sankt Peterburgo centre. Ten visada traukia sodai, Ermitažas, Puškino miestelis.

Norėčiau dar kartą apsilankyti Japonijoje, Tokijuje. Ten tikriausiai pirmąsyk pajutau žmogaus trapumą ir kartu jautrumą detalėms, gamtai, darbo vietai, švarai, žmogaus jautrumą žmogui, vaikams. Tai visa puokštė, ko reikėtų gyvenant megapolyje. Ten praleidau du mėnesius ir mane tai stebino, kuo toliau, tuo labiau.

Miesto nesirinkčiau kaip vietos, kur norėčiau būti. Jis vis sparčiau tolsta nuo paprastų, žmogui svarbių dalykų. Kaime viskas arčiau, šalia ir dangus, ir medžiai, ir paukščiai, ir vanduo. Idėjų važiuoju pasisemti į kaimą, prie bičių, prie ežero.

Pagal
<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/kuriame-mieste-jauciates-geriausiai/>

asmuo	miestas	argumentai
Ieva Andrejevaitė, aktorė		
Algis Kriščiūnas, menininkas		
Algirdas Bakas, fotografas		
Rūta Jusionytė, skulptorė		
Ugnė Barauskaitė, rašytoja		
Jonas Vaitkus, teatro režisierius		

● **Atsakykite į klausimus.**

1. Kaip jaučiatės didmiesčiuose?
2. Ar kaimo aplinka jums sava? Kodėl?
3. Kur jaučiatės geriausiai? Kodėl?

- 13** Perskaitykite apie tai, kas nutiko keliautojui Mariui Luckai. Pasikalbėkite grupėje, kas jums kelionėse yra nutikę malonaus ar gąsdinančio. Kokių minčių tada kilo?

Aš netikiu, kad kelionėje galiu numirti, kad man gali nutikti kažkas bloga. Visada galvoju, kad tai tiesiog neįmanoma. Tačiau keliaudamas Ispanijos dykumoje Andalūzijoje išėjau, pasiklydau, vanduo ėjo į pabaigą, nebuvo ryšio. Tada užvaldė tikrai labai didelės baimės jausmas, supratau, kad galiu čia ir numirti. Tokiomis akimirkomis pradedi save įtikinėti, kad tai neįmanoma, taip negali būti. Pasiklydau dykumoje, turėjau vos pusę litro vandens, burna išdžiūvusi, lūpos suskeldėjusios, iš paskos dvi valandas paskui mane sekė kranklys. Tiesiog – filmo scenarijus, kurio pabaigos nežinojau. Tai buvo patirtis, po kurios supratau, kad mirtis, visi geri ir blogi nuotyčiai yra toje pačioje kišenėje ir tik atsitiktinai ar aplankius sėkmei gali išvengti rimtesnių nutikimų. Šią istoriją nešiojuosi širdy. Galiausiai tolumoje pamačiau automobilį, išėjau į kelią ir vakare, jau beveik sutemus, pasiekiau kaimelį, kuriame apsistočiau. Gėriau vandenį ir žliumbiau kaip vaikas. Galvojau: „Oho, va čia tai nuotykis.“

- 14** Perskaitykite keliautojo Mariaus Luckos mintis ir aptarkite jas grupėje. Ar pritariate keliautojui? Savo atsakymą pagrįskite.

Mane veža atradimo džiaugsmas. Kai kažką išsiaiškinu, atrandu, pamatau. Į priekį varo nuotyčiai, istorijos. Be jų aš negalėčiau gyventi. Kažkada galvojau apie tai, kaip labai neįdomiai gyvena viską iš anksto suplanuoti mėgstantys žmonės. Jie žino, su kuo penktadienį eis į barą, žino, su kuo šeštadienį vakarėniaus, žino, ką veiks vasarą, ką ir kur valgys. Ir jei nutinka kažkas, ko jie neplanavo, jie paprasčiausiai nebežino, kaip elgtis. Jei atsiduria prie vieno stalo su nepažįstamu žmogumi, nesupranta, kaip su juo bendrauti. Man patinka, kad aš galiu neatsakingai pasirinkti ir taip atrasti kažką nuostabaus.

Pagal
Karolinos Aleksandravičiūtės pokalbis su
keliautoju Mariumi Lucka, „Nuotykių genas“,
Lamų slėnis, 2017, žiema

15 Apibūdinkite savo šalies gyventojų keliavimo tendencijas.

- Perskaitykite tekstą. Kalbėdamiesi grupėje palyginkite savo šalies gyventojų keliavimo tendencijas su tekste aptartais lietuvių keliautojų įpročiais.

Kelionių tendencijos

Daugelis atostogas, keliones priskiria prie geriausių gyvenimo akimirkų.

Kaip keičiasi keliautojų įpročiai ir kelionės, pasakoja „Tez Tour“ Ryšių su visuomene ir rinkodaros skyriaus vadovė Inga Aukštuolytė.

Kelionėms skiriamos sumos. Pastaraisiais metais itin išsiskiria du keliautojų srautai pagal kelionėms išleidžiamas sumas. Gana daug žmonių perka keliones už 300 eurų. Kita grupė vieno žmogaus kelionei išleidžia apie 700 Eur.

Stiprus pardavimų augimas, atsiradęs su euro įvedimu. Itin didelis kelionių pardavimų augimas prasidėjo įvedus eurą 2015 m. Tačiau ir naujai valiutai įsitvirtinus, kelionių pardavimų tendencija auga.

Naujos keliavimo priežastys. Atlikus paskutinį „Kantar TNS“ tyrimą paaiškėjo, jog pagrindinė priežastis, dėl kurios žmonės keliauja, yra noras pailsėti nuo darbų. Tad didelė tikimybė, jog poilsinės kelionės „Viskas įskaiciuota“ išgyvena savo aukso amžių dėl didelio žmonių patiriamo gyvenimo ir darbo tempo.

Vis patrauklesnis aktyvus laisvalaikis. Keičiasi ir atostogų ar poilsinių kelionių supratimas. Prieš dešimtmetį ir daugiau atostogaujama dažniausiai buvo prie jūros – kaitinamasi saulėje ir maudomasi, o dabar geras poilsis vis dažniau siejamas su aktyvia fizine veikla. Tiek aktyvus gyvenimo būdas, tiek sportas tampa vis populiariesni.

Didesnį televizorių maino į dažnesnes keliones. Pastaraisiais metais keičiasi vertybės ir prioritetai: daugiau investuojama ne į buitį, o į išpūdžius, naują patirtį, keliones ar laiką su artimaisiais.

Keliaujama 3–4 kartus per metus. Tyrimai ir pardavimai rodo, jog lietuviai keliauja vis daugiau. Anksčiau buvo kalbėta, jog atsiranda daugiau žmonių, skeliančių mėnesio trukmės atostogas į dvi dalis, jog kelionių sektoriuje vis labiau įsitvirtina ir žiemos kelionės – vykstama į šiltus kraštus ar slidinėti. Dabar keliaujama dar dažniau, o atostogos tampa įvairesnės – tas pats asmuo vyksta ir slidinėti žiemą, ir į Turkiją su šeima, ir į tolimesnę pažintinę kelionę, ir į Europą darbo reikalais ar lankyti ten įsikūrusių artimųjų.

Populiariausios šalys. Didesnių pokyčių nėra – vasarą dažniausiai vykstama į Turkiją, Graikiją ir Ispaniją. Šaltuoju metų laiku – į Egiptą, Ispanijai priklausančias Kanarų salas, Austrijos slidinėjimo kurortus.

Garsesni skundai. Anksčiau lietuviai užsienį siedavo su geresniu gyvenimu. Dabar jau nebemanoma, kad svetur yra geriausia. Nepasitenkinimo balsai dėl atostogų užsienyje – vis garsesni. Tyrimų duomenimis, atsiranda vis daugiau lietuvių, kurie nepatenkinti įsigytomis kelionėmis, dėl to kur nors kreipiasi: į kelionių agentūrą, oro linijas ar viešbučio, kuriame apsistota, administraciją, į gidus ar vartotojų teises, į žiniasklaidą.

Išblėšęs paskutinės minutės žavesys. Lietuviai vis dažniau planuoja atostogas iš anksto. „Anksčiau mes tikrai pavydėdavome užsienio šalių organizatoriams, mat jų keliautojai planavo gyvenimą, kartu ir atostogas, gerokai iš anksto. Lietuvoje tokio įpročio ar elgesio modelio nebuvo. Vis dėlto praėjo kiek laiko ir ta pati tendencija įsitvirtino ir Lietuvoje“, – sakė I. Aukštuolytė.

Pagal
Respublikos priedas „Laisvalaikis“,
2018, rugsėjo 1 d., [http://www.respublika.lt/
uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf](http://www.respublika.lt/uploads/files/99993181_pdf_12_141831.pdf)

16 Perskaitykite tekstą, poromis aptarkite Jurgitos Juškevičiūtės nuomonę ir pasakykite, į ką, jūsų manymu, geriausia investuoti.

Jurgita Januškevičiūtė,
drabužių dizainerė

Visiems klausiantiems turiu vieną atsakymą, kur pati mielai investuoju, – į keliones. Taip atsakai į daug klausimų, prapleti akiratį, visiškai *iškrenti* iš rutinos, pradedi jausti aplinkinį pasaulį, kuo jis gyvena, palygini, kuo gyveni tu, ir dažniausiai supranti, kad viskas gyvenime yra labai gerai. Grįžęs iš kelionių visiškai kitaip gali save pamatyti – šiuo atžvilgiu kelionės man labai padeda.

Keliauju pirmiausia iš smalsumo, noro pažinti pasaulį. Tik vėliau supratau, kad po kiekvienos kelionės keičiuosi, mano mąstymas prasiplečia, atsiranda daugiau tolerancijos, atsiveria platesnis žvilgsnis į pasaulį. Patiriu neapsakomą pilnatvės jausmą, jaučiu, kad radau ieškotą atsakymą. Jeigu būnu pervargusi, pikta, nelaiminga, niekas nesiseka, yra vienas sprendimas – važiuoti kuo toliau, į kitą pasaulio kraštą. Grįžus viskas išsisprendžia, niekas nesugriūva, tampa nauju žmogumi – tai didelė ir atsiperkanti investicija į save, pažinimą, kalbų mokėjimą, kultūrų studijavimą.

Visi esame skirtingi, vienam galbūt labiau reikia kelionių, kitam – nekilnojamojo turto ar pinigų. Kad atrastumėte keliones, turite pasitikrinti. Štai atrodo, kad verta investuoti į automobilį. Tai padaręs supranti, ar jis tau teikia džiaugsmo, ar tau nėra skirtumo, koks tas automobilis. Į vieną klausimą atsakei. Tada manai, kad reikia namo: pasistatai ir žiūri, kad galbūt labai atitolai nuo draugų, šurmulio, teatrų, kultūros. Nuo daug ko atitolsti, bet turi namą, kurį reikia prižiūrėti, ir tada vėl ateina atsakymas: ne, man negerai, neteikia džiaugsmo. O jeigu reikia – tai yra tavo atsakymas.

Supratau, kad man nėra taip reikšminga turėti didelį namą, bet svarbu keliauti po pasaulį, nes jis ir yra mūsų namai, o namai yra ten, kur esu aš. Jeigu nepakelsi užpakalio ir neišvažiuosi į aplinką, kur kils šokia tokia įtampa, kelionės nepatirsi. Didelis pažinimo džiaugsmas man teikia vidinį pasitenkinimą. Kiekvieno žmogaus gyvenimo esmė juk yra būti laimingam. Todėl reikia savęs paklausti, kas būtent man teikia laimę.

Pagal
IQ Life, 2018, lapkritis–gruodis, nr. 6 (53)

- 17** Perskaitykite tekstą ir poromis pasikalbėkite, kuriame iš aprašytų muziejų norėtumėte apsilankyti. Kodėl?

Kuris muziejus geriausias?

Nesvarbu, kuriuo keliu žengi gyvenime, savos pėdos kartais vis tiek atves iki muziejaus durų. Miglė Marija Galvonaitė penkių pašnekovų klausia apie šių kultūros ir atminties institucijų įtaką vaizduotei.

Gugenheimo muziejus

Tomas Ramanauškas,
reklamos kūrėjas, kūrybingumo dėstytojas

Mano profesija – kurti idėjas ir jas įgyvendinti, todėl menas man visuomet yra begalinis dovanų maišas. Kad ir kur keliaučiau, muziejus yra viena esminių stotelių. Man jis būtinas dėl visai kitokio laiko pojūčio. Būdamas ten sulėtėju, susikaupiu, įsižiūriu.

Mėgstu pasiplanuoti ne tik muziejų maršrutą, bet ir kelionės asfaltą. Todėl einu bent jau apgraibomis žinodamas kur. Tiesa, tai nereiškia, kad nebūsiu „prigautas“ negirdėtų pavardžių. Jei miestą lankau ne pirmą sykį, žinau, ko tikėtis: Londone visada užsuku į Saatchi galeriją, Romoje aplankau MAXXI, Barselonoje – „Macbą“, Vilniuje – Nacionalinę dailės galeriją ir MO muziejų. Kultūriškai kuklesniuose miestuose kartais ir rinktis nėra iš ko. O perkrautuose metropoliuose pradedu nuo šiuolaikinio ar modernaus meno ir, jei lieka laiko, grybšteliu klasikus. Sotieji miestai dažnai leidžia rinktis pavardes ar temas, tada jau – visiška puota. Visuomet įdomu pamirskėti prie vietos meno, pamatyti tuos, kurie neatplaukia interneto paviršiumi.

Po galerijas keliaujame su žmona, bet kiekvienas turime savo tempą. Stengiamės nesimušti, jei kuris nors atsilieka. Muziejus duetu man – nuostabiausia patirtis. Aptarimas to, ką matei ar matai, vaikiškas rodymas pirštu: pažiūrėk, oho, kas čia per (ne)sąmonė, ginčijimasis ar sinchroniškas linksėjimas iš pasitenkinimo – dviese ši vieta kur kas pilnesnė.

Nemėgstu per didelių muziejų, kur visuomet jauti išdžiūvusią burną ir priekaištą, kad nespėji visko pamatyti. Juose sunku save sutramdyti ir likti prie gylio, o ne pločio. Išgyvenu amžiną priekaištą sau mūšį: puikiai žinau, kad ilgesnis žiūrėjimas į paveikslą, meno kūrinį patyrimą gerina eksponentiškai, tačiau esu ir įspūdžių kolekcionierius, kuris privalo juos visus surinkti. Taip ir baruosi

viduje. Laimė, vis dažniau susikaupiantis *aš* ima viršų.

Geriausiu muziejumi išskirčiau Gugenheimą Niujorke. Jo neatrasti neįmanoma, jis – pirmose visų gidų vietose. Unikali muziejaus architektūra, spirale kelianti aukštyn per parodas, yra lyg dramaturginė kreivė, savitai eksponuojanti kūrinius. Kai lankiausi Franko Lloyd Wrighto šedevro pilve, mačiau daug meno, bet jį primiršau, o paties muziejaus pamiršti negaliu.

Kazio Varnelio namai-muziejus

Aistė Paulina Virbickaitė,
menotyrininkė

Lankytis muziejuose ir galerijose – mano darbas. Kai ten keliauju darbo reikalais, žinau, kad išėjusi turėsiu ką nors parašyti. Todėl labiau fiksuoju aplinkos detales, daugiau užsirašau. Jei einu į dar nematytą muziejų, pirma atlieku namų darbus: domiuosi, kas jame eksponuojama, skaitau informaciją apie patį muziejų, kokiam pataste jis įsikūręs, kokia kolekcija jame pristatoma, kaip ji surinkta. Visa tai žinant ir eiti tampa įdomiau.

Keturios valandos – laiko riba, kai susikaupti muziejuje tampa sunku. Jei jis didžiulis ir žinau, kad visko neaprepsiu, iš anksto išsirenku, į kurias sales užsuksiu. Lankydamasi viena turiu daugiau laiko – galiu prie vieno paveikslo neskubėdama, nežiūrėdama į laikrodį stovėti 15 minučių. Kita vertus, tada nėra su kuo pasikalbėti. O pasidalyti įspūdžiais labai norisi. Kartą net pradėjau diskusiją su nepažįstamaisiais. Susižiūrėjom, nusišypsojom ir ėmėm kalbėtis. Kiekvienas meno kūrinį mato skirtingai, todėl įdomu išgirsti kitą nuomonę. Labai svarbi muziejaus kuriama atmosfera. Ją pajauirina kavinė, jei ši – kuo nors išskirtinė. Ten dažnai apsilankau atskvėpti, kai jau jaučiu, kad pavargau. Išeidama niekada nepraeinu pro muziejaus parduotuvę. Jei randu įdomių knygų ar suvenyrų, ką nors nusiperku prisiminimui.

Kiekvienas meno kūrinys, vienaip ar kitaip, pasakoja istoriją. Muziejus, jo aplinka, eksponatai – taip pat. Kuo toliau, tuo įdomesni ir žmogiškesni man atrodo privatūs muziejai. Jie dažniausiai būna nedideli, o juose atsiskleidžia vieno žmogaus ar šeimos surinkti kūriniai. Berlyne toks yra siurrealizmo, Vilniuje – Kazio Varnelio muziejus. Užėjęs vidun ne tik stebi kūrinius, bet ir jauti už jų esantį žmogų. Gali pamėginti suprasti jo skonį, tai, kas tam kolekcininkui buvo įdomu.

K. Varnelis kiekvieną muziejaus salę kūrė kaip atskirą ekspoziciją – tai tarsi kūrinys kūrinyje, turintis savo nemonotonišką ritmą. Džiugina pats žinojimas, kad menininkas ne tik kūrė, bet ir surinko seriją už savo sunkiai uždirbtus pinigus, viską sudėliojo į vieną instaliaciją. Tokioms vietoms kaip ši galima atleisti šedevrų neturėjimą ar nedideles erdves dėl ryškaus istorijos jausmo, kurio

trūksta dideliuose muziejuose.

Vis dėlto kiekvienas muziejus turi stipriųjų vietų, ir leidžiuosi būti jų apžavėta. Pati labiausiai mėgstu tapybą, bet atkreipiu dėmesį ir į pastato architektūrą. Kartais ji net būna ryškesnė už viduje eksponuojamą meną.

Valdovų rūmai ir Lietuvos dailės muziejus

Gitanas Nausėda,
ekonomistas*

Šeštadienis dažnai būna ta savaitės diena, kai susimąstau, kad reikėtų nuvykti į parodą ar muziejų. Tada greitai akimis permetu tuo metu veikiančias ekspozicijas ir tikslingai einu į teminę parodą, nes nuolatinių antrą kartą dažnai ir nebeaplankau.

Žinoma, pasitaiko visiškai spontaniškų išvykų, pavyzdžiui, per muziejų naktį su žmona lankėmės teatralizuotoje Vilniaus universiteto ekskursijoje. Be tikslo muziejuose apsilankau ir todėl, kad ten vienoje vietoje galiu rasti knygų, susijusių su parodų katalogais ar istorija.

Esu iš tų žmonių, kurie muziejus lanko greitai – ilgai nemedituojau prie vieno kūrinio. Nevaidinu, jei kas nors ką nors kūrinyje mato, o aš – ne. Darbas arba padaro momentinį įspūdį, arba turbūt jo ir nebepadarys, nes dažnai neturiu kantrybės laukti, kol tas patyrimas atsiras.

Kalbant apie muziejų pasirinkimo kriterijus, aplinkos veiksnys man nepaprastai svarbus. Jei senoviniai eksponatai būtų pateikiami visiškai moderniose erdvėse, gal tai būtų įdomu, bet man pasirodytų neįprasta. Daugelyje sričių kompiuteris šiandien būtinas, tačiau muziejininkystėje ir be jo kol kas galiu išgyventi. Todėl ir mėgstu Lietuvos dailės muziejų, kur viskas alsuoja tikrumu, originalumu. Ten pagaunu save galvojantį, kad norėčiau dar kartą apžiūrėti ir nuolatinę muziejaus ekspoziciją. Pati aplinka nuteikia grįžti prie istorinių mūsų šalies dailės darbų.

Svarbus ir istorinis kontekstas, todėl geriausio muziejaus vietą skirčiau Valdovų rūmams bei Lietuvos dailės muziejui. Valdovų rūmams – dėl profesionaliai surinktos ekspozicijos ir sudominančių tekstų, kuriuos norisi skaityti, prie jų sustoti ilgiau. Tai nėra nuvalkioti, istorinėse knygose daugybę sykių kartoti aspektai. Istorijos pateiktos daug įdomesniu kampu. Nors Valdovų rūmai sulaukė kritikos, kad tai bus „negyvas“ pastatas be savo istorijos, taip nėra – būdamas ten jauti jų aurą.

Per pastaruosius 10–15 metų Lietuvos muziejuose padaryta daug reikšmingų žingsnių. Po truputį atsikratome sovietinės muziejininkystės, kuriai būdinga statiškai, neįdomiai pateikti eksponatus, taip pat prižiūrėtojos, sukeliančios dar didesnę nuobodulį. Jei mūsų muziejai taptų dar dinamiškesni, organizuotų keičiamas

parodas, žmones tai skatintų juose apsilankyti dažniau.

Valstybės pažinimo centras

Aistė Jakimavičiūtė,
grafikos dizainerė, renginių organizatorė

Kas sakė, kad geriausias muziejus ar galerija yra pastatas, apibrėžta erdvė, turinti sistemą – parodas ir jų pokyčius? Dauguma galerijų, kurios nesugeba išvelgti naujų perspektyvų ir formatų savo erdvėje, nebėra aktualios. O jei nėra aktualios – ar tikrai jos geros?

Šiandiniame labai greitų pokyčių pasaulyje kyla klausimas, ar viskas turėtų likti taip pat, ar muziejai turėtų keistis su žmonėmis? Mano nuomone, reikėtų plėtoti jų dialogą. Jei viena ar kita pusė laiko įsispyrusi savo, dialogo, tobulėjimo ir augimo nėra. Todėl esu eksperimentinių įvykių, vietų, susibūrimų atstovė.

Mano iniciatyva organizuotose „Penketų“ konferencijose apie vizualiąją kultūrą bandėme per vaizdus pasakoti tai, ką patiria kūrėjai. Daugelį dalykų žmonės, prieš ateidami į konferenciją, jau yra matę – su kūrėjų darbais susipažinę internete. Todėl pats vaizdas savaime tampa nebeįdomus, lankytojus domina tai, kas slypi už jo: kodėl jis atsirado, kaip vyko kūrybos procesas, kodėl pasirinktas tam tikras sprendimas. Tik vykstant tokiam dialogui darbas įgauna kitą prasmę – sužinai, kaip jis sukurtas.

Mano nuomone, patys sėkmingiausi muziejai ir galerijos – tie, kurie nebijo išeiti iš stereotipinės, susiformavusios aplinkos ir taip geba pritraukti, sudominti jaunos žmones. Viena tokių mano mėgstamų vietų – Valstybės pažinimo centras. Jis yra dizaino objektas, transliuojantis kokybišką turinį, vertybes, taip pat sukurtas pasitelkiant jau minėtas naujas formas. Tokio eksperimento sėkmę įrodo įgyvendinimas ir geri atsiliepimai.

Galerijose domiuosi eksponatais, atskleidžiančiais, kaip šiuolaikiniai kūrėjai interpretuoja realybę, kurioje gyvena, taip pat dizaino objektais, iliustracijomis, šiuolaikine kūrybos sfera. Liūdna, bet neturime nė vieno almanacho, kuriame būtų surinkti pastarųjų 10–20 metų labiausiai nusipelnusių lietuvių dizainerių bei iliustratorių darbai, pripažįstami visame pasaulyje. Tokiems kūrėjams Lietuvoje dėmesys skiriamas tik nišinėse auditorijose, dizaino susibūrimuose, apdovanojimuose, nors jų darbai tikrai turi kultūrinę vertę – tai mūsų kultūrinis kontekstas, kurį galima ir reikėtų parodyti.

Kauno Kiemo galerija

Artūras Morozovas,
fotožurnalistas

Muziejai ir galerijos – mano kasdienybės dalis. Stengiuosi reaguoti į naujas parodas, meno festivalius ir vis prisiminti mūsų klasikų darbus nuolatinėse ekspozicijose. Daug keliauju, o svečių šalį smalsu pažinti per vietos galerijas ir vietos kūrybos svorį.

Džiaugiuosi, kad Vilnius turi Nacionalinę dailės galeriją, į kurią galima drąsiai atsivesti užsienio svečius, kad Kaune ir Šiauliuose veikia šiuolaikinės fotografijos darbų eksponavimo erdvės, kurios man kaip fotografui yra labai svarbios. Taip pat mėgstu lankytis Antano Mončio namuose-muziejuje Palangoje.

Esu įgijęs menotyrininko išsilavinimą, tad stebiu ir seku savo mėgstamų menininkų darbus, esu atidus ir naujiems kūrėjams. Dirbdamas fotografu, įkvėpimo ieškau mūsų klasikų darbuose – Kaune lankau Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ekspoziciją, beje, paveikiai eksponuotą prietemoje. Taip pat leidžiuosi veikiamas barokinės tapybos. Neatsižaviu šios srovės europiečių tapytojų šviesos jutimu, jų darbuose vyraujančiu daugiaplaniškumu.

Norėčiau paminėti ne naują, tačiau pastaruoju metu sustiprėjusį reiškinį – spontaniškus, privačių iniciatyvų muziejus po atviru dangumi. Susidomėjęs stebiu Kauno Kiemo galerijos evoliuciją: kai iš emigracijos grįžusio menininko, statybininko Vytenio Jako iniciatyva jo apleistas kiemas su tarpusavyje nesisveikinančiais kaimynais tapo gyvybingu Kauno kultūros tašku. Menininkas susipažino su kaimynais, juos supažindino, visi kartu išvalė kiemą ir pradėjo svajoti. Jų svajonės virto sienų tapyba ir skulptūra, muzika, instaliacijomis ir pokalbiais prie laužo. Tokie neinstitucionalizuoti kultūros grynuoliai yra nepaprastai vertingi – jie kyla iš pačių žmonių, jų kūrybinės minties. Jie – atviri, suburiančios ir rodantys pavyzdį. Nekantriai laikiu, į ką ši grandininė reakcija evoliucionuos.

Pagal
<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/kuris-muziejus-geriausias/>

*Gitanas Nausėda 2019 m. išrinktas Lietuvos prezidentu.

- Aprašykite savo mėgstamiausią muziejų. Nurodykite, kur šis muziejus yra, kaip atrodo jo pastatai, ekspozicijos. Paaiškinkite, kodėl jūsų minimas muziejus jums labiausiai patinka.
- Pasitarkite poromis, kokį muziejų reiktų įsteigti, kaip jį įrengti.

- 18** Perskaitykite informaciją apie keliautoją Daną Danulį Macijauską. Pasvarstykite poromis, kodėl žmonėms gali pabosti keliauti.

Vieną dieną ant keliautojo, fotografo, filmuotojo, banglentininko, jėgos aitvarų entuziasto Dano Danulio Macijausko feisbuko sienos atsirado įrašas, kad keliauti jam tiesiog pabodo. Skersai išilgai išmaišęs visą pasaulį, gaudęs bangas Pietų Afrikoje, sutikęs daug artimų ir dar daugiau vienadienių draugų, jis pajautė, kad toks gyvenimas dabartiniam jam nebetinka. Galėdamas skristi bet kur, jis sugrįžo namo – į savo mažą namelį ant ratų Kuršių marių krante.

Pagal

Lamų slėnis, 2018, liepa, <http://lamuslenis.lt/zurnalai>

19 Patvirtinkite arba paneikite teiginius.

1. Reikia išvažiuoti, kad suprastum, kiek daug yra šalia.
2. Keliauti vienam liūdna, nėra su kuo pasidalyti, su kuo pasidžiaugti.
Geras akimirkas reikia išgyventi kartu.
3. Pirma, kelionės, antra, knygos, visa kita – paskui. Jei laikaisi pirmų dviejų priesakų, visa kita ateina lengviau. Nežinau, ar lengviau, bet kuo daugiau keliauju, tuo dažniau kartoju: „Pasaulis – ne be gerų žmonių.“

Pagal
Rūta Jasionienė, „Kelionių mažmožiai“.
Alytaus naujienos, 2013, balandžio 2 d.,
nr. 38 (1237)

Žodynas

išvyka
žygis, -io

asmenukė
įžymybė
lauktuvės
stebuklas

keliauninkas, keliauninkė
keliautojas, keliautoja
klajoklis, klajoklė
klajūnas, klajūnė
lankytojas, lankytoja
pakeleivis, -io, pakeleivė
piligrimas, piligrimė
žygeivis, -io, žygeivė

akimirka
aplinkybės
atsitikimas / nutikimas
incidentas, nutikimas
įspūdis, -io
išbandymas
išgąstis, -io
išgyvenimas
jaudulys
nerimas
nuotykis, -io
nuovargis, -io
pažintis, -ies
pavojus
potraukis, -io
sumanymas
žala

atstumas
atkarpa
kryptis, -ies
posūkis, -io

nakvynė
stovyklavietė
poilsivietė
poilsinė

aušra
prieblanda

sutemos
 (iš)aušti, aušta, aušo
 (su)temti, temsta, temo

ašigalis, -io
 atogražos
 atoslūgis, -io
 bekelė
 cunamis, -io
 dulkės
 dykuma
 džunglės
 kalnų perėja
 krioklys
 lagūna
 ledynas
 ola
 pakrantė
 paplūdimys
 peizažas
 potvynis, -io
 požemis, -io
 prerija
 pusiaujas
 rojaus kampelis, -io
 šaltinis, -io
 smėlis
 stepė
 taiga
 tarpeklys, -io
 tundra
 ugnikalnis, -io
 urvas
 žemės drebėjimas

aplenkti, aplenkia, aplenkė ką?
 apsistoti, apsistoja, apsistojo
 (pri)artėti, artėja, artėjo prie ko?
 atsidurti, atsiduria, atsidūrė
 bastytis, bastosi, bastėsi po ką?
 įveikti, įveikia, įveikė ką?
 (per)kirsti, kerta, kirto ką?
 klajoti, klajoja, klajojo
 kopti, kopia, kopė į ką?
 leistis, leidžiasi, leidosi nuo ko?
 (pra)lenktis, lenkiasi, lenkėsi

(iš)nykti, nyksta, nyko
 nuklysti, nuklysta, nuklydo į ką?
 pasiklysti, pasiklysta, pasiklydo
 prailgti, prailgsta, prailgo
 stabtelėti, stabtelėja, stabtelėjo
 susidurti, susiduria, susidūrė su kuo?
 susisiekti, susisiečia, susisiekė su kuo?
 tekti, tenka, teko ką veikti
 (nu)tolti, tolsta, tolo nuo ko?
 (iš)vengti, vengia, vengė ko?
 žygiuoti, žygiuoja, žygiavo
 (ap)žvalgytis, žvalgosi, žvalgėsi aplink ką?, po ką?

apsimokėti, apsimoka, apsimokėjo ką daryti
 įsivaizduoti, įsivaizduoja, įsivaizdavo ką?
 numatyti, numato, numatė ką?
 perprasti, perpranta, perprato ką?
 priprasti, pripranta, priprato prie ko?
 prireikti, prireikia, prireikė ko?
 pritapti, pritampa, pritapo prie ko?
 (pa)skatinti, skatina, skatino ką?
 sumanyti, sumano, sumanė ką?
 svyruoti, svyruoja, svyravo
 (pa)ryžtis, ryžtasi, ryžosi ką veikti?
 (pa)šykštėti, šykšti, šykštėjo ko?
 užsibrėžti, užsibrėžia, užsibrėžė ką?

(ap)stulbinti, stulbina, stulbino ką?
 apstulbti, apstulbsta, apstulbo nuo ko?
 atgaivinti, atgaivina, atgaivino ką?
 atsitikti, atsitinka, atsitiko / nutikti, nutinka, nutiko
 atsikvėpti, atsikvepia, atsikvėpė
 atsipūsti, atsipučia, atsipūtė
 (iš, pa)bandyti, bando, bandė ką?
 (pa)drąsinti, drąsina, drąsino ką?
 (iš)gąsdinti, gąsdina, gąsdino ką?
 (su)gesti, genda, gedo
 (su, par)griūti, griūva, griuvo
 išsisukti, išsisuka, išsisuko iš ko?
 įsijausti, įsijaučia, įsijautė į ką?
 išmanyti, išmano, išmanė ką?
 išsigąsti, išsigąsta, išsigando ko?
 išsimiegoti, išsimiega, išsimiegojo
 keikti, keikia, keikė ką?
 klostytis, klostosi, klostėsi
 mėgautis, mėgaujasi, mėgavosi kuo?
 nukentėti, nukenčia, nukentėjo

nustebti, nustemba, nustebo dėl ko?
 pastebėti, pastebi, pastebėjo ką?
 (pa)remtis, remiasi, rėmėsi
 (pa)stebėti, stebi, stebėjo ką?
 (nu)stebėtis, stebisi, stebėjosi kuo?
 (nu)stebinti, stebina, stebino ką?
 (su)tilpti, telpa, tilpo
 užklupti, užklumpa, užklupo ką?

atšiaurus, -i
 bekraštis, -ė
 įspūdingas, -a
 išsamus, -i
 išstvermingas, -a
 laukinis, -ė
 neišdildomas, -a
 neišvengiamas, -a
 nuošalus, -i
 nuosavas, -a
 nuostabus, -i
 pakeleivingas, -a
 palankus, -i
 paslaptingas, -a
 retas, -a
 smalsus, -i
 svetingas, -a
 vaizdingas, -a
 vertas, -a ko?
 vertingas, -a
 vietinis, -ė
 žavingas, -a

galiausiai
 kone
 savaip
 žūtbūt

Gramatika

- 1) Veiksmo nenutrūkstamumas, reiškiamas daiktavardžio vardininku ir prielinksniu *po* su daiktavardžio kilmininku.

Diena po dienos kelionė darėsi vis įdomesnė.

- 2) Draugės santykiai, reiškiami būdvardžiais *vedinas, -a; -i, -os* ir *nešinas, -a; -i, -os*.

Keliu ėjo moteris, vesdamasi du vaikus.

Keliu ėjo moteris, **vedina** dviem vaikais.

vedinas, -a; -i, -os + Įn. (kuo?)

- 3) Spėjimas.

Tikriausiai pavėlavau. / Atrodo, kad pavėlavau.

Ar tik **nebūsiu pavėlavęs?**

ar (tik) + veiksmažodžio *nebūti* būsimąjo laiko forma + būtojo laiko dalyvis

- 4) Nusakomieji sakiniai, siejami su parodomaisiais įvardžiais *tas, ta, toks, tokia*, prieveiksmais *taip, tiek*, jungiami nereikšminiais jungtukais *kad, jog*.

Čia **taip** gražu, **kad** net nesinori niekur eiti.
Kambaryje **taip** šalta, **kad** joks megztinis nepadedą.

- 5) Geidžiamoji dalelytė *tegu*.

Tegu kelionė neprailgsta!

- 6) Nuolaidos raiška dalelytėmis *bent* ir *nebent*.

Sustokime nors valandėlei.

Sustokime **bent** valandėlei.

Galėjote nors pasakyti, kad išvažiuojate.

Galėjote **bent** pasakyti, kad išvažiuojate.

Jeigu grįžčiau į šią šalį, tai tik su tavimi.

Į šią šalį grįžčiau **nebent** su tavimi.

- 7) Laiko raiška dalelyte vos.

Kai tik pasiekėme jūrą, pradėjo lyti.	Vos pasiekėme jūrą, pradėjo lyti.
---------------------------------------	--

- 8) Veiksmazodžių priesaga *-uoti*.

Tolumoje buvo matyti mėlynas ežeras.	Tolumoje mėlynavo ežeras.
--------------------------------------	----------------------------------

mėlyn – -as + -uoti, -uoja, -avo → **mėlynuoti, mėlynuoja, mėlynavo**

- 9) Priežasties ar veiksmo pagrindo raiška *labui*.

Viską darau dėl tavęs.	Viską darau tavo labui .
------------------------	---------------------------------

- 10) Kiekio raiška daugiskaitos kilmininku ir vardininku: *kalnų kalnai*.

Į kurią pusę bepažvelgtum – daug ežerų.	Į kurią pusę bepažvelgtum – ežerų ežerai .
---	---

- 11) Kiekio raiška būdvardžiais *gausus, dosnus, turtingas, kupinas, pilnas, sklaidinas, godus, ištroškęs, gilus* ir kilmininku.

Kraštas turtingas **miškų**.

Žodyno ir gramatikos užduotys

1 Raskite paslėptus žodžius.

T	U	N	D	R	A	O	D	T	P
G	A	M	T	A	I	P	Ž	O	O
K	K	D	Ž	A	L	A	I	L	T
O	O	Y	G	A	N	V	U	I	V
P	P	K	E	L	I	O	N	Ė	Y
U	I	U	D	A	R	J	G	O	N
S	A	M	S	U	K	U	L	A	I
Ė	T	A	I	G	A	S	Ė	R	S
K	R	I	O	K	L	Y	S	T	U
U	G	N	I	K	A	L	N	I	S

2 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Sąlyga, nuo kurios priklauso padėtis.
2	Įvykis, kuris yra keistas ar įdomus.
3	Krypties pakeitimas.
4	Poveikis, padarytas kieno mintims ar jausmams.
5	Sukelta baimė.
6	Netikėtas įvykis.
7	Gresianti nelaimė.
8	Tarpas nuo vienos vietos iki kitos.

A	Įspūdis.
B	Aplinkybė.
C	Pavojus.
D	Nuotykis.
E	Posūkis.
F	Atstumas.
G	Išgąstis.
H	Atsitikimas.

1	2	3	4	5	6	7	8
B							

3 Sujunkite pagal pavyzdį.

1	Turėti žinių apie ką nors.
2	Pamatyti ką nors.
3	Keliauti be aiškaus tikslo.
4	Rasti išeitį iš keblios padėties.
5	Pailsėti.
6	Labai nustebti dėl ko nors.
7	Apgalvoti ir suplanuoti ką nors.
8	Kam nors ko nors gailėti, neduoti.

A	Atsipūsti.
B	Bastytis.
C	Apstulbti.
D	Pastebėti.
E	Išsisukti.
F	Išmanyti.
G	Šykštėti.
H	Numatyti.

1	2	3	4	5	6	7	8
F							

4 Susiekite priešingos reikšmės būdvardžius.

1	švelnus
2	suprantamas
3	paprastas
4	svetimas
5	negražus
6	naudingas
7	abejingas
8	dažnas

A	vaizdingas
B	žalingas
C	paslaptinas
D	smalsus
E	retas
F	prabangus
G	vietinis
H	atšiaurus

1	2	3	4	5	6	7	8
H							

5 Parašykite giminiškų žodžių.

1. Keliautojas – kelias,
2. Nakvoti –
3. Poilsis –
4. Išsigąsti –
5. Žygiuoti –
6. Nuotykis –
7. Vieta –

6 Parašykite, kas tai yra.

1. Džiunglės
2. Dykuma
3. Krioklys
4. Šaltinis
5. Urvas

7 Iš kokių žodžių sudaryti šie žodžiai?

1. Viršukalnė – viršus, kalnas,
2. Ugnikalnis –
3. Stovyklavietė –
4. Poilsio vieta –
5. Akimirka –

8 Parašykite pagal pavyzdį. Sugalvokite sakinių su duotais žodžiais.

1. Žavingas yra tas, kuris labai patinka – žavi. Yra nepaprastai įdomus ar gražus,
2. Išmintingas yra tas,
3. Paslaptingas yra tas,
4. Žalingas yra tas,
5. Ištvėringas yra tas,
6. Vertingas yra tas,

9 Įrašykite tinkamo būdvardžio reikiamą formą.

atšiaurus, bekraštis, išsamus, laukinis, neišdildomas,
nuošalus, pakeleivingas, palankus, paslaptingas,
prabangus, **svetingas**, vertingas

1. Vietiniai buvo labai **svetingi** – priėmė labai šiltai. 2. Oras buvo
kopti į viršukalnę. 3. Tolumoje tęsėsi dykumos. 4. Keliavome
..... mašinomis. 5. Girdėjome, kad klimatas Sibire labai
6. Šiaurės pašvaistė – gamtos reiškinys. 7. Žygis į kalnus paliko
..... įspūdį. 8. Rašėme kelionės dienoraštį. 9. Kelionės pa-
tirtis labai 10. Norėjome pasidžiaugti gamta, nakvo-
jome vietoje. 11. Nenorėjome apsistoti viešbučiuose.

10 Įrašykite tinkamo veiksmažodžio reikiamą formą.

nustebti, nustebinti, pastebėti, stebėti, stebėtis, stebinti

1. Kai vėl nuvykau į tą šalį po dešimt metų, labai **nustebau** , kaip viskas buvo
pasikeitę. 2. Kiekvieną vasarą šalis turistus puikiai sutvarkytais paplū-
dimiais. 3. Valandų valandas galima įlankoje plaukiojančius
laivus. 4. Turistai nepaliauja nakties ir dienos temperatūrų po-
kyčiais dykumoje. 5. Ar jūs , kad šiais metais mūsų mieste daug
daugiau turistų? 6. Mane ir sužavėjo Šiaurės pašvaistė. 7. Kokių pokyčių
..... atvykę į Lietuvą? 8. Kas jus šį kartą? 9. Nerei-
kia – lietuviai visada buvo svetingi. 10. Kaskart atvažiavęs jis
..... – kokie gražūs Aukštaitijos ežerai.

11 Raskite sinonimų poras. Sugalvokite sakinių.

apsistoti, apstulbti, atsikvėpti, atsipūsti, bandyti, bastytis, džiaugtis, gailėti,
išmanyti, keikti, klajoti, mėgautis, mėginti, **nakvoti**, numatyti, nustebti, pykti,
remtis, sugalvoti, sumanyti, suprasti, šykštėti, užsibrėžti, vadovautis

Apsistoti – nakvoti. Apsistojome pakelės viešbutyje.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12 Paaišinkite, ką reiškia šie veiksmažodžiai.

1. Padrąsinti – ką nors pasakyti ar padaryti, kad kitas nebijotų
2. Įsijausti –
3. Išsisukti –
4. Išmanyti –
5. Nustebinti –
6. Išsimiegoti –
7. Pasiryžti –
8. Paskatinti –
9. Numatyti –
10. Stabtelėti –

13 Įrašykite praleistą žodį.

apstulbome, atsikvėpsime, atsipūsti, išgąsdino, išsisukti, įsijautė,
keikėme, klostysis, mėgavomės, nenukentėjo, nepargriuvome,
numatyti, perprasti, sugedo, užsibrėžėme

1. Užsibrėžėme tikslą vakare pasiekti gyvenvietę. 2. Visų kliūčių
- negalėjome. 3. audros debesis. 4. Sunkiausia buvo
- vietinių elgesį. 5. Valandėlę ir eisime tolyn. 6. Lijo dieną ir naktį, visi
- orą. 7. pamatę nepaprasto grožio gamtovaizdį. 8. Po ilgos
- kelionės norėjome
9. Buvo labai slidu – gerai, kad
10. Oras per valandą. 11. Laimei, per audrą niekas
12. Paplūdimyje saule, šiluma ir jūra. 13. Net nemanėme, kad viskas
- taip palankiai. 14. Jis taip į vadovo vaidmenį, kad nieko
- neklausė. 15. Galvojome, kaip iš keblios padėties.

14 Pabaikite sakinį.

1. Nežinome, ar pavyks įveikti **tarpekį**
2. Važiuodami kalnų keliu negalėjome aplenkti
3. Kol radome kelią, ilgai klajojome po
4. Buvome pasirengę kopti į
5. Neturėdami žemėlapis nuklydome į
6. Labiausiai bijojome pasiklysti
7. Pamažu artėjome prie
8. Netikėtai atsidūrėme
9. Sunkiausia buvo perkirsti
10. Per žygį teko susidurti ir su
11. Nė nepastebėjome, kaip nutolome nuo
12. Visaip stengėmės išvengti
13. Ilgai žvalgėmės po
14. Sunku buvo numatyti
15. Kelionėje prirėkė
16. Be reikalo pašykštėjome
17. Kalnuose buvo sunku priprasti
18. Kopdami į kalną drąsinome
19. Tamsoje išsigandome
20. Visą kelią mėgavomės

15 Įrašykite praleistą žodį.

atoslūgiai, dykuma, džiunglėse, kriokliai, pakrante, perėją,
ugnikalniui, urvą, **viršukalnėse**

1. Ir karščiausiomis dienomis **viršukalnėse** buvo matyti sniego.
2. Sunkiausia buvo įveikti kalnų
3. Turistus džiugino iš aukštai krintantys
4. Nusileidus į akys greitai priprato prie prieblandos.
5. alsavo karščiu.
6. Išsiveržus, pasikeitė kelionės maršrutas.
7. klestėte klestėjo nematyti augalai.
8. Visada svajoju nuvažiuoti prie vandenyno ir pamatyti, kaip atrodo potvyniai ir
9. Jeigu važiuotumėte vandenyno, pamatytumėte nuostabių vaizdų.

16 Įrašykite praleistą žodį.

asmenukų, avys, bekele, dykumos, **įspūdingos**, išnyko, įžymybės, kalnai, keliu, kilimu, krioklius, nekeiks, nenutolsta, neprasilenkėme, pakrante, sodybos, stebuklais, sulaukdavo, svyruoja, žemėlapiuose

Turistų apgultoje Islandijoje gausu vietų, kur (1) **įspūdingos** gamtos apsuptyje gali pasijusti vienišas ir bejėgis. Tereikia nuvažiuoti nuo pagrindinio kelio. Ovidijus Lukošius suka vairą į (2) Važiuojame jau trečią valandą, bet iki šiol nesutikome nė vieno žmogaus, (3) su jokia kitu automobiliu. Aplink kiek akys mato juoda pelenų dykuma, lavos uolos ir samanoti (4) horizonte. Geriau į juos įsižiūrėjus, kur ne kur galima pamatyti vandens siūlus – žemyn gargančius (5) Vieninteliai gyvi padarai – slampinėjančios ir gulinėjančios (6) nuo pelenų papilkėjusiais kailiais.

Mūsų „Toyota“ lengvai sklendžia pelenų (7) , o kelią žymi tik vienoje jo pusėje sukalti bent metro aukščio geltoni kuolai ir kitų automobilių paliktos vėžės. Kai kur jos vos matomos – vėjas pusto pelenų dulkes lyg (8) smėlį ar sniegą žiemą.

Žydrame danguje skaisčiai šviečia saulė, kažkur (9) dar vakar erzinę kone žeme slenkantys pilki debesys ir įkyri dulksna. Pajuokaujame, kad sinoptikui nėra palankesnės šalies už Islandiją: ankstyvą rudenį temperatūra visada (10) apie 12–14 laipsnių, vienintelė dilema, lis ar bus giedra. Jei prognozavo lietų, bet šviečia saulė, niekas dėl to (11) suklydusio meteorologo.

Pernai į Islandiją atvyko 2,2 mln. turistų – keturis kartus daugiau, nei ši šalis (12) vos prieš septynerius metus. Didesnė jų dalis per daug (13) nuo Reikjaviko ir sukiojasi vadinamajame Auksiniame žiede. Tai maždaug 300 km maršrutas, besidriekiantis pro labiausiai išreklamuotas Islandijos (14) : Strokuro geizerį, Gudlfoso krioklį ar Tingvedliro nacionalinį parką, kuriame susikerta Amerikos ir Eurazijos tektoninės plokštės. Pakaks vos dienos surinkti (15) kolekcijai su šiais gamtos (16) :

Atostogaujantys ilgiau iš Reikjaviko leidžiasi į 800 km (į abi puses) kelionę pietine Atlanto vandenyno (17) arba, įveikę maždaug pusantro tūkstančio kilometrų, važiuoja visą salą juosiančiu (18) Kuo toliau nuo sostinės, turistų minios tirpsta, o vietovardžiai (19) , kuriuos iš pradžių įsivaizduoju esant bent miestelius, dažnai tėra kelios pakalnėje pabirusios (20) :

Pagal
<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/kitokia-islandija-kelione-pelenu-kilimu-ir-upes-vaga/>

✓ Atsakymai – 654 puslapyje.

17 Poromis ir su dėstytoju pasitarkite ir pasakykite, kada taip sakoma. Pasakykite kitaip.

● Sugalvokite sakinių.

1. Kelia sparnus.
2. Rojaus kampelis.
3. Skersai išilgai išvaikščiojo Lietuvą.
4. Nemesk kelio dėl takelio.
5. Pakirto kojas.
6. Užgniaužė kvapą.
7. Kiek širdis geidžia.
8. Buvau kiaurai permirkęs.
9. Motociklas pradėjo rodyti kaprizus.
10. Mintys nuklydo į tolimus kraštus.
11. Nereikia versti per galvą.
12. Gyvenimas verda.
13. Laikas sustojo.
14. Užklupo tamsa.
15. Vienas juokas.

18 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

1. Valanda po **valandos** (valanda) artėjome prie kelionės tikslo.
2. Minutė po (minutė) vis labiau temo.
3. Metai po (metai) šalis sulaukia vis daugiau turistų.
4. Sekundė po (sekundė) darėsi vis karščiau.
5. Savaitė po (savaitė) žygeiviai jautėsi vis labiau pasirengę sudėtingam žygiui.
6. Mėnuo po (mėnuo) garsumas keliautojas vis labiau pažino Indiją.
7. Žingsnis po (žingsnis) alpinistai artėjo prie viršukalnės.
8. Kilometras po (kilometras) kelias darėsi vis prastesnis.
9. Diena po (diena) karštis stiprėjo.
10. Laiptas po (laiptas) artėjome prie bokšto viršūnės.
11. Metras po (metras) kopti į kalną darėsi vis sunkiau.

19 Pabaikite sakinį pagal pavyzdį.

1. **Diena po dienos** eiti buvo vis sudėtingiau. 2.
..... alpinistams kvėpuoti darėsi vis sunkiau. 3.
..... vėjas stiprėjo. 4. kuprinės labiau slėgė pečius.
5. artėjome prie svarbiausio kelionės tikslo. 6.
..... šalis darosi vis patrauklesnė turistams. 7.
..... šalo vis labiau. 8. potvynio pavojus
augo. 9. vis labiau džiaugėmės kelione. 10.
..... artimiau susipažinome su salos gyventojais. 11.
..... vis mažiau bijojome pasiklysti. 12.
..... kraštovaizdis darėsi įvairesnis.

20 Įrašykite tinkamą žodį.

Nešamas, nešama, nešami, **nešamos**, nešinas, nešini, nešinos.

1. Vėjo **nešamos** dulkės graužė akis. 2. Pribėgo šuo, kaulu
3. Praėjo vyrai, sunkiomis kuprinėmis 4. Man patiko viešbučio dar-
buotojų kasryt mums į kambarį kava. 5. Rinkosi merginos, gėlėmis
..... 6. Šis dubuo yra labai trapus – neatsargiai jis
gali sudužti. 7. Vėjo debesys paslėpė saulę.

Vedamas, vedama, vedinas, vedina.

1. Gatvės gale pasirodė šuniu berniukas. 2. Vyro
- arklys spyriojosi. 3. Į rūmų kiemą įžengė ekskursijos vadovė, turistų
grupe. 4. Sena moteris, dukters, vis stabtelėdavo pailsėti.

21 Pakeiskite sakinį pagal pavyzdį.

1. Priėjo vyras. Jis nešė ąsotį vandens. **Priėjo vyras, ąsočiu vandens nešinas.**
2. Praėjo moterys. Jos vedėsi vaikus.
3. Prie stalo artėjo moteris. Ji nešė vaišes.
4. Keliuėjo turistai. Jie nešė sunkias kuprines.
5. Takeliuėjo berniukas ir vedėsi sugedusį dviratį.
6. Tolumoje pasirodė mergaitė. Ji vedėsi šunį.

22 Parašykite sakinį pagal pavyzdį. Praplėskite mintį.

1. Niekur nematyti nė mažiausio takelio. *Ar tik nebūsime pasiklydę?*
2. Jau be dviejų minučių šešta.
3. Stotelėje nėra nė vieno žmogaus.
4. Labai skauda koją.
5. Jis niekur neranda bilieto.
6. Ji blogai jaučiasi.
7. Ar jūs nepastebėjote posūkio į stovyklavietę?
8. Kur mano kuprinė?
9. Gertuvėse nėra vandens.
10. Vėjas labai stiprus, žaibuoja ir griaudžia.
11. Labai ima miegas.

23 Pabaikite sakinį pagal pavyzdį.

1. Buvo taip šalta, *kad net nosies į lauką nesisorėjo kišti.*
2. Maistas buvo toks skanus,
3. Upė buvo tokia plati,
4. Kelionė buvo tokia puiki,
5. Kuprinė buvo tokia sunki,
6. Diena buvo tokia karšta,
7. Vakare buvome tokie pavargę,
8. Buvome tokie laimingi,
9. Po kelionės buvome tokie alkani,
10. Vietiniai gyventojai buvo tokie svetingi,
11. Batai taip nutrynė kojas,
12. Maršrutas buvo toks įdomus,
13. Kalnas buvo toks status,
14. Tiek keleivių prilipo į traukinį,
15. Per naktį tiek prilijo,
16. Buvo taip nuobodu,
17. Naktį buvo taip tamsu,

- 24 Palinkėkite: *įdomios kelionės; gero oro; saulės; nepakartojamų įspūdžių; palankaus vėjo; mielų bendražygių* ir pan.

Tegu jums nenusibosta keliauti!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 25 Kur reikia, įrašykite dalelytes *bent* arba *nebent*.

1. Į šį kalną nekopsiu, **nebent** tu man padėsi. 2. Norėčiau vienai dienai čia sugrįžti. 3. Taip ištroškau, duokite stiklinę vandens! 4. Kada nors dar norėčiau čia sugrįžti ir dar kartą akies krašteliu pamatyti šį nepakartojamą vaizdą. 5. Valgyti dar nenoriu, pasiūlytum ko nors labai skanaus. 6. Norėčiau ten nuvažiuoti porai dienų. tu prieštarautum. 7. Apsirenk dar vieną šiltą drabužį – lauke labai šalta! 8. Neik į lauką – sušalsi! Jeigu eisi, tai su dviem šiltais megztiniais. 9. Naktį bijau viena vaikščioti miške, tu eitum kartu. Su tavimi nebijočiau. 10. Nenorėčiau čia būti ilgiau, ir tu pasiliktum su manimi. Tada gal ir aš dar pabūčiau dieną kitą. 11. paragautum šių vaisių. Jeigu nepatiks, galėsi ir nevalgyti.

26 Pabaikite sakinį pagal pavyzdį.

1. **Vos įsikūrėme stovyklavietėje** , prasidėjo pūga.
2. , buvome pasirengę keliauti toliau.
3. , atvažiavo autobusas mūsų paimti.
4. , pakyla stiprus vėjas.
5. , užsisakysime bilietus kitai kelionei.
6. , pasidarėme asmenukių prie krioklio.
7. , sugedo draugo motociklas.
8. , sutemo.
9. , pasiklydome.
10. , paragavome šios šalies patiekalų.
11. , išskubėjome apžiūrėti senamiesčio.
12. , parašys straipsnį apie kelionę.

27 Parašykite veiksmažodį pagal pavyzdį.

1. Kas ten **mėlynuoja** (mėlynas) – ar tik ne jūra? 2. Kalnuose (baltas) sniegas. 3. Nors jau ruduo, bet laukai dar (žalias). 4. Nakties tamsoje (juodas) kalnai. 5. Saulei leidžiantis dangus (raudonas) – rytoj bus vėjuota diena. 6. Aplink (geltonas) javų laukai. 7. Pažiūrėk, ar ten ne baravyko kepurė (rudas) po eglėmis!

28 Įrašykite reikiamą veiksmažodį pagal pavyzdį.

1. Jau pavasaris, tačiau dar kai kur **baltuoja** sniego lopinėliai. 2. Vakaruose debesys – bus audra. 3. Žiūrėk, kaip gražiai saulėgražų laukai. 4. Užlipus ant kalno matyti, kaip tolumoje du ežerai. 5. Kalno papėdėje eglės. 6. Ant nematyto vaismedžio šakų vaisiai. 7. Medžių lapai , ir – jau ruduo.

29 Aprašykite nuotraukas.

Kalnai, Rūtos Kaškelevičiūtės nuotr.

Paplūdimys, Rūtos Kaškelevičiūtės nuotr.

Toliai, Eugenijaus Stumbrio nuotr.

30 Įrašykite tinkamo žodžio reikiamą linksnį pagal pavyzdį.

1. Vietiniai gyventojai pasiryžę bet ką padaryti svečių labui.
2. labui įrengti pažintiniai takai.
3. Jie daug dirba labui.
4. Pastatytas tiltas labui.
5. Žiemą čia veikia keltuvai labui.
6. Čia bus įkurtas vandens parkas labui.
7. Atpiginti skrydžių bilietai labui.
8. Jie viską daro labui.
9. labui jūs taip stengiatės?
10. Tėvai atsisakė sunkaus kelionės maršruto labui.

31 Pakeiskite sakinį pagal pavyzdį.

1. Ši vietovė labai miškinga.
Aplink miškų miškai !
2. Čia ežerų kraštas. !
3. Kokie ten kalnai? !
4. Kiek daug takų veda prie šaltinio! !
5. Nuo apžvalgos bokšto matyti daug kalvų. !
6. Kaip sunku vairuoti – toks vingiuotas kelias! !
7. Išplaukę į jūrą nustebome: daugybė salų – didelių ir visai mažų! !
8. Kaip nepasiklysti, kai tiek kelių? !
9. Seni žmonės dar prisimena, kokios didelės girios čia buvo. !
10. Kiek akis užmatė, aplink plyti lygumos. !
11. Užkopėme į pačią kalno viršūnę, nuo kurios matyti toli toli. !
12. Atrodo, kad šiame šiaurės krašte yra tik pelkės.
..... aplink ir daugiau nieko...
13. Miškai tankūs ir tamsūs, krūmų ir medžių šakos susivijusios.
Čia dažnai net kojos negali įkelti –

32 Įrašykite tinkamo žodžio reikiamą linksnį pagal pavyzdį.

1. Mano šalis turtinga miškų.
2. Žiemą šiuose kraštuose visada gilu
3. Rūgpiūtį miškuose buvo gausu
4. Lėkštė buvo kupina nematytų
5. Ant stalo stovėjo puodukas sklidinąs
6. Keliautojai buvo godūs
7. Kopiančiųjų į kalną akys buvo sklidinąs
8. Metai buvo dosnūs
9. Miesto aikštė buvo pilna
10. Visi buvome ištroškę
11. Tose vietose pavasarį gausu
12. Grįžus iš kelionės galva pilna
13. Iš žygio grįžome kupini
14. Po šventės gatvės buvo pilnos
15. Liepos mėnesį čia gausu
16. Žmogus, lydėjęs mus kalnų takais, buvo šykštus

33 Įrašykite tinkamą veiksmažodžio priešdėlį.

1. Iš Lietuvos jie iš keliavo anksti rytą.
2. keliavome visą šalį.
3. Per dieną pėsčiomis keliavome 20 kilometrų.
4. Būtinai nors trumpam važiuokite pažiūrėti senojo malūno.
5. Kai važiuosite ežerą, pasukite į kairę.
6. Vakare visi važiavo į stovyklavietę.
7. Rytą važiuosime skirtingu laiku: vieni – anksčiau, kiti – vėliau.
8. Netyčia važiavome posūkį į Tauragnus.
9. Sutemo, kol važiavome mišką.
10. Jie lengvai kopė ant piliakalnio.
11. Norėčiau lipti į apžvalgos bokštą.
12. Buvo baisu lipti žemyn.

34 Parašykite tinkamą vardažodžių formą.

1. Motociklas lėkė dideliu greičiu (didelis greitis).
2. Turistai (būriai) traukė pažiūrėti krioklių.
3. (Maži žingsneliai) artėjome prie tikslo.
4. Buvo labai karšta –ėjome (vėžlio žingsnis).
5. (Mintys) vis nuklystu į tuos nepaprastus kraštus.
6. Žirgai lėkė (šuoliai).
7. Vėjas (šurorai) nešė sausą sniegą.
8. Prie kranto bangos tiško (purslai).
9. Kiek akis užmatė, driekėsi pievos, pilnos (visos spalvos) žydinčių gėlių.
10. Į kalną kopėme (mažos grupės).

35 Parašykite tinkamą vardažodžių formą.

Latvijoje yra (1) **visko** (viskas), kad laikas neištįstų (2) (nuobodulus) kaip šviežių (žinoma, latviškų) „Karvučių“ karamelė: paplūdimių ir skardžių, valiūkiškai akį (3) (ūkanos) merkiančių švyturių, magiškų pilių ir (4) (europietiška kultūra) žavinčių miestų. Jie su (5) (išpuoselėti parkai), muziejų gausa diktuoja ir gero maisto bei renginių madas. Ristūno ritmu vis šuoliuojančios mintys rimsta miestus žaluma (6) (apglėbiantys gamtos draustiniai), ypač pabėgiojus pajūrio keliukais ar išsirinkus vieną iš (7) (mokomieji pėsčiųjų takai).

Latvija – geras pasirinkimas ir (8) (tingintys) planuoti kelionę iš anksto. Viskas arti, aišku, kokybiška, nereikalauja (9) (joks planas). Jis pats jus susiras, kai tik nuspręsite kirsti kaimynų sieną, (10) (kuri) esant išduoda tik privalomi pasienio užrašai.

Didesni Latvijos miestai – Liepoja, Ventspilis, Jūrmala – dosnūs (11) (pramogos) ir žavūs (12) (kontrastai). Greta pigiais riebalais dvelkiančių užkandinių ir pyragėlių su mėsa – gurmaniško maisto degustacijos (13) (puikios erdvės). Greta medinių vilų kvartalų – (14) (aukso kupolai) akinančios cerkvės ir didingos barokinės šventovės. Kiekvienas miestas turi senovinę Rotušės aikštę, būtinai turgų, daugelis stebina *art nouveau* arba jugendo stilių (15) (pastatai). Turi milžiniškus parkus, apsodintus (16) (subtilios gėlių kompozicijos), tokiomis kaip Budapešte, prie karaliaus rūmų, Vienos širdyje ir (17) (Londono karališkasis parkas). Latviai garsėja kaip puikūs gėlininkai ir su jais dėl (18) (skonis) nepasiginčysi. Miestuose vyksta daugybė (19) (koncertai, festivaliai, ekskursijos), kurios visos aiškiai suguldytos (20) (lankstinukai).

Pagal
Laimė, 2018, nr. 9

✓ Atsakymai – 654 puslapyje.

36 Parašykite tinkamą įvardžiutinio būdvardžio ir daiktavardžio formą.

Raudonoji jūra

1. Raudonosios jūros (Raudonoji jūra) formavimasis tebesitęsia, dar ir dabar ji plečiasi ir kasmet atstumas tarp jos krantų padidėja vienu centimetru. 2. Tik Negyvoji jūra yra sūresnė už (Raudonoji jūra). 3. Vidutinė vandens temperatūra (Raudonoji jūra) žiemą apie +20 laipsnių, o vasarą – iki +30 laipsnių. 4. (Raudonoji jūra) pakrantės – populiarus turizmo regionas, ypač mėgstamas viso pasaulio nardymo entuziastų.

Didysis kanjonas

1. Planuojant vizitą į (Didysis kanjonas), visų pirma reikėtų nuspręsti, į kurią vietą vykti. 2. (Didysis kanjonas) skyrėme tik vieną dieną, todėl norėjome pamatyti geriausias vaizdus. 3. Gyvenviečių šalia (Didysis kanjonas) nėra daug.

Naujoji Zelandija

1. Apie (Naujoji Zelandija) žinojau tik tiek, kad ji yra „oi kaip toli, toliau nei Australija“, ir kad ten buvo nufilmuoti visi „Žiedų valdovo“ filmai. 2. Prieš akis sumirga dangaus skliautas – lyg stovėtum po žvaigždėmis, nors tai iš tiesų ne žvaigždės, o tam tikra jonvabalių rūšis, gyvenanti tik (Naujoji Zelandija). 3. Kalbant apie maistą, įdomu tai, kad nemaža dalis (Naujoji Zelandija) patiekalų pavadinimų turi gilią prasmę ar kažkam dedikuotą pavadinimą.

Aukštieji Tatrai

1. (Aukštieji Tatrai) kalnais važiuoja elektrinis traukinukas. 2. Stendų su paženklintais maršrutais, jų įveikimo laikais ir rodyklėmis yra daug (Aukštieji Tatrai). 3. Keltuvai kasdien į (Aukštieji Tatrai) pakelia tūkstančius turistų.

37 Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

Pačiuose Algarvės vakaruose nutįsta įspūdingas pakrantės ruožas. Čia vandeny-
nas kitoks nei pietinėje pakrantėje: bangos aršesnės, galingesnės, (1) virstančios
(viršti) kūliais, (2) (plakti) mažų lašiukų rūką. Uolos keičia spalvą –
(3) (tapti) tamsiai rudos ar suodžių juodumo.

Čia, Kosta Visentinoje, yra visoje Europoje (4) (žinoti) ir banglenti-
ninkų itin (5) (mėgti) paplūdimiai. Amado paplūdimyje vyksta tarptau-
tinės banglentininkų varžybos, o štai Arifanos paplūdimys tiesiog (6) (ap-
siausti, apsiaučia, apsiautė) pradedančiųjų. Grupės naujokų plūduriuoja vandenyje,
(7) (apsikabinti) savo lentas. Juodais kostiumais (8)
(apsirengti) sportininkai iš toli atrodo tarsi vandens mašaliukų spiečius.

Visai kitokio grožio yra Ria Formozos parkas. Tai valstybės (9)
(saugoti) teritorija. Čia nėra didingų, įspūdjį iškart (10) (padaryti)
uolų. Kantrybės! Lagūnos grožis atsiskleis pamažu – jums (11)
(perprasti) jos potvynių ir atoslūgių ritmą, (12) (stebėti), kaip per
atoslūgį iš po vandens iškyla smėlio salelės, (13) (pasislėpti) žo-
lynai, dumblinuose užutėkiuose įsitaiso šimtai krabų. Gera pajusti lagūnos platybėse
(14) (užplūsti) ramybę, stebėti neskubriai jos pakrantėse (15)
..... (darbuotis) jūros gėrybių rinkėjus.

Pagal
A. Masionytė, „Malonumų Algarvė“.
Moteris, 2018, nr. 8

✓ Atsakymai – 654 puslapyje.

38 Parašykite tinkamą neasmenuojamąją veiksmažodžio formą.

Paskutinis prie jungtinės Vilniaus Gedimino technikos ir Vilniaus universiteto klubų komandos (1) prisijungęs (prisijungti) S. Damulevičius kartu leidosi po lietuviškų viršūnių regioną. Per beveik mėnesį (2) (trukti) žygį keliautojai kopė vietovėmis, kur pirmas 20 dienų nesutiko jokių žmonių, išskyrus avis ganantį piemenį. Kopti dar niekieno (3) (nepaminti) takais – nepakartojamas jausmas. „Tikrasis mūsų pašaukimas – tyrinėti. Šiais laikais nedaug beliko vietų, kuriose nebūtų (4) (lankytis) joks žmogus. Tokie atradimai – didžiulė privilegija, kuria gali didžiuotis tik saujelė šiandienos keliautojų“, – sako alpinistas.

Šimtmečiui (5) (skirti) žygio atspirties taškas buvo Lietuvos viršūnės regionas Pietvakarių Pamyro kalnuose. Tačiau vien (6) (išbandyti) maršrutais komanda nenorėjo pasitenkinti, todėl dairėsi vietų, kuriose dar niekas nesilankė. (7) (Ruoštis) ekspedicijai komanda skaitė ankstesnių žygių ataskaitas, detaliai analizavo senas fotografijas ir palydovinius žemėlapius. Ekspedicija į Pamyro kalnus (8) (priskirti) sudėtingiausių kategorijai, todėl ir žygeiviams iššūkių netrūko. Maršrutas driekėsi per penkias dar niekieno (9) (nebūti) kalnų perėjas, kurioms jie ir suteikė lietuviškus vardus: Ragutis, Baltija, Žygeivių, Vasario 16-osios ir Lietuva-100.

Nors žygeiviai daug dėmesio skyrė (10) (nežinoti) žemėms, jų maršrutas sukosi ir aplink kitas, jau (11) (pažinti) lietuviškas viršūnes: S. Darius ir S. Girėno, M. K. Čiurlionio bei Lietuvos. Būtent pastaroji ir tapo žygio kulminacija. „(12) (Užkopti) į viršūnę visi sustojome ant uolos atbrailos, tvirtai susikabinome per pečius ir šešių kilometrų aukštyje sugiedojome „Tautišką giesmę“. Tuomet mane apėmė (13) (nenusakyti) vienybės ir pasididžiavimo jausmas. Šis jausmas atmintyje išliks gerokai ilgiau nei žadą (14) (atimti) kalnų peizažai ar žygyje (15) (patirti) sunkumai“, – prisipažino S. Damulevičius.

Pagal
Laura Čiginskaitė. „Himnas virš debesų“.
IQ Life, 2018, lapkritis–gruodis, nr. 6 (53)

✓ Atsakymai – 654 puslapyje.

39 Įrašykite praleistą žodį.

gal net, kad, kaip, kas, kokie, kuriuose, kur,
kur kas, lyg, tarsi, tokia, vis dar, **visus**

Šioje 300 m nuo Vakarų Afrikos krantų nutolusioje saloje (1) **visus** metus galima maudytis ir kaitintis paplūdimiuose, valgyti šviežius vaisius, daržoves ir jūrų gėrybes. Gamta čia (2) įvairi, kad atrodo, (3) būtų surinkta iš kitų šalių gamtos gabalėlių. Salos viduryje (4) karalius stūkso Teidės ugnikalnis, supamas (5) mažesnių ir kartais (6) dūsaujančių savo giminaičių. (7) verda jų viduje, įdėmiai stebi vulkanologai. O senais laikais Teidės 3,7 km aukščio viršūnė (8) švyturys rodė kelią jūreiviams.

Yra šimtai, (9) tūkstančiai nuorodų, ką veikti Tenerifėje per atostogas. Yra lietuvių, kurie patars ir suorganizuos poilsį taip, (10) nereikės nė piršto pajudinti. Yra knygų – kelionių vadovų, (11) aiškiai parašyta, kur (12) lankytini objektai ir kaip juos pasiekti. Yra daug turizmo biurų, (13) tikrai gausite žemėlapių ir patarimų anglų kalba.

Pagal
A. Masionytė. „Malonumų Algarvė“.
Moteris, 2018, nr. 8

✓ Atsakymai – 654 puslapyje.

40 Įrašykite praleistą įterpinį.

anot jo, be abejo, be to, kaip ir minėjau, manau,
na, tarkim, pavyzdžiui, **tiesą sakant**

(1) **Tiesą sakant**, niekada neskaičiau, kiek šalių esu aplankiusi. (2) kad apie 40. Tai labai mažai, ypač kai pasilyginu su keliautojais, kuriuos sutinku ir kalbinu žurnalui. Italija tame sąraše, (3), užima ypatingą vietą. (4), Italijoje kaskart randu ką nors nauja ir dar nepažinta – tuo ši šalis ir yra puiki. (5), o Lietuvą, galima sakyti, kad atradinėju iš naujo – grįžusi supratau, kad tiek daug apie ją nežinau, tiek mažai esu aplankiusi. (6), labai pravartu keliauti su užsieniečiu – Federico pastebi tokių detalių, kokių prie savo krašto pripratusi akis nemato. (7), Federico labai patinka mūsų gamta, jis sako, kad Aukštaitija – tai tarsi miniatiūrinė Toskana. Jį taip pat domina Šaltojo karo laikų ir sovietinis paveldas, kurio mes dažnai gėdijamės – (8), per mažai jį išnaudojame pažintiniame turizme. (9), italai dažnai neturi realaus supratimo apie tai, kaip iš tiesų atrodė sovietmetis ir eilinių žmonių gyvenimas, o juk turime puikias galimybes tai parodyti ir Edukuoti.

✓ Atsakymai – 655 puslapyje.

41 Įrašykite praleistą žodį.

Beveik pusę pasaulio pamačiau su teatru

Airida Gintautaitė

Aktorė džiaugiasi, (1) ...kad... gyvenimas ją apdovanojo, – daugybę šalių aplankė keliaudama su teatru. Vos gavusi (2) metų gastrolių kalendorių ji šypsosi ir jau pradeda laukti kelionių.

Drąsus žingsnis. Maskva (Rusija)

Trylikos metų pirmą kartą savarankiškai keliavau į Maskvą. Dabar net negaliu logiškai paaiškinti, kaip tėvai sutiko. Šiais laikais (3) neleistų vaikų teisių tarnybos (su drauge buvome nepilnametės). Užsispyrusios, (4), prašėme ir įrodinėjome, kad kelionė traukiniu saugi. Atsiminimai patys geriausi vien dėl to, kad iš savo mažos Palangos atvažiavusios į Maskvą jautėmės labai suaugusios. Pirmą kartą matomo megapolio dydis paliko neišdildomą įspūdį.

Kontrastų šalis. Kinija

Pats ryškiausias įspūdis iš Kinijos – (5) muilo burbulas sprogę visi mano įsivaizdavimai, kokia tai šalis. (6) yra nepaprastai skirtinga. Aplankyti miestai – Šanchajus, Siamenas, Guangdžou – nuo Pekino skyrėsi kaip diena ir naktis. Neįmanoma Kinijos įsprausti į rėmus. Kinija kiekvienam pažįstama (7), kiek jis skirtingų vieno miesto rajonų aplanko.

Povandeninis pasaulis. Venesuela

Beveik pusę pasaulio apkeliavau (8) teatru. Buvau Venesueloje, Japonijoje, Sibire, Izraelyje, Pietų Korėjoje, Graikijoje, Kinijoje, beveik visose Europos sostinėse, Rusijoje, Armėnijoje, Gruzijoje. O (9) kelionė įsimintiniausia? Matyt, Venesuela, (10) ilgai visa teatro trupė prisiminė, kaip pusiaujo saulė, kuri kaba tiesiogiai (11) galvų, nudegino ausis ir pėdas. (12) dar nebuvo tekę patirti. Taip pat pirmą kartą nardžiau jūroje – nenorėjau iš povandeninio gyvenimo trauktis, (13) kartoju: „Aš pasilieku su žuvytėmis, jos nebijo ir žiūri tiesiai į akis. Jėga! Čia daugiau tiesos.“

Egzotika. Japonija

Egzotiškas man yra pats kelionių laukimas. Pasižiūrėjau, (14) reiškia žodis *egzotiškas* – tai neįprastas, tolimas, keistas. O (15) kalbėtume rimčiau, kelionė į Japoniją buvo egzotiška. Viskas buvo neįprasta. Smagu pažinti visai (16) kalbėjimo, valgymo, rengimosi ir gyvenimo būdo kultūrą.

Stebuklinga vieta. Balkanai

Balkanuose kalnų serpantiniais autobusiuku atvažiavome iki Prespo, (17) net parduotuvių nėra, tik kitas autobusiukas (18) tris dienas atveža maisto ir (19) prekių. Kalnuose, 853 metrų aukštyje, kur švaru ir tylu, (20) net spengia, vyko teatro dirbtuvės. (21) tyvuliavo jūrą dydžiu primenantis ežeras, jungiantis Graikiją, Makedoniją ir Albaniją. Jis apsuptas kalnų, ant (22) gali rasti nutapytų ikonų. Vietiniai pasakojo apie dažus, kurie kadaise buvo gaunami iš tam tikrų augalų, sumaišytų su (23) panašaus į smalą. Tai, kad (24) piešiniai išliko iki mūsų dienų, gyventojai vadina stebuklu. Dieną vietovėje smarkiai įšyla, o temstant staigiai atšąla, (25) kiekvieną vakarą dalyvaudavome dar ir įspūdingame žaibų šou, kuris trukdavo pusvalandį. Sėdi ir nekvėpuoji, nes bandai prisiminti, (26) tu šioje civilizacijoje. Esi ant uolos krašto, kur nutapyta senovinė ikona, horizontas tarp kalnų, žaibai... Man kol kas (27) – įspūdingiausia aplankyta vieta.

Šilta pažintis. Kalifornija (JAV)

Buvau savo svajonių šalyje – Kalifornijoje, tik nežinau, (28) galiu sakyti, kad buvau Amerikoje, nes tai du skirtingi pasauliai. Iš (29) nieko rimto neparsivežiau, bet didžiausias suvenyras – atrasti ir savo šiluma apžavėję senokai emigravę lietuviai. Su (30) supažindino draugas. (31) beveik mėnesio viešnagės juos priėmiau į draugus (iš tikrųjų, ne feisbuke). Jie nesinaudoja socialiniais tinklais (32) tai daro labai retai, bendrauja gyvai ir tikrai. (33) kelionę namo galvojau: „Ką daryti? Gi negalėsiu jų matyti kasdien, pasilikti irgi neišeina, bet kaip aš (34) jų?“ Tada susikūriau atminties suvenyrą ir turiu (35) iš tos kelionės. Kai tik aplanko liūdesys, išsitraikiu prisiminimus (36) juos, ir man gera. Prisiminus, (37) nuoširdžiai jie moka džiaugtis gyvenimu.

Svetingumas. Gruzija ir Armėnija

Svetingiausios šalys – Gruzija ir Armėnija. Ten apsilankius lieka nepamirštas jausmas, (38) tave visur nori vaišinti. Ir daug. Kad ir kur užeitum, jie tavęs laukia ne kaip to, (39) pavalgęs sumokės už maistą, o to, kuris čia ir dabar yra svarbiausias lankytojas, įdomiausias pašnekovas (40) būsimas šeimos narys. Jie tiki, kad vaišinant ir kartu sėdint užstalėje gimsta bendrystė. (41) žavi. Jau nebetelpa, jau lyg persivalgei, bet jie vis šypsosi ir atneša dar (42) paragauti. Jiems gera, jei ilgiau būni (43) kavinėje ar svečiuojiesi namuose. (44) , kurie lankėsi šiose šalyse, manau, prisimena (45) jausmą.

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/airida-gintautaitė-beveik-pusė-pasaulio-apkeliavau-su-teatru/>

Atsakymai – 655 puslapyje.

42 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

„Aš pati apie (1) **kelionę** (kelionė) į Antarktidą nesvajojau net (2)
 (slapčiausios svajonės). Tiesą sakant, aš net nežinojau, kad
 tokios kelionės yra įmanomos (3) (paprasti turis-
 tai), – neslepia Gabrielė. – Tačiau turiu labai talentingą brolių, kuris dirba rizikingą, bet
 be galo įdomų darbą – naviguoja laivus (4) (po-
 liariniai regionai). Grįžęs namo į Klaipėdą, jis visuomet rodydavo (5)
 (nepaprastas grožis) nuotraukas ir dalydavosi (6)
 (įspūdžiai) iš šių vietovių. Į vieną ekspediciją broliis pakvietė ir mane.“

Kelionė, kurioje savo akimis išvydo (7) (lau-
 kinė gamta), anot Gabrielės, buvo tokia įspūdinga, kad matytus vaizdus dar ir dabar
 sapnuoja (8) (naktys).

„Šis žemynas nepanašus į (9) (jokia kita pa-
 saulio vieta) bei yra mažiausiai paliestas žmogaus. (10)
 (Tarptautiniai susitarimai) siekiama tokį jį ir išlaikyti, todėl ten taikomi itin griežti
 gamtosaugos reikalavimai. Pavyzdžiui, prieš išlipant ir įlipant į laivą, kojas, apautas
 (11) (specialūs batai), visada nardinome į skystį
 dezinfekuoti. Tai reikalinga tam, kad nepakeistume ten (12)
 (susidariusi gamtos pusiausvyrą) ir neperneštume jokios floros ir fau-
 nos, – apie išskirtinai griežtą tvarką pasakoja klaipėdietė. – (13)
 (Kai kurios vietos) netgi draudžiama išlipti į krantą, kadangi vyksta
 moksliniai darbai. (14) (Turistai) taip pat būtina išsisiurbti (15)
 (drabužiai), griežtai draudžiama kažką palikti žemyne, garsiai kalbėti,
 valgyti, rūkyti, negalima nieko liesti, imti ir naudotis bepilotėmis skraidyklėmis“.

Gabrielė atvira, nuo šių metų kovo mėnesio, kai teko vaikščioti su pingvinais, iki
 pat šių dienų nepraėjo nė dienos, kad nebūtų pagalvojusi apie (16)
 (patirti įspūdžiai).

„Atrodo, niekada neužmiršiu tų (17) (nepa-
 prastas dydis) ledinių kalnų – mane tiesiog pribloškė ledo kiekis vienoje vietoje. Žemę
 užkloję amžini ledynai, (18) (vandenynas) dreifuojantys nesuvokia-
 mo dydžio ledkalniai. Mūsų laivą nuolat supo šimtai banginių, orkų, o (19)
 (sausuma) – klegenančių pingvinų, jūros liūtų ir ruonių kolonijos. Beje, nei pingvinai,
 nei ruoniai žmonių nebijo ir mielai pozuoja (20) (fotografai), – pa-
 sakojė mergina. – Stebėjau (21) (įvairios rūšys) pingvinus ir niekaip
 negalėjau nustoti (22) (jie) fotografuoti. (23) (Šie
 paukščiai) buvo visur, kur tik išsilaipindavome. Plaukiojome palei (24)
 (Antarktidos pakrantė) ir beveik kiekvieną dieną du kartus
 išsilaipindavome žemyne. Ten praleisdavome po (25)
 (kelios valandos).

Mergina neslepia, kad bene labiausiai sužavėjo tai, kad Antarktida – vienintelė
 vieta planetoje, kur (26) (natūrali gamta) netrikdo civilizacija.
 Antarktidoje nėra miestų ar kaimų. Čia gyvena šalčio nebijantys ruoniai, pingvinai ir
 apie (27) (keturi tūkstančiai mokslininkų).

„Didžioji dauguma ekspedicijos gidų yra po (28) (ke-
leri metai) Antarktidos mokslinėse bazėse gyvenę mokslininkai, todėl klausytis jų
(29) (pasakojimai ir gyvenimo
istorijos) buvo be galo įdomu. Aš labai sutinku su (30) (mintis), kad
kelionės yra vienintelis dalykas, kurį nusipirkdamas tampa (31) (tur-
tingesnis)“, – atvirauja mergina.

Pagal

<https://www.delfi.lt/keliones/naujienos/i-antarktida-nuvykusi-klaipediete-tai-netik-labai-brangi-bet-ir-isbandymu-kupina-kelione.d?id=79267901>

✓ Atsakymai – 655 puslapyje.

43 Parašykite tinkamą vardažodžio formą.

1. Sutikome juos jau **įveikusius** (įveikę) apie penkis šimtus kilometrų pėsčiomis.
2. Ekspedicija į šiaurę jį padarė (stipresnis). 3. Kalnus įsivaizdavome kur kas (statesni) ir (pavojaingesni). 4. Žinome jį (lydėjęs) turistų grupes į keliones po Italiją. 5. Keliautojai girdėjo vietinius gyventojus esant (svetingi). 6. Reikia būti gerai (pasirengę) tokiam ypatingam žygiui. 7. Kelionės mus padaro (laimingesni). 8. Grupės vadovas paragino turistus būti (budresni).
9. Ar girdėjai šią lektorę (pasakojanti) apie Japoniją? 10. Pagyrėme juos, į tą aukštą kalną (įkopę). 11. Tą maršrutą laiko (pats pavojingiausias). 12. Šį kelią vadina (gražiausias).

44 Įrašykite praleistus skyrybos ženklus.

Po kalnus, prieš vėją, per įspūdžius

Viktorija Vitkauskaitė

777 kilometrai užfiksuoti odometre baigus kelionę dviračiais po įspūdingą JAV Jutos valstiją, – tik gražus sutapimas. Gintaras Biržietis su žmona Giedre nesivaikė skaičių magijos nei ištvermės rekordų. Pora tiesiog ieškojo grožio ir gerų emocijų, o jų link reikėjo šiek tiek paminti.

Gruzija Armėnija Provansas Vietnamas Hainano sala Kinijoje... Vieną po kitos Šveicarijos kaime (Jonavos r.) gyvenantis vyras vardija šalis ir regionus, kuriuose su šeima ar draugais ilgiau ar trumpiau jam teko keliauti dviračiais. Jei vien pagalvojus apie tokį kelionės būdą suskausta kojas ir instinktyviai norisi prisėsti ant minkštesnio paviršiaus vertėtų išklaudyti G. Biržietį. „Nežinau geresnio būdo keliauti. Prie visko, kas domina, prisilieti, visur kur nori užsukti ar sustoji. Dviratis gana mobili priemonė“, – sako pašnekovas, šį kartą per Jutos įkalnes ir nuokalnes kasdien nuvažiuodavęs vidutiniškai 60 kilometrų.

Trys nacionaliniai parkai, pora valstijų parkų, Diksio nacionalinis miškas, Grand Staircase-Escalante nacionalinis monumentas. Tokia trumpa kelionės formulė kurią sutuoktiniai realizavo per porą savaitių. Pasirinkę linijinį maršrutą kirto Jutą iš rytų į vakarus. Tik kažkelintą intensyvių atostogų dieną važiuodami per bekraštes prerijas po pietų tradiciškai pakilus vėjui suprato kad kelionės metu teks minti prieš vėją. „Tačiau tai – dėsnis: bet kuris dviratininkas pasakys jog minti pavėjui beveik niekada netenka“, – šypteli G. Biržietis.

Trijų kilometrų aukščio kalnų perėjose, lengvumu nedvelkiančios įkalnės, šaltos naktys (pora sąmoningai rinkosi kovo mėnesį, kad išvengtų turistų srautų), etapai kai parą nesutikdavai jokie žmogaus, o maisto ir vandens atsargos išsekdavo neišven-giamos tokios kelionės detalės. Bet G. Biržietis jų neakcentuoja. Tik pabrėžia, jog ne mažiau už sveiką fizinį kūną leidžiantis į kelionę dviračiais svarbu psichinė sveikata ir dvasinis nusiteikimas: „Būdavo tikrai sunkių momentų daiktais apkrautu dviračiu kyli į kalną, kuris nežinia kada baigsis. Nelengva, bet turi sugebėti tuo džiaugtis spėti pastebėti dar ir šalia ropojančius vėžliukus ar žydinčias gėles. Pamatėme be galo gražių vietovių, patyrėme nuostabių emocijų. O tarp jų reikėjo sunkiai paminti, bet tai – smulkmena.“

Sudėtingiausiais momentais, kai pritrūksta jėgų arba tiesiog nežinai kaip elgtis, visada verta ieškoti pagalbos. Pasaulis pilnas gerų žmonių o su blogais, pikta linkinčiais G. Biržietis sako keliaudamas nesusidūręs. Ir minant po Jutą tekdavo kreiptis į vietinius vandens, nakvynės ar logistikos klausimais. Šie kartais pagalbą pasiūlydavo net neprašyti. Pašnekovas prisimena vieną sudėtingiausių kelionės etapų: pusdienį bekele dviračiais kilę lietuviai privažiavo patį „smagumą“ aukštyn

besiraitantį serpantiną. Šalia buvusi pagyvenusių amerikiečių pora pastebėjo, kad jie atrodo prastokai ir patys pasiūlė pagalbą. Į jų visureigį sutilpo G. Biržiečio žmona, jos dviratis ir abiejų daiktai: jis serpantinu kuriuo kelionė automobiliu trunka maždaug 45 minutes savo dviračiu užkilo pats.

Beje „savo“, kalbant apie dviračius, – svarbi detalė. Į tokias keliones pašnekovas visuomet skraidinasi nuosavą dviratį – nuomoti vietoje nerizikuoja. Tai žinoma reiškia šiokių tokių iššūkių planuojant visą kelionės logistiką. Į Las Vegasą keliautojai skrido iš Stokholmo. Sudėliojus visą kelionės Jutoje maršrutą ir įsigijus bilietus ilgajam skrydžiui atrodė, kad pasiekti Švediją bus vienas juokas. Visgi paaiškėjo, jog iš Vilniaus į Stokholmą skraidantys nedideli lėktuvai neįsipareigoja priimti dviračių transporto priemonių. „Skrydžių bendrovės atstovai mums pasakė atvykite į oro uostą kelionės dieną, būkite supakavę dviračius ir žiūrėsime vietoje – gal abu tilps. O juk nuo to, ar paims abu dviračius, priklausė visa tolesnė kelionė. Laimė viskas baigėsi gerai“, – šypteli G. Biržietis. Jo ir žmonos bendrakeleiviais tapo lengvi, apie dešimt kilogramų sveriantys, ciklokroso tipo dviračiai, jau ne pirmą kartą atlaikę tokį krūvį.

Logistikos ir maršrutų dėliojimo rūpesčiai pasimiršta, prakaitas nudžiūsta o sunkiausiomis akimirkomis juokais ištarta frazė „daugiau niekada“ galioja tik iki kito karto. Išlieka patirti įspūdžiai nuo kasdienių rūpesčių ir problemų pailsėjusi galva ir begalinės laisvės jausmas kai dviračiais mini per laukinį kraštovaizdį, kai prerijas kertančiame kelyje per visą dieną sutinki tik vieną kitą automobilį, kai nesistumdymas su turistų minia gali kiek širdis geidžia grožėtis nuolat besimainančiais kalnų ir uolienu atspalviais. Solidų sukauptų įspūdžių bagažą G. Biržietis reziumuoja taip „Sunkumo buvo gerokai mažiau nei patirto gėrio ir pamatyto grožio.“

Pagal

<https://naujienos.alfa.lt/leidinys/iq-life/po-kalnus-pries-veja-per-ispudzius/>

✓ Atsakymai – 655 puslapyje.

Papildomos užduotys

1 Paklauskite radijo laidos ir pasižymėkite informaciją apie turizmą Lietuvoje.

▶ <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1061763/12-patirciu-lietuvoje-kurios-uzgniaus-kvapa>

1	Apžvalgos bokštai	
2	Pažintiniai takai	
3	Kaimo turizmas	
4	Netradiciniai muziejai	
5	Neįprasta nakvynė	
6	Aktyvus turizmas	
7	Miestų turizmas	
8	Maisto kelionės	
9	Maisto festivaliai	
10	Unikalios atpalaiduojančios patirtys	
11	Pramoninis, atominis turizmas	
12	Turizmas savame mieste	

2 Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

1. Ar esate buvę vietovėje, panašioje į Poloniją? Kur?
2. Kuo jus vilioja ar atstumia tokios nuošalios vietos?
3. Kaip įsivaizduotumėte savo gyvenimą tokioje aplinkoje?
4. Ar norėtumėte ją nors pakeisti Polonijoje? Kodėl?

Tūkstančio žvaigždučių viešbutis

Živilė Miežytė

Įsimylėjusieji Urugvajuje esantį Polonijaus kyšulį apie šią vietą svajoja tarsi apie slėptuvę, į kurią norėtų pabėgti nuo skubančios, šviesomis mirgančios triukšmingos kasdienybės. Polonijoje nėra elektros, vandentiekio, užtat neblaškomas civilizacijos gali stebėti žvaigždynus, jūrų liūtus ir net banginius.

Viskas turi likti, kaip yra

Atvažiavusi į Polonijaus kyšulį (*Cabo Polonio*) sekmadienio popietę pasijuntu, lyg būčiau truputį pavėlavusi į festivalį. Minia žmonių būriuojasi stotelėje. Tuoj į miesto triukšmą grįžtantys atostogautojai įsiropš į didžiulį smėlio autobusą ir šis nuriaumos per kopas. Lapkričio pradžia, turistų sezonas dar neprasidėjęs, ramus kaimelio gyvenimas išblaškomas tik savaitgaliais. Dar mėnuo, ir čia kasdien atvažiuos daugiau žmonių, nei yra nakvynės vietų. Svečių namelių

Polonijus, Živilės Miežytės nuotr.

(namais pavadinti jų negali) šeimininkai poilsiautojus priglaus hamakuose, nuomos čiužinius miegoti terasose, ir tokių patogumų tūkstančio žvaigždučių viešbučio svečiams užteks. O štai man tingų sekmadienio vakarą atrodo, kad jūrų liūtų ant uolų prie švyturio gerokai daugiau nei žmonių. Ir tai yra tikra tiesa – Polonijoje nuolat gyvena tik apie septyniasdešimt žmonių.

Polonijus yra Ročos (*Rocha*) departamente, Urugvajaus rytinėje dalyje. Kadaisė žmones į šią vietą traukė jūrų liūtų medžioklė. Atvykėliai čia trumpam susirėsdavo pašiūres. Pamažu ant vandens kranto, smėlio kopose, ėmė dygti vis daugiau namukų – šioje vietoje pradėjo kurtis aplinkinių miestelių žvejai. Dabar tai Polonijaus nacionalinis parkas (*The Cabo Polonio National Park*). Statyti naujus pastatus čia draudžiama, o esami griežtai saugomi. Svečių namus šiame miestelyje turintis Lucas pasakoja, kad jei vėjas išdaužtų namelio langą ar nuplėštų gabalą stogo (apsidairiusi suprantu, kad taip nutikti tikrai gali, mat dauguma namukų atrodo kaip nedidelės pašiūrės), negalėtum nieko pakeisti, perdažyti ar pristatyti priestato. Viskas turi išlikti taip, kaip yra. Dabar sunku patikėti, kad kažkuriuo metu čia norėta pastatyti didžiulį penkių žvaigždučių viešbutį.

Polonijus, Živilės Miežytės nuotr.

Polonijoje yra mokykla, šiuo metu joje – tik septyni mokiniai. Pernai buvo du, tad mokyklą ketinta uždaryti, tačiau bendruomenė padarė viską, kad vaikams liktų galimybė mokytis vietoje. Šiuo metu Polonijoje stengiamasi įkurti kultūros centrą, beje, dabar sekmadieniais čia vyksta kino vakarai, veikia radijo stotis.

Žvaigždžių dulkės

Vakarėjant užsiropščiu į švyturį. Ant uolų gulintys jūrų liūtai iš viršaus atrodo kaip nedideli taškeliai. Prižiūrėtojas po truputį įžiebia švyturį. Po pusvalandžio ramią naktį blaškys vien švyturio šviesa, – Polonijoje nėra elektros, tik kur ne kur blyksi blankios saulės energija maitinamos švieselės. Akys greitai pripranta prie tamsos, iki danguje po truputį išsižiebia žvaigždės. Tuoj patekės mėnulis, tad laiko tyrinėti dangų šiandien ne tiek daug. Lucas atitraukia mane nuo knygos skaitymo, o prancūzų porą, apsistojusią tuose pačiuose svečių namuose, – nuo vakarienių žvakių šviesoje (ir tai – ne romantika, o tikrų tikriausia buitė). „Žiūrėk, – sako svečių namų šeimininkas. – Matai tuos du debesis?“ Ir paaiškina, kad tai – visai ne debesis, o Andromedos ir Magelano Debesų galaktikos – artimiausios mūsų šaliai Paukščių Tako galaktikai.

Luco paraginti bėgte nubėgame prie jūros – mėnulis viską sujauks, tad reikia paskubėti. Vyras pradeda vaikščioti ką tik bangų lyžtelėtu smėliu, o jo pėdsakai mirga žydromis švieselėmis lyg žvaigždžių dulkės. „Nagi, nestovėkite! – sako. – Tai šviečiantys dumbliai (lot. *Noctiluca scintillans*) vandenį priverčia mirgėti mėlynai.“ Pagaliau iš jūros išnyra lyg apelsinas oranžinis mėnulio kraštas. Po kelių minučių kelią atgal į namelius kopose mums nušviečia ne tik švyturys, bet ir mėnulis.

Lietuvė Polonijoje

Polonijaus gyventojai pasakoja, kad kai pradeda pūsti pietų vėjas, žmonės ima eiti iš proto – pykstasi, skiriasi. „Tikrai, taip kalba vietiniai“, – nusijuokia jau dešimt metų Polonijoje gyvenanti kitų svečių namų šeimininkė 28-erių metų lietuvių kilmės urugvajietė Gaby Sidlauskis. „Kartais klausai to vėjo ir norisi susiimti už galvos!“ Iš tikrųjų jis ir reguliuoja Gaby gyvenimą – nuo vėjo krypties priklauso, kurioje namelio pusėje mergina įsitaisys piešti, rašyti ar ko nors remontuoti. Nedideliuose svečių namuose visada yra darbo. Gaby pasakoja, kad į kelionę Urugvajaus pakrante išsiruošė atšventusi savo 18-ąjį gimtadienį, Polonijoje planavo užtrukti kelias dienas, bet pabuvusi nusprendė pasilikti vasarai. Vasarą pakeitė žiema, žiemą – vasara, ir štai jau dešimt metų Gaby negrižta gyventi į gimtąjį Montevidėją.

Šios moters šeimos istorija panaši į daugelio Urugvajaus lietuvių. Gaby proseneliai į šią Lotynų Amerikos šalį atvyko tarpukariu – gimtinę turėjo palikti dėl politinių priežasčių, o į Urugvajų lietuvius atvedė žinia apie geresnes ekonomines sąlygas. Įsikūrė Seros (*Cerro*) rajone ir, kaip daugelis lietuvių, pradėjo dirbti mėsinėje, vadinamoje *frigorífike*. Tuo metu atmosfera šiame rajone priminė Lietuvą – aplinkui kūrėsi dauguma atvykėlių lietuvių, buvo ir lietuviškų parduotuvių, ir restoranėlių, ir kino teatras.

Gaby prisimena, kad jos prosenelė Anelė visą gyvenimą kalbėjo keistai – taip ir neišmoko taisyklingos ispanų kalbos. Bendruomenė buvo gana uždara, dauguma jaunuolių poros kitur neieškojo, tad kūrėsi lietuvių šeimos. Visi Gaby proseneliai iš tėčio pusės buvo lietuviai.

Moteris pasakoja, kad visada domėjosi lietuviškomis šaknimis, ne kartą virtualiai, naudodamasi internetinės paieškos sistemos „Google“ žemėlapiais „vaikštinėjo“ po Lietuvą. Įtemptai pagalvojusi Gaby lietuviškai suskaičiuoja iki 10. Kai paklausia, iššifravusi akcentą, suprantu, kad lietuviškai teiraujasi, kaip man einasi. Staiga pagalvojusi lietuviškai priduria: „Neturiu pinigų.“ Beje, šią frazę Urugvajuje man teko girdėti ir iš daugiau lietuvių kilmės žmonių.

Gaby šeima ryšio su gimtine neišlaikė – merginos proseneliai, seneliai Lietuvoje artimų giminaičių neturėjo. O ir pačios šeimos istorija, pasak moters, gana sudėtinga. Kai kurie giminaičiai labai sunkiai vertėsi, tad išlaikyti lietuvių Gaby šeimai nebuvo pagrindinis rūpestis.

Gaby užkaičia arbatos, už lango lėtai siūbuoja Atlantas, girdėti, kaip kažkas netoliese ramiai groja gitara. Pasak moters, tie, kurie pagyvena Polonijoje, nebegali grįžti į miestą, juk džiaugtis ir mėgautis gyvenimu nereikia nei elektros, nei interneto, nei vandentiekio sistemos, nei kitų patogumų. Tiesa, kaimelis po truputį keičiasi – vienas kaimynas neseniai įsigijo televizorių (žinoma, su įkraunama saulės baterija), atsiranda daugiau patogumų. Moters kaimynas juokaudamas tikina, kad lauko pašiūrėje esantis jo dušas yra tikra prabanga, nes vaikystėje prausdavosi stikline pildamas ant savęs pašildytą vandenį. Žinoma, Polonijoje yra tokių, kurie norėtų, kad miestelyje būtų daugiau patogumų. Ypač tai aktualu turizmo sezonu verslą plėtojančių restoranėlių, kavinių, svečių namų savininkams. Jie turi išsiversti su saulės baterijomis ir mažytėmis vėjo

Polonijus, Živilės Miežytės nuotr.

jėgainėmis, naudoti šulinių ir lietaus vandenį. Dėl Nacionalinio parko statuso pusiasalyje nieko negalima keisti. O ir ši vieta turistus traukia ne dėl penkių žvaigždučių viešbučių, o dėl žvaigždėto dangaus ir kad stebėti jį netrukdo nei šviesos, nei miesto triukšmas. Ramybės ieškantiems svečiams tai, kad sunku rasti, kur įkrauti telefoną, yra ne trūkumas, o privalumas. Gaby pasakoja, kad dabar miestelyje lankosi vis daugiau turistų, tik kitokių nei prieš dešimt metų. Tada dažniau traukdavo hipiai, klajokliai, nuotykių ieškotojai, o dabar galima sutikti labai įvairių žmonių. Išaugęs turistų srautas, žinoma, labai keičia ir pačią vietą. Dažnai žmonės apsistoja patogumų turinčiuose turistiniuose miesteliuose, o čia atvyksta praleisti popietės, tad vakare pasuka atgal.

Pasibaigus turizmo sezonui, vakare nutolus paskutiniam autobusui, bene vienintelį triukšmą kelia ošiančios bangos. Vietiniai sako, kad čia gyvenantys žmonės greičiau suauga, kad gyvenimas tokiomis atšiauriomis sąlygomis užgrūdina, o prisijaukinti šią vietą gali tik tie, kuriems nebaisi vienatvė. Gaby pasakoja, kad žiemą iš-tisas dienas nemato kitų žmonių, o kai vienatvė pasidaro pernelyg slogi, nueina į parduotuvę su kuo nors pasikalbėti. Savo gyvenimo mieste mergina neįsivaizduoja, bet Polonijoje irgi nežada pasilikti visą laiką. „O gal gyvensiu kur nors Lietuvoje?“ – juokiasi Gaby pro langą žiūrėdama į vandenyną.

Pagal
Moteris, 2018, birželis

- 3** Perskaitykite ištrauką iš Vaivos Grainytės knygos „Pekino dienoraščiai“ ir atsakykite į klausimus.
1. Ar sudomino ši knyga? Gal norėtumėte paskaityti daugiau tekstų iš „Pekino dienoraščių“ (Vilnius, 2012)? Kodėl?
 2. Kokia kelionių knyga yra jūsų mėgstamiausia? Kodėl? Papasakokite apie ją grupės draugams.

Nanpingas – mano širdies VIP

Prie Nanpingo kaimo vartų atsidūrėme tik pavakary. Prie bilietų kasos (įėjimas į kaimą mokamas, tik šįkart daug pigesnis ir pirštų atspaudų nereikėjo palikti) vietiniai informavo, kad nakvoti kaime negalėsime – esą vietiniai nakvynės namai neturi licencijos priimti užsieniečius, jei liktume nakvoti, sukeltume nemalonumų. Vėl užvirė diskusijos: ar grįžti į Geltonojo kalno miestelį, ar eiti miegoti į gretimoje gyvenvietėje esantį viešbutį, kuris gegužės 1-osios proga kainas buvo patrigubinęs. Su Katerina sutartinai susižvalgusios nutarėme: eikime į Nanpingą, o paskui – bus, kaip bus.

Nanpingo atmosfera mane pakerėjo iš karto: keisti siaurų gatvių labirintai ir tylą. Nė vieno turistų, jokių suvenyrinių parduotuvių, tik vietiniai, rūkantys prie savo namų durų, džiovinantys arbatos lapus. Visi sveikinosi ir kalbino, teko sustoti beveik prie kiekvieno kampo. Denas, rodydamas pirštais į kiekvieną iš mūsų, kaip kokią skaičiuotę kartojo: „Šita yra ukrainietė, ji kiniškai nesupranta, šita lietuvė, šiek tiek moka kiniškai, čia – portugalas. Jis irgi supranta kiniškai.“ Einant tolyn pristatymo kartoti nereikėjo – skaičiuotė buvo apskriejusi visą kaimą. Vietiniai jau žinojo mūsų tautybes, prašydavo tik patikslinti, kuris yra kuris.

Užėjome į kažkieno namus – erdvas, paslaptingas patalpas, primenančias antikvariatą. Atrodo,ėjauėjau, nikstelėjau koją, įkritau į duobę ir patekau į *senovę*. Lijo. Lietus čia – gyva užuolaida: būdamas pagrindiniame kambaryje, stebi pro stačiakampio formos stoge išpjautą kiaurymę krintantį lietaus audinį. Tokia specifinė architektūra būdinga šiam regionui – Nanpingą įkūrę turtingi pirkliai leisdavo savo namo centre lyti lietui, kuris simboliškai išreiškė gausos ir gerovės pageidavimą. Geri drenažai ir lietvamzdžiai neleidavo susidaryti baloms – savo akimis mačiau: vanduo stebuklingai dingsta akmeniniame grindinyje. Namų sienos – išpuoštos medžio drožiniais, banguoja įmantrūs ornamentai. Seni baldai, servizai, keisti antikvariniai daiktai, beveik sutrūniję „talmudai“ – knygos-kalendariai, arbatos derliaus rinkimo ir fermentavimo žinynai.

Kinų filmai apie imperatorius, „tigro ir drakono dvikovos“ žanro filmai (t. y. epiški, pastatyti pagal legendas arba klasikinius lite-

ratūros kūrinys) nufilmuoti būtent Nanpinge – sustingusio laiko kaime, kuriame nereikia statyti papildomų dekoracijų arba techninėmis priemonėmis kurti *senovės* imitacijos.

Intuityviai klaidžiodami gatvių labirintais, atsidūrėme pagrindinėje kaimelio aikštėje, prie protėvių garbinimo salės – paslaptingo pastato, kurio durys čia retiems ir pavieniams turistų srautams atidaromos tik rytais. Liesas, mažutis kinas (šio regiono žmonės švyti, lyg žinotų kažkokią paslaptį) mus įsitempė į savo arbatos parduotuvės prieangį. Pasodinęs ant mažučiu taburečių užplikė aukščiausios rūšies ką tik sudžiovintų arbatos lapelių ir įbruko mums, nerūkantiems, po cigaretę. Viena yra prirūkytos skylės ir dvokiantys rūkomieji, kas kita yra rūkyti pučiant dūmus į šikšnosparnių laviną, staiga pasipylusią nuo senovinio pastato stogo. Vidury aikštės moteris įjungė mažutį televizorių (?), išdėliojo plastikinius staliukus su kėdutėmis ir ėmė prietemoje plauti daržoves. Būčiau galėjusi ramia, palaimingai apsunkusia ranka spausti „stop“ ir pasilikti toje minutėje amžinai.

Sulig paskutiniu ratu keliaujančios arbatos stiklinės gurkšniu atsirado moteris ir pasiūlė nelegalią nakvynę. Aplink laiptų labirintų ir užkaborių pilną viešbutį būriavosi apsnūdusi juodų šunų šeimyna, stebinti į aikštę besirenkanti jaunimą: televizorius buvo skirtas karaokei, o vaisėmis nukrauti plastikiniai staliukai – kažkokios studentų šventės iškilmėms. Su Katerina, gavusios pliušiniai meškiais ir žaliosios arbatos dėžutėmis apstatytą kambarį, tik šypsojomės ir tylėjome – abi buvome persmelktos ypatingos nuotaikos.

Savo kuprines palikome kambaryje ir, pasišviesdami mobiliojo telefono lempute, patraukėme gatvių labirintais ieškoti vieno iš senovinių pirklio namų. Ten su mažute, itin plepia moteryte – kilmingos šeimos palikuone, viščiuko balseliu kalbančia greitakalbe, – buvome sutarę ateiti vakarienės. Moteris svetainėje paserviravo stalą, o iš kažkur atsiradęs sprindžio didumo senukas įjungė Pekino operos kanalą (nuotolinio valdymo pultelis jo rankose atrodė kaip kuoka). Denas vos spėjo versti šokinėjančias moters mintis – šeiminkė pasakojo tai apie šio regiono dialektą, tai apie konfliktus su japonais, tai mokė arbatos derliaus nuėmimo dainelių, tai pristatinėjo savo sūnų, tai vadinosi mudvi su Katerina anksti ryte drauge eiti rinkti šilkmedžio uogų (pavaišino jų užpilu), tai kvietė į virtuvę pasižiūrėti, kaip puode atrodo prisvilę ryžiai. Likau nustebinta dar vienos sojų varškės sūrio reinkarnacijos – ši kartą produktas dėl vietinės receptūros ir fermentacinių fokusų buvo paviręs rudais, želė primenančiais drebučiais.

Naktis Nanpinge yra gerbiama. Jos nepertraukia nei žibintai, nei iš patalpų sklindančios šviesos. Tik vienintelė mūsų mobiliojo telefono galvutė išžūliai skrodė juodą jos kūną. Sustoję ant seno tilto žiūrėjome į miegančią upę – vandens alsavimą trikdė besiporuojančios varlės ir vabzdžiai.

Miegas Nanpinge irgi ypatingas – nesinorėjo jo palikti. Keistų sapnų ir noro iki uždusimo atsiglebėsčiuoti su Nanpingu dvikovą laimėjo pastarasis – atsikėlusi paryčiais patraukiau į gatves. Katerina su Denu pasiklydo, portugalas, kaip visada, miegojo. Lijo. Įsmukusi į atidarytą protėvių garbinimo pastatą įsitaisiau priešais gyvą lietaus užuolaidą. Iš mano arbatos termosio sklindantys garai kilo į lietu – visai kaip tie šikšnosparniai naktį.

Susitikome vidurdienį. Miestelis buvo atgijęs: moterys kepė blynus, vaikai šūkavo, jaunuoliai aikštėje leido muziką. Vietinis senis pakvietė užlipti ant namo stogo. Blakstienų šepetėliais nuvalėme atsivėrusią painų Nanpingo stogyną. Jeigu kada tektų reinkarnuotis į uogienes ryjantį storulį su propeleriu ant nugaros, gyvenčiau ant vieno iš Nanpingo stogų.

Pagal
Vaiva Grainytė. *Pekino dienoraščiai*.
Vilnius: Vaga, 2012

4 Išklauskite dainą.

 <https://www.youtube.com/watch?v=iow-lcgmouY>

- Padainuokite kartu. Pasvarstykite, ar svarbi kelionėje daina. Kodėl?
- Ar turite mėgstamą kelionės dainą? Padainuokite. Išverskite šią dainą į lietuvių kalbą.

Teksto autorius – Jonas Strielkūnas
(iš rinkinio „Vėjas rugiuos: Eilėraščiai“, 1971)
Muzika – Vytauto Kernagio

Kelio daina

Nei tu raudojai, nei tu bareisi.
Nei mes sugrįšim, nei mes pareisim.
Kol turim kelią, į priekį einam.
Kol turim klausą, girdime dainą.

Visi dainavom, kaip kas mokėjom.
Visi tylėjom, kaip kam reikėjo.
O kelias bėga, o kelias dulka.
Ką susitiksime – laimę ar kulką?

Tolimas kelias. Priešpriešis vėjas.
Einame žemę įsimylėję.
Nei tu raudoki, nei tu liūdėki –
Vietos užtenka galvai padėti.

Daina skamba filme „Maža išpažintis“ (1971)

Pagal
<http://dainutekstai.lt/r3211179/vytautas-kernagis-kelio-daina.html>

- 5 Perskaitykite tekstą ir pasakykite, ką sužinojote apie Jono Meko asmenybę, jo požiūrį į gyvenimą ir kūrybą.

Jono Meko laišakai

Tu gali būt Niujorke ar bet kuriam kitam didmiesty ir gali būti visai kitoje vietoje. Visi dideli miestai turi savo kaimelius arba privačius namus. Aš jums rašau iš savo nedidelio Niujorko kaimelio.

Aš esu vienas turbūt iš kokio šimto žmonių pasaulyje, kurie niekur niekad nesnorėjo važiuot. Aš niekad nenoriu niekur važiuot. Jeigu mane kas nors kur nors išmeta, tai aš noriu ten noriu tik ir būt. Aš niekada ir niekur nenorėjau važiuot iš savo namų. Nebent jau yra reikalas. Bet aš buvau prispirtas – aš turėjau kur nors bėgt, bėgt. Aš dirbau su pagrindžio spauda ir mano pareigos buvo parašyt rankraštį mašinėle. Ir tos mašinėlės šriftas buvo pažįstamas Sovietų Sąjungos saugumui ir Vokietijos saugumui. Ir mašinėlę vieną dieną kažkoks vagis pavogė ir buvo tik laiko klausimas, kada vokiečiai tą mašinėlę ras ir pasakys, kur ją gavo. Aš turėjau bėgt, labai greitai bėgt ir aš nutariau važiuot į Austriją. Bet nepavyko, o tai jau ilga istorija. Aš išvažiavau ne savo malonumui, ne savo noru, o tai buvo gyvybės reikalas.

.....

O į Ameriką vėl neatvažiavau pats. Ten Vokietijoje buvau tuose lageriuose. Tautų pabėgėlių komisija mane atvežė ir numetė čia, į Niujorką. Amerikoje atsiradau trisdešimtą spalio keturiasdešimt devintaisiais. Tai bus penkiasdešimt metų jau. Ir aš turėjau važiuot į Čikagą, kur toks biržietis Variakojis buvo mums radęs darbą kepykloje. Mes išlipom išlipom iš laivo čia, dvidešimt trečiojo gatvėje, Manhattane su trim tūkstančiais lietuvių. Tarp kitko – Vytautas Kavolis buvo atplaukęs tuo pačiu laivu. Pažiūrėjo į Manhattaną ir pasakė:

„Būtumėm tikri idiotai, jeigu dabar esame Niujorke ir važiuotume į Čikagą.“ Taigi, sakom, nevažiuojam į Čikagą – geriau pasilikame čia. Nežinodami kur kas, mes vis tiek pasilikame Niujorke. Aišku, Čikagos kepykla buvo labai supykus ant mūsų. Jeigu būtumėm su broliu ten nuvykę, mes turbūt būtumėm pasidarę Čikagos geriausi kepejai. Būtumėm prikepe senos lietuviškos duonos, visus pamaitintumėme, bet viskas pasikeitė – mes pasilikome Niujorke.

.....

Brooklyne mes gyvenome porą metų, o 1953 pradžioje Brooklynas atsibodo ir mes nusprendėm bėgti į Manhattaną. Mes pabėgom su broliu į Manhattaną, bet čia visai kitas gyvenimo periodas prasideda. 1953-ųjų metų pavasarį.

Tada mes įsivėlėme į Amerikos gyvenimą. Lietuviai 1952-ais metais domėjosi tik bizniais, pinigais. Jiems niekas nebuvo įdomu, kas mums buvo įdomu, taigi jiems pasakėm: „Sudie, mes pereinam upę, mes mirsim jums, bet mes turbūt atgimsim patys sau.“ Taigi mes perėjome į kitą upės pusę – į Manhattaną.

.....
Po savaitės, kai atvažiavom į Niujorką, pradėjom filmuoti. Išsinuomavom kamerą ir pradėjom filmuot. Ir visados naudojom tą pačią šveicarišką *Bolex* kino aparatą. Apie 1959-uosius metus Niujorke buvo tokių reacionierių, kurie netikėjo Holivudu ir pradėjo išvystyti naują technologiją, stilių ir tematiką. Tai ir buvo pradžia nepriklausomo Amerikos kino.

Mes nutarėm, kad mums neįdomu ir visai nereikalinga konkuruot su Hollywoodu. Hollywoodas yra ten, o mes einame kitur. Mano paaiškinimas būdavo, kad Hollywoodas yra arklis ir tinka vienam reikalui, tarkim plūgui, o mes esam kaip avys ar karvės. O jeigu yra avys ir karvė, tai bus pieno ir vilnų. Jokios konkurencijos tarp avies ir karvės.

.....
Nežinau, ar aš rašau eilėraščius. Kai aš filmuoju, aš nedarau filmų. Aš tikrai filmuoju, filmuoju, filmuoju. Tas pats su mano rašymu. Aš rašau, rašau, rašau. Poezija čia ar proza... Ar niekas. Tas visai neateina man į galvą, tas visai nesvarbu. Aš tikrai rašau, rašau, rašau.

.....
Europos kinas yra labai pretenzingas, išskyrus tuos laikotarpius, kai realistai buvo be jokių pretenzijų, neorealizmo laikotarpis. Ir kitas laikotarpis, kuris nebuvo pretenzingas, buvo *Nouvelle Vague* Prancūzijoje. Jie domėjosi. Bet daugiausia taip vadinamas meninis stilius, meniniai filmai yra labai pretenzingi.

Amerikoj režisieriai irgi nori būti labai rimti ir, kai jie daro tuos labai rimtus filmus, viskas išeina labai sunkiai. Blogiausias kinas yra, kai nori būti labai rimtas.

Nebent esi tikrai tikrai labai labai rimtas. Bet tie žmonės paprastai negali būt labai labai rimti. Mirtinai rimti, kad parodytų žmonėm – čia bloga, čia gera. Tada išeina labai blogai.

.....
Aš žiūriu, pažįstu ir man patinka seni, labai seni ir nauji kino darbai. Ir mano skalė yra labai plati. Aš manau, kad kinas yra medis su labai daug šakų ir šakelių. Paprastai žmonės yra tokie silpni, kad jie pasirenka vieną šaką, prisiglaudžia prie jos ir sako „Čia tai kinas“. O man visos šakos patinka, tik neturiu tiek laiko visas pamatyti. Bet man įdomios visos šakos ir šakelės. Ir rimtos dramos, ir

dokumentiniai, ir poetiniai, ir lyriniai filmai, kurie beveik visiškai apie nieką. Abstraktūs ir t. t. Tai yra kaip ir literatūra, tai yra visa skalė – poezija, dar daug žanrų, dalių, dalelių ir t. t.

Tai galbūt aš čia iš savo silpnybės... Man visos šakos ir šakelės patinka.

.....
Kai kurie iš jūsų gali pagalvoti, kad aš, tas Jonas, tas Jonas Mekas, Mekų Jonas, kaip mano kaimynas sakydavo, kažkur dabar ten sėdi Niujorke, o mes dabar dirbam čia, Lietuvoj. O jis keistas ir atrodo keistai, ir kalba keistai apie keistus dalykus.

Mieli draugai, mes visi surišti kartu. Ką aš čia darau? Keistai, kaip keistai jums beatrodytų, ką aš jums sakau. Viskas yra iš mūsų bendros, esmingiausios, giliausios, surištos, bendros prigimties. Aš esu jūsų nedidelė, maža šakelė, šakelytė, šakelelytė tikrai. Kaip kiekvienas iš mūsų esam.

Pagal

Jono Meko tekstai iš V. V. Landsbergio filmo „Jono Meko Antologija“, <https://www.alfa.lt/straipsnis/15066862/jono-meko-laiskai>

- 6 Perskaitykite Dalios Staponkutės esė. Pasitarkite poromis, kokias problemas kelia autorė. Aptarkite esė stilių.

Asmeninio mito dėlionė

Dalia Staponkutė

Kartą vykdama į Rodo salą per Atėnus prisėdau *Eleftherios Venizelos* oro uosto kavinėje ir užsisakiusi *frappe* kavą ėmiau stebėti pagyvenusį graiką, besiblaškantį po atvykimo salę. Jis patupdė greta manęs elegantišką tikros odos lagaminą ir paprašė jį pasaugoti. Supratau, kad jo, kaip Graikijoje neįprasta, nepasitiko giminės. Pamaniau, kad tranzito erdvėse, kitaip nei kasdienybėje, mano veidas turbūt spinduliuoja pasitikėjimą, aiškumą ir ramybę. Negalvoju, ką palieku ir kas manęs laukia, tačiau gerai žinau, kuriame kelionės taške esu. Esu ne daugiaseriinių filmų herojė. Mano vaidmenys epizodiniai, charakteris – be tolesnio scenarijaus, tarsi būčiau pakviesta atlikti tik vieną gestą, ištarti vieną žodį ar parodyti tik tą veido pusę, kurios reikia vaidmeniui. Kita veido pusė, kuri vaidmenyje nedalyvauja, nesirūpinu. Galbūt šis amplua akimirksniai praeiviams sukelia pasitikėjimą, ir vargu ar buvo tokių kelionių, kad kas nors pasitikinčiai nepaprašytų manęs pasaugoti daiktus.

Vyriškis vos neverkė, skaitė užrašus abejingų pasitinkančiųjų rankose su lotyniškų raidžių vardais ir klausinėjo: „Ar nelaukiate Sokrato?“ „Seniai laukiame Sokrato“, – būčiau filosofiškai pajaukavusi, jeigu ne liūdnas sokratiškas scenarijus. „Nurimkite. Spūstys. Pasitiks. Arba imkite taksi“, – bandžiau jį guosti. Juolab kad Graikijoje taksi – pigiausias Europoje. Bėda, kad dažnai tenka mokėti ir už taksisto komedijos siužetą. Pavyzdžiui: „Taksi parkas streikuoja, rizikuoju gyvybe, galiu vežti dvigubai brangiau ir su sąlyga, kad policijai sustabdžius vaidinsite mano mirštančią seserį...“ Sėsti į visuomeninį transportą arba taksi graikui, grįžusiam iš tolimos kelionės, atrodo lyg pažeminimas. Kas nors turi pasitikti. Kokia nors giminiška siela. Kitaip apsilankymas tėvynėje netenka prasmės.

Pirmos penkios susitikimo minutės, netgi mažiau – dvi minutės prieš glėbį, kai apsvaigęs iš džiaugsmo pajunti artimos širdies plakimą, ir yra kelionės tikslas. Tai ir yra namai graikui, grįžusiam iš savo odisėjos. „Nepasitiks – skrisiu atgal į Vokietiją“, – svarstė graikas vardu Sokratas, jau seniai gyvenantis Miunchene. Aha, pagalvojau. Atvykę tėvynėn nieko taip nelaukiame kaip pasitinkančiųjų glėbio. Tada širdis sugrįžta į savo vietą. Amžina gyvenančiųjų svetur problema – tėvynainių pripažinimas. Žinau, kas esu, ir noriu, kad kiti mane atpažintų. Nenoriu būti išgalvotas arba sukurtas.

Penelopė ir Itakės gyventojai gal ir laukė Odisėjo, tačiau sugrįžusį jį atpažino tik šuo...

Vieną iš mano apsilankymų Lietuvoje vaikštinėdamos su mama Meškinės kaimo vieškeliu prie sodybos pamatėme senutę kaimynę. Mama kartais pasakodavo jai apie svetur gyvenančią dukrą ir šikart kaimynė sutiko mudvi žodžiais: „Kai vaikas toli, tai kaip miręs.“ Mama nurijo gumulą gerklėje. Tegu pasaulis platus ir margas ir jame vis mažiau sienų, tačiau jis nė nemano atsisakyti dvejetainio pasaulio suvokimo – balta arba juoda, ten arba čia – ir įveikti svetimšalio sindromą.

Aš ne kartą esu sukilusi prieš siaurą, mano siekių horizontui per ankštą Kipro kasdienybę, pirkau bilietą iš čia į ten, kad išsivežčiau dalį „čia“ į „ten“ ir mano pasaulis padidėtų. Vienos šalies ribos man ėmė atrodyti per siauros. Turiu keistą fobiją uždarams erdvėms ir, atrodo, jei tik sustosiu, mane sugaus, ir durys užsišaus. kažkas sakė: „Negaliu gyventi kambaryje, kur vienos durys.“ O dar kažkas pridūrė: „Neieškok kito išėjimo iš kambario, kur tik vienos durys.“ Ir vienas, ir kitas teisūs. Chrisantas paprastai palydėdavo mane klausimu: „Ar sugrįši?“ Žmogus, išgyvenęs su manimi tiek metų, niekadęs nenustojo abejoti mano pasirinkimais. Galėjau išnykti bet kuriuo metu.

Gyvenimas svetur... Mokėjau už tai didelę kainą, tačiau mokėjo ir mano artimieji.

Kai leidiesi kelionėn kaip aktorius be veiksmų plano, tavo atliekamų vaidmenų niekam nereikia. Gal dėl to Sokratas, užuot sėdęs į taksi Atėnų oro uoste, skrenda kitu reisui atgal į savo namus Miunchene. Kartą man atvykus į Vilnių teko ieškoti pirmos pasitaikiusios draugiškos sielos ir apsistoti pas vaikystės draugę, kurios buvau nemačiusi dešimtmetį. „Tu nepasikeitei“, – sako ji. Norėjau atsakyti: „O tu pasikeitei“, bet pamelavau: „Tu irgi nepasikeitei.“ Tada man toptelėjo, kad keičiasi tik tie, kurie nekeliauja. Keliaujantieji turbūt nesikeičia. Tačiau ką tai reiškia – „tu nepasikeitei“? Su kuo esu gretinama? „Nepasikeitei“ – gerai ar blogai? Žmogus, pakeitęs šalį, kultūrą, kalbą, negali nesikeisti.

Vieną vasarą išsimaudžiusi Šiaurės upelyje, sukančiame pro mūsų sodybą, mėgavausi žole, žema Lietuvos saule, knyga. Akimirksniu kaip džinas iš butelio išlindo gauja vyriokų, nešini „bambaliu“ alaus, ir įsikūrė paupy kone ant mano rankšluosčio. „Ar jūs negalite toliau... Juk skaitau.“ – „O kam toliau?.. Ei, Stapuonkik, rupke, a nepažįst? Arūniuks aš, iš B klasės... Kur garbanas padėjai? Kipre palikai?“ Pasigrėžiau: sunku atpažinti neblaičius pusnuogius žmones šlapiais plaukais. Nepažinau nė vieno. Taip jiems ir pasakiau. Paskubomis užsitempiau lininę suknią ir nukulniavau namų link. Eidama galvojau, kad vis dėlto esu atpažįstama, netgi žmonėms iš tolimos praeities... Turbūt tai liudija apie prigimtinis bruožus, o gal klajojančiojo po pasaulį Kaino žymes, kurių net laikas ir naujos šalys neįstengia ištrinti.

Ką galiu dabar pasakyti apie save, tą jauną *Stapuonkikę*, „sviedusią viską per petį“ ir iškeliavusią svetur? „Kita šalis... Man į galvą nešautų išvykti“, – kartą prisipažino viena kolegė kaunietė, su nuostaba išklausiusi mano gyvenimo reziümė. Persimetėme nepatikliais žvilgsniais ir tada viena kitai pasirodėme lyg šiek tiek kuoktelėjusios. Tačiau apie savo gyvenimo odisėją verčiau pasakoti per skirtybes su buvusiaja savimi, o ne su kitais. Žinau, kad aš ir ta „jauna moteris“ iš praeities kartu užaugome, subrendome ir kartais sukome skirtingais keliais. Kelionėje link naujos savo tapatybės neretai palikdavau ją vieną dėl kažkam duoto pažado, kad pasikeisiu ir nebūsiu svetima. Dažniausiai tai būdavo pažadai iš meilės. Ta „jauna moteris“, buvusioji *Aš*, nepasitraukia nuo manęs taip lengvai, kaip man pavyksta pasitraukti nuo jos, ir klausinėja, kurią mano asmeninio mito dalį galima priimti kaip autentišką dabar, pusei gyvenimo prabėgus svečiose šalyse? Sudėtingas klausimas.

Ar būtinas asmeninis mitas? Tik su juo jaučiuosi ne viena ten, kur viską pradedu iš naujo. Pagalvoji, kas buvai, supranti, kas esi, ir jei pastebi svetimą savyje, žinai, iš kur tai ateina. Kartą, per anytos mirties metines Nikosijoje, pasinėriau į ramų pokalbį su kipriečiais – velionės bendraamžiais ir giminaičiais, gurkšnojančiais šaltą kavą vynuogienojų pavėsyje. Jie prisiminė kolonijinius laikus, britų valdžią, ir, nors tai nebuvo patys šviesiausi prisiminimai, jie bylojo apie stebuklingą kitoniškos jaunystės pasaulį. Giminaičiai kalbėjosi apie save, kartais painiodami praeities įvykius, vietovių ir žmonių vardus, tarsi praeitis būtų užmiršta, ilgai nelankyta šalis... Kuo brandesnis amžius, tuo ankstyvesni prisiminimai. Gal todėl seni žmonės gali neprisiminti, kas buvo vakar, tačiau su neįtikėtinomis smulkmenomis prikelia iš savo atminties pradinės klasės išdaigas.

Sulaukusi keturiasdešimties ėmiau gauti vis daugiau laiškų iš mokyklos draugų ir jie maloniai nudžiunga, kai atsiliepiu feisbuke. Nudžiunga neilgam, nes parašę porą laiškų nebeturime ką pasakyti ir suprantame, kad esame vienas kitam svetimi. Prisiminti arba ieškoti, kas buvai... Ar tai padeda suprasti, kas esi? Ar gali suteikti atsakymą į klausimus, ar tu – vienintelis savo asmeninio mito autorius, kur jo ištakos – pasakojime apie save ar kitų pasakojime apie tave? Įdomi autobiografinio žanro rašytoja čikagietė Daiva Markelis bandė austi savo giminės istoriją iš artimųjų prisiminimų. Ji pasirinko originalų kelią – užrašė tai, ką prisimena įvairūs giminaičiai apie vieną ir tą patį giminės narį. Anot netikėčiausių pastebėjimų, giminaitis negyveno ten, kur gyveno, dirbo ne tai, ką dirbo, ir buvo ne toks žmogus, koks buvo. Visi pasakojo skirtingas istorijas, ir kiekvienas jautėsi teisus.

Tėvai pavadino mane Apyaušrio Dalia. Tėvas rinko ne vardą, o charakterį, ir mama sutiko, nes tą rugpjūčio dieną, kai gimiau, pasak jos, švietė ryški raudona saulė. Mitą apie Dalią pirmiausia kūrė artimieji, tie žmonės, su kuriais augau. Jie ir padovanojo man

pernelyg tvirtus – šiek tiek skolintus – sparnus, skirtus nerealiems skrydžiams. „Ji visados teisi, net jeigu klysta“, – sakydavo mylinti babytė. Turbūt tik labai mylimi vaikai gali būti neeiliniai, o jeigu ne, tai jų gyvenimuose vis vien nutinka kas nors neeilinio. Na, kad ir penkiolika minučių spindinčios šlovės – ryškaus ir staigaus saulėlydžio Kipro pajūryje. Tėvai laukia... Laukia, kol dukra pagaliau užaugs, išsikepurnės iš kvailos jaunystės tarsi iš svaigulio nuo jauno vyno, paskui – „kas gero iš jos bus?“, o vėliau laukia oro uostuose. Tas laukimas teikia mums, gyvenantiems svečiose šalyse, nesuvokiamai daug stiprybės, net jeigu tėvų aplankyti neskubame. Kur nors tolimoje kelionėje pajutę jėgų stygių suvokiame, kad tai nutiko nebūtinai dėl nuovargio arba amžiaus – dažnai dėl to, kad mūsų niekas nebelaukia sugrįžtant taip, kaip laukdavo tėvai.

...Kai gyvenimas rieda sklandžiai, be triukšmo kaip šaudyklinis traukinys, skambinu tėvams kas savaitę. Kai pajutęs sunkų krovinį, susiūbuoja ant bėgių, skambučiai praretėja, ir mama iškart pastebi tą išdavikišką dėsningumą. Mamos mama buvo iš tų žmonių, kurie nesinaudoja telefonais: „Kam čia reikia – kaip neprisivalgius.“ Jai tai atrodė beprasmiška, kaip kad man dabar – naršyti po socialinius tinklus. Vyniojant ilgą feisbuko pranešimų juostą, kurioje manęs nėra, apima keista melancholija, tarsi stebėčiau savo draugus iš saugios slėptuvės arba sapno. Kartais gyvenimas feisbuke išties atrodo kaip iš sapno ir primena sufijų mokymą: jeigu miegas įdomesnis už budrumo būseną, tada geriau neatsibusti. Gal skubame ištrinti save iš tikrojo gyvenimo juostos? O gal šitaip kuriame savo istoriją, tikėdamiesi, kad ją kažkas persiųs kitiems, ir mes tapsime svarbia kitų gyvenimo dalimi, iš tikro ja nebūdami? „Negi tai tiesa?“ – nustembu netikėtai išvydusi savo gyvenimo atvaizdų fragmentus feisbuko draugų paskyrose arba nugirdusi istoriją apie save iš svetimų lūpų. Jeigu kitų tiesa apie mane atrodo išgalvota, tai visa, ką apie save galvoju, irgi gali būti prasimanymas? Visi prasimanymai apie mus yra asmeninio mito dalis: tie feisbuko herojų komentarai tarsi tikrovės atšvaitai su fantazijų dulksna arba dokumentinė proza su enciklopediniais duomenimis, arba rašymo be klaidų įtampa, kurianti paklaidas... Tai buvimas tarp grynojo ir negrynojo žanro be griežto savo nuomonės atribojimo ir apribojimo. Kuo įstabi mano nuomonė ir kuo mano asmeninis mitas skiriasi nuo tūkstančių kitų, mirguliuojančių internete ir knygoje? Kam jis svarbus, kai pasaulis ir taip kupinas agresyvaus asmeniškumo? Ar tai, kaip sako Lingis, poreikis aprašyti pasaulį tokį, kokį jį radau? Ar būtinybė įprasminti nepakartojamą savo gyvenimo trajektoriją tarp Lietuvos ir Kipro? Visų atsakymų nesudėliočiau nei į porą sakinių, nei į porą knygų, tačiau man svarbu, kas atsitinka su gyvenimo faktais, kai imu apie juos rašyti. Faktas keičia savo pavidalą, apsigyvena svetur, patenka į literatūrą. Tai savotiškas fakto užsienis, jo nauja tėvynė Literatūra, leidžianti viskuo suabejoti – net ir tuo, kam ji reikalinga.

Bendraudama su mokslininkais ir žurnalistais pastebėjau, kad nieko tikresnio už abejonę nebūna. Bet kokia istorija yra pasakojimų įvairovė, kviečianti gilintis į ją, mokytis iš jos arba parduoti ją kitiems kaip originalų faktų derinį. Kiekviena istorijos versija byloja apie ją subrandinusį kūną – kultūrą. Atsidūrusius svetimos kultūros aplinkoje iš pradžių mus užlieja išpūdžių bangos – stiprios, bet neretai klastingos. Mes kurį laiką drąsiai sliuogiame jų paviršiumi nelyg žurnalistai, kol išmokstame būti filosofais ir žvelgti giliau... Kai išverčiau tris Niko Kazantzakio knygas į lietuvių kalbą, graikai man sakė: jis liks su tavimi visą gyvenimą. Taip ir atsitiko. Nuolatos jį cituoju. „Kur slypi žmogaus kelio prasmė? – klausdavo savo knygoje mano versto rašytojo herojai. – Prisilenkime arčiau ir pažiūrėkime – ką matome?“ Kiti herojai atsakydavo: „Žmones, jų džiaugsmą ir kančią.“ – „Prisilenkime dar arčiau – ką dabar matome?“ – „Žmogaus derybas su Dievu.“ – „O dar arčiau?“ – „Nieko nebematyti...“ – „Ten jos ir ieškokime“, – mokydavo jie vieni kitus.

Kipre yra tekę dirbti ir gyventi kaimynystėje su žmonėmis, kuriems svetimšalio, naujos kalbos, mišrios šeimos arba platesnio pasaulio pažinimo patirtys yra gana tolimos ir neprieinamos. Atvykėliui iš svetur atrodo, kad būti tokios bendruomenės dalimi sunkiau, nei ja nebūti. Iš tikro galima teigti atvirkščiai – įsiliesti į bendruomenę paprasčiau, nei būti už jos ribų. Štai viena bičiulė Lietuvoje man sako: „Tu esi tokia kaip mes. Baigėme tą pačią mokyklą, kalbame ta pačia kalba...“ Ji teisi. Panašų kalbėjimą girdžiu ir Kipre: „Tu pas mus jau daugiau nei dvidešimt metų, kalbi graikiškai kaip mes...“ Kipriečiai irgi teisūs. Tai skamba kaip perspėjimas, kad visur reikia čiabuvių – niekas nenori svetimumo. Svetimšalio pasaulis atrodo nesuprantamas ir bereikšmis tarsi neišverčiamas tekstas, o gyvenimo svetur patirtis – netikra, suvaidinta, blefas. Tada jaučiasi lyg ir kalta dėl šito, lyg truputį apgavikė, lyg įsibrovėlė... Ar tai amžina nepritapėlio problema? Ar bendruomenės reikalavimai pernelyg griežti žmogui iš svetur? Geriau sakyti kitaip: gyvenimas svetur reiškia kasdienybę su žmonėmis, kurių tu gerai nepažįsti, ir jie tavęs gerai nepažįsta, nes esame iš skirtingų šalių. Iš pradžių tai atrodo tarsi nedidelė natūrali kliūtis, kurią galima įveikti, išmokus gyventi naujoje šalyje, tačiau kuo toliau, tuo labiau kitonišką tavo savastį išduoda veidas ir kūno kalba, humoras ir įpročiai. Gyvenimo svetur patirtys kaip širdys laukia glėbio, kad nurimtų, o nesulaukusios neretai gena tave vis į naują vietą... Tad viskas nuolatos atsigręžia į tave pačią. Iš pradžių nauja šalis būna svetima, ir praeina pusė gyvenimo, kol išmoksti judėti joje laisvai ir grakščiai kaip katinas po savo namų sodą; ilgainiui pasidaro svetima ir ta šalis, kurią vadinai tėvyne... Pagaliau suvoki, kad tėvyne – tai ne tik vieta, o milžiniška pastanga, už kurią neįstengi priimti kitokios dovanos, tik pripažinimą.

Gyvenimas tarp Lietuvos ir Kipro padėjo man suprasti vieną svarbų dalyką: intelekto tėvyne yra ne tik kalbinė ir istorinė. Ji yra

laikinė. Laikas, kuomet tavo vizijos randa savo vietą, ir laikas, kai jos sklindo bevietsės. Laikas, kuriam reikia laimingo aplinkybių sutapimo. Po ilgų gyvenimo Kipre metų atrodo, kad kipriete tapau tik viena savo puse ir kad kita – lietuviška pusė – nuolatos bandė ją nugalėti. Susipriešinimo įtampa atitolino vieną pusę nuo kitos, sukurdama tarp jų kažką naują, trečia, dar gerai nepažįstama. Gal tai neišvengiamai atveria man ir trečiąją erdvę – platųjį pasaulį, mano intelektualios ir kūrybinės veiklos lauką? O gal pagaliau verčia rinktis vieną iš jų ir įstato į griežtas gyvenimo laiko vėžes? Pasidarė nebeįdomu gretinti dvi tėvynes ir jų tikroves – jos tiesiog skirtingos, tačiau išmokau susitaikyti čia su viena, čia su kita ir buvau apdovanota netilstančia diogeniška abejone – kur esu...

Pagal
Dalia Staponkutė.
*Iš dviejų renkuosi trečią: mano mažoji
odisėja.* Vilnius: Apostrofa, 2014

- Kurie kelionių temos tekstai buvo įdomiausi?
- Kokius pasakymus įsiminėte?
- Apie ką daugiau norėtumėte paskaityti, ką dar norėtumėte aptarti šia tema?

Atsakymai

1. Istorija ir politika

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

6.

Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų „Lietuviai prie Laptevų jūros“ buvo dvi redakcijos

Dalios Grinkevičiūtės prisiminimai apie pirmąsias 1941 m. tremtis, apie žmonių patyrimus bei likimus Sibire lietuviškai pasirodė 1988 m. Autorė pirmą kartą ištremta 1949-aisiais, kitais metais pabėgo ir grįžo į Lietuvą, bet dar tais pačiais metais suimta ir vėl ištremta. Legaliai į Lietuvą grįžo 1957 m. Pabėgusi 1950 m. parašė memuarus ir užkasė stiklainyje prie šeimos namų Kaune. Kai grįžo antrą kartą, prisiminimų nerado ir rašė iš naujo. Antrasis variantas ir buvo publikuotas „Pergalėje“ 1988 m. O pirmasis variantas publikuotas 1996-aisiais. Įdomu, kad abu tekstai skiriasi net ir savo rašymo sumanymu. Pirmąjį atsiminimų variantą D. Grinkevičiūtė rašė būdama jauna, 22–23 metų, visi įvykiai buvo arti, gyvi, norėjosi paliudyti trėmimų žiaurumą. Be to, rašyti reikėjo greitai, tvyrojo baimė ir ateities neaiškumas. Rankraštį užkasė nebaigusi pasakojimo. Antrasis atsiminimų variantas pradėtas rašyti tik po 1974 m. D. Grinkevičiūtė siekė pateikti daugiau faktų (juos tikslino, apibendrinė). Savo moralinę poziciją nusakė taip: „Praėjo daug metų, o aš vis dar matau jus, bejėgius ir pasmerktus, jaunos ir pagyvenusius, vaikus ir jaunuolius, taip sunkiai mirusius ir taip troškusius kada nors sugrįžti į Lietuvą... Mano pareiga papasakoti apie jus.“

Žodyno ir gramatikos užduotys

11.

(1) didžiuojuosi; (2) kreipdavosi; (3) Anot; (4) pripažinimas; (5) patekus; (6) tarnybą; (7) kelti; (8) pasitraukti; (9) kovą; (10) Lūžis; (11) priesaiką; (12) kovotojų; (13) Pogrindyje; (14) išėivių; (15) susipažinti; (16) nariais; (17) kovos; (18) įsijungiau; (19) kreiptis; (20) valdžią; (21) sujungti; (22) parašų; (23) laisvę; (24) kankinamiems; (25) pavyko; (26) buvo įteikta.

13.

(1) surastas; (2) neabejojantis / neabejojąs; (3) pavadintame; (4) artėjanti; (5) buvo pasirašytas / buvo pasirašomas; (6) buvusių; (7) buvo pavesta / pavedant; (8) buvo pasirašytas; (9) kilus; (10) pripažinta; (11) pasirašiusi.

14.

(1) susirinkę; (2) grįžęs; (3) dalyvavęs; (4) gautą; (5) tikęs; (6) daromi; (7) norėta / norint; (8) pasirinktas; (9) turintis / turėjęs; (10) ketinama / ketinta; (11) jaučiama; (12) grasinama / grasinta.

15.

(1) atkurtos; (2) atstatanti; (3) sutvarkytą; (4) atskirianti; (5) pasirašytame; (6) atstačiusi / atstatanti; (7) atkurta / atkuriamą; (8) kuriama; (9) besiremiančią; (10) atkūrus; (11) patvirtintas.

26.

(1) šimtmečiui; (2) miestams; (3) Svogūnėlius; (4) bendruomenėmis; (5) šimtmetį; (6) viešosiose erdvėse; (7) Dovanas; (8) gražioms dovanoms; (9) miestų bendruomenėms; (10) ambasadoriumi; (11) aplinką; (12) simboline dovana; (13) atstovams.

27.

(1) didžiausia taikia protesto akcija; (2) pirmųjų minčių; (3) ši sumanymą; (4) visoms tautomis; (5) visiems miestams; (6) miesteliams; (7) kaimams; (8) tamsą; (9) juodais drabužiais; (10) bendruomenei; (11) vieną grandinę; (12) kokias valstybių teritorijas; (13) miškuose; (14) neišbrendamose pelkėse; (15) gyvą grandinę; (16) sienos.

28.

(1) atšiauriomis gamtos sąlygomis; (2) šimtmečius / šimtmečiais; (3) pirmųjų sukilėlių; (4) vienus metus; (5) buvusias lietuvių tremties vietas; (6) mirusiems; (7) išėjusiais protėviais; (8) dešimtis kilometrų; (9) suvešėjusius krūmus; (10) senų sutrešusių; (11) kitais žygeiviais.

29.

(1) kurios; (2) ir / bei; (3) ką; (4) ir; (5) kurie; (6) ir / bei; (7) kad / nes; (8) jog / kad; (9) ir / tiek; (10) ir / tiek; (11) bet / tačiau / nes; (12) kaip; (13) bet / tačiau; (14) kurias; (15) todėl.

2. Muzika. Teatras. Kinas

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

5.

(1) varpų; (2) kūrinys; (3) kūrybinė; (4) filmuodama; (5) skambesį; (6) kompozitoriaus; (7) atliks; (8) choras; (9) suskambėtų.

6.

(1) prisijungs; (2) dainuoja; (3) dainininkų; (4) išskirtinio; (5) žiūrovų; (6) atlikdami; (7) publika; (8) jungtinė; (9) gyvai; (10) išskirtinis; (11) išpūdis; (12) patyrė; (13) publiką; (14) pertrauką; (15) meistriskumo; (16) suderino; (17) nurodymą; (18) prisijungti; (19) lygio; (20) vadovas; (21) choristai; (22) publikai; (23) įsikūrė; (24) steigėjai; (25) veiklą; (26) brandus; (27) ryšys; (28) kūrybinė.

21.

(1) kurie; (2) kad; (3) ir; (4) kuriuos; (5) kas; (6) kiek; (7) ką; (8) kol; (9) kuri; (10) ir.

22.

(1) likimui; (2) tokiu žmogumi; (3) pilku ir nestilingu sovietmečiu; (4) kitokias cigaretes; (5) tuos; (6) juos pačius; (7) tokį priešiškumą; (8) vienatvę; (9) gyvenimo sudėtingumą; (10) klaidų; (11) tiems; (12) kitus.

(1) įvairiais laikais; (2) spalvą; (3) visokių diskusijų; (4) teiginį; (5) smurtu; (6) mirtį; (7) kukurūzus; (8) kompiuterius; (9) žmonių poreikį; (10) dideliu ekranu.

23.

(1) kurie; (2) kiek; (3) Jei; (4) bet; (5) ką; (6) kodėl; (7) ką; (8) jei / kai; (9) kaip; (10) ir; (11) kuriuo; (12) Kai / Jei; (13) ir.

24.

(1) su; (2) prie; (3) po; (4) po; (5) Po; (6) prieš; (7) dėka; (8) iš.

25.

1 – B; 2 – G; 3 – E; 4 – C; 5 – L; 6 – D; 7 – A; 8 – F; 9 – M; 10 – N; 11 – O; 12 – J; 13 – K; 14 – H.

3. Architektūra. Vaizduojamasis menas

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

9.

(1) peizažas; (2) koloritas; (3) potėpiais; (4) drobės; (5) kūrinį; (6) ta-
pytojas; (7) kompozicija.

10.

(1) pastate; (2) išlikusių; (3) turgavietę; (4) vienuolynas; (5) fasa-
dai; (6) ornamentu; (7) puošyba; (8) restauruotas; (9) frontoną;
(10) skliautus.

11.

(1) rūmų; (2) tvoros; (3) pastatas; (4) krūmais; (5) plytų; (6) architek-
tas; (7) statybas; (8) vandeniui; (9) akmenys; (10) krosnims; (11) aukso;
(12) viduje; (13) vamzdžiai; (14) kaminai; (15) įrengimais; (16) redak-
cija.

12.

(1) surengė; (2) susižavėjo / susidomėjo; (3) gerbėjai / mėgėjai;
(4) kūrinis / darbus; (5) vaikas; (6) mokė; (7) nusprendžiau / nu-
tariau; (8) vidų; (9) paliks; (10) asocijuojasi; (11) kelionę; (12) meno;
(13) data; (14) pasiruošimo / pasirengimo; (15) uždirbtų; (16) pri-
sideda; (17) mėgaujusi / džiaugiuosi; (18) domiuosi; (19) kūryba;
(20) mokėti; (21) parodos; (22) kitaip; (23) aptarinėti.

17.

(1) dvarų sodybas; (2) didelį kiemą; (3) funkcijas; (4) aukštais sto-
geliais; (5) drožinėtais stulpais; (6) atviromis lodžijomis; (7) langų
vitražais; (8) mūrinių rūmų; (9) dekoruotais; (10) reprezentacine
dalimi; (11) senąjį planą; (12) kuriuos; (13) pagrindiniame kieme;
(14) funkcinėmis grupėmis; (15) mišrios struktūros; (16) naujų;
(17) antroje pusėje; (18) Istorizmo laikotarpiu; (19) aristokratijai.

18.

(1) bet ir; (2) tokioje; (3) tai; (4) tiek; tiek; (5) kai; (6) jos; (7) su;
(8) kurie; (9) ne tik; (10) Nors; (11) kad; (12) to; (13) kitą; (14) po; (15) ir.

20.

(1) pastebima; (2) pavaizduotas; (3) norėdama; (4) paglosčius; (5) paremta; (6) susidomėjęs; (7) dirbantys; (8) stebėdamasis; (9) pasakiusi; (10) kurdamas.

21.

(1) pasakojant; (2) apšviečiančios; (3) spindinti; (4) susirgus; (5) nutapytas; (6) Klausydamasi; (7) Sugebėjus.

4. Grožinė literatūra

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

7.

(1) instrumentas; (2) melodija; (3) pasakoju; (4) bestselerių; (5) aprašė; (6) literatūrinis; (7) atsiminimai; (8) bandymus; (9) šmaikštų; (10) pasakojimui; (11) leidėju.

8.

(1) rinkinys; (2) pagrinda; (3) autorei; (4) naratorius; (5) memuarus; (6) žanras; (7) neįmantria; (8) sukuria; (9) vaizduojami; (10) Siužetinės; (11) problematiką; (12) tipo.

9.

(1) debiutavo; (2) nepalyginama; (3) susilaukė; (4) įvertinta; (5) išleido; (6) pasakoja.

(1) įmanoma; (2) laikantis; (3) Atsiranda; (4) trukdo; (5) bendravome; (6) neištarti; (7) pasitikėti; (8) nustebino; (9) redagavo; (10) palyginti.

13.

(1) dirbančius; (2) Keičiantis; (3) atveriami; (4) įkurtas; (5) įsikūrusi; (6) buvusios; (7) kauptas; (8) veikusi; (9) randama; (10) išlikusį.

14.

(1) Vasarą; (2) skveruose; (3) aikštėse; (4) įvairaus žanro; (5) pritaikytoje erdvėje; (6) kokybišką literatūrą; (7) daugiataučiam, atviram, draugiškam Vilniui; (8) skirtingomis kalbomis; (9) šią pramogą; (10) pirmoje atviroje skaitykloje; (11) temines lentynas; (12) Didžiąją dalį; (13) naujausių knygų; (14) patogių sėdmaišių; (15) įvairiems miesto renginiams; (16) rašytojais.

15.

(1) to; (2) įtakoms, tendencijoms, madoms, net kitoms kalboms; (3) antrąja kalba; (4) įvairiuose portaluose; (5) įtakos; (6) tokiems tekstams; (7) ateityje; (8) kurią; (9) savotišką mūsų literatūros etaloną; (10) šiuos pokyčius; (11) poezijos struktūras; (12) svarbesnis.

16.

(1) atrodo; (2) net; (3) niekada; (4) Juk; (5) kita; (6) Taigi; (7) nuolat;
(8) kada; (9) jau; (10) tada; (11) tarsi; (12) tam; (13) visos.

17.

(1) kurias; (2) tiek; (3) tiek; (4) tiek; (5) ir; (6) taip; (7) kai; (8) kas;
(9) kad; (10) negu; (11) Todėl; (12) kad; (13) Tačiau; (14) ir; (15) ir;
(16) o; (17) ir.

18.

1 – C; 2 – F; 3 – K; 4 – A; 5 – O; 6 – L; 7 – D; 8 – B; 9 – E; 10 – M;
11 – J; 12 – G; 13 – H; 14 – N.

5. Gyvenimo būdas

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

12.

(1) požiūri; (2) greitojo; (3) pabendravimas; (4) mėgausitės; (5) ryši; (6) kasdienybė; (7) sričių; (8) užterštumas; (9) dalis; (10) taupumas; (11) prabangos; (12) priartina; (13) vyrauja; (14) pertekliaus; (15) jaukus; (16) aplinką; (17) kokybiškų; (18) lygybė.

17.

(1) bet; (2) ne vienas; (3) Sakykim; (4) beveik; (5) pats; (6) niekas; (7) jei; (8) Vietoj; (9) kurių; (10) į; (11) niekuo; (12) tokie; (13) kaip; (14) mums.

18.

Labiausiai rekomenduočiau investuoti į save: kūną, protą, dvasią, savo aplinką. Tai galbūt skamba banaliai, bet ar gali būti kas svarbiau nei gera savijauta ir sveikata? Jas garantuoja pajėgus kūnas (tik nereikia persistengti), protiniai gebėjimai, dvasios ramybė ir maloni, graži, jauki aplinka, kurią susikurti tikrai įmanoma.

Man kasdien tenka susidurti su daugybe žmonių, kuriems tiek ir tereikia – geros savijautos, sveikatos. Jei apie tai jie būtų susimąstę anksčiau, dabar nereikėtų tiek kentėti ir vergti. O vis dar sveiki ir gerai atrodantys, tačiau neatsakingai, neapdairiai, kartais net kvailai besielgiantys ir nesirūpinantys savo kūnu bei sveikata net nepagalvoja, kaip bus blogai, jeigu viso to neteks. Dar blogiau – jei nebus kelio atgal.

Kai kuriems gali pasirodyti, kad sveikata – anokia čia investicija. Juk beveik nieko nekainuoja ar kainuoja nedaug. Netiesa – tai pareikalauja daug valios pastangų, o svarbiausia – laiko, brangiausio dalyko gyvenime. Laiko, kuris padeda mums uždirbti daugiau pinigų, bet ar jų visada daugiau reikia? Ar manydami, kad geriau uždirbdami galėsime *susitaisyti* gyvenimą ar sveikatą, kompensuosime anksčiau sau ir kitiems neskirtą laiką?

Gerai žmogaus savijautai ir sveikatai būtinas fizinis aktyvumas. Tik dėl to žmogus tapo žmogumi, ir neturiu omenyje metinio abonemento sporto klube. Tai vienas pasirinkimo variantų, bet ganėtinai laikinas. Reikėtų investuoti į priemones fiziniam aktyvumui išlaikyti, investuoti į tinkamą aprangą, kad norėtusi pajudėti ne tik šiltuoju metų sezonu ar tik tada, kai šviečia saulė. Fizinis aktyvumas ir judėjimas – tai ne vien bėgiojimas ar didžiulės jėgos ir

ištvermės reikalaujančios treniruotės, maratonai. Į fizinį aktyvumą reikėtų žiūrėti su ilgalaike perspektyva – po truputį turėsime judėti visą gyvenimą.

Žmonėms ir miestams reikia investuoti į dviratį ir dviračių takus, į žygių ir maršrutų planavimą, judėjimo populiarinimą visuomenėje, aplinkos pažinimą ne pro automobilio langą. Tokias mintis ir mąstymą, žinoma, sukelia specifinis darbas ir aplinka, kurioje susitelkęs nelaimių koncentratas, – ligoninėje matomi visi sunkiausi, nepatogiausi, nepalankiausi gyvenimo atvejai. Tai mums, medicams, nuolat primena, kaip reikia džiaugtis kiekviena diena, nesvarbu, esi jaunas ar senas. Visuomet norisi tai pasakyti ir su tuo nesusiduriančiais visuomenės daliais.

Judėjimas, išsilavinimas, dvasinė ramybė yra pats geriausias užtaisas. Pinigai yra niekis, palyginti su laiku: gyvenimo metais, mėnesiais, dienomis ir kartais valandomis. Kai esame ir jaučiamės sveiki ir laimingi, tuomet galima investuoti ir į visa kita. Bet ar dar norisi investuoti kitur po tokio motyvuojančio paraginimo?

19.

(1) tik; (2) net; (3) bent; (4) būtent; (5) ne tik; (6) dar.

22.

(1) ko gero; (2) Paprastai tariant; (3) pagaliau; (4) Kaip sako pašnekovas; (5) Žiūrint iš finansinės pusės; (6) Tiesa; (7) mat.

23.

(1) Mokantis; (2) keliaujant; (3) bendraujant; (4) mokaisi / mokomės; (5) liktų; (6) mokėdama / mokėdamas; (7) keliaudama / keliaudamas; (8) apsilankiusi / apsilankęs; (9) mokyčiausi; (10) Išmokus; (11) nebesakyk; (12) Įsivaizduok / Įsivaizduokite / Įsivaizduokime; (13) pasikeitus.

6. Kelionės

Skaitymo, klausymo, kalbėjimo ir rašymo užduotys

16.

(1) įspūdingos; (2) bekele; (3) neprasilenkėme; (4) kalnai; (5) krioklius; (6) avys; (7) kilimu; (8) dykumos; (9) išnyko; (10) svyruoja; (11) nekeiks; (12) sulaukdavo; (13) nenutolsta; (14) įžymybės; (15) asmenukų; (16) stebuklais; (17) pakrante; (18) keliu; (19) žemėlapiuose; (20) sodybos.

35.

(1) visko; (2) nuoboduliu; (3) ūkanose; (4) europietiška kultūra; (5) išpuoselėtais parkais; (6) apglėbiančiuose gamtos draustiniuose; (7) mokomųjų pėsčiųjų takų; (8) tingintiems; (9) jokio plano; (10) kuria; (11) pramogų; (12) kontrastais; (13) puikiose erdvėse; (14) aukso kupolais; (15) pastatais; (16) subtiliomis gėlių kompozicijomis; (17) Londono karališkajame parke; (18) skonio; (19) koncertų, festivalių, ekskursijų; (20) lankstinukuose.

37.

(1) virstančios; (2) plakančios; (3) tapdamos; (4) žinomi; (5) mėgstami; (6) apsiaustas / apsiaučiamas; (7) apsikabinę; (8) apsirengę; (9) saugojama / saugoma; (10) padarančių; (11) perpratus / perprantant; (12) stebint; (13) pasislėpę; (14) užplūdusią / užplūstančią; (15) besidarbuojančius.

38.

(1) prisijungęs; (2) trukusį; (3) nepramintais; (4) lankęsis; (5) skirtas; (6) išbandytas; (7) Ruošdamasi; (8) priskiriamas; (9) nebūtas; (10) nežinomoms; (11) pažįstamas; (12) Užkopę; (13) nenusakomas; (14) atimantys; (15) patirti.

39.

(1) visus; (2) tokia; (3) lyg; (4) kaip; (5) kur kas; (6) vis dar; (7) Kas; (8) tarsi; (9) gal net; (10) kad; (11) kuriuose; (12) kokie; (13) kur.

40.

(1) Tiesą sakant; (2) Manau; (3) be abejo; (4) Kaip ir minėjau; (5) Na; (6) Be to; (7) Pavyzdžiui; (8) anot jo; (9) Tarkim.

41.

(1) kad; (2) kitų; (3) to; (4) matyt; (5) kaip; (6) Ji; (7) tiek; (8) su; (9) kuri; (10) nes; (11) virš; (12) To; (13) vis; (14) ką; (15) jei; (16) kitokio; (17) kur; (18) kas; (19) kitų; (20) kad; (21) Šalia; (22) šių; (23) kažkuo; (24) tokie; (25) todėl; (26) ar; (27) tai; (28) ar; (29) ten; (30) jais; (31) Po; (32) arba; (33) Prieš; (34) be; (35) jį; (36) apie; (37) kaip; (38) kad; (39) kuris; (40) ir; (41) Tai; (42) ko nors; (43) jų; (44) Visi; (45) tą.

42.

(1) kelionę; (2) slapčiausiose svajonėse; (3) paprastiems turistams; (4) poliariniuose regionuose; (5) nepaprasto grožio; (6) išpūdžiais; (7) laukinę gamtą; (8) naktimis; (9) jokią kitą pasaulio vietą; (10) Tarptautiniais susitarimais; (11) specialiais batais; (12) susidariusios gamtos pusiausvyros; (13) Kai kuriose vietose; (14) Turistams; (15) drabužius; (16) patirtus išpūdžius; (17) nepaprasto dydžio; (18) vandenyne; (19) sausumoje; (20) fotografams; (21) įvairių rūšių; (22) jų; (23) Šių paukščių; (24) Antarktidos pakrantę; (25) kelias valandas; (26) natūralios gamtos; (27) keturis tūkstančius mokslininkų; (28) kelerius metus; (29) pasakojimų ir gyvenimo istorijų; (30) mintimi; (31) turtingesnis.

44.

777 kilometrai, užfiksuoti odometre baigus kelionę dviračiais po išpūdingą JAV Jutos valstiją, – tik gražus sutapimas. Gintaras Biržietis su žmona Giedre nesivaikė skaičių magijos nei ištvermės rekordų. Pora tiesiog ieškojo grožio ir gerų emocijų, o jų link reikėjo šiek tiek paminti.

Gruzija, Armėnija, Provansas, Vietnamas, Hainano sala Kinijoje... Vieną po kitos Šveicarijos kaime (Jonavos r.) gyvenantis vyras vardija šalis ir regionus, kuriuose su šeima ar draugais ilgiau ar trumpiau jam teko keliauti dviračiais. Jei vien pagalvojus apie tokį kelionės būdą suskausta kojas ir instinktyviai norisi prisėsti ant minkštesnio paviršiaus, vertėtų išklaudyti G. Biržietį. „Nežinau geresnio būdo keliauti. Prie visko, kas domina, prisiliesti, visur, kur nori, užsukti ar sustoji. Dviratis (–) gana mobili priemonė“, – sako pašnekovas, šį kartą per Jutos įkalnes ir nuokalnes kasdien nuvažiuodavęs vidutiniškai 60 kilometrų.

Trys nacionaliniai parkai, pora valstijų parkų, Diksio nacionalinis miškas, Grand Staircase–Escalante nacionalinis monumentas. Tokia trumpa kelionės formulė, kurią sutuoktiniai realizavo per porą savaitių. Pasirinkę linijinį maršrutą kirto Jutą iš rytų į vakarus. Tik kažkelintą intensyvių atostogų dieną važiuodami per bekraštes prerijas po pietų tradiciškai pakilus vėjui suprato, kad kelionės metu teks minti prieš vėją. „Tačiau tai – dėsnis: bet kuris dviratininkas pasakys, jog minti pavėjui beveik niekada netenka“, – šypneli G. Biržietis.

Trijų kilometrų aukščio kalnų perėjus, lengvumu nedvelkiančios įkalnės, šaltos naktys (pora sąmoningai rinkosi kovo mėnesį, kad išvengtų turistų srautų), etapai, kai parą nesutikdavai jokio žmogaus, o maisto ir vandens atsargos išsekdavo, – neišvengiamos tokios kelionės detalės. Bet G. Biržietis jų neakcentuoja. Tik pabrėžia, jog ne mažiau už sveiką fizinį kūną leidžiantis į kelionę dviračiais svarbu psichinė sveikata ir dvasinis nusiteikimas: „Būdavo tikrai sunkių momentų: daiktais apkrautu dviračiu kyli į kalną, kuris nežinia kada baigsis. Nelengva, bet turi sugebėti tuo džiaugtis, spėti pastebėti dar ir šalia ropojančius vėžliukus ar žydinčias gėles. Pamatėme be galo gražių vietovių, patyrėme nuostabių emocijų. O tarp jų reikėjo sunkiai paminti, bet tai – smulkmena.“

Sudėtingiausiais momentais, kai pritrūksta jėgų arba tiesiog nežinai, kaip elgtis, visada verta ieškoti pagalbos. Pasaulis pilnas gerų žmonių, o su blogais, pikta linkinčiais G. Biržietis sako keliaudamas nesusidūręs. Ir minant po Jutą tekdavo kreiptis į vietinius vandens, nakvynės ar logistikos klausimais. Šie kartais pagalbą pasiūlydavo net neprašyti. Pašnekovas prisimena vieną sudėtingiausių kelionės etapų: pusdienį bekele dviračiais kilę lietuviai privažiavo patį „smagumą“ – aukštyn besiraitantį serpantiną. Šalia buvusi pagyvenusių amerikiečių pora pastebėjo, kad jie atrodo prastokai, ir patys pasiūlė pagalbą. Į jų visureigį sutilpo G. Biržiečio žmona, jos dviratis ir abiejų daiktai: jis serpantinu, kuriuo kelionė automobiliu trunka maždaug 45 minutes, savo dviračiu užkilo pats.

Beje, „savo“, kalbant apie dviračius, – svarbi detalė. Į tokias keliones pašnekovas visuomet skraidinasi nuosavą dviratį – nuomoti vietoje nerizikuoja. Tai, žinoma, reiškia šiokių tokių iššūkių planuojant visą kelionės logistiką. Į Las Vegasą keliautojai skrido iš Stokholmo. Sudėliojus visą kelionės Jutoje maršrutą ir įsigijus bilietus ilgajam skrydžiui atrodė, kad pasiekti Švediją bus vienas juokas. Visgi paaiškėjo, jog iš Vilniaus į Stokholmą skraidantys nedideli lėktuvai neįsipareigoja priimti dviračių transporto priemonių. „Skrydžių bendrovės atstovai mums pasakė: atvykite į oro uostą kelionės dieną, būkite supakavę dviračius ir žiūrėsime vietoje – gal abu tilps. O juk nuo to, ar paims abu dviračius, priklausė visa tolimesnė kelionė. Laimė, viskas baigėsi gerai“, – šypneli G. Biržietis. Jo ir žmonos bendrakeleiviais tapo lengvi, apie dešimt kilogramų sveriantys, ciklokroso tipo dviračiai, jau ne pirmą kartą atlaikę tokį krūvį.

Logistikos ir maršrutų dėliojimo rūpesčiai pasimiršta, prakaitas nudžiūsta, o sunkiausiomis akimirkomis juokais ištarta frazė „daugiau niekada“ galioja tik iki kito karto. Išlieka patirti įspūdžiai, nuo kasdienių rūpesčių ir problemų pailsėjusi galva ir begalinės laisvės jausmas, kai dviračiais mini per laukinį kraštovaizdį, kai prerijas kertančiame kelyje per visą dieną sutinki tik vieną kitą automobilį, kai nesistumdydamas su turistų minia gali kiek širdis geidžia grožėtis nuolat besimainančiais kalnų ir uolienu atspalviais. Solidų sukauptų įspūdžių bagažą G. Biržietis reziumuoja taip: „Sunkumo buvo gerokai mažiau nei patirto gėrio ir pamatyto grožio.“

Aurelija Kaškelevičienė, Virginija Stumbrienė.

Nė dienos be lietuvių kalbos. Trečioji knyga.
Lietuvių kalbos vadovėlis mokantiems.

ISBN/ISMN 978-609-07-0619-0

Redaktorė
Ona Petrėniėnė

Dizaineris ir maketuotojas
Vilmantas Źumbys

Vilniaus universiteto leidykla,
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Knygos internete knygnas.vu.lt
Mokslo periodikos žurnalai zurnalai.vu.lt

